

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

TAYYÂR-ZÂDE ATÂ
**OSMANLI
SARAY TARİHİ**

Târîh-i Enderûn

-V-

Hazırlayan
MEHMET ARSLAN

KİTABEVİ

KITABEVİ • 440
Osmanlı Tarih Kaynakları • 12

Dizi Edidörü
Ali Şükrü Çoruk

Kapak
Özkul Eren

Dizgi/İç Düzen
All-Graf

Baskı
Çalış Ofset
Davutpaşa Caddesi No: 8 Topkapı - İstanbul
Tel: 0(212) 482 11 04

Cilt
Bayrak Matbaası

1. Baskı (600 Adet)

İstanbul, 2010

ISBN: 978-605-4208-72-2 (Tk.)
ISBN: 978-605-4208-77-7 (5. C.)

T.C.
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Sertifika No: 0107-34-007408

Online Satış
www.kitabus.com

© **KITABEVİ** Çatalçeşme Sok., No: 54/A Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: 0 (212) 512 43 28 - 511 21 43 • Faks: 513 77 26

TAYYÂR-ZÂDE ATÂ

OSMANLI SARAY TARİHİ

– Târîh-i Enderûn –

- V -

Hazırlayan
Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

KİTÂBEVİ

Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

1953 yılında doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Amasya'da yaptı. 1978 yılında Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Sekiz yıl muhtelif liselerde "Edebiyat Öğretmeni" olarak görev yaptıktan sonra 1986 yılında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde "Araştırma Görevlisi" olarak göreve başladı. 1987 yılında aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Yüksek Lisans"ını, 1990 yılında Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Doktora eğitimini tamamladı. Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde 1991 yılında Yrd. Doç. Dr., 1994 yılında Doç. Dr., 1999 yılında Prof. Dr. oldu. Halen aynı bölümde Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı ve ayrıca Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü olarak görev yapmaktadır.

Yazarın Divan Edebiyatı, Osmanlı Tarihi ve Kültürü konularında muhtelif bilimsel dergilerde yayımlanmış çok sayıda araştırma ve incelemesi ile elinizdeki eserin dışında yirmi dört (24) kitabı bulunmaktadır.

Yayımlanmış Kitapları:

1. Kerbelâ Mersiyeleri (M. Erdoğan ile): Ankara 2009, 810 s.
2. Zîver Paşa - Dîvân ve Münşe'ât: Sivas 2009, 950 s.
3. Osmanlı Saray Düşünleri ve Şenlikleri III - Vehbî Sûrnâmesi (Sûrnâme-i Hümâyûn): Çamlıca Yayınları Sarayburnu Kitaplığı, İstanbul 2009, 407 s.
4. Osmanlı Saray Düşünleri ve Şenlikleri II - İntizâmî Sûrnâmesi (Sûrnâme-i Hümâyûn): Çamlıca Yayınları Sarayburnu Kitaplığı, İstanbul 2009, 636 s.
5. Sivashî Gulâmî Dîvânı: Asitan Yayınları, Sivas 2009, 240 s.
6. Osmanlı Saray Düşünleri ve Şenlikleri I - Manzum Sûrnâmeler: Çamlıca Yayınları Sarayburnu Kitaplığı, İstanbul 2008, 840 s.
7. Türk Edebiyatında Hamseler ve Subhî-zâde Feyzî'nin Hamsesi: Kitabevi Yayınları, İstanbul 2008, 593 s.
8. Mîhrî Hâtun Divanı: Ankara 2007, 400 s.
9. Sıdkî Paşa, Gazavât-ı Sultân Murâd-ı Râbî' (IV. Murad'ın Revan Seferine Dair): Kitabevi Yayınları, İstanbul 2006, 154 s.
10. Bursalı İffet Divanı: Kitabevi Yayınları, İstanbul 2005, 130 s.
11. Es'ad Efendi, Üss-i Zafer (Yeniçeriliğin Kaldırılmasına Dair): Kitabevi Yayınları, İstanbul 2005, 230 s.
12. Antepli Aynî Divanı: Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004, 544 s.
13. Argo Kitabı: Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004, 336+40 s.
14. Leylâ Hanım Dîvânı: Kitabevi Yayınları, İstanbul 2003, 360 s.
15. Aynî - Sâkînâme: Kitabevi Yayınları, İstanbul 2003, 352 s.
16. Mehmed Cemâleddin, Osmanlı Tarih ve Müverrihleri: Kitabevi Yayınları, İstanbul 2003, 150 s.
17. Şeref Hanım Dîvânı: Kitabevi Yayınları, İstanbul 2002, 560 s.
18. Osmanlı Edebiyat - Tarih - Kültür Makaleleri: Kitabevi Yayınları, İstanbul 2000, 636 s.
19. Gelibolulu Âlî, Riyâzû's-Sâlikîn Mescnevîsi, (İ. H. Aksoyak ile): Sivas 1998, 229 s.
20. Letâ'if-i Hoca Nasreddin: (B. Paçacıoğlu ile), Sivas 1996, 210 s.
21. Haşmet Külliyyâtı (Divan, Senedü's-Şu'arâ, Vilâdet-nâme, İntisâbü'l-Mülûk) (İ. H. Aksoyak ile): Sivas 1994, 474 s.
22. Zâtî Süleymân Efendi, Dîvân ve Sevânihu'n-Nevâdir Fî Ma'rifeti'l-Anâsir Mesnevîsi: Sivas 1994, 175 s.
23. Pendnâme-i Zarîfî: Sivas 1994, 101 s.
24. Mehmed Sirâceddîn, Mecma'-ı Şu'arâ ve Tezkire-i Üdebâ: Sivas 1994, 124 s.

İçindekiler

CİLD-İ HÂMİS ‘AN-TÂRİH-İ ‘ATÂ	9
Selâtin-i ‘Osmâniyenin Âşâr ve Müberrâtı	15
Birinci Pâdişâh ‘Osmân Hân-ı Gâzî Hazretleri	15
İkinci Şehriyâr-ı Devlet-i ‘Aliyye-i ‘Osmânî Orhân Hân-ı Gâzî Hazretleri	15
Gâzî Hünkâr Nâmını Alan Üçüncü Cihân-bân-ı Âl-i ‘Osmân Hudâvendigâr Murâd Hân-ı Şehîd Hazretleri	15
Dördüncü Şehriyâr-ı Celâdet-şî‘âr Yıldırım Bâyezîd Hân Hazretleri	16
Müceddid-i Devlet-i ‘Aliyye-i ‘Osmânî Beşinci Pâdişâh-ı Âl-i ‘Osmân Çelebi Sultân Mehmed Hân-ı Gâzî Hazretleri	16
Altıncı Hâkân-ı Devlet-i ‘Aliyye-i ‘Osmânî Ebu'l-hayr Gâzî Murâd Hân-ı Sâni Hazretleri	17
Yedinci Mü’essis-i Devlet-i ‘Aliyye-i ‘Osmânî Fâtih Sultân Mehmed Hân-ı Gâzî Hazretleri	18
Sekizinci Pâdişâh-ı Devlet-i ‘Aliyye-i ‘Osmânî Sultân Bâyezîd Hân-ı Sâni Hazretleri	19
Tokuzuncu Şehen-şâh-ı Devlet-i ‘Aliyye-i ‘Osmânî Oldukları Hâlde Hıl‘at-ı hilâfet-i ‘Uzmâ ile Binâ-yı Devlet-i ‘Aliyyeyi Yeniden Tezyîn ve Tahkîm ve Terfî‘de Mazhar-ı Tevfikât-ı Celîle-i İlâhiyye Olan Birinci Halîfe-i Celîle-i A‘zam u Ekmel Yavuz Sultân Selîm Hân-ı Evvel Hazretleri	20

Onuncu Şehriyâr ve İkinci Halîfe-i Bâhirü'l-İktidâr Kânûnî Sultân Süleymân Hân Hazretleri	21
On Birinci Pâdişâh ve Üçüncü Halîfe-i Ma'delet-iktinâh Olan Sultân Selîm Hân-ı Sâni Hazretleri	23
On İkinci Pâdişâh ve Dördüncü Halîfe-i Ma'âlî-penâh Olan Sultân Murâd Hân-ı Sâlis Hazretleri	24
On Üçüncü Şehriyâr ve Beşinci Halîfe-i Ma'âlî-âşâr Olan Egri Fâtihî Sultân Mehmed Hân-ı Sâlis-i Gâzî Hazretleri	24
On Dördüncü Pâdişâh ve Altıncı Halîfe-i Diyânet-iktinâh Olan Sultân Ahmed Hân-ı Evvel Hazretleri	24
On Yedinci Şehen-şâh ve Tokuzuncu Halîfe-i Celâdet-iktinâh Olan Sultân Murâd Hân-ı Râbi'-i Gâzî Hazretleri	25
On Sekizinci Pâdişâh ve Onuncu Halîfe Sultân İbrâhîm Hân Hazretleri	25
On Tokuzuncu Pâdişâh ve On Birinci Halîfe-i Ma'âlî-iktinâh Olup Avcı Lağabıyla Meşhûr Olan Sultân Mehmed Hân-ı Râbi' Hazretleri	26
Yirmi Sekizinci Pâdişâh ve Yirminci Halîfe Olan Sultân Selîm Hân-ı Sâlis Hazretleri	28
Otuzuncu Pâdişâh ve Yirmi İkinci Halîfe-i Ma'âlî-iktinâh Sultân Maḥmûd Hân Hazretleri	28
Otuz Birinci Pâdişâh ve Yirmi Üçüncü Halîfe Olan Gâzî Sultân 'Abdülmeccid Hân Hazretleri	30
Otuz İkinci Pâdişâh ve Yirmi Dördüncü Halîfe Sultân 'Abdul-'Azîz Hân Hazretleri	31
Gâzî Sultân Maḥmûd Hân-ı Sâni Hazretleri 'Aşr-ı 'Âlîsindeki Teşkilât	32
Gâzî 'Abdu'l-Mecid Hân Hazretleri	33
Halef-i Hümâyûnları Sultân 'Abdu'l-'Azîz Hân Hazretleri	33
Mora Fâtihî Gâzî Şehîd Silahdâr-ı Şehriyârî Şadr-ı A'zam Ali Paşa'nın Ta'lîmât ve Naşîhatları	34
Burûsalı Veliyyüddîn-zâde Ahmed Paşa'nın Emîr Sultân Hazretleri Medhinde Kaşîdesi	49
Burûsalı Veliyyüddîn-zâde Ahmed Paşa'nın Eş'ârından	55

Necâtî Beg'in Eş'ârından	138
Burûsalı Veliyyüddîn-zâde Aḥmed Paşa'nın Şoñradan Ele Geçen Eş'ârı	215
Şehzâde Sultân Cem'in şoñradan bulunan ba'zı âşâdır	227
Fâtîḥ Sultân Mehmed Ḥân ḥazretleri 'Aşrından Edîb-i Meşhûr İrânî Molla Hâmidî'niñ Eş'ârı	230
Burûsalı Kâdî-'asker Veliyyüddîn-zâde Aḥmed Paşa'nın Eş'ârı	375
Necâtî Beg'in Eş'ârından	394
Dördünci Cildiñ Tertîb ü Tab'ından Şoñra Ba'zı Ele Geçen Eş'âr-ı Selâtîn-i 'İzâmdır	472
Sultân Bâyezîd Ḥân-ı Sâni	472
Muḥibbî Kânûnî Sultân Süleymân Ḥân Ḥazretleri'niñ Dördünci Cildde Münderic Olan Ğazel-i Meşhûrlarını Kâdî-'asker Bâkî Efendi'niñ Taḥmîsidür	472
Aydınoglı Tekyesi Şeyḥ-zâdesi Serheng-i Ḥazîneli Dervîş Esrâr Efendi	473
Sultân Murâd Ḥân-ı Râbi' Ḥazretleri	474
Kûrenâ-yı Hümâyûnlarından Tıflî Çelebi	474
Tüfengçi Başı Kâmil Beg	475
Üsküdâr Yeñi Câmî'i Mütewellîsi Şurre Emîni Ferîd İbrâḥîm Beg	476
Ḥekîmbaşı Behcet Efendi Dâmâdı Çukadâr Ağa İbrâḥîm Râsiḥ Ağa	485
Şâ'ir-i Mâhir Çavuş Sâmi 'İzzet Efendi	500
Seferlili Şarıkçı Yamağı Ankaralı Küçük Ḥâfız Dimekle Ma'rûf Sâḫıb Efendi	514
Şâḥîn Girây Fıkrası	522
Cümlesi Kırk Dört Olan Tâtâr Ḥânları'nıñ Esâmisi	523
Kaşıde-i Tayyâre-i Sünbül-zâde Mar'aşî Vehbî Efendi Der-Tertîb-i Cezâ-yı Şâḥîn Girây-ı Bed-rây Bâ-İrâde-i Hümâyûn Ez-Cezîre-i Rodos Nüvişte	524
Şâ'ir-i Mâhir Kîlârî Rikâb-dâr Yâver Ḥasan Beg	532
Sâbık Taḥalluş iden ve Ba'zen 'Ârif Maḥlaşını İḥtiyâr iden ve Koyunyayan Şöhretiyle Meşhûr Olan Kırşuncıbaşı-zâde Çukadâr Ağa Kîlârî Eyyûbî Mehmed 'Ârif Ağa	534

İzmîdî Hazîneli Tüfengçibaşı İstanbul Kâdîsi Balta Lîmânî	
Mehmed ‘Ârif Efendi	536
Recâ’î-zâde Kîlârî Muştafâ Sâmil Efendi	536
Kîlârî ‘Alî Muhlîş Begefendi	541
Meşhûr Mü’ezzinbaşı Hazîneli Şâkir Efendi	542
Hazîneli Besîm Beg	543
Beglikçi ‘İzzet Beg Birâderi Tüfengçibaşı Hazîneli Yahyâ İhyâ Beg ..	544
Kîlârî Şâlih Ağa	545
Hızır Ağa-zâde Sa’îd Beg Merhûmuñ Ele Geçen Âşârıdır	545
Necâtî Beg’in Bahâriyye Kaşîdesi	590
Pederim Mehmed Tayyâr Efendi’nin Şoma Nân-pâresi	
İhsân Buyuruldukda Veliyy-i Ni‘meti Cennet-mekân	
Sultân Mahmûd Hân Efendimiz Hazretlerine İştîlâhât-ı Tuyûr	
İle Tanzîm Eylediği Manzûm Teşekkür-nâmesidir	598
Cennet-mekân Sultân ‘Abdûlmecîd Hân Hazretleri ‘Aşr-ı ‘Âlîsi	
Şu‘arâsının Âşâr u Eş‘ârları	602
Mısır Kâşiflerinden Tunuslı ‘Alî Beg-zâde ‘Alî Cevâd Begefendi	602
Rikâbdâr ‘Abdurrahmân Ağa-zâde Hazîne-i Hümâyûn Başkâtibi	
Hasan Şevkî Beg	605
Mir-i Mîrân Dervîş Paşa-zâde Ser-ķurenâ-yı Esbak	
Mehmed Beg-zâde Mehmed Nevres Paşa	607
Re’îsü'l-‘Ulemâ Nakîbü'l-Eşrâf Kâdî-‘asker El-hâc	
Muştafâ ‘İzzet Efendi	609
Ayıntâbî Hâce Es‘ad Efendi-zâde Dâru'l-Mu‘allimât Mûdîri Sır	
Kâtibi Yamağı Seferlili Es-seyyid El-hâc Mehmed Emîn Efendi	611
Seyyid Vehbî’nin Sarây-ı Hümâyûnuñ Ta’mîrine Kaşîde ve Tarîhi	615
Müellif Tayyâr-zâde ‘Atâ’nın Ba’zı Eş‘ârı	618
Tayyâr-zâde ‘Atâ Târîhi’nin Mübeyyizi ‘Osmân Nûrî Efendi	650
HÂTİME	651
V. CİLDİN İNDEKSİ (Şahıs, Mekan, Eser, Kavim, Millet)	655

CİLD-İ HÂMİS ‘AN-TÂRİH-İ ‘ATÂ

[2] Bismillâhirrahmânirrahîm

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Besneyleyle eyledim tertîb-i târîh ibtidâ
Hamdeyleyle hâkık-ı şükr-i ni‘meti kıldım edâ
 - 2 Şalveyleyle eyledim tenvîr-i ma‘nâ vü me‘âl
Tarziyeyle hâme tezyîn itdi elfâz-ı makâl
 - 3 İtdim îfâ-yı dürûd-ı şâh-ı zî-şâna devâm
Ol imâmü'l-müslimîn olsun mü'eyyed tâ-kıyâm
 - 4 Sâyesinde mekteb idi Âl-i ‘Osmân'ın sarây
‘Âlim ü eşca‘ o mektebden zuhûr eylerdi bây
 - 5 Mundericdir sânihât-ı zîb-i eslâf-ı ‘izâm
Yâdigâr-ı Âl-i ‘Osmân'ı yazup itdim tamâm
 - 6 İntibâh u ‘ibrete şâyân var hayli eşer
Nazm u neşre dikkât olunur ise ma‘nâ çıkar
- [3]
- 7 Enderûn idi cihânda ‘ilm ü ‘irfân meksebi
Ol debistân-ı ma‘ârif idi dâniş mektebi

- 8 Kâ'ide kânûn u üslûbı idi hayret-fezâ
Merkez-i şer' u edeb dinse bu mevki'de becâ
- 9 Çok zuhûr itdi hûner-ver nâm-dâr u müstakîm
Farı-ı cür'etle gâzanfer 'aql u rüşd ile hakîm
- 10 Gelmiş eslâfda nice zırgâm Nerîmân pehlevân
Kâr u kifâh içre şâbit Kahramân âteş-feşân
- 11 İmtiyâz-ı tarz ile çıkmış şadâkat şâhibi
İhtiyâz-ı tavr ile yek-dîgeriniñ nâ'ibi
- 12 'Arz iderdi her birisi Âl-i 'Osmân'a vefâ
Bunlarıñ ebnâsı itdi devlete cânın fedâ
- 13 Bahş ide bâkîsini Sultân Hamîd'e muhtedir
Sâyesinde çıksun evvelki gibi çok müştehir
- 14 Pâdişehler hıdmetiyle vâlidim oldu güzîn
Ol Birinci Hân Maḥmûd ile Sâni'ye karîn
- 15 Hıdmeti şâbit şadâkatle idüp cânın fedâ
Hazret-i Maḥmûd Hân'ı itdi düşmenden rehâ
- 16 Nâ'il-i eltâfı olmuşdı o şâh-ı a'zamîñ
Maḥzar-ı hayr-ı du'âsı şehriyâr-ı ekremiñ
- 17 İltifât-ı pâdişâh u ni'met-i evlâd ile
Mu'tenemdi ülfet-i aḥbâb-ı vâlâ-zâd ile
- 18 İtdi yüz üç yıl cihânda sıdk-ı hıdmet kâm-rân
Oldı hâlince refâha mukterin hayli zamân
- 19 'Abd-i 'âciz Hazret-i Maḥmûd Hân'a oldu kûl
Elli târiḥinde tâli' devr-i arza virdi yol

[4]

- 20 Şark u ğarbı gezdigim encâm-ı kâr oldu hayâl
Oldu ma'lûmât meşhûdât ile fihrist-i hâl
- 21 'Azm-i Kürdistân idüp evvel-emirde bir zamân
'Aşr-ı esbakda nizâmâtıyla gezmişdim hemân
- 22 Akçataş Sincâr Revândız ma'reke-gâhında da
Var idim Nizîb ile Girîd rezm-gâhında da
- 23 Şumnı Silistre Rusçuk Bükreş'in nuşretleri
Hâzır idim virdi Hâk İslâma çok fırsatları
- 24 Yıgrmi sekiz sene oldu muhâsibciligim
Hıdmet-i devletde geçdi dinçligimle gençligim
- 25 Tunus u Trablus teftîşine me'mûr idim
Sâye-i 'Abdül-Mecîd Hânî'de pek mesrûr idim
- 26 Müsteşâr u mutaşarrıflıkla olmuşdum müdür
Oldı teftîşimle ıslâh-ı Cebel emr-i yesîr
- 27 Eyledi bu çâkeri Bahr-ı Sefîd'in zâbıtı
Devr idüp on def'a olmuşdum nizâmın bâsıtı
- 28 Bulgaristân ile Kürdistân u Rûmistân'da
'Âcizâne hıdmetim kalmış idi destânda
- 29 Filibe îrâdını haqqıyla tevfir eyleyüp
Devletin hâ'ilerin 'adl ile tedmîr eyleyüp
- 30 Ger muvaffak olmuş idim hayli şıdk-ı hıdmete
Muktezâ-yı tâlî'im olmuşdı mâni' rif'ate
- 31 Tâli'imle hâ'il-i feyz ü refâh oldu kader
Vakt-i şeybe ıztırâb-ı dîk-i hâl itdi eşer

- 32 Görmedigim gezmedigim çekmedigim kalmadı
Haşlet-i şıdk u sedâd ile haţâyâ talmadı
- 33 Lâne-i vîrânede pervâz iderken nâ-gehân
Hamdû-lillâh oldu Hân 'Abdu'l-Hamîd şâh-ı cihân
- 34 Cedd-i a'lâsı Birinci Hazret-i 'Abdu'l-Hamîd
Hulûk-ı mes'ûd ile eslâfından olmuşdı vahîd
- [5] 35 Kıldı tecdîd-i nizâm-ı devleti Maḥmûd Hân
Eyledi ebdân-ı mülke 'askerini hırz-ı cân
- 36 Hazret-i 'Abdû'l-Mecîd Hân'ın Hudâ tevfiḳ ile
Mülkini tezyîn itdi 'ahdini tevşîḳ ile
- 37 Hân Hamîd-i Sâni'yi maḡbût-ı 'âlem ide Hakk
'Ahdini düşmenlere pür-ye's ü mâtem ide Hakk
- 38 Tâze cân geldi cülûsıyla cihâna ser-te-ser
İtdi tebşîr birbirine halk-ı 'âlem balr u ber
- 39 Hazret-i Hakk ide ecdâd-ı 'izâmından ferîd
'Aşr-ı 'âlîsini mes'ûd ide nuşretle mezîd
- 40 'Ahdini Sultân Selîm-i Evvel'e kılsun mişâl
Fâtih-i aḡtân ide ol şehriyârı Zül'-celâl
- 41 'Azmine kılsun Hudâ tevfiḳ-i nuşret râh-ber
Kabza-i teshîre çeksün düşmeni itsün hâzer
- 42 Her ne emr üzre tûlû' eylerse re'y-i şevketi
Muḡyî-i devlet ola yâ Rabbi emr-i devleti
- 43 Şer' ile emri ola ber-vefḳ-i kânûn-ı mübîn
Muḡtezâ-yı 'adl ile her ân muşîb ü kâm-bîn

- 44 Kâdir-i Muṭlaḳ ola her emr ü re'yyinde mu'în
Olsun 'ahdinde muṣaffer 'asker-i dîn-i mübîn
- 45 Dâ'imâ hüsn-i ḳarîne eylesün mazhar Hudâ
Nuşret ü fevz ü zaferden itmesün bir ân cüdâ
- 46 Bulmasun 'ahd-i hümayûnında a'dâ-i le'im
Bir vetîre maṭlab u dil-ḫâhına olsun elîm
- 47 Hazret-i Haḳḳ eylesün a'dâyı maḳhûr u zelîl
Luṭf-ı Bârî işbu tevcîhâtını ḳılsun delîl
- 48 Gâlib ide düşmen-i mülke o şâh-ı ekremi
Feyz-i nuşretle Hudâ ol şehriyâr-ı ekremi
- [6]
- 49 Kâleb-i nâ-ḳâbiliyyetde hûner mefḳûd iken
Nâ'il-i feyz eyledi âşârımı ol Zül'-minen
- 50 Hażm-ı nefis içün dimem yokdur ma'ârifden eşer
Mazhar olursa ḳabûl-i ḫalka Haḳ'dandır meger
- 51 Eyledim beş cilde ma'lûmât-ı târîhiyye derc
Enderûn ahvâlidir sermâye itdim cümle ḫarc
- 52 İhtiyât ile riyâya gitmedi kilk-i 'Atâ
Nef' u zarr u ḫaşvı ḫulyâ itmedi 'aḳl u nühâ

Bu kitâbın daḫi ikmâline tevḫîḳ iḥsân iden Cenâb-ı Muvaffaḳu'l-Umûr'a her bir noktası içün hezâr-be-hezâr 'arz-ı tahmîd ü teşekkürle imdâd-ı rûḫâ-niyyet-i celîlesi ümmet-i merḫûmesini ḫâ'iz-i feyz ü fażîlet-i dü-cihân ve ḫil-ye-i ma'ârifle müşârûn-bi'l-benân iden peygamber-i âḫirü'z-zamân peygamberimiz Fahr-ı 'Âlem Efendimiz Hazretleri'ne taḳdîm-i şıla-i şalât ve tehdiye-i teslîmât-ı vâfiyât ve pîşvâ-yı muvaḫḫidîn olan şaḫâbî-i güzîn ve tâbî'în ve tebe'-i tâbî'în ve e'imme-i müctehidîn ve müfessirîn ve muḫaddişîn ve

ebeveyn-i muhteremeyn hâzerâtına ‘ale'l-infirâd ‘arz-ı vecîbe-i tarziye vü ta-
hiyyât ile bu ‘âlem-i bî-karârda ârâm-nişîn-i âşiyân oldukça edâ-yı dürûd-ı
hîlâfet-i ‘uzmâ ve du‘â-yı hayr-hâhân-ı mülk ü millete devâm u i‘tinâ ile tez-
yîn-i muqaddime-i makâl ve tağrîd-i zebân-ı ‘acz-me’âl eylerim.

Bu mecmû‘a serâ-perde-i hafâda olan ‘Osmânlılık şânını bi-hakkın
i‘lâ için devlet-i ‘aliyye-i ‘Osmâniyye’niñ ibtidâ-yı teşkîlini müte‘âkıb me-
deniyyete olan meyl ü ragbetine ol zamânlar üslûbınca mükemmel bir mek-
teb-i edeb-meksebe olarak dâ‘ire-i humâyûnuñ ta‘yîn ü tanzîm ve memâlik-i
düvel-i İslâmiyyede kâffe-i ‘ulûm u ma‘ârifde üstâd ve mu‘allim hâceler ta-
harrî vü istiḥbâr ve mevâ‘îd-i altâf ve ‘inâyât-ı bî-şumâr ile celb ü tavzîf ve
tavtîn ü tahşîş ile vükelâ ve me‘mûrîniñ bu ta‘lîm-gâh-ı ma‘ârifden yetişdi-
rilmesine sa‘y u ikdâma himmetlerinden büyük delîl istemez.

Rukâbâ-yı devletiñ isnâd-ı mâ-lem-yekünleri gibi devlet-i ‘aliyye ib-
tidâ-yı zuhûrında yalnız bedeviyyetle iktisâb-ı şöhret ü şân itmeyüp bir elin-
de seyf-i şerî‘at-ı şerîfe, bir elinde kitâb-ı ‘ilm-i ‘adâlet-i münîfe olduğu hâl-
de şeref-zuhûriyla ‘âlemi dâ‘ire-i [7] sitâyîşine celb ü tenvîr ve cehl-i nâdâ-
nîyi cihândan tayy u taḥhîr eylemek tarîka-i enîkasını keşfe haşr-ı tüvân-ı
ikdâm u gayret buyurmakla nâ‘il-i kabûl-i ‘âmme olduğunu i‘lân iden ba‘zı
tevârîḥ var ise de bunlar da tenâsübsüz yazarak bunca himemât-ı ‘aliyyeden
bir çoğı mestûr-ı şandûka-i kitmân olmuş idi.

Risâle-i ‘âcizânemden birincisinden beşincisine kadar sarây-ı humâyû-
nuñ bir debistân-ı ‘ilm ü ‘irfân olduğunu fezâ-yı vüṣûk u bedâhete ‘arz ile ka-
vânîn ü kavâ‘id ve âdâb u âdât ve esâlîbini ve selâṭîn-i ‘izâm hâzerâtıyla sâ-
yelerinde yetişen e‘âzım-ı millet-i İslâmiyyeniñ i‘mâr ve intizâm-ı mülk ü mil-
let hakkındaki himemât-ı mütevâlîyelerini ve işbu beşinci cild daḥı ‘alâmet-i
medeniyet olmak üzere ‘Osmân Hân-ı Gâzî’den bed’ ile işbu bîñ iki yüz tok-
san iki sene-i hicriyyesi nihâyetine degin memâlik-i mahrûseniñ her kıt‘asın-
da te‘sis olunmuş ve el-hâletü hâzîhâ iktizâ iden mahallere tarşın olunmakta
bulunmuş olan kâffe-i medâris ü mekâtib ve müberrât u mecâlis ve âşâr-ı
sâ‘ireniñ ḥâtırda kalan ve taḥkîk olunabilenleri derc ile devlet-i ‘aliyye-i ‘Oş-
mâniyye’niñ medeniyyü’z-zuhûr olduğunu ‘arz u işbâta ityân-ı beyyine ve bur-
hâna müşâberet eyledim. Ve minallâhi’t-tevfîk ve l-i‘âne ve ni‘me’n-naşîr.

Selâtin-i ‘Oşmâniyeniñ Âşâr ve Müberrâtı

Birinci Pâdişâh ‘Oşmân Hân-ı Gâzî Hazretleri:

Karahiştâr-ı Şâhib ve Burûsa Yeni Şehri'nde câmi'lerle mekâtib ve hammâm ve ribât ve dâru'z-ziyâfe ve ümerâ için mesâcid ve büyü binâ buyurmuşlardır.

İkinci Şehriyâr-ı Devlet-i ‘Aliyye-i ‘Oşmânî Orhân Hân-ı Gâzî Hazretleri:

Yalova ve İzmîd ve Hereke ve Aydos ve Mudurnı ve Göynük ve Gemlik ve Armudlı ve Kızılca ve Tuzla ve Edincik ve Gelibolu ve Hayrabolu ve Tekfûrtağı ve İpsala ve Burûsa ve İznîk ve Bolayır ve Balıkesrî ve Bergama ve Dikili ve Miğalıç ve Kirmâstî ve Bandırma'da cevâmî' u mesâcid ve pederlerine türbe ve medrese ve ders-hâne ve dâru'l-hadîs ve mekâtib ve şehzâde Süleymân Paşa için Bolayır'da medrese ve mekteb ve 'imâret ve hân ve hammâm ve türbe ve Burûsa'da 'imâret ve hân ve hân-kâh ve zevâyâ ve hammâm ve Ulubaş üzerine kâr-gîr bir kaştara ve çeşmeler binâ ile evkâflarını tekmi'l ü ihyâ ve "Hiyel-i Harbiyye-i Orhâniyye" nâmıyla usûl-i muhârebeye dâ'ir bir kânûn-nâme tanzîm u imlâ buyurmuşlardır.

[8] Gâzî Hünkâr Nâmını Alan Üçüncü Cihân-bân-ı Âl-i ‘Oşmân Hudâvendigâr Murâd Hân-ı Şehîd Hazretleri:

Varna, Gümölcine, Keşân, Çorlu, Dimetoka, Ankara, Vardar, Zağra, Biga, Çirmen, Yanbolı, Yeñice, Aydos, Qarînâbâd, Kızılağaç, Süzebolı, Kırkkilîsâ, Pınarhiştâr, Vize, Şamako, Ahtimân, Köstendil, Boğazbolı, İskete, 'Avrethiştârı, Kavala, Ma'den-i Sîm-i Hâm, Dırma, Karaferye, Siroz, Niş, Kütahya, Hamîd, Isparta, Manastır, Perlepe, İştib, Qarlili, Bosna, Hersek, Sofya, Silistre, Nigbolı, Pervadi, Tırnovi, Şumnı ve ba'zı memâlik-i

Arnavud ve Burûsa ve Çekirge ve Filibe ve Edirne'de cesîm kâr-gîr cevâmî' u mesâcid ve medâris ü ders-hâne ve dâru'l-îlâdîs ve dâru'l-kurâ ve dâru'z-ziyâfe ve Edirne'de Tuncâ kenârında cesîm bir sarây ve hân ve hammâm ve müte'addid mektebler ve cüsûr ve Burûsa'da Manastır nâm maħalde cedd-i emcedleri türbesi civârında pederleri için türbe ve mekteb ve 'imâret ve Eski Kâpluca'yı binâ ve evkâfını tertîb ü i'tâ buyurmuşlardır.

Dördüncü Şehriyâr-ı Celâdet-şî'âr Yıldırım Bâyezîd Hân Hazretleri:

Burûsa'da Ulu Câmi' ta'bîr olunur emşâli bir diyârda meşhûd olma-yan Yeñi Câmi'i inşâ ve ma'a-ziyâdetin evkâfını tedârük ü i'tâ ile medrese ve ders-hâne ve mekâtib ve dâru'l-îlâdîs ve dâru'l-kurâ ve 'imâret-i cesîme ve tâb-hâne ve şifâ-hâne ve dâru's-şifâ ve hammâm ve ribât ve dâru'z-ziyâfe ve el-hâletü hâzihî şehriñ hâricinde kalan cesîm bir câmi'-i şerîf ve medrese ve kendülerine türbe ve 'imâret ve ders-hâne ve Balkesrî'de ve Dime-toķa'de cevâmî' u mesâcid ve mekâtib ü medâris ve cüsûr u ribât ve 'imâret ve yedi yüz toķsan yedi sene-i hicriyyesinde Üsküdâr'a kadar gelerek leb-i deryâda Anadolî Hışârı'nı ve pîş-gâhında el-hâletü hâzihî mevcûd olan Namâz-gâh ile hışârın zirvesindeki Sancak Tepesi Namâz-gâhı'nı ve Kıratoķa ve Üsküb ve Vidin ve Alaşehir ve Aydın ve Şaruħân ve Menteşe ve Konya ve Nigde ve Akşehir ve Akşarây ve Sivâs ve Kayseriyye ve tevâbi'iyle Toķad ve Kaşamomî ve Selânik ve Yeñişehir ve Alacaħışâr ve Şile ve Güzel-ħışâr ve Atana ve Kankırı ve Behisni ve Malatya ve Divrigi ve Kemâh ve bilâd-ı meftûħa-i sâ'ireye cevâmî' u mesâcid ve mekâtib ü ders-hâne ve dâru'z-ziyâfe ve hân ve hammâm ve medâris ve 'imâret ve cüsûr ve sâ'ire binâ ve vakıflarını tanzîme i'tinâ buyurmuşlardır.

[9] Müceddid-i Devlet-i 'Aliyye-i 'Osmânî Beşinci Pâdişâh-ı Âl-i 'Osmân Çelebi Sultân Mehmed Hân-ı Gâzî Hazretleri:

Burûsa'da Yeşil ta'bîr olunur çini ile müzeyyen derûnî şâdurvânlı

ğâyet zarîf iki cenâhlı bir câmi'-i şerîf ve 'imâret ve mekteb ve medrese-i sultâniyye ta'bır olunur bir 'âlî medrese ve ders-hâne ve dâru'l-kurâ ve dâru'z-ziyâfe ve Amasya'da ve Merzifon'da iki câmi' ve iki hâmmâm ve mekâtib ve medâris ve ders-hâne ve ribât ve dâru'l-hadîş ve 'imâret ve Burûsa'da kendüleri için ğâyet müzeyyen bir türbe ile birâderleri Mûsâ Çelebi'nin Edirne'de başladığı eski câmi'-i şerîfi itmâma kârîb inşâ ve bu câmi'e musakkafât olmak üzere Edirne bedestânıyla etrâfındaki dükkânları te'sîs ve Şamsun ve Canik ve Bafra'da mesâcid ü mekâtib ve Tosya ve Kangırı'da mesâcid ü medâris ü mekâtib ve ribât ve sekiz yüz yirmi ikide Üsküdâr'da Nerdübânlı Karyesi'ne kadar feth iderek mescid ve mekteb inşâsıyla buraları Laçın Tîmârı nâmıyla hâceleri 'İvâz Fakîh'e tevcih iderek Rûmilî'yi teşrîflerinde daği bendegânından Mehmed Beg nâm ğâzî için Filibe'de Konuş nâhiyesinde bir câmi' ve 'imâret ve hân ve hâmmâm ve mekteb ve medrese inşâ itdirmişlerdir.

Altıncı Hâkân-ı Devlet-i 'Aliyye-i 'Oşmânî Ebu'l-hayr Ğâzî Murâd Hân-ı Şânî Hazretleri:

Burûsa ve İzmir, Alacaışâr, Gügercinlik, Cânovası, Selânik, Yanya, Semendire, Novaber, Bilâd-ı Mora, Germemişârlar, Akçaışâr ve Varna'da cevâmî' u mesâcid ve mekâtib ü medâris ve 'imârât ve dâru'l-hadîş ve hân ve hâmmâm ve ders-hâne ve dâru'z-ziyâfe ve Burûsa'da Murâdiye Mağallesi'ne bir kâr-gîr câmi'-i şerîf ve türbe ve medrese ve ders-hâne ve dâru'l-hadîş ve hâmmâm binâ ve mâ-i lezîz icrâ ve Edirne'de Üç Şerefeli Câmi'-i Şerîf ve memâlik-i mahrûseniñ ekşer mağallerine ve Selânik ve Yeñişehir ve Cısr-i Ergene ve Anğara'da kanâtîr-i cesîme ve Edirne'de iki medrese ile dîger bir câmi'-i şerîf ve mevlevî-hâne ve hân ve hâmmâm ve mekteb ve ribât ve 'imâret ve kanavât icrâ ve inşâ ve Edirne'deki sarâyı tevsî' u tezyîn ve hâceleri tekşîr ve fûnûn-ı ma'ârifî tevfiir ve bu sarâyıñ hâricine kışlalar ve zâbitân dâ'ireleri ve nevbet kulleleri binâ ve 'alâ'im-i medeniyyeti tekşîr ile 'âleme irâ'e ve inbâ buyurmuşlardır.

[10] Yedinci Mü'essis-i Devlet-i 'Aliyye-i 'Oşmânî Fâtih Sul-
tân Mehmed Hân-ı Gâzî Hazretleri:

Sekiz yüz elli yedide resm-i mi'mârîsi ism-i sâmilileriyle müzeyyen Rûmili Hışârı'nı binâ ve sene-i mezbûrede bir şalı günü İstanbul'ı feth iderek Ayaşofya Câmî'-i Şerîfi'ne vaz'-ı minber ü mihrâb ve 'imâret ve ders-hâne ve dâru'l-hadîş ve dâru'l-kurâ ve medreseler ile Fâtih Câmî'-i Şerîfi'ni ve medâris-i şemâniyyeyi ve müte'addid ders-hâne ve dâru'l-hadîş ve dâru'l-kurâ ve iki hâmmâm ve İstanbul'ın toköz mahalline cevâmî' u mesâcid ve mekâtib ve medrese ve dâru'l-hadîş ve ders-hâne ve hân ve hâmmâm ve ribât ve 'imâret ve lâ-yu'ad çeşmeler ve sebîl ve Ayaşofya civârındaki yeñi sarâyı müceddeden binâ vü inşâ buyurdukları müte'addid ocaklar için beş altı kadar mesâcid ve her birisi birer mekteb olmak üzere dâhilî ve hâricî birçok koğuşlar ve dâ'ireler te'sîsiyle ve memâlik-i mahrûseden mâ-'adâ Tağıstan ve Afganistan ve Hindistan ve Kâbil ve Kaşgar ve İran'a varınca memâlik-i İslâmiyyeden 'âlim ü mütefennin ve mâhir hâceler ve üstâdlar celbiyle birazlarını sarây-ı hümâyûnlarına ta'yîn ve birazını medârise me'mûr iderek el-hâletü hâzihî dâ'ire-i umûr-ı askeriyye ittihâz olunan eski sarâyı her biri birer mekteb olmak üzere müte'addid ocaklarla te'sîs ve Anadolu Hışârı'nda ve Zeyrek ve Ok Meydânı'nda bîmâr-hâne ve tâb-hâne ve derûnlarına mescid ve 'imâret ve civârına dâru's-şifâ ve buña karîb diğer mescid ve mekteb, Yârhişârı'na mescid ve 'imâret ve mekteb ve Balat'da Tahta Minâreli Mescid ve mekteb ve tersâneye câmî' ve mekteb ve çeşme ve medrese ve ders-hâne ve dâru'z-ziyâfe ve Kâsım Paşa'ya câmî' ve mekteb ve 'imâret ve hân ve hâmmâm ve Serrâc-hâne Başı'nda mescid ve mekteb ve Kalender-hâne'deki kiliseyi câmî'e tahvîl ile civârına medrese ve mekteb ve Yedi Kulle'de câmî' ve mekteb ve medrese ve hâmmâm ve Balık Pazarı'ndaki gümrük pîş-gâhı câmî'iyle Zindân Kapısı tışarısında Tekneciler Mescidi'ni ve Eyyûb türbe-i münîfesini ve câmî'-i şerîfini ve Burûsa ve Edirne ve Amasya ve İnöz ve Taşöz ve Tokmakhişârı ve Gedûs ve Balyabadra ve Sinob ve Trabzon ve Amaşra ve Lofça ve Bosna ve Hersek ve İlbaşan ve Akhişâr ve Ağrıboz ve Kızılhişâr ve Semendire ve İçil, 'Alâ'yye, Karahişâr-ı Şarkî, Ermenek, Silifke, Kefe ve Azak, Avlonya, İskenderiyye, Bozcaata, Limni, Midillü, Dimetoka, Trabzon ve Karahişâr-ı

[11] Şâhib'de birçok cevâmî' u mesâcid ve medâris ü mekâtib ve dâru'l-ḥadîş ve ders-ḥâne ve dâru'z-zîyâfe ve dâru'l-kurâ ve ribât ve ḥammâm ve tekâyâ ve zevâyâ ve pek çok 'imâret ve cüsûr ve mûte'addid çeşmeler binâ ve te'sîs buyurmuşlardır.

Sekizinci Pâdişâh-ı Devlet-i 'Aliyye-i 'Osmânî Sultân Bâyezîd Hân-ı Sâni Hazretleri:

İsm-i 'âlfilerine mensûb olan iki minâreli câmi'-i şerîf ve şâdurvân ve çeşme ve 'imâret ve mekteb ve medrese ve ders-ḥâne ve dâru'l-ḥadîş ve dâru'l-kurâ ve ḥân ve çifte ḥammâm ve dâru'z-zîyâfe ve kütüb-ḥâne ve Burûsa'da Emîr Buḥârî için câmi' ve türbe ve ḥân-kâh ve Edirne'de iki minâreli câmi' ve 'imâret ve mekteb ve medrese ve ders-ḥâne ve dâru'l-ḥadîş ve dâru'l-kurâ ve dâru's-sifâ ve tâb-ḥâne ve nehr-i Tuncâ üzerine bir cisr-i 'âlî ve mekteb ve 'imâret ve dâru'z-zîyâfe ve ḥammâm ve zâviye ve Amasya'da câmi' ve medrese ve mekteb ve 'imâret ve ribât ve dâru'z-zîyâfe ve ḥân-kâh ve zâviye ve çeşme ve ḥammâm ve Osmâncığ'a on tokuz tâk kâr-gîr bir cisr-i cesîm ve Geyve'deki Sakarya Şuyı'na on dört göz tâm kâr-gîr kebîr köpri ve Şaruḥân'daki Gedûs Şuyı'na on tokuz göz metîn kebîr bir taş kaṇtara ve bir çok çeşme ve sebîl ve tekâyâ ve zevâyâ ve Ğalaṭa'da iki mescid ve iki mekteb ve medrese ve 'imâret ve zâviye ve ḥammâm ve pederlerine türbe ve türbe-dâr dâ'iresi ve çeşme ve tersânede Zindân Câmi'i ve Ok Meydânı tekye ve maṭbahı ve Ğalaṭa Sarâyı'nı ve bu sarâyıñ dâhiline iki mescid ve mekteb olmak üzere üç koḡuş ve ḥademe dâ'ireleri ve Baḥr-ı Siyâh Boḡazı'ndaki Yoros Câmi'i'yle mekteb ve Kavaḡlar mescidleriyle mektebler ve Hünkâr İskelesi'nde bostâncı ocağı câmi' ve mektebini ve degirmen ve mezbele ve bamyacı ve baḡcı ocaḡlarını mekteb ittiḡâzıyla mescidlerini ve Fâtîḡ civârında Emîr Buḥârî mescid ve mekteb ve tekyesini ve Dâvud Paşa kurbında Bâyezîd-i Cedîd Câmi'i'yle mektebi ve Şeyḡ Vefâ Câmi'i ve medresesi ve ḡucerât ve 'imâret ve ḥammâm ve çeşme ve mektebi ve bunlardan başḡa her tarafda medrese ve ders-ḥâne ve dâru'l-ḥadîş ve mekâtib ve çeşme ve 'imâret ve ribât ve ḥammâm ve cüsûr binâ buyurmuşlardır.

Tokuzuncı Şehen-şâh-ı Devlet-i 'Aliyye-i 'Osmânî Oldukları Hâlde Hıl'at-ı hilâfet-i 'Uzmâ ile Binâ-yı Devlet-i 'Aliyyeyi Yeñiden Tezyîn ve Tahkîm ve Terfî'de Mazhar-ı Tevfîkât-ı Celîle-i İlâhiyye Olan Birinci Halîfe-i Celîle-i A'zam u Ekmel Yavuz Sultân Selîm Hân-ı Evvel Hazretleri:

[12] Sarây-ı humâyûndaki hırka-i sa'âdet dâ'ire-i 'aliyyesini te'sîs ve Trabzon'da bir 'âlî medrese ve mekteb ve ders-hâne ve dâru'l-hadîs ve hân ve hammâm ve bir câmi'-i şerîf ve cüsûr ve Şâm-ı Şerîf'de Muhyiddîn 'Arabî Hazretleri'niñ "İzâ dehale'l-sîn ve ş-sîn zahare kabru Muhyiddîn" 'ibâre-i 'aliyye-i mübeşşire ve işâret-i ma'neviyye-i müftehireleriyle kabirlerini zâhire ihrâc ve üzerine bir 'âlî kubbe ile etrâfına câmi' ve mekteb ve medrese ve ders-hâne ve dâru'l-hadîs ve dâru'l-kurâ ve dâru'z-ziyâfe ve hân ve hammâm ve Mar'aş ve sâ'ir memâlik-i Zül'kadriye ve Malatya ve Şamşad ve Palu ve Ruha ve Kürdistân ve Rûmkal'a ve Birecik ve Hakkâri ve Van ve Bâyezid ve Karş ve Diyârbekir ve Muşul ve Harput ve 'Ayıntâb ve mülhâkâtıyla ve Şâm ve Haleb ve Hama ve Humuş ve Ahîşâ ve Âzerbeycân ve Kemâh ve Divrigi ve Egin ve 'Arabkîr ve Trablus-ı Şâm ve Lazkiye ve Antalya ve Şayda ve Antakya ve Üsküdâr'da Ayrılık Çeşmesi yolında miskinlere mahşûş bir dâ'ire ile derûnına mescid ve mekteb ve çeşme ve 'imâret binâ ve ta'ayyüşlerini müheyyâ ve Beyrut ve Gazve ve Remle ve Kuds-i Şerîf ve Şafed ve Cebel-i Lübnân ve Mısr-ı Kâhire'ye mülhak Şa'îd ve İskenderiye ve Reşîd ve Dimyât ve sâ'ir diyâr-ı Mısrıyye ve Haremeyn-i Muhteremeyn'de cevâmi' u medâris ve mekâtib ü 'imârât ve ders-hâneler ve Üsküdâr'da Miskînler Mescidi ve Soğuk Çeşme'deki Terziler Kâr-hânesi Mescidi'ni ve Aksarây'da kiliseden münkalib Sultân Câmi'i ve mektebi ve Halıcılar Köşki'ndeki medrese ve mekteb ve ders-hâneyi ve burada dañi kiliseden bozma bir mescidi ve Konya'da Hazret-i Mevlânâ Türbesi civârına bir 'âlî şâdurvân ve mekteb ve memâlik-i meftûhanıñ ekşerisinde mesâcid ü mekâtib ve hân ve hammâm ve dâru'z-ziyâfe ve ders-hâne ve medrese ve dâru'l-hadîs ve dâru'l-kurâ te'sîs ve 'Arabistân sâhilinde ve nefsi Beyrût'a üç sâ'at mesâfede leb-i deryâdaki Nehr-i Keleb'i menba'-ı ba'îdinden şimdiki mecrâsına icrâ ile ol havâlîyi ihyâ buyurmuşlardır.

Onuncı Şehriyâr ve İkinci Halîfe-i Bâhirü'l-İktidâr Kânûnî Sul- tân Süleymân Hân Hazretleri:

Fethine muvaffak oldukları Rodos ve İstanköy ve Bodrum ve Bağdâd ve Avlonya ve Delvine ve Sağız ve bunlardan mâ-'adâ üç yüzden mütecâviz kılâ' u bilâd-ı meftûhada te'sîs buyurdıkları cevâmî' u mesâcid ve zevâyâ vü tekâyâ ve mekâtib ü medâris ve ders-hâne ve dâru'l-hadîs ve dâru'l-kurâ ve dâru'z-zîyâfe [13] ve hân ve hammâm ve sebîl ve çeşmeler ile İskanbul'a icrâ eyledikleri mâ-i lezîz kemerleriyle kanavât ve takşîmleri ve terâzûlar ve Mi'mâr Sinân Ağa ma'rifetiyle ism-i sâmililerine mensûb olan Süleymâniye Câmi'-i Şerîfi'nin kubbesi dâ'iresi birer tarafı sathı toprakdan ma'mûl kúp resminde bir düziye hendese üzere yapılmış küpler kireç ve alçı ile yek-dîgerine ittishâl itdirilerek tedvîr olunmak hasebiyle kubbениñ şıkleti tahfîf ü teşdîd ve bu şan'at-ı hâriku'l-'âde sebebiyle kûbbe kenârındaki müdevver ta-baka-i 'ulyânın etrâfında qarşuluklı iki âdem turup ke'enne refîk-i hem-peh-lûsıyla gâyet hafî fışıldeşircasına kûbbe dîvârına temâyülen muķâbil ü mu-hâzî olan ya'nî kubbениñ qarşu cânibinde ba'îdindeki yine cidâr-ı kubbeye meyl ile kulaķ viren âdeme hitâben söylediği gâyet hafî sözleri işidir ve ce-vâb virür olduğı havârık-ı 'âdâtdan olmak üzere tecrübesi mümkün ve mevcûddur. Bu câmi'-i şerîfi binâ iden Mi'mâr Sinân Ağa merhûmuñ cümle-i mahâretinden biri de câmi'-i şerîfin iştîlâh-ı mi'mârî olarak Harem Câmi'-i Şerîfi'ndeki fil ayakları ta'bîr olunan kebîr temelleriniñ imtizâc ve ittishâline kireç ve alçı ve sâ'ire gibi bir şey vaz' ve ilhâk u 'ilâve olunmayup yalnız gâyet imtizâclu perdâht olunmuş murabba' taşlar kebîr demir kenedlerle ittishâl itdirilerek mevâzi'-i hadîd olan ahcâr-ı mesķûbe izâbe ve ihrâķ-ı raşâş ile tarşîn ü tahkîm olunduğından bu câmi'-i şerîfin ve müştemilâtı olan dâru'l-hadîs ve mekteb ve medâris-i erba'a ve dâru's-şifâ ve 'imâret ve tâb-hâne ve medrese-i tîb ve hammâm fenn-i mi'mârîniñ kemâlini gösterir şûretde gâyet muhkem ve güzel ve dil-nişîn yapılmış ve 'âlemde mevcûd olan fenn ü muhasseñatca ta'dâd olunan ebniyeleriñ birincisi dinmege şâyân olarak dört minâresindeki on şerefe onuncı pâdişâh olduğına işâret bulunmuşdur.

Kerîmeleri olup şadr-ı a'zam Rüstem Paşa halîlesi olan Mihrümâh Sultân için Üsküdâr iskelesinde iki minâreli bir 'âlî câmi' ve medrese ve mekteb ve 'imâret ve şâdurvân binâ buyurmuşlardır.

Şehzâdeleri Sultân Mehmed nâmına Şehzâdebaşı'nda kezâlik Mi'mâr Sinân Ağa me'mûriyetiyle iki minâreli bir câmi'-i şerîf ve şâdurvân ve mekteb ve medrese ve dâru'l-kurâ ve dâru'l-hadîş ve ders-hâne ve 'imâret ve tab-hâne ve dâru'z-ziyâfe binâ buyurmuşlardır.

[14] Fındıklı civârında mahşûş medrese ve Şalı Pazarı zirvesinde şehzâdeleri Sultân Cihângîr için bir câmi'-i şerîf ve mekteb ve Rodos'da Süleymâniye Câmi'yle küllü-yevm fukarâya nân-ı 'azîz tabh ve tevzî'ine mahşûş cesîm furunlar ve dâru'z-ziyâfe ve medrese ve mekteb ve bir güzel nevbet kulesi ve top-hâne ocağına bir mescid ve tûfeng-hâneye bir mescid ve bostâncılar ocağına karîb Yeşil Kiremitli ta'bîr olunur bir mescid ve Baba Haydar ve Emîr Buğârî semtlerine mesâcid ü mekâtib ve Haleb'de bir câmi' ve hân-kâh ve bir hammâm ve mektebler ve ders-hâne ve medrese ve müte'addid cüsûr ve kışla ve çeşme ve sebîl ve 'imâret ve Rûmili'niñ ekşer mahallerinde ve Edirne'de cevâmî' u tekâyâ ve cüsûr ve mesâcid ü medrese ve tab-hâne ve dâru'z-ziyâfe ve zevâyâ ve enhâr-ı müte'addide üzerine cüsûr-ı cesîme ve Üsküdâr'da Tazıcılar Ocağı'na mescid ve mekteb ve yeñiçerileriñ At Meydânı'nda ve top 'arabacılar kışlasında mescid ve mekteb ve Beşiktaş'da Süleymâniyye'de bir câmi'-i şerîf ve pederleri için câmi' ve 'imâret ve tab-hâne ve mekteb ve türbe ve medrese ve ders-hâne ve dâru'l-hadîş ve Yeñibâğçe'de kâr-gîr medrese ve mekteb ve çeşmeler ve ve Bağdâd'da İmâm-ı A'zam Hazretleri türbesiniñ sûrına kâr-gîr dîvâr tedvîriyle bir 'imâret ve bir câmi'-i şerîf ve medrese ve ders-hâne ve Bağdâd'da 'Abdulkâdir Gîlânî Hazretleri merkad-i şerîflerini ta'mîr ve Kûfe'de ma-kâm-ı Hazret-i İmâm 'Alî'ye bir güzel câmi' ve mekteb ve bir çifte hammâm ve medrese ve İznîk'de bir kilîsâyı câmi' ve Kuds-i Şerîf'de Şahratul-lâh-ı Mübâreke kubbesini kâşî çinilerle tezyîn ve Şâm-ı Şerîf'de Gök Meydânı'nda bir câmi'-i şerîf ve 'imâret ve medrese ve mekteb ve tab-hâne ve huccâc için bir tab-hâne ve hânlar ve dâru'z-ziyâfe ve müsâfir-hâneler te'sîs ve küllü-yevm iki def'a fukarâ ve müsâfiriniñ it'âm olunması kânûnı tañîş ve Hâşekî Sultân için Dîvânyolu'nda Dikili Taş kurbında bir câmi' ve medrese ve mekteb ve 'imâret ve Medîne-i Münnevver'e'de bir cesîm 'imâret ve Haremeyn ahâlîsi küllü-yevm infâk olunmak üzere müstevfî evkâf tertîb ve mâ-i lezîz icrâ ve Edirne'de cârî Nehr-i Meriç üzerinde Cısr-ı Muştâfâ Paşa başında câmi' ve 'imâret ve hânlar ve Üsküdâr'da bir câmi'-i

şerîf ve medrese ve mekteb ve ‘imâret ve fuķarâya mahşûş olmak üzere kâr-gîr hûcerât ve şabâh [15] ve ahşâm fuķarâ it‘âm ve izyâf olunmak içün evķâf tedârûkiyle Tahte'l-Kal‘a'da bir câmi‘ ve mekteb ve çeşme binâ ve Haleb ve Şâm ve Urfa ve Diyârbekir ve Malatya ve Sivas ve Tokad ve Tırhal ve Zile ve Amasya ve Merzifon ve Tosya ve Lâdik ve Kavaķ ve Hacıhamza ve Torbalı ve Taraklı ve Geyve ve İzmîd ve Burûsa ve Edirne ve Çerkeş ve Çorlı ve Burgos ve Aydos ve Kırkkilîsâ ve Istranca ve Çekmece ve Harmânlı ve Hâşkøy ve Papazlı ve Filibe ve Tatarpâzârı ve Zağralar ve Çırpan ve Sultânyeri ve Ahîçelebi ve İzladi ve İslimye ve İskenderûn ve İskenderiyye ve Servi ve İhtimân ve Sofya ve Niş ve Şehirköy ve Pilevne ve Perlepe ve Bosna ve Hersek ve İzvornik ve Aṭa-i Kebîr ve Fethu'l-islâm ve Babatağı ve Şokul ve Belgrad ve Manastır ve Ergiri ve Şumnu ve Silistre ve Rusçuk ve Hezârgırad ve Varna ve Köstence ve Bayçık ve Tırnovi ve Avlonya ve Delvine ve Yanya ve Mora ve Tamaşvâr ve Nahcivân ve Kemâh ve Egin ve ‘Arabkîr ve Divrigi ve Erzincân ve Siverek ve Harput ve Dârende'de cevâmî‘ u mesâcid ve mekâtib ve hân-kâh u zevâyâ ve medâris ü ders-hâne ve dâru'l-hadîş ve dâru'l-kurâ ve ribât ve ‘imâret ve hân ve hamnâm ve dâru'z-zîyâfe ve çeşme ve kanâtîr ve kanavât te’sîs ve icrâ buyurmuşlardır.

On Birinci Pâdişâh ve Üçüncü Halîfe-i Ma‘delet-iktinâh Olan Sultân Selîm Hân-ı Sâni Hazretleri:

Fethine muvaffak oldukları Kıbrıs cezîresiyle üçüncü def‘a feth itdikleri Hıṭta-i Yemâniyye ve ‘Aden ve Cezîretü'l-‘Arab ve sâ’ir bilâd-ı meftûhada bir çok cevâmî‘ u mekâtib ve medâris ü ders-hâne ve dâru'l-hadîş ve ribât ve Yemen'de pek cesîm hammâmlar ve pederleri zamânından nâ-tamâm kalan kanâtîr ü kanavât ve dâru'z-zîyâfe ve ‘imâret ve mekâtib-i edebiyye ve hendesiyye ve tıbbiyye ve sâ’ireyi inşâ vü ikmâl ve huşûşıyla Mi‘mâr Sinân Ağa binâsıyla Edirne zirvesindeki münhedim sarây-ı hümayûn ‘arşasına bir câmi‘-i bî-mişl ile üçer şerefeli olan minâreleri derûnında her bir şerefeniñ yolu başka başka olarak tersîm ü te’sîs buyurmuşlardır.

On İkinci Pâdişâh ve Dördüncü Halîfe-i Ma'âlî-penâh Olan Sultân Murâd Hân-ı Sâliş Hazretleri:

Vâlideleri Nûrbânû Sultân için Üsküdâr zirvesinde iki minâreli bir câmi' [16] ve dâru'l-kurâ ve dâru'l-hadîs ve medrese ve mekteb ve ders-hâne ve dâru'z-zîyâfe ve dâru'l-kurâ ve çeşme ve sebîl ve dâru's-şifâ ve cesîm 'imâret ve müsâfir-hâne ve ribât ve şâdurvân ve hucerât ve zâviye ve hademe-i câmi' hâneleri ve çifte hammâm ve yine Üsküdâr çarşusındaki kebîr çifte hammâm ve İstanbul'da Cenberli Taş kurbında çifte hammâm ve Lanğa Yeni Kapısı dâhilinde havuzlu tek hamınâm ve türbe ve çeşme ve memâlik-i mevcûde vü meftûhada cevâmî' u mesâcid ve mekâtib ü medrese ve cüsûr ve sâ'ir âşâr-ı celîle-i medeniyet ve memâlik-i mahrûse-i mevcûde ile fetih u keşfine muvaffak oldukları Tiflîs ve Şamâh ve Şeki ve Şirvân ve Bâbu'l-Ebvâb ve Lori ve Kûri ve sâ'ir bilâd-ı meftûhadan isti'dâd-ı hâl ü mevki'e göre îcâb idenlerine cevâmî' u mesâcid ve cüsûr ve mekâtib ü medâris ve ders-hâne ve dâru'l-hadîs ve 'imâret ve kârbân-serâ binâ ve mâ-i lezîz icrâ buyurmuşlardır.

On Üçüncü Şehriyâr ve Beşinci Halîfe-i Ma'âlî-âşâr Olan Egri Fâtîhi Sultân Mehmed Hân-ı Sâliş-i Gâzî Hazretleri:

Vâlideleri nâmına Üsküdâr'daki Yeni Câmi'-i Şerîf ve medrese ve mekteb ve ders-hâne ve 'imâret ve dâru'l-hadîs ve dâru'l-kurâ inşâ ve i'mârine himmet buyurmuşlardır.

On Dördüncü Pâdişâh ve Altıncı Halîfe-i Diyânet-ıktinâh Olan Sultân Ahmed Hân-ı Eyvel Hazretleri:

Nâm-ı 'âlîlerine mensûb altı minâreli câmi'-i şerîf ve medrese ve mekteb ve ders-hâne ve dâru'l-hadîs ve 'imâretle bunun civârında mescid ve yine mekteb ve câmi'-i şerîfiñ iki başındaki büyük kapular ittishâllerine sebîller ile bîmâr-hâne ve hammâm ve türbe ve Üsküdâr'da şeyhleri olan Hüdâyî

‘Azîz Maĥmûd Efendi Ĥazretleri'ne bir ĥân-kâh ve ĥademe-i câmi'-i şerîf-leri içün câmi'leri ĥavlısına cesîm konak ve ĥâneler inşâ buyurmuşlardır.

On beşinci şehriyâr ve yedinci ĥalîfe-i şâf-şî'âr olan Sultân Muştâfâ Ĥân-ı Evvel Ĥazretleriniñ âsâr-ı ĥayriyye ihtirâ'ına zamânları müsâ'id olmamıştır.

On altıncı pâdişâh ve sekizinci ĥalîfe-i ma'ârif-penâh olan Sultân [17] ‘Osmân Ĥân-ı Şânî Ĥazretleri'niñ bir iki mekteb ve çeşmeden mâ-'adâ müberrât îcâdına mülgâ isâ'eti ve şadr-ı a'zam Kâra Dâvud Paşa iĥâneti mâni' olmuştur.

On Yedinci Şehen-şâh ve Tokuzuncı Ĥalîfe-i Celâdet-iktinâh Olan Sultân Murâd Ĥân-ı Râbi'-i Ġâzî Ĥazretleri:

İkinci def'a feth ü keşfine muvaffak oldukları Bağdâd ve Hemedân ve Dergezîn ve Revân ve Cevres ve Hoy ve Behistân ve Tebrîz ve Erzurûm ve sâ'ir memâlik-i meftûĥa ve bilâd-ı mevrûşede mesâcid ü mekâtib ve medâris ü kanâtîr ile vâlideleri Mâhpeyker Sultân içün Vâlîde-i ‘Atîk kurbında Çinili Câmi'i nâmıyla ma'a-tetimmât ve mekteb bir câmi' binâsına muvaffak olmuşlardır.

On Sekizinci Pâdişâh ve Onuncı Ĥalîfe Sultân İbrâhîm Ĥân Ĥazretleri:

Kapudân-ı deryâ silâhdâr gâzî şehîd Yûsuf Paşa mübâşeretiyle biñ el-li beşde feth olunan ve Girid'iñ maĥarr-ı vilâyeti olan Hanya şehrinde bir şâdurvân ile medrese ve mekteb yapılarak kiliseniñ birisi câmi' ittihâz olunduğı ve mekteble çeşme yapıldığı mervîdir.

On Tokuzuncı Pâdişâh ve On Birinci Halîfe-i Ma'âlî-iktinâh Olup Avcı Lakabıyla Meşhûr Olan Sultân Mehmed Hân-ı Râbi' Hazretleri:

Fethine muvaffak olduğu Girid cezâiresinde kâ'in Kandiye ve Resmo ve sâ'ır otuz kadar bilâd-ı meftûhanın ekşerisinde ve İstanbul ve Üsküdâr ve Beşiktaş'da bir çok mesâcid ü mekâtib ve medâris ü 'imârât ve zevâyâ ve çeşme ve sebîl ve muvakkît-hâne ve dâru'z-zîyâfe ve ders-hâne ve medrese ve 'imâret ve dâru'l-hadîş ve dâru'l-kurâ ve hân ve hammâm ve tâb-hâne ve büyük vâlideleri Kösem Vâlide'nin vaz'-ı esâs idüp müşârün-ileyhânın şehâdetinden sonra vâlideleri Turhân Hadîce Sultân nâmına ikmâl itdikleri İstanbul'da Emînönî'nde leb-i deryâda kâ'in iki minâreli Yeni Câmi'le mekteb ve medrese ve ders-hâne ve dâru'l-kurâ ve sebîl ve cesîm türbe ve çeşme binâ buyurmuşlardır.

Yirminci pâdişâh ve on ikinci halîfe olan birâderleri Sultân Süleymân Hân-ı Sâni'nin bir iki mescid ve mekteb ve medrese gibi ba'zî âşârı olduğu mervîdir.

[18] Yirmi birinci pâdişâh ve on üçüncü halîfe olan Sultân Ahmed Hân-ı Sâni'nin bir mekteb ve medresesi vardır.

Yirmi ikinci ve yirmi üçüncü pâdişâh ve on dört ve on beşinci halîfe ve li-ebeveyn birâder olan Sultân Muştafâ Hân-ı Sâni ve Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis ibni Sultân Mehmed Hân-ı Râbi' hazretlerinin vâlideleri Gülnûş Emetullâh Sultân için Galata'da ma'a-medrese ve çeşme bir câmi' ile Sultân Muştafâ'nın sâ'ır mahallerde dahi mesâcid ü medrese ve mektebi olduğu mervîdir.

Yirmi üçüncü pâdişâh ve on beşinci halîfe olan Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis hazretlerinin mesâcid ü mekâtib ve müte'addid birçok çeşme

ve sebîlleriyle medrese ve ‘imâret ve ders-hâne ve dâru'l-îadîs ve dâru'l-kurâ ve dâru'z-zîyâfe ve yeñi sarâyda kütüb-hâne ve Üsküdâr'da hendese-hâne ve nizâm-ı cedîd için muhtaşar kışla ve vâlideleri müşârün-ileyhâ Gülnûş Emetullâh Sultân için Üsküdâr Çârşusu'nda Yeñi Câmi' ve medrese ve mekteb ve ders-hâne ve dâru'l-îadîs ve cesîm ‘imâret ve çeşme ve sebîl ve hamnâm ve ribât ve türbe binâ buyurmuşlardır.

Yirmi dördüncü pâdişâh ve on altıncı halîfe olan Sultân Maḥ-mûd Hân-ı Evvel ibni Sultân Muştâfâ Hân-ı Sâni'niñ esâsına bed' ile ‘Osmân Hân-ı Sâlis'in ikmâl itmesi cihetiyle ‘Osmâniye Câmi'-i Şerîfi nâ-mı virilen câmi'-i şerîf ile medrese ve Cağaloğlu'nda çift hamnâm ve kütüb-hâne ve Galata Sarâyı'nda ve Ayaşofya'da ve Süleymâniye Câmi'-i Şerîfi'nde ve Fâtih Câmi'-i Şerîfi'ndeki kütüb-hâneler ile birçok medâris ve ders-hâne ve mekâtib ve ‘imâret te'sisine ve ‘asâkir-i nizâmiyyeniñ vücûb-ı lüzûmını taşavvurla Üsküdâr'da hendese-hâne ve kışla ve ta'lîm-hâne binâ-sına himmet buyurmuşlardır.

Yirmi beşinci pâdişâh ve on yedinci halîfe olan Sultân ‘Osmân ḥazretleriniñ işbu câmi'-i ikmâlden mâ-'adâ mükemmel medrese ve ders-hâne ve dâru'l-îadîs ve dâru'l-kurâ ve çeşme ve sebîl ve kütüb-hâne ve mekteb ve ‘imâret ve Midillü cezîresinde Sağrı Lîmânı'nda ve Üsküdâr'da İhsâniye Maḥallesi'nde mesâcidle bir câmi'-i şerîf ve üç mektebi vardır.

Yirmi altıncı pâdişâh ve on sekizinci halîfe olan Sultân Muştâfâ [19] Hân-ı Sâlis ḥazretleriniñ Lâleli Câmi'-i Şerîf ve medrese ve mekteb ve hamnâm ve ‘imâret ve çeşmeleri ve Üsküdâr'da Ayazma'da bir hamnâm ve bir câmi'-i refî' u'l-bunyân ve mekteb ve muvakkîit-hâneleri ve Kâdî Karyesi'nde bir câmi'-i şerîf ve bir mektebi vardır.

Yirmi yedinci pâdişâh ve on toközüncü halîfe olan Sultân ‘Abdulḥamîd Hân ḥazretleri Beglerbegi'ndeki câmi'-i şerîf ve mekteb ve

hammâm ve sebîl ve muvakkît-hâne ve çeşme ve İstanbul'da Bağçeçkapu-sı'na karîb Hamîdiyye 'imâret-i cesîmesiyle mekteb ve medrese ve ders-hâne ve türbe ve çeşme ve sebîl ve dâru'l-hadîşleri vardır.

Yirmi Sekizinci Pâdişâh ve Yirminci Halîfe Olan Sultân Selîm Hân-ı Sâliş Hazretleri:

Dadıları Nâz-perver Kalfa nâmına Lanğa'daki mekteb ile Üsküdâr'da Selîmiyye Mahallesi'nde iki minâreli 'âlî bir câmi' ve muvakkît-hâne ve hammâm ve mekteb ve humbara-hânede kezâlik iki minâreli 'âlî bir câmi' ve mekteb ve hammâm ve hendese mektebi ve İstanbul ve Üsküdâr ve Gâla-ta ve Beşiktaş ve Begoğlu'nda pek çok sebîl ve çeşme ve mekteb ve 'imâ-ret ve Tolmabâğçe'ye karîb Levend Çiftliği ve Râmî Çiftliği ve Selîmiyye ve Dâvud Paşa kışlaları ve Üsküdâr iskelesinde iki cesîm erzâk anbârı ve Boğazlar'da tetimmâtıyla cesîm tabyalar binâ ve Eyyûb Câmi'-i Şerîfi'ni mücedded sûretiyle ta'mîr ve Eyyûb'da vâlideleri türbesiyle civârına cesîm medâris ve mekteb ve 'imâret ve ders-hâne ve dâru'l-hadîş ve dâru'l-kurâ ve sebîl ve çeşmeler binâsına himmet buyurmuşlardır.

Yirmi toközuncu pâdişâh ve yirmi birinci halîfe olan Sultân Muştafâ Hân-ı Râbi' hazretleri sarây-ı hümayûn kütüb-hânesini ta'mîr ve sarây-ı hümayûn koğuşlarına ba'zı vakıflar tahşîş eylemişlerdir.

Otuzuncu Pâdişâh ve Yirmi İkinci Halîfe-i Ma'âlî-iktinâh Sul-tân Mahmûd Hân Hazretleri:

Top-hâne'de iki minâreli 'âlî bir câmi'-i şerîf ve sebîl ve muvakkît-hâne ve çeşmeler ile Arnabud Karyesi'nde câmi' ve çeşme ve muvakkît-hâne ve Kuleli'de bir câmi' ve dadıları Cevrî Usta için Sultân Ahmed Câmi'ine nâzır tâm kâr-gîr kapamalı bir mekteb ve sebîl ve çeşme ve ende-

rûn-ı [20] hümâyûnda mahfûz şandûka-i ihtirâm olan hırka-i sa'âdet otaşını ta'mîr ü tezyîn ve Ravza-i Muṭahhara'ya zer ü sîmden ma'mûl şem'-dânlar takdîmi ve 'Arab ve Fındıklı ve Şalıpazarı ve Beşiktaş ve Kılıç 'Alî ve Yahyâ Efendi ve Ortaköy ve Tarabya ve Kavağlar ve Begkoz ve Kañlıca ve Anadolu Hışârı ve Kandıllı ve Vâni Köyi ve Kuleli ve Çengelköyi ve İstavroz ve Paşa Lîmânı cevâmî' ve mesâcidini ve ve leb-i deryâda Şems Paşa Kaşrı'na muttaşıl câmi'î ve Kartal ve İzmîd mescidlerini ve Hegbeli Ata'daki bahriye mektebi kışlasını ta'mîr ve te'sîs iderek Dâvud Paşa ve Râmî Çiftliği kışlalarıyla câmi'lerini ve Mâltepe haste-hânesiyle câmi'ini ve Selîmiyye kışlasını yeñiden te'sîs ve ta'mîr ve bunlardan başka İstanbul'da ve memâlik-i mahrûseniñ ekser mahallerinde kışla ve cevâmî' ve mesâcid ve medâris ve mekâtib ve dâru'l-hadîş ve ders-hâne ve çeşme ve sebîl ve muvakkît-hâne ve ta'dâda gelmez karavul-hâne ve 'imâret ve fabrika ve bârût-hâne ve demir-hâne ve berrî ve bahrî 'asâkir-i şâhâne içün mekteb-i harbiyye ve tersânede dîvân-hâneniñ arkasındaki zirvecikte muḳaddemâ kapudân paşalarıñ harem konağı olan mahalde kâr-gîr bir mekteb-i bahriye ve erre-hâne ve haste-hânelerle tersânede havuzlar ta'mîr ve Kâsım Paşa Câmi'î ve mevlevî hân-kâhiyla Yefîkapu ve Ğalaṭa ve Üsküdâr ve Beşiktaş mevlevî-hâneleriniñ ta'mîrleri ve Hâzret-i Hüdâyî ve birçok kâdirî ve rufâ'î ve naḳşî ve ḫalvetî ve celvetî ve şiblî ve sâ'ir ṭuruk-ı 'aliyye tekâyâ vü zevâyâsı ve Yûşa' 'Aleyhi's-selâm'ın nâmına mensûb Hünkâr İskeleye zirvesindeki türbe ve câmi' ve ḫucerâtın ta'mîr ve te'sîsleriyle Beglerbegi Câmi'ine bir minâre daha 'ilâvesi ve Yahyâ Efendi ve Merkez Efendi ve Fındıklı'da Yûnus Efendi dergâhlarıñ ta'mîr ve tecdîdleri ve bunlarıñ ekserîsiniñ vakıflarını tertîb ve taḫşîş ve bâb-ı ser-'askerî ve bâb-ı fetvâ ve ticâret-hâne ve zirâ'at mektebi güşâdı ve Sultân Ahmed Câmi'-i Şerîfi derûnındaki kaşrı hümâyûndan bir dâ'ire ifrâziyla Mekteb-i 'İrfân nâmıyla ketebeye 'ulûm-ı mütenevvi'a taḫşîl mahallini taḫşîş ve bâb-ı fetvâyı tanzîm ve 'ilel-i sâriyeden li-ecli't-taḫaffuz Ğalaṭa'da Kırşunlu Mahzen'deki kaşrı hümâyûnı karantina olmak üzere ta'yîn ve nâzir ve ketebe ve eṭibbâ ve meclis ve gardiyanlar tertîb ve ḫumbara-hâneye muttaşıl mühendis-hâne-i berriye olmak üzere 'aşr-ı Selîm Hânî'den [21] kalan mektebi ta'mîr ve memâlik-i mahrûseniñ iktizâ iden mahallerine ve ḫuşûşiyle sevâḫil-i Bahr-i Sefîd ve Siyâh'a karantina-hâneler ve müdür ve eṭibbâ ve sâ'ir tavzîf ve ta'yîn iderek bi-iz-

nillâhi Ta'âlâ 'ilel-i sâriyeden memâlik-i mahrûse-i şâhâneyi muhâfazaya himmet buyurmuşlardır. Bunlardan başka Unkapanı'nda 'Azab Kapusu'na kadar mümted olan Hayrâtıyye cisr-i cesîmini ve İslimye'de çuka ve 'abâ ve fes ve Amasya'da bir müddet 'abâ fabrikaları îcâd ve Tolmabâğçe'de tü-feng-hâne ve Top-hâne'de top şakbına mahşûş vapur makinesiyle idâre olunur fabrika ve tersânede erre-hâne ve tersâneye merbût Eyyûb semtinde ip-lik-hâne ve Ğalaşa Sarâyı'nda tâb-hâne ve bârût-hânede nev-îcâd makineler ve demir-hâne ve sâ'ir bunlar gibi birçok yâdigâr-ı medenîyyet-âşâr terkiyle cism-i devlete müceddeden rûh-bahş-ı hayât olmuşlardır.

Otuz Birinci Pâdişâh ve Yirmi Üçüncü Halîfe Olan Ğâzî Sultân 'Abdûlmecîd Hân Hazretleri:

Vâlideleri Bezm-i 'Âlem Sultân hazretleri nâmına olarak Tolmabâğçe Sarây-ı hümayûnuna karîb iki minâreli bir câmi'-i şerîf ile ittîşâlinde muvalçkit-hâne ve karavul-hâne ve mekteb binâ ve Ortaköy Câmi'-i Şerîfi'ni tecdîd ve iki minâre inşâ ve Eski 'Alî Paşa'da mahfûz şandûka-i ihtirâm olan hırka-i sa'âdetiñ etrâfındaki büyü ve sâ'ireyi ilgâ ile hırka-i sa'âdete bir dâ'ire-i mahşûş te'sîs ve iki minâreli bir câmi'-i şerîf tezyîn ve yeñi sarây-ı hümayûnda bâğçe içinde mukaddemâ bostâncı başı yerini mu'ahharan 'asâkir-i hâşşa-i şâhâne mekteb-i harbiyyesi ittîhâz ve mukaddemâ muhterik olan bâb-ı 'âlîyi kâr-gîr olarak inşâ ve Üsküdâr'daki Selîmiyye Kışlası'yla Râmî ve Dâvud Paşa ve Külleli ve Top-hâne kışlalarını müceddeden pek güzel ta'mîr ü tersîm ve mekteb-i harbiyye-i şâhâneyi Begoglı'nda te'sîs ile Maçka'daki kadîm mekteb-i harbiyyeyi mekteb-i i'dâdî tahşîş ve Manastır ve Erzurum ve Bosna ve Bağdâd i'dâdîlerini ve vâlideleri nâmına pederleriniñ türbesine muttaşıl Vâlide Mektebi'ni ve mülkiye mektebini ve mekteb-i mahrec-i aklâm ve cem'îyyet-i tıbbiyye-i 'Osmâniyye ve tıbbiyye-i mülkiyye ve bunlardan mâ-'adâ zamân-ı hümayûnlarında İstanbul ve taşralarda üç yüzden ziyâde rüşdiyye mektebi ve Yeñi Bâğçe'deki Ğurebâ Haste-hânesi'ni ve Ayaşofya kurbında dârü'l-fünûnı inşâ ve altmış iki tâ-rîhinde bilâ-vâriş [22] irtihâl-i dâr-ı beka iden şeyhu'l-islâm Mekkî-zâde

Muṣṭafâ ‘Âşım Efendi merhûmuñ beytû'l-mâle ‘â'id olan emvâl-i metrûkesinden Ayaşofya Câmî'-i Şerîfi'ni mükemmel şûretde ta'mîr ü tezyîn ve İstanbul'da ve bilâd-ı şelâşeniñ ekşerîlerinde ve memâlik-i maḥrûseniñ pek çok maḥallerinde mûte'addid mekâtib-i rüşdiyye ve mu'allim-hâne-i nüv-vâb ve ba'zı yerlerde bidâyet mektepleri ve Balık Pazârı'nda Kıraköy Kapısı'na mümted olan cısr-i kebîri ve tersânede 'Azab Kapısı'na yakın gâyet cesîm müceddeden bir havuz ve Kâl'a-i Sultânîye'de ve Kıradeñiz Boğazı'nda ṭabya ve bulak havzları ve karabaṭak gibi istiḥkâmât-ı hafıyye ve cesîme ve muntazam posta-hâneler ve telğraf-hâneler ihtirâ' ve Şumnu ve Silistre ve Rusçuk ve Varna ve Erzurum havâlîsinde ve Top-hâne Meydânı'nda leb-i deryâda sâ'at kulleleri ve sâ'ir hâtırda kalmayan bir çok yerlerde daḥi istiḥkâmât-ı cesîme tanzîm buyurmuşlardır.

Otuz İkinci Pâdişâh ve Yirmi Dördüncü Halife Sultân 'Abdul-'Azîz Hân Hazretleri:

Birçok mekâtib-i mülkiyye-i rüşdiyye ve rüşdiyye-i 'askeriyye ile mekâtib-i 'âdiye ve medrese ve mekteb-i i'dâdî-i ṭıbbiye ile 'askerî mekteb-i i'dâdîsini Külleli kışla-i hümâyûnına nakl ile yerine tûfeng hıfzına maḥşûş gâyet mükemmel ve cesîm tâm kâr-gîr bir anbâr ve İstanbul'da Sultân Selîm civârında dâru's-şafaḳa ve Sultân Ahmed'de şadr-ı esbak Midḥat Paşa hazretleri himmetiyle mekteb-i şanâyî' ve dâru'l-mu'allimîn binâ ve Beğöğlî'ndaki topçı kışlasını müceddeden ta'mîr ve Top-hâne'de sâhil-i deryâda mekteb-i feyziyye ve mekteb-i rüşdiyye inşâ ve Ğalaṭa Sarâyı mekteb-i ṭıbbiyyesini ta'mîr ve Fıransa lisânı taḥşîline maḥşûş sarây-ı hümâyûnda bir mekteb-i sultânî tanzîm ve 'aşr u zamânıñ muḥtâc olduğı sefâyin-i ḥadîdi tedârük ve Avrupa'dan cesîm topar ve igneli nev-resm tûfengler mübâyâ'a ve dâ'ire-i umûr-ı 'askeriyyeyi kâr-gîr olarak müceddeden maḥv u işbât ve ittîşâlinde Fu'âd Paşa merhûmuñ zâtı içün mübâyâ'a ve inşâ itdigi cesîm kâr-gîr ebniyeyi mübâyâ'a ile mâliye hazînesini oraya nakl ü îvâ ve ma'ârif ve ticâret ve zirâ'at ve evkâf nezâretlerini birâderleri zamânında Ayaşofya civârında dâru'l-ma'ârif olarak [23] yapılmış olan kâr-gîr ebniye-i cesîme-

ye nakl ve Sultân Ahmed Meydânı'na karşı olan mehter-hâneyi habs-hâne-i 'umûmî olarak tanzîm ve bâb-ı zabtıyeyi Eski Defterdâr Kapısı'na bi't-ta'mîr nakl itmiştir.

Der-sa'âdet ve bilâd-ı selâse ile Anadolu ve Rûmili ve 'Arabistân'ın ekser mahallerinde müte'addid mekâtib-i rüşdiyye-i 'askeriyye ve Begöğlî'nde raşad-hâne ve Girîd'in Sûde Lîmânı'nda müceddeden tersâne ve bahriye an-bârları ve sâ'ire ve mekteb-i rüşdiyye inşâsına ve Aksaray'daki muhterik olan Kâtib Câmî'î 'arşasına vâlideleri sultân nâmına iki minâreli bir kâr-gîr câmî' ve çeşme ve sebîl ile Çerâğân Sâhil-saray'ına muttasıl Yahyâ Efendi Câmî'ini ta'mîr ve pederleri Sultân Mahmûd Hân-ı Gâzî nâmına bir mekteb-i rüşdiyye binâ ve Beşiktaş Mevlevî-hânesi'ni ikinci def'a Hazret-i Hâlid civârında münhedim Bahâriyye Kaş-ı hümayûnı 'arşasına nakl ile müceddeden binâ ve memâlik-i mahrûsenîfî ekser mahallerine redîf eşyâsı ve esliha ve sâ'ire vaz'ına mahşûs an-bârlar inşâ ve esliha-i 'askeriyyeyi Avrupa devletleri eslihasına tahtîke himmet ve i'tinâ buyurmuşlardır.

Bunlardan başka bidâyet-i şeref-zuhûr-ı devlet-i 'aliyye-i 'Osmâniyye'den şimdiye kadar gerek harem-saray-ı hümayûn mensûbâtından ve gerek dâ'ire-i hümayûn müte'allikâtından ve sâ'ire vüzerâ vü 'ulemâ ve ümerâ vü ağavât ve ocaklı ve sâ'ireden pâ-y-tahtda ve taşralarda aşhâb-ı hayrîni i'mâr u inşâ itdikleri cevâmî' u mesâcid ve medâris ü mekâtib ve 'imâret ü ribât ve dâru'z-ziyâfe ve hân ve hammâm ve cüsûr ve ders-hâne ve dâru'l-hadîs ve çeşme ve sebîl ve muvakkit-hânenin ta'dâd u teftişleri kesreti cihetiyle nâ-kâbil-i tahkîk u tenmîkdir.

Gâzî Sultân Mahmûd Hân-ı Sâni Hazretleri 'Asr-ı Âlîsindeki Teşkilât:

Bin iki yüz kırk bir sene-i hicriyyesi "gazâ-yı ekber" târîhinde yenicçerileri ilgâ ile 'asâkir-i nizâmiyye tertîb ü tanzîm buyurmuşlardır.

Elli üç muharremü'l-harâmının ibtidâsında bâb-ı ser-'askerîde dâr-ı şûrâ-yı 'askerî ve Üskûdâr'da Selîmiyye Kışlası'nda dâr-ı şûrâ-yı hâşşa ve

top-hâne meclisi ve çend mâh şofra sarâyda Gül-hâne Kaşr-ı hümâyûnında meclis-i vâlâ-yı alhâm-ı ‘adliye ve bâb-ı ‘âlîde dâr-ı şûrâ-yı bâb-ı ‘âlî ve eli dörtde ticâret nezâretiyle ticâret [24] ve zirâ‘at ve nâfi‘a meclisleri ve meclis-i bahriye ve piyâde ‘asâkir-i nizâmiyye ve topçılara bölük emîni ve onbaşı ve çavuş ve mülâzım ve tâbîb ve imâm ve mûsika ve sancakdâr ve yüzbaşı ve tâbûr kâtibi ve kol ağası ve biñbaşı ve alây kâtibi ve alây emîni ve kâ‘im-makâm ve mîr-alây ve mîr-livâ ve ferîk ve müşîr ve ser-‘asker ve süvârî ‘asâkir-i şâhâneye onbaşı ve cavuş ve mülâzım ve yüzbaşı vekîlleri içün ‘alâ-merâtibihim sîm ü zehebden ma‘mûl ve muraşşâ‘ nişânlar ile mu-zafferiyet madalyaları, tersâne kapudânlarına rütbelerince nişânlar ve kapudân-ı deryâyâ çapa resminde mücevher nişân ve mülkiye me‘mûrlarına hâmise, râbî‘a, şâlîse, şâniye mütemâyiz-i ûlâ ve ûlâ şînf-ı evveli ve mîrmî-rân ve müşîr ve şadâret nişânlarıyla imtiyâz ve iftîhâr nişânları ihsân buyurmuşlardır.

Ġâzî ‘Abdu'l-Mecîd Hân Hazretleri:

‘Asâkir-i şâhâneniñ münkasım olduğu altı ordu-yı hümâyûn meclisleri ile meclis-i kebîr-i ma‘ârif ve meclis-i şîhhiyye ve meclis-i mâliye ve meclis-i ‘âlî-i tanzîmât ve meclis-i ‘âlî-i hâzâ‘ın-ı mâliye komisyonu, evkâf-ı hümâyûn komisyonu, hâzîne-i hâşşa komisyonu, rûsûmât meclisi ve memâlik-i mahrûsede ticâret mahkemeleri tahşîş buyurmuşlardır.

Mezkûr nişânlar ilgâ ile birinciden beşinciye kadar sîm mecîdî nişânlarıyla ba‘zı vûkelâ ve hükûm-dârâna mücevherlisi ihsân buyurulmuşdur.

Halef-i Hümâyûnları Sultân ‘Abdu'l-‘Azîz Hân Hazretleri:

‘Asâkir-i şâhâne eslihasını esliha-i cedîdiyyeye tahvîl ve redîfe dahî mükemmel nev-resm tûfengler ve büyük toplar ve yirmi üç ‘aded kûh-peyker cedîd vapurlar tehiyye iderek ‘asâkir-i şâhâne ve mülkiyyeye müte‘allik olan mecâlîse şu‘beler ve ba‘zı meclisler tanzîm ve eyâletleri vilâyâta tak-

sîm ile her sancağda idâre ve temyîz-i hûkûk ve ticâret ve beledî meclisleri teşkîl ve vapurlar komisyonu ve 'askeriyye ve mülkiyye i'dâdî mektepleri ve tıbbiyyede idâreye mahşûş mecâlis ve şehr-emâneti meclisi ve şu meclisi ve bâb-ı zabtıyyede ve Begöğlü ve Üsküdâr'da tahkîk komisyonları, şûrâ-yı devlet ve dîvân-ı ahkâm-ı 'adliye şu'beleri, meclis-i icrâ'ât, berriyye ve bahriyye intihâb ve levâzım komisyonları, top-hâne intihâb komisyonu, lîmân meclisi, tahrîr-i emlâk ve tapu ve emlâk komisyonları, [25] tulumba meclisi, Yeñiköy, Tarabya, Begkoz, Kâdî Köyi ve Aталар beledî meclisleri ve Girid tersânesi ve havz-ı cedîd ve raşad-hâne ve birçok telgraf-hâne inşâ ve mecîdî nişânlarının ibkâsıyla bir de 'Osmânî nişânı ihdâş buyurmuşlardır. İşte bunların cümlesi 'alâ'im-i ma'mûriyyet ve medeniyet-i devlet-i 'aliyyenin istihşâl-i ma'ârif ü refâhına hüsn-i niyyet ü merhamet olduğu rû-nümâ-yı mir'ât-ı bedâhetdir. Bi-'inâyetillâhi Ta'âlâ pâdişâhımız Sulţân Murâd Hân-ı Hâmis efendimiz hazretlerinin dağı bir çok ma'mûriyyet ve muzafferiyet ü nuşrete muvaffak olmaları mütemennîdir.

Mora Fâtihî Gâzî Şehîd Silahdâr-ı Şehriyârî Şadr-ı A'zam Ali Paşa'nın Ta'lîmât ve Naşîhatları

Terceme-i hâl-i Felâtûn-ıstimâl-i 'âlîsi cild-i şânînin seksen dördüncü şahîfesini tezyîn iden dâmâd-ı şehriyârî silahdâr şadr-ı a'zam Mora fâtihî gâzî şehîd 'Alî Paşa'nın uşûl-i hüsn-i idâre-i devlet-i 'aliyyeye dâ'ir hîdmet ve vekâlet-i mutlakaya ta'yîn eylediğı vezâyıfı şâmil yazdığı ta'lîmât-ı hikmet-âyât, çerâğ-ı hâsı olup zamânında defterdâr ve mu'ahharan i'dâm edilmiş olan Hacı Mehmed Paşa-yı şehîdin evrâk-ı metrûkesi arasında zuhûr iderek şadr-ı müşârûn-ileyhiñ Şehzâde Câmî'-i Şerîfi ittisâlindeki konağınıñ taş otağı iken hayâtında tefrîk u tahşîş itdiği kütüb-hânesine vaz' idilmiş olduğunu Mısır kapu kethüdâsı esbak Ebû Bekir Mümtâz Efendi'nin istihbâr ve istinsâh eylediğı nüsha mu'ahharan müsteşâr-ı şadr-ı 'âlî Sa'îd Efendi hazretleri yedlerine geçerek bu 'âcize i'tâ itdiklerinden istinsâh olunmuştur.

Sarây-ı hümayûnda bulunduğum eşnâda ta'lîmât-ı mezkûrenin bir nüshasını hazîne-i hümayûn baş yazıcılığından hâne-i hâşşaya alınarak

mu' ahhâran sır kâtibi Muştafâ Nûrî Paşa hâzretlerinin Tırhala vâflılığıyle çerâğ olduklarında hâzînedârîklarıyla sarâydan çıkardıkları fuзалâdan Şûkrî Efendi merhûmda görülmüş ve bu nüsha aña muţâbık bulunmuşdur.

Şadr-ı müşârün-ileyh rahmetullâhi 'aleyh daha tıfl-ı nev-resîde iken memâlik-i 'Osmâniye'niñ ve daha ol zamân içün belki bütün dünyânıñ birinci mekteb-i edeb-meksebi farz u i'tibâr olunan enderûn-ı hümâyûna alınarak vaktini tahşîl-i 'ulûm u ma'ârife vakfa himmet ve sarây-ı hümâyûnuñ kavânîn ü kavâ'idini ta'allûm ve icrâya haşr-ı haşâfet-i haşletle hıdmet-i lâzimesi hudûdını bi't-ţab' tecâvüz idememek vazîfesiyle muşayyed ve meşğûl olduğından umûr-ı 'askeriyye [26] ve mülkiyye ve mâliye ve aqlâm-ı şâhâne ve sâ'irede cereyân iden nizâmât ve mu'âmelâta ma'lûmâtı lâhik olmasa taşavvurdan ba'îd olamaz iken ol zamânlar uşûlince me'mûrîn-i devlet-i 'aliyyeniñ mekâtibi farz olunan kâffe-i devâ'iri devr ile her birinde ke'enne senelerce meks u istiḥdâm olunmuş ve aqtâr-ı âlemi gezüp envâr-ı idrâkât u tecrübesi ahvâl-i aqtâr-ı cihân ve ṭabakât-ı ṭabâyî'-i tebe'a ve zîr-destânı tenvîr ile kesb-i vuḳûf u ma'lûmât eylemiş cihân-dîde ve kâr-âzmûde bir şadr-ı sâl-ḥorde-i Felâtûn-tedbîre yakışur şûretde tanzîm itdiği ta'lîmât-ı 'adâlet-âyât haḳîḳaten teslîm-kerde-i 'uḳûl-i selîme vü inşâfdır.

Çunki enderûn-ı hümâyûndan altmış ve ḥâsekî ve balţacı ve zülüflü ve bostâncı ve kızıbekçi ve aşçı ve şandâlcı ve kapucı ve ḥâş âḥûrlı gibi devâ'ir-i sâ'ireden on toḳuz ki sarây-ı hümâyûndan iḥrâz-ı mesned-i şadâret idenlerden seksen kadar zevâtıñ icrâ'âtı yalnız sarây-ı hümâyûn mektebinde mükteseb ve mazhar oldukları fezâ'il ü kemâl ve idâre-i umûr-ı siyâsiyyece ḥâşıl olan 'ilm ü icmâlden 'ibâret olup aqlâm ve 'asâkir ve a'sâr-ı sâbıka uşûlince 'Osmânlılık ta'bîr olunur vüzerâ ketḥudâlık ve dîvân kitâbeti ve mektûbçılık ve silahdârılık ve hâzînedârılık ve mühürdârılık ve devâtdârılık ve emîr-âḥûrluk ve iç çukadârlığı ve voyvodalık ve a'yânlık ve mütesellimlik ve mültezimlik ve nezâret ve emânet ve ba'zı muḥaşşılılık ve muḥâfızlık gibi ḥükûmet-i siyâsiyye mekâtibi farz olunan mütenevvi' ve müteferri' dirliklerden zuhûr iden yüz on kadar vekîl-i muṭlaḳıñ bulundukları hıdmetlerce erbâb-ı tecrübeden olmaları umûr-ı ṭabî'iyreden olduğu ḥâlde bunlardan hiç birisi böyle bir eşer-i memdûḥ u mübârek ittihâz ve ithâfına muvaffaḳ oldukları şimdiye kadar görölüp işidilemediginden müşârün-ileyh

‘ömriniñ eñ kıymetli vakti ve ‘ahdiniñ pek revnaqlı evânı olan sinn-i şıgar ve nümüvv ü vukûfını sarây-ı hümâyûnda geçirmiş iken muķtezâ-yı farı-ı fetânet ü isti’dâd ve ‘ilm ü ‘irfân ve zekâsı eşeri olarak bu huşûşda kâffesi-ne tefevvuk itmiş ve kıt’a-i cesîme-i Mora’yı ma’a-muzâfâtihim yirmi yedi gün zarfında bi’z-zât ser-te-ser fethe muvaffak olmuş olan böyle bir zât-ı ‘uluvvü'l-himemâtüñ mazhariyyeti haķîkaten pek ziyâde mûcib-i tahsîn ü tahmîd ve bu fıkra bi'l-hâşşa sarây [27] halkınıñ rehîn-i istihkâk ve hıde-mât-ı cesîmede bulunmaları ise haķķ-ı haķîķîlerini ihkâk olmağla müşârün-ileyh enderûn taķımına bâ’iş-i mufâharet ve müşârün-ileyh Sa’îd Efendi hazretleriyle Mümtâz ve Şükrî Efendilerin de bu eşeriñ inşası huşûşına delâlete himmetleri cây-ı teşekkür ü du’â olmağla ta’lîmât-ı mezkûreniñ bu-racığa dercine i’tinâ olundu:

Me’mûriyyet-i devlet dâ’imâ Allâhu ‘Azîmü’s-şân Celle Şânuhû Hazretlerinden havf u haşyet üzere olup câdde-i istikâmetden inhirâf itmeye-rek ahkâm-ı şerî’at-ı mutahharayı icrâya ve her hâlini şer’-i şerîfe tatbîk bir-le ‘adl üzere hareket eylemeğe sâ’î olurlar.

Ve ni’am-ı bî-pâyân-ı Cenâb-ı Rabbu'l-‘âlemîne dâ’imâ teşekkür ve meşâ’ibe şabr u taħammül ve kazâyâ rızâ ve mütevekkil-i Haķķ olup ve Re-sûl-i Hudâ’ya tevessül idüp cümle umûrını tefvîz-i Hazret-i Haķķ iderek tevbe vü istiğfâra müdâvim olalar ve nefislerini üç nesne ile mu’âhaze ve muhâsebe eyleyeler.

Evvelâ bugün kendüsinde ne hatâ şâdır oldu, şâniyen hayrâtdan ne zu-hûr eyledi, şâlişen nefsinden ‘amel-i hayr mümkün iken fevt oldu mı. Bu üç ahvâlî nefisleriyle muhâsebe görelere ve ‘âķıbet-i umûr-ı âhîreti tezekkür ü tefekkürden gâfil olmayalar.

Ve zamân-ı hükûmetde vazî’ u şerîf ve ganî^{ve} fakîr ve ‘âlim ü câhil ve bu’d u karîb ve müsâfir ü mücâvir cümleye yeksân bakılup da’vâları faşl olunmadıkça makâdîr ile muķayyed olunmaya. Hâsılı icrâ-yı şer’-i şerîfde cümleyi müsâvî görüp fark-ı şağîr ü kebîr ve ganî vü fakîr ve ra’iyyet ü emîr eylemeyeler.

Evvelâ eşref-i bilâd u ziyâ’ ve ebrek-i emâkin ü bıkâ’ olan Mekke-i Mükerreme ve Medîne-i Münevvere şerrefallâhu Ta’âlâ ilâ yevmi'l-âhîre

ahâlîsiniñ Mısır'dan her sene irsâli mu'tâd olan gılâlleri pâk ve münakkaḥ u muşaffâ olmak üzere tamâmen seffineye tahmîl ve eşnâ-yı tarîkde ihânetden sıyânet için mu'temedün-'aleyh âdemler ta'yîn ve vaḳtî ile irişdirilmek üzere Mısır vâlîsine te'kîd ve tenbîhi müş'ir emr-i şerîf işdâr ve irsâl olunmak ve her sene bu vech üzere Haremeynü's-Şerîfeyn gılâlleri irsâline ihtimâm olunmak lâzımdır.

Dâ'imâ rızâ-yı Hakk'ı gözedüp garaz ile kârı ve bir mûr-ı za'îfe sû-i niyyet ü bed-efkârı olmaya ve za'îf ve mesâkîn ahvâlinden gâfil olmayup tefakḳud-ı ahvâllerin vâcib bileler.

Düşmen daḥi olursa bir ferdiñ muşîbetine şafâlanmayup kimseniñ [28] inkisârın almayalar.

Me'mûrlar bahîl ü hasîs ü denî olmayup mehmâ-emken aşîl ü saḥî ve kerîm ü cüvân-merd olmağa muhtâcdır.

Ġazûb u bed-ḥâh u fûrû-mâye olmayup mu'tedil ü mültefit ü nîk-ḥâh kimselerden intihâb ve ta'yîn olunmak lâzımdır.

Hıkd u ḥased dâ'iresine uğramayup riyâdan ictinâb ve kibr ü gurûr u 'azamet ve muḥâsede vü münâfaḳat ve bî-vech mu'âraza vü münâkaşa ve mükâbereden kemâl mertebe ihtirâz iderek rezânet ve vaḳâr-ı meşrû ile be-râber ḥalkı taltîf ve şâhib-i tevâzu' olmaya sa'y ideler.

Ve muhtâcîniñ ḥâcetiniñ îşâl idüp kimseniñ mâlına tama' eylemeyeler.

Ḥalkıñ 'uyûb-ı hafıyyesinden teftîş ü tecessüs eylemeyüp bu maḳûle şeyleriñ ziyân terettüb eylemesi melḥûz olmayanlarından igmâz-ı 'ayn eyleyeler.

Ve hiç ferde zulm ü sitemi câ'ız görmeyeler. Bilâ-mûcib kimseyi tek-dîr ü ta'zîr ve dil-gîr eylemeyeler.

Nefs-i emmâre sıfatı olan hırş u tama'dan ihtirâz u ictinâb eyleyeler.

Ve ḥalkıñ 'ırz u mâl ve nâmûs u ḥayşıyyetini muḥâfazaya devâm eyleyeler.

Ve müstahıkkîne şadaka virmekde kuşûr eylemeyeler.

Şâdıku'l-'ahd olup kızbden ve mübâlağadan ve muḡâlaṭadan ve mu'âraza-i bî-câdan teneffür eylemek lâzımdır.

Kendü nefsine ne şanur ise mü'min karındaşlarına dañı anı şanup ve lisânı şıdk ile cârî ve aqvâl u etvârı kibrden 'ârî ve merhameti gâlib olup ve her yerde Hakk'ı hâzır ve cemî'-i ef'âle 'âlim ü nâzır bilüp ve her feyzi Ha-zret-i Bârî'den añlayup ve her şeyde hikmet-i hafıyye müşâhede eyleyeler.

Hıdmet-i devletde ifnâ-yı vücûd itmiş emek-dârânîñ derece-i hıdmet ve istihkâklarına göre ihkâk-ı i'âşelerine dikkat itmek lâzımdır ve bu hase-neye ri'âyet erbâb-ı menâşıb u me'mûrîniñ istikâmetini istihşâle pek büyük bir vâsıta olduğından bu huşûşa dikkat eyleyeler.

İtâ'at dâ'iresinde olan milel-i mahkûmeyi şıyânet ve refâh-ı hâllerine himmet eyleyeler ve mu'tı olmayanlarıñ terbiye vü tenkîllerinde dakîka fevt olunmaya.

Mu'âhedâtıñ hüsn-i beğâsına sa'y eyleyeler.

Mu'âmelesinde halîm ve kalbi selîm olup nefsine ve 'aqlına mağrûr olmayalar.

Ecnebî tebe'asınıñ düşen işlerini tebe'a-i devlet-i 'alıyyeden bilâ-fark kemâl-i hakk u 'adl üzere rü'yet eyleyüp bunları dâ'imâ mukterin-i iltifât-ı 'adâlet eyleyeler.

Mazlûma mu'în ve zâlîme mühîn olalar.

Ehî-i hâcetiñ [29] merâmlarında sa'y u ihtimâmdan kaçmayalar.

Ve her kim olur ise olsun bâý u gedâdan mülâkât taleb idenleri redd itmeyüp hüsn-i kabûl ve talîfe himmet iderek kendü fevâ'idi içün âhere kaşd-ı zarar eylemeyer.

Zarar-ı mâlî zarar-ı 'ırza takdîm eylemeyer.

Her hâl ve maħalde haşâ'il ve haşâfet ve hakkâniyyeti pîşe ve icrâ-yı ahkâmını endîşe eyleyeler.

İstihşâl-i mâl u menâşıbdâ harîş ü hasûd ve cesûr olmağdan ictinâb eyleyeler.

'Uhdenden gelemeyecegi şey'i, iderim deyü va'd eylemeyer.

Hâb u râhatına meyl itmeyüp çok uyumağı 'âdet idinmeyeler, gice ve gündüz çok uyumak şer'an ve 'aklen memdûh u makbûl olamaz.

Muhtâcîniñ hâcetin yarına kımayup ‘alâ-kadri’t-tâka meşâlih-i ‘ibâ-dullâhı imkânı mertebe sür’atle görmege ve umûr-ı zâtıyyesine tercîh itmege cidd ü cehd eyleyeler.

İki haşmîñ sözini geregi gibi añaşılmadıkça bir tarafıñ da‘vâsına hak virerek ‘ale'l-‘amyâ hüküm itmeyeler.

Ehl-i hâcete virilecek cevâb lutf ie virilmek şevâb-ı ‘azîm oldığın bileler.

Müzevvir olan de‘âvî şâhibine bile lutf u rıfk ve redd-i leyn ile i’tâ-yı cevâba kıyâm itmek tebe‘anıñ hoşnûdî-i hâtırlarını müstelzim olacağından ‘inde'l-ıktizâ bu şüretle indifâ‘-i de‘âvîdeki fevâ‘id-i bisyârı tefekkür eyleyeler.

Der-kenârı ve nizâ‘lu ‘arz-ı hâller dîvânda alıkonulup ba‘de'd-dîvân güzelce mütâla‘a olunmak üzere eşnâ-yı dîvânı ta‘tıl eylemeyeler.

Halk işlerini li-eclit-tervîc haşrnından intikâm almak için ‘arz-ı hâllerinde nice gâzab getürecek şeyler yazarlar, kavlı-i mücerrede i’tibâr olunmayup istiknâh-ı iddî‘â ile ahvâle vâkıf olmağa sa‘y eyleyeler.

İfk ü iftirâyı ihtiyâr idenleriñ hilâf-ı inhâ ile kimesneye cürm isnâd eylemeyeler.

Bir fakîriñ ‘ırzını yıkmak vâdîsinde olmayup mümkün olan mertebe garaz ve ‘ivazsız lutf ile tatyîb-i hâtır ve tesellî-i kulûba sa‘y olunup garaz ve nefsanîyetle kimseniñ hetk-i perde-i ‘ırzına ve hedm-i nâmûsına cür’et eylemeyeler.

Sû-i hulk ile dil-âzâr olmağdan ve cevır ile hâtır yıkmagdan hâzer ideler.

Vakt-i gâzabında nefsinı zabt u tavtîn ve kalbini resen-i şabr u ârâm ile rabt u te‘mîn idüp şer‘an bir kimesneye ta‘zîr lâzım gelse ‘aded-i hadd-i [30] şer‘i tecâvüz eylemeyeler.

Hiçkimse hakkında şetm ü la‘n-ı nâ-meşrû‘a cür’et itmeyeler.

Bir ferde sû-i kaşd eylemeyüp ve kimesneniñ âzârı ve meksûr olması tarafında olmayalar.

Dâ‘imâ hayra sâ‘î olup ve niyyetini kaç‘â şerre şarf eylemeyeler.

Emr-i dünyâ ile tefâhür eylemeyüp gınâya ve mansıba mağrûr olmayalar.

Zahmet ve meşakkata şabr ve tahammül idüp ikbâl ve istihdâmı kendü 'akıl ve isti'dâdından bilmeyüp ve imtinân kaydında olmayup Hazret-i Bârî Ta'âlâ'ya teşekkür ve umûrını tefvîz ile her hâlde tevfiğini refîk eylemek recâsından hâlî olmayalar.

Ve havf-ı Hazret-i Hudâ'yı hâtırdan çıkarmayup dâ'imâ beyne'l-havf ve'r-recâ bulunmağa sa'y eyleyeler.

Furşat düşdükçe eyüligi görinenlere mükâfât ve kemlik itmişlere 'afv ile mu'âmele eyleyüp, garaż-ı dünyevî gözedilmeyüp 'adâvet üzere olan düşmene dañi furşat deminde lutf u iltifât ve 'atâyâ ile mu'âmele eyleyeler.

Vezîr-i a'zamlarınñ kapusu herkese güşâde olup, buluşmada hiç ferd istisnâ kılınmayup her ân buluşması âsân olmak gerekdir ki her kimesne umûr-ı müslimînden bir emr aña müfevvez olsa ve o ise kapusın sedd idüp mazlûm ve muhtâclar aña vâşıl olmaya ve kibr ü 'azamet ü enâniyyet ve buhl u hissetinden halkı tahfîf ü terdîd iderek 'âlemi tenfir ü tahkîr ile dil-gîr eyleye, anıñ yüzünden mülk ü millet ü devlet kat'â feyz ü refâh bulamaz. Bu makûle haşâ'il-i rediyye ve etvâr-ı deniyyeden be-gâyet tehaşî ve ictinâb eyleyeler. Zîrâ bu evzâ'ı i'tiyâd idenlere bi't-tab' nâsıñ teveccûhi külliyyen münselib olacağı gibi bu vechile evzâ'-ı şâ'ine ve etvâr-ı meş'ûme aşhâbına 'inde'l-iktizâ ferd-i vâhid tarafından i'âne ve imdâd olunmayacağı gibi gâyet-i ihtiyacı mahallinde rahmet kapusu bile münsedd olur.

Vezîr-i a'zam nefsine nef' u fâ'ide ve hayr mülâhazasıyla ibn-i vâkı olmayup nefsi için tahşil-i hazîne ve tertîb-i define me'mûlinden ferâğ ve mizâc-ı mülke 'arız olan za'f u fûtûr için tedârük-i 'ilâca şarf-ı himmetle rû'yet-i umûruñ muhtâc olduğu tedâbîri sür'at-i icrâ ve mahalline iblâğ eyleyeler.

Ve halkdan cerîme ve rüşvet nâmıyla ve belki rüşvet makâmına kâ'im olacak şûretde mühdîniñ tahammûlinden hâric bir hediyye bile kabûl itmeyüp 'iyâzen-billâhi Ta'âlâ mâl cem' itmek sevdâsına düşmeyeler. Tama'dan be-gâyet ictinâb lâzımdır. Rüşvet didikleri mâl-ı habîş ü ihtilâs u istirâk, 'âkıbet [31] mütecâsirini rezîl ü rüsvây ve üftâde-i ka'r-ı mucâzât-ı Hazret-i

Ĥudâ-yı Mûte'âl idecegi hezâr emşâli delâletiyle rû-nümâ-yı mir'ât-ı tecârib ü intibâhdır.

Zîrâ mâl cem' ve ĥıfzı dünyâda şâhibini bî-ĥuzûr ve rûz-ı cezâda su'âl ü cevâb için rehîn-i cezâ ve 'azab idecegi bî-gümândır. Bu maķûle ĥaşlet nefsine mezelleti da'vet ider.

Ve bir işde ta'cîl ü mûsâra'at eylemeyeler ancak te'aĥĥur ve te'ennîsinde zarar görölmesi melĥûz olan işi te'ennîye düşürüp de bi'l-âĥire i'zâm ile devlete rahne dâhiyesi da'vetine sebep olunacak ve hemân serî'an def' olunması 'aķlen lâzım olduğda te'ennîye düşürüp de bi'l-âĥire mazarrat görölmeğe. Kîllet-i taĥammül-i umûr mülk ü millete ziyel ü ĥalel virür ise de bu ĥuşûş umûr-ı külliyeğe 'â'id degildir. Ancak te'ennî ile rû'yeti iķtizâ iden umûra şabr u şebâtı pîşe ve düstûr-ı kâr idineler. Ĥaķ Celle ve 'Alâ Ĥazretleri'nden ĥüsn-i 'âķıbet ĥuşûline müterakķib ve tevĥîķ istid'â ve recâsiyla feraĥ-ı 'âķıbet vuşûline muntazır olalar.

Bir vech-i meşrûĥ bi'l-farz te'ĥîri millet-i İslâmiyye ve devlet-i 'aliyye-i 'Osmâniyye'ye keder ve şânına şe'ni mûcib bir ĥâl zuhûrında taĥammül ve te'ennî kaķ'â câ'iz olmayup o maķûle meşâ'ib ü devâĥîniñ zuhûrıyla berâber vâsıta-i me'mûrîn-i mücerrebe ile ne şûretle olur ise olsun hemân indifâ'ına teşebbûşle der-ĥâl imĥâsına himmet ve âsâyişi i'âdeye şarf-ı kuvvet ü ĥudret eyleyeler.

Hasbe'l-ĥâl münâsib ve müstahakķ olup fakîr ü nâ-tüvân olanları bî-ġaraz kimesnelerden su'âl ve manşib virilüp ayaklandırmaga himmet eyleyeler. Rüşvet ile manşib virilmek emvâl-i re'âyâ ve sükkân-ı vilâyâtı yağmâya ġûyâ izin virilmiş dimekdir. Münâsib ĥaķķ u bâtılı fehm ider ve Ĥazret-i Allâhu 'azîmü's-şândan korkar, ĥaķķ-ı ĥükûmeti îfâyâ muktedir ricâline virilüp bu mişillülerden bir şey alınmadıķdan mâ-'adâ belki ihtiyâc-ları ĥâlinde 'inde'l-îcâb 'atâyâ ile daĥi iķdâr u taltîf olunmak lâzımdır. Zaleme ve bî-rahm ve ebleh ve aĥmak ve bî-vâye ve câhile ve bî-fehm kesâna recâ vü şefâ'at ve rüşvet ile manşib virilmekten be-ġâyet tevakkî oluna.

Bida' ve mezâlimiñ mebde' ve maşdarı ve envâ'-ı şerr ü şurûruñ menşe' ve menba'ı a'zamul-meşâ'ib ve ekberü'n-nevâ'ib rüşvet didikleri ma'den-i fesâd-ı mel'ûndur ki ehl-i İslâm için andan ziyâde belâ ve hedm-i esâs-ı dîn [32] ü devlete andan aķvâ mancınıķ-ı cevri ü cefâ yokdur. Ĥâşılı

rüşvet dîn ü devleti esâsından harâb u yebâb ve me'mûrîni imhâ ider ma'nâdır.

Vezîr-i a'zam, bir kimesne hilâf-ı şer'-i şerîf ve muğâyir-i kânûn-ı münîf bir maşlahat muķâbili 'arz eylediği rüşvete gûşe-i çeşm-i kabûl ile nigâh ve iltifât itmeyüp 'arz iden bâtıl u muhtile haşm-ı cân olur ise etbâ'ı ve sâ'ir ser-i kârda olanlardan hiç kimesne hiç ferde meyl-i gâdr ve cesâret-i mezâlîm ü vebâl itmek ihtimâli olmaz. Cihânda rüşvetden, aña beñzer girân hediyeeden perhîz kadar hasene-i 'azîme yokdur.

Taşrada olan me'mûrîniñ keyfiyet ü ahvâli su'âl ve dâ'imâ tecessüs olunup bir iki şâkî sebebiyle işe yararlığı mücerreb bir vâlî-i memleket 'azl olunmak îcâb eylemez. Ancak kendüye naşîhatı müş'ir mektûb gönderilüp tenbîh ü te'kîd oluna. Mütenaşşih olmayup yine tekrâr şâkîleri gelür ise 'azl olunmak lâzımdır ve sebep-i şikâyeti rüşvet ve hetk-i 'ırz u nâmûs ise terbiyesinde te'hîr ve tereddüd câ'iz degildir.

Ahvâl-i hükâm u re'âyâ ve havâdiş-i kazâdan her ne vâkı' olur ise cüz'î ve küllî i'lâm olunmak üzere kâffe-i memâlike nihânî vü âşikâre 'ulûfe ile aralıkda mahşûş ve mu'temed âdemler ta'yîn ve isti'lâm-ı ahvâl-i memlekete bezl-i ihtimâm olunmak mukteziyâtıdır.

Hâtır u gönüle ve nisbet ü ta'alluķa ve bir tarafa istinâda binâ'en ve bilâ-tecrübe kendüsünde zu'm olunan dirâyet ve istikâmete i'timâd ve i'tinâ ile me'mûr istihdâmı tecvîz olunmayup bu mişillüler haķîķaten muntahab ve bi'l-vücûh mu'temed ü mücerreb ve her vechile ehl-i 'ırz u dîndâr olmak farîzası şerâiyetine kemâ-hiye haķķuhâ rî'âyet olunmak vâcibdir.

Devlet-i 'aliyyeniñ havza-i hükûmetlerinde taşhîh ve ikâmeti ve ihyâ ve 'imâdeti ve hıfz u himâyeti elzem ü ehem mevâd nesyen-mensiyyen terk olunmayup ihtimâm kılına.

Te'âķub-ı mezâlîmiden ve tevâtür-i tekâlif-i şâķķadan nice nice kurâ vü ziyâ' harâb olup arâzî-i münbite ile hâlî kalan kaşabât ve kurânîñ 'imâret ü ihyâsı ne vechile mümkün ise tefahhuş u su'âl birle i'mârına şarf-ı ihtimâm eylemek lâzımdır. Tüccâr ve ebnâ-yı sebîli urup nehb-i emvâl ve katl-i nüfûs ile gâdr u hayf iden kuttâ'-ı tarîķ ve eşķıyânîñ haķlarından gelinüp memleket hıfz u himâyet olunmak elzemdir.

Menâşib u emânetler ehl ü erbâbına taklîd olunup kûrâ ve mezârî'den münâfiz-i hükümleri dahîlinde hâlî [33] ve harâb olan yerleri ta'mîr ve ih-yâ eylemek şartıyla tevcîh kılınsa harâmî ve eşkıyâya makarr u me'vâ kal-mayacağından gayri tahtında nice fevâ'id-i keşîre ve 'adâ'id-i cezîle huşûli emr-i muqarrerdir.

Çapuz ve bacasız gezüp re'âyâ ve zu'afâ üzerlerine konup ve göçüp müft ü meccânen yem ü yemeklerinde gayri konakçı akçesi ve na'l-bahâ ve kurbân akçesi nâmıyla zulmen ahâlî-i fuqarânın akçelerin alup tahrîb-i bi-lâd iden haşerâtı men' u ref' ideler.

Memnû' ve mütenebbih olmayanların eynemâ-yüvecceh haklarından gelinmek ve sâ'ir ebnâ-yı sebîl daî kâ'inen men kâne kudretleri var iken yanlarından harc itmeyüp müft ü meccânen yem ve yemeklerin yiyüp harc-ı râhları yanlarına kalma içün tarîk-i sultânîden çıkup karye-be-karye ahâlî-i kûrâyâ konup göçüp tazyîk u ta'addî iderler ise men' u ref' kılınmak üzere vulât-ı bilâda tenbîhe tekeyyüd oluna.

Re'âyâ fuqarâsına ruṭûbet-i külliye gelerek müsâfire kændüleri râgîb olurlar ise yine bâd-hevâ yem ve yemeklerine tenezzül ü rağbetle ızrârları tarafı vechen-mine'l-vücûh tecvîz olunmaya ve bu huşûşa kemâliyle ri'âyet daî mühimmât-ı lâzîmenîñ ma'nâsından olduğı mülâhaza kılına.

Hükâm-ı memâlik çapularında il ve vilâyeti meḥûl ve ḥaseb ü nese-bi nâ-ma'lûm levendât haşerâtı istiḥdâm olunmayup çavm u çabîlesi ma'lûm ve dîn ü îmân ve şerâ'it-i islâmiyyeti bilür ehl-i 'ırz ve nâmûs şâhi-bi âgavât ve ḥuddâm istiḥdâm itmeleri içün tenbîh ü tavşîye oluna.

Zulmden be-gâyet ḥazer ve zâlîme mu'în olmadan ihtirâz idüp müm-kin oldukça zulmün müdâfa'asına ihtimâm ve garîblerîñ gönîlîni ele alup du'â-yı hayrların almağa i'tinâ eyleyeler.

Re'âyâ vü berâyâyâ senevî viregeldikleri tekâlif-i ma'lûme vü mu'tâ-deden mâ-'adâ muḥdeş teklîf talebiyle rencîde ve kændüleri bedâyi'-i sey-yi'e ile ta'cîz ü tazyîk olunmayup izâle-i mezâlim ile ahâlî-i vilâyet ve sük-kân-ı bilâd ḥimâyet ü şîyânet kılınarak terfîh-i hâl ve intizâm-ı ahvâle tekey-yüd birle memâlik şen ve âbâdân olmasına ve ebnâ-yı sebîlîñ mâl u nefslere bir tarîkle zarar u gezend irişdirilmemek üzere ḥıfz u ḥirâsetlerine ihti-

mâm olunmak elzendir. Muḥdeṣât-ı zulmiyye ve bid'at-i seyyi'eyi kâleme getürüp deftere kayd itdirilmekten bile ictinâb eyleyeler.

Her şeyi mâ-vużî'a-lehinde isti'mâl idüp hilâfını irtikâb ile ḥarâb-ı dîn ü dünyâya sebep olan mezâlim ü kabâyihden ihtirâz eylemek cümleye vâcib [34] ü lâzımdır.

Mefâsid-i 'aşrîñ gerçi nihâyeti ve bu cümleñiñ dâ'ie ve 'ilel-i müsta-killesi tahşîl-i esbâb u tezyîn ve telezzüzât-ı nefsâniyye ve tena'um-ı cebâ-bire ve terk-i ef'âl-i uhreviyyeden Hazret-i Mâlikül-mülk Ta'âlâ Şânu-hû'nuñ kemâ-hiye ḥaḳḳuhâ va'd u va'idini añlayup bu emânet-i kübrâ ne idügi bilinüp yarın rûz-ı cezâda ḥuzûr-ı Hazret-i Kâhḥâr u Muntakim Ta'âlâ şânuhû "'Ammâ yeḳûlu'z-zâlimüne 'uluvven kebîren"de virecegi cevâb mülâhaza olunmak lâzımdır.

Hüsn-i tedbîr ile vâridât-ı meşrû'adan ḥazîneniñ îrâdı teksîrine ve ma-şârifîñ taklîline ihtimâm olunmak gerekdir. Hükâmıñ beytül-mâlde hisse-leri ancak nafaḳa ve kisveleri zarûretlerini def' mertebesi oldıñın bilmeleri elzendir. Beytül-mâl-i müslimîn kimseniñ mülk-i mevrûsı olmadıñından it-lâf u izâ'atdan be-gâyet perhîz birle dünyâ vü âḥiretde su'âl ü cevâb ve 'az-âb u 'ikâbindan kemâl mertebe tefekkür ve tevakkû ile ihtirâz itmek vâcibdir.

İs'âr ḥuşûşı yalnız kuzât ve muḥtesibe ḥavâle ile geçilmeyerek narḥ-ı rûzîye geregi gibi bakılıp tekayyüd olunmak elzendir. Narḥ-ı rûzî umûr-ı külliyyeden iken cüz'îdir deyü muḳayyed olunmadıñı hâlde şehriñ kâdîsi ḥükmini icrâ idemez. Zîrâ emr-i siyâset kendüye mûte'allik olmamağla ol tarîḳa gidemez. Mûsâmaḥasında zarar-ı küllî oldıñını yazmışlardır ve zara-rı muḳarrer ve âşikârdır. Ḥavâ'ic-i ahâlî deger bahâsıyla şatdırılmağa de-vâm olunmalıdır.

Şehriñ zabtı yeñiçeri ağası ve 'asesbaşı ve subaşıya sipâriş ve anlarıñ daḥi keyfiyetleri tecessüs ü tefahḥuş olunup maḳâm-ı şadâretten bunlara tenbîh ü te'kîd olunması muḳtezîdir. Her umûrı tahmîl ve sifârîşde şâhib-i iḳtidârını taḥarrî ile tedârükdeki fevâ'id-i 'azîmeniñ ta'dâdı nâ-kâbil ve bu keyfiyyet nîzâm-ı devlete dâldir.

Bir kimseniñ şer'an ḥaḳḳında iḳtizâ iden ne ise muḳtezâ-yı şer' üzere icrâsına diḳḳat oluna. Şefâ'at u recâ ve rüşvet ile ḥalâş itmekden ḥazer ide-

ler. Bu'd mesâfe olan mahallerden olur olmaz da'vâ için kimesneyi ihzâr eylemeyeler. Taşra gönderilen emriñ tenfîzine ihtimâm elzemdir. Olur olmaz şeye emr virilmeyüp gâyet mühim olan umûr için emr-i şerîf tasfîr olunmalıdır.

Bir da'vâ ve devlete müte'allik istid'â zeylinde taşradan gelenleriñ iş-leri her ne ise imkânı mertebe sür'atle rü'yet olunup memleketine [35] gönderilmelidir.

Ser-had ve kılâ' ahvâli ve mevâcib isti'mâli ve buña mûmâşil umûr-ı mu'azzama zımında virilecek evâmiriñ infâzına kemâliyle te'kayyüd ve içdâm olunmalıdır.

Âgalıklar ve dizdârlıklar ve alây beglikleri müsta'hiqqîne virilüp ser-hadât kılâ' me'mûrları için 'azli îcâb ider esbâb-ı mücbire ve tabî'î fevt vukû' bulmadıkça bunlarıñ 'azl ü tebdîli tecvîz olunmaya.

Sikke ahvâline dikkat olunup her bâr taharrî birle müsâmaha olunmak ve züyûf ve nâ-sere hükminde ma'ğşûş sikke neşri devlete pek muzırdır. Sikkeniñ hâlişü'l-'ayâr olmasına içdâm olunmalıdır.

Gâhîce tebdîl gezmekde fâ'ide çokdur, ammâ ifrâtı memdûh degildir. Haftada bir gün ta'tîle ri'âyet kâfîdir.

Mahlûlât düşmedikçe hazîneden tekâz vechile vazîfe virilmeye. İstanbul ve tevâbi'i gümrüklerinden düşen vazîfe mahlûlâtını hazîne-mânde idüp mahlûlâtıdan virilmek lâzım gelür ise birkaç akçesin vireler, ziyâdesini hazîne-mânde ideler, müceddeden bir akçe virmeyeler. Mu'temedün-'aleyh kâdî ve vâlî 'arzı olmadıkça 'arz-ı hâl ile hüccet tevcîhi memdûh ve münâsib degildir, gâdr ihtimâli gâlibdir. Hâric-ez-defter tîmâr ve mâlikâne virilmek münâsib degildir. Feth-i cedîd degildir ki hâric-ez-defter kalmış ola. Beher-hâl bir tîmâr veyâhûd havâş ve evkâf re'âyâsıdır, nişâncı kalemîyle taşhîh memdûh degildir. Meger ze'âmet ve tîmârdan havâşş-ı hümayûn taşhîh oluna, gâhî olur ise yollı ola.

Ahvâl-i düşmeni bilmek mühimm-i 'azîmdir. Düşmen ahvâli bilmek nice devleti berbâd itmişdir. Anıñ için kâffe-i düvelin ahvâlinden habîr olmak üzere hafî vü celî kâr-güzâr müstakîm ve metîn lisân-âşinâ âdemler isti'hdâm olunmalıdır.

Hudûd ve toprak nizâ'ı için kemâl-i ihtimâm olunur. Şihhatine vâkıf olmadıkça defter-hâneye huccet hıfz ve kayd itdirilmekte hücnet vardır, ihtilâle bâ'is olacak mâddedir. Ziyâde muhtezî olmadıkça hıfz olunmaya. Her bir ser-hâdden memleket-i düşmene nihânî câsûslar gönderilüp beher-hâl keyfiyyetlerinden haber-dâr olmağa sa'y olunmalıdır.

Her bir ser-had kılâ'ına mahşûş âdemler gönderilüp mühimmât-ı lâzımeden nokşânı var mıdır ve neferâtı tâm mıdır, bilinüp nokşânları beher-hâl ikmâl olunmak farîzasına ri'âyet olunmalıdır. Ve istihkâmâtın ta'mîr ve teşyîdinde ihtimâm kılına. Düşmenin hücum ihtimâli yoğ iken ser-had kal'alarının mühimmâtı şu vechile görüle ki, gûyâ düşmen gelmelidir, ol kadar dikkat lâzımdır. Gerek mühimmât ve gerek zehâyir ve gerek [36] ta'mîr ve termîmdir, bilâ-nokşân görölüp kuşur olunmamak üzere ikdâm oluna. Levâzımât-ı mîrî mübâya'a me'mûrlarının mücerreb ve müstakîm olup eşyâ-yı müşterânın ehven ü a'lâ olmasına dikkat olunmalıdır.

Bir kal'ada olan bârût ve sâ'ir âlât-ı ceb-hânedan bîhûde bir nesne şarf u istihlâk itdirilmeye ve şenlik nâmıyla her bâr top atdırılup bîhûde izâ'at-ı bârût olunmaya ve kal'a muhâfazasında olanlar kal'anın lüzûm u iktizâsından hâric mahallere buyuruldıklarıyla ceb-hânedan hiçbir şey ihrâc itdirilmeyüp kemâl mertebe hıfz u hîrâsete bezl-i mechûd eylemek üzere muhâfızalarına hitâben her sene birer emr-i şerîf yazılarak gönderilüp tenbîh ü te'kîd oluna. Kılâ'-ı şâhâneye zarar-ı a'dâdan hıfza kâdir darb-ı şemşîr şâhibi vezîr ve emîr ta'yîn olunmak üzere ihtimâm kılına. Mümkün olur ise ser-had kal'alarında olan neferâta mevâcibi nakden gönderilüp ve ocaklık mâlından ve havâleden virildikde neferâtı nisfı mertebesi vâsıl olmayup ağaları ve kethudâları ve sâ'ir zâbitleri ekl iderler. Bir kal'anın mevâcibi ocaklık olduğda neferât fuqarâsına gadr, zâbitâna nef'-i küllî olup neferâtın nâ-mevcûd olmasına ve bu cihet emr-i muhâfazaya za'f 'ârızasına bâ'is olur.

Ve neferâtın gâhice yoklanması elzemdir. Ancak yoklamasına gönderilen âdem daği gâyet dîn-dâr ve perhîz-kâr ve mu'temed olmağa muhtâcdır. Zîrâ neferât ağaları ve zâbitânı kendüye birkaç akçe ri'âyet iderler. Mu'temed olmadığı hâlde ol akçeyi kabûl ve neferât nisf-ı mertebesi daği nâ-mevcûd ise mevcûd olmak üzere defter ider. Ol cihetle hem beytül-mâl-i

müslimîne gâdr eyler ve hem kal‘anîñ muhâfızdan hâlî kalmasna sebeb olur. Bu bâbda ziyâdece ihtimâm lâzımdır. Muhâfaza ve muhârebede istiḥdâm olunacak ‘asâkir zâbitânı ehil ve muḳdim ve mücerreb olmak farîzasına kemâliyle dıḳḳat, vekîl-i muṭlaka aḳdem-i vezâyif-i şadâkatdır. Bu hûşûşa daḥi ziyâde dıḳḳat oluna. Ba‘zı mahallerde vâlî-i vilâyet havza-i taşarrufında olan eyâletde vâḳî‘ kılâ‘a yoklama nâmıyla senede bir def‘a mübâşir gönderüp hem kendü için ve hem mübâşir için bir miḳdâr aḳçe almaḡı beynlerinde bir ‘âdet itmişlerdir. İşte bu maḳûle temettu‘ ma‘âzallâh hemân rüşvet-i mâl-ı mel‘ûneniñ büyük kıt‘asıdır ki [37] bunda dîn ü devlet ve mülk ü millete büyük rahḡne vardır. Bu aḳçe neferâtıñ muhâfaza hıdmetinde oldukları muḳâbili ehl ü ‘iyâllerine ta‘ayyüşleri için ta‘yîn olunmuş ‘ulûfeleri bilâ-noḳşân tâm tevzî‘ olunmalıdır.

Dizdâr ve ağaları cem‘ idüp virür, mevâcib vaktinde neferâtdan zı‘fı ile alıḳorlar. Bu takrîb ile bir senede neferât bir kıst-ı mevâcibe daḥi nâ‘il olamazlar. Fîmâ-ba‘d bu hûşûşa daḥi pek ziyâde dıḳḳat olunmak üzere tenbîh ü te‘kîdi hâvî fermânları göndermek lâzımdır. Bu tenbîhâtıñ hılâfında hareket idenleri şiddet üzere te‘dîb ve terbiye itmek vâcibdir.

Meşâlih-i câriyede zuhûr iden ‘illet-i müşkileniñ edviye-i bür‘ü’s-sâ‘ası ve mu‘âlece-i serî‘u’t-te‘şîri meşveret olmaḡla kâffeten huṭûb u mehâmda farîza-i meşveretiñ îfâsına dıḳḳat ve ‘uḳalâ-yı kâr-âzmûdeye ri‘âyet ve hey‘et-i devleti erbâb-ı tecrübe ve ulî‘n-nühâdan terekküb ü tertîbine ḡayret olunup tecrübesiz ve dirâyetsiz hevâ vü heves erbâbı istiḥdâm olunmayup terbiye ve ta‘allüm-i ḡusn-i uşûl ile işbât-ı liyâḳat idenler istiḥdâm oluna. Bu daḥi müşbetdir ki benî-âdem hırfet ü ‘ilm ve ma‘rifet ü san‘at cihetleriyle dört kısma takṣîm olunmuşdur. Umûr-ı dünyâda ḡaḳîḳate nazar olunsa bir ṭâ‘ife ṭâ‘ife-i uḡrâ üzerine tercîh ve tafḡîl olunmaḡa sebeb yokdur. Cümleden biri, ehl-i zirâ‘at olmasa ṭavâ‘if-i sâ‘ireye ta‘ayyüş mümkün olmaz idi ve tüccâr ve ehl-i şanâyi‘ olmasa tedârük-i âlât u esbâb emrine çâre bulnmaz idi ve ‘ulemâ-yı İslâm olmasa Ḥaḳ Celle ve ‘Alâ Ḥazretleriniñ vüçûb-ı vücudını ve vaḡdâniyyeti ve va‘d-ı va‘îdini ve emr ü nehyini ve vâcibât u ferâ‘îzini ve ‘azâb-ı elîmden felâḡ u necâtı ve dâr-ı na‘îme duḡûle sebeb olan cihâd ve sâ‘ire ‘ibâdât u ṭâ‘âtı kim teblîḡ ve ta‘lîm iderdi. Bu aḳsâm-ı erba‘a lâzım u melzûm olup birbirinden infikâk u

infişâli 'adîmül-i ihtimâl olduğu zâhirdir. Bu şûretde umûr-ı 'âcilede birbirine tefevvük u tercîhe mesâğ olmayup bu mazmûnuñ mefhûmına ri'âyet eylemek lâzım olmuş olur.

Hükkâm-ı memâlik kendülere tevcîh olunan menâşıbı kıyrnet-i farazî-sinden zı'fı ile şatup alup istîfâ-i hazz-ı nefis için irtikâb-ı envâ'-ı mezâlîme bâ'ış olacaıkları muqarrerdir. Bu dañi gâyet mülâhaza olunup men'ıyle ihtimâm lâzımdır.

Sırf Hristiyân olan memâlik-i şâhâne ahvâli her bâr taht-ı tahkîk u tecessüsde tutulup hükkâm ve zâbîân taraflarından [38] bilâ-mûcib ezâ vü izrâr itdirilmemesi lâzımdır ve tebe'a-i merkûmeniñ marazî bir hareketde bulundurulmaması için bu mahallere her yerden ziyâde 'âdil ve muhakşik me'mûrlar istihdâmına dikkat olunması vâcibdir ve hem-civârımız olan Müslim ve Hristiyân devletlerinin ahvâli ve memâlik-i mahrûse-i devlet-i 'aliyye hakkındaki niyyet ü hareketleri dâ'imâ istihbâr olunmak için bu bâbda ve emşâli teşebbüsâtta masrafdan kaçınılmayup muvazzaf veyâ 'atıyye ile gâyet mu'temed ve mü'temen me'mûrlar istihdâmına devâm olunmak mühimmini tekrâr iderim.

Refâkatine 'asker tevdî' ile muhârebeye sevk olunacak sergerde ve başbuğ tecrübesi mesbûk âdemlerden intihâb olunmalıdır ve kılâ'-ı şâhâne zehâyır ve ceb-hânesi müddet-i medîde muhâşaraya tahammül idecek mer-tebe mükemmel olup ve neferâtı tertûbinden nokşân olmamasına dikkat olunma ve kılâ' ve istihkâmâtı raşîn ve ma'mûr olmalıdır.

Her huşûşda 'ukalâ ile meşveret olunup emr-i şûrâ yalnız ricâl ve hükemâyâ hasr olunmayup maşlahatına göre 'inde'l-îcâb her kim olur ise olsun erbâb-ı tecrübe meşverete dâhil olmalıdır.

Devlet-i 'aliyyeniñ pek kuvvetlü birkaç düşmenle birkaç sene muhârebesi devâm itdiği hâlde kifâyet ider şûretde âlât-ı mükâfahası düşmen eslihası cinsinden olmak üzere vç temiz ve pâk ve mevcûd ve ceb-hânesi lüzûmından ziyâde bulunması elzemdir ve devletimiziñ bahriye nezâreti olmağla tersânesi mükemmel ve donanması müretteb ü muntazam ve mellâh u kapudânları mu'allem ü mütefennin olması huşûşlarına dikkat olunmalıdır ve donanmaca eñ memdûh olan bahrî devletlere müreccah ve fâ'ık bulunması esbâbı istihşâl kılınmalıdır.

Hadd-i meşrû' ve lüzûmından ziyâde me'kûlât u melbûsât ve dârât u isrâfât ve ihtîşâmâtâ ve tezyînâtâ ragbet olunmayup derece-i kifâyet ve kânâ'at tecâvûz olunmaması farzdır. Faakat süferâ vürûdında ve sâ'ir merâsimde tekellûfât-ı lâzime terk olunmayup şân-ı saltanat-ı seniyye gözedilmesi lâzımdır. Bu maşârifât isrâfâtından ma'dûd degildir."

Müşârün-ileyh hazretlerinin müddet-i kalîle-i ikbâlleri arasında muvaffak oldukları gazâ vü cihâd ve nizâmât-ı devleti tertîb ü ta'yinde hüsni ictihâd ile berâber böyle bir ta'lîmât-ı meşrû'a ve nizâmât-ı memdûhayı kalem alup da ahlâfı ikâz ve intibâha ne büyük muvaffakiyet ve hüsni hizmet ü hamîyyete haşr-ı hayât itmiş oldukları îrâd-ı delâ'ilden müstağnîdir. Rahmetullâhi 'aleyhi rahmeten vâsi'aten.

[39] Cild-i râbî'in tokuzuncu ve yüz elli birinci şâhîfelerinde âşâr-ı manzûmeleri munderic Fâtih Sultân Mehmed Hân-ı 'Avnî hazretleriyle na't-gû Nazîm Efendi'niñ Mu'ahharan ele geçen eş'ârları buracığa derc olundu.

Fâtih Sultân Mehmed Hân-ı 'Avnî Hazretleri:

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Ey Zelîhâ tal'at-ı Yûsuf bu miñnet-gâhda

Biz cünûnuz zülf-i Leylîdir bizim zencîrimiz

Burûsalı Veliyyüddîn-zâde Ahmed Paşa'nın Emîr Sultân Hazretleri Medhinde Kaşîdesi

Fâtih-i ma'ârif-mefâtih Sultân Mehmed Hân-ı Şânî hazretlerinin kurenâ ve muşâhib ve şu'arâsından olup tokuz yüz ikide irtihâl-i dâr-ı bekâ iden Burûsalı Kâdî-'asker Veliyyüddîn Efendi-zâde Ahmed Paşa merhûmıñ Burûsa'da medfûn-ı hâk-i 'ıtr-nâk olan dâmâd-ı hazret-i Yıldırım Bâyezîd Hân-ı Gâzî Buğharalı Şeyh Şemsüddîn Mehmed bin 'Alî El-Hüseynî eş-şehîr bi-Emîr Sultân Hazretleri medhinde inşâd eylediği na't-güne kaşîde-i nazîreleriyle ele geçen ba'zı eş'âridir:

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

I

- 1 Bâğ-ı behişt 'aks-i cemâli Muḥammediñ
'Arş-ı mecîd vaşf-ı kemâli Muḥammediñ
- 2 Yümn-i dem-i Mesîḥ eşer-i feyz-i Muştafâ
Şehd-i şifâ-i rûḥ makâli Muḥammediñ
- 3 Berķ-i ruḥı cehennemı berd-i selâm ider
Düşse dil-i 'uşâta ḥayâli Muḥammediñ
- 4 Kevşer şuyına kandıra 'âşîleri tamâm
Tatlu diliyle lafzı zülâli Muḥammediñ
- 5 Zeyn oldı 'îd-i şâdî vü ḥatm oldı şavm-ı gam
Şol gün ki toğdı kaşı hilâli Muḥammediñ
- 6 'Âlem karanluk içre kalurdı uyarmasa
Kandîl-i âsumânı cemâli Muḥammediñ
- 7 İksîr-i âferîniş-i 'âlemdir ol vücûd
Dillerde vaşf olur mı celâli Muḥammediñ
- 8 Ol bir vücûddur ki'anı mir'ât idindi Hâķ
'Âlemde bulunur mı mişâli Muḥammediñ
- 9 Çeşm-i zamâne mişlin anuñ görmemek içün
Düşmezdi yer yüzine zılâli Muḥammediñ
- 10 Aḥcâr bağlanurdı teni uçmamağ içün
Dinmez lisân-ı kâl ile ḥâlî Muḥammediñ

- 11 Vaşlı hazînesin Hâk'ın ol hâce gördi kim
Girdi eline dürr-i hışâli Muhammedîñ
- 12 Hukı 'azîmdir ki tolı müşk-i nâb ider
Hâk-i behiştî tîb-i nevâli Muhammedîñ
- 13 Bir mûra az görür dü-cihân ni'metin tamâm
Olsa nevâle-bağş-ı nevâli Muhammedîñ
- 14 Rıdvân behiştî bu kadar ârâyış itdigi
Budur k'ide kabûl Bilâli Muhammedîñ
- 15 'İd oldı deyü tîb idine hâzin-i behişt
Girse eline gerd-i ni'âli Muhammedîñ
- [40]
- 16 Âl-i Muhammed'e şalavâtı çoğ eyle kim
Biri Emîr Efendi'dir âli Muhammedîñ
- 17 Ey 'âlem-i velâyete sultân olan Emîr
Vey mülk-i Rûm'a rahmet-i Rahmân olan Emîr

II

- 18 Ey menba'-ı mürüvvet ü vey ma'den-i kerem
Şît-i kerâmetünle tolıdur 'Arab 'Acem
- 19 Şuffeñ şafâsına özenür kevşer-i behişt
Türbeñ turâbına iremez sâhat-ı İrem
- 20 Ravzañ tavâfına iner ihrâm ile melek
Ya'nî harîmüñ oldı Harem bigi muhterem
- 21 Tahşîl-i nâm içün şafahât-ı vücûdına
'Arş-ı mecîd ceddiñ adın eyledi raqam

- 22 Sultân-ı enbiyâya bugün hayr-ı âlsin
A'nâk-ı evliyâya başarsaın nola kadem
- 23 Gülzâr-ı dehri terbiyet itseydi himmetüñ
Bâd-ı hazândan irmez idi şemme-i elem
- 24 Na'leyni pâ-y-ı rif'atinüñ gûşvâr-ı çarh
Elkâbı levh-i 'izzetinüñ mefhar-ı kalem
- 25 Me'lûfı murğ-ı himmetinüñ bûstân-ı kurb
Halvet-sarâyı fikretinüñ 'âlem-i kıdem
- 26 Gösterdi Hızr'a hâk-i derün çeşme-i hayât
Öğretti Hâtem'e ni'amuñ bahşış ü kerem
- 27 Dünyâ vü âhiretde şeff'i zünûbumuñ
Şi'rim yeterdi saña görüb de hak eylesem
- 28 Ey 'âlem-i velâyete sultân olan Emîr
Vey mülk-i Rûm'a rahmet-i Rahmân olan Emîr

III

- 29 Oldı 'uluvv-i himmetüñe âsumân zemîn
Bir pâye kaşr-ı himmetüñe çarh-ı heftümîn
- 30 Sultân-nişân husrev-i iklim-i fakrsın
Sürse cebâbire yeridür süddeñe cebîn
- 31 Ceddüñ bisât şaldı sarây-ı nübüvvete
Âdem çekerken âb u gil içinde erba'în
- 32 Şerhiyle lafzınuñ dehen-i nakl pür-şeker
Yâdiyla hulkûnuñ nefes-i 'aql 'anberîn

- 33 Toprak yüzümi nice sürem şol harîme kim
Cârûbdur ışigine müjgân-ı hûr u 'în
- 34 Kavs-i "vemâ rameyte"den atduñ çü sırr okın
Zahm urdı kalb-i haşmuña hayl-i müsevvemîn
- 35 Maḥbûb-ı Hakk olur saña cândan muḥibb olan
Devlet bize maḥabbetüñ olmuş şehâ hemîn
- 36 Şol cân ki delîi bağrını tîr-i maḥabbetüñ
Açdı sarây-ı kalbine Hakk revzen-i yakîn
- 37 Kim baksa ravzaña açılur cânı gül gibi
Zîrâ mezâruñ oldı der-i cennet-i berîn
- 38 Şol nokta k'anda müdrec ola râz-ı kâ'inât
Ol noktadur yüzüñdeki hâl ey cemâl-i dîh
- 39 Ey 'âlem-i velâyet sultân olan Emîr
Vey mülk-i Rûm'a rahmet-i Raḥmân olan Emîr

IV

- 40 Ne aqdı Rûm'a bir ulu deryâ senüñ gibi
Ne 'âleme getürdi Buḥârâ senüñ gibi
- [41] 41 Cân mülkini maḥabbetüñ ârâyış eyledi
Kimdir cihânda memleket-ârâ senüñ gibi
- 42 Göstermege yer ehline dîdârı nûrını
Âyîne virdi Tañrı Ta'âlâ senüñ gibi
- 43 Ey kehf-i halk püşt-i cihânuñ penâhısın
Devlet degil mi 'âleme melcâ senüñ gibi

- 44 Çok evliyâ bu tahta kadem başdılar velî
Kim kıldı şer'-i ceddüñi icrâ senüñ gibi
- 45 Ey nâm-ı a'zamuñ der-i gencîne-i şifâ
Dil derdine kim ide müdâvâ senüñ gibi
- 46 Fâş eylemezdi sırrın Ene'l-Hak rumûzunuñ
Manşûr'a irse mürşid-i dâñ senüñ gibi
- 47 Şâhâ yakın zamânda harîminden Ahmed'üñ
Nûr itmedi cihâna tecellâ senüñ gibi
- 48 Pîrâye-i selefsin tî sermâye-i halef
Fer'-i refî' görmedim aşlâ senüñ gibi
- 49 Çok şehler ögmüşüm dañı bir kimse tab'ımı
Medhinde 'âciz itmedi şehâ senüñ gibi
- 50 Ey 'âlem-i velâyete sultân olan Emîr
Vey mülk-i Rûm'a rahmet-i Rahmân olan Emîr

V

- 51 Yevmü'l-cezâya dek ki şenâñ eyleyem senüñ
Bir sözde sezmezem ki sezâñ eyleyem senüñ
- 52 Ey hâce yüz kez ağzımı yursam gül-âb ile
Lâyık degil ki yâd-ı gedâñ eyleyem senüñ
- 53 Şermende-i günâham u âlûde-i hatâ
Ne yüzle ârzû-yı likâñ eyleyem senüñ
- 54 Uş kâse-i niyâz ile geldüm kapuña kim
Deryûze-i nevâl-i 'atâñ eyleyem senüñ

- 55 Redd itme kim niyâzıma âmîn ider melek
Ravzâñ öñinde çünki du'âñ eyleyem senüñ
- 56 Ay nûrı günden almaya sâyemden isteye
Bir gün ger iktibâs-ı ziyâñ eyleyem senüñ
- 58 Şerh eyle şadımı vü müyesser kıl emrimi
'Akd-i lisânım aç ki şenâñ eyleyem senüñ
- 59 Ey pâdişâh-ı şûret ü ma'nâ buyur ki ben
Meydân-ı medhe naşb-ı livâñ eyleyem senüñ
- 60 Bir câm tılduram yine medhüñ şarâbıyla
İki cihânı mest-i şafâñ eyleyem senüñ
- 61 Aḥmed belâ vü derd ile kalmak revâ mıdur
Çün kim maḥabbet-i fuḫarâñ eyleyem senüñ
- 62 Ey 'âlem-i velâyete sultân olan Emîr
Vey mülk-i Rûm'a rahmet-i Raḥmân olan Emîr

Burûsalı Veliyyüddîn-zâde Aḥmed Paşa'nın Eş'ârından

Der-Medḥ-i Sultân Mehmed Ḥân

(Fe'îlâtun Fe'îlâtun Fe'îlâtun Fe'îlün)

- 1 Ey muḥîṭ-i keremüñ kaṭresi 'ummân-ı kerem
Bâğ-ı cûd ebr-i kefüñdeñ tolu bârân-ı kerem
- 2 Maṭla'-ı şubḥ-ı zafer mihr-i zekâ ebr-i hayâ
Âsumân-ı 'azamet dâver-i devrân-ı kerem

[42]

- 3 Tâc-bağş-ı ser-i sultân-ı selâfîn-i cihân
Zînet-i taht u nigîn hazret-i sultân-ı kerem
- 4 Zıll-i Hâk Şâh Mehemmed ki işigi göğünüñ
Kemterîn yıldızı olur meh-i tâbân-ı kerem
- 5 Ayağı toprağıdır cevher-i iksîr-i hayât
Âsitânı tozıdır sürme-i a'yân-ı kerem
- 6 Açılır hulkı nesîmiyle gül-i gülşen-i cûd
Bezenür lutfı zülâliyle gülistân-ı kerem
- 7 Bahr-ı Ahđar ne durur kûlzûm-i cûdında habâb
Katre-i feyzi nedür ebr-i dür-efşân-ı kerem
- 8 Kefi bir demde nişâr itdigi kencüñ 'öşrin
Haşre dek vezn idemez keffe-i mîzân-ı kerem
- 9 Bî-kıyâs olalı ihşânlaruñ ey huccet-i cûd
Kâti' oldı cedel-i haşmuñı burhân-ı kerem
- 10 Ne melek-hûy meliksin ki dem-i lutfuñla
Kevşer-i cûd akıdur ravza-i Rıdvân-ı kerem
- 11 Ne kerâmet kodı Hâk zât-ı kerîmüñde k'olur
Ayağüñ başdığı yer çeşme-i hayvân-ı kerem
- 12 Bulmasa nâm-ı şerîfüñle şeref nâme-i cûd
Ebter olurdu kamu defter ü dîvân-ı kerem
- 13 Gün gibi saltanatuñ topı göge ağsa ne tañ
Saña şunuldu bu meydânda çü çevgân-ı kerem

- 14 Bahr-ı cûduñ nice şerh ola k'anuñ reşhasıdur
Hâşıl-ı kân-ı sehâ mâye-i 'ummân-ı kerem
- 15 Saltanat hıl'atını kaddüñe hayyât-ı felek
Râst biçmese açılmazdı girîbân-ı kerem
- 16 Nerde zer var ise dest-i dürer-efşânuñ ile
Şarf-ı zer gibi perâkendedür ey kân-ı kerem
- [43]
- 17 Sîm şûretde sitem şeklile yazıldığı-çün
Tağıdursın anı düşmen gibi ey hân-ı kerem
- 18 Gök tenûrında kırı kırş okunur mihr ile mâh
Hân-ı luţfuñla firâvân olalı nân-ı kerem
- 19 Kâse-i hırş toyar süfre-i ihsânuñdan
Dest-i in'âmuñ ile 'âm olalı hân-ı kerem
- 20 Mihr-i cûduñ çemen-i luţfa zer-efşân olalı
Gülşen-i dehri bezer nergis-i mestân-ı kerem
- 21 Bûy-ı hulkuñdan urur müşk gibi dem ki tutar
Hoş revâyihle cihân bâgını reyhan-ı kerem
- 22 Ahsen-i hulksın ey vâsıta-i 'ıkd-ı kirâm
Her le'îmüñ sözün işitme budur şân-ı kerem
- 23 Aħmed'üñ kesdi dilin ğam maķaşı şem' gibi
Saña lâyıķ diyemez medhüñi sultân-ı kerem
- 24 Sen Süleymân'ı ne dille öge bir mûr-ı za'îf
Getüre nuţķa meger luţfuñ ile ân-ı kerem
- 25 Ĥusrevâ pâreledi cevır eli şabrım yakasın
Dest-gîr olsa demidür baña dâmân-ı kerem

- 26 Midhatûñ bûlbûlini ğam kafesinde ğoma kim
Hayfdur tûtîye zehr ey şekeristân-ı kerem
- 27 Kûl hatâ kılsa nola 'afv-ı şehen-şâh kanı
Tutalım iki elim kanda imiş kanı kerem
- 28 Umaram cürmimi ğark itmege rahmet şuyına
Mevc-i ihsânûñ ile cûş ide 'ummân-ı kerem
- 29 Ben kara toprağım ihyâ-yı memât itmek içün
Yağsa cûduñ buludundan nola nîsân-ı kerem
- 30 Nice k'insân ola 'âlemde 'abîdü'l-ihsân
Nice kim ola cihân tâbi'-i fermân-ı kerem
- [44]
- 31 Nice k'iklîm-i mürüvvette geçe hükmi- vefâ
Nice k'eyvân-ı 'atâda tura dîvân-ı kerem
- 32 Dest-i ihsânûñ ile yapıla bünyâd-ı sehâ
Pâye-i kadrûñ ile yücele eyvân-ı kerem

Ayaşofya Civârındaki Yeni Sarây-ı Hümâyûnuñ Kaşîde ve Târîhidür

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

- 1 Ey kaşr-ı felek-rif'at u.vey tâk-ı mu'allâ
Yâ kıble-i 'âlîsin ü yâ Ka'be-i 'ulyâ
- 2 Gerdûnda ne sakfuñ gibi bir beyt ola ma'mûr
Cennetde ne ferşûñ gibi bir 'arş ola a'lâ
- 3 Hem zât-ı 'Îmâd'a eşigüñ mesned-i 'âlî
Hem menzil-i Maḥmûd'a kapuñ maḥṣad-ı akşâ

- 4 Hâcet elin urmağa tavâf içre melâ'ik
Ka'be kapuñuñ halkasıdur 'urve-i vüşkâ
- 5 San âyine-i gayb-nümâ oldu ruhâmuñ
K'itdi dü-cihân naqşını gün gibi hüveydâ
- 6 Mirkâtuña bir pâye yedi çarh-ı muṭabbak
Eyvânuña bir tâk tokuz kubbe-i 'uzmâ
- 7 Düşmüş yapılırken göge şahnından iki hışt
K'olmuş biri meh birisi mihr-i felek-ârâ
- 8 Görür ser-i kaşruñdan iden kimse neẓâre
Nüh-târemi bir dâne-i ḥardal gibi ednâ
- 9 Düşüre sipihr üzre külâhını başından
Her kim bağa 'arş üstine şahnından aşğa
- 10 Vaşf itdigim ol şuffe durur ki işidüp anı
Hacletle nihân itmiş özin cennet-i me'vâ
- 11 Şol kaşr k'anuñ şemsesi şerminden ider şems
Şeb sâyesi altında gice kendüzin ihfâ
- 12 Bir tâk-ı zebercedden açar revzen-i zerrîn
Kim ide 'arûs-ı felek ol kaşrı temâşâ
- [45] 13 Şol bâğ-ı cinân kim pür olur hûr ile gilmân
Gûyâ ki melekler ṭoludur Ka'be-i 'ulyâ
- 14 Şol şuffe ki cârûb ide zülfin aña Rıdvân
Süpründisini gözlerine kuhl ide havrâ
- 15 Bir gûşesidir şuffesiniñ şahını dü-kevnüñ
Bir fûrcesidür 'arşasınıñ sâhat-ı 'uqbâ

- 16 Bir nükte okıdur kim atar bu kemer anı
Şol tîr-i felek k'oldı yedi çarhda peydâ
- 17 Geh kâh-keşân kâh alup hırmen-i mehden
Dûlâb-ı felek delv ile dökerdi aña mâ
- 18 Geh şuffesi dîvârına câm olmağa rûşen
Nûr alur idi 'âriyeten mâh-ı mücellâ
- 19 Hürşîd işidüp didi ki ey mâh yerüñ bil
Ben var iken ol mertebe degmez saña zîrâ
- 20 'Akl anda mühendisdür ü devlet aña mi'mâr
Çarh anda mübâşirdür ü rif'at aña bennâ
- 21 Her şubh kireç taşır idi şevr ile gerdûn
Her gice haşâ döker idi necm-i semâvâ
- 22 Ferrâşlaruñ çaldığı cârûb ile her şubh
Kâfûr gubârıyla dolar kubbe-i mînâ
- 23 Cârûb-şifat beste-miyân olsa yeridür
Kim yüz sürüp işigüñi pâk eyleye cevzâ
- 24 Bezmüñde yanan şem'den uyarmağa kândîl
Her gice gelür revzenüñe mâh-ı mu'allâ
- 25 Nâhîd hevâsından ider bezmüñe muğnî
Muṭriblerüñ alsa ele kânûn ile şeştâ
- 26 Akvâl-i muğannîñi semâ' ideli her şeb
Ta'lîme gelür çengin alur zühre-i zehrâ
- 27 Çün maṭbahınuñ dûdınadur çarh hevâ-dâr
Tolarsa demâğına ne tañ her gice sevdâ

- 28 Şol serv ki dîvârına nakş eyledi nakkâş
Teşbîh olunmağa yarardı aña tûbâ
- 29 Ol serv-i dil-ârâya hevâ-dâr durur âb
Kim düşdi bu kaşır ayağına bî-ser ü bî-pâ
- 30 Kevşer mi bu yâ şerbet-i cüllâb-ı revân-bağş
Yâ nehr-i leben k'itdi cinân bâgını iskâ
- 31 Hem baħr-ı sipihr anda ħabâb-ı güzerândur
Hem hût-ı felekdür aña dil-teşne-i 'atşâ
- 32 Bu ħavz mı yâ çeşme-i ħurşîd-i cihân-tâb
Bu ferş mi yâ câm-ı cihân-bîn-i mücellâ
- 33 Şu deyü şihâb akıdur uş burc-ı velâdan
Dûlâblaruñ k'oldı felekler gibi a'lâ
- 34 Dûlâb olup âşüfte-i bustân-ı sarâyuñ
Yaşlar döküben nâle kılrur vâlih u şeydâ
- 35 Şimden girü bozulsa ne ħam çenberi çarĥuñ
Kim bunlar ider ser-be-ser eflâk işin icrâ
- 36 Mir'ât-ı müzehheb aşar altun resen ile
Ĥurşîd k'ola levĥa-i zerrînüñe hemtâ
- 37 Kaşruña kaçan beñzeye bir mâh ile eflâk
Kim mihr-liķâlarla tolu bunda zevâyâ
- 38 Âhûlar olur bunda perî-peyker ü müşġîn
Tûtîler olur bunda şeker-ĥande vü ġûyâ
- 39 Her ġün ser-i kaşruña çıkar mihr-i dil-efrûz
Kim şâh-nişînüñ görüben ide temâşâ

- 40 Nâ-geh görünür gözine bir mâh-lıkâ kim
Germ olup ider revzeneden kendüzin ilkâ
- [47]
- 41 Bâlâ-yı serîrüne tutar kaş-ı refî'ûñ
Gerdûn-ı berîn üstine bir hayme-i vâlâ
- 42 Tâ kim toğa sa'd ılduzı ol burc-ı şerefden
Mâh ile muķârin görine cem'-i şüreyyâ
- 43 Şol mâh-ı sa'âdet ki kılur kaşruñı menzil
Hurşîd-i cihândur ki felek farkına қor pâ
- 44 Sultân-ı selâtin-i cihân Şâh Mehemmed
Cemşîd-i kader-kadr ü Ferîdûn-ı kazâ-râ
- 45 Yoğ idi cihân mülkini menşûrına tahrîr
Kim levhde kılmışdı kalem adını tuğrâ
- 46 Hâk-i deri a'yân gözine kuhl-i cevâhir
Gerd-i rehi devlet yüzine dîde-i bînâ
- 47 Kem çâkerinüñ manşıbidur maşrıq u mağrib
Kemter kulınuñ bahşışidür mülket-i dünyâ
- 48 Luţf u kerem ü hulq u şehâvetle müzeyyen
Fazl u hüner ü 'ilm ü şecâ'atle mücellâ
- 49 Bir habbe durur himneti mi'yârına nüh-çarh
Bir katre durur cûdı yeminde yedi deryâ
- 50 Kahrûñ odınuñ kıt'asidur âteş-i dûzah
Nuţkuñ şuyınuñ katresidür cennet-i me'vâ
- 51 Kevkeb gibi her burc tolar kevkebe-i şâh
Çarhuñ yedi kat kal'asını ger kıla yağmâ

- 52 Bir pûte durur tîrûñe bu beyza-i zerrîn
Bir hâlka durur nîzeñe bu çenber-i dü-tâ
- 53 Geh hançer-i hışmuñla şikeste sipeh-i gam
Geh gürz-i girânuñla şikeste şaf-ı heycâ
- 54 Tab'ıñ görünür kâmet-i dilber gibi mehzûn
Şi'rûñ okınur hatt-ı şanem gibi dil-ârâ
- [48]
- 55 Bir tıfl-ı sebak-hân ola ger 'aql ise küllî
Bu pîr-i hîred ger göre tab'ıñ gibi dâñâ
- 56 Cân âyine-i hüsnuñ ile tûtî-i nuṭkî
Dil ebr-i 'aṭâyân ile deryâ-yı güher-zâ
- 57 Tîguñ yüzine nokta-i zerrîn kodı hurşîd
Çün dest-i kazâ âyet-i feth eyledi imlâ
- 58 Gerd-i sipehuñ zulmetile şu'le-i tîguñ
Gösterdi şehâ harb günin leyle-i kamrâ
- 59 Hurşîd-i zafer tâlî' olur feth-i ufukdan
Çün şubh-şîfat keşf ide tîguñ yed-i beyzâ
- 60 Kılar kılıcuñ 'arşda aşıldığın i'lâm
Hurşîd ki çarḥ üzre çeker tîg-ı mücellâ
- 61 Tîz-âb-şîfat çünki deler âheni tîrûñ
Fûlâd-siper olsa ne gam sîne-i a'dâ
- 62 Râm oldu senûñ emrûñe bu tevsen-i gerdûn
Kim şekl-i hilâl oldu felek hınkine tamgâ
- 63 Âhû-yı felek gördi şehir şîr-i livânî
Hûn-ı cigerinden dil-i şubh oldu dem-âlâ

- 64 Mâh-ı 'alemüñ burc-ı kamer kıldı zemîni
Kim na'l-i semendüñle hilâl oldu hüveydâ
- 65 Çün şubh-ı şafâ şıdık ile mihrüñden urur dem
Rûşen-dil olup bulsa ne tañ tal'at-ı garrâ
- 66 Dîvân-ı kazâ içre kalem çekdi 'Ufârid
Kılmağa kader şafhasına hükmüñi imzâ
- 67 Bu gün görünür râyuñ ile gün gibi rûşen
Şol sır ki nihân itmiş idi perde-i ferdâ
- 68 Mâh olmağ için meclisüñe micmere-gerdân
Her dem pür ider kâsesini 'anber-i sârâ
- [49]
- 69 Ger kaşr-ı felek rif'atüñe kıla nezâre
Yok yere göge çıkduğına utana 'İsâ
- 70 'Adlûñle yatar mest oluban bâğ yolında
Zerrîn külehiyle giceler nergis-i şehlâ
- 71 'Ahdüñde figân itmedi bir kimse meger ney
Devrüñde ta'ab çekmedi bir kimse meger yâ
- 72 Bu matla'-ı garrâyâ düzer şavt ile âheng
Bustân-ı sarâyuñda öten murg-ı hoş-âvâ
- 73 Ey kıble-geh-i ehl-i şafâ şol ruḥ-ı zîbâ
Vey halka-i Beytü'l-Harem ol zülf-i semên-sâ
- 74 Dil hatt-ı gubâruñ görüben okıdı reyḥân
Rûşen bu k'ider nokta-i ḥâlüñ anı ḥûbâ
- 75 Hızr-ı ḥaṭuñ irişmese kanlu yaşıḡ ey dost
Kıldı gözüm zevraḡını garḡa-i deryâ

- 76 Dökmüş kadeh-i sîme zer-i sürh-ı müzâbı
Sâkî ki hîzâb itmiş elin bâde-i şahbâ
- 77 Kanlu yaş akıtsun ko benim gibi şurâhî
Aldıkça lebûn bûselerin bâde-i hamrâ
- 78 Zülf-i siyehûnden görünür tâb-ı cemâlûn
Şan leyle-i kâdr içre kılur nûr tecellâ
- 79 Yâ çekmesün âhû gözüñe mekr ile kaşuñ
Kim kıldı harem gûşesini menzil ü me'vâ
- 80 Gîsûlarına tâb virür döst ki ya'nî
Şeh 'ahdi durur bağı gerek zulmet-i sevdâ
- 81 Tîğıyla tutar gamzesi iklîm-i cemâlî
İslâm diyârın nitekim şâh-ı mu'allâ
- 82 Şâhâ ne var olur ise evvelki sarâyûn
Kudsîlere yüz urmağ için Mescid-i Akşâ
- [50]
- 83 Çün eyledüñ ol Ka'be-i 'âlîyi 'imâret
Oldı aña tahvîl bu gün kıble-i 'ulyâ
- 84 Bu yedi tabak kâğıd-ı rengînini eflâk
Her şubh kılur mûhre-i mihr ile mücellâ
- 85 Pergâr çeküp kavs-i kuzah defter-i çarha
Hurşîd-i zer-efşân ider altunla muhaşşâ
- 86 Gök çîni devâtını kılur hokka-i mercân
Her gice şeb-i tîre tolar 'anber-i sârâ
- 87 Sürh-âb u sipîd-âb ile kılmağa 'utârid
Tâk-ı feleke hâme-i zerrîn ile imlâ

- 88 Cân u dil ile niçe ki bel bağlayup itdim
Medhûn hevesin hâme gibi başıma sevdâ
- 89 Kânde bula medhûn gibi şîrîn şekeristân
Ahmed gibi bir tûtfî-i ter-gûy-ı şeker-hâ
- 90 Tolaşdı siyeh bahtım ucından dilime kıl
Kim yazamadım şulşini bir harfinûn ammâ
- 91 Düzdüm tabak-ı 'arzda bir silk-i cevâhir
Kim meclisüñe nuql ola ol 'ıkd-ı şüreyyâ
- 92 Bir nazm ki aña taña kalur rişte-i pervîn
Bir şî'r ki hayrândur anuñ lutfına şa'râ
- 93 Şol gevher-i ter-nazm k'aña irmedigi-çün
Deryâya düşer gayret ile lûlû-yı lâlâ
- 94 İtnâb-ı kelâm itdigüme nükte budur kim
Maḥbûb-ı cihânsın saña maṭlûbdur ıışğâ
- 95 Nice ki cihân bâğını göstermege hurrem
Gülzâr-ı felekde açıla bu gül-i zîbâ
- 96 Tâ gülşen-i nîlûferi zeyn eyleye encüm
Pür-kaṭre-i şebnem görine sebze-i mînâ
- [51]
- 97 Tâ bâz-ı sipîd-i seher açup per-i zerrîn
Murğ-ı siyeh-i şeb toğura beyza-i beyzâ
- 98 Bahtuñ güneşi maşrık-ı devletde münevver
'Ömrüñ gülî gülzâr-ı sa'âdetde muṭarrâ
- 99 Servûn ki şeref bâğına bir gülbün-i terdür
Var iki budağında iki gonca-i ra'nâ

100 Aşluñı ser-efrâz idüp ol Dâ'im ü Bâkî
Fer'ûñi refî' eylesün Allâhu Ta'âlâ

101 Bünyâd-ı sarâyuñı budur ahsen-i târîh
Kim ide mübârek tapuñı Hayy ü Tüvânâ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Şaçdı gül-berg üzre 'anber kâkül-i müşgîn-i dost
İtdi cân bezmin mu'a'ttar kâkül-i müşgîn-i dost
- 2 'Anberîne taşmak için bir perînuñ boynına
Bağlamış müşgîn girihler kâkül-i müşgîn-i dost
- 3 Âh kim bu haş mîdur yâ sâye-i zülf-i nigâr
Yohsa dökmüş misk ü 'anber kâkül-i müşgîn-i dost
- 4 Çâh-ı sîmîn-i zenahtânındaki dil düzdine
Şundi zencîr-i mu'anber kâkül-i müşgîn-i dost
- 5 Gûşe-i Beytül-Mukaddes tâk-ı ebrû-yı nigâr
Perde-i Beytül-Mutahhar kâkül-i müşgîn-i dost
- 6 Sâye-bân-ı ebr-i rahmetdür k'olur gülzârda
Âfitâb-ı sâye-perver kâkül-i müşgîn-i dost
- 7 Hüsni firdevsinde şalınmağa tûbâ kaddine
Hulle geydirmiş mu'anber kâkül-i müşgîn-i dost
- 8 Nâr-ı ruhsârında ol nûruñ sürer 'ömr-i dîrâz
Beñzer olmuşdur semender kâkül-i müşgîn-i dost

- 9 El uzatmış zülfine yâruñ şabâ meşşâta-vâr
Şânesin müşg itdi yekser kâkül-i müşgîn-i dost
- 10 Sidre tâvûsına beñzer muntehâ kıddinde kim
Müşg-i terden açdı şehper kâkül-i müşgîn-i dost
- 11 Bilmezem câdû mıdır k'âb-ı 'izârında tırup
Hergiz itmez dâmenin ter kâkül-i müşgîn-i dost
- 12 Kâküli vaşfında anuñ hâme-ves şan ağla kim
La'l ü zerden bula zîver kâkül-i müşgîn-i dost
- 13 Hayme-i sultân gibi hırşîd-i tâbân üstine
Tutdı zîbâ sâye-bânlar kâkül-i müşgîn-i dost
- 14 Bezmüne câm-ı mücevher la'l-i dür-bâr-ı nigâr
Şuffeñe cârûb-ı 'anber kâkül-i müşgîn-i dost
- 15 Nâmeñe tuğrâ-yı müşgîn halka-i ebrû-yı yâr
Haţţuna cism-i mu'anber kâkül-i müşgîn-i dost
- 16 Bir felek-rif'at meliksin kim saña kıl olmağa
Urdu mâha 'anber efser kâkül-i müşgîn-i dost
- 17 Bir Süleymân-kadr husrevsin ki bezmün-çün tutar
Elde bir câm-ı Sikender kâkül-i müşgîn-i dost
- 18 Mâh mihrüñ halkasından olsa gerdem-keş ıder
Şeb kemendin aña çenber kâkül-i müşgîn-i dost
- 19 Kaşd-ı haşmuña kemân çekmiş hilâl-ebrû-yı yâr
Aya geydirmiş zirihler kâkül-i müşgîn-i dost
- 20 İşigün bir Ka'bedür mecmû'-ı hâcât ehline
K'olmuş aña halka-i der kâkül-i müşgîn-i dost

[53]

- 21 Tâli'-i mes'ûda irmiş devletünde k'eylemiş
Mâhî bâlîn mihri bister kâkûl-i müşgîn-i dost
- 22 Bâğ-bân-ı bâğ-ı cennetdür ki bezmün-çün ider
Dâmenin pür-verd-i aḥmer kâkûl-i müşgîn-i dost
- 23 Gerd-i râhuñ 'anberinden eylemişdür gül gibi
Câmesin yâruñ mu'aṭṭar kâkûl-i müşgîn-i dost
- 24 'Adlûñi yâd itmeyüp uzatdıgı-çün zulm elin
Ḥâke olmuşdur berâber kâkûl-i müşgîn-i dost
- 25 Bâd-ı 'azmünden sipâh-ı fitne oldu târumâr
Ol perîşânlıkda beñzer kâkûl-i müşgîn-i dost
- 26 Bu sebebdan devr-i eyyâmuñda berdâr oldu kim
Oldı dil-düzd ü sitem-ger kâkûl-i müşgîn-i dost
- 27 Ḥaḳ budur kim büt-perest olmazdı 'ahdüñde senüñ
Kılca inşâf eylese ger kâkûl-i müşgîn-i dost
- 28 Ey melek-ḥû ḥüsn firdevsinde şevkünden kırar
Sâye-bân-ı sünbül-i ter kâkûl-i müşgîn-i dost
- 29 Kâpuñ cân u gönül mülkin musaḥḥar kılmağa
Her taraftan çekdi leşker kâkûl-i müşgîn-i dost
- 30 Añsa fethin sen Muḥammed-âyet ü Ḥaydar-dilüñ
Olmaz idi burc-ı Ḥayber kâkûl-i müşgîn-i dost
- 31 Olmaz idi sürmese yüzün yüce dergâhuña
Hem-ser-i serv-i semen-ber kâkûl-i müşgîn-i dost
- 32 Meclisüñde bir mu'anber dil-güşâ mecmû'adur
Şüret-i Çîn'le muşavver kâkûl-i müşgîn-i dost

- 33 Baş götürmüş düşmenüñ kaçdına ejderhâ gibi
Şan saçar ağzından âzer kâkül-i müşgîn-i dost
- 34 Terk idüp ser-keşligin çün yoluña ser kor nola
Hüsni iline olsa server kâkül-i müşgîn-i dost
- 35 Hüsrevâ Gülgûn-ı hüsni tapuña çekmek içün
Urdı na'l-i müşg-i ezfer kâkül-i müşgîn-i dost
- 36 Medhûnî yazmağa müşgîn hatt ile her dem çeker
Ter-gül evrâkına mıştar kâkül-i müşgîn-i dost
- [54]
- 37 Defter-i medh u şenânuñ örmege şîrâzesin
Rîsmân bükmüş mu'anber kâkül-i müşgîn-i dost
- 38 Şan uçar tûmâr-ı medhûnde redîf olmağ içün
Murğ-ı defter gibi şad-per kâkül-i müşgîn-i dost
- 39 'Arz iderdi Ahmed'üñ hâl-i perîşânın tamâm
Fîl-meşel olsa sühan-ver kâkül-i müşgîn-i dost
- 40 Söz 'arûsı zülfine nazm-ı cevâhir düzdi kim
Silk-i cevherdür ser-â-ser kâkül-i müşgîn-i dost
- 41 Lîk ser-gerdânlığından bağıldur bahtım gibi
Şanki hâlimdür muşavver kâkül-i müşgîn-i dost
- 42 Kâkül-i dilber dilinden şerh iderdim hâlimi
Korkaram k'ola mükedder kâkül-i müşgîn-i dost
- 43 Bahtım aındım gice kaldurmadı kaygumdan benim
Başını zânûdan ekşer kâkül-i müşgîn-i dost
- 44 Dâmen-i lutfuñ tutup şâd olmuşam olmuş gibi
'Âşık-ı zâra müyesser kâkül-i müşgîn-i dost

45 Perçem-i nuşretle zeyn olsun cemâlûñ nice kim
Rûy-ı yâre vire zîver kâkûl-i müşgîn-i dost

46 Yüz dil ü cân ile maḥkûm ola saña ins ü cân
Cânlar itdükçe musahḥar kâkûl-i müşgîn-i dost

47 Şubḥ u şâm itsün şenâ vü medḥûñi ezber felek
Tâ ki ola dilde ezber kâkûl-i müşgîn-i dost

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ca'd-ı zülfüñ kim melâḥat topınuñ çevgânıdır
Yaraşur yüzünde kim ḥüsn ü bahâ meydânıdır

2 Zülf İrem bâğında ırmış ḥûşe-i müşgîn-'ineb
Ruḥ Ḥıṭâyî yaprak açmış Çîn Nigâristânıdır

[55]

3 Mülk-i dilden zülf-i kâfir-kîşüñ el çeksün kim ol
Taḥt-ı sulṭân-ı ḥayâl-i sâye-i sulṭânîdür

4 Sûzumı eşkimle teskîn itmege ḡamzeñ kıomaz
Yağmurı yağdırmaz ol câdû cihân fettânıdır

5 Açma zülfin ey şabâ ḥâl-i siyâhından kim ol
Sâye-bân-ı 'anber altında Ḥabeş sulṭânıdır

6 Ey şanem zünnâr-ı fitne küfr-i zülfüñdür k'anuñ
Her kılında aşılın biñ zâhidüñ îmânıdır

7 Şol kıyâmet k'anı dün şerḥ itdi şehruñ vâ'izi
Rûzigâr-ı vaşl-ı cânânıñ şeb-i hicrânıdır

- 8 Hattı yazmış dilberün çâh-ı zenaḥdânında kim
Bu hezârân Yûsuf-ı Mısrîlerün zindânıdır
 - 9 Ey hayâl-i sâye-i zülfün bahâr-ı cân u dil
Bûlbûlün hoş görki ḥüsnün bâğınun mihmânıdır
 - 10 Vey cemâlün sâye-bânı şehper-i Rûḥu'l-Emîn
'Aks-i ḥüsnünden cihân yüzi cinân bostânıdır
 - 11 Sâkiyâ ṭur bir kadeḥ la'l-i muṣaffâ şun berü
Kim bu şâfi şuffede 'ayş u şafâ devrânıdır
 - 12 Tâze ḥüsniyyât okur gül defterinden 'andelîb
Bâd-ı şubḥ ol defterün geh geh varak-gerdânıdır
 - 13 Gûlgulinden bûlbûlün çâk-ı girîbân itdi gül
Kûmrının zârîliginden serv ser-gerdânıdır
 - 14 Ger şecerden kem degilseñ sen daḥi rakş eyle kim
Şimdi tâvûs-ı dirâḥtun mevsim-i cevânıdır
 - 15 Gonca-i gül meyl ider âyîne-i âb üstine
Ağzın açmış şan ser-i tâvûs-ı Hindistânıdır
- [56]
- 16 Çârsû-yı bâğ içinde şâḥ-ı nergis gûyiyâ
Sîm ü zerden zeyn olunmuş şayrafi dükkânıdır
 - 17 Kaṭre-i jâleyle şekl-i lâle-i ḥamrâyı gör
Dürr ü gevherden pür olmuş kâse-i mercânıdır
 - 18 Kaṭre-i şebnem ki düşmüşdür gülün ruḥsârına
Bûlbûl-i mestün nişâr-ı dîde-i giryânıdır
 - 19 Şâḥ-ı gülden gonca açılmış dil-i bûlbûl gibi
Çâk olur âḥır çü yere dehr ḥâristânıdır

- 20 Şan 'arâkdur gül cüdâ düşmüş ruhından dilberüñ
Yâ benefşe sâye-i gîsû-yı ser-gerdânıdır
- 21 Bâğda bâd-ı şabâyı gülşen-âra gösteren
Zülf-i yârüñ şemîne-i bûy-ı 'abîr-efşânıdır
- 22 Hüsni nevrûzında 'uşşâkı muhayyer eyleyen
Râstî ol serv-i dil-cûnuñ gül-i handânıdır
- 23 Dâ'imâ 'âlem cemâlin gül gibi hurrem tutan
Nev-bahâr-ı devlet-i Sultân Mehemmed Hânıdır
- 24 Bir kader-kudret kazâ-râdur ki re'y-i kadrinüñ
Meslekinde seb'a-i seyyâre ser-gerdânıdır
- 25 Bir zükâ-dildür ki çeşm-i dîde-bân-ı âsumân
Her dem evrâk-ı kemâl-i râyınüñ hayrânıdır
- 26 Ol eben-'an-ced Süleymân tahtına sultân olan
K'ayağı toprağı Hızr'uñ çeşme-i hayvânıdır
- 27 Gâzî-i şâhib-kırân oldur ki devrinde anuñ
Küfr dâru'l-cehli şimdi 'ilm şehristânıdır
- 28 İşigi toprağı iksîr-i hayâtuñ cevheri
Hâk-i pâyı menba'-ı lûtf u mürüvvet kânıdır
- 29 Âfitâb-ı salţanatsın yûri heft-ıklîme kim
Tîğinuñ maşrıqla mağrib tâbî'-i fermânıdır
- [57]
- 30 Merhabâ ey sürme-i a'yân-ı devlet kim senüñ
Kemterîn sekbânuña mülk-i cihân erzânîdür
- 31 Tîğ-i kahrüñ kanda kim oynada berķ-i sûz-nâk
Bir 'azâb ebrin sürer k'anuñ ecel bârânıdır

- 32 Rûy-ı şemşîr-i cihân-gîrûn nedendür sebz-reng
Şu yirine içdigi her dem çü düşmen kanıdur
- 33 Tutmasun mı dâ'imâ çarh-ı felek çînî siper
Çünkü nîzeñden şakındığı per-i keyvânıdur
- 34 Murğ-ı nuşret şâh-sâr-ı rayetüñde hoş nevâ
Esb-i devlet hayl-i 'âlem-gîrûñüñ yek-rânıdur
- 35 Kîse-i âmâl lutfuñ kîsesinden mümtelî
Sofra-i ihsânüñüñ halk-ı cihân mihmânıdur
- 36 Menziletde 'umde-i tertîb-i heft-eflâk iken
Ma'deletde zübde-i terkîb-i çâr erkânıdur
- 37 Hüsrevâ sen ol Ferîdûn'sun ki ednâ bendeñüñ
Hâk-i pâyı cevher-i tâc-ı ser-i Hâkânıdur
- 38 Germ idüp kudsîleri 'arş üzre dest-efşân iden
Midhatüñ bâğında geh geh Ahmed'üñ ellhânıdur
- 39 Bağludur gamdan dilim ben ne diyem medhüñde kim
Nâtîka medhûş u dil ser-geşte cân hayrânıdur
- 40 Pâdişâhâ şefkatüñden yer yüzi ma'mûr iken
Vâh kim dil Ka'besi gam leşkeri vîrânıdur
- 41 Bâğ içinde tâ zümürrüd taht ura sultân-ı gül
Aña sancağ kaldıran tâ lâle-i Nu'mânîdür
- 42 Hürrem olsun gül yüzüñ feth u zafer tahtında kim
'İzz ü devlet bâğınüñ tâze gül-i handânıdur
- 43 Müstedâm olsun cihân bâğında cûduñ ebri kim
Faşl-ı gülzârı anuñ perverde-i ihsânıdur

[58]

44 Nice kim her 'îd 'âlem halkı zayfullâh olup
Bağş olan ol gün kamu maḥlûka rahmet ḥânıdur

45 Dâ'imâ 'izz ü celâl ü nuşret ü iḳbâl ile
Hurrem ol kim ḥaşm 'îd-i devletüñ ḳurbânıdur

46 Şehriyârâ ḥaşre dek Yezdân vücûduñ şehrini
'İzzet-âbâd eylesün kim devlet âbâdânıdur

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Sâye-bân tutdı şükûfe sebze vü âb üstine
Sâkiyâ şun leblerüñ nuḳlin mey-i nâb üstine
- 2 Muṭribüñ gül-gün yüzinde perde-i evtâr-ı çeng
Çekdi mıştar şafḥa-i ḥurşîd ü mehtâb üstine
- 3 Gitdi ol gün kim bulutdan rûz u şeb pîr-i felek
Cübbe-i ezraḳ giyerdi kürk-i sincâb üstine
- 4 Geldi ol dem kim ider iḥyâ-yı emvât-ı nebât
Bu dem içün çok döner eflâk aḳtâb üstine
- 5 Tolaşup cevlân ider şahrâda tâvûs-ı diraḥt
Şaçılur naṭ'-ı zemînüñ dürr-i ḥoş-âb üstine
- 6 Her seher sultân-ı gül bezminde ferrâş-ı şabâ
Ḥayme-i zerrîn ḳurar pîrûze atnâb üstine
- 7 'Îd-i nevrûzı görüp gül defterinden 'andelîb
Ḥoş du'â ve medḥ okur şâh-ı zafer-yâb üstine

- 8 Dir gören eş'ârımı zülf-i pür-tâb üstine
Bu ne âteşdür ki düşdi 'anber-i nâb üstine
- 9 Hâlini gördüm lebinde hâlini şordum didi
Müşğ ü 'anberden megesdür kındı 'unnâb üstine
- 10 Ne kerâmet gösterür zâhid bu zülf-i hırka-pûş
Kim şalupdur Hızr-veş seccâdesin âb üstine
- [59]
- 11 La'lüne kaşd itdigümce hışm ider çeşmüñ baña
Eksük olmaz şûriş ü gavgâ mey-i nâb üstine
- 12 Zülfüñ altında ne hindûdur 'izâruñ hâli kim
Sünbül örtünmüş yatur gül-berg-i sîrâb üstine
- 13 Çekdi zülfin gûşe-i ebrûsına dilber didi
Yaraşur Ka'b'örtüsü aşlsa mihrâb üstine
- 14 Cân u tenden geçmeyen 'aşkuñ libâsın geymesün
Geymedi hâcî olan ihrâmı eşvâb üstine
- 15 Dürc-i gaybuñ perdesinden sırr-ı cân olurdu fâş
Perde-dâr olmasa la'lüñ dürr-i hoş-âb üstine
- 16 Kûze-i yâkûtdan kevşer saçaydı âfitâb
Reng-i la'lüñ 'aksi düşse çarh-ı dülâb üstine
- 17 'Aks-i hüsnüñ dillere düşdi boyuñdan nitekim
Nûr-ı feth itdi livâ-yı şehden ahzâb üstine
- 18 Ebr-i zülfüñ çetr-i sultân gibi ey şâh-ı cemâl
Sâye-bânlar tutdı hürşîd-i cihân-tâb üstine
- 19 Sâye-i Yezdân Mehemmed Hân ki ebr-i şefkati
Sâye-bân-ı 'izz ü devlet kurdı kurdı aşhâb üstine

- 20 Berķ-i tîġından ol a'dâ üzre âteş yağdıran
Ebr-i cûdından dūr-efşân oldu aḥbâb üstine
- 21 Mekteb-i devletde almış Rûḥ-ı Kudsî'den sebak
Ma'rifet dersinde söz kor kûṭb-ı aḳṭâb üstine
- 22 Cenneti şol deñlû ta'zîm itdi naḳḳâş-ı ezel
Kim senüñ nâm-ı şerîfuñ yazdı ebvâb üstine
- 23 Gördi dînâruñdaki elķâbı çeşm-i âfitâb
Yüzi zerd oldu ki yazıla ol elķâb üstine
- 24 Sen sa'âdet burcına hergiz güneş bulmazdı râh
Yüz sürüp kapuñda zer saçmasa bevvâb üstine
- [60] 25 Râyetüñde şol kerâmet var ki yâd itse ḥaṭîb
Yazılır Feth âyeti fi'l-ḥâl mihrâb üstine
- 26 Dôst itdi düşmeni tedbîr ü tîġuñ mu'cizi
Ġâlib oldu ḥucetüñ A'câm u A'râb üstine
- 27 Heybetüñden ġaybet idüp bîşede yatmazdı şîr
Râh-i tîrûñ uğrasa bir kez eger ġâb üstine
- 28 Çarḥı yağmâ itseñ ey şeh leşkerüñ encüm gibi
Şeb kemendiyle çıkardı burc-ı mehtâb üstine
- 29 Rûy-ı tîġuñdan görinen şekl-i zerrîn dâ'ire
'Aks-i ḥurşîd-i zaferdûr düşmüş ol âb üstine
- 30 Yeridûr re'y-i refî'uñ gözlese dâ'im felek
Kim müneccim meyl ider dâyim suṭurlâb üstine
- 31 Ḥusrevâ 'âlem nizâmına kefil oldu kefuñ
Ḥaḳ vekîl itmiş seni erzâḳ u esbâb üstine

- 32 Midhatuñ sevdâsın itse Ahmed'i 'ayb itme kim
Cân virür miskîn meges gördükçe cüllâb üstine
- 33 İşigün toprağına yüz sürdigin ma'zûr tut
Kim kadîmî resmdür tezhîb olur bâb üstine
- 34 Bir şenâ dürrin çıkardı bahr-ı tab'ım mevci kim
Cân virür gavvâş olan ol dürr-i nâ-yâb üstine
- 35 Nice kim âbuñ ola dülâbda hükmi revân
Âb-ı tîguñ hâkim olsun çarh-ı dülâb üstine
- 36 Dest-i tîğ-ı bî-çarârûñla karar itsün cihân
Nice kim ola karârı 'âlemüñ âb üstine
- 37 Pây-dâr olsun hıyâm-ı devletüñ atnâbı kim
Murg-ı nuşret âşiyân itdi ol atnâb üstine

[61]

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün)

- 1 Şaldı cünûna 'aklı sevdâ-yı zülf ü hâlî
Düşürdi câna fitne câdû gözinüñ âli
- 2 Ağzın bilen kimesne gâyetde hurde-dândur
Bilin bilen kişinüñ bârîk olur hayâlî
- 3 Serv-i çemen kalıpdur bir ayağ üzre hayrân
Bağ içre söylenelden bâlâsı i'tidâlî
- 4 Zülfiyle yâ kefini gördi benefşe vü gül
Ham oldı ol utanup bu çekdi infi'âlî

- 5 Yaşlu gözümde gören kıddi hayâlin ider
Togrısı hoş yaraşur cûy üzre servi talı
- 6 Âşüfte olsa tañ mı hüsnine âdemî zâr
Mecnûn olur firişte göricek ol cemâli
- 7 Ağzı nişânın anuñ şorma bilindi ey dil
Çün anda kıl şıgmaz ko kâl ile maķâlî
- 8 Vaşfında bir perînüñ şi'r ü gazel yazarken
Bu söz melek dilinden ilhâm olundu hâlî
- 9 Bahtuñ ezel güninde geldi hüceste-fâlî
Kılsun anı mü'ebbed elţâf-ı Lâ-yezâlî
- 10 Zât-ı şerîfüñ'olsun yüz âferîn k'olupdur
Hem hâvî-i leţâ'if hem mecma'-ı ma'âlî
- 11 Takdîr-i medhûñ itsem haddim degil kim oldı
Nuţkum beyânı kâşır vaşfuñ cenâbı 'âlî
- 12 Tîb-i şemâyilüñden kesb itdi bil şeker kim
Hoş-bû durur şabâsı müşgîn durur şimâlî
- 13 Ey hâfız-ı kavâ'id vey nuţk iline husrev
Mât itdi luţf-ı tab'uñ Selmânı vü Kemâlî
- [62] 14 Ey ma'den-i siyâdet vey menba'-ı sa'âdet
Sen baħr-i bî-kerânsın nazmuñ durur le'âlî
- 15 Aħmed cemâlî nûrî yüzüñde oldı zâħir
Hulķ-ı ħasen rehûñdür hem Murtażâ ħuşâlî
- 16 Fikrim çü tâyir oldı medhûñ fezâsı içre
Bulmadı aña ġâyet döküldi perr ü bâlî

- 17 Bustân-ı fıtrat içre çok serv biter ammâ
Kaddûn mişâli bitmez bâğ-ı şeref nihâli
- 18 Gün sensin irmez ise gün geh gehî zevâle
Meh sensin olmaz ise meh bedrinûn hilâli
- 19 Luţfuñı hem edânî gördi vü hem ekâşî
Toyuñdı hem esâfil toydı vü hem e'âlî
- 20 Gûyâ-yı ni'metüñdür hem şâmiyetle nâtık
Bunuñ maķâlî dili anuñ lisânı hâlî
- 21 Şâm u seher bu Ahmed diler k'ola tapuñâ
Kandîle 'îd-i ferruḥ eyyâm ile leyâlî
- 22 Ola saña mübârek 'îd-i hüceste-aḥter
A'dâ-i dîn gamdan olmaya hîç hâlî
- 23 İkbâlûñ âfitâbı burc-ı şerefde toḡsun
Nice k'ola felekde ecrâmuñ ittişâlî

Fâtih Sultân Mehmed Hân Hazretleri'niñ şehzâde-i ekberleri olup ekser gazâ vü cihâdda ve İstanbul'uñ fethinde pederleriyle berâber bulunarak tebzîr-i celîl-i "ni'me'l-ceyş"e dâhil olan gâzî-i gâzanfer-fer Sultân Muştâfâ'nîñ devlet-i 'aliyyeniñ yedinci ve Fâtih hazretleriniñ ikinci şadr-ı a'zam-ları olan ve şâhib-i câmi' Maḥmûd Paşa-yı 'Adnî ile ḥasbe'l-beşeriyye beynlerinde nifâk u si'âyet-i bed-hâhân ile ḥâsıl olan burûdet, şehzâde-i müşârûn-ileyhiñ sekiz yüz yetmiş beşde irtihâl-i ümr-i cennet eylediginde paşa-yı müşârûn-ileyh her ne kadar resm-i ta'ziye ve mâtemde [63] kuşûr itmemek istemiş ise de vücûdları muzır olan erbâb-ı nifâk u ḥased pâdişâha 'aksini ifâde itmeleriyle paşa-yı müşârûn-ileyhiñ şehâdetini netîce virmiş ve şehzâde-i müşârûn-ileyh gibi şüc'ân-ı leys ve hizebr-i veġâdan ma'dûd olan bir vücûd-ı ma'âlî-sûd ile Maḥmûd Paşa-yı 'Adnî'niñ birbirini mûte'âkib terk-i daġdaġa-i hayât itmeleri aşdıkâyı dil-hûn iderek şehzâde-i müşâ-

rûn-ileyhiñ meclûbı olan Burûsalı Kâdî-'asker Veliyyüddîn Efendi-zâde müşârûn-ileyh muşâhib Ahmed Paşa'yı dahı dâğ-dâr-ı esef iderek işbu mer-şıyye-i mü'essireyi tanzîm ü inşâd ile şehen-şâh-ı ma'ârif-penâh hazretleri-ne takdîm itdikleri ba'zı mecmû'alarda görülmüşdür.

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

I

- 1 Dûlâb-ı çarh dökdigi seyl-i fenâ imiş
Bâğ-ı zamâne toptolu hâr-ı cefâ imiş
- 2 Kûteh biçildi kıddine rûhuñ kabâ-yı ten
Tûl-i beğâ anuñ ki kabâsı 'abâ imiş
- 3 Şâd olma şol libâs ile k'ol müste'âr ola
Farz it ki başdan ayağa hûsn ü bahâ imiş
- 4 Çün oldı evvelüñ 'adem ü âhırüñ fenâ
Pes sen vücûd da'vîsin itmek hañâ imiş
- 5 Ey dil zamâne 'ayşına aldanma kim bu nûş
Bir bâldır ki 'illet-i nîş ü belâ imiş
- 6 İkbâle virme qalbüñi kim bî-beğâdur ol
Görmez misin ki qalbi anuñ lâ-beğâ imiş
- 7 Cân-ı 'azîze Mısr-ı vücûduñda rûzgâr
Şekker yerine şundığı zehr-i fenâ imiş
- 8 Dürr-i girân-bahâsını dürc-i hayâtunuñ
Ey harc iden gurûla 'ömrüñ hebâ imiş
- 9 Âhır kefen degil mi tutayın ki bezmüñüñ
Câmı tırâz-ı câme-i 'ayş u şafâ imiş

- 10 Ol şeh kanı ki sâye şalam dirdi 'âleme
Kõnmadan uçdı bilmedik ol hõd hümâ imiş

[64]

- 11 Çeşm-i ümîdi toprağa girdi yer ehlinüñ
Âh u hürûşî göklere çıkısa revâ imiş
- 12 Şâdî gününü gam bürüdi kapladı dirîğ
Yıllarla yer ü gök dün ü gün ağladı dirîğ

II

- 13 Ağlañ ki yere girdi meh-i âsumân dañı
Zulmet palâsın egnine şaldı cihân dañı
- 14 Çaldı yere külâhını derd ile şubh-gâh
Çâk itdi guşşadan yaķasın âsumân dañı
- 15 Dûlâb yaşlar akıdup iñler bu derd ile
Taşlarla döginüp yürür âb-ı revân dañı
- 16 Çeşm-i sitâre ağlasun ol meh-likâyâ kim
Görmedi pîr-i çarh aña beñzer cûvân dañı
- 17 Kevn ü mekâna ni'met-i bî-minnet olanuñ
Tutsa 'azâsını nola kevn ü mekân dañı
- 18 Derd ü belâ evin nice terk itmesün k'anuñ
Müştaş idi cemâline hûr-ı cinân dañı
- 19 Ey kabır nite gizledüñ ol baħr-ı cûdı kim
Mevciyle tolmuş idi zemîn ü zamân dañı
- 20 Zinhâr emîn olur mı ki 'âlemde kimse hiç
Bulmadı çarh-ı zâlim elinden amân dañı

- 21 Âb-ı hayât zulmete düşdi bu derdden
Hasrettedir Sikender-i gîfî-sitân daği
- 22 Kıldı yer ehli sînesini câme gibi çâk
Kân ağlaya kıyâmete dek ins ü cân daği
- 23 Feryâd iderse haşre dek efrâd-ı kâ'inât
Olmaya bu inşîbete göre figân daği
- 24 İsfendiyâr-ı ma'reke Şeh Muştafâ dirîğ
Deryâ-yı cûd u ma'den-i şıdk u şafâ dirîğ

III

[65]

- 25 Ol şeh kanı ki işigi 'âlem-penâh idi
Ol şeh kanı ki her kûlî bir pâdişâh idi
- 26 Ol şeh kanı ki rây-ı şeb-i hâdişâtıda
Meh gibi çarh-rif'at u encüm-sipâh idi
- 27 Ey ârzû-yı dîde-i hûn-bâr kandesin
Kim yüzün ayı âyîne-i 'izz ü câh idi
- 28 Vâ-hasretâ ki kâdadur ol tal'at-ı münîr
Kim mihr-i hüsni maṭla'-ı nûr-ı İlâh idi
- 29 Ol el kanı ki maṣsem-i erzâk imiş deyü
Mülk-i cihân mülûkına hep bûse-gâh idi
- 30 Hâr-ı zamâne cevrine kim 'ömr-kâhdur
Ol şeh kanı ki gül yüzi hoş 'özl-hâh idi
- 31 Baḥr ile kâna da'vî-i fazl itse himmeti
Şıdk-ı maḳâline dil ü desti güvâh idi

- 32 Zâhidler ışiginde gözi dür-feşân olup
'Âbidler ayakında yüzi hâk-i râh idi
- 33 Hâk-i siyehde gör nice pinhân olup yatar
Ol devlet âfitâbı ki gerdûn-penâh idi
- 34 Derdâ ki şoldı şol gül-i devlet ki bâğ-ı mülk
Beslerdi nâz ile anı çok sâl ü mâh idi
- 35 Hayfâ ki düşdi toprağa bād-ı fenâ ile
Devlet dırahtı kim kamuya tekye-gâh idi
- 36 Olmaz muşîbeti bu 'azânun beyân dirîğ
Zîrâ ki şem' bigi tutuşdı zebân dirîğ

IV

- 37 Ol burc-ı devlet ahteri Şeh Muştafâ kani
Ol taht u tâc zîveri Şeh Muştafâ kani
- 38 Ol hâki kîmyâ nazarıyla zer eyleyüp
Cûdıyla hâk iden zeri Şeh Muştafâ kani
- [66]
- 39 Nuşret 'arûsı hüsüne behcet bağışlayan
Deryâ-yı cûd gevheri Şeh Muştafâ kani
- 40 Şâhib-kırân öñinde güneş bigi tîğ ile
Açmağa heft-kışveri Şeh Muştafâ kani
- 41 Âl-i Muhammed'e dîl ü cândan muhibb olan
Hulk-ı 'azîm mazharı Şeh Muştafâ kani
- 42 Hâkî kafesden incinüp eflâke 'azm iden
Kaşr-ı İrem kebûteri Şeh Muştafâ kani

- 43 Ey lâle kan ola cigerüñ kim utanmadan
Alduñ elüñe sâgarı Şeh Muştafâ kanı
- 44 Vîrân ol ey felek ne bezersin döne döne
Bu zer-nigâr çâderi Şeh Muştafâ kanı
- 45 Ol saltanatda fahr-ı hilâfet-penâh olan
Âl-i mülûk mefharı Şeh Muştafâ kanı
- 46 Dillü dilince zârîlik eylerdi kâ'inât
Bu idi cümle sözleri Şeh Muştafâ kanı
- 47 Göñli yemişi noldı sa'âdet budağının
Cân bâğının gül-i teri Şeh Muştafâ kanı
- 48 Ey hâki gül yüzine niķâb eyleyen dirîğ
Gitmekde lâle gibi şitâb eyleyen dirîğ

V

- 49 Yâ Rab makâmı ravza-i huld-i berîn ola
Kabri enîsi haşre degin hûr-ı 'în ola
- 50 Firdevsden mezârına revzenler açılup
Ervâh-ı kuds ile dün ü gün hem-nişîn ola
- 51 Şöyle götür hicâbını kim zâyir olana
Seng-i mezârı âyîne-i gayb-bîn ola
- 52 Mülk-i fenâda mûcib-i emn ü emân idi
Dâr-ı beķâda cümle belâdan emîn ola
- 53 Sultân-ı 'âleme 'ıvazı bu muşîbetüñ
Tâ haşre dek sâ'âdet-i dünyâ vü dîn ola

[67]

- 54 Cân-ı cihândur ol aña yavuz şananlaruñ
İki cihânda haşmı cihân-âferîn ola
- 55 Nâşır livâ-yı 'izzüñe her dem delîl olup
Kâdir saña vü âlûñe dâ'im mu'în ola
- 56 Bir kadre ir ki kullaruñuñ kuli kulumuñ
Kemter gedâsı husrev-i rûy-ı zemîn ola
- 57 Yâ Rabbi bir tarîka sülûk itdir anı kim
Şerh-i menâkıbı şeref-i 'âlemîn ola
- 58 Var ihtiyâc 'afvına yâ Sâtire'l-'uyûb
Demdir k'anuñ şeffî'i Resûl-i Emîn ola
- 59 Aḥmed sözi uzatma ki merşıyyeden murâd
Halka naşîhat ise bu ma'nî hemîn ola
- 60 Tâbûta girdi matla'-ı şubḥ-ı şafâ dirîğ
Tahtın değışdi tahtaya Şeh Muştafâ dirîğ

Velehû Gazeliyyât

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Yâ Rab ne sihri var ki gözünüñ kim deyince hâ
Zulfuñ 'aşâsın eyledi biñ başlı ejdehâ
- 2 Ey mâh-ı hüsne mihr-i ruḥından bahâ viren
Olmaz iki cihân seni bir görmege bahâ
- 3 Tûbâ boyuñ ki cennet-i kûyuñda şalına
Cibrîl sidreden diye toğrısı muntehâ

- 4 Var ey tarîk-i ‘aşka nihâyet bulam şanan
Cân virmek ibtidâdur aña yokdur intihâ
- 5 Ahmed yoluñda toprak olur bu ümîde kim
Zülfüñi hâk-i râhına eyleyesin rehâ

Velehû Ez-Ğazel

(Mefâ’ilün Fe’ilâtün Mefâ’ilün Fe’ilün)

- 1 Harîm-i Ka’be-i kûyuñ yeter penâh baña
Harâm ola dañi bir gayri secde-gâh baña
- 2 Benüm fûrûğ-ı kamerden ferâgatım var kim
Çerâğ-ı mihr-i ruñuñdur delîl-i râh baña

[68]

- 3 Diyâr-ı yâri koyup seyr-i sebze-zâr itsem
Çemende dil uzadun her biten giyâh baña

Velehû

(Mef’ûlü Fâ’ilâtü Mefâ’ilü Fâ’ilün)

- 1 Aç alnuñı ki ay yüzüñe gün gulâm ola
Çöz zülfüñi ki hıl’at-ı hüsnüñ tamâm ola
- 2 Fûrkat güninde derd ile tenhâ vü zâr idim
Hoş hem-dem oldı nâr-ı gamuñ müstedâm ola
- 3 Zülfüñ gamında sûzıma fi’l-cümle öykünür
Şol teşne rûze-dâr ki müştâk-ı şâm ola
- 4 Ka’be kapuñ şafâsına lebbeyk uranlaruñ
Beytül-Harâm’a sa’yi var ise harâm ola

- 5 Hatt-ı lebûñ belürdi yüzüñ cennetinde çok
Câm-ı rahîka müşg-i Hutten'den hıtâm ola
- 6 Kaddüñ kıyâmetini görüp cân virenlere
Tûbâ budağı gölgelerinde makâm ola
- 7 Kim buldı düzd-i dil bigi baht ol zekanda kim
Zindânı sîm ü silsilesi müşg-fâm ola
- 8 Bakduñ baña deyü gözini gark-ı hûn ider
İnsâna bundan özge nice intikâm ola
- 9 Ey dost bir selâm ile añduñ çün Ahmed'üñ
Dâru's-selâmdan saña biñ biñ selâm ola

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Dôstum zülfüñ gibi şalıñdı cânım boynuña
Yâ koluñ boynuma şal yâ düşdi kanım boynuña
- 2 Bir perîsin sen ki bu zülf-i 'arâk-rîzûñ senüñ
Hôş muraşsa' 'anberîne takdı hânım boynuña
- 3 Nev-'arûs-ı hüsnüñi zeyn itmege ey serv-i nâz
Silk-i cevher dizdi kıl-k-i dūr-feşânım boynuña
- [69] 4 Cânda ger hasretüñ zülfüñde cân boynuñda zülf
Düşdi ey nâzûk-beden bâr-ı girânım boynuña
- 5 Şevk ile öldürmek içün Ahmed'i dilber didi
Salınsam nicedür ey nâ-tüvânım boynuña

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Gün yüzi takvîmine ey dil nazar kıl dâ'imâ
Ay başında fitneler vardur hâzer kıl dâ'imâ
- 2 Bir kırı mektûbdur gönderdigim dildâra ben
Ey gözüm merdümlük it yaşım la ter kıl dâ'imâ
- 3 Bir nazarda kîmyâ itmek dilerseñ toprağı
Hâkini mey-hânenüñ kuhl-ı basar kıl dâ'imâ
- 4 Çün şehîd eylerseñ ol gamzeyle ey kâfir beni
Bâri nûr insün mezârıma güzer kıl dâ'imâ
- 5 Tâ harâb itmege bir zâlim dağı meyl itmesün
Gönlümi zülfüñ gibi zîr ü zeber kıl dâ'imâ
- 6 Sâkiyâ gam tîğınuñ zahmın ferâmûş itmege
Cânım ol mercân kadehle bî-haber kıl dâ'imâ
- 7 Leblerüñ şun leblerüñden mest olan 'âşıklara
Nuklini cân bezminüñ şîr ü şeker kıl dâ'imâ
- 8 Ruğlaruñ aç 'aks-i hüsnüñden bahâr it 'âlemi
Saçlaruñ çöz yer yüzün pür-müşg-i ter kıl dâ'imâ
- 9 Söyler ebrûsı kulağına egilmiş zülfünüñ
Dir k'uzadup cevri elini fitneler kıl dâ'imâ
- 10 Dil niyâz eyler nigâruñ kaşı mihrâbında kim
Gamzesi tîğın İlâhî kâr-ger kıl dâ'imâ

11 Zâr u zerd oldum gamuñdan bâri lutf it belûñe
 Kolumı ey sîm-ten zerrîn kemer kıl dâ'imâ

12 Hâl-i Ahmed hüsnuñe ey meh tamâm âyînedür
 Hüsnuñi seyr itmege bârî nazar kıl dâ'imâ

[70]

Velehû

(Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fa'ûlûn)

1 Şol gice ki hem-dem durur ol şem'-i şeker-leb
 Şubhuñ nefes urmağa mecâlin koma Yâ Rab

2 Bir rûz-ı şafâ-bahş durur şubh-ı cemâlüñ
 Kim zülfüñ ile kaplamış iki tarafın şeb

3 Ey hûr-ı perî-peyker eger var ise sensin
 Bir nûr-ı muşavver k'ana cândan ola kâleb

4 Ey dil ruh u zülfin görüben terkimiz urma
 Çıkma sefere k'oldı mehûñ menzili 'akreb

5 Kapuña yüzüm sürdügime nükte budur kim
 Bâb üzre yaraşur kim ola levh-i müzehheb

6 Ey eşk nihân ol göricek yüzini yârûñ
 Hürşîd 'ayân olsa gerek mahv ola kevkeb

7 Bir bûse diler Ahmed-i dil-haste lebûñden
 Hiç olmayacak sözleri söyletse nola teb

Velehû Ez-Gazel

(Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn)

1 Noldığın bilmek dilerseñ göñlümi hüsnuñe sor
 Kim garîbüñ hâline vâkıf degül illâ garîb

2 Zülfi yüzinde ğarîb olmaz mı yârûñ kim olur
Dâmen-i gülde tırâz-ı sünbül-i ra'nâ ğarîb

3 Sâkiyâ reng-i ruhuñda görünür 'aks-i şarâb
Nitekim berg-i gül üzre lâle-i hamrâ ğarîb

4 Dün ğarîbüñdür deyü cân atdı Aħmed zülfüñe
Âh kim zencîr-i ğamda kaldı ol şeydâ ğarîb

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 'Âşıkuñ göñli şınıkdur 'ahd ü peymânı dürüst
Zâhidüñ olmaz şaçuñ küfrünsiz îmânı dürüst

2 Çözse müşġîn dâmenin zülf-i 'arûs-ı ħusn-i dost
Kalmaya bir nâfe-i Çîn'üñ giribânı dürüst

[71]

3 Mest olupdur çeşm ü ebrûsı ħayâlinden imâm
K'okumaz mihrâbda bir ħarf-i Qur'ânı dürüst

4 Diş bilermiş la'line yârûñ rakîb-i seng-dil
Varsun öġütsün eger kalursa dendânı dürüst

5 Tîr-i ğamzeñ zaħmı merhemdür dil-i mecrûħıma
Acıdığım bu ki kalmaz dilde peykânı dürüst

6 Gül yüzüñde ħaţţ-ı reyħânüñ ki cân ħayrânıdur
Nâme-i tezvîrdür ben tutmazam ânı dürüst

7 Diñleseñ raġbetle bir ġün Aħmed'üñ bir beytini
Gül gibi her yıl çıķa bir tâze dîvânı dürüst

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

- 1 Zülfün ki 'izâruñda ider cilveler ey dost
Tâvûs-ı cinândur ki açar bâl ü per ey dost
- 2 Hattun ki tılısm itdi lebün dâ'iresine
Şîrînlık için müşğ ile efsûn yazar ey dost
- 3 Gel varma otağına rakîbün ki bilürsin
İt olduğu yere melek itmek güzër ey dost
- 4 Zülf-i siyehün çıkmadı zîbâ külehünden
Zîrâ ki harîr içre olur müşğ-i ter ey dost
- 5 Vâ'iz sözine germ olup ağlamadı çeşmim
Serd olsa hevâ olmaya merdümde der ey dost
- 6 Ne vechile yüz sürmeye Alîmed ayağuna
Ne baş ile terk itmeye yoluñda ser ey dost
- 7 Ol sâ'ati bu tâlî' ile göre mi yâ Rab
Kim ide yüzün ayına bir kez nazar ey dost

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

- 1 Yâ kaşunı peyveste kemân eyledün ey dost
Cevr okına cânımı nişân eyledün ey dost

[72]

- 2 Bir dem ki revân eyledün ol serv-i revânı
Çeşmimden iki çeşme revân eyledün ey dost

- 3 'Arz eyleyeli hüsni-dilârânî cihâna
'Âlem yüzini bêğ-ı cinân eyledüñ ey dost
- 4 Hoş-bûy ile tıdurdı şabâ dehri meger kim
'Anber saçuñı müşğ-feşân eyledüñ ey dost
- 5 Teng olsa lebûñ yâdına tañ mı dil-i Aḥmed
Çün gonca gibi bağrını kan eyledüñ ey dost

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Ey dil yüzüñi kıble-i ehl-i niyâza tut
Ya'nî ki âsitân-ı büt-i dil-nüvâza tut
- 2 Şûfî senüñle tutduğımız ḥaḳ oruç ḥaḳı
Virdüñ şarâba tevbeñi geḳmiş namâza tut
- 3 Şabrum 'inâyetüñ gibi az ise çoğā şay
Cevrüñ gözüm yaşı gibi çoğ ise aza tut
- 4 Aḥmed çü zülfi tûl-i emel virdi göñlüme
Ḳaddüñ añup ümîdini 'ömr-i dırâza tut

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Turra-i cânân elinden el-ğıyâş
Yandım ol şu'bân elinden el-ğıyâş
- 2 Bir nazarda gözleri biñ cân alur
Şol iki fettân elinden el-ğıyâş

- 3 Seyle virdi hânesin merdümleüñ
Dîde-i giryân elinden el-ğiyâş
- 4 İncinür benden maḥalleñ itleri
İtdigim efgân elinden el-ğiyâş
- 5 Zulm zencîrinde zülfüñ kılduğı
Cevr-i bî-pâyân elinden el-ğiyâş
- 6 Aḥmed iñler derd elinden lîk ben
İderim dermân elinden el-ğiyâş
- 7 Diller ol zülf ü zekandan çağrışur
Bend ile zindân elinden el-ğiyâş

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

[73]

- 1 Çün dil-i miskîni zülfüñ kıldı sevdâyî-mizâc
Ey müferriḥ-leb buyur şehd-i şifâñ ile 'ilâc
- 2 Kâtı göñlüñden bu göñlüm şındığın 'ayb itme kim
İdemez taşâ tahammül şîşe-i nâzük-mizâc
- 3 Ey şeh-i ḥüsn isteme dilden karâr u şabr kim
Şehr-i vîrândan hemîşe şehriyâr almaz ḥarâc
- 4 Tıynetüñ taḥmîr olurken beñzer ey nâzük-beden
Ḥâk-i cennet âb-ı hayvân ile bulmuş imtizâc
- 5 Dilde çok tırmaqla mihrüñ ḥâliş olduğı bu kim
Bâde-i şahbâyı egletdikçe şâf eyler zücâc
- 6 Aḥmed-i dervîş çün oldı gedâ-yı kûy-ı yâr
'Âlemüñ sultânıdur bî-ilḥtiyâc u taḥt u tâc

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fa'ûlûn)

- 1 Ey hûsn harîminde yüzi Ka'be vü ma'bed
Vey halka-i Beytül-Haram ol zülf-i müca'ad
- 2 Göstermek için mu'cize-i hüsnuñi rûşen
Şakku'l-kamer itmiş durur engüşt-i Muhammed
- 3 Kân olduğu budur ciger-i müşg-i Hıtâ'nuñ
K'öykündi ser-i zülfüne oldı yüzi esved

Velehû

(Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn)

- 1 Defter-i hüsnuñ yazan hattın laîf ü ter yazar
Yüzüne yüz vech ile mihr ü mehi çâker yazar
- 2 Ey kamer-tal'at kaşuñ kavsın görüp takvîmde
Ay başında fitnedür deyü müneccimler yazar
- 3 Kâtib-i kudret cemâlûñ muşhafın zeyn itmege
Lâciverd ile lebüne sûre-i Kevşer yazar
- 4 Âh kim fikr-i rakîb ile geçer bâzârımız
Hayf k'ol 'ömri kirâmen kâtibîn ebter yazar
- 5 Kân döker mey-gûn lebün şevkiyle zülfünde gözüm
Gûyiyâ naqqâş-ı Çîn'dür cevherî sâgar yazar
- 6 Rûm'ı evrâk-ı gül-i handân tutar hoş-bûy ile
Gül yüzün vaşında Ahmed nice kim defter yazar

Velehû

(Mef'ûlû Mefâ'îlû Mefâ'îlû Fa'ûlûn)

- 1 Bir sencileyin yâr-ı cefâ-kâr kimüñ var
Bî-rahm u sitem-kâr u dil-âzâr kimüñ var
- 2 La'lüñ gibi bir hokka-i yâkût-ı dürer-püş
Ağzuñ gibi bir dürc-i dürer-bâr kimüñ var
- 3 Şâdî-i vişâlünde nola yoksa naşîbüm
Şol gam ki firâkuñda benim var kimüñ var
- 4 'Arz it güle gül yüzüñi gülşende ki görsün
Bu vechile bir 'ârız u ruhsâr kimüñ var
- 5 Ey dost nazar eyle ki 'uşşâk arasında
Ahmed gibi bir 'âşık-ı gam-hâr kimüñ var

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Ğamze-i reh-zeni kim tîğını 'uryân götürür
Ger amân virmez ise gövdeleri kan götürür
- 2 Lebinüñ mantığı teshîr ider ins ü melegi
Ol perî-çihre meger mühr-i Süleymân götürür
- 3 Yâr 'ayb eylesün 'âşıkun añladığını
Añladıysa nola âdemdür anı şan götürür
- 4 Şeker-i hân-ı Halîlî durur anuñ deheni
Kande kim olsa bile la'l-i nemek-dân götürür

- 5 Nüktesin götüremez kimse rakîbüñ ammâ
Cigeri pârelerinden nice peykân götürür

- 6 Aḥmed'üñ cevri ü cefâ yükini çekdigi bu kim
Yer ü gök götüremez anı ki insân götürür

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Dil marîzin şor ki derdinden ruḥuñla zülfüñüñ
Nârdan pister döşenmiş mârdan bâlîni var

[75]

- 2 Ḥaṭ getürmüşsün didim geldi didi kim ḥaṭ degül
Sâye-i zülfüm durur ḥaddimden olmuş âşikâr

Velehû Ez-Ğazel

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Qarâr u şabrım alan zülf-i bî-qarârıñdur
Ḥarâb iden beni şol çeşm-i pür-ḥumârıñdur

- 2 Ḥadeng-i ğamzeñi peyveste ey kemân-ebrû
Cigerde şakladığım bu ki yâdigârıñdur

- 3 Cihân şikârına şehbâz-ı zülfüñi şalagör
Kebûter-i dil ü cân ḥod senüñ şikârıñdur

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Ögsem lebüñi cân deheninden şeker çıkar
Ögsem dişüñi dîde-i terden güher çıkar

- 2 La'l-i lebûñ hayâline kan yudup öliceğ
Her kim kazarsa toprağımı la'l-i ter çıkar
- 3 Deryâya düşse kaşresi yâr ağzı yârınuñ
Tuz yerine hemîşe deñizden şeker çıkar
- 4 Ol serv-i sîm-ten soyunup çıkşa câmeden
Ol dem hemân görüñ ki bulutdan kamer çıkar
- 5 Ahmed 'aceb mi cennet-i kûyuñdan olsa dūr
Bilmezlik ile âdem elinden neler çıkar

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

- 1 Kamerden hey'et-i ruhsârı yegdūr
Şekerden şerbet-i güftârı yegdūr
- 2 Saçı ol nâfe-i Tâtârdur kim
Dü-'âlemden anuñ bir târı yegdūr
- 3 Ne vaşf idem ki ol hûr-ı behiştüñ
İremden sâye-i dîvârı yegdūr
- 4 Beni bî-zer görüp bîzâr olur yâr
Anuñ içün gayr ile bâzârı yegdūr
- 5 Güzellerde seni medh eyler Ahmed
Anuñ-çün gayrdan eş'ârı yegdūr

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

- 1 Ne fettândur gözüñ kim cân uğurlar
Ne kâfirdür saçuñ k'îmân uğurlar

[76]

- 2 Şabâ reyhâncısı bâğ-ı ruhuñdan
Nesîm-i sünbül ü reyhân uğurlar
- 3 Lebün dürcin alur dil düzdi gözden
Dükândan hoşka-i mercân uğurlar
- 4 Felek hân-ı cemâlûñ hasretinden
Şabâhuñ sofrasından nân uğurlar
- 5 Gözüñ ser-mesti alur sîneden dil
Yanar tennûrdan biryân uğurlar
- 6 Ruhi mihrin rakîbe açmaz ammâ
Şakın îmânuñı şeytân uğurlar
- 7 Hazer kıl gamzeler tîğından Ahmed
Ki dil yağmalar ol bu cân uğurlar

Velehû Ez-Gazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Âh kim şayyâd-ı gamzeñden dile peykân yağar
Üf nice sihr itdi nağcîr üstine bârân yağar
- 2 Ay yüzüñ aç rûz-ı hüsnüñden günüm toğsun benim
Şûh gamzeñden nice bir nâvek ey fettân yağar
- 3 Şuya sünbül den zırh geydürse ruhsârûñ nola
Her yaña nergislerüñden sihr ile müjgân yağar

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Gül yüzün yâdına çeşmim güher-efşân yaraşur
Çü bahâr irse çemen bezmine bârân yaraşur
- 2 Yoluña dîde-i 'uşşâk güher-rîz oluban
Kapuña çihre-i 'uşşâk zer-efşân yaraşur
- 3 Şaldığı turra-i dil-düzdi zenaḥdânına dost
Bu ki tarrâr olanuñ menzili zindân yaraşur
- 4 Dil ki tutmaya gamuñ çengine def gibi yüzün
Ney gibi her dem işi nâle vü efgân yaraşur
- 5 Bûlbûl-i bâğ-ı süḥan Aḥmed-i şîrîn-güftâr
Bezm-i şeh gülşenine murg-ı hoş-elhân yaraşur

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Bûstân-ı bâğ-ı cennetdür ruḥuñ esdükçe bâd
Ḥûşe-i sünbûl deyü zülf-i perîşân oynadur
- 2 Pâyûña saçmağ içün ey mâh şarrâf-ı felek
Gâh elinde dürr ü geh la'l-i Bedaḥşân oynadur

[77]

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Tûbâ boyuña irmedigi-çün şikestedür
Nergis gözüne beñzemedigine ḥastedür

- 2 Tâze bahâr olalı cemâlûñ çemenleri
Sünbül şaçuñ benefşeleri deste destedür
- 3 Zülfüñ ki mesken eyledi gülzâr-ı hüsnuñ
Tâvûsdur ki bâğ-ı behişt içre bestedür
- 4 Hâl-i ruhuñ ki kesmedi zülfüñ 'alâkasın
Ol kâfiruñ ta'allukı bir büt-perstedür
- 5 Zülfüñ kırılmış hâtırını şorsa Aħmed'üñ
Kim dost va'desi gibi gönli şikestedür

Velehû Maṭla'

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Tâk-ı ebrûsını yârüñ kim gönül mesken tutar
Murğdur kim âşiyânın gûşe-i gülşen tutar

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Gözüñ egerçi 'ayn-ı 'anâdan haber virür
La'lüñ bu derd-mende devâdan haber virür
- 2 Söyle nedür hikâyeti pür-tâb-ı zülfüñüñ
Ol kim kemend-i dâm-ı belâdan haber virür
- 3 Câna beşâret irdi işârât-ı la'l-i dost
Her dem marîz-i rûha şifâdan haber virür
- 4 Medh eyle dâ'im ol gül-i handânı Aħmedâ
Cân bülbüline berg-i nevâdan haber virür

Velehû Maṭla‘

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün)

Dil ıfıflı ser-i zülf-i siyeh-kâr ile oynar
 Kaşd itdi meger cânına kim mâr ile oynar

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- [78]
- 1 Meh beyâzında sevâd-ı zülf-i ‘anber-sâya bak
 Dâmen-i gülde tırâz-ı sünbül-i ra’nâyı gör
 - 2 Nûr-ı hüsnuñ berķ urur zülfuñ derûnında gören
 Bu mübârek demde kâdr olmuş şeb-i yeldâyı gör
 - 3 Vardı ‘ömrüm ârzû-yı bûy-ı zülfünde yele
 ‘Aşk bâzârını germ iden kırı sevdâyı gör
 - 4 Ġamzeñe ta‘lîm-i bâz eyler füsûn ile gözüñ
 Sâhire sihr öğredür şol nergis-i şehlâyı gör

Velehû Ez-Ġazel

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Şubh-ġâhuñ yakasın mihruñ eli çâk eyler
 Mâhtâbuñ yüzini şevķuñ odı hâk eyler
- 2 Dil irişmez dehenüñ râzına pek diķķatle
 Nûkte-i ġaybdur ol sırrı kim idrâk eyler
- 3 Aşmaġa cânını husrevlerüñ ol şîrîn-leb
 Müşg-i terden ruķ-ı gülgûnına fitrâk eyler

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlû Fâ'ilâtû Mefâ'ilû Fâ'ilûn)

Nergis gözi yaşıyla kılar bâğı lâle-zâr
Çün ğamzeñ okı ħûn-ı cigerden nişân virür

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn)

- 1 Zülfüñ añsam bezm-i gülşen bûy-ı 'anberden tolar
La'lûñ añsam şahñ-ı şahrâ cûy-ı kevşerden tolar
- 2 Mescide ger kâmetüñi 'arza kılsañ şubh-dem
Mescidüñ her gûşesi Allâhu Ekber'den tolar
- 3 Zülfüñüñ çevgânı tûp oynamağa kaşd idicek
Ahmedâ meydân arası cân ile serden tolar

Velehû

(Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn)

- 1 Câm-ı la'lin iste kim sermâye-i cân andadur
Küfr-i zülfin gözle kim mecma'-ı îmân andadur
- 2 Pâyına bir serverüñ ser kı ki devlet bundadur
Derdine bir dilberüñ cân vir ki dermân andadur
- 3 Kırpigi bağırn delüpdür urma merhem ey tabîb
Çıkmadı dilden henüz ol tîr-i peykân andadur
- 4 Hey ne câdû-yı siyeh-dildür yerinde zülfi kim
Bir kıl ucından aşılmış biñ dil ü cân andadur

- 5 Bend-i zindâna şalar bir gün cihân ehlin tamâm
Şol güzeller şâhı ki zûlf ü zenaḥdân andadur
- 6 Çün ḥayâli taḥtısın vîrâne gönlüm ḡam yime
‘Âkıbet ma‘mûr olur şol yer ki sultân andadur
- 7 Kõndı Ahmed ḥâne-i dilde belâ vü derd ü ḡam
Bir ciger-biryân yeter mi bunca mihmân andadur

Velehû Ez-Ġazel

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

- 1 Cevr ü cefâsı cânıma luḥf u vefâ yeter
Derd ü belâsı gönlüme zevḡ u şafâ yeter
- 2 Cân gözlerine ayağı tozu nigârımuñ
Kuhl-ı başîret olmaḡ içün tûtiyâ yeter
- 3 Derdimle ölmesün ben anı öldürem dimiş
Bir evliyâsı dirlik içün ol baña yeter
- 4 Ḥûn-ı ciger ḥikâyetini şerḥ ider gözüm
Ehl-i nazar olanlara ol mâ-cerâ yeter

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 El urursam ser-i zûlfüne dil ü cân dökilür
Nice miskînler ayağına perîşân dökilür
- 2 Çözse zûlfüñi şabâ âb-ı ‘izâruñ yüzine
Ter benefşe saçılur sünbül ü reyḥân dökilür

- 3 Lâle haddiñ göricek âh idüben ağladığım
Bu ki gül mevsimidür bâd ile bârân dökilür
- 4 Kâpuña cur'a-i câm-ı leb-i mey-gûnuñ içün
La'lü yâkût tolar dürr ile mercân dökilür
- 5 Câm olursa lebüne leb-be-leb ey âb-ı hayât
Câmdan bezmimize cur'a deyü cân dökilür
- [80]
- 6 Hışm-ı çeşmüñle irer nergis-i şehlâya seher
Reşk-i haddüñ ile berg-i gül-i handân dökilür
- 7 Tîr-ı bârân ideli câna hayâl-i gamzeñ
Çeşmimüñ revzenesinden dile peykân dökilür
- 8 Şem' baş virse kadehî hûn-ı ciger saçsa ne gam
'Aşk yolında nice baş kesilür kan dökilür
- 9 Şöyle şîrîn öger Ahmed lebin ol Hızr-ı hatın
Ki dilinden kalemüñ çeşme-i hayvân dökilür

Velehû Ez-Gazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Gönülme guşsa-i gam gâh gelür gâh gider
Cânıma derd ü elem gâh gelür gâh gider
- 2 Hem-dem oldığını agyâr ile câna görelî
Çeşme-i çeşmime dem gâh gelür gâh gider
- 3 İşidelden şanemâ cennet-i hüsnüñ sıfatın
Bülbül-i bâğ-ı İrem gâh gelür gâh gider

- 4 'Aşkî yolında fedâ eylemegi cânı müdâm
Ağzıma yâd-ı kısem gâh gelür gâh gider
- 5 Ger dehânuña nazar kılsa müjeñ tîrinden
Haber-i sûy-ı 'adem gâh gelür gâh gider

Velehû Ez-Ğazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Çeşmime hûn-ı ciger gâh gelür gâh gider
Mağdem-i yâr meger gâh gelür gâh gider
- 2 Armağân itmek içün bûyını Çîn illerine
Zülfine bâd-ı seher gâh gelür gâh gider

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Eşkûñ irerse işigüñe tercümân yeter
Kıanlar akıtma ey gözüm âb-ı revân yeter
- 2 La'lüñ rakîbe şunma beni at dehânına
Tutmağ içün it ağzını çün üstühân yeter

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Şîrîn lebûñ ki söyleye cândan haber virür
Nâzüklük ile râz-ı nihândan haber virür
- 2 Yâ Rab bu çeşm-i mest nice ceng-cûydur
Kem söyleyene tîr ü kemândan haber virür

- 3 Hindû-yı zülf elinde bir âyînedür ruḥuñ
K'aña nazar iden dü-cihândan ḥaber virür
- 4 Hecrûñ cehenneminde yanan mübtelâlara
Kûyuñ nesîmi bâğ-ı cinândan ḥaber virür
- 5 Bir cur'a şundı sâkî-i 'aşkuñ cihâna kim
Nûş iden anı kevn ü mekândan ḥaber virür
- 6 Sûz-ı derûn-ı 'âşıkâ hîç öyküne mi şem'
K'ol cândan itdugin bu zebândan ḥaber virür
- 7 Câm-ı lebi kenârına ne yazdı ḥaṭṭ-ı dest
Kim Hızır bigi çeşme-i cândan ḥaber virür
- [81] 8 'İd ayı gibi kaşuñı gözetdiğim bu kim
Na'l-i semend-i şâh-ı cihândan ḥaber virür
- 9 Hüsnuñ zamânesinde ruḥ-ı zerdı Aḥmed'üñ
Gül mevsiminde berg-i ḥazândan ḥaber virür

Velehû

(Mef'ûlû Mefâ'ilün Fa'ûlün)

- 1 Nâz itme ki dil belâya döymez
Bîmârdur ol cefâya döymez
- 2 Gül-pîrehen eyle key yaraşur
Nâzûk bedenüñ kabâyâ döymez
- 3 Kej-râ kaşuñ itdi rây-ı fitne
Toğrusı gönül bu râya döymez
- 4 Gül gün yüzüne ne beñzesün kim
Gül vakti geçer bir aya döymez

- 5 Gördükçe rakîbi sög baña kim
İblîs kaçır du'âya döymez
- 6 Serv ol kade öykünür dimeñ kim
Toğrıdur ol iftirâya döymez
- 7 Âhımdan anuñ-çün incinür kim
Gül yaprağıdur hevâya döymez
- 8 Ben andan iren cefâya döydüm
Ol benden olan vefâya döymez
- 9 Aħmed kuluña lebüñ meyin şun
Kim za'fı var iltimâya döymez

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Terk eylemez cefâların ol bî-vefâ henüz
Bîgâne oldu idemezem âşinâ henüz
- 2 Âhım felekde zühreye âheng ider velî
Gör tâli'im ki diñlemez ol meh-likâ henüz
- 3 Cân 'âleminde derdüñ ile mübtelâ iken
Halk olmamışdı 'âleme derd ü belâ henüz
- 4 'Aşk urmuş idi başuma mihrüñ külâhını
Gök geymemişdi ğnine çînî kabâ henüz
- 5 Emsem didim tabîb-i lebüñ virmedi cevâb
Hâlüñ didi açılmadı dârü's-şifâ henüz

- 6 Yüz kez gül-âb u müşg ile yursam dehânımı
Düşmez 'izâr u zülfüñi aınmak baña henüz
- 7 Arturdu yâr nâzını müşkil budur kim âh
Eksilmedi gönülden ümmîd-i vefâ henüz
- 8 Eşkim lebûnde derdimi her dem yazar velî
Tafşîl ile yazılmadı ol mâ-cerâ henüz
- 9 Seng-i melâmet Aḥmed'i ḥâk eyledi velî
Türmaz yağar mezârına seng-i cefâ henüz

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Sünbül-i zülf-i kemend-endâzı çevgândur henüz
Serv-i bâlâ-yı belâ-engîzi fettândur henüz
- 2 Ḥusn meydânında bir tîr urdı gamzeñ câna kim
Ḥükm iden cân yerine ol tîr ü peykândur henüz
- 3 Secde kılmasun mı ol Yûsuf-cemâle mihr ü mâh
Kim melâḥat Mısr'ınuñ taḥtında sultândur henüz
- 4 Nakd-ı cûdından vezâ'if yazdı dün dilber bize
Yañılup yazdum deyü bu gün peşîmândur henüz
- 5 Billah ey gam egleme ḥâk ile yek-sân it beni
Oynama ḥâkimle şâyed dilber oğlandur henüz
- 6 Gitmek isterken gözüm yaşın görüp rahm itdi yâr
Didi eglenmek gerek Aḥmed ki bârândur henüz

[82]

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilün Fa'ûlün

- 1 Râz-ı dehenûñ beyâna şıgmaz
Yok yok ne beyân gümâna şıgmaz
- 2 Ben hastesin añmaz ol şeker-leb
Adım meger ol dehâna şıgmaz
- 3 Ey pâk-güher dür-i vişâlûñ
Dürc-i heves-i cihâna şıgmaz
- 4 Bu murğ-ı dil ol hevâda uçar
K'anda ğam-ı dâm u dâne şıgmaz
- 5 Fırkat demidür ço şî'ri Aħmed
Maħşer günine terâna şıgmaz

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

- 1 Zülf-i siyeh olmasa yüzüñde 'aceb olmaz
Kim cennet-i firdevs durur anda şeb olmaz
- 2 Ditrerse ruħuñ şevkile ħurşîd-i cihân-tâb
Dem var mı ki mihruñden aña tâb u teb olmaz
- 3 Ğamzeñ nazarı müdde'îye düşse ne tañ kim
Ser-mest ü ħarâb olana düşmek 'aceb olmaz
- 4 Ok dökdi ki ceng ide gözüñ şahn-ı ħaremdede
Maħmûr ola hem mest ola anda edeb olmaz

- 5 Ne vech ile beñzeze yüzüne güneş ü ay
Hürşîd ü kamer lâle-ruḥ u gonca-leb olmaz

[83]

- 6 Yeridür eger nâr-ı caḥîme gire zâhid
Kim yanıcı anda ḥacer olur ḥaṭab olmaz
- 7 Ağyâr kapuñ Ka'besini beklemesün kim
Aḥmed var iken ḥâfız añâ Bû-leheb olmaz

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Çeksün müdâm nergis-i mestüñ şarâb-ı nâz
Kim geldi ḥüsn bezmine maḥmûr-ı ḥâb-ı nâz
- 2 Ey şerv-i nâz nergis-i mestüne hey di kim
Kıldı cihânda ehl-i niyâzu ḥarâb-ı nâz
- 3 Ğamzeñ ki oldı mes'ele-âmûz-ı 'aql-ı kül
Ḥall idemez mesâ'ilin illâ kitâb-ı nâz
- 4 El uzadup çevürdigi tesbîḥ-i zülfini
Gâhî şumâr-ı cevır ider ü geh ḥisâb-ı nâz
- 5 Yazıkdur Aḥmed'ün şımasun gönli şîşesin
Mestâne gözlerüñ kim olupdur ḥarâb-ı nâz

Velehû

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'ülün)

- 1 Yanuñda müdde'î ey cân yaraşmaz
Nedîmi ḥüsnüññ nâdân yaraşmaz

- 2 Cemâlûñ müşhafın açma rakîbe
Öñinde kâfirûñ Kur'ân yaraşmaz
- 3 Karîb itme rakîbi halvetüñe
Meleksin hem-demûñ şeytân yaraşmaz
- 4 Beni ağlatma kim zeyn ola hüsnüñ
Bu rûz-ı 'îdde bârân yaraşmaz
- 5 Çözüp zülfin yüzine ol şeker-leb
Didi kim küfrsüz îmân yaraşmaz
- 6 Cihânı devletüñ ma'mûr iderken
Bu gönülüm Ka'besi vîrân yaraşmaz
- 7 Bahâr-ı hüsnüñ Ahmed'süz geçürme
Ki bülbülsüz gül-i handân yaraşmaz

Velehû

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün)

- 1 Nola eylerse gönül zülf ü zenaḥdâna heves
Tıfl olan çünki ider tûp ile çevgâna heves
 - 2 Ğamzesi okına efsûn mı okur gözleri kim
İder ol zaḥmı gören tîr ile peykâna heves
- [84]
- 3 Bulsa Hızır ile Sikender tudaḡuñ şerbetini
Eylemezlerdi daḡı çeşme-i hayvâna heves
 - 4 Didüm ol çâh-ı zenaḥdâna heves itdi gönül
Didi dîvânedür ol kim ide zindâna heves

- 5 Ben umardum ki hevân odına yanam yalnız
Hep bile yakdı cihân hâkân oda yana heves
- 6 Çeşm-i hûn-rîzi ne câdû-yı siyeh-dildür kim
Kanımadı kanım içüp kıldı yine kana heves
- 7 Gözlerim gamzeñ okın da'vet ider hânesine
Kerem ehlidür iderse nola mihmâna heves
- 8 Ahmed'ün sözleri sevdâsına düşdi kalemim
Nola tûtîdür iderse şekeristâna heves

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Ol şanem kim Leylî-izülfîn girih-gîr eylemiş
Rağm idüp Mecnûnına tedbîr-i zencîr eylemiş
- 2 Didim ey gül-ruğ bu haç yüzünde neyler didi kim
Lâciverd ile benefşe bâğa tahrîr eylemiş
- 3 Hâcibüñ devrinde haçtuñ haç getürdi kanıma
İki egri şâhid ile gör ne tezvîr eylemiş
- 4 Âh-ı 'âşıkdan şakınmazduñ dirîgâ kim haçtuñ
Dûddur k'âyîne-i hüsnuñde te'sîr eylemiş
- 5 Haç livâ-yı 'aşkıñı şubh-ı ezelde Ahmed'ün
Mihr-i hüsnuñ bigi ey meh âsumân-gîr eylemiş

Der-Hağğ-ı Şâhzâde Sultân Cem İbni Fâtih Sultân Mehmed Hân

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Bir dil-sitân ki gamzesi câdû-sitân imiş
Bir serv-i lâle-ruğ ki yüzi gül-sitân imiş

- [85]
- 2 Yârûñ yüzinde her gice gül yaşdanup yatur
Devr-i kâmerde zûlfi ne hoş kâm-rân imiş
 - 3 Dil baş ortaya kodı cân virdi zûlfüne
Bu düzd aşılmağa sebep ol rîsmân imiş
 - 4 Gördüm kapuñda yüzüñi gün toğdı başıma
Bildim ki devletim benim ol âsitân imiş
 - 5 Sâkî zamân-ı hüsnuñ içün bir piyâle şun
Bir vâkt ola ki diyeler ol bir zamân imiş
 - 6 Nitsün cemâl 'âşıkı cennet na'îmini
Çünküñ gamuñdan özge ne yirse ziyân imiş
 - 7 Şuda görüp cemâlünüñ hod-bîn olursuñ âh
Âyîne-dârı hüsnuñüñ âb-ı revân imiş
 - 8 Yüzüñde reng-i zûlfüñi gördükçe şanuram
Bustân-ı şâh içinde iki sâye-bân imiş
 - 9 Sultân Cem ki husrev-i sultân-nişân iken
Mâh-ı sa'âdete işigi âsumân imiş
 - 10 Erlikde bir Tehemten-i devr-i zamâne kim
Beglikde bir Sikender-i şâhib-kırân imiş
 - 11 Her yerde 'âdetiyle kerem hem-nişân olup
Her yerde mevkibiyle zafer hem-'inân imiş
 - 12 Genc-i diyârûña ki tılsım itdi rûzigâr
Kim tîguñ ejdehâsı aña pâs-bân imiş
 - 13 Levh u kalemle zeyn olalı mekteb-i ezel
Râyûñ öñinde pîr-i hîred ders-hân imiş

- 14 'Adli hikâyetin nice tahrîr idem k'anuñ
Kim izi tozı efser-i Nûşirrevân imiş
- 15 Tarz-ı gazelde hâmesi ol şâh-zâdenüñ
Bâğ-ı İremde tûtî-i şîrîn-zebân imiş
- 16 Ahmed bu fenn-i şî're şurû' itmeden murâd
Vird-i du'â-yı devlet-i şâh-ı cihân imiş
- 17 Eyyâm-ı devletüñ ola pâyende haşre dek
Bu devletüñ du'âcısı çün ins ü cân imiş
- 18 Gey yaraşur ki kisvet-i 'ömr-i dırâzuñuñ
Yek-ser tırâzı memleket-i câvidân imiş

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

[86]

- 1 Ol serv-i nâz nâza dañi nâz ider dirîğ
Ehl-i niyâza merhametin az ider dirîğ
- 2 Devr-i kamerde fitneler uyarur uyğudan
Nergislerüñ ki sürmesini nâz ider dirîğ
- 3 Dil zülfî çenberinde geh oynar gah atılır
Hengâme-i hevân anı cân-bâz ider dirîğ
- 4 Vaşluñ hümâ-yı kıuds iken ey kebk-i hoş-hırâm
Her zâguñ âşiyânına pervâz ider dirîğ
- 5 Yandım bu derdden ki kime hâlim ağlasam
Ol dañi sûzişüñ baña enbâz ider dirîğ

- 6 Câzû gözüñ pür itmege fitneyle hüsñ ilin
Gîsûyî düzd ü gamzeyî gammâz ider dirîg
- 7 Düşürdi Aḥmed'i kafes-i 'aşka luṭf-ı ṭab'
Bûlbûlleri esîr-i hoş-âvâz ider dirîg

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Mâha kemend atar saçî hindûsî dilberüñ
Şîri şikâr ider gözi âhûsî dilberüñ
- 2 Miskînlik itmeseydi saçî bâg-bânına
Girmezdi bâğa beñleri hindûsî dilberüñ
- 3 Yâ Rab ne sihr olur bu ki âb-ı 'izârını
Zencîre çekdi ḥalka-i ebrûsî dilberüñ
- 4 Düşdi gözümdeñ iki cihânuñ cevâhiri
Lâlâ olalı dişleri lûlûsî dilberüñ
- 5 Oldı nihâl-i gül gibi başdan ayağa nâz
Bâg-ı revânda kâmet-i dil-cûsî dilberüñ
- 6 Çekdi gubâr-ı râhını cûlar gubârına
Çeşmim olalı hüsni terâzûsî dilberüñ

[87]

- 7 Yâ Rab ne fitnedür bu ki Hârût-ı ḥâline
Ta'lîm-i sihr ider gözi câdûsî dilberüñ
- 8 Yıldız şayarsa dîde-i Aḥmed ne ṭañ k'anuñ
Bağladı uyḥusını gözi câdûsî dilberüñ

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Ey âfitâb-ı ıal'atuña sâye-bân ıaşıñ
Çekmiş berât-ı hüsnüñe müşgîn nişân ıaşıñ
- 2 Ay u güneş cemâlüñe secd'itse tañ mı kim
Sen kıble-i cihânsın u mihrâb-ı cân ıaşıñ

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Cânı ser-gerdân ider zülf-i perîşânuñ senüñ
Dil perîşân eylemekdür ey perî şânuñ senüñ
- 2 Zağm-ı gamzeñ merhem urmuşdur dil-i mecrûhıma
Hey ne derdim var ki dermân oldu peykânuñ senüñ
- 3 Şol kadar cânlar döker câzû gözüñ zindâna kim
Şu yerine cân ıolar çâh-ı zehâhdânuñ senüñ
- 4 Ben vedâ' eylerken oldu zehr-i kâtilden beter
Bûse virmekte dehân-ı şekker-efşânuñ senüñ

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Meyl-i hüsn itmege ıab'uñda leîâfet konmamış
Ol zarûretten durur şüfî bu perhîzüñ senüñ

- 2 Aldı mehden hüsni-i 'îdinde melâhat öñdülün
Ol ruh-ı gül-gûn ile bu zülf-i şeb-dîzûn senûn

- 3 Hoş-dem ol Ahmed ki kalbün micmerinde her gice
'Arş kândilin yakar âh-ı seher-hîzûn senûn

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Mescid-i hüsnünde 'aşkı çün imâm itsem gerek
Tâk-ı ebrûna sücûdı ber-devâm itsem gerek

[88]

- 2 Fenn-i 'aşkı şöyle tahşîl itmişim mihrûnle kim
Devşirüp 'uşşâkı bir gün ders-i 'âm itsem gerek

- 3 Hâzır ol varmağa kûy-ı yâre ey dil kim bu gün
'Azm-i râh-ı menzil-i Dâru's-selâm itsem gerek

- 4 Gönlümün mülkinden ihrâc itdigim cânı bu kim
Mihrûn için dilde bir hâlî maķâm itsem gerek

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Cânıma bâlâ-yı kıddünden belâ eksük degül
Gönlüme sevdâ-yı zülfünden hevâ eksük degül

- 2 Çeşm-i şûr-engîzi yârûn gör ne hûnîdür k'anuñ
Mest olup her dem elinde ok u yâ eksük degül

- 3 Hâlîme bir dem nazar kıl arada kan olmasun
Kim gözümlle gönlüm içre mâ-cerâ eksük degül

- 4 Türk-i çeşmüñ tîr-keşinden cânı kim kırtara kim
Ne kadar kim gözlerem tîr-i kazâ eksük degül
- 5 Geh hevâ-yı kıdd olur gönlümde geh sevdâ-yı zülf
Âh kim ol mübtelâya bir belâ eksük degül
- 6 Nâlesinden Aḥmed'ün ey yâr bîzâr olma kim
Kande kim gülzâr ola destân-serâ eksük degül

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Cemâli nakşını gördüm nigâra beñzetdim
Cefâların göricek rûzgâra beñzetdim
- 2 Şeb-i hayâlde ol mâh geldi revzenime
Münevver itdi cihâna nehâra beñzetdim
- 3 Kâbâ-yı ḥüsn ü bahâ yaraşaldan ol şaneme
Libâsını kamerûñ müste'âra beñzetdim
- 4 Ne mâhsın ki yüzüñ gülşeninde ruḥlaruñı
Bir ay içinde iki nev-bahâra beñzetdim

[89]

- 5 Berât-ı ḥüsni beyâzında kaşı halkâların
Nişân-ı âşaf-ı Cem-iḳtidâra beñzetdim

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

- 1 Ser-nâme-i maḥabbeti cânâna yazmışım
Hasret risâlesin varaḳ-ı cânâ yazmışım

- 2 Nâişlerini derd ile bî-çâre bûlbûlûñ
Bâd-ı şabâ eliyle gülîstâna yazmışım
- 3 Zülfûñ hikâyetini gönülde mişâl idüp
Hem guşşasını levh-i perîşâna yazmışım
- 4 Resm itmişim gözümde hayâlûñi gûyiyâ
Nakş-ı nigârî sâgar-ı mercâna yazmışım
- 5 Tâb-ı ruhuñla hâlini yazarken Ahmed'üñ
Şevkinden odlara tutuşup yana yazmışım

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ülün)

- 1 Kapuñda bendelikdür 'izz ü nâzım
Senüñ nâzuñadur her dem niyâzım
- 2 Saña dâ'im niyâz itdigim ol kim
Ser-â-ser nâzsuñ ey dil-nüvâzım
- 3 'Aceb gammâzlardur âh u eşkim
K'iderler fâş dâ'im halka râzım
- 4 Bilürsüñ nicedür eşk ile şabrım
Mu'în-i fûrkatûñde çoğ u azım
- 5 Başuñ-çün zülfüñi şalma ayağa
Ki oldurur benim 'ömr-i dırâzım
- 6 Gamuñdur sâz-kârım bu 'aceb kim
'Aceblerler halâyık sûz u sâzım

- 7 Bu Ahmed bendeñi görüp dimezsün
Nidersin ey muhibb-i pâk-bâzım

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Çîn-i zülfün miske beñzetdim hatâsın bilmedim
Key perîşân söyledim bu yüz karasın bilmedim

- 2 Ben kara toprağ idim cân virdi bûyından şabâ
Hey ne cân-perver kıyâmet dil-rübâsın bilmedim

- 3 Kad kıyâmet gamze âfet zülf fitne hat belâ
Âh kim ben hüsnüññ bunca belâsın bilmedim

- 4 Şem'-i meclis içre yandığından añlar hâlimi
Yâr oda niçün yaçar ben mübtelâsın bilmedim

[90]

- 5 Dün tabîbe derd-i dilden bir devâ şordum didi
Gam yimekten başka bu derdüñ devâsın bilmedim

- 6 Cânıma bir merhabâ kıldı ezelde çeşm-i yâr
Öyle mest oldum ki gayruñ merhabâsın bilmedim

- 7 Kaçdı gönlüm hışm-ı çeşmüñden velî bir kimseye
Sâye-i zülfüñden özge ilticâsın bilmedim

- 8 Kaşdı çâk itmek degilse yakasın 'âşıklarunñ
Ayağa niçün şalar zülf-i dü-tâsın bilmedim

- 9 Ben kemân-ı vaşlını çekmek dilerdim dilberün
Hecri hükm-endâz imiş tîr-i kazâsın bilmedim

- 10 Sidreye beñzetdügüm 'ayb itme cânâ kaddüñi
K'anı beñzetmek içün âh müntehâsın bilmedim
- 11 Çün cihândan yeg bilür ma'sûklar 'âşıkların
Pek neden diñler rakîbüñ iftirâsın bilmedim
- 12 Hâk-i pâyuñ açdı dil çeşmini gördüm hüsnüñi
Nice cevherdendür anuñ tûtiyâsın bilmedim
- 13 Çün tabîb-i la'lüñe 'anber şatar hindû benüñ
Yâ neden ben leblerüñ dâr-ı şifâsın bilmedim
- 14 Kadd-i dil-dâruñ hevâ-dârı degül çün zülf-i yâr
Her kademde niçün öper hâk-i pâsın bilmedim
- 15 Baña dilberden 'inâyet eylemeñ ey dostlar
Şanmasun kim ol beni kadr-i cefâsın bilmedim
- 16 Nâmeye nâmin yazarken hayret almış Ahmed'üñ
Niçe yazdım ruķ'a-i medh u şenâsın bilmedim

Velehû

(Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Ey kapısı penâhım İbrâhîm
İşigi secde-gâhım İbrâhîm
- 2 Seni çok sevdim az günâh degil
Bilürüm ben günâhım İbrâhîm
- 3 Der ü dîvâr-ı hâne-i dilde
Yazaram âh şâhım İbrâhîm

4 Korkaram kim mahalleñi nâ-gâh
Od ile yağa âhım İbrâhîm

5 Ahmed'ün dökme yaşı yıldızını
Ey güneş yüzli mâhım İbrâhîm

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Sen ol âyîne-i nûr-ı Hudâ'sın
Ki her bir şûreti ma'nâ-nümâsın

2 Dilün hikmet kilîdinün dilidür
Emânet-vâr genc-i Muştafâ'sın

3 Senüñdür lutfı 'İsî hüsn-i Yûsuf
Ki hem cân-bağşsin hem dil-rübâsın

4 Yed-i kudretle virdün her mürîde
Hızr seccâdesin Mûsâ 'aşâsın

5 Demüñden feyz alur 'ilm-i ledünnî
Ki sen ser-çeşme-i 'ayn-ı beğâsın

6 Devâsın derdime zağmıma merhem
Bilürsin nola derdimün devâsın

7 Murâdım şem'in uyar kim gam-ı dil
Mükedder kıldı bu bezmün şafâsın

8 Ya irgür Ahmed'i her bir murâda
Ya gönünden çıkar dünyâ hevâsın

Maṭla‘

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün)

Ey fitnesi çok kavli yalan yandım elûnden
Bir nâz ile biñ göñül alan yandım elûnden

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Nâlemi zemzeme-i murğ-ı şeherden şorasın
Derd-mend olduğımı hâste ciğerden şorasın
- 2 Hâk olduğuma inanmaz iseñ bâd-ı şabâ
Ayağı tozu ile geldi seferden şorasın
- 3 Gözlerim yaşlarını dilbere ey peyk-i nesîm
Ya niçün şaldı beni ‘ayn-ı nazardan şorasın
- 4 Guşşamuñ kışşaların yazar iken âhimdan
Hâmeler yandığını nâme-i terden şorasın
- 5 Şevkini ruhlaruñuñ şem‘ u kamerden bilesin
Zevkini lebleruñuñ şehd ü şekerden şorasın
- 6 Kîse-i ‘ömri tehî kıldığını yoluñda
Bedenim hâk olıcağ kâse-i serden şorasın
- 7 Vâdî-i hecrde Ahmed kuluñ üftâde garîb
Cevrler çekdiğini devr-i kamerden şorasın

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fa'ûlûn)

- 1 Uçarsa göñûl murgı ne ğam ten kafesinden
Ayrılmadı çün dost hevâ vü hevesinden
- 2 Yağmâ dil ü cân itdi gözûñ çünki toyladı
Bu kâfile-i 'aşkı fiğânım ceresinden
- 3 Kûyından anuñ gitme rakîbi görüp Ahmed
Cân gülşenidür kaçma anuñ har u hasından

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn)

- 1 Çün dehânuñ sırrını şordum mükerrer goncadan
Didi kim yokdur bu râzı açmağa bizde dehen
- 2 Serverâ serv-i ser-efrâz olalı hem-ser saña
Ayağına yüz sürer yüz dürlü lutf ile çemen
- 3 Çün çemen şâhı cihâz itdi 'arûs-ı goncaya
Tutdı dîbâdan tonın geydürdi vâlâ pîrehen
- 4 Hûb hat yazmak içün mecmû' asına hüsnüñüñ
Şafha-i hurşîde çekdi sünbülün müşğîn resen

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn)

- 1 Câna kim sevdâ-yı zülfün ârzûdur neylesün
Ol perîşânlıkda göñlüm kayğuludur neylesün

- 2 Yüzüne 'arz-ı nazar itmek dilermiş âyine
Çok yüz görmüş hayâsız saht-rûdur neylesün

Velehû Ez-Ğazel

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

- 1 'Îzârûñ şevkine giryân olur mû
Şaçuñ sevdâsına müşgîndür âhû
- 2 Lebûñ devrinde zülfûnden ne teşvîş
Çü tiryâk ola ef'îden ne kayğu
- 3 Görüp zülf-i hayâlin kirpigimde
Didi cârûba binmişdür bu câdû

[93]

- 4 Çü bârânı görüp hod-bîn olupdur
Yüzi üzre sürinsün göreyin şu
- 5 Yoluñı göz yaşı şuladığınca
Aña müjgânın Alîmed itdi cârû

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün)

- 1 Nice bir nâz öğredürsün gamze-i gammâzuña
Nâz ile yakduñ beni had yok mı âhîr nâzuña
- 2 Nâlesinden incinüp dûr itme zülfûnden dili
Cânlar avlarsuñ ceres taşmaz mısın şehbâzuña
- 3 Sidre kaddinde uçarken dilberûñ ey murğ-ı dil
Müntehâ pervâz idersin âferîn pervâzuña

- 4 Saña sînem sırrını fâş itdi eşkim lâ-cerem
Hıl'at-i la'lûñ geyürdüñ her dem ol gammâzuña
- 5 Depret ey sâkî elüñ kim câm yağsun meclise
Tutma ey muṭrib dilüñ kim sûz virsüñ sâzuña
- 6 El-emânet açma ey dilber lebüñ sırrın dile
'Âkıl iseñ eyleme mecnûnı mahrem râzuña
- 7 Derd-i dil mey-ḥânesinde naḳd-i cân olur telef
Hey dimezsüñ Aḥmedâ şol çeşm-i şâhid-bâzuña

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Bîmâr-ı ğamzeñim baña şılḥat ne fâ'ide
La'lûñ ṭabîbi virmedi şerbet ne fâ'ide
- 2 Fer virdi gerçi çihreñe nûr-ı Muḥammedî
Hecrûñ cehennemindedür ümmet ne fâ'ide
- 3 Ğayruñ yüzine cennet ise itmezem nazar
Dîdâruñ isterem baña cennet ne fâ'ide
- 4 Gerçi raḳîbi derhem ile letlerim velî
Öldürmelü bir itdür aña let ne fâ'ide
- 5 Gelmez kinâra hiç miyânuñ hayâl ile
Olmaz hayâle yok yere dîḳḳat ne fâ'ide
- 6 'Âlemde vaşl-ı yâr idi devlet didükleri
Yâr olmadı çün şervet ü devlet ne fâ'ide

- 7 Zâhid ne bile meclis-i 'aşkın edeblerin
Çünkim mü'eşşir olmaya şohbet ne fâ'ide
[94]

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Biçdim kabâ-yı medhimi dildârım üstine
Zühre terâne bağladı eş'ârım üstine
- 2 Şundi elin 'imâme şandım ki dest-i dost
Bir deste tâze gül kodı destârım üstine
- 3 Günde hayâli nûrun-'alâ-nûr idi velî
Dilde firâkı nâr kodı nârım üstine
- 4 Ğam darbın urdı yüzime bir sîm-ten benim
Ol sikke hoş yaraşdı bu dînârım üstine
- 5 Dil müşterîsi cân şatup almazdı derdüñi
Dellâl-ı dîde gelmese bâzârım üstine
- 6 Didim bu haţ nedür didi eş'ârın Ahmed'ün
Müşg ile yazmışdım gül-i ruhsârım üstine
- 7 Şeh Bâyezîd'i ben öğicek cân nişâr ider
Tûtî-i kuds la'l-i şekker-bârım üstine

Velehû Ez-Ğazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Nâ-gehân bülbül-i cân düşdi gül-endâmlara
Bu dil ârâmı kodı uydı dil-ârâmlara

- 2 Şûfiyâ nâme-i esrâr-ı Hâk'a mahremsin
Olma münkir mey-i şaîf gibi bed-nâmlara
- 3 Çeşmi şayyâdı gönül murğını şayd itmek için
Çîn-i zülfinde gibi dâne döker dâmlara
- 4 Kâfes-i 'aşka bir Ahmed gibi bülbül düşmez
Sad-hezârân dil esîr olsa gül-endâmlara

Velehû Ez-Ğazel

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'ilün)

[95]

- 1 Dost mihmân oluben külbe-i aHzânımıza
Pîş-keş cân dilemiş minnet ola cânımıza
- 2 Geldi pervâneleri cem'ine ol şem'-i behîşt
Gün yüzi nûrî ziyâ virdi şebistânımıza
- 3 Dil esîr olduğunu gördi zenaHdânına dost
Didi âzâdedür ol kim gire zindânımıza
- 4 Yâre şîrîn lebinüñ sırrını şordum didi kim
Biz şeker tıldururuz sözde nemek-dânımıza
- 5 Süzme gamzeñ ki delersin dil-i mecrûhımızı
Çözme zülfüñ nazar it hâl-i perîşânımıza
- 6 Dest-i gamdan kim ola kırtara dâmânımızı
K'uzadur zulm elini zülfî girîbânımıza
- 7 Şuçsuz öldürdığını gâh gehî aınmak için
Bârî dâmânun ucın batırasın kanımıza

- 8 Tîğ-i cevri Ahmed'e kan ağladur ol hâme gibi
 Kanlar yazarız biz defter ü dîvânımıza

Velehû Ez-Ğazel

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Müselmânlar giriftârım meded bir nâ-müselmâna
 Kemend-i zülfi zünnârı belâdur ehl-i îmâna
- 2 Çekinmiş nâzdan sürme sürünmüş fitneden vesme
 'Arûs-ı hüsni bu resme baş egmez hûr u Rıdvâna
- 3 Nigârâ bâğ-ı cennetde yâ müşgîn hûşedür zülfün
 Ya 'anberden hamâyildür gümüş serv-i hırâmâna
- 4 Kâra zülfünün ağına tutuldum mevc-i 'aşkundan
 Ne müşkil hâl olur düşmek deñizden kâfiristâna

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün)

- 1 Cân baña bâr-ı girân olurdu cânân olmasa
 Cân olurdu derd ü ğam cismimde ger cân olmasa
- 2 Derd-i cânân ile dil ol deñlü ülfet tutdı kim
 Kâşkî cümle cihân derd olsa dermân olmasa
- 3 Ârzû-yı halka-i Beytül-Harâm olsun harâm
 Ger hayâl-i halka-i zülf-i perîşân olmasa
- 4 Cennet-i kûyunda kalurdum ger olmasa rakîb
 Ravzadan Âdem dağı çıkmazdı şeytân olmasa

- 5 Hattıñuñ hükmin tutardım câna tezvîr itmese
Zülfüñuñ cevrin çekerdim nâ-müselmân olmasa
- 6 Ğam yimezdim dil sarâyın yıkdığı-çün rûzgâr
Hayl-i sultân-ı hayâlûñ anda mihmân olmasa
- 7 Kirpigüñ zahm urıcağ bağrımı ğamzeñdür delen
Tîr iñende kâr-ger olmazdı peykân olmasa
- 8 Ağlayup tûp it didüm başımı çevgân-ı zülfüñe
Didi çeğân gösterürdüm saña bârân olmasa
- 9 Bâğ-bân-ı zülfüñ harîf olmazdı hüsnuñ bezmine
Mâ-hazar avcundaki sîb-i zenañdân olmasa
- 10 Cân u dilde tîr-i ğamzeñ bir ceng oldı kim
Kân olurdu arada sînemde pinhân olmasa
- 11 Sen giderken sûzımı fi'l-cümle teskîn itdi eşk
Baña rahm itmezdi âñir demde insân olmasa
- 12 Añmed'üñ 'aşkı Zebûrın ezber it k'olmaz beyân
Ma'nîsi gül hüsnuñuñ bulbül ğazel-hân olmasa

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

- 1 Cân kıble ider şıdğ ile sen hûr-ı lıkâyı
Rûşen görelî gün gibi yüzüñde ziyâyı
- 2 Kim bile saçuñdan ne haber bildi şabâ kim
Anuñ hevesine düşüben oldı hevâyî

- 3 Cân yüzüne hayrân u gönül zülfüne vâlih
Ne fitne durur gör bu şabâh ile mesâyı
[97]

Velehû Ez-Ğazel

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün)

- 1 Kâr-bân-ı dil ü cân oldu revân sen gideli
Ne garîb olmuşum ey mûnis-i cân sen gideli
- 2 Rahm it ol dillere kim aşılâyn maḥmilüne
Kıla yollarda ceres gibi figân sen gideli
- 3 Ey gözüm nûrî 'inâyet nazârı kıl baña kim
Karañudur gözime iki cihân sen gideli
- 4 Âh kim fûrkatûñ bir demi yüz biñ yıl imiş
Geçdi miḥnetle günüm bunca zamân sen gideli
- 5 Gün-be-gün ḥasret-i ruḥsâr u ğam-ı zülfünden
Âhım odıyla çıkar göge duḥân sen gideli

Velehû Ez-Ğazel

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

- 1 Maḥabbet kûr'ası İlyâs'a düşdi
Gönül şâdiye vü il yâsa düşdi
- 2 Şarâb-ı 'aşkuññ ḥum-ḥânesinde
Dü-'âlem devrine biñ kâse düşdi
- 3 Ki ol bir kâsenüñ ser-ḥoşlığından
Hezârân na'ra bezm-i nâsa düşdi

4 Düşer dil murğî gamdan kirpügüñe
Hevâdan hançer-i elmâsa düşdi

5 Sezelden Aḥmed'ün sûzını micmer
Yanup bağı içine tasa düşdi

Velehû Ez-Ġazel

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 Göñül ğamzeñ okında ḥaste düşdi
Kaşuñ cevrine cân peyveste düşdi

2 Ruḥuñ mihriyle germ oldukça şevkim
Girüp âb-ı revâna şüste düşdi

3 Gözüñ kanım içre şıḥhatler olsun
Ki maḥmûr olalıdan ḥaste düşdi

4 Kaşuñ dil 'âbidinüñ mescididür
Velî nâzırlığı bir meste düşdi

[98]

5 Tutuldu zülfüñe göñlüm ruḥuñda
Şan âb içinde mâhı beste düşdi

6 Ne miskîn oldı Aḥmed zülfüñ ile
Ki müşg-i Çîn görüp dem-beste düşdi

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün)

1 Ugradur bir gün belâya ol kad-i bâlâ beni
'Âkıbet eyler dehânı şevki nâ-peydâ beni

- 2 Ğamzeñüñ cellâdı kim kaçd ide bir kan itmege
Biñ dil ü cân çağrışurlar her yañadan hâ beni

Velehû Ez-Ġazel

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 İçer eşkimde gözüm zevraķı bulmazdı necât
Yetişüp Hızr-ı haţuñ eylemese yârlığı

Velehû Ez-Ġazel

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

- 1 Zaħm-ı hadeng-i ğamzesidür merhem-i ciger
Derd ü belâsıdur dile dermân didikleri
- 2 Kevşer lebûñle Hızr-haţuñ gördi reşkten
Zulmâta girdi çeşme-i hayvân didikleri
- 3 Yigitligim çağında beni pîr ider dirîğ
Bustân çiçekleri gibi hûbân didikleri

Velehû Ez-Ġazel

(Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Yâ Rab ol serv-i nâz gelmez mi
Nâzdan daħi vâz gelmez mi
- 2 Çâresiz kaldı cân-ı bî-çâre
Âh ol çâre-sâz gelmez mi
- 3 Kûçek ü büzrügi muhayyer iden
Dil-keşî-i şâh-nâz gelmez mi

- 4 Hâl-i Maḥmûd sebzesinden şor
Bûy-ı zûlf-i Ayâz gelmez mi

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'îlâtün Mefâ'ilün Fe'îlün)

- 1 Ġam degül cân giderse tek tursun
Tîr-i yârûñ cigerde peykânı

- 2 Seçmez oldum giceyi gündüzden
Görelî zûlf ü ḥadd-i cânânı

[99]

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün)

- 1 Gözlerim câmina nakş itmek içün şûretüñi
Yazarım ḥûn ile her dem nice rengîn şuveri
- 2 Yeridür gitmese dilden leb-i mey-gûnı müdâm
Zulmet içinde durur âb-ı ḥayâtuñ çü yeri

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Cânum kaşuña secde ider dil cemâlûñe
Bir dîn içinde nice ola pâdişâh iki
- 2 Vîrâne kıldı göñlümi şevküñle fûrkâtüñ
Olur ḥarâb ol ki ola pâdişâh iki

Velehû Ez-Ğazel

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün)

- 1 Gül yüzüñ bâğ u bahârdur dil ü cândur Çelebi
Verdüñ ârâyışı bustân-ı revândur Çelebi
- 2 Görinen fitne-i çeşmüñle kaşuñ mekrinden
Âfet-i cândur u âşûb-ı cihândur Çelebi
- 3 Kim ki teşbîh-i hilâl itse kemân ebrûña
Çok kulağ virme ki bu egri gümândur Çelebi
- 4 Dü-cihân nakşını rûşen kılalı şubh-ı ruhuñ
Gün yüzüñ âyîne-i cânda 'ayândur Çelebi
- 5 Nemek-i hân-ı melâhat şekerîn handesidür
Ki bu dem emlah-ı hûbân-ı cihândur Çelebi
- 6 Aħmed'üñ yaşı şaķın dâmenüñi tutmaya kim
Yeryüzi gözi yaşıyla tolu kandur Çelebi

Velehû Ez-Ğazel

(Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün)

- 1 Ey meh vişâlüñ hânına bir gice miħmân it beni
Göster cemâlüñ şem'ini şevķüñle handân it beni
- 2 Yandım belâ-yı hecr ile Nemrûd nârından beter
Gel ey Ĥalîlim bir kadem tâze gülistân it beni
- 3 Şuķsuzlar öldürmek içün defter yazarsın dilberâ
Devletlü başuñ-çün aña luķ eyle 'unvân it beni

- 4 Gel hey kemân ebrûsına kurbânlar olduğum iriş
Ol gamze-i bîmâr içün kapuñda kurbân it beni
- 5 Ey serv sâyeñdür viren toprağa cân hâşiiyyetin
Yoluñda ben hâk olmuşam şal sâyeñi cân it beni
- 6 Ey cân gidersin bâri gel mercân lebûñden câm şun
Cân acısın tuymayayın ser-mest ü hayrân it beni
- 7 Ahmed kuluñı yañılıp öldürdi çün gamzeñ okı
Gizlendi sînemde didi ey dost mihmân it beni

Velehû

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün)

- 1 Dil başar bağına kaddüñ hevesin cânı gibi
Şaķınur sîne şaçuñ küfrini îmânı gibi
- 2 Bût-i sengîn-dil ele cevr ü cefâ sengin alup
Şıdı peymâne-i nâmûsı peymânı gibi
- 3 Bir turunc itdi tekellûf bize ol sîb-zekân
Ki meşâmı ter ider sîb-i zenaħdânı gibi
- 4 Tütalım kim dil-i şad-pâreyi nâlân ideni
Sîneler mi deler ol Ahmed'üñ efgânı gibi
- 5 Bûstânuñ sözümüñ luţfı şuyıdur şuvaran
Ki hemîşe hoş olur Sa'dî Gülistânı gibi

Matla'

(Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün)

Çünkü yerim dehr bāğında dikendür gül gibi
Şiddet-i 'uşr ile bağırm kan olupdur mül gibi

Maṭla'

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Nice bir inledeyin derd ile dülâb gibi

Nice bir akıdasın eşkimi seyl-âb gibi

[101] Fâtih Sultân Mehmed Hân Hazretleri'nin memlûklarından olup Bâyezîd Hân-ı Sâni Hazretleri'nin Hizmetlerinde iken sarây-ı humâyûnda ta'lîm-i 'ilm ü kemâl ile tefeyyüz itmiş olan meşhûr Necâtî Beg'in dördüncü cildin hitâmından sonra ele geçen divânından muntahab ba'zî âşâridir:

Necâtî Beg'in Eş'ârından

(Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Zât-ı pâkûn ki nûrdur a'lâ
Refe'allâhu kadrehû şerefâ
- 2 Tûyi şâhen-şeh-i felek-kadri
Ene 'abdün fakîr yâ Mevlâ
- 3 Buldı Mecnûn saçında Leylî'nün
Sırr-ı esrâ bi-'abdihi leylâ
- 4 Dil ki 'ayne'l-yakîn âyinedür
Şeksüzün oldu mazhar-ı eşyâ
- 5 Zerre zerre Necâtî cümle cihân
Feyz-i Hak'dan cüdâ değil ka'tâ

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Yâr ola şandum gönül virdüm saña
Ben baña itdim dirîgâ ben baña
- 2 Didi gamzem oklarıyla nicesin
Nice k'olursa didüm ey bî-vefâ
- 3 Didi karşı tut dil-i bî-çâreñi
Gamzem oklarına karşı hoş ola
- 4 İki gözsüz bakayın dünyâya ger
Hâk-i pâyuñ bilmez isem tûtiyâ
- 5 Kim durur dirseñ Necâtî döstüm
Bende-i muhliş muhibb-i bî-riyâ

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 'Âşık olmuşdur güneş ey dilber-i ra'nâ saña
Tolanur dünyâyı hergiz bulamaz hemtâ saña
- 2 Gördi sâkîlik idersün meclis içre ey perî
Ağzın açdı kaldı hayrân sâğar-ı şahbâ saña
- 3 Hoş durur gül yüzlülerle baña gülşen gûşesi
Zâhidâ hûrîler ile cennet-i me'vâ saña
- 4 Altun üsküfle girer her meclise ağalanur
Gör ne yüzden öykünürmüş şem'-i bezm-ârâ saña
- 5 Ağladuğunu görüp başın urur taşdan taş
Acıdığınan Necâtî bu yedi deryâ saña

Velehû Ez-Ġazel

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün)

[102]

- 1 Eşer itmez nidelim âh-ı seher-gâh saña
Meger inşâf vire döstüm Allâh saña
- 2 Levh-i çihremde okumağa hikâyât-ı gamı
Giceler şubha degin şem' tutar âh saña
- 3 Nideyim dehr şunarsa saña şerbet baña zehr
Bu cihân böyle olur gâh baña gâh saña
- 4 Gözyaşı yıldızını rehber idinmezse eger
Şeb-i gamda iremez 'âşık-ı güm-râh saña
- 5 Ey Necâtî taş iken la'l ide hırşîd gibi
Bir nazar eyler ise himmet ile şâh saña

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün)

- 1 Tîğ-ı gam boynumı münharif çalup iderse kalem
Yaza akıt kanım ışiginde âyât-ı vefâ
- 2 Luţfuña irüp binâ itdüm maḥabbet ḥânesin
Rence kılersañ kadem ehlen ü sehlen merḥabâ
- 3 Gide mi ey seng-dil zülfün hayâli sîneden
Çün bilürsün muḥkem olur kâfir itdiği binâ
- 4 Nâme ye şıgmaz Necâtî'nün oransuz guşşası
Göz yaşıyla kapuña 'arz ola bâkî mâ-cerâ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Var iken cânânı gönlüm cânâ olmaz âşinâ
Şem'i koyup ğayr ile pervâne olmaz âşinâ
- 2 Ey baña sen ağlamakla başa çıkmazsın diyen
Gözi almayan kişi 'ummâna olmaz âşinâ
- 3 Câmı yüreklendiren sînemdeki peykânıdır
Kâlbî âhen olmayan meydâna olmaz âşinâ
- 4 Cân tabîbisin senüñ geldigüñ uman hasteler
Hoş dirilür derd ile dermâna olmaz âşinâ
- 5 Bakmadı benden yaña sen cânâ uyaldan göñül
Herkesi bellü durur dîvâne olmaz âşinâ
- 6 Niçün aḡşâmlarsuñ aġyâr ile ey bedr-i tamâm
Sen bilürsin kim meh-i tâbâna olmaz âşinâ
- 7 Kismet-i bezm-i ezeldür ey Necâtî bilmiş ol
Âşinâ bîġâne vü bîġâne olmaz âşinâ

[103]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Gönlüme zülfüñ virür dâm-ı belâ
Cânıma çeşmüñ virür 'ayn-ı 'anâ
- 2 Ey ğamet ender dilem câyî girift
Der-cihân cüz' ü neyâbî teng-câ

- 3 Ente maḥbûbu'l-kulûbü'l-'ârifîn
Ente ma'şûku'l-fu'âdu'l-aşfiyâ
- 4 Cennet içre sidre-veş tûbâ kadûñ
Başdan ayağa görünür muntehâ
- 5 Ey hayâl-i mihr-i ruḥsâr-ı meheş
Ey cemâl-i cân-fezâ-yı dil-güşâ
- 6 Zâke 'ayşî kalle şabrî yâ ḥabîb
Zâ'a 'ömrî mâte kalbî fi'l-hevâ
- 7 Âhım odından olur mûm âhenîn
Katı göñlüñe senüñ gelmez kıya
- 8 Derd-mend ol ey Necâtî derd-mend
Derdlü olmayınca olunmaz devâ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Dil ğarîb oldığı içün yüzine bakmaz ḥabîb
Gerçi kim mergûb olur her nesne kim ola ğarîb
- 2 Şaklaram dilde hayâl-i zülfüñ îmânım gibi
'Aşka uyan tañ mîdur koynında götürse şalîb
- 3 Ruḥlarıñda ḥâl-i 'anber-bâruñı gören didi
Rûm iklîmî ḥüsün sultânına olmuş naşîb
- 4 Ğabġabuñ mâni' olur didim zenaḥdân seyrine
Didi bu veche görünür düşecek şu üzre sîb

- 5 Çihre-i zerd ile irer işigüñe ehl-i derd
Kim tavâf-ı Ka'be olur kuvvet-i zerle naşîb
- 6 Hiç bir kimse dimez kim it midür âdem midür
Bezm-i 'uşşâka ne yüz ile gelür bilsem rakîb
- 7 Lutf-ı tab'ındur Necâtî saña miñnet çekdüren
'Üdi yaķar nâfeyi âvâre kılar yahşî tîb

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

[104]

- 1 Terk eyle varı dost yolında gedâlıg it
'Âlem içinde başı açuk pâdişâlıg it
- 2 Ey pîr-i mey-fürûş başımda humâr var
Gel bir ayak şun al elimi de atalıg it
- 3 'Akl ister imiş ayıra göñlümi 'aşkdan
Kim dir aña ki araya gir kethudâlıg it
- 4 Ğark oldu baħr-ı miñnete dil zevrakı meded
Ey Hızr-ı pey-ħuceste yetiş dil-rübâlıg it
- 5 Dürlü cihân güzelleri bölük bölük olup
Ey pâdişâh-ı ħusn gel berü bize ağalıg it
- 6 Cânâ Necâtî çün seni dünyâ kadar sever
Dünyâ gibi gel imdi yeter bî-vefâlıg it

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Ğonca câmindan olupdur 'andelîb-i zâr mest
Bilmeyen şöyle şanur kim yok yere ağlar mest

- 2 Her kişi bezm-i ezel mestî durur ammâ ki ben
Cur'a-i câm-ı lebûnden olmuşam tekrâr mest
- 3 Dilde sırr-ı 'aşkuñı şakladığım 'ayb itme kim
Olagelmişdür ider keyfiyyetin inkâr mest
- 4 Gözlerûñ ile değışdim göñlümi bir bûseye
Aldamak âsân olur çünkim ola 'ayyâr mest
- 5 Hüsn ü hulkıyla olur teshîr-i dil kim câm-ı gül
Reng ü bûyıyla ider bûlbûlleri her bâr mest
- 6 Zâhid ile 'âřıkuñ tekyesi birdür kim olur
Ehl-i cennet hûşyâr u tâlib-i dîdâr mest
- 7 Kan içelden gözlerûñ oldı müselmânlık zebûn
Kâtı ceng eyler Necâtî olıcak küffâr mest

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Şol kara hâlûñ zenaĥdânuñda ey ĥurşîd-ĥad
Bir Habeş'dür Mışr-ı zindânuñda maĥbûs-ı ebed
- [105]
- 2 Ey boyı servim elif gibi yoluñda toğruyam
Râ řařuñla dâl zûlfuñ itmesünler beni red
 - 3 Mîm ağzuñ dâl zûlfuñ cânım u 'ömrüm durur
Hey ala gözlüm meded şol mîm ü dâluñdan meded
 - 4 Bellüdür kim dûd-ı âhından yanar 'âřıkларуñ
Âteş-i ruşsârı her ĥüsn ehlinûñ ey lâle-ĥad

- 5 Kılletimden ańlama peşmîne-pûş oldıgımı
Jeng-i ğamdan göñlümün âyînesin şaķlar nemed
- 6 Ey göñül bir sen degülsün derd-i yâre mübtelâ
Bu cihânda bu belâdan kırtılamaz hîç aħad
- 7 Her kişi bir mesned ile irişür bir devlete
Pâdişâhum işigün oldı Necâtî'ye sened

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Yıllarla yeldim irmedi sen şâhdan meded
Gören didi ki hey yazuk Allâh'dan meded
- 2 Bilmezlik ile uğramışın dil belâsına
Yâ Rabbi baña kıl dil-i âġâhdan meded
- 3 Müşkil olurmuş ol ki içinde belâ tura
Yandım yakıldım âh-ı ciger-ġâhdan meded
- 4 Ğam leşkeri irişdi şeb-i hûn ider dile
Sultânım Allâh âh-ı seher-ġâhdan meded
- 5 Kendüyi gördi cennet-i kûyında it rakîb
Şeytân gibi sürülmedi der-ġâhdan meded
- 6 Rûm illerinde gibi hem alur hem öldürür
Yollar başıcı kâkûl-i güm-râhdan meded
- 7 Miskîn Necâtî'yi hať-ı hoş-bû türâb ider
Ey zülfi kara irmez ise şâhdan meded

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Ben gedâyam pâdişâhımdur nemed
Hâr-ı za'hından penâhımdur nemed
- 2 Başım ile cânımı şaklamağa
Hem libâsım hem külâhımdur nemed
- 3 Ölü isem ben bu yoldan dönmezem
Menzil-i ma'sûka râhımdur nemed
- 4 Meskenet toprağına her şubh u şâm
Döşenüpdür secde-gâhımdur nemed
- 5 Şâf şaklar gönlümün âyînesin
Mâni'-i jengâr-ı âhımdur nemed
- 6 Gerçi kim küstâhlık çok kılmışam
Ey Necâtî 'özü-ğâhımdur nemed

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Kendüyi ta'rîf idermiş müşg-i ter
Öksüz oğlan göbegin kendü keser
- 2 Bî-vefâdur itdigi-çün çok günâh
Kâlbünü taş itdi Allâhım meger

- 3 'Arz ider hâli yaşım gûş eyleme
Pâdişâhım söz güherder söz güher
- 4 'Aşk bezminde mey-i gamdan murâd
Bî-haber olmağ imiş aldum haber
- 5 İdeyin rüsvâ ne 'avretdür cihân
Zerre deñlü himmet itsün baña er
- 6 Göze görünmez Necâtî şî'ri lîk
Bir perîdûr âdemi bî-hûş ider

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Yine yüzüñ güneşine meh-i tâbân ezilür
Meh-i tâbânı görüp niteki kettân ezilür
- 2 Teb-i hicrân ile başımda bir od yanar kim
Şem'-vâr ağladığımca ten erür cân ezilür
- 3 Aşl-ı ser-bâz aña dirler ki şeker gibi gelüp
Baş ortaya koyup la'lüne andan ezilür
- 4 Tıyruz bir kişi karanfuda koz kapdığını
Bilirüz leblerüne çeşme-i hayvân ezilür
- 5 Şekkerîn vaşluña hicrân ağusın katma kim
Yohsa ol şerbet ile nice sultân ezilür
- 6 Bu cihân ağzına sen bir şeker ezdün nitekim
Ey Necâtî sözüne nice sühan-dân ezilür

[107]

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Şol 'âşıkun ki dilber-i zîbâ-cemâli var
Şâd olsun ol hemîşe ki dünyâca mâlî var
- 2 Aḥşâma dek maḥalleñi tolanur âfitâb
Her kim ki görse dir ki şunuñ bir zevâlî var
- 3 Luṭf eyle ey ṭabîb buyur zahmeti götür
Dil derd-mendinün bugün ayruksı ḥâlî var
- 4 Bûlbüllerünüz ey lebi gonca yanağı gül
Al itme bizi gülşen-i ḥüsnüñe alı var
- 5 Tûtalum öyküñe kad-i bâlâña ney-şeker
Andan ne dadı vardur andan ne dalı var
- 6 Gün yüzün ile mâh-ı felek karşılaşmadı
Eksüklüğün bilenlerin olsun kemâlî var
- 7 Gâhî dehânuñ aldı gâhî mû-miyânuñı
Yine Necâtî oñmaduğun bir ḥayâlî var

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Gülleri bâd-ı şabâ kânde bulursa yaḫalar
Çâk olupdur şanemâ 'aşkun elinden yaḫalar
- 2 Cûş idüp kanlu yaşı lâle gibi Ferhâd'un
Kızarpdur yine taḡlar etegiyle yaḫalar

3 Ne revâdur ki ben hecr odına yanmış iken
 Degme hayvân iledüp vaşlı şuyına yaqalar
 [108]

4 Sevinür ellerini kana boyadukça nigâr
 Şol güzeller gibi kim eline hınnâ yaqalar

5 Ey Necâtî hele ben gördüğümü söyleyeyin
 Nice bâlâları kim gâyeti tâlî' yaqalar

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Haţ-ı reyhân ile ol zîbâ-'izâr
 Şanasın Muşhafdur âyet-ber-kenâr

2 Hoş yaraşdurmuş dehânuñda lebûñ
 Câmı yokdan var iden Perverdigâr

3 Yok hisâbundadur ağzuñla belûñ
 Anları öpmekde kocmağda ne var

4 Ağza gelmiş şulu şeftâlûlaruñ
 Bâğ-ı hüsnüñ çâğ-dârı gül-'izâr

5 Şevk-i bezmüñle nice âh itmeyem
 Şem-'i dil-sûzam başımda od yanar

6 Çeşm-i âhû dâğ-ı hasret görünür
 Leylî olmayınca Mecnûn'a şikâr

7 Bir gün öñdin olagör hâk-i kadem
 Minnet itmeden Necâtî rûzgâr

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Gönül cemâl-i mu'anber-nikâb ile oynar
Hakîr-i zerreyi gör âfitâb ile oynar
- 2 Niçün hemîşe egilüp öper lebûñ zülfüñ
Ne Hindûdur bu ki yâkût-ı nâb ile oynar
- 3 Yetîmler gibi şâhâ iki gözüm bebegi
Maħalleñ içre oturmuş turâb ile oynar
- 4 Ğamuñla âlımı görüp rakîb rakş eyler
Karañu gicede şeytân şihâb ile oynar
- 5 Rakîb ile işigünde Necâtî şullı ideli
Çemende bülbülü gördüm ğurâb ile oynar

[109]

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Ğamzeler ta'lîm idermiş nergis-i fettânına
Gör ne kâfirdür ki meştûñ destine hançer şunar
- 2 Cânı bî-hûş itmek için gözlerimden dem-be-dem
Bezm-i ğamda sâkî-i miñnet iki sâgar şunar
- 3 Çeşm-i giryânım sevindürsün izüñ toziyla bâd
Sâ'ile 'âdet durur erbâb-ı himmet zer şunar

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Bûse ile gayre dilber cân virür
Katlîmi ol şûh ister cân virür
- 2 Yoldaşı î mân ile K ur'ân olur
Şol ki kadd ü haţţuñ añar cân virür
- 3 Leblerinüñ teşnesi birin degül
Çeşme-i H ızır-ı peyember cân virür
- 4 Toptolukên rûh-ı şânî ya'nî mey
Leblerüñ öpmege sâgar cân virür
- 5 Görmege yârüñ leb ü dendânını
Çeşm-i ter-dâmen dür ü mercân virür
- 6 Ben nice cân vormeyem ol dilbere
Kim Hudâ-yı bende-perver cân virür
- 7 Gerçi virür dilbere her kişi cân
Ey Necâtî saña dilber cân virür

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Ruğların 'uşşâka ol zülf-i perîşân 'arz ider
Kâfiri gör parmağın kaldırdı î mân 'arz ider
- 2 'Âlem-i 'aşkı dile gösterdi hüsnuñ nitekim
Kâyınât-ı dîdeye mihr-i dırağşân 'arz ider

- 3 Devlet-i 'aşkuñda umaram kapuñda yer bulam
Baht mûra gâh olur taht-ı Süleymân 'arz ider
- 4 Yâr derdiyle ölürken baña şerbet ey tabîb
Şol şudur k'îmân için bîmâra şeytân 'arz ider
- 5 İtûñ ürer bildürür kapuñ gedâsı geldüğün
Ehl-i cennet hâlini sulţâna der-bân 'arz ider
- [110]
- 6 İşigüñe irmek için dîde-i ter-dâmenüm
Göz yumup açınca yüz bîñ dürr ü mercân 'arz ider
- 7 Bûse 'ahd itdi Necâtî'ye lebüñ gûyâ Mesîh
Mu'ciz izhâr itmek için mürdeye cân 'arz ider

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Bir dem iken devlet-i dünyâyı bir dem şandılar
Bu fenâ gülzârınuñ 'ayşını 'âlem şandılar
- 2 Şol kadar zârîliğ itdim kim cihân gülzârını
Hânkâh-ı şîven ü eyvân-ı mâtem şandılar
- 3 Çâk çâk itmiş kara zülfüñle Ka'be cübbesin
Jendeler giymişdür İbrâhîm-i Edhem şandılar
- 4 Ehl-i diller göricek âyînede taşvîrûñı
Bağrına başmış yatur 'İsâ'yı Meryem şandılar
- 5 İncelikde belüñe mânendi yokdur didiler
Yoğ olalar ol hilâl ebrûlara kem şandılar

6 Yüzine kefler urup yire sürüp acındılar
Bilmezsin deryâ-yı 'ummânı benim nem şandılar

7 Şundılar bir cur'a kim biñ yıl yaşar içen tamâm
Bu perî-rûlar Necâtî bizi Âdem şandılar

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

1 Göklerde âh u yerde yaşım mâ-cerâsıdır
Her bir diyârûñ añılan âb u hevâsıdır

2 Tağlar kadar niyâz u tevaḳḳu' yeter baña
Ferhâd'a Bî-sütûn temennâ kayasıdır

3 Peykânlarımı yârelerim göziyle yidiler
Gizlendiği içinde hep anuñ belâsıdır

4 Miske şatarsa bâd-ı şabâ ayağın tozın
Çün nâfenüñ derisine tolu bahâsıdır

[111]

Ağzına dil şoḳar egilüp şîşe sâğaruñ
Şaḳın öper lebüñi cihân bî-hayâsıdır

5 Aydın içinde Tîre durur ḥâl-i 'ârızuñ
Ruḥsâra girmeyen ḥat-ı müşgîn ḳarasıdır

6 Bildüm Necâtî şî'rüñe şöḫret viren nedür
Rengîn hayâli şîve ile ḥûb edâsıdır

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Göñül ol lâle-ruḥuñ gün yüzini mâh bilür
İşigini felege virmezem Allâh bilür

- 2 Felek ağlamağı gözyaşı ne bilsün bilmez
Anı ey zühre-cebîn âh-ı seher-gâh bilür
- 3 Dil-i ferzânemi hâl-i ruhuñuñ beydağına
Ferz-bend idebilirsem yeñerin şâh bilür
- 4 Tarrağallâhu bi-enfâsi halâyık dirler
Kanı bir pâk-kâdem k'ol tarafa râh bilür
- 5 Sînede sıfır u elif dâğını benden şormañ
Kim anuñ sırrını içerde olan âh bilür
- 6 Şoragel hâtırını hâste Necâtî'nüñ kim
Gâh olur kendüyi bilmezlik olur gâh bilür

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Bâğ-ı 'aşkuñda perîşânlık baña sünbül yeter
Sînemüñ üstinde nâhun zahm-ı berg-i gül yeter
 - 2 'Ömrüm ağlamağla geçdügin helâl itmek için
Nâz ile ey gönca-leb bir kez yüzime gül yeter
 - 3 Bezmimiz gülşen gibidür câm-ı mâl-â-mâl gül
Mest olanlara şurâhî gulguli bülbül yeter
- [112]
- 4 'Aşk eger dâ'im ola Leylî vü Mecnûn eyleye
Hüsn eger bâkî kâla Maḥmûd Ayâz'a kul yeter
 - 5 Hüsn-i vaşfıyla Necâtî tâzele eş'ârıñı
Yâdigâr-ı gül belâlu bülbüle gulgul yeter

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Sevin ey dil ki seni dest-i gam-ı yâr yıkar
Ne gam ol hâneye çünkim anı mi'mâr yıkar
- 2 Toludur kanlu yaşımdan iki gözüm kabağı
Sâkî âhîr beni bu sâğar-ı tekrâr yıkar
- 3 Gülşenüñ güllerini âteş-i ruhsâr yakar
Çemenüñ 'ar'arını şîve-i refâtâr yıkar
- 4 Yaşı bir serv için ırmağa dönüpdür dirmiş
Yine ağyârı görüñ üstümüze yar yıkar
- 5 Ğamzelerle dil ü cân kaşdına bir bir öluben
Âhîrül-emr beni ol gözleri 'ayyâr yıkar
- 6 Girme arasına gel hâne-i dilden çek elüñ
Ey Necâtî saña ne yâr yapar yâr yıkar

Velehû

(Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Gül yüzüñ gülşeni cinâna deger
Sünbülüñ 'ömr-i câvidâna deger
- 2 Kulluğüñ saltanat berâberidür
İşigüñ kevn ile mekâna deger
- 3 Bir gice işigüñi yaşdananuñ
Kâdr ile başı âsumâna deger

4 Cân u dil leblerüñle zülfe çıkar
Beni öldürmeden saña ne deger

5 Vireyin vuşlatuña bir cânı
Nice bir cân iki cihâna deger

6 Ey Necâtî perîye dime güzel
Nâ-gehân bu haber fülâna deger

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

[113] 1 Halkuñ kimisi şüfî kimi mey-perest olur
Ey hâce bu mu'âmele rûz-ı elest olur

2 'Aşkım selefden artuğ olursa 'aceb midür
Bezm-i şarâba şöñra gelen katı mest olur

3 Şeh nâz ider huceste cemâline yaşıdanup
Şeh-nâza göredür ki figânım hucest olur

4 Dildâra yapışursa kıyâmetde dâd-hâh
Dâmân-ı serv gibi ser-â-pây dest olur

5 Olsun Necâtî şi'rüñüñ âvâzesi bülend
K'anuñ katında bülbülüñ âvâzi pest olur

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ülün)

1 Hattuñda kim ol zülf-i perîşân yazılıdur
Gûyâ ki gubâr üstine reyhân yazılıdur

- 2 Ol hoşka-i mercân üzerinde haţ-ı müşgîn
Dil-ğastelerün derdine dermân yazılıdır
- 3 Dil-teng ü perîşân idi vaşfuñ işidicek
Güller açılıp sünbül ü reyhân yazılıdır
- 4 Nakş oldı haţ-ı dilde yazukdur oda yakma
Şol şafhaya kim âyet-i Kır'ân yazılıdır
- 5 Cân şûretini görmege meylün var ise gel
Cân hey'etine şûret-i cânân yazılıdır
- 6 Ey hüsn deyü 'âşık olan göz ile kaşa
Bu şîve kilîsâda firâvân yazılıdır
- 7 Gül defteri dürsün ki ruğ-ı dost yüzinden
Eş'âr-ı Necâtî ile dîvân yazılıdır

Velehû

(Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Zekân-ı yârda vefâ neyler
Ser-nigûn çâh içinde mâ neyler
- 2 Dimedün yâd idüp beni bir gün
'Aceb ol derde mübtelâ neyler
- 3 Bûlbûlün dûd-ı âhı ey yüzi gül
Göresin 'âkıbet saña neyler
- 4 Hele derd-i belâya şabr idelim
Görelim soñ ucu Hudâ neyler

5 Şol çemende k'ide Necâtî figân
'Andelîb-i sühan-serâ neyler

6 Şol ki nakkâş-ı Lem-yezel gözler
Dilberüñ hüsni bahâ neyler

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Devr-i güldür Allâh Allâh nice nâzûk çağ olur
Gül yañağından semen penbeyle kan almağ olur

2 Yüzüñ alup ağladuğumca vişâl ister göñül
Kim bahâr eyyâmınuñ yağmurı bal u yağ olur

3 K'o temâşâ eylesünler 'ârız-ı ruhsârıñı
Kande ise âb u âteş ikisi aylag olur

4 Sênemüñ dâğın görüp rahm eyleyüp şarılsa yâr
Bunca derdim var iken tağ üsti baña bâğ olur

5 Ruğları âyînesin gösterse ol hûr-ı behişt
Tûtî-i cân tenim hâki kafes uçmağ olur

6 Yâre cân virdüñ Necâtî hoş halâş itdüñ beni
Vay ne kurtulduñ seni kimse dimezdi sağ olur

Velehû

(Mefâ'îün Mefâ'îün Mefâ'îün Mefâ'îün)

1 İşi altun ider sâkî gümüş peymânedür dirler
Harâbatı görenler hep bu devlet-hânedür dirler

- 2 Tolu nûş idüp iderler güzeller âşinâlıklar
Egerçi meclis-i meyden melek bîgânedür dirler
- 3 Yüzime bak gözüñ aç da gurûr-ı salţanatdan geç
Nice begler uyutmuşdur gönül efsânedür dirler
- 4 Geçüp mey-hâne şadrına kadeh-nûş eyle beglik sür
Necâtî pîş-hân tahtı bugün şâhânedür dirler

Velehû

(Mefâ'îün Mefâ'îün Mefâ'îün Mefâ'îün)

- 1 Nigârâ tûtiyâ-yı hâk-i pâyuñ özge dârûdur
Çekersem sürmeden eksük degüldür göz terâzûdur

[115]

- 2 Acı tatlu zamân yek-ser senûñle geçsün ey dilber
Tudağûñ şehd ile şekker velîkin gamzeñ ağudur
- 3 Gam-ı 'aşkuñla bîmâram umaram cân virem şâhâ
Ümîdüm şöñ nefesde hânçerûñden bir içim şudur
- 4 Gözüm yaşın ayağûñdan sen ırmağ istedûñ ammâ
Neler ider saña ey serv bu gözyaşı tırı şudur
- 5 Hayâl-i çeşm-i fettânı uyandı gözüñ aç miskîn
Necâtî 'âşıkâ bu yolda bûyuñ düşmen uyhudur

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Yâr mâ'il olıcağ mihr ü maḥabbet az olur
Anuñ içündür niyâz ehline dâ'im nâz olur

- 2 Sâkiyâ şohbet emânet sırrımız fâş itmesün
Mey gibi bezm-i şafâ-bahşâ şu kim hem-râz olur
- 3 Bûse lutf idüp gözimüñ kanlu yaşın sildi dost
Rûmili güzelleri dâ'im kadeh-pervâz olur
- 4 Tâlib-i germiyyet-i 'aşk olduğım 'ayb eylemeñ
Kim fakîr olan sevinür her kaçan kim yaz olur
- 5 Fitne-i âhır-zamân oldu Necâtî sözleri
Her gazel kim diye bir mahebûb-ı hoş-âvâz olur
- 6 Âferîn olsun benim sihr-âferîn eş'ârıma
Hüb-rûlar içre ben sevdüklerim mümtâz olur

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

- 1 Hatt-ı ruh-ı yâr ehl-i maḥabbet ecelidür
Ġâfil yürime aç gözünü gün gicelidür
- 2 Nergis gözüne öyküneli kaddüne şimsâd
Bâğuñ ki görür gözi vü ol tutar elidür
- 3 Yazıldı ḥaṭuñ üzre iki ṭurra-i meftûl
Ġüyâ ki gubâr üstine reyḥân-ı celidür
- [116] 4 Görüp yüzünü cümle melekler didi Allâh
Bu ḥüsn iyesi şâh güzeller güzelidür
- 5 Ey dost bugünlük ya yarınlık degiliz biz
Şol 'aşka fedâ cân u cihân kim ezelîdür

- 6 Maḥbûb u meye tevbeliyem dirse Necâtî
İnanmayasız sözine zîrâ ki delidür

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

- 1 Ben ḥaste için la'l-i leb-i gül-şekerün var
Ben müflis için zer-kemer ü sîm-berün var
- 2 Bir daḥi benim sencileyin pâdişehim yok
Ey döst senün nice benim gibilerün var
- 3 Ağyâr diken gibidür andan üzilürsün
Ey gönca-dehen gül gibi baş üzre yerün var
- 4 Nergis gibi göz dikmiş idün izi tozına
Bir kez dimedün sûhteñe Ḥaḳ nazarun var
- 5 Didüm ki müjeñ tîrüne sînem siper olsun
Taḥsînler idüp didi Necâtî cigerün var

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Şol ki 'aşk âteşinün şem'ine pervâne geçer
Şem'-veş 'ömri anun yana gelür yana geçer
- 2 Saña cân virdigim oldur gelesin baña revân
Ğamzeñün okları kim her biri biñ cânâ geçer
- 3 Cânı yokdur ki şanem ide senünle da'vâ
Gerçi bu şûret ile şâhid-i Kâşâne geçer

- 4 Eye câm alup urur kendüyi dîvârlara
Güneşi gör ser-i kûyuñ nice mestâne geçer
- [117]
- 5 Baş koyup zülfüñe göñlüm tolaşur genc-i ruhuñ
Boynı bir gün ol aşılasınıñ urğana geçer
- 6 Göriceğ halk Necâtî'yi der-i âşafda
Didiler mûrı görüñ taht-ı Süleymân'a geçer

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Gülşen-i hüsnünde kim tâvûs-ı zülfüñ bâl açar
Tâli'-i mes'ûd olur bahtım der-i ikbâl açar
- 2 Dâl-i devlet gösterür zülf-i dil-âvîzüñ senüñ
Cân cemâlüñ muşhafında her kaçan kim fâl açar
- 3 Yüzüñi göstermesün ağıyâra zülfüñ ki şaķın
Mâr olan şeytâna cennet kapusın der-hâl açar
- 4 Sâķiyâ göñlüm karardı lutf idüp bir bûse vir
Kaygulu hâtırları dirler şarâb-ı âl açar
- 5 Dilberâ hâl-i lebüñ râz-ı dehânuñ kıldı fâş
Şöyle kim esrâr-ı gaybı nokta-i remmâl açar
- 6 Nitekim zulmet çerâğuñ rûşenâsın arturur
Rengini ruhsârıñ zülf ile hatt u hâl açar
- 7 Şâd olur olsa Necâtî işigünde pâ-y-mâl
Ehl-i dünyâ gibi kim göñlini rûy-ı mâl açar

Velehû

(Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fa'ûlûn)

- 1 Güzelde murâd ân olur endâm degüldür
Keyfiyyet olur meyde ğaraż câm degüldür
- 2 İnşâf budur kâmet-i cânânun öñinde
Serv-i çemenün tûruşu endâm degüldür
- 3 İlerde delûkanlu ide bâde be-ġâyet
Tûruldu biraz şimdi velî hâm degüldür
- 4 Kış günleri geldi hele ben bildigim oldur
Hasretle geçen giceler eyyâm degüldür
- 5 Zülf ü ruhu şeydâsına kimse diyemez dûn
Kim düni günü kâdr ile bayrâm degüldür

[118]

Velehû

(Fâ'ilâtun Fâ'ilâtun Fâ'ilâtun Fâ'ilûn)

- 1 Mîvesi her şîvenün lûtf ile bustânuñdadur
Fîtnesi âhîr-zamânun çeşm-i fettânuñdadur
- 2 Ey naşîhat eyleyen ben bî-dile dildâr için
Hey ne derdün var senün gönlün katı yanuñdadur
- 3 Derd ile çâk-ı ġirîbân eyleyen eller bugün
Rûz-ı mahşerde senün ser-cümle dâmânuñdadur
- 4 La'l-i cânân şevkine yansañ yakılsañ nola kim
Ey Necâtî âteş-i hasret senün cânuñdadur

- 5 Vaşl-ı yâr olmayıcak saña ne dermân ey gönül
Halk-ı ‘âlem tatalım kim cümle dermânüñdadur

Velehû

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün)

- 1 Ğamzeñ çalışur lalızada kan eylemek ister
Bûsen dürüşür anı yalan eylemek ister
- 2 Her âdemi bir bûsede biñ yıl yaşadurlar
Sâkîlerimiz tayy-ı zamân eylemek ister
- 3 Cânâne gelür meclise gelmez degül ammâ
Kendüsini cân gibi nihân eylemek ister
- 4 Ben kaşd iderim şaklamağa ‘aşkuñı lâkin
Göñlüm tolarak âh u figân eylemek ister
- 5 Dil virmiş iken ayağına baş ko Necâtî
Dil şûh-ı cihân serv-i revân eylemek ister

Velehû

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fa‘ûlün)

- 1 Dem-â-dem matla‘-ı şi‘rim eyâ hûr
Our Ka‘be yüzüñle Beyt-i Ma‘mûr
- 2 Cihânüñ cânısın ey gevher-i pâk
Şakın degme hasîse olma me‘mûr
- 3 Çerâğuñ virmesün her bezme şu‘le
Yanağuñ olmasun her şahşa manzûr

4 Anuñ-çün Ka'be râcihdür güneşden
Ki gün hercâyî durur Ka'be mestûr

5 Şarâb-ı nâb ile dîdâr-ı sâkî
Zihî devlet zihî nûrun-'alâ-nûr

6 Baçup her 'âşıkâ seg dime zâhid
Eyâ mağrûr-ı bî-mağz u gözi kûr

7 Mağabbet âteşine yak vücûduñ
Necâtî müdde'î çeşmine gel ur

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

[119] 1 'Ârızuñ gözleyelim berg-i semenden ne biter
Kâmetüñ özleyelüm serv-i çemenden ne biter

2 Hem-dem olmayıcağ ol âhû-yı müşğîn haç ile
Ey nesîm-i seherî deşt-i Hütenden ne biter

3 Şekkerîn bûseleri vardur o şîrîn dehenüñ
Billâh ey bâd-ı şabâ gonca dibinden ne biter

4 Yüzi cennet lebi kevşer boyı tûbâ var iken
Zühd-i huşkî nideyin ben baña andan ne biter

5 Ey Necâtî gül-i maşşûd girer şanma ele
Dehr bâğında vefâ yok bu dikenden ne biter

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Devr-i meclis ki bugün zevk u şafâ hırmenidür
El açuñ vaqt-i şabûh irdi du'â hırmenidür

- 2 Gögsimi taşlar alup döğdügimi diñleme kim
Gördüğün sîne degül derd ü belâ hırmenidür
- 3 Haṭṭı sünbül o daḥi dâneleridür beñler
Hâl ü haṭ şanmañ anı cevır ü cefâ hırmenidür
- 4 Nic'olur haṭ çekicek çevresine ḥaddün ol ay
Bedr ağıllanacak ḥüsn ü bahâ hırmenidür
- 5 Ba'zılar ḥalka-i dâne olup tesbîḥi şayar
Şûfî ol zühd degül belki riyâ hırmenidür
- 6 Devr-i ḥüsnünde daḥi deste yatur sünbüller
Meger ol bu dil-i maḥrûm gedâ hırmenidür
- 7 Şükür Allâh'a Necâtî yine bir dâne durur
Pâdişâh işigi gerçi zurefâ hırmenidür

Velehû

(Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Hastedür yârimız şarâb özler
Ol ciger vuşlası kebâb özler
- 2 Gör ne zâlim durur ki ucdan uca
Bu gönül mülkini ḥarâb özler
- 3 Şeb-i zülfünde ḥaṭṭ-ı tâbende
Karañulukda mâlı-tâb özler
- 4 Raḥm it dost cân ğarîbine kim
Teşne-dildür lebünden âb özler

- 5 Haste gönlüm lebûñ tabîbinden
Dil ü cân derdine cevâb özler

- 6 Bezm-i vaşluñda câm-ı la'lûñden
Bu Necâtî şarâb-ı nâb özler

- 7 Çok şükürler ki çeşm-i bîmâruñ
Gördi şihhat yüzini hâb özler

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Bed-nâm-ı 'aşk oldum ölürsem belâ budur
Maşşerde dañi diyeler ol mübtelâ budur

- 2 Bedr olmuş idi ay gice toğdı añsızın
Gören didi ki var ise ol meh-liķâ budur

- 3 La'l-i lebûñ añıldı tutuşdum şarâb ile
Pîr-i muğân öñinde bu gün mâ-cerâ budur

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Mest olur murğ-ı çemen gül yakalar çâk eyler
'Ârif-i vahdet olanlar bunı idrâk eyler

- 2 Kimi kim bâd-ı fenâdan şakına pîr-i muğân
Bir iki cur'a ile hâkine nem-nâk eyler

- 3 Dûd-ı âhıyla şerâr-ı cigerinden 'âşık
Ta'na-i kâr-gehi encüm-i eflâk eyler

- 4 Yok dime hâşiyet-i bâdeye kim luṭf-ı Kerîm
Gülde bû yârda hulk ef'ide tiryâk eyler
- 5 Tutamaz şûfî melâhat okına sîne siper
Yine bu merdliği 'âşık-ı bî-bâk eyler
- 6 Hele cârûb-ı müjem komadı kapuñda gubâr
Ki miyân-beste olanlar yolını pâk eyler
- 7 Yâ Rab ol hokḳa-i la'lîn ne müferrihdür kim
Her nefes nice Necâtî'yi feralı-nâk eyler

[121]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Tatalım zenbîl ile gökden iner meh-pâreler
Âh kim yerden mi çıkdı 'âşık-ı bî-çâreler
- 2 İhtiyât itmez misin andan ki aşhâb-ı niyâz
Baş açup zârî kılup yerden göge yalvaralar
- 3 Âfitâbım yüzüñ ağ alnuñ açukdur gerçi kim
Sâye-veş irdikçe vardur niçe yüzi karalar
- 4 Câm-ı la'lûñle şarâb-ı nâb hem-reng olmasa
Gürleyüp düşmezdi sâgar üstine âvâreler
- 5 Ey Necâtî çıkma yoldan aldanup güzellere
Şem' gibi şanma kim dâ'im önünce varalar

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Tagları Ferhâd anuñ-çün yerlere yeksân ider
Kim gam-ı Şîrîn içün dâ'im yeler efgân ider
- 2 Gel beru ey 'aşk-ı dilberden kerâmet isteyen
Az mıdır bu kim kişiye ölmegi âsân ider
- 3 Ben gedâ-yı dilber oldığımı çok mı gördiñiz
Hak Ta'âlâ isteyicek bir kûlın sultân ider
- 4 Tañ mı her akşam yere gömülse tîğ-ı âfitâb
Çünkü cellâd-ı felek gün başına bîñ kan ider
- 5 Göz ucıyla merhabâ itdüm dimiş ol bî-vefâ
Pâdişâdur hâşe-lillâh anı kim yalan ider
- 6 Bî-vefâdan merhabâ gelmez Necâtî kimseye
Gâlibâ unuttığından kendüye bühtân ider

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Lâle-ğadler yine gülşende neler itmediler
Servi yürütmediler goncayı söyletmediler
- 2 Taşradan geldi çemen şalına bîgânedür bu
Devr-i gül şohbetine lâleyi iletmediler
- 3 'Âdeti hûblaruñ cevri ü cefâdur ammâ
Baña itdiklerini kimselere itmediler

[122]

4 Hamdû-lillâh mey-i cân-bağş ile sâkîlerimiz
Âb-ı hayvân ile kevşer şuyın istetmediler

5 Ey Necâtî yûri şabr eyle elûñden ne gelür
Hûblar cevır ü cefâyı kime öğretmediler

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

1 'Âşık kaçan kî nâvek-i âh-ı şehir çeker
Göklerde mihr ü mâh yüzine siper çeker

2 Gâhî kemân-ı miñnet ü gâhî hadeng-i âh
Meydân-ı gamda 'âşık-ı miskîn neler çeker

3 Bir gün ben âfitâba muğârin olam deyü
Mâh-ı felek yelüp on iki ay sefer çeker

4 Aş bârî dâr-ı zülfüne bir kezden it halâş
Cellâd-ı gamze bizi nice yer eyler çeker

5 Zülfün ki 'ârifâne egilüp öper lebün
Bir rinddür ki câm-ı şarâbı çöker çeker

6 Râz-ı lebüñi mest gözüñden sorar gönül
Nâzüklük ile ağzını arar haber çeker

7 Râğıb görür kaşuñ ile zülfün kemendini
İşte Necâtî anuñ içündür keder çeker

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Dil kişverine zûlf-i siyâhuñ belâ yeter
Yakmağa bu vilâyeti ol ejdehâ yeter
- 2 Geh yaş gelür gözümde gehî yaş yerine kan
Derd-i derûnı bilmege bu mâ-cerâ yeter
- 3 La'lüñ hayâli ile dile zûlfüñ sitemleri
Ger bâl u ger belâ ise de dilberâ yeter
- 4 Çoklar semend-i nâza binüp yeldürür velî
Meydân-ı hüsn içinde bulunmaz saña yeter
- 5 Bîmâr-ı 'aşka şerbet ile eyleme 'ilâc
Var ey tabîb ko beni derdim baña yeter
- 6 Ey çarh sen de yâr gibi olma bî-vefâ
Zîrâ bu deñlü 'âleme bir bî-vefâ yeter
- 7 Tek yerde gökde zerre kadar minnet olmasun
Örtü döşek Necâtî'ye bir bûriyâ yeter

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Sâkî piyâle iki gözümüñ birisidür
Bir rûhdur ki bezmimüz anuñ dirisüdür
- 2 Rengîn lebiyle dişî hayâliyle gözlerim
Birisi la'l akıdur oldı birisi dūr

3 Zülfün gamı perî gibi bî-hod ider beni
Gerçi perîdür ey meh evet kâfirîsidür

[123]

4 Şebbâz-ı dil ki şayd-gehidür fezâ-yı 'aşk
İşbu güzeller anuñ uçurma derisidür

5 Işır dimedi leblerini sögdi ağzuma
Ma'zûr tut Necâtî hele dış kirisidür

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Yaraşur kim seni ser-defter-i hûbân yazalar
Nâme-i hüsnüñ içün bir iki 'unvân yazalar

2 Nola gelse hat-ı sebzün ne hatâsı ola kim
Ka'be'nün çevresine âyet-i Kur'ân yazalar

3 Korkaram kim lebünün örneğün alup şanemâ
Çîn muşavvirleri bir şûret ile cân yazalar

4 Deñ etîbbâya ki Kânûn-ı Şifâ yazmakdan
Hüner oldur ki gam-ı dilbere dermân yazalar

5 Baña dirlik yeter ol kim ölicecek derdüñle
Meşhedim mermerine küşte-i cânân yazalar

6 Şi'r-ı dil-sûz-ı Necâtî var iken hayf ola kim
Halk yazup yañılup defter-i dîvân yazalar

7 Beni ser-defter-i 'aşk iden erenler umarın
Sen şehi pâdişeh-i millet-i 'Osmân yazalar

Velehû Ez-Ğazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Eyü varur müjesi sînemi efkâr eyler
Hoş ider ğamzeleri gönlümi bîmâr eyler
- 2 Beni ğaste-ciger ol ğamzesi ğammâz kıılır
Beni âşüfte-dil ol tırrası tarrâr eyler

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Kadd-i ħırâmı rûĥ-ı revândan ħaber virür
Şîrîn kelâmı çeşme-i cândan ħaber virür
- [124] 2 Ne gördi ne işitdi lebûñ gibi bir güher
Gönlüm gözüm ki baĥr ile kândan ħaber virür
- 3 Dirler ki cânı ĥoĥkaya koymuş o bir tabîb
Yâruñ dehân u lebleri andan ħaber virür
- 4 'Aşkuñ ne deñlü şaklasam ol deñlü fâş olur
Nâlem budur ki râz-ı nihândan ħaber virür
- 5 Zülfüñe 'arz ider dil-i dîvâne ĥâlini
Bir zâğdur ki ğâyib olandan ħaber virür
- 6 Sâkî firişte nuĥl-i sitâre mi âfitâb
Bezm-i piyâle devr-i zamândan ħaber virür
- 7 Bûlbûl gibi çemende Necâtî ĥurûş idüp
Bir serv-ĥad ü ğonca-dehândan ħaber virür

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

- 1 Nedîmi bezm-i dünyânuñ nedemdür
Gel ey ney bir dem it kim dem bu demdür
- 2 Cihân bir dem durur gerçek dimişler
Dirîgâ hem-demi 'ayn-ı 'ademdür
- 3 Yine bir pâdişâhuñ kılıyuz kim
Cefâfı lûtfudur cevri keremdür
- 4 Yüz urup ayağınuñ toprağından
Ne deñlü alı bilürseñ kademdür
- 5 Muğarrerdür dil ü cân oynamakda
Müjeñle zülf-i tarrâruñ behemdür
- 6 Miyânuñı kinâr itmek diler dil
Mecâz-ı 'aşkuñ âhîr soñı kemdür
- 7 Kimi şüfî dirildi kimi şâfî
Ara yirde Necâtî müttehemdür

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Çünkü bir gice konuşmazsın meh-i bî-mihr ile
Yire geçsün nideyin eşk-i şüreyyâdan n olur

Velehû Ez-Ğazel

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

Ğam-ı cânâneysi her cân götürmez
Ki degme memleket sultân götürmez

Velehû Ez-Ğazel

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

Cihânda âdem olan bî-ğam olmaz
Anuñ-çün bî-ğam olan âdem olmaz

[125]

Güzeller taş bağırılı olmayınca
Binâ-yı 'aşk mü'esses muhkem olmaz

Velehû Ez-Ğazel

(Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün)

Ĥabîb 'âşıkâ cevır itmese ĥabîb olmaz
Tabîb nicesin öldürmese tabîb olmaz

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün)

Dil kesilmez 'aşk-ı dilberden kô nâşih sözi kes
Veh ki bu ĥâb-ı eceldür olamaz mâni' meges

Velehû Ez-Ğazel

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

- 1 Kuluñdur meh kapuñda aç eger çok
Ne lâzım söylemek kul eksük artuk
- 2 Kim inkâr ider ise tûtiyâyı
Ayaguñ tozını gel gözine şok

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

Câm-ı şarâb-ı yâr şeker-leb didükleri
Oldur var ise 'âşıka meşreb didükleri

Velehû Ez-Ğazel

(Mefâ'îlün Fe'ilâtün Mefâ'îlün Fe'ilün)

- 1 Güzeldür iki cihânda murâd söz bir olur
Şu kim iki diye bir sevdüğine kâfir olur
- 2 Şu kim güzeller için cân-ı pâk ide teslîm
Cenâzesine anuñ çok firişte hâzır olur

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Nice dirsüñ ey gönül kim hecrden cân ağlamaz
Ya'nî kimse var mıdır bu derd ile kan ağlamaz

- 2 Ey gönül ebr-i bahârî geh yağar geh açılır
‘Âlem içre sencileyin kimse yeksân ağlamaz
- 3 Âh u zârı işidürsin nev-bahâr-ı hüsn için
Şöyle bil bâd-ı hevâdan ebr-i nîsân ağlamaz
- 4 Her biri bir gevher olsa eşk-i bî-pâyânımuñ
Yoluña harc eylemekden çeşm-i giryân ağlamaz
- [126]
- 5 Nice gice ola kim yaş yerine encüm döküp
Derd-mendûñ hâline gerdûn-ı gerdân ağlamaz
- 6 Gönlümi zülf-i dilâvîzüñ zebûn itdi zebûn
İki kâfirden egerçi bir müselmân ağlamaz
- 7 Âh u efgân ile bulur kişi dünyâda murâd
Aña süd virmez Necâtî çünkü oğlan ağlamaz

Velehû

(Mef‘ûlû Mefâ‘îlû Mefâ‘îlû Fa‘ûlûn)

- 1 Gül yüzüñi gördükçe söze başlaruz biz
Bülbüller ile şimdi sebak-daşlaruz biz
- 2 Hercâyî dile eylesün hüsnüñi taşvîr
Akar şuya nakş idici nakkâşlaruz biz
- 3 Hırşîd-i cihân-tâbı kızıl mankıra şaymaz
İksîr-i fenâ tâlibi kallâşlaruz biz
- 4 Sakf-ı felege germ olıcağ cur‘a saçaruz
Kâşâne-i miñnetde şu ‘ayyâşlaruz biz

- 5 Korkutmasun öldürmek ile tîr-i müjeñ kim
Tîğ ile dirilür nice yoldaşlaruz biz
- 6 Ben kan yudarum gamzeñ icer kanımı gûyâ
Bir kan yalaşur iki karındaşlaruz biz
- 7 Ağzuñla dişüñ vaşf idicek didi Necâtî
Ol la'l durur bûse güher-pâşlaruz biz

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Yerleri seylâba virdi dîde-i hûn-bârimız
Göklere dikdi 'aşâyı âh-ı âteş-bârimız
 - 2 Halk-ı 'âlem hep senüñ-çün düşmen olmuştur baña
Sensin ey meh-rû bütün dünyâda ancak varımız
 - 3 Va'de ile virdi zâhid kâsid olmağın metâ'
Naqd iledür ey yüzi cennet bizim bâzârimız
- [127]
- 4 Şâhid-i İslâm ise şüfî bu tâc u taylesân
Baş açık abdâliyuz budur bizim ikrârimız
 - 5 Zülfi sevdâsından idersem tecâvüz kıl kadar
Gel bizi pergâra çek kim dârdır pergârimız
 - 6 Kadd ü haddüñ añaldan tırdı serv oturdı gül
Gel ki bir elden dañi yüz gösterür gülzârimız
 - 7 Dôstum nazm-ı Necâtî'den nazar itme dirîğ
Göñül açar bir akar şudur bizim eş'ârimız

- 8 Bir perî-peyker semen-sîmâyı teshîr itmege
Ney-şeker gibi şîrînlik töludur tûmârımız

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Kamlara döndi göz yaşı ey bî-vefâ yetiş
Bir dürlü daîi oldu bugün mâ-cerâ yetiş
- 2 Zülmetde kaldı tâlib-i mâ'u'l-hayât-ı 'aşk
Ey Hızır-ı dil-nüvâz u Sikender-likâ yetiş
- 3 Derdim katıdur âfet-i hicrân-ı yâr ile
Dermân it ey ecel demidür gel baña yetiş
- 4 Pend-i refik u ta'n-ı rakîb aldı araya
Ortada zâyî' oldu dil-i mübtelâ yetiş
- 5 Ben derd-mende itmiş idüñ va'de-i vefâ
Lutf eyle va'de irmeden ey dil-rübâ yetiş
- 6 Hâşm-ı gamuñda gâh elem oldu gehî ölüm
Al ellerinden eyle beñi bir yaña yetiş
- 7 Bir bûse istedim dil-i bîmâra güldi dost
Açıldı ey gönül der-i dâru's-şifâ yetiş
- 8 Hep ümmet-i Muhammed olanlar esirgedi
Vakti durur Necâtî'ye gel Muşafâ yetiş

[128]

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Hâk-ı pâyuñ tûtiyâ-yı dîde-i hûn-bâr imiş
Hamdü-lillâh kim görececek gözlerimiz var imiş

2 Neylesün gülzârı ‘âşık olmayınca gül-‘izâr
Bûstân-ı cennete şûret viren dîdâr imiş

3 Tıfl iken bir bûseñi azırğanurduk cânâ ah
Ey dirîgâ bilmedük bâzâr ilk bâzâr imiş

4 Bûseñi görmez Necâtî kendüye lâıyık velî
Ey lebi sükker ne çâre cân durur umar imiş

Velehû Ez-Ğazel

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

1 Yine derd ile bir âh eyledim töldi cihân âteş
Felek bir tâsa dönmüşdür kim ola der-miyân âteş

2 Yeter bîhûde efgân eyle ey bülbül cihândur bu
Kimine nâr olur gülşen kimine gülsitân âteş

3 Ğam u guşsa o şeb göñlümde od yakdıkları budur
Kim etrâfa ulaşmaya derûnumda yanan âteş

4 ‘Aceb midir naşîhat eyledikçe iñlese göñlüm
Bilürsin üstine şu sepseler eyler figân âteş

Velehû

(Mefâ‘îlün Fe‘îlâtün Mefâ‘îlün Fe‘îlün)

1 Duĥân-ı âh ile oldum şerer bigi rakķâş
Sirişķ-i çeşm ile oldum güher gibi ğavvâş

2 Bu âh ile çıkışırsam bu yaşı nic’ideyin
Yukaru kırsam is olur aşāğı kırsam paş

- 3 Hâlâş olmadı dil kayd-ı bend-i zülfünden
Haşuñdan okudı biñ kerre sûre-i ihlâş
- 4 Suçın bilüp düşer ayağa zülf-i fettânuñ
'Azîz başuñ içün eylük eyle fitneyi baş
- 5 Ne üzilür ne kesilür saçuñla gamzeñden
Gerek boğazla Necâtî kuluñ begim gerek aş

[129]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Yâr yol iki kademdür birisini câna baş
Çünkü bu meydâna geldüñ ayağuñ merdâne baş
- 2 Üstüñe dönmek murâd olursa çevgân-ı felek
Bâşuñı tûp eyle andan şofıra bu meydâna baş
- 3 Bâğ-ı hüsne el şunarsın âh kim bîgânesin
Âşinâ ol ayağuñı sünbül ü reyhâna baş
- 4 Düz başınca ayağuñ şalınma ey ser-mest-i nâz
Muhtesib yüzine geldüñ nâzûk ol rindâne baş
- 5 Gül yüzüñe öykünürse lâle-i şahrâ-nişîn
Yüregine dâğ-ı hırmân ur yüzini kana baş
- 6 Âl geymiş girmiş ortaya şarâb-ı lâle-reng
Duğter-i rez çekmek isterseñ yûri mey-hâne baş
- 7 Ağzuñ esrârın Necâtî tıydı tuymasun rakîb
'Anberîn haş hâtemini hoşka-i mercâna baş

Velehû Ez-Gazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Zülf-i tarrârûñ gamından sünbülün boynında bâğ
 Hâl-i ruhsârûñ gamından lâlenün bağrında dâğ

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Redd itme derd-mendi eyâ Şâlibü'n-Necef
 Vîrsün harîm-i hürmetüne hasteler tuhaf
- 2 Cânâ 'ale'l-huşûş ki durreyn-i ezhereyn
 Emsâlini getürmedi bu nîl-gün şadev
- 3 Hağ iki başdan iki nişân diküp eyledi
 İki cihânda tîr-i murâdâtuna hedef
- 4 Zerrât ile güneş gibidür geldi bâ-vücûd
 Senden cihâna her ne kadar dir iseñ şeref
- 5 Zât-ı Muhammedî senün ile bilinmegin
 Ma'rûf oldu 'âleme ma'nâ-yı men-'aref
- 6 Pîrâna şor Necâtî recâ ile buldılar
 Lâ-tey'esû makâmını aşhâb-ı lâ-tehaf

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Sâkiyâ gam leşkerine hüsn-i tedbîr eylemek
 Sâğar-ı meydür şurâhiyle ağız bir eylemek

[130]

- 2 ‘Âşıkam kâlû belâdan koyma yolumdan beni
Kimsenüñ hâkķı degül taķdîri taġyîr eylemek
- 3 Borcum olsun cân u baş üstine kurbân oldıġım
Tîr-i ġamzeñle kemend-i zülfüñe yir eylemek
- 4 Tıfl iken harc eyledüm ‘ömrüm cüvân itdim seni
Şimdi yigitlik midür cevruñ beni pîr eylemek
- 5 Yazmayınca hâşiye haţţ-ı mu‘anber haddüñe
Müşkil olur âyet-i hüsnüñi tefsîr eylemek
- 6 ‘Âciz ü ser-geşte iken bir kılında zülfüñüñ
Neydi bu bir nâ-tüvâna iki zencîr eylemek
- 7 Kaşdı budur kim Necâtî ġamzeñe kurbân ola
Döstüm lâyıķ degül ġayr işi te’ġîr eylemek

Velehû

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

- 1 Cemâlüñ muşġafı hâkķı mübârek fâldür zülfüñ
Ya tâvûsî mürekkeble yazılmış dâldür zülfüñ
- 2 Meger serv-i bülendüñden yere düşmüşdür anuñ-çün
Ėararmış cümle endâmı şikeste-ġâldür zülfüñ
- 3 Ne cân ile turalım biz siyâset-gâh-ı ‘aşķda
İki cellâddur ġamzeñ iki çengâldür zülfüñ
- 4 Bu ġün urmaķda tutmaķda katı seġġârdur ġamzeñ
Bu dem aşmaķda başmaķda katı kattâldür zülfüñ

- 5 Necâtî her müselmânun görür kaydını ol kâfir
Baña geldükçe her dâ'im işi ihmâldür zülfün

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

- 1 Elâ ey Yûsuf-ı Ken'ânı Mısr'un
'Azîzi 'âlemün sultânı Mısr'un
- 2 Beñün beglenmesün haddünde zîrâ
Habeş olduğu yok sultânı Mısr'un
- 3 Gözümden gitmesün haddün hayâlî
Kenâr-ı Nîl olur seyrânı Mısr'un
- 4 Şeb-i zülfünde kandîl-i cemâlün
Ko yansun kim budur erkânı Mısr'un

[131]

- 5 Halâş olmaz zenaḥdânun esîri
Mü'ebbed ḥabs imiş zindânı Mısr'un
- 6 Tavâf-ı Ka'bedür kûyî Necâtî
Şacı Şâm'un ruh-ı ḥandânı Mısr'un

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Şâḥ-ı güldür sînem üzre zaḥm-ı şemşîrün senün
Goncalar zeyn eylemiş etrâfına tîrün senün
- 2 Yây gibi ger çekersem kara baḡrum yaraşur
Çâr-ebrû bir güzel mânendidür tîrün senün

- 3 Sâkiyâ peymâne el virüp alursa dest-i yâr
Şem' gibi tutuşam olam miyân-gîrûñ senüñ
- 4 İdemezsin ey gönül mihr ü vefâ ile şikâr
Veh ki âhû-yı perî-zâd oldu naḥcîrûñ senüñ
- 5 Şıbyân oyuncağına döndi Necâtî 'aşk-ı pâk
Yohsa saña böyle mi ta'lîm ider pîrûñ senüñ
- 6 Ey perî âyînede kim göre taşvîrûñ senüñ
Âsumân oldu şanur 'İsî gibi yirûñ senüñ

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Bu ğam eyyâmında sâkî bizi hoş-hâl eyledüñ
Rûzgâra bâde-i gül-gün ile âl eyledüñ
- 2 İki bükdün bu ten-i zerd ü nizârım gûyiyâ
Murg-ı cân ayağına altunlu ḥalḥâl eyledüñ
- 3 Lâm-ı zülfüm ḥasreti dâl idiser ḳaddüñ didüñ
Üstümüze ey yüzi muşḥaf 'aceb fâl eyledüñ
- 4 Mektebe varup daḫi bir toğrı harf öğrenmedüñ
Üstüme harf atmağ ile ḳaddümi dâl eyledüñ
- 5 Bakmayup ruḥsârına dil virmedüñ la'line cân
Zâhidâ işi ne mûm itdüñ ne ḥod bâl eyledüñ
- 6 Ey Necâtî şevḳ ile her beyti kim itdüñ raḳam
Sûz-ı dilden dilbere bir nâme irsâl eyledüñ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Sûre-i kevşer haţuñ ser-çeşme-i cândur lebüñ
Karañulukdur ötesi âb-ı hayvândur lebüñ
- 2 Ruğlarıñdur leblerüñi terbiyetler eyleyen
Mihr-i raşşândur yüzüñ la'l-i Bedaşşândur lebüñ
- 3 Ben za'îf ü nâ-tüvânuñ biñ belâya mübtelâ
Sen Mesîhâsın senüñ her derde dermândur lebüñ
- 4 Ucu bulunmaz perîşân rûzgârıdur şaçuñ
Ağza gelmişdür benim cânım gibi cândur lebüñ
- 5 Sihr ile aldatmağa halk-ı cihânı dem-be-dem
Gâh olur tuz gösterür geh şeker-efşândur lebüñ
- 6 Gül-be-şekkerdür Necâtî bir gazel dirseñ nola
Kim şekerdür sözlerim gül-berg-i handândur lebüñ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Eyledi yüz vechile âyîne tedbîrüñ senüñ
Bağrına başmağ içün bir lahza taşvîrüñ senüñ
- 2 Yolu dönsün şimdi bildüm istemezmiş döstüm
'Ömrüm uzunlığın ol zülf-i girih-gîrüñ senüñ
- 3 Sîneme zaħm-ı ciger-dûz itdigi eylüklerüñ
Bir bir arkamdan çıkardı 'âkıbet tîrüñ senüñ

4 Gâh leb geh qadd añar dil-ğaste cânın gezdürür
Kim ecel gibi irer nâ-gâh şemşîrûñ senüñ

5 Olmuşam ser-men-zil-i kûy-ı melâmetde muqîm
Şûkr aña kim dîmediler bu degûl pîrûñ senüñ

6 Baş kırtarduñ Necâtî ayağı tozında kim
‘Arz ola ‘izz-i huzûra ‘özü taqşîrûñ senüñ

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Cevre mâ‘il olmasun yâri İlâhî kimsenüñ
Zulmi ‘âdet eylesün pâdişâhı kimsenüñ

[133]

2 Şâhid-i ‘aşk idi eşkim kanlu çıkarduñ anı
Böyle mecrûh olmasun yâ Rab güvâhı kimsenüñ

3 Taşlar altında kalıpdur katı gönümünden elim
Böyle nâ-çâr olmasun hâli İlâhî kimsenüñ

4 Ben güneş-kârı bugün men‘ itme şûfî içmeden
Kim sorulmaz kimseden yârin günâhı kimsenüñ

5 Âh u efgânım bu korkudan uyutmaz halkı kim
Saña düşinde düşe nâ-geh nigâhı kimsenüñ

6 Ey güzellik burcına hırşîd olan yakma bizi
Çün bilirsin yerde kalmaz dîd-ı âhı kimsenüñ

7 Deñ Necâtî guşsa vü gam çekmesün kim yok durur
Âsitân-ı mey-kede gibi penâhı kimsenüñ

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Hakkâ budur ki şahın-ı cihân kem konak degül
İllâ ki 'ömr kâfilesi oturak degül
- 2 Eşcâr egerçi her varakı bir kitâbdur
İdrâki olmayana cihân bir varak degül
- 3 Dildâr senden olur ise bu'd-ı maşrıḳayn
Sa'y it göñül ki 'âşıḳa Bağdâd ırak degül
- 4 Bir dem mi vardur ey gözi ser-mest ü ceng-cûy
Ol ğamzeler ki 'aşḳ ile kılıç bıçak degül
- 5 İder Necâtî cennet-i dergâhuñ ârzû
Dünyâda gerçi işbu heves olacak degül

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Âsumânîler geyüp gün gibi mâhim gitme gel
Göklere boyanmasun feryâd u âhim gitme gel
 - 2 Çün müyesser oldu gelmek bende-hâneñ kurbına
Gel ki kulluk idelim devletlü şâhim gitme gel
- [134]
- 3 Ey beni cevri ile hâk iden saña yalvarmağa
Başdan ayağa dil olmuşdur giyâhim gitme gel
 - 4 Şem' gibi bir nefes bâlînüm üzre kıl qarâr
Cân 'adem şahrâsına toğruldu râhim gitme gel

5 El götürüp rûz u şeb derdüñi eylerdüm taleb
Ben elimle itmişim bildim günâhım gitme gel

6 Âfitâb-ı serv-kadsin zıll-ı ‘âlî müstedâm
Devletim âsâyışım püşt ü penâhım gitme gel

7 Dûd-ı âhımdan Necâtî derd-mendüñ yolların
Karañuluk eyledi baht-ı siyâhım gitme gel

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 ‘Âşık-ı bî-çâreyim cân u cihândan geçmişim
Sâkin-i mey-ğâneyim bâğ-ı cinândan geçmişim
- 2 Müflis-i kûy-ı nigâram baña añmañ cenneti
Tâlib-i ruhsâr-ı yârem gül-sitândan geçmişim
- 3 Baña öğretmeñ gelüp her lahza meyden geçmegi
Çok zamân olmuşdur ey şûfî ben andan geçmişim
- 4 Görelî ruhsâr ile zülf-i dil-âvîzüñ senüñ
Cennet-i bâkî vü ‘ömr-i câvidândan geçmişim

5 Ben Necâtî leblerüñ şevkiyle bî-hûş olmuşam
Sen beni şanma şarâb-ı ergavândan geçmişim

[135)

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Âteş-i gâmdan yanupdur hâkdür cismim benim
Belki şol bir âh-ı âteş-nâkdür cismim benim

- 2 Himmetiyle hem-dem-i 'İsî olursam tañ mı kim
Ehl-i diller ayağında hâkdür cismim benim
- 3 Bunı bildim 'âkıbet kim hîç nesne bilmedim
Gerçi başdan ayağa idrâkdür cismim benim
- 4 Avladı öldürdi ben kendiligimden ölmedim
Şeh-süvârım lâıyık-ı fitrâkdür cismim benim
- 5 Ey Necâtî eyledim 'aşk ejdehâsını zebûn
Mâr-gîr-i zehr içün tiryâkdür cismim benim

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Gözümde 'aks-i cemâlûñ bahâra beñzetdim
Yaşım bahârda taşmış pıñâra beñzetdim
- 2 Cigerde cem' olalı kanlu kanlu peykânûñ
Derûn-ı sînede gördüm enâra beñzetdim
- 3 Görince baħr-ı hüsünde haţuñuñ karasını
Necât sâhili şandum kenâra beñzetdim
- 4 Şaçuñ hevâsı ile yolları mu'atţar ider
Nesîmi kâfile-i müşg-bâra beñzetdim
- 5 Güzel görünür ırakdan görünse her nesne
Anuñ içün güneşi rûy-ı yâre beñzetdim
- 6 Sirişk yağmuru döksün ki berk-i âhımdan
Karañu giceleri ben nehâra beñzetdim

- 7 Ögerseñ ol ruhı ög kim Necâtî vaşf ideli
Beyân varaklarını lâle-zâra beñzetdim

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Her gün ol ruhsâr-ı gülzâr-ı cinânı gözlerim
Her gice ol zülf-i 'ömr-i câvidânı gözlerim
- 2 Zülf ü ruhsârûñ hevâsıyla ıraklardan тұrup
Gice âteş şu'lesin gündüz duhânı gözlerim
- 3 Hüsnuñe ins ü melek hayrân u ben dîvâne-vâr
Geh zemîne bakaram geh âsumânı gözlerim
- 4 Halka gibi gözlerim kapuñda kaldı döstum
Feth-i bâb ola deyü ol âsitânı gözlerim
- 5 Nice şuna çarh çînî kâse ile nuql-i gam
Devr elinden ben ki câm-ı şâd-mânı gözlerim
- 6 Râhat u kahrına dehrûñ baş açup yalvarmazam
Ben Necâtî himmet-i şâh-ı cihânı gözlerim

[136]

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Sen bu hışm-ı çeşm ile kan eylemezseñ işte ben
Derdimi dünyâda destân eylemezseñ işte ben
- 2 Al ele âyîne ol hüsni cihân-efrûza bak
Gül gibi çâk-i girîbân eylemezseñ işte ben

Velehû Ez-Ğazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Yüri sen and içegör biz mey-i nâb ey şüfî
Saña peymânı komuşlar bize peymânedekin

Velehû

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- 1 Cefâ vü cevri ile alma dil-i sûzânı sînemden
Od alup kande yakarsın perî yüzlüm cehennemden
- 2 Göñül kaşrına geldikçe hayâlün bir dem eglenmez
Şanasın kim od almağa gelür bu külbe-i gamdan
- 3 Gözüñ merdümlük eyleyüp her ok ki sîneme urdı
Kemân-ebrûlarıñ anı çıkardı bir bir arkamdan
- 4 Yüzüñi ey melek-sîret görürse diye hûrîler
Bu şûretle beşer gelmiş degüldür nesl-i Âdem'dem
- 5 Hayâli serv-i kaddüñüñ dile gelmedi hayliden
Ayağına şu dökmeli olupdur çeşm-i pür-nemden
- 6 Müsâfirdür şabâ şimdi ayak tozu ile geldi
Getürdi göñlüme bûy-ı vefâ ol zülf ü perçemden
- 7 Cüdâ olmadı sîneñden Necâtî nefsi emmâre
Bu rûşen oldu kim kâfir ebed çıkmaz cehennemden

Velehû

(Fe'îlâtûn Fe'îlâtûn Fe'îlâtûn Fe'îlûn)

- 1 Yine ferzâne göñül 'aşk ile bî-hûş olsun
Yine dîvânelere câm-ı belâ nûş olsun
- 2 Çekeyin sînemüñ üstinde elifler tâ kim
Giceler kıdd-i hayâlûñe der-âgûş olsun
- [137]
- 3 Ey muşavvir eger ol yârı iderseñ taşvîr
Serv-kad gonca-dehen sîm-bünâgûş olsun
- 4 Sen güzelden beni men' itme zihî zulm-i şarîh
Devr-i gülde diyeler bülbüle hâmûş olsun
- 5 İtiñüm sürme kapuñdan didim ol yâr didi
İtim olmağı saña göstereyim oş olsun
- 6 Ehl-i dilden bu cihân boş olırdur yarın
Benden ol pîre-zen-i dehr bugün boş olsun
- 7 Ey Necâtî'ye sa'âdet güneşi çeşm-i ümmîd
Pertev-i mihr-i ruhuñdan nice bir yoş olsun

Velehû

(Mefâ'îlûn Mefâ'îlûn Fa'ûlûn)

- 1 Hayâl-i yâr öñine mâ-hazardan
Dil ü dîdem bulundu huşk-ı terden
- 2 Lebûñ vaşfın işitmiş goncalardan
Gül açılmış anuñ-çün çın şehirden

- 3 Sevâd-ı dîde mülk-i dil senûndür
Neñ eksük pâdişâhum bahr u berden
- 4 Eger şîrîn lebûñe öykünürse
Göreyin dâd alsun Hâk şekerden
- 5 Baña bir bûse vir ölsün raqîbüñ
Halâş ol döstüm hayr ile şerden
- 6 Yüzüñi gördüm itdüm 'aşka bünyâd
Kim işe ibtidâ hoşdur seherden
- 7 Bu cism ü vaşl-ı kûy-ı yâr heyhât
Çıkılmaz bir kıl ile göge yerden
- 8 Göñül 'aşk odına yanar gözüm dir
Necâtî Tañrı şaklasun beterden

[138]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Câm-ı 'aşkuñdur dem-â-dem sırrını fâş eyleyen
Nâr-ı şevkuñdur hemîşe gözlerim yaş eyleyen
- 2 Öykünürmüş leblerüñe la'l-i yâkût ey şanem
Gâlibâ işbu günehdür anları taş eyleyen
- 3 Hâk-ı pâyuña döküp saçam gözüm gevherlerin
Ârzû-yı kîmyâdûr beni kallâş eyleyen
- 4 Âhım ile işigüñ pâk itmege komuş beni
Bâd-ı şubhı gülşenüñ şahınına ferrâş eyleyen

- 5 Sâlik-i râh-ı hâkîkâtdür Necâtî korkusuz
Dil-rübâlar 'aşkını kendüye yoldaş eyleyen

Velehû

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün)

- 1 Nice kâkûl nice mû sünbül-i hoş-bûdur bu
Dil-i 'uşşâkı perîşân idici bûdur bu
- 2 Ne gönül kôdı ne göz hâl-i ruḥ u 'ârız-ı dost
Oda yanmaz şuya batmaz nice câdûdur bu
- 3 Umarın haşrda cân oynadığımdan duyalar
Mâh-rûlar diyeler bir birine odur bu
- 4 Gözümüñ penceresin yapmağa emr eyledi şer'
Ki nigâruñ harem-i hüsnine karşıdur bu
- 5 Tenime ayru irer cânıma ayru sitemüñ
Tîğ-ı hûn-rîz-i cefâ-pîşeden ayrudur bu
- 6 Yine sihr itdi Necâtî nice söz nice gazel
Leb-i dilber şıfatında bir içim şudur bu

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

- 1 Nazar kıldı baña şol çeşm-i câdû
Enîs oldu yine Mecnûn'a âhû
- 2 Ne müşğ olur kara zülfüñ ki hergiz
Bulunmaz nâfe-i âhûda bu bû

- 3 Ümîd-i vaşluñ ile yandı sînem
Tama' olmasa olmaz idi tamu
- 4 Raķıbe şadr gösterdüñ kapuñda
Ne gün geldi ki dirüz ite ulu
- 5 Gözüñden şöyle bîmâr oldu nergis
Ki ebr ağızına penbeyle çıkar şu
- 6 Ruķuñda hâl-i fettânuñ görelden
Bilindi bu ki batmaz şuya câdû
- 7 Necâtî ğamzesinden iste kaçın
Bulunmaz egri tutulmazsa toĝrı

[139)

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Ey benim gün yüzli mâhum gel berü
Göklere çıkmasun âhum gel berü
- 2 Kible hakkı Ka'be yüzüñdür murâd
Ey kapısı secde-gâhum gel berü
- 3 Ay u günden alnuñ açık yüzüñ ağ
Ey benüm zülf-i siyâhum gel berü
- 4 Sensüzün dünyâya bakmak güc imiş
Gel berü bildüm günâhum gel berü
- 5 Olmasun yazuk Necâtî kuluña
Kıl teraħhum pâdişâhum gel berü

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

- 1 Gözüm ağlar o sîm-endâma karşı
Yetîm oğlan gibi bayrâma karşı
- 2 Yakamı yırtaram açma yakañı
Kızıl gül gibi ben bed-nâma karşı
- 3 Gönül kâkülleründen oldu gam-gîn
Garîb âdem gibi ahşâma karşı
- 4 Beni sen kıssa-hân itdün deyü dil
İder dildâr ile hengâme karşı
- 5 Rakîb ile idersin sohbet-i hâş
Necâtî'yi sürersin 'âma karşı

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Fiğân ki âhuma bakmaz geçer gider ol mâh
Dirîğ ki geçdi günüm nâle vü fiğân ile âh
- 2 Gice saçı hevesi şöyle ince yoldur kim
Nücûm-ı eşki delîl itmeyen olur güm-râh
- 3 Götür niğâb-ı cefâ-pîşeñi ki şûfî-i şehîr
Görüp yüzüñi diye bu ne hüsn olur Allâh
- 4 Şabâ düşürdi saçunu bülend kaddünden
O darb ile teni başdan ayağa oldu siyâh

- 5 Necâtî 'aşka yüzüñle gözün şehâdet ider
Eger döküp zer ü sîmi idinmedünse güvâh

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

- 1 Sevdim diyeli bakmadı dilber birisine
Her kişi gerçi mâ'il olur müşterîsine

- 2 Yazuk degül mi şafha-i ruhsâra hat çeküp
Cân mülkini ayakladasın gam çerisine

[140]

- 3 'Anber saçuña beñzedicek miski ey şanem
Şöyle sevindi nâfe ki şıgmaz derisine

- 4 Gitsün diyâr-ı hecre gönül andan ilerü
Tek lutf-ı dost bir nazar itsün gerisine

- 5 Kaddimi bükdi yay gibi dest-i hecr ile
Ok gibi gitdi bakmadı dilber berisine

- 6 Cân virseñ izi tozına nola Necâtiyâ
Bâzâr-ı 'aşk içinde bugün müşterîsine

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Yaşumuñ kaşresi geydürdi zirihler tenüme
Veh ki mâni' olamaz terk-i hadeng-efgenime

- 2 İşigünde şöñ ucu ben beni hâk idecegin
Ey cefâ-pîşe meger geçmeye hükümüm tenime

- 3 Cennet-i kûyuñı terk eylemeyem âdem isem
Nice bir dâne-i hâlûñ od ura hırmenime
- 4 Dest-i gam yaşamı çâk itmek içün dikdi kazâ
Zülfüñüñ riştesini zih gibi pîrâhenime
- 5 Ey güneş yüzli şanem âh yalıñuzlukdan
Kı belâ giceleri sâyede gelmez yanıma
- 6 Dimiş ol yâr Necâtî'nüñ elinden yandım
Kı kırmaz beni huzûr ile tıram meskenime
- 7 Kolumı halka gibi hîç kapımdan gitmez
Dikilür câm gibi iki gözi revzenime

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

- 1 Zülf-i siyehüñ gönümüz almağa sebep ne
Çün aldı dönüp yerlere çalmağa sebep ne
- 2 Gün yüzüñ ile mâh-ı felek karşılaşmış
Yâ gamzeñ okın yâreme şalmağa sebep ne
- 3 Ol pâdişeh-i leşker-i hûbâna soruñ kim
Kendine muñî' olanı çalmağa sebep ne
- 4 Dil düzdi durur hâlûñi zülfüñ niye şağlar
Bir uğruyu koltuğına almağa sebep ne
- 5 Çün girdi Necâtî elüñe gevher-i tecrîd
Şimden girü sen guşşaya talmğa sebep ne

[141]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Hâş belürmiş şol leb-i yâkût-ı handân üstine
Hızr'dur kim çıkagelmiş âb-ı hayvân üstine
- 2 Geh kemend-i zülfüñi şal gâh tîg-i gamzeñi
Boynumuz kılca ne hükümüñ var ise cân üstine
- 3 Sâkî böyle sâde iken cân aparur leblerüñ
Ger şarâb olur olursa kan olur kan üstine
- 4 Çün biçildi hüsn-i kaddine güzellik hıl'atı
Kimseler iş aşmadı zülf-i perîşân üstine
- 5 Ruhlarıñda kim bilür zülfüñ ne câdûluk ider
Kim geçüp bu resme bağdaş kurdı Kır'ân üstine
- 6 Bâg-bân-ı gönülümü men' itme kadd-i yârdan
Kõnşa bir bülbül ne var serv-i hırâmân üstine

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

- 1 Ey gonca açılma gel ağyâr arasında
Dâmânuñı şakla yürime nâr arasında
- 2 La'lüñle dehânuñ görünür söyledüğüñce
Bir gonca iki dâne-i gülnâr arasında
- 3 Dil almağa puşuda тұrur leşkere beñzer
Hatt-ı siyehüñ zülf ile ruhsâr arasında

- 4 La'lüñe nice beñizedeyin şol güheri kim
İpin süriyüp yüriye bâzâr arasında

{142]

- 5 Fûrkat gözimüñ acı yaşın ırmağ idüpdür
Şu şızmaz iken benüm ile yâr arasında

- 6 Bir yaña cihân bir yaña cânân ider cevır
Kaldım nideyim iki sitem-kâr arasında

Velehû Ez-Ğazel

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün)

- 1 Bâğ-ı cennet ne durur 'âşık-ı dîdârlara
Ben o bülbül degilem ki kona gülzârlara
- 2 Kõmazın zûlfi kemendin ne çekersenem çekeyin
Böyle olur tolaşan turrası tarrârlara
- 3 Çek dil-âzârlığı derd ile cânuñ çıksun
Yine cân virür idük böyle dil-âzârlara
- 4 Habb-ı miskîn dehânda yer ider gonca velî
Luţf ile öykünemez la'l-i şeker-bârlara

Velehû Ez-Ğazel

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün)

- 1 Çıkalı göklere âhım şereri döne döne
Yandı kandîl-i sipihrüñ cigeri döne döne
- 2 Ayagı yer mi başar zûlfüñe berdâr olanuñ
Şevk u zevk ile virür cân u seri döne döne

- 3 Sen olasın deyü bir bir aşılp âyineler
Gelene gidene eyler nazarı döne döne
- 4 Ey Necâtî yaraşur muṭribi şeh meclisinüñ
Raķş urup okıya bu şî'r-i teri döne döne

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtun Fâ'ilâtun Fâ'ilâtun Fâ'ilün)

- 1 Nokta saçdı fülfulüñ evrâķ-ı rengîn üstine
Dâl yazdı sünbülüñ reyḥân ile dîn üstine
- 2 Zülfi 'uṣṣâķ ile pîç-â-pîç olursa tañ mı kim
Her yañadan el üşürdiler o miskîn üstine
- 3 İre deyü korkaram bâd-ı şabâdan şovuk el
Ditrerem yapraķ gibi ol berg-i nesrîn üstine
- 4 Tûtiyâ-yı ḥâķ-i pâyım almasun dirseñ şabâ
Gör gözet dirseñ begim çeşm-i cihân-bîn üstine

[143]

- 5 Şu gibi ditrer leṭâfetde nigârâ 'ârızuñ
Anuñ içün nakş olunmuş ḥaṭṭ-ı müşġîn üstine
- 6 Toprağ olmuşken Necâtî ağzınuñ şuyı akar
Luṭf ile ol âb-ı ḥayvân uğrasa sîn üstine

Velehû

(Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fa'ûlûn)

- 1 Âhım felege irdi başım taḥt-ı şerâyâ
Yerden göge dek ḥayf olupdur bu gedâyâ

- 2 Ten derdi gibi olmaz imiş derd-i dil ü cân
Eyyûb daî döymeye beñ deñlü belâya
- 3 Hall olmaz imiş medresede müşkili 'aşkuñ
Ma'lûm durur mes'ele gâlib 'ulemâya
- 4 Bir gül ki haramîsi durur hâl ü haţuñ kim
Turmaz çıkarur hüsñ metâ'ını bahâya
- 5 Vaşf eyleyemez hüsñüñi yıllarla Necâtî
Âsândur egerçi güzel ögmek şu'arâya

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Bir ağız kim diyesin derd ile Allâh Allâh
Toldıra yeri gögi nûr ile Allâh Allâh
- 2 Geh olur havf gelür gâlib olur gâh recâ
Gâh olur hasret ile âh iderüz gâh Allâh
- 3 Toğrusın mi diyelim âh baña vâý saña
İtmese bedrakâ-i luţfını hem-râh Allâh
- 4 Kâmu yerde bulunur hâzır u nâzırdur ilâh
Âh içinde bulunur gel diyelüm âh Allâh
- 5 Zülmeti açmağa zıkr ile Necâtî zıkr it
Feth-i Rûmilini âvâze-i Allâh Allâh

Velehû

(Mefâ'ülün Mefâ'ülün Fa'ülün)

- 1 Yaraşmaz bâdeden dildâra tevbe
Bu vechile kalursa yâre tevbe

2 Görelden leblerüñ and içdi kâdî
Ki daği virmeye mey-hâra tevbe

3 Kulağuña girer pendî rakîbüñ
Nitekim kûçe-i hammâra tevbe

4 Dehânuñ sırrını şaklayamaz dil
Ne çâre yog imiş esrâra tevbe

5 Akıtdı gamzeñ itsün kana perhîz
Begim lâzım durur bîmâra tevbe

[144]

6 Ğamuñ şeydâsına içmek yaradı
Nitekim merdüm-i huşyâra tevbe

7 Bu mu'ciz nazmuñ elfâzın Necâtî
İşidenler didi güftâra tevbe

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilû Fâ'ilûn)

1 Dâ'im akar mı göz yaşı böyle yüzüm üzre
Devlet güneşi toğmaya mı yıldızum üzre

2 Ben kuhl-i cilâ minnetini çekmezem amma
Hâk-i kademüñ minneti iki gözüm üzre

3 Ol şâh-ı cihân süreli hışm ile nazardan
Göz yaşı gibi âh ki düşdüm yüzüm üzre

4 İtmeye cüdâ bâd-ı fenâ kûy-ı fenâdan
Raḥmet buludı şu sepelerse tozum üzre

- 5 Dükân açalı çâr-suy-ı bezmde hüsni
İş a8dı yine gicelerüm gündüzüm üzre
- 6 Çün tâc-ı şeref oldu vü iksîr-i sa'âdet
Hâk-i kademün 'izzeti başum gözüm üzre
- 7 Sevdim dimişem seni Necâtî gibi sevdim
Yokdur dönüşüm baş virürüm bu sözüm üzre

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

- 1 Çok fitne kopar zülf-i siyeh-kâra uyınca
Dillerde meşeldür bu ki ilanı tüyince
- 2 Ey Yûsuf-ı gül-çihre meşeldür atalardan
Kim düşmen için kuyı kazan kazar boyınca
- 3 Virdün ayağı toprağına nâfe-i Çîni
Ey bâd-ı şabâ var yûri hayr ile toynca
- 4 Secde idüp ayruğa getürdüm yüzime kir
Göz yaşı neler çekdi neler anı yuyınca
- 5 Goncayla katı sıklığı var bûlbûlün ey bâd
Ağız haberin aldum anuñ ben şoluyınca
- 6 El virmiş iken fırsatı fevt itme Necâtî
El mi irer ol serv-i revâna büyüyince

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Gerçi çeşmün lahza lahza kan ider kan üstine
Döstüm gamzeñ kılıçdur çeşm-i fettân üstine

- 2 Yâre hatt isnâd itmek bir zamândur şimdi kim
Zerreler toz kondurur hurşîd-i tâbân üstine
- 3 Yâr ile öpüşmeyince nûş idüp âb-ı hayât
Neydügini bilmedüm cân beslemek cân üstine
- [145]
- 4 Hatt-ı la'lûñ hükmi kim zîbâ görünmez ey perî
Ger hat-ı Yâkût ise mühr-i Süleymân üstine
- 5 Zâhidâ küfrini zülfüñ tut ki âyân bilmişüz
Sû-i zann itmek ne lâzım bir müselmân üstine
- 6 Şimdi bildüm derd imiş dermâna ırgüren beni
Tañ degül tercîh idersem derdi dermân üstine
- 7 Kaddüñi ögmek Necâtî'nüñ degül haddi velî
Söylemez kumrı gibi serv-i hırâmân üstine

Velehû

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün)

- 1 Deldi gamzeñ okı geçdi cigeri cândan öte
Delsün ey şûh-ı sitem-kâr nic'ola andan öte
- 2 Çemen-i hüsne geçüp nâz ile sen seyr idicek
Nice bülbül ola kim serv-i hırâmândan öte
- 3 Leb-i rengînüñ fi'l-cümle olur idi şebîh
Nesne yaratsa Hudâ la'l-i Bedaḥşândan öte
- 4 Virürüm zülf ü zenaḥdânuña göñlüm nic'ola
Neyleyeler baña zencîr ile zindândan öte

- 5 Câm-ı mey oldı nigîn halka-i meclis hâtemi
Bezmimiz oldı bizim mühr-i Süleymândan öte
- 6 Zülfi derbend gözi reh-zen olaldan geçemez
Dil ü cân kâfilesi zülf-i perîşândan öte
- 7 Bülbul-i tab‘-ı Necâtî söze âgâz idicek
Kimse yokdur ki öñinde gele ‘irfândan öte
- 8 Tura tolular içe ‘aşkıma Rûh-ı Câmî
Varsa bu nuql-i şeker mülk-i Hırasândan öte

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

[146]

- 1 Yine bağlandı gönül zülf-i siyeh-kâruñla
Yine dağlandı ciger âteş-i ruhsârûñla
- 2 Dir görem dimiş idüñ gamzeñüñ öldürdığını
Yine bir bûseñi alam gibi ikrârûñla
- 3 Sürinüp şu gibi yüz üzre gelür kanlu yaşum
Ğarañı bu ki müşerref ola dîdârûñla
- 4 Sâye-perver yaraşur serv-i sehî lûtf ile
Yerlere çalsa beni sâye-i dîvârûñla
- 5 İt gibi hûr u hacıl olsun iki ‘âlemde
Ser-i kûyuñ itini bir gören ağıârûñla
- 6 Ol degüldür ki gözüñ yaşın uralar yüzüñe
Yâr oldur ki qabûl ide seni varuñla

7 Eşer-i şâm u seher yog idi dünyâda daği
‘Aşk u meşk ider idük tırra-i tarrârûnla

8 Sözüññ sızı ile yandı Necâtî dil ü cân
Göreyin odlara yansun daği eş‘ârûnla

Velehû

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

1 Gel ey zâhid baña Hâk’dan temennâ kıl du‘â eyle
Di kim dâ’im anı bir dil-rübâya mübtelâ eyle

2 Ümîdim devletim varım sa‘âdetlü işigüñden
Kesilmesün ‘alâkam tek vefâ itme cefâ eyle

3 Eger pervâne gibi eylemezseñ yanmadan pervâ
Dil-i şeydâñı yaluñ yüzlılerle âşınâ eyle

4 Aña kimse yaramaz ey gül-i ra’nâ-yı bustânî
Cefâ vü cevır ü mihnetden ne eylerseñ baña eyle

5 Necâtî cân virüp alduñ ayağı toprağın yârûñ
Yürü bâbında bulmuşsın gözüñe tûtiyâ eyle

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Âfet-i dîn olan ol gîsû-yı ‘anber-bû gibi
Ġâret iden göñlini ben mübtelânûñ bu gibi

2 Oldı ben dîvâneye mûnis hayâl-i çeşm-i yâr
Ġam beyâbânında şol Mecnûn ile âhû gibi

[147]

- 3 Buncadan hûn-ı cigerle besledigim göz yaşı
Dem-be-dem şıçrar yüzime yapışur kanlu gibi
- 4 Şol kadar sürdüm yüzimi itlerûñ izine kim
Al olupdur kanlu yaşumdan gül-i hod-rû gibi
- 5 Bir mu'allimden dañi bir toğrı harf öğrenmeden
Serv-i kaddûñ vaşfını ezber okudum şu gibi
- 6 Tîr-i miñnetden Necâtî bulmaduñ hergiz halâş
Ol kemân-ebrû cefâsı alnuña yazu gibi

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Bañmasun kapuña zâhid gözlesün mihrâbını
Lâyık oldur kim bile her kişı kendü bâbını
- 2 Menzil-i evvelde başını qadem itmek gerek
Râh-ı 'aşkuñ gözleyenler zâhidâ âdâbını
- 3 'Ârif iseñ şafhasında hüsnuñuñ hañ koyma kim
Müsta'idd olan kitâbınuñ qomaz i'râbını
- 4 Gice vuşlat mâ-cerâsın söyleşürdük âb ile
Yâr işitdi didi miskîn hûba söyler hâbını
- 5 Olta şalmışdur şuya şayd itmek içün şanuram
Gördüğimce 'ârızında zülfinuñ kullâbını
- 6 Sen tûrup şûfî yüzün ekşitdiginden kime ne
Acıdur bî-çâre yavuz sirke kendü kabını

- 7 Ey Necâtî nâle muṭrib eşk sâķî gam nedîm
Gel ki itdiler müretteb şolḫbetüñ esbâbını

Velehû

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün)

- 1 Ağzuñuñ zerrece yok çünki vefâ-dârlığı
Birdür ey dost anuñ yokluğu vü varlığı
- 2 Dehenüñde leb-i cân-baḫşuñı itmiş izhâr
Ol ki yokdan yaradupdur bu kamu varlığı
- 3 Deliden uşlu haber nûş idegör câm-ı şarâb
Nice bir 'aķla kifâyet ko bu huşyârlığı
- (148]
- 4 Şaçı mârın kesüp olmuş gözi bîmâr velî
Virmemiş kılca zarar ḫüsnine bîmârlığı
- 5 Ben dimezdim ki kapuñ iki cihâna degişem
Nidelim devr-i zamân eyledi ğaddârlığı
- 6 Lebi vaşfında sözüñ biz şekerin çıkarırız
Ḳanı tûtî ki ide cânla ḫarîdârlığı
- 7 Şekerîn sözlerini kağıda dürdüñ ki şata
Begim öğretti Necâtî'ye bu 'attârlığı

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün)

- 1 Dünyâyı bir yaña ḳosalar bir yaña seni
Baña seni gerek seni ey bî-vefâ seni

- 2 Müşkil bu kim maḥabbet iki başdan olmadı
Sevdirmedi baña seni illâ baña seni
- 3 Mihr ü vefâ için mi getürdi beni felek
Cevr ü cefâ için mi yaratdı Ḥudâ seni
- 4 ‘Âşıklaıuñ ne çekdiğini añlamağ için
Allâh ideydi bir güzele mübtelâ seni
- 5 Bir bağıı katı yüzi açılmış güzel gerek
Âyîne gibi göstere şâhum saña seni
- 6 Şalma şakın ayağ du‘âcılaruñı kim
Ey serv-kaç el üstine tutar du‘â seni
- 7 Olduñ Necâtî sâye-i zülfinde pâdişâh
Var ey gedâ ki kapladı zıll-i hümâ seni

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Sâkiyâ çünki degül kimseye fırsat bâkî
Gel şabûhî idelüm var ola elbet bâkî
- 2 Fursat el virmiş iken bezm-i hayâtı hoş gör
Demidür cân-ı ‘azîzüñ saña şohbet bâkî
- 3 ‘Âşkî cândan ilerü sevdigimi tañlama kim
Umaram cân gide kala bu hâlet bâkî
- 4 Dôst bu şûret ile gönümüzizi aldı velî
Ḥusn bir âyinedür kıalmaz o şûret bâkî

- 5 Ger vefâ itmez iseñ 'ahde cefâ-kâr olasin
Ger devâ itmez iseñ derd ile 'illet bâkî

[149]

- 6 Baña yazuk diseñ a saña ne var ey şüfî
Kûy-ı yâr olmaz ise gûşe-i cennet bâkî

- 7 Saltanat virdi Necâtî'ye hümâyûn zülfûñ
Bârekallâh begim sâye-i devlet bâkî

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Dime kim yârda yok cevri ü cefâdan gayri
Ne dilerseñ bulunur mihr ü vefâdan gayri
- 2 Beni ağlañ beni kim üstime gelmez öliceğ
Bir avuç toprak atar bâd-ı şabâdan gayri
- 3 Ne belâdur ki hañ u hâlinûñ âşüfteleri
Çeke hecrûñ elemin bunca belâdan gayri
- 4 Dûd-ı âhım ne 'aceb göklere tutsun yüzini
'Âşıkun kimi var ola Hudâ'dan gayri
- 5 Ne garañ eyleye 'uşşâk vişâlûñ var iken
Ne murâd idine bîmâr devâdan gayri
- 6 Elif-i kâmetûñ ile kaşuñâ râ didiler
Gönlümüz egleyemez kimse bu râdan gayri
- 7 Yüzine tutsa Necâtî ne 'aceb haclet elin
Nesi var yüze gelür dest-i du'âdan gayri

Velehû

(Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fa'ûlûn)

- 1 Dil sevdi yine cân ile cânân olacağı
Bî-çâre bilür derdine dermân olacağı
- 2 Gün yüzi tûlû' eyleyicek şubh-ı şafâdan
Besbellû idi âfet-i devrân olacağı
- 3 Dil leblerüñüñ şevki ile düşdi şarâba
Sâkî içelüm şun yeri şu kan olacağı
- 4 Dil zülfüne tolaştı didim güldi didiler
Beñzer ki olageldi perîşân olacağı
- 5 Genc-i ruhi katında gönül hâlini aınma
Billâh Necâtî ko şu vîrân olacağı

[150]

Velehû

(Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn)

- 1 Kâkûl-i müşgîni birdür 'arız-ı gül-fâm iki
Nitekim 'âdetdür olur kâdr bir bayrâm iki
- 2 Sînede hem cevri-yâr u hem cefâ-yı rûzigâr
Bir niyâm içinde olmaz tîğ-ı hûn-âşâm iki
- 3 Âh kîm iki 'adem ortasıdur bâğ-ı vücûd
Bir harâb-âbâda geldik şubh birdür şâm iki
- 4 Tâlib-i cânân olan dünyâ vü'ukbâ aılamaz
Kûy-ı yârûñ yolu birdür menzil-i ârâm iki

- 5 Kimi 'İsî dir leb-i cân-bağşuñ kimî Hızır
Şora varursañ haqîkat cism birdür nâm iki
- 6 Bâdedür la'lîn lebüñ mestânedür nergislerüñ
Bezm-i hüsnüñ zînet itmiş piste bir bâdâm iki
- 7 Düşde 'aşkuñ hâletin Mecnûn'a şordum didi kim
Saña hem-demdür Necâtî bâde birdür câm iki

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Çekdi kenâra göz yaşı sen mâh-pâreyi
Ey mâh-pâre öger iseñ ög sitâreyi
- 2 Ma'sûka göñlin egmedi Ferhâd gerçi kim
Mûm eyler idi şevki odı seng-i hâreyi
- 3 Virdi fenâya âhim u yaşım yeri gögi
Yer gök kabûl ide mi bu ben yüzi karayı
- 4 Derd ile koñ beni baña añañ vişâli kim
Bağr-ı muhîtte gark olan añañ kenâreyi
- 5 Şanma Necâtî cennet-i kûyuñ koyup gide
Ölmüş durur bulunca ol arayı arayı

Yukarıda otuz dokuzuncı şâhîfeden bed' ile âşârınınıñ dercine ibtidâr olunan Burûsalı kâdî-'asker Veliyyüddîn Çelebi-zâde, Fâtih hazretleri muşâhib [151] ve vüzerâsından Ahmed Paşa'nın soñradan ele geçen ba'zı eş'ârıdır. Şâ'ir-i müşârün-ileyhiñ şîve-i mezâmîn ü hayâl ve imlâ vü me'âlinden dört beş yüz sene mukaddem âşâr-ı manzûme ve menşûrede Türkçe îrâd ve isti'mâl olunan revîş-i 'ibâre ve şîve-i lisân, "kaba Türkçe"

ta'bîr olunan Anaîolî lisânıyla mürekkeb ve ba'zen 'Arabî ve Fârisî daîi maîlûî olarak tanzîm ü inîîâd olundığı aîlaîılır ve bu 'ibâre de "babamız lisânı" ta'bîrine cedîr ü sezâ olduğı ihîâr olunur.

Burûsalı Veliyyüddîn-zâde Ahmed Paîa'nın Şoîradan Ele Geçen Eîî'ârı

Ez-Ėazel

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Hayâl-i yâr ile kıldum bu gice şoîbet-i hâî
Semâ'-ı nâleme uydurdu rakîsını rakîkâî
- 2 Niçün düşer yüzi devrinde dil zenaîdâna
Gerek ki 'îdde zindândan olunaydı îalâî
- 3 Lebûî kanırn içeri anuîla bir degülse gözûî
Ėo kanlum ile şoruîayum el-curûîu îaîâî
- 4 Şımağa îîîîe-i nâmûsın Ahmed'üî nice bir
Hemîîe seng-i melâmet atar 'avâm u îavâî

Veleîû Ez-Ėazel

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Şafâ-yı 'ârızı cennetden itdürür i'râî
Hevâ-yı kûyı îomaz dilde ârzû-yı riyâî
- 2 Devâ-yı derdimi îordum îabîb-i 'aîîa didi
Lîîâî ile îabîbûî şîîa bulur emrâî

3 Belürdi hoşka-i la'lünde dür dişün hannâs
Göründi mîmde Yâkût şîvesiyle beyâz

4 Kemâle kâbil iseñ istifâza kıl Ahmed
Muḥâldür bu ki feyzinde buḥl ide Feyyâz

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Ġam degül bî-hâl olursa ḥusnûñ evrâkında ḥat
Resmdür 'âriflere nâme yazarlar bî-nuḳat

2 Zülfüñüñ dârında berdâr itmege dil düzdini
Hâkim-i kudret 'izâruña virüpdür dest-i ḥat

[152]

3 Ḥayr umarsa dil miyânuñdan maḥaldür dilberâ
Çünkü Peyğamber buyurdi ḥayr-umûr olur vasat

4 Mısr-ı ḥusnûñ ḥasretinden her dem Yûsuf-cemâl
Nîl-i çeşmimden döker Bağdâd-ı göñlüm Rûm'a Şat

5 Ahmed'e cevri eylemekden döst i'râz eyledi
Yâ unutmuşdur tarîkin yâḥud itmışdür ğalat

Velehû Ez-Ġazel

(Mef'ûlû Mefâ'ilün Mef'ûlû Mefâ'ilün)

1 Cânâne cemâlünsüz dil bulmadı cândan ḥaz
Zîrâ ten-i bî-câna yok 'ayş-ı cihândan ḥaz

2 Geçdikçe şun ey sâkî meyden var ise bâkî
Furşatdur alam tâ kim 'ömr-i güzârândan ḥaz

- 3 Ey dil hât-ı ser-sebzin la'linde temâşâ it
Gör Hızr ne hoş almış ser-çeşme-i cândan hâz
- 4 Göñlüñ katıdır cânâ nerm olmaz o eşkimle
Kim seng-i siyâh itmez hîç âb-ı revândan hâz
- 5 Zâhid yanağın vaşfin idrâk idemez zîrâ
Kesb eyleyemez a'mâ âyîne-i cândan hâz
- 6 Rağm isteme dilberden çün ney gibi inlersin
Ağmed seni diñdirmez ol k'ala figândan hâz

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Görmeden cân terkin eyler bî-nizâ'
Vaşf-ı hüsnüñi kim itse istimâ'
- 2 Cân u dil dirsem nola la'lüne kim
Yok bahâyâ istenür evvel metâ'
- 3 Şormak isterdim lebi râzın didi
Küllü sırrın câveze'l-işneyni şâ'
- 4 Ağdı başına hevâsı kaddüñüñ
Ol hevesden serv urur her dem semâ'
- 5 Bûse almak zehr-i kâtil görünür
La'l-i şîrnüñden itdikçe vedâ'
- 6 Cân-ı 'âşık taldı ağzuñ fikrine
Buldı sâlik sırr-ı gayba ittilâ'

- 7 Her şeb Alımed revzenüñden tâ selher
Görinür âhuñ çerâğından şu'â'

- 8 Key be-vaşl-ı dost yâbem dest-râ
İnne 'ömri fî hevâ şudğıha zâ'

[153)

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Hışm ile çeşmi kaşd-ı dil ü cân ider dirîğ
Küfr ile zülfi ğâret-i îmân ider dirîğ

- 2 Hayl-i hayâli 'aklı perâkende-hâl idüp
Cem'iyetimi zülfi perîşân ider dirîğ

- 3 Milnet kemânı cevri okı ile delüp kırmaz
Hasret kılıcı yüregimi kan ider dirîğ

- 4 Mey deyü kanım içeli mestâne gözleri
Tennûr-ı gamda bağrımı biryân ider dirîğ

- 5 Bâğ-ı ruğında çâh-ı zenağdânı hasreti
Cennet çemenlerin baña zindân ider dirîğ

- 6 Alımed'den idüben hasenâtın o şeh dirîğ
Her nâ-mağalle hüsn ile ilhân ider dirîğ

Velehû Ez-Ğazel

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Zihî bidâyet-i hüsn-i hañun nihâyet-i lutf
Yüzünde huccet-i hüsn ü lebünde âyet-i lutf

- 2 Gül-i ruḥuñ varakı ḥâmil-i makâle-i ḥüsn
Ḥadîş-i la'l-i lebûñ nâkıl-i rivâyet-i luṭf
- 3 Bu luṭf-ı ṭab'ı gören incinür du'âmızdan
Ne nâzûk eylemiş ol nâzenîn-i ğâyet-i luṭf
- 4 Dili münevver ider cânları musahḥar ider
Meh-i sipihr-i melâḥat şeh-i vilâyet-i luṭf
- 5 Çü dilde verd-i ruḥuñ zıkri vird-i cânımdır
Sezâ durur ki serimde ola velâyet-i luṭf
- 6 'Îzâruñ âbı ne şudur ki ḥüsn mevcın urur
Leṭâfetinden ider ḥaṭṭuñ sirâyet-i luṭf
- 7 Zebân-ı ḥâme-i Ahmed beyân resâ'iline
Yazar leṭâ'if-i ḥüsn ü ider ḥikâyet-i luṭf

Velehû Ez-Ğazel

(Müfte'ilün Mefâ'ilün Müfte'ilün Mefâ'ilün)

- 1 Taşdı yaşım deñiz gibi sâhili vü kenârı yok
Mevc-i ğam-ı zamânedен fülk-i dilüñ qarârı yok
- 2 Kimse mi var cihânda kim bezm-i ğamuñda şem'-vâr
Sîne-i sûz-nâk ile dîde-i eşk-bârı yok
- 3 Mîhr yüzini gösterür 'âşıka ruḥlaruñ velî
Âyinelerde görinen şûretüñ i'tibârı yok
- 4 Fırkat odına yanarım kor gider ise ğam beni
Kim bu şınıklı göñlümüñ bir daḥi ğam-güsârı yok

- 5 Nakd-i revânın Ahmed'ün yolına saçduğum bu kim
Gayri elinde ey şanem saña yarar nişânı yok

Velehû Ez-Ğazel

(Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Âh kim gam kilîdinün dili yok
'Âşıkun bundan ulu müşkili yok

[154]

- 2 Şındı seng-i cefâda şabr ayağı
Râh-ı 'aşkun makâm u menzili yok
- 3 Gonca la'lüne kande öyküne kim
Gonca miskîndür ağzı var dili yok
- 4 Nice teşbîh idem yüzün kamere
Ki mehün 'anberîn selâsili yok
- 5 Zulmi oransuz itme Ahmed'e kim
Tîr-i âhuñ felekde hâ'ili yok

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Her kimün kim bir kamer-ruhsâr-ı mihr-efzâsı yok
Gûyiyâ hâr-ı siyehdür kim gül-i ra'nâsı yok
- 2 Haddünün cennet gibi yüz gülşen-i handâni var
Cennetün haddün gibi bir lâle-i hamrâsı yok
- 3 Serv-i ra'nâdur kadün ey gonca-leb servün velî
La'l-i 'unnâbuñ gibi şîrîn ü ter hürmâsı yok

- 4 Çeşm-i şûr-engîzi pür-âşûb idelden 'âlemi
Gûşe mi vardur kim anuñ fitne vü gavgâsı yok
- 5 Cân u dil yaksam nola cânâ yüzüñ şem'inde kim
Bâl ü perden 'âşık-ı pervânenüñ pervâsı yok
- 6 'Anber-i sârâ gibi olsun siyeh-rû ey şanem
Her gönülde kim ser-i zülfüñ siyeh sevdâsı yok
- 7 Bûlbülüñ çokdur senüñ ey gül velî bu Aḥmed'üñ
Senden özge lâle-ruḥsâr u semen-sîmâsı yok

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Piste-lebsin pistede lîkin şeker güftâr yok
Serv-ḳadsin servde ammâ ki ḥoş-reftâr yok
- 2 Sebze vü âb-ı revân u câm-ı şâfî ṭab'-ı pâk
Cümle 'ayş esbâbı var ammâ münâsib yâr yok
- 3 Dil ġarîbin aşma zülfüñ dârına şeb-rev deyü
Ben boyun kim şehirde ṭurrañ gibi ṭarrâr yok
- 4 Leblerüñ esrârını mey-ḥânedden şormak gerek
'Ayb-bîn çokdur velâkin kâşif-i esrâr yok

[155]

- 5 Ḥaste-diller ḥâlini şor sañ a ġamzeñden didim
Didi dilberlik yolında pürsiş-i bîmâr yok
- 6 Senden alup gönülümü kime virem kim bir daḥi
Âfitâb-ı serv-ḳâmet mâh-ı gül-ruḥsâr yok

- 7 Serv-i gül-ruh dirdim ol fettâna lâkin servde
Sîb-i sîmîn üzre bitmiş berg-i 'anber-bâr yok
- 8 Hep cihân ol meh-likâya müştêrîdür ey güneş
Şatamazsın hüsnüni germ olma kim bâzâr yok
- 9 Kimse Ahmed gibi medh itmez mu'anber zülfünü
Tûtü çokdur Hind'de lâkin şeker-güftâr yok

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fa'ûlûn)

- 1 Âyine-i cândur ruh-ı zîbâsı 'Alî'nün
Bir gözle muhâl oldu temâşası 'Alî'nün
- 2 Kim gezdüre hırşîdi gümüş serv üzerinde
Fitneyle meger kâmet-i ra'nâsı 'Alî'nün
- 3 Bir serv durur yaprağı şîve yemişi nâz
Toğrusı belâdur kad-i bâlâsı 'Alî'nün
- 4 Bustân-ı hacâletden eger şîve şatarsa
Bîñ câna ucuzdur lebi hürmâsı 'Alî'nün
- 5 Câzû gözi öldürdığını itmege ilyâ
'İsî-demidür la'l-i güher-zâsı 'Alî'nün
- 6 Yüz fitne vü bîñ nâzı çeker sürme yerine
Bir demde iki nergis-i şehlâsı 'Alî'nün
- 7 Hatt u lebi tezvîr idüğün şormağa Ahmed
Hâcib getirür yâ kaşı tuğrâsı 'Alî'nün

Velehû Ez-Ğazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- [156]
- 1 Cânları zâr u nizâr eyledi hecr ile ğamuñ
Dilleri zîr ü zeber kıldı cefâ vü sitemüñ
 - 2 Ceyş-i Hindû ile feth itmege mülk-i Huten'i
Sipehi tıfl ider ol tırra-i müşğîn-'alemüñ
 - 3 Cân kaşuñ üzre benefşeyle yazar sünbül-i ter
Şalsa ey serv-i revân sâyesini zülf-i hamuñ
 - 4 İşigüñe niçe yüz sürmeye ğurşîd-i felek
Ki ider ğâh gehî anı müşerref kademüñ
 - 5 Zülfi şerhini bu Ahmed nice kûtâh ide kim
Râh-ı sevdâda dırâz oldu zebânı kalemüñ

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Bir gice sevdâ-yı zülf-i bûy-i yâr itsem gerek
Müşğ gibi kanlar yudup terk-i diyâr itsem gerek
- 2 Kimseye rûzî degüldür mahrem-i esrâr-ı 'aşk
Ben şeb-i târîki bârî râz-ı dâr itsem gerek
- 3 Şem' baş oynar ki meclisde iken germ olmasun
Ben ayağüñ tozına cânlar nişâr itsem gerek
- 4 El uzadup zülfüñe yalvarırım sevdâmı gör
Mûr iken efsûn okuyup kaşd-ı mâr itsem gerek

- 5 Seyre çıkdukça seg-i kûyuñ kadem basmağ içün
Yüzimi gül-gûn yaşımla lâle-zâr itsem gerek
- 6 Tîr-i âhımdan iñen gâfil yürür beñzer ki ben
Bir gün ol kebk-i hırâmânı şikâr itsem gerek
- 7 Sâkiyâ peymâne şun kim tevbe vü peymânı ben
Şûfîler dülbendi gibi târumâr itsem gerek
- 8 Zıkr ü fikr isterseñ Ahmed işte halvet işte ben
Ko beni kim fikr-i ruhsâr-ı nigâr itsem gerek

[157]

- 9 Haññ u la'l ü kadd ü ruhsârıñ ile eş'ârımı
Hûb u rengîn ü lañf ü âb-dâr itsem gerek

Velehû Ez-Gazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Efkâr-ı 'aşkuñ ile dil-efgâruñum senüñ
Dermândeyim ki derde giriftâruñum senüñ
- 2 Sevmek seni günâh ise aş zülfüne beni
Başdan ayağa çünki güneş-kâruñum senüñ
- 3 Turdum kapuñda başuma bir gün toğa deyü
Gören şanur ki sâye-i dîvâruñum senüñ
- 4 Ey tâs-ı 'aşkına dil ü cân ka'beteyn olan
Nerd-i gamuñda hasret ile zâruñum senüñ
- 5 Bîmâr öldürici dil ü cân tabîbisin
Öldür beni ki derd ile bîmâruñum senüñ

- 6 Ne mâhsın ki cân olalı müşterî saña
Bâzâr-ı ‘aşk içinde harîdârûñum senüñ
- 7 Yâr Ahmed'i görüp didi ey ‘andelîb-i mest
Zârîlîg eyle turma ki gülzârûñum senüñ

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün)

- 1 Gülşen-i cennetde bitmiş bir gülüñ vardur senüñ
Ol gül ucından hezârân bûlbûlüñ vardur senüñ
- 2 Luţf ile reyhânları gülşende hayrân itmege
Yâsemenler sâye şalmış sünbûlüñ vardur senüñ
- 3 Çîn-i zülfüñde ne Hindûdur benüñ kim dir gören
Mülk-i Hindustân deger bir fûlfulüñ vardur senüñ
- 4 ‘Anberîne olmağ içün nev-‘arûs-ı hüsnüñe
Serv-i nâz üstinde müşgîn kâkülüñ vardur senüñ

Velehû Ez-Ğazel

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

- [158] 1 Mestâne gözlerüñden olalı harâb dil
Yaş yerine döker cigerimden şarâb dil
- 2 Maşşer midür şaçuñ ‘arafâtında ‘aşkuñuñ
Kim anda kalb kalb turur bî-hisâb dil
- 3 Ğam pûtesinde cân eridigin gözetme kim
Tâb-ı cemâle döymez olur âb u tâb dil

4 Taqdim kebûter-i dile şevkim kitâbını
Sûzından odlara yanup oldı kebâb dil

5 Hüsnuñ tağıtdı 'aqlı dil aldandı sözüñe
Alımed ne itsün oldı maḥall-i 'itâb dil

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Hikâyet-i gam-ı hicrân-ı yârı mı diyelim
Şikâyet-i sitem-i rûzgârı mı diyelim

2 Yâhud bu şîşe-i nâzûk-mizâc gönlümûze
O seng-dilden iren inkisârı mı diyelim

3 Edeb degül gile cevır ü cefâ-yı cânândan
Ne hûb 'özü diler rûy-ı yârı mı diyelim

4 Yazup letâ'if-i hüsniñ beyân varâklarına
Benefşe berg-i gülün perde-dârı mı diyelim

5 Ya âb-ı lutf-ı 'izârın mı yâ kenârında
Letâfet ile biten sebze-zârı mı diyelim

6 Şiken şiken resen-i müşg-bârı mı öğelim
Dizin dizin güher-i âb-dârı mı diyelim

7 Vişâle va'de virür gamzeñ aña biz inanup
Qabûl-i mestün olur i'tibârı mı diyelim

8 Göñulde sûzen-i gam var üşenmeden biz aña
Ḥayâlün ayağınıñ reh-güzârı mı diyelim

- 9 Belâlî bülbûlin añup şorarsa Aḥmed'i dost
Gülûñ firâķını yâ zaḥm-ı ḥârı mı diyelim

Şehzâde Sultân Cem'îñ soñradan bulunan ba'zı âşârıdır:

Şehzâde Sulân Cem Ḥasbe't-tâli' Rodos şövalyelerine müsâfir iten birâderi Sultân Bâyezîd-i Şânî'ye yazdığı darâ'at-nâmede görilen eş'ârıdır:

مفرد

باب حیوان کرم وقتست ای سلطان
احیا کی این بنده راندلت قلب چاکرم

وله

نیست خدمت که از لطف بجویم رحمتی
زانکه لطف خسروابی حدوبی عدادمست

وله

چون ز الطافت گرفتم قال را
حاجت گفتن نشاید حال را

Sultân Bâyezîd-i Şânî'nin ikinci şehzâdeleri Sultân Korkud'ıñ, küçük birâderi [159] Yavuz Sultân Selîm'îñ cülûsından soñra Sultân Selîm'e yazdığı 'arîzadaki eş'ârıdır:

رفیع رأی تو بر من تغییری دارد

بتهمتی که مراشان بگفته اندجرم نی

بنعمت تو که جانرا از دست نوروضیا

بتهمتی تو که تنرا ز بهراست غیرتی

نکرده ام بخلاف ضمیر تو فعلی

خدای لم یزلی شاهدی باین معنی

وله

كجاروم كه مراجزدرت پناهی نیست
بجز عنایت توهیچ عذرخواهی نیست

وله

اسمع بقلبك انالاذان كاذبة
وانظر بعقلك ان الطرف خوان

Yavuz Sultân Selîm Hân-ı Gâzî hazretlerinin ‘Acem şâhlığını i‘lân iden Şeyh İsmâ‘îl Şafevî’ye re’sen ve cevâben şâdır olan tehdîd-nâme-i hü-mâyûnlarında meşûr olan ve zâde-i tab‘-ı hümâyûnları olup mu’ahharan ele geçen eş‘âr-ı ‘âlî-i cihân-gîrâneleridir:

Tehdîd-nâme-i evvelde mûnderic ebyât:

چو بیینه تهی کردداز نره شیر
شغال اند ندرايد ببانك دلیر

من زرع الفتن حصد المحن

مصرع

كه زنگی بشستن نكردد سفید

بیت

خوی بد در طبیعتی کپ نشست
نرود جز بوقت مرك ازوست

وله مثنوی

من انم كه چون برکشم قیغ تیز
برار روزی زمین رستخیز

کباب از دل نره شیران کنم
صبوحی بخون دلیران کنم

شود صید زاغ کمانم عقاب
ز تیغ بلرزد دل آفتاب

اگر درتیر دم تو کنم دیده
نکر دون کردند نشنیده

ز خورشید تابان عنانم بپرس
ز بهران آب سنانم بپرس

اگر تاج دارای مرا تیغ هست
چو تیغ بود تاجت آرم بدست

امیدم چنانست نیروی بخت
که بسانم از دشمنان تاج و تخت

وله

سایه عدل و عنایت بسر او فکنیم
هرکه چون مهرنهدروی بخاک در ما

مصراع

زهی سعادت انکس که این اجابت کرد

وله

باسیه دل چه سود کفتن وعظ

Pâdişâh-ı zafer-penâhın üçüncü def'a gönderdikleri tehdîd-nâmede mûnderic manzûmeleridir:

عروس ملک کسی در کنار کیرد ننگ
که بوسه بر لب شمشیر آبدار دهد

وله

در مرک انکسی بگوید بیای
بزمین اندر بجند رجای

‘Ahd-i Kânûnî’den Tavukçı Başı-zâde Tavukçı Başı Enderûnî Şehâbî Çelebi:

Matla‘

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

Zahm-ı tîr-i yâr ile ey dil tolu kınsın yine
Kaşlarınuñ yâyına beñzer ki kurbânsın yine

Fâtih Sultân Mehmed Hân hazretleri ‘Aşırından Edîb-i Meşhûr
İrânî Molla Hâmidî’niñ Eş‘ârı

Fâtih Sultân Mehmed Hân hazretlerinin her nev‘ ‘ilm ü ma‘rifete olan farf-ı meyl ü ragbet ve aşhâbına ri‘âyet ü ‘inâyet-i ma‘ârif-şinâsîlerini işi-
den ‘ulemâ vü üdebânîñ dâru's-salânat-ı seniyyelerine cân atdıkları gibi
edîb-i meşhûr İrânî Mollâ Hâmidî dañi bâr-gâh-ı hümayûnlarına ruh-sâ ve
bir müddet muşâhiblik ve ba‘zı me‘mûriyetlerle mazhar-ı eltâf u iltifât ola-
rak nâm-ı hümayûn-ı pâdişâhânelerine tanzîm ü tedvîn ve huzûr-ı hüma-
yûnlarına takdîm eylediği dîvân-ı belâgat-‘unvândan muntaħab eş‘âr-ı be-
lâgat-âşâridir:

مناجات حضرت باری

التجا کردم بشاهی کو سمیع است و علیم
زانکه دارد منرا از شر شیطان الرجیم

چون کشادم دفتر اعمال خود رهم چو کل
مطلع ان بود بسم الله الرحمن الرحیم

[161]

گفت دل الحمد لله چون هدایت یافت ما
داشت رب العالمینش بر صراط مستقیم

شکر یزدانرا که جانم داد و ایمان تیر هم
وز کرم بخشید ثوب صحت و طبع سلیم

تامرا ساز و بلطف خود مقام صدق جای
ساخت اینجا بر سر سجاده تقوی مقیم

از نسیم لطف و فیض رحمت خود در جهان
جسم خاکئی مرا حرورد در ناز و نعیم

یا اله العالمین دارم ز تو امید لطف
من کنهکار و فقیرم تو کریمی و رحیم

وله

عالم و عرفان دادی و کردی کرامت راه راست
در محل بد هرچه دادی بنده ات رایا حکیم

طالب دیدارم و خواهم کپ بینم روی تو
وز تویی یابم صدای لن ترانی چون کلیم

حامدی شد خاک در کوی تو ای دریای نور
پرتو خود را مکیر از لطف ازین مشتی رحیم

وله

سازاین بیچاره را از پی روان مصطفی
آنکه مدشد برفلك زایمء انكشتش دونیم

آنکه مد ظل حق راز و کسی بهتر ندید
زان سبب بخود اسمش دردل مد حا و میم

وله

آن محیط مرکز عرفان که در بحر وجود
انبیا هر يك دری بودند واو دری یتیم

یا رسول الله کرم فرما و دست من بکیر
چند دست و پازنم در ورطهء امید و بیم

یا شفیع المذنبین رحمی که در راه خدا
بر دل محزون من هست ازکنه باری عظیم

[162]

وله

کرچه غفارست و ستارست رب العالمین
ازکنه شرمندگی مارا عذابی دان الیم

عفو کن یارب کنه من بحق صاد و نون
کز خجالت روز و شب و پیش دارم سرچوچیم

کرچه سرتاپا کنه‌ام در طریق بندگی
همچنان از تو امید عفو دارم یا کریم

وله

دارم امید از سر کویت رسیم رحمتی
ادراں روزی که دست من نه زرکیرد نه سیم

روی زردآرده ام بردرکه و موی سفید
رحم کن بر حال زار من بقرآن قدیم

هرچه صادر کشت از من پی رضای حضرتت
زان پشیمانم کنون استغفرالله العظیم

وله

بنام پادشاه عالم آرای
که کرد افلاک را چون خیمه برپای

کنه بخشی که اودریای جودست
ز ابرجود قیاض و جودست

جهانداری که ملکش بیکرانست
نهان از دیده و بردل عیانست

ز نامش کار عالم با نظام است
عطایش دایم و ملکش مدام است

چو آتش عقل را شد دانش آموز
بامرش خلق شد عالم بخشش روز

ز فانوس مه و قندیل خورشید
زمین را و زمانرا نور بخشید

فر و بارید بر صحرای کثرت
زابر مغفرت باران رحمت

چو شد سیراب از و کیزار عالم
جهان نشو و نمای یافت خرم

مدام از فر انوار صفاتش
جهانرا چون گلستان کرده ذاتش

بهر جای از و آب و هوای
ندارد جا و پی او نیست جای

سپهر و عرش و کرس ساجداوست
دل بیچارهء من حامد اوست

در نعت رسول الله صلی الله علیه و سلم [163]

محمد مظهر الطاف یزدان
حبیب حق امین وحی قرآن

رسول الله نیکو خواه امت
در بحر یقین دریای رحمت

بمعنی کرچه زادم بد مقدم
بصورت در نبوت کشت خاتم

چنان آراست کلزار شریعت
که عالم شد پر انوار شریعت

چنان افروخت شمع دین باحسان
که تا روز قیامت هست تابان

چو او در بارگاه حق امین شد
بلطف خود شفیع المذنبین شد

زهی سر لوح دیوان نبوت
بتو ختم است ارکان نبوت

خدا ذات ترا چون بر کزیده
عزیزت کرده همچون نور دیده

چو کشت از حق مقام صدق جایت
جهان جا کرد در ظل لوایت

طریق عاشقان شد روشن از تو
ضمیر عارفان شد کلشن از تو

ازان سیرانکھت سبع طباقست
کپ ببکت جبرائیل اسبت بر اقاقت

در صفت معراج

شبی کشتی در این دنیای غدار
سواره بر برق برق رفتار

براقی ماه روی عنبرین دم
قوایم لعل سیمین ساق زرهم

سرپایش بلعل و در ملمع
همه زین و لجام او مرصع

چو خورشیدی برو کشتی سواره
ملائک فوج اندر قطاره

براندی از سرای امهانی
هوا کردی ازین دنیای فانی

ملائك پش پشت طراقوا کوی
همه با جبرائیل اندر تکاپو

کرفته جبرئیل آندم بطاقت
دواندی بر هوا برق براقت

گذشتی همچو باد از بحر آتش
شدی بر اوج این نه طاق خوش خوش

چو وهم تیز پر جایی رسیدی
که باخود جبرئیل آنجا ندیدی

چو جبرئیل و براق آنجا فروماند
خدا آندم ترا نزدیک خود خواند

فرود آمد ز اوج قدس رفر فرف
ملائك در نظاره مانده صف صف

نهادی پای بر فرف روانی
شدی بر چار طاق لا مکانی

[164]

حجاب نور و ظلمت جمله شد دور
شدی اندر مقام قرب مسرور

نشستی در مقام قاب قوسین
نمود ایزد بتو اثرار کونین

چو صحت آمد از اول بانجام
خدایت ملك پا داد و کرد انعام

نهادت تاج او حیناك بر سر
فكندت خلعت لولاك در بر

ترا گفتا چو دادت تاج شاهی
 بخواه ای بنده از من هرچه خواهی

تو آندم کام خود کردی فراموش
 جهانرا یاد کردی از سر هوش

شدی از حضرت سلطان غفار
 شفاعت خواه این مشتی کنه کار

چو کار ملک ملت راست کردی
 کنه خلق را در خواست کردی

کریم بر کرم از غایت جود
 کنه جمله امت به بخشود

ترا باتاج و با تشریف و انعام
 اجازت داد با صد لطف و اکرام

دگر باره ز اوچ ملک لاهوت
 بیکدم آمدی تا ملک ناسوت

بأمت تحفه آوردی ز درگاه
 که هان لا تقذتوا من رحمة الله

بنور شمع و فانوس رسالت
 رهاندی خلقی از تیه ضلالت

زهی سر خیل فرزندان آدم
 بعون حق شفاعت خواه عالم

تو ابر رحمتی فیذ تو عام است
 عطاییت وافر وجودت مدام است

مدار از ما بلطف دور سایه
 ندارد کرچه هرگز نور سایه

تو از حق رحمة للعالمینی
شفیع هر کنهکار حزینی

نظر کن اشک و اه حامدی را
بخواه از حق کناه حامدی را

هزاران رحمت حق بر روانت
پس آنکه بر روانی پی روانت

درود آفرین حق نثارت
نثار چار یار با وقارت

جهار ارکان دین مستقیمت
که بودند از سر دانش ندیمت

ترا آل و اصحابت سراسر
سلام مؤ منان تا روز محشر

[165]

پس از حمد حق و برتو تحیات
مرا در خاطر آمد این مناجات

غزل در مناجات باحق سبحانه و تعالی

خداوندا کناهم عفو فرمای
ز لطف خویش جرم من به بخشای

مرا از جملهء مستغفرین ساز
خلاصم ده ز دست نفس خودرای

دو چشمم لایق دیدار خود کن
زبانم را بشکر خود بیارای

زمرآت رخت یعنی دل من
بدست خود غبار غیریزدای

زنزد خود رفیقم ساز توفیق
که تا بر شارع دولت نهم پای

الف و ارم مجرد از علایق
بسوی خویش راه راست بنمای

بدست تست مفتاح سعادت
بروی من دری از غیب بکشای

باوج دل رسان موج معانی
ز قعر لجه طبع کهر زای

بسوی خویشتن خوان حامدی را
پس او را در مقام صدق کن جای

در مدح پادشاه اعظم فاتح قسطنطنیه سلطان محمد بن سلطان
مراد خان ابوالخیر دوران

شه دریا دل فرخنده طلعت
سکندر هیبت جمشید سیرت

خداوند جهان قطب سلاطین
پناه ملک عون دولت و دین

شه علی نسب سلطان محمد
که بادا عمر و اقبالش مؤید

شهی کوراست سلطانی مسلم
بعدل و جود گشته شاه عالم

شهنشاه جهان سلطان عادل
که در فن جهانگیر پست کامل

جهانرا روشنی دیده جان
چراغ دودمان آل عثمان

دمی کین طاق مینو آفریدند
برای خاطر او آفریدند

سپهر و انجم و عنصر تمامی
ز جان داده بدو خط غلامی

همه از بهر او پیوسته در کار
تمامی بنده اند اوست خوانکار

ربود اقبالست از عون الهی
بچوکان سعادت کوی شاهی

بجود و عدل و علم و حلم هر چار
شده اسطون این نه طاق روزگار

شده با آن دل و دوست توانا
خداوند دو اقلیم و دو دریا

[166]

ز تختش گوست جای شهریاری
بود یکساله راه از هر کناری

نموده همچو مهر از روم اشراق
فکنده سایه دولت بر افاق

فلک زین خسرو زر ثخش غازی
نموده بر زمانه سر فرازی

ز عول خود مدامست بانوار کار
چو پیغمبر شب و روزش غذا کار

ز سهم تیغ این سلطان عادل
بدهر از هم جدا شد حق و باطل

دمی گو آتش کین بروزد
نهنگ اندر دل دریا بسوزد

ز جودش عالم جایی زد علم را
که دیدار از خودفر و لوح قلم را

بدر کاهش که کان هر کمالیست
کمال ارزان و سعر شعر غالیست

بروز بزم بخشد با دعاکو
کهرباکیله و زر با ترازو

دهد باشاعر و ماح سراسر
برای يك غزل ده بدره زر

برای نکته بخشد جهانی
زشهری به بر او نکته دانی

ندیماننش بسان چرخ دوار
سراسر غرق خلعتهای زرکار

بيك خندیدنش با نکته کویی
دهد زررین کلاهی ماه رویی

بروی هر که او خندد زمانی
کند تازنده باشد کامرانی

چو او زر بخشد و انواع کالا
نباشد در حسابی اسب و دیبا

فقیری کو ازو یابد وظیفه
نپوشد غیر کمخا وو قطیفه

اکر یابد خبر از بخشش وی
خجل گردد روان حاتم طی

بود او آفتاب برج اقبال
که زر بخشیشست کارش سال تا سال

دمی کو از پی تسخیر آفاق
بسان مهتر تابان کرد اشراق

اشارات بفتوحات سلطانی دام فی الملك فتوحه

ز تیغش آتش هیجا علم زد
فرنکستان و مغرب را بهم زد

نخستین شهر استنبول گرفته
ز عکس رخ جهان در کل گرفته

نهاد از شرع و دین یاساق و توره
بملك بوسنه و ارناود و موره

طراپزونرا که حصنش چو درجی
بدست آورد و زدبر خیل کرجی

بیک حمله گرفت از عون یزدان
ز افلاق و مدلی تا قرامان

عدورا راند چون شب از در و بام
بسان صبح صادق تا در شام

[167]

شکست آمد از و خیل عجم را
که ماند از حد خود بیرون قدم را

درازی را که دم از راستی راند
بجای خویشتن چون سرو نیاشند

وزانجا چونکه بر دشمن ظفریافت
عنان بخت سوی تخت خود تافت

بر افکند از جهان آیین غزرا
برون آورد مغز انکرز را

سپاهش در خرزان آب بگذشت
بدست آورد ملك كفه و دشت

چو فارغ شد ز فتح دشت توران
بشادی کرد فتح قرا بوغدان

دکرباره ز فتح لشکر شاه
جهان مسرور گشت الحمد لله

بفیروزی گذشت از آب تونه
چو خور بالشکری انجم نمونه

تمام اقلیم دشمن پی سپر کرد
در و بام عدو زیر و زبر کرد

بر خیلش که دریایست فولاد
عدوی پی جگر یکدم تأسّتاد

چو از شه لشکر کفار بشکست
دل آدای دین ناچار بشکست

هزیمت در سپاه دشمن افتاد
ببانك این غزل هاتف نداداد

غزل در فتح لشکر خونکار و هزیمت کفار

که کبر از پست خونکار بگریخت
بلی از محطفا کفار بگریخت

یکی کو خویش را ثانی نمی دید
از و بیچاره شد ناچار بگریخت

همی زد لافها در خلوت اما
چو روز رزم کشف از کار بگریخت

زپیش حملهء شیران شرزه
عدو چون روبهی طرار بکریخت

چو شکل رمح بیجان تورا دید
زبیم جان چو دزد ازدار بکریخت

اکربکریخت خصم ازشه عجب نیست
که کبر از حیدر کرار بکریخت

گریزان شد ز رنک و بوی خیل
جعل از نکهت کلزار بکریخت

چو او بکریخت لشکر هم نه استاد
نارستد خیل چون سردار بکریخت

خبر شد در جهان کاعدای دولت
زپیش صدمهء خونکار بکریخت

ترا شد خسروا شاهی مسلم
مبارک باد فتح جمله عالم

تاریخ فتح لشکرسلطان و کسر سپاه قرا بوغدان

ز آب تو نه چون بر دشت زد موج
سپاه شه که او عمان خیرست

[168]

بزیر چتر شاهی همچو ماهگ
روان شد آن شهی کو جان خیرست

چنین تاریخ کو کنجیست پنهان
زهجرت هشتصد و هشتاد و یک دان

تمامی سخن و ذکر حال قایل
 چو شد این فتح را تاریخ گفته
 رخ احباب شد چون گل شکفته
 پس از فتح قرا بوغدان بسالی
 که ساکن شد سپاهش در حوالی
 روانی برد آن خیر البریه
 سپه را بر سر اسکندریه
 من آندم بودم از شه بازمانده
 دعای انزوا بر خویش خوانده
 زمکر حاسدان و کید اقران
 فتادم دور از درگاه سلطان
 کشیده صد بلا از بهر برسه
 شده ساکن درون شهر برسه
 دلم غمکین و چشمم بود نمکین
 شدم دور از شه افاق مسکین
 دعای شاه می گفتم شب و روز
 که باز آید شه افاق فیروز
 بود گز حال من آگاه گردد
 حدیث من قبول شاه گردد
 بداند کانه میگویند اقران
 بحق حامدی کذبست و بهتان
 مرا باری دکرد لشاد سازد
 ز زندان غم آزاد سازد

کناه من ز شاهنشاه دوریست
که از خورشیددوری عین کوریست

بدین مقدار جرم هست اقرار
به بخشد کاشکی این چرم خوانکار

کرازشاه دور کردم بار دیگر
به تیغم کو ببر شاه جهان سر

وکر باری دکرداردوی شاه
مرا راهی بود از عون الله

بمردم در سخن کر لب کشایم
زبانم را بیرون آر از قفایم

غرض کز دوری شاه جهانبان
ز قول و فعل خود هستم پیشیمان

کناهی خود نکردم بر در شاه
وکر هم کرده ام استغفرالله

خطاب و زمین بوس

سلیمان دولتا عالم پناها
فریدون اقتدارا پادشاهها

تو سلطان سلیمان دستگاهی
بفرمان تو از مه تا بماه

[169]

خدا از لطف خویشست آفریدست
ترا از پادشاهان برکزیدست

بامرش خلق شد بهر تو کردون
غلام تست کرعالی و کردون

بمصر ملك دارى هرچه خواهى
عزیزان بنده و تو پادشاهى

نمیدانم غلامانت کدامند
تورا از ماه تاماهى غلامند

من از جانت غلامى کمترينم
که دور از حضرتت گوشه نشينم

نه تو اول زخاکم بر گرفتى
سراپای مرا در زرگرفتى

پس از عمرى اگر کردم کنه‌اى
بجز عفو ندارم عذر خواهى

چه خوش گفت این سخندان خردمند
کنه از بنده و عفو از خداوند

هران حکمى که فرمودى متمنعا
همه بر وفق فرمانت اطعنا

غلامانيم و سر تا پا کنه‌ايم
خداوندی تو غفران از تو خواهيم

مصير من بسوى حضرت تست
اگرچه سست رفتم آدم چست

ندارد جان حزين در که پناهى
نمی آرد دل من روبراهى

طريق مکه ام خاک ره تست
مقام قدس داعی در که تست

وله

مبادا دیده ام پی خاک راهت
سرم خالی مباد از ظل جاهت

همیشه تا بود افلاك برپای
همیشه با ترکی مه بود آی

ترا دوران شاهی جاودان باد
دلت شاد و خدایت یار جان باد

فلك در قبضهء فرمان شه باد
عدوی کاو دل قربان شه باد

خداوندا بحق خیر ابرار
که از شربدان شه رانکه دار

غزل

بکن جهدی کزا هل دردبازی
کر اهل دردبازی مردبازی

ز بهر آن یکی ترك دو عالم
اگر کوئی بمعنی فردبازی

اگر دل نداری کرمی عشق
چو ماه دی بصورت سردبازی

چنان باید که دایم از غم عشق
باشك سرخ و روی زردبازی

اگر داغ غم عشقتش نداری
کی اهل درد را در خوردبازی

[170]

کمی چون سرمه اندر دیدها جای
اگر در راه آن مه کردبازی

بکو چون حامدی مدح شه دین
که چون خورشید عالم کرد باشی

وله

درین معنی چو بنمایئ تکلف
بناشی خالی از ذوق تصرف

چنان کن ای سخندان نکته سازی
که باشد در دل هر حرف رازی

و کر بنمایدت اقبال راهی
که یابی قربت درگاه شاهی

دران در که رعایت کن ادب را
فراموش ساز انین طلب را

ظو کل پیوسته خندان روی می باش
سخن ساز و لطایف کوی می باش

سخن درپیش شاه آهسته میکوی
طریق رفق و مسکینی همان پوی

دکرباره اکر درپیش سلطان
همی خواننده شعر خویش اقران

مکو زنهار عیب شعر ایشان
که ایشانرا نکردد دل پریشان

کر ایشانرا بود از روی معنی
کمان جهل در بازوی دعوی

تو چون سنک محک درویش می باش
دران حالت بخال خویش می باش

که کر نقد خود ایشان برتوسایند
عیار خویش بامردم نمایند

سفرکردن حامدی در افطار و عزیمت درگاه خوانکار

سفر کردم چو در از قعر دریا
نهادم رخ چو خورد در کوه و صحرا

چو بیک چرخ میرفتم شتابان
کهی در بحر و کاهی در بیابان

بهر سالی همی رفتم بجایی
همی دیدم ز عمر خود صفایی

کهی در کوه بودم چون پلنکان
کهی در بحر بودم چژن نهنکان

بهر شهری که بودم قرب سالی
بدم در خدمت صاحب کمالی

بهر ملکی که کردم عزم خود جزم
کهی در بزم بودم کاه در رزم

بکشتم مدتی در کوه و هامون
بدیدم اکثری از ربع مسکون

رسیدن بملك روم و تفرج آن مرزوبوم

بامر حق پس از سی سال سیران
بروم افتادم از تقدیر یزدان

چه دیدم کشوری معمور واسع
که بودش هر دهی چون مصر جامع

بهر شهرش که رفتم بهر سیران [171]
شدم در طور آن معموره حیران

تمام شهرها چدن خلد معمور
ز عدل شاه خلق شهر مسرور

عمارتهاش مأوای غریبان
چو جنت هر یکی جای غریبان

شهی آسوده اندر هر عمارت
که هرکس کامدار ز بهر زیارت

وله

بهمت روح آن شاه ملک فر
دهد دانه بر بخش بامر غفر

چو نعمت نوشد آنجا مرده رو
در آخر مرکب او هم خورد جو

برند از بعد اکل آشنایی
مسافر را بحمام خدایی

مسافر کامد آنجا تا بسرحد
تو کوی شد بشهر و خانه خود

چو دیدم رونق و آیین آن ملک
بسی کردم بجان تحشین آن ملک

بگفتم کیست شاه این ولایت
که بادش یار جان شاه ولایت

بگفتد آن شهنشاه جهاندار
که نامش در شهنشاهیست خوانکار

وله

خداوند سلاطین زمانه
کزو شد تازه آیین شهانه

مثال او شاهان در شماره
مثال آفتابست و ستاره

شهنشاه جهان سلطان عدل
نکو خواه زمان خاقان بازل

هر آنچه در جمیع عمر حاتم
به بخشیدست او بخشد بیکدم

درین عالم کنون پیدا و پنهان
نباشد مثل او شاهی سخندان

رسیدن بدرگاه شاه جهاندار حضرت خوانکار دام ملکه

روانی عزم ان درگاه کردم
دعای شاه عالی جاه کردم

چه دیدم کشوری چون تخت خورشید
در آنجا خسروی بهتر ز جمشید

مع القصه بعن لطف الله
بدیدم آفتاب روی ان شاه

چو شاه از لطف خود در فن نظر کرد
هماندم ان نظر در من اثر کرد

نظر فرمود و تحسین کرد آ بنواخت
مرا از جمع نزدیکان خود ساخت

عزیزم کرد و در بر کرد خلعت
برای من مقرر کرد نعمت

[172]

قریب نیست سالم محترم ساخت
مرا سرتابه پا غرق نعم ساخت

خداوند زر و دینار کشتم
بنزد خلق بامقدار کشتم

هر آن شعری که می‌گفتم من از خود
ترحم می نمودار نیک و اربد

بمن پیوسته آن شاه ملک فر
همی بخشید بدره بدره زر

بهر سالم غلامی پنج دادی
در عشرت بروی من کشادی

مدام اثبهای باد رفتار
همی بخشید و خلعتهای زرکار

نه تنها بامن این لطفش عیان بود
چومن بلبل هزارش مدح خوان بود

که هر يك راز من صد باره بهتر
رعایت کردی آن شاه ملک فر

همه باخان و مان و زر و اسباب
همه چون منعمان خوش دل زهریاب

همه چون من بدان منزل رسیده
ز لطف شه بکام دل رسیده

ز جودش روزکاری عیش کرده
بشادی رخ او باده خورده

چنان مار از لطفش ساخت مسرور
که از الطاف شه کشتیم مغرور

دل من هر چه از سلطان طلب کرد
بمن بخشید و چن در رخ نیاورد

بدبینان دایم تیمار کردی
غم حال من درویش خوردی

چو سال هشتصد و هشتاد و یک کشت
که سلطان طرد فتح کفه و دشت

بملك بخشید خلعتهای فاخر
بداعی و بهر کو بود شاعر

همی بخشید آن شاه کریمان
غلامان باندیمان و حکیمان

رهی را یک دو روزی در میانه
فراموش کرد آن شاه زمانه

برای من یکی از فرط خامی
طلب کرد از شه عالم غلامی

شه دین دو غلام داد زیرک
که شهری را همی ارزید هر یک

چو قدر آن بتان نشناختم من
عجب منصوبهء کج باختم من

نکرده هیچ فکر و احتیاطی
دران در که نمودم انبساطی

که یعنی بنده راز انها نکوتر
عطا فرماید آن فرخنده اختر

ویا خود چیفت کاوی با زمینی
دهد تا من شوم کوشه نشینی

دل سلطان که چون بحر است عمان
نشد از من بدان معنی پریشان

[173]

ولیکن آن سخن دلکش نیامد
شهنشاه جهان را خوش نیامد

رهی را خواست تا مهجور سازد
وزان درگاه عالی دور سازد

شیخ شدن حامدی در عمارت سلطان شهید سعید
غازی خوانکار مراد خان اول

روانی ساخت آن شاه جهاندار
مرا شیخ مزار غازی خوانکار

نمی کردم قبول آن پایه را من
که شخص از اکابر گفت با من

که از قهر شه عالم بیندیش
مکن ز دهر چه ادای مرد درویش

ز ترس شاه منصب رد نکردم
ولی می شد بکردون اه سردم

شدم دور از سلطان بناچار
برفتم تا مزار غازی خوانکار

چه آنجا رفتم و کردم زیارت
خوشم افتاد وضع آن عمارت

در آنجا بود حمامی خدایی
که میکرداند آبش آسیابی

صفت حمام قاپلوچه

که از بهر فقیران کرده ایام
مراور اکرام همچون آب حمام

بدانستم چو دیدم انچنان رمز
که با من میکند شاه جهان رمز

که عمر ای حامدی امد بغایت
بر آور غسل در آب انابت

خلاصه رمز و اشارت شاهی

چه هر ساعت غلامی خوب خواهی
چو بخشیدم دگر محبوب خواهی

وگر تا که ترا در خرده بینی
ندادم جفت کاوی با زمینی

منم قادر که در شاهی برحمت
به بخشم غله اتپی جفت و زحمت

چو عمری داده ام زر و قماشت
دهم بی دود و زحمت نان و اشت

چو حمامت دهم پی دود کلخن
چراغت برکنم پی جور روغن

چو کردم فقه اینهارا سراسر
دل مسکین تمامی کرد باور

بگفتم حامدی انصاف تو کو
براه بندگی ان لاف تو کو

چو تو کشتی ز چود شاه فریه
چه حاجت جفت کاو و زحمت ده

[174]

بتو بمیل کردم با دلریش
پشیمان کشتم از کستاخی خویش

در آن آب انابت غسل کرم
که استغفار بدرمان کردم

دران حال از دل و جان رمیده
شفاعت نامه گفتم این قصیده

قصیده

ای زسهم خنجرت ثر چرخ لرزان آفتاب
خنك اقبال تورا بریسیده ماه نو رکاب

در جهانگیری علم کشتی بفیروزی چنانکه
آسمانت میکند اسقندر ثانی خطاب

تاروان شد فوج ازهرطرف خیلک چو سیل
کشت شهر و قلعه دشمن ز موج ان خراب

ازنهییب تیغ خونریز تو دشمن با زره
غرق شد در خون چشم خوش چون ماهی دراب

کرکند با کوه قدرت دست کین اندر کمر
همچو سنك آسیا در گردش آید از شتاب

از برای بزم خاصیت هرسحر فراش مهر
خیمهای لاجوردی را کشد زرین طناب

رامح افلاك از بهر تو بر نار شفق
نسر طایر را بنوك رمح می سازد کباب

شهریاران جهانرا خاک راحت شد مقر
پادشاهان زمان را بارکابت شد ما آب

کر نبودی لَنکر حَلَم تورا حکم ثبات
زورق غبراشدی برآب کردن چون حباب

پادشاه بردرت کو قبله کاه عالم است
مدتی شد تاندارد بنده راه از هیچ باب

خطاب و زمین بوسی

من سک این آستان بودم ولیکن چشم بد
دور از اندر دردم افکندست از آن عالیجناب
[175]

من که بودم از عطایت غرقه در ناز و نعیم
میکشم اکنون ز دور چرخ انواع عذاب

یارب آن اقبال و دولت کو که از روی کرم
که کهی یابنده میکردی بدلجوی خطاب

آن سعادت کو که من از دولت بخت بلند
دیده می رخسار آن خورشدتابان می حجاب

ای خوش آن روزی که من همچون ریاحین رنگ را
از عطای شاه دین پوشیدمی هر دم ثیاب

ای خوش آن روزی کز ابر دست شه برفرق من
سیم می بارید همچون رش باران از سحاب

من که بودم کمتر از یکذره در پیش رخت
داشتم از خرمی در سر هوای آفتاب

کاه چون مه با سعاد چرخ میکردم قران
چون مه تو کاه یا خورشید می سودم رکاب

تا مرا از چشم خویش افکندی آن دولت نماند
آن همه نعمت تو پنداری خیالی بود و خواب

تحسر بر مافات و حکایتی مناسب این حالات

در وجود آمد بنادانی زداعی جزدهء
کرچه میکردم همه عمر از جرایم اجتناب

ماه بختم را از آن غفلت خسوف غم گرفت
کرم شد خورشید تابان بر من از روی عتاب

خیمه زد خیل غم هجران در اقلیم دلم
دولت وصل مه رویت پذیرفت انقلاب

پادشاهها در زمان مصطفای مجتبی
آنکه بد پیغمبران را در جهان مالک رقاب

کرد روزی شاعر کستاخئی تازو بونی
رفت همچو ز زلفت مه رویان پس در پیچ و تاب

در میان جمع آن شاه شریعت با علی
قطع کن گفتار زبانش را ز من ای بو تراب
[176]

مرتضا رفت و مراد شاعر مسکین بداد
گفت اینست ای عزیزان این زمان رای صواب

مصطفی این حال چون از مرتضا معلوم کرد
گفت پوشیدی درین کار ای علی ثوب ثواب

پادشاهها تاب قهر شه ندار و حامدی
زانکه نبود خاک را تاب عتاب آفتاب

اعتذار و شفاعت

در بسیط خاک هرگز در خیال من بنود
این که کرد و تیره از برك خسی دریای آب

من بحسب حال خویش از گفتهء سلیمان بیت
میکنم تضمین مدح پادشاه کامیاب

آفتابا کر کناهی دیده از ما بپوش
وربتیغم میزنی سهلست روی از من متاب

خردهء کر در وجود آمد ز من بر من مکیر
خردهای ذره کی خورشید گیرد در حساب

در جهان رسمی قدیمست از بزرگان مرحمت
وز فروستان خطا والله اعلم بالصواب

تا بود افلاك همچون خیمه واوتاد میخ
تابود خیط شعاع مهر تابان چون طناب

باد قایم خیمهء عمرت باوتاد دوام
سایبان خیمه ات اقبال تا روز حساب

بخدمت مشغول شدن بنده دران عمارت فرخنده

شدم از جملهء مستغفرین من
نهادم زیرا مر شاه کردن

شدم مشغول شیخی عمارت
بهر روزی همی کردم زیارت

همی خواندم در آنجا شاد و خندان
چو حفاظ دکر یک جز و قران

در آنجا بود سی حافظ موظف
که میقرند تربت را مشرف

چو من در آن عمارت شیخ بودم
همیشه جد و جهدی می نمودم

زسی حافظ کپ بود انجا ملازم
تنی چندی همی خواند ند دایم

[177]

دیگرهامی فرستادند نایب
چه نایب کودکی چندی عجایب

غلط خوان کودکی چندی که فرفر
ورقها می شمردندی سراسر

چو سر محفل دعای ختم گفتی
ورق برهم نهادندی و رفتی

چو بودم شیخ و حکم بود غالب
مناندم منع میکردم ز نائب

بگفتم هرکه او دارد وظیفه
بباید خود بدان ترب شریفه

که این طفلان غلط خوانند دایم
نباید شان شدن اینجا ملازم

رهی هر صبح بهران جسارت
همی رفتم بدان فرخ عمارت

وز انجامی شدم تاسوی مطبخ
همی دیدم یزاق روی مطبخ

که طباح خدم کانجا بمزدند
ز لحم و نانها چتری ندزدند

کروهی صاحب بقراج و کاسند
کروهی مفلسند و در هراسند

تمامی را همی کردم رعایت
زمن خوشنود بودند آن جماعت

بدند از من چو بودم بنده ناظر
غریبان و فقیران جمله شاگرد

وگر جمعیتی کردند اشراف
که آمد دوستی ناکه ز اطراف

خدم را در نهان از مال اوقاف
حذر فرمود می از تور اسراف

که هم مهمان زما خوشنود باشد
هم از اسراف دوری سود باشد

وزانجا چون همی رفتم بخانه
همی گفتم دعای عاشقانه

بسلطان جهان و جد سلطان
که ایشان صاحب خیراند و احسان

رهی را بردرخانه است مسجد
دلم را بهتر از جانست مسجد

من و جمعی همی کردیم ترویج
بفرض و سنت و وتر و تراویح

بدنیسان میگذشتی روزگارم
دعای شاه بودی کسب و کارم

تمام مردم شهر و عمارت
کواهگذار کند سلطان اشارت

چنین بد مدتی سیر و سلوکم
که داعی ناصح و شیخ ملوکم

[178]

الذین یجاهدون فی سبیل الله باموالهم و انفسهم
اولئک اعظم درجته عندالله و اولئک هم الفائزون

با این ایت دل خود شاد کردم
یراق و رخت و اسب و زاد کردم

بخرمن هیچ شیخ از خانه خود
برای آن سفر بیرون نیامد

زمستان بود و یخ بندان و سرما
چو آتش بود مهر شاه درما

برای دیدن شاه جهانبان
سفر کردم تمام آن زمستان

بحمد الله بآن دولت رسیدم
لقای شاه عالیجاه دیدم

افندی چون رهی را داد اجازت
کپ باز آیم بسوی آن عمارت

بتن خستهء بدل رنجور کشتم
دران نزدیکی از شه دور کشتم

پس از چندی چوشاه از بنده پرسید
مرا معزول کردن مصلحت دید

دیکر باره سوی درگاه رفتم
دعای شاه عالیجاه کفتم

ذکر سعایت ساعی و برآات ساخت داعی

شهنشه گفت می نوش اکنون
بکفتم نه بحق سورهء نون

افندی گفت شب شب میخوردمی
نکفتم من که دیدست این کجاکی

بسلطان و افندی زان لطایف
نیارستم سخن گفتن مخالف

ولیکن میخورم سوکنند بسیار
که در شیخی نکردم کز آن کار

قسمیات

شهنشاهها بحق ان خدایی
که جان را داده با جسم آشنایی

بحق پاکی ذات و صفاتش
که هست و بود و خواهد بود ذاتش

بوحدانیت ذاتش که دایم
بحکمت برسر خلق است قایم

بدان قدرت که دراکوار و ادوار
بسلطانی بود هر روزه درکار

بدان علمی که بر اشیا محیط است
بدان نوری که در هر جا بسیط است

بدان کوهر که عقل کل ازو خاست
بدان اختر که کردون را بیاراست

بشمع و مشعل و فانوس انجم
بدستی کودهد روزی مردم

بدان حی که جان بخشید و نان داد
چراغ جسم را نور روان داد

[179]

بحکمت‌های کوناگون زامرش
که می بینند ظاهر زید و عمرش

بعرش و کرس ان طاق مقرنس
که این یک ثابتست آن هست اطلس

بدور کردش کردون کیوان
که او اقلیم اول راست سلطان

بچرخ مشتری و علم و ادراک
بخونریزی ان بخرام بی باک

بسلطانی خورشید جهانتاب
کزو باشد جهانرا تاب و هم آب

بنور زهره ان روح مصور
که صورتهای خوب اوراست درخور

بچرخ تیر و ماه تیز سیرش
بنار و باد و آب و خاک و دیرش

بتسکین جمادات و نباتش
بحیوانات و اطوار حیاتش

بترکیب وجود و اصل ارکان
بتوریت و بانجیل و بقران

بنوع آدمی ان مظهر کل
که شد مخلوق سرتاپاش چون کل

بروح انبیا اول زادم
که در فن رسالت بد مقدم

بشیت و ابتدای خلقت او
بایوب صبور و طاقت او

بکوه طور و ذکر و فکر موسا
بجان بخشی و اخلاق مسیحا

بداوود و زبور نغمه سازش
بابراهمیم و قربان و نیازش

بأسماعیل و تسلیمش بقربان
بأدریس و شعیب و نورو طرفان

بفرمان سلیمان و سریرش
بتیغ احمد و باداد و کسیرش

بحق چاریار پاک رایش
باولاد کزین با صفایش

بصدق یار غاران پیر پردان
بعدل عمر و با شرم عثمان

بشمشیر علی و هیبت او
بیاری نبی و حرمت او

بحق تربت اولاد حیدر
بحق مردی ان شیر صفدر

بحق کربلا و ان شهیدان
که یکسر داده اند از بهر حق جان

بلفظ و معنی ایات قران
بحق حرف حرف ال عمران

بحم و بطاهه و بیاسین
بحق کافها و نور و طسین

بحق صاد و القرآن ذی الذکر
بحق قوت ادراق ذی فکر

بحق اولیا و انبیا هم
باهل صفهء صاحب صفا هم

بحق علم و حلم اهل عرفان
بحق نور و تاریکی در اکوان

باهل شوق و ذوق و وجد و حالت
بدر بایستن ارکان و آلت

[180]

بروح پاک شاهان قدیمی
بجالینوس و بقراط و حکیمی

بتیغ شه که ماحیٰ ذنوب است
بلطف شه که ستار عیوب است

به تیرشاه دین در چشم حاسد
بتیغ شاه بر فرق معاند

بعدل شه که عالم زوست معمور
به بذل شه که آدم زوست مسرور

بحق چار رکن و هفت اختر
بحق نه سپهر و هفت منظر

بحق لمعه مهر درخشان
که سازد لعل در کوه بدخشان

بنور ماه در شبهای تاری
بسیر مهر در دور نهادی

بصنعت کاری طبع سبک دست
که اصل و فرع و هرجنسی بهم بست

بحق کعبه و قدس معلا
بحق مسجدی کوهست اقصی

بحق زمزم و بیت المقدس
بزرکاری این سقف مقرنس

بسوز نالهای بیکناهان
ز قول زور مردم پیش شاهان

باشک دیدهء محروم مانده
بسوز سینهء مظلوم مانده

بحق کعبه و حق مدینه
بحق سینهء کش نیست کینه

بمصباح صباح و شمع خفتن
بیاری زبان در قول گفتن

که در ایام شیخی می نخوردم
نه کاری بر خلاف شرع کردم

نه هرگز هیچ کسی رنجید از من
نه هرگز کس خیانت دید از من

همی دانند خدا می عمارت
بکسنانی هم که کردند زیارت

همه برسد کواه این فقیرند
اگر درویش مردم و رامیرند

معزول شدن داعی بسبب غمز غماز وسعایت ساعی

دیکر باره چو جود خسرو روم
دعاگو را مقرر ساخت مرسوم

مرا بکذاشت در شهر و سفر کرد
چو خاک ره زخم را پی سپر کرد

چو من از شاه عالم دور ماندم
بتن خسته و دل مهجور ماندم

رقیبان یافتند آن لحظه فرصت
روان در حق من کردند تهمت

شهنشه را چو هنگام غضب بود
مرا با خصم روبرو نفرمود

روانی قطع کردادر ا زبنده
مرا با خصم روبرو نفرمود

[181]

چو من از آب استنبول گذشتم
بسان آسیا سرکشته کشتم

بشهر برسه در کنجی نشستم
در خلوت بروی غیر بستم

چو لاله بردل از غم داغ دروی
چو غنچه تنک دل از ناصبوری

فکنده چون بتفشه ثر ز غم بینش
پشیمان ر خجل از کرده خویش

نه رأی آنکه بالاردو کنم روی
نه پای آنکه پیویم از دیگر سوی

بکرد من نشسته اشک باران
غلامان و زن و فرزندی یاران

یکی گفتا بسوی مصر رو کن
چو روی مصریان کارت نکوکن

یکی گفتا باقلیم عجم رو
که جائی سخت خوبست آن قلم رو

بگفتم من ز درگاه شهنشاه .
نخواهم روی کردان شد باکراه

شه از تن کر جداسازد سرم را
وراندازد بدریا بیکرم را

سری از نو بر آرم بهر تیغش
زدریا کوهر آرم بیدریغش

زامر او نخواهم تافت کردن
ندارم چاره جز صبر کردن

همیشه شکر نعمت کویم اورا
دعای عمر دولت کویم اورا

من از اقلیم این شاه ملک فر
نخواهم رفت هرگز جای دیگر

حدیث قدسی حق بی نزاعی
همی خواهد درینجا غدر داعی

قال الله تبارك وتعالى فى حدیث القدسی یا بنی آدم اصبر
على بلای و اشكر لنعمائ و الاخراج من بین ارضی و سمائی

مطیع حضرت بیچون توان شد
نه از ارض و سما بیرون توان شد

زمین و آسمان چون بام و در نیست
بیرون رفتن از وحد بشر نیست

اگر من هم بدور حضرت شاه
ز استبول برون رفتم باکراه

ولی ز اقلیم شه کش انتھانیست
شدن جای دیگر مقدور ما نیست

بحسب حال خویش از شعر استاد
درین حالت دو بیت آمد مرا یاد

قطعهء در قناعت

دلا غمکین مباش از بهر روزی

که دارد هرکسی قسمی معین

[182]

همه روزه برای رزق مقسوم

چه کردی کرد کوه و دشت و برزن

ترا کر روزی باشد مقدر

بیرون آرد خدای از سنک و آهن

چو سالی بگذراندم در فقیری

زعون ذوالمن آمد بشیری

که شه دادت مزار میردم تاش

قناعت وز روکنجی کیروخوش باش

چو شاهنشاه عالم یاد کردم

ز شادی يك غلام آزاد کردم

دل از غمهای عالم برکرفتم

دیگر باره امید از سر گرفتم

ز جود شاه عالم هر چه آمد

روانی ساختم تاج سر خود

نکردم هیچ پروای کم و بیش

هماندم شاد کردم خاطر خویش

سرای دل ز کرد غم برفتم

روان يك قطعهء دیگر بگفتم

خاتمه در اعتذار

کنون این حالهاچون کشت معلوم
یکایک بر ضمیر خسرو روم

بدان ای حامدی کین دم حکایت
مطول کر شود کرد و شکایت

بیار این لحظه از بهر تمامی
بتضمین این دوسه بیت از نظامی

نظامی تا بکی کستاخ کویی
که با دولت کنی کستاخ کویی

خداوندیکه خاقان تا بفغفور
بصد حاجت درش بوسند از دور

چه عذر آری توای خاکی ترا ز خاک
چه کویی در چنین جائی خطرناک

یکی عذرست کو در پادشاهی
صفت دارد ز درگاه خدایی

بران در هرکه بالا تر فرو تر
کسی کافکنده تر کستاخ روتر

سلیمان نیست شه با اودرین راه
کهی ماهی سخن کوید کهی ماه

تمامی سخن

دران مدت که من از عون الله
ملازم بودم اندر اردو شاه

چنان از لطف شاهم وقت خوش بود
که در چشم جهان جنات وش بود

همیشه خوشدل و مسرور بودم [183]
 ز لطف شاه دین مغرور بودم

چه سوداها که در سر داشتم من
 امید شهر و کشور داشتم من

چه دانستم که ناکه نجم طالع
 شود از ذروه اقبال راجع

ولی اکنون که سلطان یاد فرمود
 مرا شد طالع من باز مسعد

وله

دکرباره ز نو امید وارم
 امید دیدن دیدار دارم

بود کارم دعای جان خوانکار
 من بیدل شب و روزم درین کار

زمبداء تابدینجا شرح کردم
 کنون اینجا ورق درمی نوردم

کرم مهلت دهد خلاق داور
 معاد خود بکویم جای دیگر

کنون ما و دعای جان خوانکار
 درین کارم درین کارم درین کار

دعای حضرت پادشاه اسلام خلدالله ملکه

شهنشاهها بر اعدایت ظفر باد
 همیشه فتح با تو همسفر باد

شعاع آفتاب فتح نصرت
بسان ظل یزدانت بسر باد

همیشه سنجق قدر رفیعت
بکردن سایبان ماه خور باد

عزیزی کو نباشد خادم تو
بمصر جاه خوار و در بدر باد

هرانکو گفت شکر نعمت تو
دهان او ز شکرت پر شکر باد

دلی کز خط فرمانت کشد سر
چو نافه دایمش خون در جگر باد

مطیعت باد در هر سال شاهی
بهر مه روزیت شهری دیگر باد

قلم در دست خصمت قاپ تدبیر
بچشمش راست چون مار دوسر باد

چو پای اندر رکاب آورد دشمن
رکابش برنی پا چون بتر باد

برای ریزش خون دشمنت را
بر اعضا هر سر مو نیشتر باد

هر اقلیمی که بر کرد ز امرت
چو شهر لوط زیرا و زهر باد

هر آن خاکی که جای دشمن تست
برو باران اگر بارد حجر باد

کرآید باد بر اشجار و زرعش
پی احراق آتش بادر باد

[184]

کر اشیا منفعت بخشد بدشمن
تمامی را خواص نفع ضرباد

سرشک حامدی و روی زردش
به پای مزکیت چون سیم وزر باد

غبار خاک راه حضرت تو
مدام روشنی بخش بصر باد

بباغ جان نشاندم نخل مدحت
همه در ثمین او را ثمر باد

هرانکو هم سفر شد با تو او را
بروی لاله و نسرين مقر باد

دعای آفتاب دولت تو
رهی میکویم اختر در کذر باد

حساب ثابت و سیاره چندست
ترا دوران شاهی آن قدر باد

مطول باد جاهت همچو عمرت
کلام حاسدانت مختصر باد

نظيره شفاعت نامه سلمان در مدح حضرت
خان خانان خلده ملکه

ای ز سهم خنجرت بر چرخ لرزان آفتاب
خنک اقبال ترا بوسیده ماه نو رکاب

در جهانگیری علم کشتی بفیروزی چنانکه
اسمانت میکند اسکندر سانی خطاب

تا روان شد فوج فوج از هر طرف خیلست چوسیل
کشت شهر و قلعه دشمن ز موج آن خراب

از نهیب تیغ خونریز تو دشمن باز ره
غرقه شد در خون چشم خویش چون ماهی در آب

کرکند باکوه قدرت دست کین اندر کمر
همچو سنک آسیا در گردش آید از شتاب

از برای بزم خاصیت هر سحر فراش مهر
خیمهای لاچوردی را کشتد زرین طناب

رامخ افلاک از بهر تو بر نار شفق
نسر طائر را بنوک رمح می سازد کباب

[185]

شهریاران جهانرا خاک راست شد مقر
پادشاهان ز مانرا بارکاهت شد مأب

پادشاهها بر درت کو قبله کاه عالم است
مدتی شد تا ندارد بنده راه از هیچ باب

من سلك این آستان بودم ولیکن چشم بد
دور از اندر دورم افکندست از ان عالیجناب

من که بودم از عطایت غرقه در ناز نعیم
می کشم اکنون ز دور چرخ انواع عذاب

یارب آن اقبال و دولت کو که از روی کریم
که کهی باینده میکردی بدلاجوی خطاب

آن سعادت کو که من از دولت بخت بلند
دیدمی رخسار آن خورشید تابان بی حجاب

ای خوشاروزی که من همچون ریاحین رنگ رنگ
ای عطای شاه دین پوشید می هر دم ثیاب

ای خوش آن روزی کز ایرست شه برفرق من
سیم می بارید همچون رش باران از سحاب

من که بودم کمتر از يك ذره در پیش رخت
داشتم از خرمی در سر هوای آفتاب

گاه چون مه باسعود چرخ میکردم قران
چون مه نو گاه باخورشید می سودم رکاب

تا مرا از چشم خویش افکندی آن دولت نماید
آن همه نعمت تو پنداری خیالی بود و خواب

در وجود آمد بنادانی زدای جزدهء
کرچه می کردم همه عمر از جرایم اجتناب

ماه بختم را از ان غفلت خسوف غم گرفت
کرم شد خورشید تابان بر من از روی عتاب
[186]

خیمه زد خیل غم هجران در اقلیم دلم
دولت وصل مه رویت پذیرفت انقلاب

پادشاهها در زمان مصطفای مجتبی
آنکه بد پیغمبران را در جهان ملك رقاب

کرد روزی شاعری کستاخی تا زو بنی
رفت همچون زلف مه رویان بسی در پیچ و تاب

در میان جمع آن شاه شریعت با علی
قطع قن گفت زانش راز من ای بو تراب

مرتضا رفت و مراد شاعر مسکین بداد
گفت اینست ای عزیزان این زمان رأی صواب

مصطفای این حال چون از مرتضا معلوم کرد
گفت پوشیدی درین کار ای علی ثوب ثواب

پادشاهها تاب قهر شه ندارد حامیدی
زانکه نبود خاک را تاب عتاب آفتاب

در بسیط خاک هرگز در خیال من بود
این که گردد تیره از برک خسی دریای آب

من بحسب حال خویش از گفتهء سلیمان سه بیت
میکنم تضمین مدح پادشاه کامیاب

آفتابا کر کناهی دیدهء از من بیوش
ور بتیغم میزنی سهلست روی از من مطاب

خردهء کرد و وجود آمد زمن بر من مکیر
خردهای ذره کی خورشید گیرد در حساب

در جهان رسمی قدیمست از بزرگان مرحمت
وز فر و دستان خطا والله اعلم بالصواب

تا بود افلاك همچون خیمه و اوتاد میخ
تا بود خیط شعاع مهر تابان چون طناب

باد قایم خیمهء عمرت باوتاد دوام
سایبان خیمه ات اقبال تا روز حساب

در مدح خسرو جمشدخو پادشاهی خورشید رو
خلد ملکه و دولته

دارم دلی از فتنهء چشم سیه او
سرکشتهء هر بادیه مانندهء آهو

[187]

در وادی هجران تو هر شام نهد دل
بر خار مغان غم از درد تو پهلو

کوی غم عشق است که میدان بلاهاست
مائم و سری کوی صفت بر سر این کو

جان من شوریده که بود از دو جهان فرد
شد چفت غم از دوری ان طاق دو ابرو

عمری بسر کوی بلا نهر دو چشم
مواج شده بهر تو چون دجله و آمو

درباغ زدم بی کل روی تو دمی سرد
اوراق شجر زرد شد و رنجت زهر سو

هجرتو چو ایام خزان ساخت رخم زرد
روی چو بهارت بنمای کل خود رو

من عاشق روی توو این طرف که واعظ
هر دم دهم توبه ز روی تو زهی رو

باد سحر از لاله روی تو زند دم
مشک ختن از سنبل زلف تو برد بو

شب بر سر کویت ز پریشانی سودا
می گفت دلی خسته دران خلقه کیسو

کین دام بلاهاست وز انجانتوان رهت
پی پرتو الطاف شهنشاه ملک خو

سلطان سکندر در جم جاه که کردون
بسته بارادت کمر بندگی او

خونکار جهانگیر فلک قدر که اورا
صد بنده بود همچو ابقرات و ارسطو

شاهی که بودست ز شاهان زمانه
در عرصه اقبال بچوکان ظفر کو

او جان جهانست و جز اورا نکند یاد
در سینه هران دل که زند نعره یاهو

در رزم عدو ذات وی ان کوه وقاریست
کوکوه زجا برکنند از وقت بازو

او خسرو جم قدر که در چشم جهان هست
افعال تو ماننده آءوال تو نیکو

هفت اقالیم جهان لیک درین هفت
بر مسند اقبال نظیر تو یکی کو

در قصر جلالت بود از غایت رفعت
ماننده یک جام زر این قبهء مینو

گفتم که بود مثل تو در باغ زمانه
از شاخ شجر فاخته گفت که کوکو

کر بشنود از لفظ کهربار تو حرفی
از شرم شود غرق عرق پیکر لولو

دست چومه و مهر زرافشان بکه بزم
بخشد بسر سیم و فلوری بتر ازو

در موکب اقبال تو زبید پی خدمت
خورشید سلحدار و زحل خادم هندو

خاص از پی فراشی درگاه تو کردون
از شهپر طاوس فلک ساخته جارو

تو حافظ اسلامی و در شهر ولایت
کلك تو بود حارس و شمشیر تو بارو

از رعد تو سالم نرهد قلعهء دشمن
کر برجش از اهن بود و باره اش از رو

تو مهر جهانگیری و در معرکه باشد
شیر فلکی بینش سمند تو چو آهو

در رزم سنان تو دو کس را چونکه يك
بر عكس كند تيغ توان روزيكي دو
[188]

آن روز شود عرصه چو باغی پر لاله
از كشته و خون هر طرفی كشته روان جو

جز درد سر خود ندهد خصم تو زانست
درد سر اور از دم تيغ تو دارو

كو سربري از حامدی دلشده چون كلك
قطعا نكشد سر ز خط امر تو يك مو

پيوسته دعا كويم و بينم از شه احسان
صد شكر كه غافل نه از خال دعا كو

در رهگذر فيض عطای تو دو چشمم
جوهست كه هشتش همه دم لطف تو مر جو

تا آب بود نان ده اين خانه ششدر
تا خاك بود درت اين قبه نه تو

باد اختر چاه تو چو خورشيد در خشان
عمر تو و اولاد هزار و نو دو دو

در وصف جام سرای وقصر حضرت پادشاه
اسلام خلا ملکه

زهی قصر تو ببرز دولت و دين
سرايت را فلك يك جام زرین

ز عكس كاشی و جام سرايت
شدست اين كنبد فيروزه رنگين

سرايت چنت خلدست و رضوان
كند چاروب ان از زلف مشكين

زهی قصری که شد جنت غلامت
منقش سقف چرخ از عکس جامت

الا ای از رخت قصر تو پیر نور
ارم باغ تو قصرت بیت معمور

ز مهروی تست این قصر روشن
بوقت بزم تو نور علی نور

سپهرش غرقهء فردوس خواند
که در و آفت تفرج کویدش حور

زهی قصری که شد جنت غلامت
منقش سقف چرخ از عکس جامت

چهار ارکان این قصر مئمن
بود چون روضهء فردوس روشن

از آب لاجورد و زر محلول
در و دیوار او کشته مزین

فلک در سایهء دیور بامش
بسان عز و دولت کرده مسکن

زهی قصری که شد جنت غلامت
منقش سقف چرخ از عکس جامت
[189]

چنین قصری بعالم هیچ جانیست
ازین به در جهان آب و هوانیست

هوای خلد و اب او اگرچه
نکو باشد بدین لطف و صفانیست

دعای صاحبش کویم مادام
که چیزی جز دعا در دست مانیست

زهی قصری که شد جنت غلامت
منقش سقف چرخ از عکس جامت

سرایت تا ابد معمور بادا
ز عکس روی تو پر نور بادا

دعای حامدی پیوسته این است
که دایم صاحبش مسرور بادا

چو تاریخ بنایش عزت شد
جهان را برزمان مذکور بادا (۸۷۷)

زهی قصری که شد جنت غلامت
منقش سقف چرخ از عکس جامت

تهنیت قدوم موکب همایون حضرت پادشاه اسلام

همای چتر شه خصم بند قلعه کشای
بتخت خوشتن آمد دیگر بعن خدای

بیك سفر دوسه جالشکر عدو بشکست
چنان که نعرهء تحسین برآمد از صد جای

خیال ملک بدر کرد از سر دشمن
بکرز کله شکاف و بتیغ خون بالای

هزار شکر خدارا که روی ملک آراست
برای نصرت ایمان برای ملک آرای

عنان رزم سوی بزم تافت بعد از فتح
رفیق دولت جاوید و خضر راهنمای

چو آفتاب که آید بسوی برج اسد
نهاد شاه جهان رخ بسوی پرده سرای

بذکر فتح نو ای عطار د و زهره
باوچ چرخ برآمد بصورت بریط و نای

گذشت نوبت اندوه و دور جام رسید
بیار ساقی ازان روخ بخش غم فرسای
[190]

بذکر فتح شه دین که صیقل جان است
غبار غصه ز آییننهء دلم بزدای

هزار شکر خدا را که پادشاه مدام
مظفرست بتأیید و عجن بارخدای

شه محیط چشم بحر آفتاب علم
که صیت سلطنتش رفته تا بچین و خطای

نجوم کوکبه سلطان محمد غازی
که هست سنجق اورا خواص فرهمای

شهی که چرخ کمر بسته کویدش هر دم
که پادشاهی و من بنده خدمتی فرمای

فلک بزین و لجام مرصع از سر صدق
کشیده بیش وی این نقره خنک آهن خای

بخاک بار که اوست دست بر سینه
هزار قیصر و خاقان ستاده بر سر پای

همیشه تاکه مقوی قلب باشد مشک
مدام تا خفقانرا دواست گاه ربای

بروی مسند دولت هزار سال بمان
عدو به بند و ممالک ستان وقلعه کشای

صفت حصار نو در شهر اسلامبول برکرد سرباستان و قصر
حضرت شاهی ظل الهی سلیمان دستکاهی
خلد عمره و دولته

ای حصار را سپهر از عرش برتر ساخته
برج و بارو دولك و فتح و ظفر در ساخته
دست قدرت بر زمین از قلعه ذات البروج
قلعه قدرت بچندین پایه برتر ساخته

بیت معمور ترا هر چند حصنی بد حصین
حفظ حق کرد سرایت حصن دیگر ساخته
قلعه دارت که هستش مهر تابان قلعه دار
کشت چون برج حصار چارم اختر ساخته

[191]

نابسازد قلعه قدر ترا معمار عقل
بر فلك خشتی زسیم و خشتی از زر ساخته

چرخ سیمایی زعکس خویشتن آورده آب
وز کهر سنك و كلشن از مشك و عنبر ساخته

بانی کردون فصیل برج و بارویش ز مهر
کوی از فیروزه و یاقوت احمر ساخته

بهر تیر انداز او در چشم خصم از طرف
روزی در زیر این فیروزه منظر ساخته

کرده دیوارش کج اندود از فلق استاد صنع
و آسمانرا در فضایش فرش مرممر ساخته

کرد بر کر جدار قلعه اترسام فکر
خندقی ماننده دریای اخضر ساخته

دیده بان قلعهء کردون برای روشنی
این دو مشعل بر سریر حسن منور ساخته

آمدش دزدان بهرام و سلحدار آفتاب
کز شعاع خود جهان پر تیرو خنجر ساخته

پاسبانش از صدای سنک رعد و زخم تیر
کور کرده چشم خصم کوش اوکر ساخته

قلعهء کارغادش انجم بوده و معمار مهر
چرخ بر کرد تو چون برج دو پیکر ساخته

در درون شهر استنبول بأمّرت قلعهء
کرد قصر کشت چون چرخ مدور ساخته

دولت شه طرح آن انداخت در ماه صفر
تا رجب شد برج و بارویش سراسر ساخته

کرد ایوانت بسال هشتصد و هشتاد و دو
قلعه کردید چون سد سکندر ساخته

[192]

دیدهء کردون ندیده در بسیط شش جهت
قلعهء زینسان که شاه هفت کشور ساخته

خان اعظم پادشاه قلعه ساز قلعه کیر
آنکه یزدانش برای خویش مظهر ساخته

ظل حق سلطان محمد خان شه عالی نسب
آنکه چون خور مشرق و مغرب مسخر ساخته

پادشاهی کز برای خدمتش استاد صنع
نه سپهر و هفت کوکب را مقرر ساخته

تاچو خورشید جهان آرا شده طالع زروم
قاف تا قاف جهان از رخ منور ساخته

شیم قارون رابر آورده بهمت از زمین
هم بدست خویش عالم را پراز زر ساخته

سایه خود ساعتی برهرکه افکنده مهر
در زمان بهرام وارث میرلشکر ساخته

هرکه رخ برسم اسب اونهاده چون هلال
همچو شاه ملك شامش صاحب افسر ساخته

همچو ماه آفتاب از مهر بر روی زمین
روز را شهری و شب شهری برابر ساخته

پادشاهها سایه حقی و در حصن وجود
طینت را حق ز لطف خود مخمر ساخته

حق بدستت داده است از لطف مفتاح فتوح
ای بتو اقبال و دولت تا ابد در ساخته

پیش بحر دست فیاضت همخوانم زیر
یک غزل کان هست همچون لولوی تر ساخته

ای جمالت عالم جانرا منور ساخته
مهر رویت ماه را در حسن چاکر ساخته
[193]

کرده روشن دردل تنکم چراغ مهر تو
آنکه مه را شمع این فیروزه منظر ساخته

تا بنفشه کرده پرچین بگرد کل دور
حسن شادروانی از یاقوت احمر ساخته

هست چتری آن دو رخ را کاکل عنبر نشان
پادشه دیدی که چتر از مشک او فر ساخته

زلف تو افراخته بر روش چو کانی ز مشک
وز خط ثبوت ذقن را کوی عنبر ساخته

چون بشیرینی ضیافت کرده جانرا آن دهن
از لبت حلوائی قندی را مکرر ساخته

تا جدایم از رخ آیینہ رنگت هر شبی
آه من آیینہء کردون مکرر ساخته

کرد کویت کرد و باز آیدم دل هر زمان
در هوایت خویش را همچون کبوتر ساخته

کرچه خواریم در فراقت جان من هر دم چوکل
دفتر در مدح شاه بنده پرور ساخته

پادشاه کامران قطب زمان شاه جهان
آنکه در مدحت چوکل دیوان و دفتر ساخته

آن امیرالمؤمنین سیرت که او را کردگار
در فن کافر کشی ثانی حیدر ساخته

کاتب تقدیر از دیوان فطرت در ازل
دولت جاوید بهر او مقدر ساخته

خسروا شاهها جهاندارا غلامت حامدی
آنکه در مدحت چوکل دیوان و دفتر ساخته

اندرین مدت که از درگاه عالی دور شد
روزگارش چهرهء کلناری اصفر ساخته

از جفای چرخ قدم چون مه تو خلقه شد
تا مرا بخت من دور ازین در ساخته

[194]

تا همای همت شه سایه از من دور کر
در هبوط غم مرا چون مرغ بی پر ساخته

محنت و درد غربیی و فراق روی شاه
این سه حالت بنده را یکباره مضطر ساخته

حسبة لله نظر بر من فكن باری دگر
تا شود کار رهی یکبار دیگر ساخته

روز و شب تاقهر و لطف هست در بحرین جود
تا بود حصن سپهر هفت پیکر ساخته

باد ذات پاك تو در قلعهء حفظ خدای
قلعهء زانسان که باشد تا بمحشر ساخته

تاریخ بنای قلعهء نو در استانبول

جناب خسرو آفاق شهریار زمانه
پناه پادشاهان آفتاب دولت و ملت

بفتح و نصرت و اقبال همچوششروشکاری
چو یافت برقرابوعدان وانکرز فرصت

پس از مراجعت غزو اندر استنبول
یکی حصار بنا کرد همچو برج سعادت

بگرد خانهء خود چون بروج چرخ مدور
که یافت شهر زوضعش هزاررونق وزینت

تمام کشت بروج حصار و تاریخش
فکند همچوهمای بملك ثایهء دولت (۸۸۲)

غزلیات

ای در سواد زلف تو آرام جان ما
دردل خیال قد تو سرو روان ما

از مهرروی و موی تو هر صبح و شام هست
ذکر لب و دهان تو ورد زبان ما

جانی ز خط سبز لب‌ت یافتیم باز
کوی که خضر کرد زبان در دهان ما

از نقش آن دهان سرموی نکرد فهم
کرچه شکافت مو خرد خردان ما

[195]

خاص از بهای خدمت شکرلبان چونی
بسته است پیر اهل طریقت میان ما

دستان سرای ناطقه تا شرخ شوق گفت
مشهور گشت در همه جا داستان ما

از حامدی ز روی کرم سایه و امداد
ای ابر لطف و رحمت تو سایبان ما

وله

ای عشق آفتاب جمال تو دین ما
مشکین کمند زلف تو حبل المتین ما

از مهر خاتم لب یا قوت رنک تست
نقش خیال خط تو مهر رنکین ما

هر که که سروقد تودر بر کشم تنک
باشد کمیت عیش و طرب زیر زین ما

تا بسته ایم همچونی از مهر او کمر
بسته است روزگار میانرا بکین ما

ای دل بعیش کوش مبادا که ناکهان
چشم بد زمانه بود در کمین ما

ساقی بیا ز لعل لبش جان تشنه را
یک جرعه ببخش ز ماء معین ما

از سرگذشت عشق مشو حامدی ملول
این خط نوشته بود خدا بر جبین ما

وله

ای عارض چون آب تو نور بصر ما
دراب طلب کار خیالت نظر ما

ما سر بقدمهای خیال تو نهادم
تا تیغ فراق تو چه آرد بسرما

تا سینه سپر ساخت بر تیر غمت دل
آماج بلاکشت دل بی خبر ما

شبهای رسد مقدم مهمان خیالت
باشد دل بریان و جگر ماخضر ما

زین نوع که در آتش هجریم معذب
وقتست که باد از عدم آرد خبر ما

مارخ به بیابان غم عشق نهادیم
کس نیست بجز درد و غمت همسفر ما

خون شد جگر حامدی و ریخت ز دیده
در عشق به بیند عزیزان جگر ما

وله

بی تو یگدم قرار نیست مرا
جز تو محبوب بار نیست مرا

دولت وصلت از خدا طلبم
کرچه هیچ اعتبار نیست مرا

گفتی ازکوی من چرا دوری
چه کنم اختیار نیست مرا

در هوایت فغان کنم که چونی
جز رخی زرد و زار نیست مرا

می کنم نگر وصل تو شب و روز
بجز این هیچ کار نیست مرا

[196]

بار غم ز ان کشم کپ در عشقت
جز دلی برد بار نیست مرا

حامدی نکزرد دمی که چو
نالء زار زار نیست مرا

وله

با خیال دوست وقتی بود بازاری مرا
بود باسودای زلفش خوش سربکاری مرا

آخرش دور سپهر از من چنان بیگانه ساخت
کان پری هرگز ندید از دور پنداری مرا

کر بهمران ماه افکندی سوی من يك نظر
آفتاب و مشتری کردی خریداری مرا

ای کمان ابرو که فکند ز خود دورم چو تیر
چشم ان دارم که باز از خاک برداری مرا

سالها سودم چو کل برخاکپایت روی زرد
کی کمان بردم که بگذاری بدین خواری مرا

من بگویت میدهم جان تامکر در روز حشر
از سکان خودشماری در وفاداری مرا

حامدی را کم گرفت امروز دلدار از رقیب
از سکی هم کم گرفت آن شوخ دریای مرا

وله

آه من رفت که باماه بگوید کلها
کرد روشن فلک از آتش آن مشعلها

هر که دوقیدد زلف تو بمیرد در حشر
خیزد از خاک بسودای تو سلسلها

از سرکوی تو زانروز که دور افتادم
می فرستم بتو هر شب ز دعای فلها

در ره عشق مشو عاقل از انکیر رقیب
که کمین گاه حوادث بود این مرحلها

حامدی شکوه زدوری نتوان جز بادوست
که بدشمن نتوان گفتن از نیسان کلها

وله

اگر حق روز کردند شب تاریک هجرانرا
توانم دید خورشید رخ جان بخش جانانرا
[197]

ازو تا چند باشم دور یارب عمرده چندان
که بینم باردیگر چون کل آن سرو خرامانرا

ز شوق آن برچون یاسمن حسرت برد پروین
اگر بکشاید آن سرو سهی کوئی کریبانرا

رو در رقص پاکویان ز عشق ساق اوطوبی
اگر آن لاله رخ بالا کشد چون سرو دامانرا

بهار آمد بده ساقی بما آن را ح ریحانی
 که می بخشد ز فیض خود صفای جوهر جانرا
 نصیحت تابکی صوفی مراکزباده شوتائب
 کرم فرما بحال خویش بگذار رندانرا
 نصیب حامدی عشق است ورندی ازقضاء حق
 چونکه رد توان کردن قضاء چرخ کردانرا

وله

چو خط بر رخ کشیدی نسترن را
 بمشک اراستی برک سمن را
 بکلیش رفتی واز عکس رویت
 پراز کل کردی اطراف چمن را
 نسیم جعد کیسویت برانست
 که سودای کند مشک ختن را
 دهد دندان تو صد غوطه هردم
 در آب لطف لولوی عدن را
 لب خود در دهان حامدی نه
 بیا ای جان من بشنو سخن را

وله

سر مویت کفتم آن دهن را
 چه کنجای بود آنجا سخن را
 به بیش طوتی خطت چه نسپت
 به بسته آن لب شکر شکن را

بخاکم کر کذر تازی چو لاله
بدرم بر بدن خونین کفن را

چه کویم حال خود پیشش چو غم نیست
ز تلخی من آن شیرین دهن را

کرش چون حامدی یکدم نه بینم
چو کل صد پاره سازم پیرهن را

وله

سرو سر سبزم چو در برکرد نارنجی قبا
شد روان دریای سرو قامت او اشک ما

[198]

جان من با اشک بز می آمد و با لعل او
دل همی گفت ای بخونم تشنه باماخوش مرا

با کل زردست سرو قامت سر سبز و شاد
راستی سرو قدت دارد هوای رنگ ما

ترسم آخر ماه رویت را به پوشد ابرخط
ماه من اکنون غنیمت داردور حسن را

حامدی وصف خطت را بابها خواهد نوشت
زانکه چون خالت لبیت راشد غلام بی بها

وله

دیوانه شد از عشق تو باز این دل شیدا
بفروخت ببار از غمت عقل بسودا

خون شود دل و با اشک روان کشت ز دیده
غافل مشو از حال دل خون شده جانا

کفتم که بیاییم بسر کوی تو امروز
 تا روی تو بینم نفسی گفت که فردا
 ما دیدن دیدار تو خواهیم درین کوی
 زانروی کزین به بنود هیچ تماشا
 جائینست خرابات به از جنت فردوس
 عاشق طلبد دولت دیدار درینجا
 ما باغم افلاس و غریبی بره عشق
 از دوست بجز دوست نداریم تمنا
 چون حامدی از قبله نمای نظر خود
 محراب دو ابروی تو جوید دل دانا

Bit-Türkiyye

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Niçün ey meh cennet-i kûyunda bâr olmaz baña
Niçün evvelki gibi hîç i'tibâr olmaz baña
- 2 Derd-i hecrinde baña yâr olmadı şabr u qarâr
Sen baña yâr olmayınca kimse yâr olmaz baña
- 3 Ben kaçan görsem seni kendümi aşlâ bilmezem
Baht yâr olmadığı-çün İhtiyâr olmaz baña
- 4 'Aşkuñuñ yolında Manşûr'am velî nâ-pâydar
Ey dirîgâ kim bu devlet pâydar olmaz baña
- 5 Ger nigâr itsün eli kanımdan andan dönmezem
Dimesünler kim meger mihr-i nigâr olmaz baña
- 6 Hâmidî ger ki kabûl olsa dehenüñ vaşfını
Bundan özge bu cihânda hîç kâr olmaz baña

[199]

وله

تا پیش رخت زلف برافراخت علم را
 زد حسن تو در ملک جهان کوس قدم را
 تا خسرو عشقت بدلم تخت نشین شد
 از شهر دلم کرد برون لشکر غم را
 مردم زندان ماه بدل ناوک مژگان
 حاجت بتقصا بنود اهل کرم را
 چون جوب بقم شد تنم از خون دلم کاش
 پیوند خدنگت کنم این جوب بقم را
 چون حامدی اول ز سر خویش گذشتیم
 و انگاه نهادیم بکوی تو قدم را

وله

تا باوراق کل زدی از سبزه رقم را
 آه دل من سوخت زغم لوح و قلم را
 بر خاک فشان جرعهء جام می لعلت
 تا لطف لببت زنده کند پیکر بجم را
 کر یار کند قتل محبان قدیمی
 من عاشق دیرینه ام آن تازه صنم را
 خالی نیم از ناله چونی در همه حالی
 ای مطرب خوش لهجه نکه دار تودم را
 ای ساقی از ان جام می معنویم ده
 کر آینهء دل ببزد صورت غم را

تا در قدمت جان کرامی کنم ایثار
بر دیدهء من نه ذره لطف قدم را

چون حامدی اول ز سرخوش گذشتیم
و انکه نهادیم بکوی تو قدم را

وله

ای شب غمها خیال ماه رویت یار ما
شمع رویت روشنی دیدهء بیدارها

ای صبا هر که بکوبش میروی با او بگو [200]
حالت سوز درون و دیدهء خونبار ما

کر دل آن دلبر سیمین بدن از سنک نیست
عاقبت رحمی کند بر نالهای زار ما

از تجلی رخس زاهد اگر واقف شود
بعد ازین در عشق بازی که کند انکار ما

کر زکار ما نظر بردارد آن مه حامدی
همچو زلف آن پری گردد پریشان کار ما

وله

ای بقصد جان من چشم ترا انکیزها
دیده در هر گوشه از وی مردمان خونریزها

دردلم بار غم افتادست برهم تنک تنک
یافتم از دولت عشق تو چندین خیزها

آدمم جان و دلی برکف به پابوس سکت
پیش مردم خوش بود رفتن بدست آویزها

تا تو انکیز ستم کردی سرشکم خیز کرد
هست پیش مردمان انکیز هارا خیزها

گاه پرهیز دولت از زاهد و گاه از عسس
باده نوش ای حامدی تا چند ازین پرهیزها

حرف الباء

دردمند عیقم و محزون و مهجور و غریب
قد تری حالی معالج داء قلبی یا طبیب

کفتهء ازدور خواهم زرد بتیر غق=مزه ات
جنتی صدری الا یالیت ترمی عن قریب

هیچ وجهی نیست از بهر نثارم غیر جان
فی طریق الودیو مان اری وجه الحبيب

خاک کوکل کنم ز اشک و برآرم باروی
فی مقام الشوق حتی لا اری وج الرقیب
[201]

کفتهء تاکی کدازی همچو ماه اندر محاق
کلما اذکرك فی نارالهوی لحمی یذیب

زور جمعه بابتی زهره جبین می میخوریم
قد ضربنا الیوم جیدالزهدبالسیف الخطیب

حامدی از لعل او بوسی گدای می کند
لیس هذا سائلا بل انه شخص غریب

وله

عکس رخ تو دید چو ماهی ملک در آب
آمدبمهر عارض تو از فلك در آب

از دیده بهر خال توشد دل اسیر زلف
 در دام از پی طمع افتد سمک در آب
 عکس می لب و دهن و سیب غبغب
 جوید مدام دیدهء ما یک بیک در آب
 کرزر نخواهد از رخ ما با شکنجه چشم
 بهر چه کرده است چو ترکان نمک در آب
 چشم درون اشک بسودای زلف تر
 از رنگ خود نکشت چوسنک محک در آب
 هر شب بیاد عارضت از اشک حامدی
 ایندرد قطار چو مرغان ملک در آب

وله

دو چشم می جهد بسیار امشب
 مکر کردست یا دم یار امشب
 ز سودای سر زلفش برانم
 که بندم در غمش ز نار امشب
 بعشتق اراست جانم خانهء دل
 برای دیدن دیدار امشب
 هزاران شمع و بقندیل است تابان
 ز سقف کنبد دوار امشب
 پیامی خور باواز دف آ نی
 شنواز چنک وعود اسرار امشب
 زمانی همنشین حامدی شود
 به بین شیرینی اشعار امشب

حرف التاء (202)

ازچین سنبلیت چو عذار تو لامع است
کوی زبرج سنبله خورشید طالع است

پیش توسجده میکند از مهر ماه تو
زانروکه رویت آیینۀ لطف صانع است

نکذاشت سنبلیت که به بینم جمال تو
ازسعی من چه فائده چون بخت مانع است

بیمار جام لعل تورا هم لبیت شفاست
مخمور را مدام می صاف نافع است

ساقی بیار باده که جان حزین من
از ساغر لب تو بیک جرعه قانع است

گفتند حامدی ز می ناب تو به کرد
بد نیست این حدیث ولی غیرواقع است

وله

کرچه دوری ازبرم از سرخیالت دور نیست
خانه چشم مرا بی شمع رویت نور نیست

آن کمان ابرواکرچه میکند دوری ماز
تیر مژگانش بحمدالله از دل دور نیست

گفتمش زادی من بین و حالم رحم کن
گفت بیزارم ز زادی تو باری دور نیست

همچو نرکس در گلستان جهان بیمار باد
هر که از چشم میگون بتی مخمور نیست

آنکه میزد طعنه یعنی نیست عاشق حامدی
کو به بین زردی رخسار مرا کر کور نیست

وله

دل را زخوان وصل تو خون جگر بس است
 جانرا برای همدمی آح سحر بس است
[203] در باغ سینه نخلهء عشقت نشاد ایم
 آسیب جان و رنجم دل ازوی سمر بس است

از دیده همچو چرخ مدام ستاره بار
 ازبهر سوز سینهء من این شرربس است

هان ای رقیب روترش ازبهر قتل من
 تلخی هجران لب همچون شکر بس است

خون میخوریم و هیچ شکایت نمیکنیم
 روزی ما زخوان قضا این قدر بس است

اشکم بروی زر درو انست دمبدم
 مارا بدولت غمت این سیم و زر بس است

ای حامدی برای اختلاصی تو ز غم
 از لطف ر جودشاه جهان یکنظر بس است

وله

مه خویش را بحس چو آن لاله روکرفت
 از تاب مهر آتش غیرت درو گرفت

در ملك حسن خال تو بازلف بحث کرد
 زلف تو رفت درهم واور افرو گرفت

از لالهء رخت کل سوری گرفت رنك
 وز سنبل معنبر تو مشك بو گرفت

کردون شراب مهر بیادت تومیخورد
 کز مه بدست گاه قدح که کدو گرفت
 وصف میان و زلف خود آن مه زحامدی
 بشنید و گفت هست برو مو بمو گرفت
 وله

روی تو قاء اوج سپهر سعادتست
 صدباره آفتاب بخوبی زیادتست
 مانند لاله پیرهن پرز خون مرا
 تا روز حشر از تونشان شهادتست
 محراب نقش نعل سمنند تو هرکه دید
 در حال سجده کرد که وقت عبادتست
 هرچند پیش تیر جفا میزنی بدل
 دل را بناوک تو ارادت زیادتست

[204]

می نوش و عشق روز کرم کن که در جهان
 انرا سعادتست که با این سعادتست
 سر بر مدار از قدم یار حامدی
 زانرو که این نشانهء حسن ارادتست

وله موشحا

م مادی داریم و آن دل هم اسیر صد بلاست
 و و زپیشانی بدام زلف یاری مبتلاست
 ل لاله تنها داغ هجرانت ندارد بر جگر
 ا ای مه از مهر تومار نیز بردل داغهاست

ن نیست بی زلف قراری دردل سودا زده
ا آری این مرغ هوای زایشان خود جداست

ح حیفم از پای تو می آید بخاق ره منه
س سرو بالای ترا منزل کنار چشم ماست

ی یار کفتا حامدی پیوسته می نالد چونی
ن نالهء دل سوز ما پنداشت کز باد هواست

حرف الثاء

مه رابحسن روی تو از بهر چیست بحث
تو آفتاب عالم جانی و نیست بحث

هردم هزار بحث کنند اهل علم لیک
درپیش اهل عشق بمعنی یکیست بحث

ای جان سخن یکیست بمعنی کرای دل
زیراکه در مراتب دعوی بسیست بحث

چون عقل و عشق یار مقابل فتاده اند
پیوسته در میان بنی و ولیست بحث

واعظ در از می کشد ای حامدی سخن
ارباب عشق راز سخن کو تهیست بحث

حرف الجیم

ای غم عشق توام دردل ویرانه چو گنج
رحم از سیب زنخدان تو همچو نارنج

هر دم نقش مه روی تو آید بخیال
مفلس سوخته در خواب نه بیند جز گنج

ساعد و دست تو بردند بسر پنجه زمن
عقل و صبر و خرد دین و دلم را پنچ

[205]

دلم از سلسله زلف تو سودایی شد
درخور قند و شکنجه است دران چین و شکنج

حامدی شکر که کر هیچ نداری داری
خاطر صاف سخن ساز و دلی معنی سنج

وله

ای بدرگاه تو شاهان جهانرا احتیاج
خاک درگاه تو برفرق سلاطین کشته تاچ

اهل دلرا کرنمی کردی بلطف تربیت
دردو عالم کی متاع فضل را بودی رواج

تا شدی بر تخت سلطانی بعون حق مقیم
تاجداران جهان بر درکته آورده باج

ریخته بر سینی سیمین فلک زر نجوم
هر سحرگاهی بدرکاپ تومی آرد خراج

بردرت هر دم شفاجویان درد فقر را
میکند جودت بقانون جوانمردی علاج

می نهد کردون جوداعی بر درت روی نیاز
جان درازی تو خواهد در دل شبهای داج

حرف الحاء

ای زلعلت جان و دل را صد فتوح
زاده از یاقوت نابت قوت روح .

لوح دلها جای مهر روی تست
هذه معنی علی قلبی یلوح

ساقیا درهای شادی بسته شد
هست در دست تو مفتاح فتوح

سیل اشکم مرد مانرا غرقه کرد
در فراق دوست چون طوفان نوح

حرف الخاء

از می کلرنک چون شد رنک روی یار سرخ
شد ز شرم روی خویش لاله در کلزار سرخ

کر نشد شرمنده از یاقوت جان افزای یار
از چه شد لعل بدخشان در دل کهسار سرخ

[206]

بر رخ زردم روان شد دور از ان سیب زقن
قطره قطره اشک همچون دلنهای نارسرخ

زابر چشمم س که خون می یارد از هجر رخت
مردمانرا شد ز اشک من درو دیوار سرخ

حامدی از مردمان پوشیده دارا سراز عشق
تا نکرد از تو چون منصور چوب دار سرخ

وله

من و شراب مدام و نکاره ساده زنج
که در میان من و زاهدیست صد فرسخ

تو شهر یاربتانی و از خط و خالت
کشیده حسن رخت لشکری چو مورو ملخ

ز جنت سرکویت چو دور افتادم
 بچشم من همه عالم نمود چون دوزخ
 چه خار غم که مرا از تو در جگر نشکست
 فغان زدست تو ای کلهزار سیب زرخ
 زاه سردم اگر چه فسرده کشت جهان
 تنم ز تاب فراغت کداخت همچون یخ
 چو حامدی بلبان قناعتم خوشدل
 پلاس فقر بهست از هزار اطلس و نخ

حرف الدال

زهی بهر تو نه قبهء فلک موجود
 به پیش ماه رخت کرده چرخ بر سجود
 مقام ادم خاکی بند هنوز جهان
 که مهر روی تو چون جان مقیم در دل بود
 زیاده می شود از دیدنت محبت من
 که میکسند بر جنت تجلی اسم و دود
 اگر چه دور روزی تو بوده ام عمری
 رساند ام بسر کویت ز دو دیده درود
[207]
 چنان ز بار فراق نحف گشت تنم
 که ز در روی شدم از جفای چرخ کبود
 بخاکپای تو سوکنند زین مدت
 بجز دعای توام هیچ در خیال نبود
 کجا رود زدت حامدی بیچاره
 که غیر خاک درت نیست قبله مقصود

وله

دلم کرچه ز هجرماه رویش ناتوان باشد
خیالش را همیشه سینه ام تخت روان باشد
شب هجران شرار از آتش اهم همی ریزد
چو آن مشعل که وقت سوختن آتش فشان باشد

مه من میرو و چون آفتاب و هر طرف با او
چو انجم خیل عقل و صبر و دین و دل روان باشد
زده خالش بروی لاله و کل خیمهء خوبی
بروز لطف سیاهش همچو مشکین سایبان باشد
نیارم دید خورشید رخسار از ان کزان غمزه
زهر سوی که بنیم در نظر نزدستان باشد
ز ابرو و مژه چشمش چه میخواهد ز جان من
که داریم در کمین بنده باتیر و کمان باشد
هر انگوبیش تیر غمزه اش سازد سپر سینه
بسان حامدی در عشق بازی پهلوان باشد

وله

بهار آمد کنون جام شراب ناب خوش باشد
بروی سبزه می خوردن شب مهتاب خوش باشد
کنون کز لاله و کل روی کوه و دشت می خندد
ز می خندان شدن همچون کلسیراب خوش باشد

بوقت باده نوشیدن ز دست ساقی مهوش
قدح پر پرشادی دل احباب خوش باشد

دمی بایار کلرخسار سیمین ساق شیرین لب
زدن خیمه چو لاله برکنار آب خوش باشد

بکل روی چوبادام دومغز از غایت مستی
نهادن سینه بر سینه بوقت خواب خوش باشد

بسان سنبل زلف توروز و شب بروی کل
طرب کردن میسر گرشود اسباب خوش باشد

چه خوش بودی کرافکندی نظر بر حامدی سلطان
بخاک ره طلوع مهر عالم تاب خوش باشد

وله

هر که او حسن رخت بینند و تابع نشود
دولتش بنده و اقبال متابع نشود

باغم و درد توکز تعمت جاوید به است
همتی نیست دران بنده که قانع نشود

طائر تیرتو آن مرغ خمایون بال است
که برج ز در دل این غمزده واقع نشود

خواستی ز دبدلم تیری و نکذاشت رقیب
کار خیرست بفرمای که مانع نشود

قتل عاشق چو کنی وعده ازان باز مکرد
زانکه خورشید درین دایره راجع نشود

حامدی علم ادب کسب کن از دفتر عشق
مکذران عمر بتعطیل که ضایع نشود

وله

آنرا که چون توماه رخی همنشین بود
 با آفتاب همچو مسیحا قرین بود
 خاتم اکر بدست سلیمان فتد دگر
 خواهد که وصف لعل تونقش نکین بود
 دل با خیال روی توجائیست چون بهشت
 کانجا مدام جلوه که حور عین بود
 آن غمزه بهر صید دلم زابرو و مژه
 دایم گرفته تیر و کمان در کمین بود
 پیکان بهشت ناوک او در دلم کزاو
 صحن سرای دیده بهشت برین بود
[209]
 در خلق تشننه های بیابان اشتیاق
 از دست دودست تیغ چوماء معین بود
 ای حامدی چه نظم ترانکیزد آن دلی
 کو در فراق روی نکاری حزین بود

وله

دلبرم دل برد و جانم را بغم بیمار کرد
 آفرین بروی که عاشق رانکو تیمار کرد
 ترك عشق روی او گفتم بگویم عقل گفت
 هیچ کسی در عالم از نکویی استغفار کرد
 وی لبش را در سخن قند مکرر گفت دل
 جان چو بشنید این حدیث از ذوق ان تکرار کرد

هرکه او برغمزهء شکر دهانی دل نهاد
 عاقبت دیدم که چون نی نالهای زار کرد
 ناوک خود بادل من یار کرد آن شوخ و رفت
 ای عزیزان باکه کویم آنچه بامن یار کرد
 تا افتاد آوازه در عالم که عاشق میکشی
 حامدی آمد بجرم خویش اقرار کرد
 وله

دل چو از سنبل آن سروروان دور افتد
 همچو جسیمست بمعنی که زجان دور افتد
 خوار شد دیده چو از خاک درت دور افتاد
 چون عزیزی که بغربت زمکان دور افتد
 نور چشم من دلخسته خیال رخ تست
 یارب آن روز مبادا که ازان دور افتد
 آهم زدوری ابوی تو برچرخ رسید
 تیر هرکه که جدا شد زکمان دور افتد
 عکس رویت که از او در نظرم کلزار است
 می نخواهم که زچشم نکران دور افتد
[210]
 روح را کوی تو چون باغ جنانست و مباد
 روزی آن روز که از جای جنان دور افتد
 تا شده دور ز تو حامدی سوخته دل
 هشت نزدیک که از جان و جهان دور افتد

وله

تا سر دلم اشك بهر دیده عیان کرد
در عشق مرا بهر تو رسوای جهان کرد

گفتم بروید نکنم فکر لبث گفت
در موسم کل تو به زیاده نتوان کرد

از وصف کلچهرهء تولاله چو دم زد
باد سحری مشک و کلابش بدهان کرد

از مهر عذار و لب چون کلشکرت بود
بلبل که چونی هر سحر از عشق فغان کرد

پیکان خدنکت چه متاعیست که جاننش
در پردهء تن چون دل پردرد نهان کرد

تا میل ستم کرد کمان ابروی شوخست
از غم قد چون تیر مرا همچو کمان کرد

ای حامدی انکسی که غبار سر کویش
بفروخت بملك همه آفاق زیان کرد

وله

سرومن سبزهء خط بر کل رخ پیدا کرد
دل مسکین مرا بر خط خود شیدا کرد

مهر ماه رخس از خلق نهان می کردم
اشك لعلی ورخ زرد مرا رسوا کرد

صفت عاشقی من بمه روی تو بود
هر چه بر لوح لم کلک قضا املا کرد

کرمرا مهر رخت سوخت کسی راچه سخن
هرچه باعاشق خودکرد رخت زیبا کرد

عاشق دلشده را آن مژده کافر کیش
کشت صدمبار بتیغ غم و باز املا کرد

دل مسکین زخم زلف تو صد مشکل داشت
در سخن لعل لببت مشکل او حلوا کرد

حامدی هرچه زاو صاف خدنگ تو نوشت
راستی را سخنی بود که دردل جا کرد

وله

دل چو از زلف سیاه تو جدامی کرد
روز و شب همنفس درد و بلا می کرد

کویی از آه دل غمزده ما کردون
آسیایست که از باد هوا می کرد

مرکز دائره عرش دل ماست ازان
روز و شب عرش بکرد دل ما می کرد

[211]

باغ رخسار ترا کر نه هد چشم من آب
مژده بردید چو دولاب چرا می کرد

حامدی سبزه خط بر رخ آن کل مدام
تازه ز آب نظر اهل صفا می کرد

وله

در هجر رخ و زلف تو روزم بشب آمد
بهر دهن تنک تو جانم بلب آمد

کردی طلب از خاک رمیکده ای چشم
مفتاح مراد دل مردم طلب آمد

در خاک فرورفت چو اشک آنکه درین ره
در دیدهء صاحب نظران بی ادب آمد

وی روز خیال رخت آمد بدلم گفت
کای غمزده مینوش که وقت طرب آمد

در خون دل ای جان طلبی نقطهء خالش
این حال مرا از تو در این دم عجب آمد

ای اشک بروم ای بکو حامدی این دم
چون شیشهء می بادل صاف از حلب آمد

وله

هرچند چو من لاله دلی سوخته دارد
در بزم چراغ طرب افروخته دارد

در حلق من آن زلف کره کن که بکویند
در سلسله شاهمی سکی آموخته دارد

دل پی دهننت رو بعدم کرده ویا خود
هر چز دهن تنک تو اندوخته دارد

تا دل زخم سنبل زلف تو جدا شد
چون نافه درونی ز غمت سوخته دارد

بر حامدی افکن نظر مهر که دائم
چون باز ز غیرت نظری دوخته دارد

وله

مرا چون یاد از شمع رخ آن ماه می آید
شب هجر از دل من هرنفس صدآه می آید

خوشاوقتی که می آید خیالش در دل پر خون
بجان بخشی دلی چون ماه نوکه کاپ می آید

دلا کر عاشقی غافل مشو از غمزه آن مه
که تیر غمزه ابر دل آگاه می آید

من از وی چشم میدارم ستم زانرو که کوخیری
همی آید بسوی بنده از الله می آید

[212]

بسرعت در هوای لعل او از تن مروای جان
که آه سینه باالشك روان همراه می آید

لباس زهد و تقوی را بمانسبت مکن صوفی
که آن کسوت بقدر عاشقان قءتاه می آید

بکوی عشق و رندیروی نه چون حامدی زانرو
که هر کو دولتی دارد بدین درگاه می آید

وله

مرا بردل چو زخم ناوک آن ماه می آید
بدان ماند که جانرا شادی ناکاه می آمد

باستقبال تیر آن کمان ابرو دلا از تن
اگر امروز خواهی رفت جان همراه می آید

دلم میخواست کوباتیغ تیز آید بقصد جان
بحمد الله که هم بر موجب دلخواه می آید

دلا از سهم تیر آن کمان ابرومرو از جان
 که بهر جان قضای کربود در ره می آید
 چه می ناله ز تاریکی هجران حامدی هرشب
 که ماه رایت شه زاده شیر انشاه می آید

وله

دردلم چون فکر آن کان کهر پیدا شود
 دانه‌های اشک بر روی چوزر پیدا شود
 بهر آن لب ای دلاز تلخی تیر او منال
 صبر می باید که از نی شکر پیدا شود
 چهره از بهر دهانش زرد باید ساختن
 هر چه می باید ترا ای دل بزر پیدا شود
 زردی رخ بهر آن مه تابخون چشمم بگاست
 خردهء سیمش بصد خون جگر پیدا شود
 [213]
 سایه ات از لطف اندامت چو بر خاک اوفتد
 در چمن از خار خشک و تر ثمر پیدا شود
 بلبلی چو حامدی کرهمچو اشک از چشم رفت
 مردمانرا زو هزاری خوبتر پیدا شود

وله

هردم از آتش آهم تن و جان می سوزد
 سوز عشق است که پیدا و نهان میسوزد
 ماه اگر محترق آید بر رویت چه عجب
 چون بخورش رسد زهره روان میسوزد

گفته بودی که نهم بررک جانت داغی
صبرتاکی که دلم درپی آن میسوزد

شمع من برسرپروانه دل نه قد می
بین که بی نور جمال توچه سان میسوزد

حامدی چند کنی ناله ز سوز غم او
که ز آه تو دل خلق جهان میسوزد

وله

دلم با تیغ خون ریزش سر خود درمیان دارد
که ماه من نه پندارد که عاشق بیم جان دارد

خیال زلف او از دیده چون آید بشهر اول
که راهی مشکل است این ودو دریا میان دارد

نخواهم کشت کلشن پی کل رویش که کرعاشق
ببخت اوفتد دل سوی یارمهربان دارد

از و تا دور گشتم دورم از صبر و قرار دل
خوشا جانی که بر خاک سرکویش مکان دارد

همیشه در خیال ماه روی و خط مشکینت
دل مسکین هوای سبزه و آب روان دارد

زخم زلف چو زنجیر تو و خورشید رخسارت
همی مانند پنهان از در که آتش دردهان دارد

زکوی خود چه رانی حامدی را ای شه خوبان
که همچون سگ سر خدمت مقیم آستان دارد

[214]

وله

خوبان برند دل ز کف و رخ نهان کنند
تا عاشقان دل شد را امتحان کنند

از کوشها کشیده کمانهای ابروان
در پیش تیر غمزه دل ما نشان کنند

کر پیش یار راه نیابند عاشقان
از بهر تحفه جان بر جانان روان کنند

وی استین بروی من افشاندی بخشم
با عاشقان غمزه هرگز چنان کنند

ای حامدی در ای بمیدان شاعری
تا شاعران شهر ترا امتحان کنند

وله

آن پسر هر ساعتی جای دگر بازی کند
نیک بخت آنکس که او با آن پسر بازی کند

میکند بازی بزلف خویش و می ماند بدان
ریسمان بازی که برموی ازهربازی کند

میچهد اشکم برو هر لظه از شوق لبش
همچو آن طفلی که او دایم بزربازی کند

میکند خال تو هر دم جلوه بر لعل لب
همچو طوطی بچهء کو باشکر بازی کند

بایدش کردن دل خویش اسیر تیر بلا
هر که همچون حامدی دایم نظر بازی کند

وله

شب چو شمع عارض او مجلس افروزی کند
همچو پروانه دل من خیشتن سوزی کند

ما همه از بهر آن سیب ذقن سرکشسته ایم
تا خدا آن میوه شیرین کراروزی کند

غمزه اش تعلیم خونریزی کند چشم مرا
همچو استادی که تعلیم نوآموزی کند

شد دلم صد وصله و امید میدارد چنان
کان کمان ابرو بتیر غمزه دلدوزی کند

حامدی پی نور رویت میکذارد همچو شمع
جان من و تا چند چون پروانه دلسوزی کند

[215]

وله

شبی که همچو مه آن نازنین برون آید
چو ابر تیره رقیب از کمین برون آید

بکلرخی اگر افتد هوای صحبت من
چو خار خشک رقیب از زمین برون آید

وگر بمهر درون دم زنم بمهر رویی
بقصد خون من او هم بکنین برون آید

وگر خورم عسل شهد نیش زنبوری
ز بهر تلخیم از انکبین برون آید

برای سوختن رخت جان بطالع من
شراره هم ز دل آتشین برون آید

رود ز جان غمینم خدنگ آه و بدل
چسودم ز نم نه دل من همین برون آید
مثال حامدی از دور اختر بد مهر
ضروریننیست که دایم چنین برون آید

وله

هر قطره کزین دیده خونبار بیفتد
کر موج زند زودر و دیوار بیفتد
هر شب دل شوریده من برسر کویت
از ناله چو خاموش شود زار بیفتد
عسیمی نبود گرفت از بار غمش دل
کوه احد ز بار غم یار بیفتد
خوش حالت آن رند که فارغ زدو عالم
سرخوش بدرخانه خمار بیفتد
چون ترك حیل کرد رقیب تو بیفتاد
چون بادکئی پیر که از کار بیفتد
ای حامدی از سیل سرشک تو و آهست
بیم است که این کنبد دوار بیفتد

وله

دل که از سنبل زلف تو جدا می ماند
همدم محنت و اندوه و بلا می ماند
میدهم جان حزین را بفراق تو جزا
تا مرا دور ز تو زنده چرا می ماند

چند کوی که بکن صبر و مخور غم در هجر
من اگر غم نخورم دهر مرا می ماند

می شود بهرتو پرکار صفت سرکردان
هر که در دائرهء عشق تو پا می ماند
[216]

بیش شمشاد بلند تو حیرت چون من
در چمن سرو سهی سر بهوا می ماند

بر سر کوی تو افتاده سرو پا چندان که
کسی نداند که سرو پای کجا می ماند

حامدی را غم و درد از درت انداخته دور
تا نکویی که بر غبت ز تو وا می ماند

حرف الذال

یارب آن آرم جان یکروز دور از من مباد
خانهء دل پی مه رویش شبی روشن مباد

کر بود غیر خیال روی او در دل مرا
جان شیرینگ که دارم یک زمان در تن مباد

جز مرا کز شوق توق مهرداره کردنم
با خیالت هیچ کس را دست در کردن مباد

کر نجوا هم تا ز پای دل کشم خار غمت
همچو عیسی در جهانم یک سرسوزن مباد

شهریار شهر خوبانی و حسنت کنج عشق
کنج عشقت را بجز کنج دلم مسکن مباد

کرچه می سوزد ز تاب شمعرویت حامدی
مجلس او پی چراغ چهره ات روشن مباد

حرف الراء

ای به پیش تیر مژگان تو جان من سپر
بادل من غمزه ات راهردمی لطفی دگر

جز هوای قامت در دل ندارم راستی
ناوک آن غمزه دارد از ضمیر من خبر

عکس رخسارت ز چشم خون فشان خالی مباد
زانکه کس دوری بخت از روشنائی بصر

سرخ شد ویم ز شرمت چون نظر کردی بمن
آری آری خاک زر گردد ز تاثیر نظر

بر دلم تیرش چو آمد کر ندیدیم عیب نیست
هست مشهور این اذاجاء القضا عمی البصر

یار گفتا در پی نفس و هوا دیکر مرو
زین سخن تاجان بود هرگز نخواهم شد بدر

حامدی را غمزه آن مه نصیحت میکند
هرچه گوید می نهم انکشت خود بر چشم و سر

وله

دهان و سنبل خط و لب لعل تو ای دلبر
حیاتست و نجاتست و بناتست و لب کوثر
[217]

ببرده چار چتر تو کزوا ز چار چیز الحق
قد از مرعردل از مرمر خطا از عنبر لب از شکر

بنام ایزد زهی زلف و لب و خط و قدو چهره
دلاویز و شکر ریزو سحر خیز و بلند اختر

مرا پرسی که برداز تو قرار و صبر و دین و دل
 خط مشکین لب شیرین برسمین قد دلبر
 مرا هر وعده کز لب میدهد با آه و اشک من
 سرابست و شیرابست و سحابست و هوای تر
 به بین ای حامدی زلف و لب و خط و دهانش را
 سمن سای و شکرخای و کل آرای و کهرپرور

وله

ای خطت از مشک تر خوشبوی تر
 وی لببت از کلشکر دلجوی تر

از خیال عارض چون آب تو
 در گلستان شد شکل خود روی تر

مردم چشم در آب از هجر تو
 غوطها زد کش نشد یکموی تر

خالت از لب طیره شد آری شوند
 از لطیفه مردم هندوی تر

از تو در گلزار عشق ای حامدی
 بلبلی پیدا نشد خوشکوی تر

وله

ای نافه الفاظ تو از کلک سیه سر
 زاده چو شمامه ز دل ماهی عنبر

ز رقعه مشکین تو حقا کپ رهی را
 هم ثینه مشرف شدو هم دیده منور

دل عاشق بوی تووخوی توشد الحق
ای نافهء مشک ازدم خلق تو معطر

معنی کلام تو و الفاظ و حروفش
انواع لالیست در اصداف معنبر

شد صورت تو مظهر لطف و کرم آرای
هم صورت و هم معنی ای روح مصور

تو صاحب ذهن سره طبع لطیفی
زان کشور فضل و هنرت کشته مسخر

تا فضل و کمال و کرم و خلق تو دیده
شد حامدیت از دل و جان بنده و چاکر

[218]

Velehû Bi't-Türkiyye

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Dôstuñ qadı hayâli gıceler cânda qonar
Cânda ger qonmasa ol serv-i revân hânda qonar
- 2 Gözde qonsa ne 'aceb hayl-i hayâl-i haq-ı yâr
Hânda kim âb-ı revân olsa çerî anda qonar
- 3 Yâ Rab ol hâl-i ruḥ u la'ı gibi Hızır mı kim
Geh gül üstinde vü geh çeşme-i hayvânda qonar
- 4 Kim qadûñ 'aşkı ile bunda dirilürse bugün
Toğrı bundan çü gide ravza-i Rıdvânda qonar
- 5 Zülfüne girdi gönül 'aşk ile baş oynamağa
Kim bahâdır olan er gicede meydânda qonar

- 6 Gönlüme kondı ğam-ı 'aşkı pes ez-kaṭl-i rakīb
Şeh seferden çü döne feth ile eyvânda konar
- 7 Hecr ile Hâmidî ger kaplucada konsa nola
Derd ile bûlbûl-i şûrîde gülistânda konar

وله حرف الزاء

چون بچشم آید خدنگ غمزہ آن سرو ناز
برسر راهش رود اشکم برسم پیشواز
با دعا کردیده خواهد زلف اوشبها چه عیب
از خدا خواهند مردم در جهان عمر دراز
دور بود از پای سروش آب چشمم مدتی
برسرما سایهء سروروان افکنده باز
دیده در زلفش اگر شد دور از فالش چه شد
مردمان در شب نمایند از سپاهی احتراز
همچو چشم هرکه بیند قبلهء ابروی تو
هر دمی در خون دل سازد وضو بهر نماز
شد روان از دیدهء اشک در فشان حامدی
تا به بوسد خاک راه شاه از روی نیاز

[219]

حرف السين

در تن من تا بود باقی ز جانم يك نفس
گام جانم دیدن روی تو خواهد بود و بس
چشم من دور از رخ چون آفتابیت تا بکی
سیل خون باردن جوی دیده ام همچون ارس

ناله دلسوز من رفت از غمت تا آسمان
ای مه نامهربان من بفریادم برس

جان محزونم همیشه در هوای کوی تست
مرغ مسکین آرزوی باغ دارد در قفس

بلبل گلزار حسنت بودم اول از چه رو
رانندی آخر از سر خوان وصالم چون مکس

در سر من آرزوی دولت دیدار تست
از سرم بیرون نخواهد رفت هرگز این هوس

در بیابان جدائی چند نالم چون چرس

غیر جانم نیست بیکی تا فرستم سوی تو
وه چه خوش بودی اگر بودی بجانم دسترس

حامدی ازپا افتاد ای شاه خوبان دست کیر
خود همیدانی که غیر از توندار دهیچ کس

حرف الشین

به برک کل نوشت از مشک نقاش
که نتوان کرد سر آن دهن فاش

چه دانی رمز خط و خالش ای دل
بحال خویش و فکر خویش باش

ز اشک و روی زرد خویش هر دم
بخاک پاش سیم افشان و زرپاش

از آن جانباز و بی باکیم در عشق
که همچون حامدی و ندیم و قلاش

وله

چو درپایت نیفکندم سر خویش
سری افکنده ام از شرم در پیش

دل مسکین من قربانی تست
بنام من برآور تیری از کیش

[220]

چو کرد لب برآمد خط سبز سبت
برآمد آه عاشق از دل ریش

زکات حسنت ای مه بوسهء بخش
که تودر حسن شاهی بنده درویش

چو در دل حامدی در تو دارد
تو حال دردمند خود بیندیش

وله

شمع شد کرم باشی بارخ بزم آرایش
آتش سوز دلم سوخت زسرتا پایش

خاکپایش مبر ای بادبهر سوکان خاق
توتیائست که شود دیدهء مردم جایش

سروازقد تو رزدید بتا رعنائ
آب جویای وی آمد که بما بنمایش

توتیا لاف مزن زانکه ترا میل کشند
چون رسیدن نتوانی تو بکرد پایش

لاف زد باخط مشکین تو ای کل سنبیل
چون سیه روی شداین لحظه مکن اندایش

حامدی دست زخون دل صد پاره بشوی
که حریص است بخون خوردن مالبهایش

وله

خدنکی زد دلم را چشم مستش
هزاران آفرین بردست دستش

چو مرغ تیرش ازتن کرد پرواز
دلم جانرا روان بربال بستش

چو شیشه خاطری دارم زغم پر
تو از سنکین دلی کم کن شکستش

دلادارد خدنکش مرهم ریش
تو زخم خود بدو بنما که هستش

سر زلفش کمندی بود مشکین
ازانرو حامدی شد پایی بستش

وله

دلم مرغیست هر جای و زلف یار مادامش
که درهر جای می باشد هوای یارمادامش

بزلفش کر مقید شد دل مسکین مکن عیبم
که دردام او فتادست از برای چشم بادامش

حدیث تلخ اگر کوید نشاید رو ترش کردن
کزان لبها بود شیرین حدیث تلخ و دشنامش

نمیدانم که دردل کیست تازومیدهد یادم
که جانم تازه میگردوبهر ساعت ز الهامش

چه فرخ ساعتی باشد که قاصدنام اوگوید
که جان حامدی بادافدای نام و پیغامش

[121] حرف الصاد

ای چه پروانه بر شمع رخت جان رقا
شده در بحر غمت مردم چشم غواص

دل که در پوته آخلاص تو بکداخت چو زور
نیست اورا زخم زلف تو امید خلاص

کر شود خاص بجانبازی و رندی عاشق
بنده در چارسوی عشق توام خاص الخاص

آن زمان قابل اکسیر غمت گردد دل
کز تف آتش عشقت بگذارد رصاص

کر کشد غم سیه فتنه که ریزد خونم
چه کنم غیر سرکوی توام نیست مناص

حامدی رفت بمهر دهننت سوی عدم
از لببت فاتحه خواست ز روی اخلاص

حرف الضاد

چو شمع اگر رک جانم بر ند یا مقراض
ز طلعت چو پروانه کی کنم اعراض

ز رشته سر زلف تو نکسلم پیوند
اگر کنند مرا ریزه ریزه بامقراض

بچشم ما لب و دندان دلفریب ترا
لطافتیست وراء جواهر و اعراض

محر مژده ام وصف زلف و عارض تست
که از مسوده دیده می برد به بیاض

بشادئ کل رخسار یار و نکس او
کشد پیاله می لاله در حریم ریاض

بدان امید که از حق رسد بحور و قصور
چه چله ها که بر آورد زاهد مرتاض

برای حامدی ای سروناز باده صاف
نصیبه ایست که آمد زمبداء فیاض

[122] حرف الطاء

ای نوشته بر کل سوری زمشکناپ خط
خط لعلت را مزین کرده خالت چون نقط

باقدی همچون قلم باشد چونونی عنبرین
هردوا بروی تووآن خال مشکین دروسط

تا شدی از پیش چشمم دور از بهر رخت
میزند نهر دو چشمم موج چون جیحون و شط

مردم چشمم بمهر عارض چون آب تو
میخورد صد غوطه هر دم در سرشک خود چو بیط

چندا اندم قه من از جرعهء جام لبث
می شدم زانسان که راه خانه میکردم غلط

حامدی کام دلازلعل لبش بازر بجو
زانکه بیش آن پری وزنی ندارد شعرو خط

وله

ای طرفداران سرلطان جمالت خال و خط
جمله اخلاق ترا در مردمی حد وسط

مشك رانست بچین سنبل زلفت خطاست
لاله را تشبیه باشد باکل رویت غلط

دردوچشم من خیال تیرت ای ابرو کمان
برسرآب روان پیوسته می پرد چو بط

عکس ابروی تو در چشم همی ماند بدان
زورقی مشکین که میکرد و روان بری شط

خط مشکین کرد رویت بادهان دانی که زچپست
نون مشکشنی که دارد در میان لعلین نقط

حامدی می آید از هربیت شعرت بوی مشک
کس نکوید وصف خط وخال خوبان زن نمط

[223]

وله

هرکه دارد همچو جام می زلغل یار خط
یافتست از جان شیرین در جهان بسیار خط

جان زاهدیک سرمو لذت در دیش نیافت
نیست آن بیچاره را در عشق این مقدار خط

همچو چشم خویش سیم افشان دلا در راه او
تأیپایی در جهان از دولت دیدار خط

دل زیبکانهای تیر او ندارد حاصلی
از زر دنیا ندارد مرد دنیا دار خط

پیش لعل یار جان و سرفدا کن حامدی
تا پیایی از لب جان پرور دلدار خط

حرف العین

من که هر شب از غمت تا روز بیدارم چو شمع
در فراق ت سیل خون از دیده می بارم چو شمع

شب همه شب با خیالت عشق بازی میکنم
چون سحر باز جان پیش تو بسیارم چو شمع

هردمی بد عشق پنهانم کواهی میدهند
اشک و سوز سینه و زردی رخسارم چو شمع

شکر یزدان را که روشن میکند بزم مرا
در شب تاریک هجران طلعت یارم چو شمع

کر بسوزم ز آتش مهر رخت چون حامدی
جز خیال ماه رویت در نظر تارم چو شمع

حرف الغین

ای ز رخت خانهء دل را چراغ
قد و رخت رشک کل و سرو باغ

سنبل زلفین تو از هر طرف
بر رخ مه چون حبشی مانده داغ

خط تو بر لعل شکر خا و خال
هست همان قصهء طوطی و زاغ

زاهدا کر در هوس بوی تست
کوبرو و تنقیه فرما دماغ

دوش درآمد زدرم یار مست

داد بمناز سرمستی ایاغ

کفت زعالم چه به ای حامدی

کفتمش ای دوست زعالم فراغ

حرف الفاء

مژگان او بقصد دلم چون کشند صف

دل بینش تیرغمزه اوجان کند هدف

هر سوکه رفت کشت یکی را بتیغ ناز

یارب چه شدکه هیچ نیامد بدین طرف

خون ریختن زغمزه ات آموخت چشم من

زان دم که گفته اندکه از علم چو شرف

تیر خدنگ غمزه مزن بردل رقیب

قوت روان ماست چرامیکنی تلف

گفتی که تیر غم ز دلت بگذرانم آپ

این تیر بگذرد زدم شحنهء بخف

پر کوه‌رست درج لب شکرین تو

زان کوه‌ری که جان عزیزش بود صدف

تاکی ثند ز دست فراق تو حامدی

از تلخی فراق تو بر سرچو بحر کف

حرف القاف

اشک چشمم کشت چون شنکرف ناکاه از فراق

بر رخ زردم بخون دل نوشت آه از فراق

تا جدا افتاده ام از آفتاب روی دوست
میگذارم هر شبی تا روز چون ماه از فراق

بس که آه من هوای خاک کویش کرد جان
عاقبت با آه خواهد رفت همراه از فراق

آنچه دیدم از فراقش لوحشی الله از وصال
کی بود تا وارهاوند بازم الله از فراق
[225]
از درازی چون برید آن یوخ زلف عنبرین
رشته امید ما کردید کوتاه از فراق

کر بود کوهی شود کاهی ز دردمن رقیب
کربه پرسد حال زار بنده ناکاه از فراق
کر بگوید شمهء از شرح شوق بن نسیم
وارهاوند حامدی راحضرت شاه از فراق

وله

چنان خوش است دلم باهوای عالم عشق
که ذرهء نفر و شمع بعالمی غم عشق

ازان مسخر عشق است ملک تا ملکوت
که ذکر خط لب تست نقش خاتم عشق

کجا بکنکرهء قصر وصل پی بردی
اگر عروج نکردی دلم بسلم عشق

صفای حج همه عمره یافت آن حاجی
که غوطه خورد زمانی در آب زمزم عشق

مدام همدم او درد و غم بود تا حشر
چو حامدی حزین هر که کشت همدم عشق

وله

دلا خرد بسرت کر نهاد افسر عشق
 ز دست ساقی کلرخ بنوش ساغر عشق
 لبی چو خاتم یاقوت اگر بدست آری
 شود مسخر حکمت تمام کشور عشق
 اگر نه جلوهء حسنش بدی که می گفتی
 که ملک تا ملکوتش شود مسخر عشق
 سفینهء دل مارا قرار کی بودی
 اگر نخ بجر معارف بدی و لنگر عشق
 قرار و صبر و تحمل زمن مجوی کنون
 که خرمن خردم جمله برد صرصر عشق
 مشام خلق جهان شد معطر از نفسم [226]
 از آنکه سوخت دلم عود جان بمجمر عشق
 اگرچه غنچه صفت بود حامدی دلتنگ
 چو کل ورق و ورق ازیر نوشت دفتر عشق

حرف الکاف

ای نبات خط و قند لبکت شیرینک
 هردو چون کسوة کل درنظرم رنگینک
 نرکس چشمک میگونک تو مخمورک
 سنبل زلف مشکینک تو پرچنک
 چشمک و ابرو یکت تیروکمانک دارند
 آنچنان تیروکمانک که بود مشکینک

بسر سړوك سبز توكه دايم هستيم
 مست از ان ميم عقيقينك وسيمين سنك
 قدمك برسرك وچشمك من نه كه شدست
 پي توای جانك شیرين دلکم غمکینك
 حامدی در رهکت جانك خود کرد نثار
 چند پی سنبلكت صبر کند مسکینك

حرف الام

هر شب از سودای زلفت میکشد صد آه دل
 از کجا افتاد در دام بلا ناکاه دل
 کر نه همچون لاله خون خوردی بمهرت جان من
 از نشان داغت ای مه کی شدی آکه دل
 کر سرکردان مرا زلفش برای آن دهن
 دوستان کس را مبادا در جهان کمراه دل
 در هوای لعل او یکدم نمی گیری قرار
 قصد جان من چه دار حسبه لله دل
 [227]
 ای که گفتی از سر کویش سفر کن
 میرم لیکن نمی آید بمن همراه دل

چون لب و زلفش بخونت تشنه اندای حامدی
 خواه جان خود فدا کن پیش درویش خواه دل

وله

ای خورده لاله از کل روی تو انفعال
 نرکس ندیده سرو ترا در چمن مثال

در باغ غنچه چون لب خندان تو بدید
از خندهء تو سرخ برآمد از انفعال

سی شب درین خیال فرو میرود قمر
تا همچو ابروی تو برآید شبی ملال

تا لعل ناب دید لب شکرین تو
همچو شفق بخون دل خویش کشت آل
ای دل بیاکه درد تو درمان پذیر نیست
چون حامدی مجوی دوا و زالم منال

وله

گفتم کپ شد ز خون جگر چهرهء من آل
گفتا چو عاشقی برو از زخم ما مثال

ز آب حیات لعل تو پیدا است آن زبان
مانند ماهی خضر از چشمهء زلال

گفتم که چیست رمز دهان و میان تو
زد خندهء و گفت که آن هیچ و این خیال

تا دید زلف و روی تو خورشید خاوری
درباختر بخویش فرورفت از انفعال

بیخوشد از هوای دهان تو حامدی
بر عین پیخودی وی آن زلف کشت دال

وله

کل را همیشه بانک زند پر رخ تو خال
کلبانک زن بعهد محمد که بدبلال

از چنبرش جهانم و در چرخش آورم
 کر پیش ابروی تو بردانم خود هلال
 تا از خطا بر زلف تو دم زددم شکست
 چینی همیشه می شکند رونق سفال
 کر عود نشود سخنت مطربا مرنج
 او را بتازیانه بده زود کوشمال
 چون حامدی بشعر جهان گیر کشته
 در شعر خویشتن مثلی آر یا خیال

وله

چون چشم من کند طلب صورت هلال
 جز نقش ابروی تو نباشد مرا خیال
 تاسروخویش را چوقدت برکشیده است
 در پای بلبل است سرسر و پایمال
[228]
 کل خواست تاچوروی تو باشد بچشم ما
 او را میان خار صباداد کوشمال

میزن زغمزه بردل ما تیغ بی دریغ
 وردم زنم ز تیغ تو خون منت حلال
 ای حامدی چه فائده چون او فتاده
 باکلب در قلاده وبا کرک در جوال
 زین حال غم مدار که فرصت ازان طست
 زانروکه همچوشیر نیارد شدن شغال

حرف المیم

زآه آتش افشان دل سوزان که من دارم
 سمندروار شب تاروز در آتش وطن دارم
 زفکرت همچو فانثت خیالم هر شبی زانرو
 که ل میسوزدم چون شمع و در بر پیرهن دارم
 بر شمع رخ آن مه مکوبامن سخن صوفی
 که چون پروانه میسوزم چه پروای سخن دارم
 زعکس چشم و روی و قد آن سروسهی دایم
 در آب دیده شکل نرکس و سرو سمن دارم
 بران چاه ذقن دارم نظر از تشنکی لیکن
 چو چشم خویش آب حسرت ازوی در دهن دارم
 پس از عمری که ورزیدم طریق مهر روی او
 رخی چون زر ز در دهجران سیمین بدن دارم
 نخواهد خاک جسم حامدی را در لحد خوردن
 چرا کز رشته مهر تو پیوند کفن دارم

وله

بجام نیلکون تا بادهء همچون بقم دارم
 ز دور چرخ زنگاری من ببدن چه غم دارم
 ز دیو غم ظی غم دارم بفکر آن دهان و لب
 که هم مهر سلیمان دارم و هم جام جم دارم
 بکنجی همچو کنجم با خیال مار زلف او
 انیس خلوت خاطر خیال آن صنم دارد

کهی با ماه میکویم حدیثت گاه با پروین
بیادت هرشب خوش صحبتی تا صبحدمدارم

بسان حامدی از دولت عشقت غنی کشتم
زرچهره وسیم سرشک ای مه چه کم دارم

وله

دردل من کر خیال او نمی بودی مقیم
من بتیغ خویش میکردم دل خود را دونیم

کر بشمشیر جفایم میکشی ای بی وفا
بار تیغت کردنم رامنستی باشد عظیم

جیم زلف و نقطهء خال توراتا دیده ام
در هوای آن دهن دارم دلی چون چشم میم

بردردت چون حلقه روز و شب مقیمم ای پری
فتح بابی چشم میدارم از آن خلق کریم

می نهم برخاک راهت هر سحر روی چو زر
از سرکویت نسیمی چشم میدارم نه سیم

نیست رحمی بر منش چندانکه میرندم سرشک
دردل افکن رحمتی آن سنک دل را یا رحیم

حامدی را گفته در کوی ما از سک کم است
جان من زین به که داند قدر یاران قدیم

وله

ز جام لاله کون کر همچو نرکس سرکران باشم
درین یک هفته عمر خویش چون کل شادمان باشم

بتیغ غمزه چون دلدار خون عاشقان ریزد
 دران غوغا چنان خواهم که من هم در میان باشم
 چه باشد کز فرو ریزد بصحرای استخوان من
 که روزی پیش تیر آن کمان ابرو نشان باشم

بخلوت میکند بر دل خیال روی او جلوه
 ز چشم مردمان همچون پری زانرو نهران باشم
 مکن منع من از افغان که همچون نی بهجرانت
 همان بهتر که دایم زار و زرد و ناتوان باشم

[230]

برای سرو قدش چون دهم جان دردم آخر
 یقین دانم که در محشر زجمع راستان باشم
 پی ایثار خاکپای او چون حامدی خواهم
 که جان در آستی خویش و سریر آستان باشم

وله

من که گنج غم تو در دل ویران دارم
 نکشم سر ز خط امر تو تا جان دارم
 نیست پروای بهار و گل و گلزار مرا
 کز رخ و قد تو در دیده گلستان دارم
 بخيال قد و روی و خط و زلف منّام دارم
 در نظر سرو و گل و سنبل و ریحان دارم
 ای بلب تنك شك تنك دلم بی دهنت
 حال دلتنگی خویش از تو چه پنهان دارم
 بسته ام بهر توده جای کمر همچون نی
 کرچه از دست تو در هر نفس افغان دارم

درد هجر تو نخواهد دلم اما چه کنم
 بجز از صبر دریندرد چه درمان دارم
 من که چون حامدیم بندهء خورشید رخت
 چه غم از حادثهء گنبد کردان دارم

وله

من از شکر لبان شهر شیرین یارکی دارم
 سیه چشمی کمان ابروی کل رخسارکی دارم

ندارم هیچ کاری غیر وصف آن دهان و لب
 ز خوبان چون مه قناد شیرین کارکی دارم

زدستش چون ترازو سنک بردل میزنم زانرو
 که باسودای زلف و خال او بازارکی دارم
[231]

زعکس قامت و چشم ورخ و زلف و دهان او
 درون دیدهء پرآب خوش کلزارکی دارم

دلم را کرچه زلفش روز و شب زبندغم دارد
 من غمکین بدان شام که خوش دلدارکی دارم

کمند تابدار از زلف و خنجر دارد از مژگان
 ز بهر بردن ول همچو ای عیارکی دارم

ز شعر حامدی در وصف آن لب قند می بارد
 چه شیرین دلبری شوخی شکر گفتارکی دارم

وله

ای مجلس تو چرخ و ندیمان تو انجم
 روشن ز مه طلعت تو دیدهء مردم

برجیس اکر قرب تو یابد بفضیات
خود را عجب ارزانکه زدهشت نکند کم

پیش تو عطار د بسخن لاله نماید
من خود چه توانم که ز من لاف تکلم

کفتم بر قیبان صفت قد تولیکن
بسیار فکندم بدهان خاکتندم

از چشم میند از من سوخته دل را
کز لطف تو دارم بجهان چشم ترحم

سی روزه مراد ورز روی تو درین دور
از خون جگر سینه بجوش آمده جون خم

کرد دل منکم شود از مهر تو یک جو
بشکافته باد از غم سینه چو کندم

جاوید کند خنده کل دولت انکس
کز غنچهء لعلت رسدش نیم تبسم

در پیش تو صاحب نظرانند خموشان
ای کاش بدی حامدی لشده منهم

[232]

وله

مرغ دل تا شد سیر زلف آن بادام چشم
پی رخ و زلفش نمیگردم آ رام چشم

جرم دل از دیده چون بینم که بهر روی خوب
دل مرار سوای عالم کردوشد بدنام چشم

چون بکام دل نیارم گفت در رویش سخن
سوی ابرویش دهد از کوشها پیغام چشم

سوخت دل در سینه از هجرو بمهرت روز و شب
 می یزد بهر وصال او خیال خام چشم
 حامدی تا دیده آن لبهای میگونرا بدیر
 کاسهء دارد پراز خون جگر چون جام چشم

Velehû Bi't-Türkiyye

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Varalım ol şanem-i gül-'izâra yalvaralım
 Belâ-yı fûrkat elinden nigâra yalvaralım
- 2 Niyâz u hasret ile kapusına yüz sürelim
 Şefî' idüp seg-i kûyını yâra yalvaralım
- 3 Mûsâ'id olsa eger rûzgâr bizim ile
 Orada baş açuben rûzgâra yalvaralım
- 4 Göñül be-tün ü gün eyyâm-ı gamda şâbir idik
 Bugün kim oldu göñül pâre pâre yalvaralım
- 5 Bu derd-i hecri ki Hâk rûzî kıldı bize bugün
 Egerçi idemeziz çâre yâre yalvaralım
- 6 Ger isteseñ ki yine Hâmidî gibi göresin
 Hâf u ruñı dün ü gün Kirdgâra yalvaralım

وله

روزکاری شد که من از یار دور افتاده ام
 زارمی کریم کزو بسیار دور افتاده ام

هرزمان چون غنچه دربرپیرهن سازم قبا
کزبران سروکلرخسار دور افتاده ام

ازکه نالم دور ازخاک روان بیوفا
کرجفای چرخ کج رفتار دور افتاده ام

می نویسم بردرو دیوار از درد فراق
آه کزخاک در دلدار دور افتاده ام

[233]

ناله و زاری شبهای مرا معذوردار
ای که میدانی من از یار دور افتاده ام

سینه هم سوراخ سوراخت تازان لب شکر
همچونی بانالهای زار دور افتاده ام

شکر ایام وصالش چون نکفتم پیش ازین
این زمان از دولت دیدار دور افتاده ام

خوار گشتم از عزیزان دور همچون حاموی
کزسکان درکه خوانکار دور افتاده ام

پادشاه بنده پرور خسروصاحب کرم
شهریار روم سلطان عرب شاه عجم

Velehû Bî't-Türkiyye

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Ay yüzün âyine-i şûret-i câdur bilürüm
Anda naqş-ı ruḥ-ı dildâr 'ayândur bilürüm

2 Ol 'ayân nûrî ki maṭlûbıdır ehl-i nazaruñ
Dil-i her zerrenüñ içinde nihândur bilürüm

- 3 Bu ki ârâm idemez seyr ü sülûkında felek
Ġarażı terbiyyet-i hüsn-i bûtândur bilürüm
- 4 Ol kim alur dil ü şabr u ħiredi ġâret ider
Mazhar-ı şûret-i zîbâ-yı fülândur bilürüm
- 5 Ol şeker-leb götürür Hâmidî'yi mey-kedeye
Gösteren yol baña mehdî-i zamândur bilürüm

خرف النون

دلم دیوانه شد بندش ز زلف خویش محکم کن
بمهر خویش ماه من مرا رسوای عالم کن

به تنهای دلم خون میخورد هان ای کمان ابرو
ز شصت خویش تیری بادل مجروح همدم کن

بکویش آب چشم ماروان بسیار خواهد شد
رقیبا کرچه می رنجی توهم آزار ماکم کن

[234]

بنام هرکسی از مهر تعیین کرده دردی
ز لطف خویش تشریف غمی بزم نام ماهم کن

بیاد روز وصل او نمی استد ز چشم خون
مشوای حامدی موقوف فردا فکر ایندم کن

وله

ز درد هجرت ای کل روچنان شد چشم من اکنون
که دارد دوران ترکس چو لاله کاسهء پر خون

جنانم منزوی چون چشم خود دور از مه رویت
که نتوانم ز دست غم نهاد از خانه پا بیرون

چو چشمم از غمت بروی مردم در فرد بستم
ز عالم کوشه میجویم ز جور طالع وارون

بسوی یار اشارت کن که آرد خاک راه تو
مکرچشم رمد دیده شفا یابد بدین قانون

شبی در خواب چون ماهی خیال عارضت دیدم
ز آب چشم من زدجای خوابم موج چون جیحون

چو می آید خیالت اشک مریزد ز چشم من
بدانسان کز طلوع مهر انجم ریزد از کردون

دمی از چشم مسکین حامدی خون کم نمی کردد
چو دریای که باشد سیل او پیوسته روز افزون

وله

ای خاک رهت در دو جهان تاج سر من
روشن زمه طلعت خوبت بصر من

تا دور شدم از سر کوی تو چه گویم
کر تیغ فراق تو چه آمد بسر من

کر پرتو لطفت نبود بامن خاکی
باد از سوی شهر عدم آرد خبر من

خبر خاک سرکوی تو کان کحل نظر هاست
حقا که نیاید دو جهان در نظر من

[235]

از دوری ابروی کجت موج زنان است
چون دجله و جیحون همه دم چشم تر من

خواهم بسر کوی تو آنم بسر اما
کویی که گرفتست قضا رهگذر من

در هجر عذار و لب جانبخش تو هر دم
چون حامدی دلشده خون شد جگر من

مرا از زندگی بهتر بود در پای او مردن
زدستش زهر خوردن به که پی او انگبین خوردن

بزن تیغی مرا بر سر که رویم لاله کون کرد
سرافرازی عاشق باشد آخر سرخ رو مردن

خود آوردم بلای زلفت ای جان از برای دل
بدست خود چرا باید بلا بهر خود آوردن

روان جانرا فدایش ثا زای دل چون جگرداران
که از میدان عشق دوست مشکل جان توان بردن

مکن ای جان من آزار مسکین حامدی هر دم
که در عالم غریبان رانمی باید دل آزدن

وله

خواهم از کوی تو آشفته و شیدا رفتن
اشک باریدن و چون سیل بدریا رفتن

جان من کلشن قدس است نه این دیرکهن
عاقبت خواهم ازین دیر بدانجا رفتن

دل من زلف بتان دارد و جانرا ناچار
می بباید ز پی دل بتقاضا رفتن

ای دل از طلب یاری ز برای نظری
بایدت بر در دلها بتمنا رفتن

حامدی یار غیورست ترا می باید
در پی او چو الف بیدل و تنها رفتن

وله

افزود در دل از غم آن لعل ناب خون
در تن فزون شود همه دم از شراب خون

در خواب دید لعل تودل خورد تیر عشق
روزی بود معاینه دیدن بخواب خون

زد موج خون دیدهء مادر رهش چنانکه
هرجاکه رفت میرسدش تارکاب خون

آه دلم ز آتش سوز غمش فزود
افزون شود و خان چو چکد از کباب خون

می بارد از فراق تو خون زابر چشم من
هرگز که دیده است که یبارد سحاب خون

از خون دیده جدول دیوان حامدی
پرشد چنانکه کشت روان از کتاب خون

جواب معصیات جامی باسم شاه ابوالفتح سلطان محمد
بهادر خان خلدالله تعالی ظلال جلاله علی العالمین آمین

از روی شوق شد رخ آن ماه مهربان
در تابخانهء دل تنکم چراغ جان

بازل چو شکل قد تو بنمود نقش مهر
بروی فزود دل ز سر دوستی روان

دندان تو نداشت بخاطر که لب کزد
افکندش این هوس سر آن طره در میان

بودم کل عذار تو را بلبل از ازل
زانرو بیش روی تو در مدحم این زمان

آه دلم دران مه پر هیچ اثر نکرد
 باوی اگرچه بود مرا نقش جان روان
 ماهیست در رخ تو بحق کشته نوربخش
 کز مهر او منیر شده چشم مردمان
 برسر و تارخ تو نمودست آفتاب
 درپیش او شدست مرا دیده درافشان
 برداشت ظلم از سراین خاکدان قدم
 میخواست تادکر نکند دل ز غم فغان
 زلفین وقامت و لب و لعل تو هر که دید
 بنهادسر بعشق دل و رفت از میان
 چون دل بلندتر الف آه برکشید
 از آه من فتاد شررها در آسمان
 دل ترك سر گرفت درین عالم فنا
 تادید حسن باقی جان بخش بران
 ای کاش کاسهء سر بیچاره حامدی
 بودی کدوکه ز بختی آن ماه می در آن
 یا خاک راه شاهی تاکه کاه کاه [237]
 ماندی بروی او زهم اسب شه نشان
 سلطان دین خلیفه حق شاه بحر و بر
 سلطان محمد بن شهنشه مراد خان
 حرف الهاء
 تاشب همه شب راه تو روشن بود ای ماه
 افروخته ام ز آتش دل مشعله آپ

بخرام که در هر قدم از شوق جمالت
سرهاست شد خاک رخت بارخ چون کاه

برخاک رخت بوسه زند مهر ز کردون
آندم که بکردون روی ای ماه درین راه

خلقی همه در راه تو جان برکف و من نیز
رفتم بسر راه توکلت علی الله

ساقی بده آن باده چون آینه صاف
باشد که به بینم درو چهره دلخواه

هردم بمرادی رسد آن رند که باشد
چون حامدی دلشده خاک قدم شاه

وله

ای یافته از روی تو انوار ستاره
دندان تو در لعل درربار ستاره

تا مهر رخت کشته درین دائره لامع
پنهان شده در کنبد دوار ستاره

پی روی توماننده باران شده اشکم
بی مهر هویدا شده بسیار ستاره

از وصل مه روی تو تا دور فتاده
هر شب شمع شمرده دیده بیدار ستاره

میخواست دلم کز تو رسیدی بمرادی
اما چه کند چون نبود یار ستاره

ای حامدی از سعی چه امید چو باشد
بر عکس مرادات تو درکار ستاره

وله

تا برگذار خیلست اقبال رخ نهاده
شد در رکاب اسبت شاه فلك پیاده

روشن دلی بود کوه‌رشام تا سحرکه
مانند شمع سوزان پشت به پاستاده
صد باره سیل هجران افکندیم زپاکر
لطفتم نمی گرفتگی دست من فثاده

[238]

دور کل است می خورد رپای بیدکین دم
بر کف گرفته لاله بهر تو جام باده

ای حامدی از این ره رخ بر متاب کین در
بر روی اهل معنی دایم بود کشاده

وله

بسر و قد بلندش دلا مکن تشبیه
براستی که نباشد کیا بسدره شبیه

لب تو چشمه، نوش است و رویت آیت نور
بمعین روشنی و ناز کیست این تشبیه

تو شاه کشور حسنی بتا بوجه حسن
که صورت تو لطیفست و معنی توو جیه

ز خاک کوی تو شد دور چشم غم دیده
بجهل خویش زجنت فتنه بدور سفیه

ز بیم مدعیان پخته نوش می ای دل
همین بس است ترار خست از زبان فقیه

بتلخ کامی من ای رقیب روی ترش
مباش غمکن و بکشا کره ز شکل کره

مشو زتندی آن غمزه حامدی غافل
هزار بار ترا بیش کردپ ام تنبیه

وله

ساقیا در ساغر زرین مرا سرخاب ده
از برای دفع غم جام شراب ناب ده

چند باشد خشک لب باغ وجود ما بیا
سبزه زار طبع این لب تشنه هارا آب ده

در حریم بزم رندان دوست کامی دیم است
ساغر ما پرپیاد طلعت آحاب ده

چون بجوش آمد مرا از شیوق لعلش ای طبیب
بهرتسکینش از آن لب شربت عناب ده

در بیابان غم ای ترک شکار انداز من
سوی آهوی دل من ناوکی پرتاب ده

ارتفاع طالع ما ز آفتاب روی اوست
روشنیست این ای منجم ترک اصطرباب ده

چند لرزد حامدی از سردی ءول رقیب
از دوزلف خویش او را هم یکی سنجاب ده

Velehû Bi't-Türkiyye

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

- 1 Zihî mihriñ dil-i vîrân içinde
Mağâmı derd-i 'aşkıñ cân içinde

- 2 Ne mutludur cihânda hâli hâliñ
Ki yatur lâle vü reyhân içinde
- 3 Diliñ yâkût-gûn balığa beñzer
Kim oynar çeşme-i hayvân içinde
- 4 Gözümde mâh-ruhsârîñ hayâli
Çü nûr-ı Hâk durur insân içinde
- 5 Tenimde dil hayâl-i sünbülünle
Yatur zencîrle zindân içinde

[239]

- 6 Mehi gördüm gice yıldızlar içre
Benim yârim gibi hûbân içinde
- 7 Fedâ kıldı yoluñda Hâmidî cân
Nice bir şabr ide hicrân içinde

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

- 1 Nice dil şabr ide hicrân içinde
Nice cân gam çeke devrân içinde
- 2 Nice aķa gözümde kanlu yaşlar
Nice bir yüze gönüm kan içinde
- 3 Nice bir şu'lelensün berķ-i âhım
Giceler künbed-i gerdân içinde
- 4 Nice bir ol perî-rû fûrķatinde
Beni ķor nâle vü efgân içinde

- 5 Dağı vakt olmadı k'ol şah-ı hûbân
Beni yâd eyleye yârân içinde
- 6 Dağı vakt olmadı kim hayme-i 'ays
Kuralım lâle vü reyhân içinde
- 7 Gel ey meh Hâmidî gönlin sevindür
Ki besler derd-i 'aşkı cân içinde

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtün Mef'ûlû Fâ'ilâtün)

- 1 Ol gün ki yüz sürerim bir dem bu hâk-i pâye
Gün gibi ol şerefden başım irer semâya
- 2 Dünyâda Hızır gibi buldum hayât-ı câvîd
Tâ serv-kâmetünden üstüme düşdi sâye
- 3 Cemşîd eger göreydi 'âlemde câm-ı la'lûñ
'Ömrinde bakmaz idi câm-ı cihân-nümâya
- 4 Tâ gün yüzünden ırak itdi beni sitârem
Âhım hadengi irdi hecr-i ruhuñdan aya
- 5 Bî-çâre Hâmidî'niñ-âhı şehâba irdi
Kim bildirir bu hâli ol şah-ı meh-likâya

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Lâle geldi çemene la'l gibi sâğarla
Gül içre bâdeyi nergis gibi câm-ı zerle

- 2 Bezm-i bâğîñ tarabı vaktidir imdi kim alur
Lâle envâ'-ı çerâğ ile vü gül micmerle
- [240]
- 3 Tâ reyâhîn içeler zevk ile şahbâyı müdâm
Depredür gül def ü bûlbûl hoş okur mazharla
- 4 Biz dañi şalın-i çemende kuralım hayme-i 'ayş
Şimdi kim kondi şükûfe çemene çâderle
- 5 Gül kulak tutar u bûlbûl güle karşı her şubh
Bu vefâsız çemenüñ vaşfın okur defterle
- 6 Nice yaz ola bu dünyâda ki biz olmayalım
Hâliyâ 'ayş idelim lâle gibi sâgarla
- 7 Hâmidî şâh-ı cihân-gîr gazâya varıcak
Nice kalur kişi bu şehrde yâ peslerle

وله

دل جلوہء خورشید رخت کردہ نظارہ
افشانده چو صبح از فلک دیدہ ستارہ

گفتند کہ صبرش بغم چارہء عاشق
چون صبرنماندای دل غمخوارہ چہ چارہ

در عشق منہ پای کہ این قلزم مواج
بحریست کہ اورا نبود قعر و کنارہ

تا سینہ سپر ساختہ ام پیش خدنکت
از تیغ غمت جوشن جانم شدہ پارہ

نتوان ز دل یار خط مهر و وفا خواند
زانرو کہ ہر کز ندد سبزہ زخارہ

از دیده روانش مرا دجله و جیحون
تا کرده خدنگت زدل ریش گذاره

ای حامدی از نالهء بلبل به سرو
برخیز که صبح است و مؤذن بمناره

وله

داغی که غمت بر دل شوریده نهاده
هم چون مه نورو ز بروزست زیاده
[241]

از نرکس او تانظری یافته جارم
بر روی دل من دری از غیب کشاده

درد تو بیپرس از دل پر خونم اگر چه
مسموع ندارد ز مجروح شهاده

در عشق تو ثابت قدم است قه چون شمع
پیش تو گرفتست سرخویش و ستاده

دلرا بود از بالاش زرین فلک به
سنکی که بزیر سر پردرد نهاده

تخمیست کهمی روید از ولالهء نعمان
هر قطره کزین دیدهء خونبار فتاده

بیزار شد حامدی از خرقةء سالوس
تا دیده صفای می لعل و رخ ساده

وله

یارب از جمع سخنها ی پریشان توبه
هر چه دروی نه رضای توبود زان توبه

ای عطاپاش خطاپوش هم از روی کرم
به پذیراز من آشفتهء حیران توبه

تو بها کردم چون زلف بتان بشکستم
میکنم پیش رخت توبه از انسان توبه

توبه کردن بتوان همچو من از هر کهنی
لیکن از مهر مه روی تو نتوان توبه

حامدی کرد ز کستائی خود توبه بلی
کند از جرم چو شد مرد پشیمان توبه

حرف الواو

اگر داری سری با زلفش ای دل کوی چو کان شو
ز جان بازی درین ره چند لافی مرد میدان شو

چه لافی باقد اوراستی ای سرو در بستان
اگر داری توهم جانی بیا چون او خرامان شو

نداری هیچ نوری پیش رویش ای رقیب اکنون
برآمد آفتاب از شرم چون خفاش پنهان شو

رقیب دیو کج طبع است با او می شوی همدم
پری رویا اگر اهلی بکن سعی و انسان شو

بدور روی آن مه حامدی گرمست بازارت
بمهر خط و رخسارش توهم باری بدوران شو

وله

روان شد همچو آب آن سرونناز و جان من با او
ز هرسویی چو اشک ما روان مردوزن با او

چو پیش خط تو دعوی شوخی میکند سنبل
به بین تادرچمن زین بس چه خواهم کردم با او
[242]

شهید تیغ خونریز بتانرا دردم آخر
کواه سرخ رویی بس بود خونین کفن با او
چو بینی بارقیبانش دلا غمکین مشو زانرو
که در خوبی سلیمانست و باید اهر من با او
صبا امروز بس خوشبوست می ماند که خواهد بد
غبار خاک کوی یار یا مشک ختن با او

رقیبا چون رواداری که هرشب حامدی باشد
چودامان از برش محروم باشد پیرهن با او

وله

هر سحر کویم بزاری باسکان کوی او
کای عزیزان همتی باشد که بینم روی او

از سر راه ریا برخواستم چون عارفان
بی تکلف می نشینم باسکان کوی او

میزند آن کمان ابرو بخلق و همچنان
مردمانرا چشم از هر گوشه برابروی او

ای کل خودرو دگر باعارض آن سرو قد
دعوی خوبی مکن شرمی بدار از روی او

تیران ابرو کمان پیوسته در پهلوی ماست
که روادارم که باشد دیگری پهلوی او

تاچو زلفش هر طرف صد همنشین آمد بدید
حامدی از غصه می پیچد بخود چون موی او

وله

عید قربانست وما قربانی تسلیم او
 عارفان تکبیر میگویند در تعظیم تو
 آنکه آندم قصد جان عاشقان دارد بتیغ
 قامت و ابرو و زلفست و دهان میم تو
 دولت وصلت بهشت است و فراق دوزخست
 تا کذا من یک نصیب ماست در تقسیم تو
 که امید وصل دارم گاه بیم فرقتست
 در مقام حیرتم دارد امید و بیم تو
 خواه قربان ساز و خواهی لطف کن حکم آن تست
 هست در هر حال مسکین حامدی تسلیم تو

[243]

وله

عجب که فاش نکردد غم نهانی تو
 چنین که دیده ام ای دیده خون فیانی تو
 بتاب خانه اندوه جز غم تو مرا
 کسی نکشت قرین هم غم نهانی تو
 صبا ببردل مارا روان بیار و بکو
 که دل بتحفه فرستاد یار جانی تو
 بداغ سرو سهی هست بیشمار ولی
 کجاست سرو که اثر بود روانی تو
 تو آن ظریف زمان خودی که تیر دیر
 همی برد حسد از رای و نکته دانی تو

همه ملاحه و حسنی صد آفرین بادا
بشاعری و جوانی وقصه خوانی تو

وله

بکویش کر شبی مآتم بخاک آستان پهلو
ز فیروزی زند بختم بمآه آسمان پهلو
دران حسرت که کرد در روز خورشید رخت بینم
چو کردون تابکی کردم ازین پهلوبران پهلو
توشبها پشت بر مستدبعیش و من بدان راضی
که مانم تا سحر چون سک بخاک آستان پهلو
نهادن پهلوی خود بر سر کویت بخار غم
مرا به زانکه در جنت نهم بر پرریان پهلو
دلی کویی ریادار د نشان عشق و درویش است
چو غم زانش بود کز بور یادارد نشان پهلو
چو زلفت باتو هم پشتست مسکین حامدی ای مه
چه بودی کر رقیبانرا شکستی در میان پهلو

حرف الیاء

بر کل اگر آن مه خط مشکین ننوشتی
ایام بساط طربم در ننوشتی

در باغ دلم کاش که دهقان زمانه
چیزی بجز از نخل خدک تو نکشتی

در دیده خیالت شبی ای حور در آمد
از عکس رخت خانهء دل شد چو بهشتی

از ساقی کلچهره طلب جام لبالب
 چو لاله وکل هر نفسی بر لب کشتی
 توماه فلک قدری و از روی شرف هست
 خورشید زیوار سرای تو چو خشتی

در چارسوی عشق محز عشوه دنیا
 زانرو که نیکو نبود غمزه زشتی

جز زخم دم تیغ بتان بر سرت ای دل
 کک ازلی در دم قسمت چه نوشتی

کراین دل سودازده دیوانه نبودی
 زنجیر سر زلف تو از دست نهشتی

ای مه مسیحای و در روم بمهرت
 چون حامدی دلشده مایم و کنشش

وله

تو آن خورشید فیاضی و مه خوب دیداری
 که در ملک جهان تخت وزارت راسزآوری

اگر جز بر مراد خاطرت گردد دمی کردون
 مبادا بهرهء او را ازین دیبای زنگاری

تو چون شاهی و من بر آستان آسمان قدرت
 بخاک ره نشسته چون کدا قانع بدیداری

چو صحبت نور بخشم گفتی و کردی فراموشم
 کمست ای آفتاب دلبران این از تو بسیاری

چه سان یاد آیدت از من که در کویت همی بینم
 چو مسکین حامدی صد کشته در هر پای دیواری

وله

هرکه یابد ز تو ای کان ملاححت نظری
بر رخ او بکشانید ز فردوس دری

پیش مهمان خیال تو کشم جان عزیز [245]
چه کنم به از این نیست مرا ما حضری

لایق خاق رخت گرچه نباشد سر من
میدهم خاک سر کوی ترا درد سری

خرمن سنبله بر چرخ بسوزد شب هجر
گر بکردون رود از آتش آهم شرری

از پی طوف سر کوی تو ای کنج مراد
کاچ بودی دل مسکین مرا بال و پری

حامدی باز سوی منزل او ره یابی
کرتوانی که بخست از سر خود در کزاری

وله

ای غم بروز هجران گریار مانباشی
مارا کسی نپرسد یارب که هم تو باشی

ای دل به بستر غم چون شمع میکزاری
بیماری اکر نهء تو چون صاحب فراشی

هان ای رقیب نشکست از سنک ما سر تو
ای کوزهء سفالین یارب که از چه دashi

پیش رخ چو ماهست چون زلف کشت مسکین
تا کی شوری برابر با آن سیاه ناشی

کر حامدی بلا فدا ز شاعری فن اوست
ای کیل کوه ناشی باری تو خود که باشی

ای سوزنی مغلم پیش کلاه دوزان
کون را زدی بقالب لعنی توهم قماش

من در میان مردم زانسان ترا بوضع
کز ضرب تیر ایرم بریش خویش شاشی

وله

بایاد خط یاری مائیم و اشک رازی
که بر کنار آبی گاهی بسبزه زاری
[246]

شاخ مژده زاشکم صد غنچه کردو دیده
برک شکوفه ریزد هر دم ز شاخساری

ای دیده چند رویی خاق رهش بمژگان
تزم نشیند از تو بر خاطرش غباری

تیرش که در پی جان ناکه روان شد ازدل
دردا که غیر پیکان نکذاشت یادکاری

دزدیده اند کلها حسن از رخت صباح
در باغ هر یکی را آویخته بداری

چون عارض تو بینم گردد پر آب چشم
سازند حوضها پر مردم بهر بهاری

بلبل منال چندین چون حامدی براو
کل را چه غم که میرد مانند تو هزاری

وله

باز از سر زلفت دل ما کرد هوائی
 جویای وصالست کجا راهنمایی
 از قد تو دل کرد هوای سر زلفت
 زانرو که شنیدست که هر جا و خوائی
 دل رفت بر زلفش تو هم ای اشک روان شو
 با آه که خود را برسانیم بجایی
 ما تا مقامی دگر آه نق نمودیم
 در حلقه عشاق نداریم نوایی
 دادیم بمی جبه و دستار حریفان
 چون حامدی دلشده مائیم و قبایی

وله

سیب سیمین ز نخدان تو از شیرینی
 پیش صاحب نظران هست به از حلوینی
 زلف آشفته چه بودی کل روی توشنید
 کوش بکرفت هماندم که کند مسکینی
 چند در آینه بینی رخ خود را پنهان
 روشنم گشت که داری هوس خودبینی
[247]
 بخدنکی دل مجروح مرا در سینه
 شادمان کن که بجان آمدم از غمکینی
 حامدی اشک تو بر چهره زردت آهیست
 که ز سرخاب کرومی برد از رنگینی

وله

ای سنبِل از کلاله زلفت کنایتی
ریحان ز خط سبز لب لعلت آیتی

توشهریارکشور حسنی و در جهان
کس رانشد مسخر ازین به ولایتی

وصف دهان قدتوای غنچه لب ز من
کل کوش کردو گفت که شیرین حکایتی

خونبارکشت چشم من وپیش مردمان
یکدم ز خون دیده نکردم شکایتی

صاحب جگر دلی که میدان درد و غم
برمیکند ز مشعله آه رایتی

نرکس بسان حامدی ای عین مردمی
دارد ز لطف عام تو چشم عنایتی

وله

ای از مه عذار تو خورشید پرتوی
چون صبح لامع از رخت انوار معنوی

در جام چون هلال فکن آفتاب می
ای دل چوسایه در پی دنیاچه میروی

میخور بیاد دوست چو کل در حریم باغ
غمکین مباش در طلب مال دنیوی

کرخود ز موج حادثه عالم شود خراب
مائیم وکشتی می و کلبانک پهلوی

کرواقف از حقیقت عالم شوی بعلم

خوبان اکر کشند بحورت هزار یار
بازت کنند زنده بانفاس عیسوی

تادر سواد زلف رخت دید حامدی
چون ماه پیشه کرد مهر تو شب روی

وله

ای آفتاب روی تو را حسن معنوی
بر فرق تست کاکل تو چتر خسروی

بکشای چهره چون کل خودروی تا شود
درپیش صورت تو خجل نقش مانوی

دایم دلم چون سایه روان از قفای تست
هرجا که می نشینی و هرجا که میروی

[248]

میخواند وصف نخل قدت دوش در چمن
بلبل زشاخ سرو بکلبانک پهلوی

آن هم بیمن حسن ادب بدکه جای کرد
مهر ایاز در دل محمود غزنوی

هرچند کشته بجفایم هزار بار
فرما اشارتی که شوم زنده از نوی

تامادح سکان تو ام همچو حامدی
در کشور سخن زده ام کوس خسروی

وله

قمری زشاخ کل بغزلهای پهلوی
می گفت دوش فاخته را رمز معنوی

یعنی اکر تو پنبهء غفلت کشی ز کویش
تسبیح دانه دانهء انکور بشنوی

بر عمر پنچ روزه مکن هیچ اعتماد
سی روزه باده نوش بکلبانک پهلوی

جام شراب و صحبت محبوب و جای امن
اینست در ببسیط جهان عیش خسروی

بی تو به حامدی ز قدح باز کشتهء
یارب چه شد که هیچ پشیمان نمی شوی

وله

ای زچین سنبلت هرموی پیوند دلی
خاک کویت اهل دل را خوبتر سر منزلی

کل ازان محبوب عالم شد که در اقلیم حسن
می کند ذکر رخ خوب تو در هر محفلی

چند ترسانی بتیغ غمزه این لب تشنه را
آب حیوانست تیغ از دست چون تو قاتلی

پای بوس تست کام من بدست آور لم
شاه خوبانی چه باشد کربدست آری دلی

[249]

ساقیا جامی بده زان می که باشد غم زدا
تا شود آیینء طوطی طبعم منجلی

نه مسافر می تواند شدن می گیرد قرار
در سر زلفت دل مار است مشکل مشکلی

حامدی پیشی ب فضل است و فزونی از هنر
از کمی زر نکرد کم کمال کاملی

وله موشحا

- ا ازمی لعل تو کردم بصفا یاد شبی
درسرافتاد مرا از هوس آن طربی
- ح حدمانیست تمنای وصال تو بلی
ازغریبان جهان خوش نبود بی ادبی
- م میکنم عزم که آیم بسرکوی تو لیک
میکشد بخت بدازراه مرا بی سببی
- د دردلم نقش خیال تو مقیم است مدام
دولت اینست که من یافته ام بی طلبی
- چ چونکه من روی توخواهم بدل خودنکرم
واندران آئینه بینم بتو هنر همه شبی
- ل لطف فرماوقبولم کن اگرچه نبود
لایق خاک در ط اشک و عذار نهی
- ب بمن وشعرمنت نیز چه پروا باشد
تو که پر معنی ودریادل وعالی نسبی
- ی یارجان توخردابادکه خواهی دیدن
هرمرادی که در ایام زحق می طلبی
- میروود حامدی سوخته در دست دعا
بهر بوسیدن خاک ره احمد چلبی

Velehû Bi't-Türkiyye

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Râhat olmadı dil ey râhat-ı cân sen gideli
Gonca-veş gön'lüme dar oldu cihân sen gideli

- 2 Sünbül-i zülfüñ ile gül yüzüñi yâd iderim
Gice gündüz kıluram âh u figân sen gideli
- 3 Görelî la'l gibi leblerüñi merdüm-i çeşm
Akıdur derd ile şu yerine kan sen gideli
- 4 Âb-ı çeşmimde hayâl-i kad-i sîmîn-berüñi
İsterem dem-be-dem ey serv-i revân sen gideli

- 5 Dehenüñ şevki ile Hâmidî-i sülhtenüñ
Gıtdi şabr u dil ü cân oldu revân sen gideli

[250]

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Kerem it hüsn zekâtı baña ey serv-i sehî
Ki işigüñde gedâyım ben ü sen hüsn şehî
- 2 'Âşıkam serv-i gül-endâmuña kim 'işve ile
Her taraf yürise tûbâ kim olur hâk-i rehi
- 3 Men kimem kim kul olam sencileyin mâh-ruha
Ki ruhuñ bende kılur hüsn ile hırşîd ü mehi
- 4 Ne sa'âdetlü imiş hindû-yı hâl-i siyehüñ
Ki gül üstinde turur dâ'im anuñ hâb-gehi
- 5 Hâmidî sevdi seni cevri ile öldürme anı
'Afv kıl lûtfuñ ile işbu garîbüñ günehi

Velehû

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'ülün)

- 1 Müselşel zülfüne gönüm tolaşdı
Delü zencîre bir daği ulaşdı

- 2 Virür şûret nişân ma'nâ yüzinden
Bu ma'nâ şûretâ gözler kamaşdı
- 3 Savaşdılar rakîblerüñ benümle
Ġarîbe nola ger itler şataşdı
- 4 Çü ġamdan tıldı göñlüm aġlaram zâr
Meşeldür kim kıazan çün tıldı taşdı
- 5 Elüñle Ĥâmidî'yi öldürürken
Nigârüñ elleri kıana bulaşdı

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Ger ġamzesi okıyla göre yâ gibi kıaşı
Sehminden ola mâh-ı nevüñ gözleri yaşı
- 2 Âh-ı dil ü sûz-ı cigeri terk idemez cân
Ger ġod kesesin şem' gibi tîġ ile başı
- 3 Zâhid mey-i ġül-ġün u ġabîb ile dirilmez
Ĥaġ her kışıye virmedi bu 'aġl-ı ma'âşı
- 4 Âhımıla sirişkim seni ister gice ġündüz
Dâ'im seni 'aşġ ile sever tâ'ir ü mâşî
- 5 Şevġ ile rakîbi daġı ġoş ġörse kıapuñda
Ger Ĥâmidî-i sûġte-dil olmasa nâşî

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Ger bu resme unuda yâr vefâ-dârlıġı
Ġonca-veş gitmeye herġiz bu göñül darlıġı

[251]

- 2 Kılmazam cevri ü cefâ vü sitem ayruķ didi âh
Kimden öğrendi yine bunca cefâ-kârlığı
- 3 Geh şıdı gâh dürüst eyledi zülfi dilimi
Kim görüpdür hele bu vechile dil-dârlığı
- 4 Pîş-keş kıldı dehânına gönül zerrece cân
Neylesün 'âşık-ı bî-çâre budur varlığı
- 5 Ger beni öldüresin kapuñı terk eylemeyem
Ânci âzâr ola kim olmaya bîzârlığı
- 6 Tüt ki men hod güneş-i 'aşkuñı fâş eylemişim
Kıan ehl-i keremüñ 'âdet-i settârlığı
- 7 Hîç yâd eylemedi Hâmidî-i sühteyi
Bu mıdır bizim ile ol şanemüñ yârlığı

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

- 1 Zihî mihr-i ruhuñ gönülüm sirâcı
Ayağuş toprağı hırşîd tâcı
- 2 Senüñ mihrüñledür gönülüm münevver
Belî mışbâh ider rûşen zücâcı
- 3 Güzeller begi sensin kim cihânda
Getürür saña şehler hüsni bâcı
- 4 Eger kûyuñda öldürsem rakîbi
Bu ma'nîden olam hâcî vü nâcî

- 5 Hemîşe baş u cân oynar yoluñda
Kişi kim bildi dünyânuñ mizâcı
- 6 Murâdı sensin ey meh Hâmidî'nüñ
Cihânda yokdur özge ihtiyâcı

وله

بیوفا مرا از چشم خوش انداختی
همچو اشکم عاقبت رسوای مردم ساختی

در میان پوته هجرای بت سیمین بدن
دردم از آهن دلی مارا چوز ربکداختی

دور از آن رورستانرا از آتش غم سوختی
هم برغم دوستان بادشمنان در ساختی

باقدان شهسوارای سرولاف از خود مزین
بسکه عمری برسرما اسب چوبین تاختی
[252]

بی کل رخسارش ای اشک از نظر افتاده
خوارکشتی چونکه قدر مردمان نشناختی

در بساط عاشقی کان هست میدان بلا
ای دل از سودای زلفش خویش را دریاختی

حامدی را ای کمان ابرو کشیدی سوی خود
پس بزروش همچو تیر از خویش دور انداختی

وله

ای که در جلوه چو خورشید بچشمم خوبی
آفرین بر تو که سرتا بقدم محبوبی

ای دل سوخته کرطالب آن دیداری
 باخبر باش که هم طالب وهم مطلوبی
 دست دردامن عشق ارزنی ای واعظ شهر
 به ازان کاستی افشانی و منیر کویی
 جرعهء جام می لعلش اکر نوش کنی
 خاک این میکده رندانه بمژگان رویی
 بی رخ همچو گل و سنبُل مشکین حبیب
 حامدی چند کنی صبر مکر ایوبی

وله

ای دل قدحی جوز مهی حور سرشتی
 کز مقدم او میکده گردد چو بهشتی
 در کهنه زر دهر برای می لعلی
 دهقان جهان کاش جزانکور نکشتی
 درزین سرمست بو دهر دو برابر
 کر بالش زرین بوداز پارهء خشتی
 مایئم و حریفان رومی و صحبت ساقی
 که بر لب آیی و کهی بر لب کشتی
 استاد چو می ساختی ابریق و قدح کاچ
 نامم بلب لولهء ابریق نوشتی
 خوش بودا کر حامدی خسته شب و روز
 جز ذکر می و مطرب و ساقی ننوشتی

[253]

وله

ای قدتو چون طوبی و رویت چو بهشتی
در روضه نباشد چو تویک حور سرشتی

کر بعد و فاتم کذری بر سر خاکم
کردد ز رخت خواب که هم چو بهشتی

جمشیده اگر نقش دهان تو بدیدی
وصف لب لعلت بلب جام نوشتی

ای کاش بیاد قدتو بر سر خاکم
دهقان زمانه بجز از سر و نکشتی

خوش بودی اگر حامدی خسته شبوروز
جز ذکر می و مطرب و ستاقتی ننوشتی

وله

دلا چون دور از ان رو باغم او الفتی داری
منال از درد تنهایی که خوش هم صحبتی داری

اگر داری هوای قد آن سرور و آن در سر
چو مردان راستی در عشق عالی همتی داری

ترا گفتم باما خوش برای شاه مهر و یار
سخن بشنو ز درویشان اگر اهلیتی داری

پری زانرو که آدم نیست پنهان می شود از ما
تو خودای نور چشم مردم انسانیتی داری

رقیبا کرتوانی از سر کویش بران مارا
بران در طانه پنداری که بر مامنتی داری

مرا خاصیت از مهر رخت زاریست می گفتم
بخنده گفت مه من عجب خاصیتی داری

ترا ای حامدی آن یار میخواهد چنین غمکین
مبارک بادت این شادی که نیکودولتی داری

وله

بادلم هر نفسی نکش دیگر می بازی
کشتیم عاقبت ای شوخ ببازی بازی

چون کمان در پی ازار منی نزدیک است
که چو ترم زیر خویش بدور اندازی

[254]

آب چشم بهوای قدت از سرب گذاشت
سرو من وقت نیامد که بما پروازی

کرچه افکنده یماز چشم چنان دارم امید
که دلم را بخدنگ مژهء بنوازی

Burûsalı Kâdî-'asker Veliyyüddîn-zâde Aḥmed Paşa'nın Eş'ârı

Der-Haḳḳ-ı Fâtih Sultân Mehmed Hân

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Seher ki zühre nevâda düzetdi perde-i çeng
'Arûs-ı heft-felek çarha girdi çâpük ü şeng
- 2 Uyandı şu'le-i gerdûn u yandı şem'-i felek
Dirildi çâder-i kuhlî vü kaçdı leşker-i zeng
- 3 Meger ki bîşe-i gerdûna girdi zerrîn şîr
Ki sebze-zâr-ı zümürürde kaçdı sîmîn-reng
- 4 Cihân cemâli bu müşgîn tütükdan oldu 'ayân
Şanasın açdı ruḥ-ı dost tırta-i şeb-reng

- 5 Sipih cengine zerrîn veter taşar hürşîd
Ki düze muṭrib-i zühre bu şî'r-i terle tereng
- 6 Ğamuñla kılca kalup cânım oldı kaddim çeng
Dilümi 'ûd kılup niçün itmeyem âheng
- 7 Çü zülfi hallçalarından sitâreler görünür
Taña kalup unudur kendüzini heft-evreng
- 8 Şan irdi hûşe-i engûra üşdi mûr u meges
Ki oldı rişte-i zülfinde cân u dil âveng
- 9 Cemâli gülşeni içre gözi iki âhû
Kenâr-ı âb-ı 'izârında zülfi iki neheng
- 10 Şeker ne kelledür ey tûtî-î şeker-güftâr
Ki la'le öykünüp itdi cihânı başına teng
- [255]
- 11 Bu saht-rûlîğı ucından ol şikeste dili
Kim itdi ğarḳa-i âb u kim urdı başına seng
- 12 Cefâsı tîĝı kaçan çıḳa dil niyâmından
Ki tıtdı hûn-ı cigerle anı ser-â-ser jeng
- 13 Cemâli mülkini tîĝıyla tıtdı ğamzeleri
Niteki mülket-i islâmı şâh-ı ferruh-seng
- 14 Cihân-güşây u memâlik-sitân-ı heft-ıklîm
Muḥammed-âyet ü Yûsuf-cemâl ü Ḥaydar-ceng
- 15 Düzetdi tîĝ ile islâmâ kal'a-i pûlâd
Ki kal' ola anuñ ile ḳamu bilâd-ı Fireng
- 16 Sen ol hümâ-yı şerefsin ki 'ahd-i 'adlûnde
Kılur nişîmen-i şehbâzı âşiyâne küleng

- 17 Kâzâ gibi ne kadar tîr k'atasın haşma
Ece gider haber itmege önce biñ ferseng
- 18 Ki âhenîn siper olsa 'adû-yı sengîn-dil
Geçer bu nîze-i ser-tîzûñ itmez anda direng
- 19 Çü töldi kûbbe-i gerdûn şadâ-yı na'rañla
İçine od düşüben ra'd ider girîv ü gareng
- 20 O şeh-süvâra 'inân-gîr ola mı dest-i şabâ
Ki bâd-pâyına nisbet sipihr hînkî-i leng
- 21 Muḥaddarât-ı süḥandan çü destüñ açsa nilkâb
Gerek ola müteḥayyir 'uḳûl-i pür-ferheng
- 22 Çü nûkte-dân-ı cihândur şehen-şehüñ Ahmed
Sözi uzatma demidür du'âya kıl âheng
- 23 Nice dürrüst kılam bir kalemle şeh medḥin
Ki nide baḥt-ı siyâhım kalem şikeste vü deng
- [256]
- 24 Nice ki uçura her şubḥ murğ-ı zerrîn-bâl
Bu âbnûs kafesden sipihr-i mînâ-reng
- 25 Şeref göginde sen ol âfitâb-ı 'âlem-tâb
'Utarid-i felek ursun 'adûña tîr ü ḥadeng

Aḥmed Paşa'nın Fâtih Sultân Mehmed Hân Hazretleri'niñ Şehzâdele-
ri Sultân Cem Hakkındaki Kaşîdesi

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

- 1 Bitürdi nigâruñ yüzi gülzârı benefşe
Olsa yeridür tâze gülüñ yârı benefşe

- 2 Bir hüsni bahârında sekiz cenneti gördüm
K'olmuşdı zemîni gül ü dîvârı benefşe
- 3 Sihir eylemese zülfi 'izârında nigârûn
Bitirmez idi âteş-i ruhsârı benefşe
- 4 Sehvin bilüben secdeye varmazdı nigârâ
Zülfeyninün olmasa güneh-kârı benefşe
- 5 Kim vaşf ide ol hüsni k'anun bâğ-ı ruhında
Eyledi hacil nâfe-i Tâtârı benefşe
- 6 Gül yüzi kenârında ne hoş hâl olur ol hâl
Kim bendesi müşğ oldu hevâ-dârı benefşe
- 7 İştmedim ol kadd ile bu zülfden özge
Bir serv-i gül-endâm k'ola ezhârı benefşe
- 8 Seyr eyler iseñ hüsni gülistânını seyr it
Kim mûrî çemendür görinen mârî benefşe
- 9 Talhîr idicek zülf ü ruhuñ vaşfını kâtib
Tûmârı gül olur hat-ı tûmârı benefşe
- 10 Bir dem gam-ı devrânı unutturmağa sâkî
Gül mevsimidür şun berü gülnârî benefşe
- 11 Nîlûfer-i hadrâ çün içre kanumuz âhir
Ğabrâ-yı çemende içelim bârî benefşe
- 12 Evvel şu lebün yâdına mey-hâneye düşmüş
Âhir komadı hâne-i hammârı benefşe
- 13 Zülfünü külâhuñda nihân eyleme ey dost
Cân bağıdur olsa nola izhârı benefşe

- 14 Cânlar nigerân olmağa nakş itdi nigârım
Gül yaprağı üstinde girih-gârı benefşe
- 15 Zülfin yüzine şaldı kirişmeyle didi kim
Kim gördi k'ola Ka'be'nün astârı benefşe
- 16 Bu haţ mı yahud zülfi ucı sâyesidür kim
Gösterdi ruḥ-ı âyine-girdârı benefşe
- 17 Yâ çekdi gülistân-ı ruḥı dâ'iresinden
Göz degmemek içün haţ-ı jengârı benefşe
- 18 Bu zülf mi y â ḥâme-i şehzâde midür kim
Kâfûr-ı ter üzre ider îşârı benefşe
- 19 Sultân-ı cihân Cem ki anuñ adın ıñıtse
Fi'l-hâl sürer toprağa ruḥsârı benefşe
- 20 Bülbul gibi biñ dürlü dil açardı şenâña
Bulsaydı eger kudret-i güftârı benefşe
- [257] 21 Rengîn düzer evrâkı ki ter müşğ ile yaza
Ḥulkuñ şıfatında olan eş'ârı benefşe
- 22 Geldüğün işitmiş eline micmerin alup
'Anberle buḥûr eyledi yolları benefşe
- 23 Gül-gûnuñ ayagına nişâr itmege çıkmış
Hoḳḳayla tutar nâfe-i Tâtârı benefşe
- 24 Bustân-ı sarâyuña yüz urmaḳ hevesinden
Toprak döşenür yaşıdanur aḥcârı benefşe
- 25 Bir şuffe ki zülfin aña cârûb ide havrâ
İrişmez anuñ tozına mikdârı benefşe

- 26 ‘Adlũnde tutup kimse mi bağlayubilürdi
Ter-dâmen olup gezmes e bâzârı benefşe
- 27 Bu ‘adl-i cihân-gîrden añlandı ki ayruk
Nâ-mahreme baş koşmaya ebkârı benefşe
- 28 Hũlkuñ nefesin aldığı-çün bâd-ı sehlerden
Hoş bũy ile müşgîn ider eşcârı benefşe
- 29 Devlet bigi bahtuñı görüp hıdmete tũrdı
Hâb-ı ‘ademũñ oldu çũ bîdârı benefşe
- 30 Ğark oldu ‘adũ kanına ol hañçer-i sîrâb
Gũyâ ki geyer câme-i gül-nârı benefşe
- 31 Ger terbiyet itseydi cihân bâgını lũtuñ
Olurdu zemînden çıkanuñ varı benefşe
- 32 Ger hâk-i derũñ zerresi irişse sehâba
İderdi bu nũh kũnbed-i devvârı benefşe
- 33 İzũñ tozinuñ cevherine beñzey e dirdim
Hâşiyet ile virse ol âşârı benefşe
- 34 Yũz mertebe a‘lâ olur ezhâr-ı felekden
Bir dem kapuñuñ olur ise bârı benefşe
- [258]
- 35 Sö z bâgına bir naķş u nigâr itdi haţuñ kim
Zeyn idemez ol lũtf ile gülzârı benefşe
- 36 Ne hâmedũr ol oldu zebân ile şeker-rîz
Ne tũtĩdũr ol kim dũke minķârı benefşe
- 37 Râhuñda esen bâda sũcũd eyledi Ğũn
Pũr-misk-ũ ‘abĩr eyledi destârı benefşe

- 38 Tırup bir ayağ üzre rikâbuñda yürürdi
Ger kâdir olaydı k'ide refâtârı benefşe
- 39 Gûş eylemese midhâtüñi cân kulağıyla
Kandan taķınurdu dūr-i şeh-vârı benefşe
- 40 Var perde-i fikründe 'arûsân-ı semen-bûy
Kim her birinüñ oldu perestârı benefşe
- 41 Sıhr eyledi şî'rim çemeninde kalemim kim
Söyler bu zamîrimdeki esrârı benefşe
- 42 Bu medh redîfinde söz açup didi sûsen
Göstere mi ol kûlzüm-i zehhârı benefşe
- 43 Gerdûn işidüp didi kaçan zabt ide heyhât
Evşâf-ı Ferîdûn-ı cihân-dârı benefşe
- 44 Eksükligini bildi vü miskînlige geldi
Gûşına yapışdı k'ider a'zârı benefşe
- 45 Kaşd eyledi hâmem k'ide dil derdini tahrîr
Göründi mülâyim aña nâ-çârî benefşe
- 46 Bu Ahmed-i ğam-gînüñ eger kılsa ğamın gûş
Zânûda koyup başın ide zârî benefşe
- 47 Niteki gülîstânüñ ola reng-i rezi bâd
Niteki bahârüñ ola 'atâtârı benefşe
- 48 Çekmege çemen leşkerini kaldura her yıl
Şol sancağ-ı pîrûze-i jengârı benefşe
- [259]
- 49 Kılsun çemen-i kâdrüñe takdîr şehâbı
Hûşîd-i gül ü çarh-ı semen-bârı benefşe

- 50 Ağsân-ı celâlûñi penâh eylesün eflâk
Nice ki tuta dâmen-i eşcârı benefşe
- 51 Hülkuñ güli dünyâ çemenin ide mu‘aṭṭar
Nice ki mu‘aṭṭar kıla gül-zârı benefşe
- Der-Hakḳ-ı Sulṭân Bâyezîd Hân-ı Sâñî
(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)
- 1 Şükür ki virdi yine rûzgâra hüsn-i cemâl
Bahâr-ı devlet-i Şeh Bâyezîd-i ferruḥ-fâl
- 2 Hevâ-yı Yûsuf-ı baḥtuñla nev-cüvân oluben
‘Acûz-ı dehr Züleyhâ-veṣṣ’itdi ‘arz-ı cemâl
- 3 Beşer ne şerḥ idebilsün cemâlin ol kişinüñ
Ki oldı zıll-i Hudâ-yı cemîl-i Celle Celâl
- 4 Şuvarı bâğ-ı cihânı sehâsı ebri ile
Yemiş yerine cevâhir bitürdi şâḥ-ı nihâl
- 5 Felek şaḥîfe-i ‘izzüñde oldı bir nokṭa
Zemîn terâzû-yı kadrüñde oldı bir mişḳâl
- 6 Nişân-ı nâmelerüñdür meḳâsimül-erzâḳ
Zebân-ı hâmelerüñdür mefâtiḥul-emsâl
- 7 Bulut yemîñüñe beñzerdi olmasaydı ‘abûs
Güneş zamîrüñe beñzerdi görmeseydi zevâl
- 8 Fûrûğ-ı rây-ı münîrûñle âb-ı tîğüñdan
Uyandı şem‘-i hidâyet söyüñdi nâr-ı dalâl

- 9 Başuñda tâc-ı sa'âdet zihî celâl ü şeref
Eluñde mühr-i hilâfet zihî 'atâ vü nevâl
- 10 Nedür bu luğ u diyânet nedür bu hulğ u kerem
Nedür bu cûd u sehâvet nedür bu fazl u kemâl
- [260]
- 11 Nesîm-i hulkuñ eger âb u hâke kılsa güzër
'Abîr olurdı türâb u gülâb olurdı zılâl
- 12 Şalardı sâyesini âsumâna sidre gibi
Dikilse nâm-ı şerîfüñle yer yüzinde nihâl
- 13 'Arûs-ı devletüñ olmazdı mübtelâsı bu halk
Sevâd-ı dergehüñ olmasa rûy-ı şevkete hâl
- 14 Ser-i mülûka sa'âdet bağışladı sâyeñ
Hümâ-yı çetr-i hümâyûnuñ açalı per ü bâl
- 15 Ruğ-ı 'adû gibi dâ'im şarardı çihre-i zer
Bu guşşadan ki görünmez kapuñda rağbet-i mâl
- 16 Hilâl nûnını altun şuyıyla kâtib-i çarğ
Yazar her ay ki na'l-i semendüñe ola dâl
- 17 Hayâl-i devlet idermiş taşavvurında 'adûn
Zihî taşavvur-ı bâtıl zihî hayâl-i muhâl
- 18 Sen ol penâh-ı cihânsın ki vaşf-ı ceyşüñ ider
Fırâset ehlini 'âciz kiyâset ehlini lâl
- 19 Ne bahırdur 'acabâ cünd-i bî-şumâruñ kim
'Adîduhum ke-remâlin fu'âduhum ke-cibâl
- 20 Götürdi miğfer-i hûnîn-i haşmı nîzelerüñ
Misâl-i lâle-sitân oldu rûy-ı şaff-ı kıtâl

21 Cihâna şöyle zer-efşânlık itdi cûduñ kim
Takındı zengî şeb ayağına zer halhâl

22 Düzetdi çengini zühre semâ'a girdi felek
Bu kavle başladı çün meclisindeki kavvâl

23 Perî bu vechile bulmadı ey hüceste-hışâl
Melâhat içre nihâyet leîâfet içre kemâl

[261]

24 Bu gamze sâkî lebûñden mi oldı mest-i gurûr
Bu turra câzû gözûñden mi oldı şifte-hâl

25 Gülâle el uzadur kim gül ala yüzûñden
Delâl-i bûlbûl-i mestûñe inen itme dilâl

26 Çatup kara kaşuñı itme cânım almağa nâz
Süzüp elâ gözûñi itme göñlüm almağa âl

27 Hayâl-ı la'lûñ ile dâne dâne eşkimden
Dizildi kirpigram ucında hûşe hûşe le'âl

28 Makâle-i gam-i hicrânûñ okusam kûha
Ne deñlü seng-dil olursa inleyeydi cibâl

29 Şehâ esirge cihân halkın açma kaşlaruñı
Ki korkaram ola seydâdan âfitâb hilâl

30 Didim ki levh-i cemâlünde nice hatdur bu
Ki şaldı göñlûme fitne düşürdi cânâ hayâl

31 Didi 'izârıma yazdım ki kim görürse beni
Vişâlim aña harâm ola kanı baña helâl

32 Metâ'-ı derdûñe dil virmez idi cân nağdin
Ger olmasaydı ara yirde gözlerüm dellâl

33 ‘Înân-ı çeşmüni çek râh-ı hüsnde ey dil
Şakın kim esb-i nazardan düşersin eşk-mişâl

34 Severseñ ol şanemi sev ki sâ'idinden anuñ
Gül-i ter ile olur âstîni mâl-â-mâl

35 Şafâ-yı âyine-i hüsni virdi tûtîye nuţk
Kelâm-ı gonca-i handâni kıldı bûlbûli lâl

[262]

36 Ne bende şîve-i şabr u ne sende ‘âdet-i rahm
Ne bende tâkat-ı hecr ü ne sende fikr-i vişâl

37 Anuñ-çün oldu kara zülfüñ ağına hevesim
Ki âb-ı dîdede çoğaldı mâhiyân-ı hayâl

38 Bu murğ-ı dîde meger dâm-ı zülfüñi görmez
Ki açdı dâne-i hâlûñ hevâsına per ü bâl

39 Didim yüzimi niçün cevruñ ile hâk itdüñ
Didi ki devr-i şehen-şehde oldu zer pâ-mâl

40 Hemîşe rişte-i zerrînle itdi derzî-i şubh
Kenâr-ı har-geh-i sebzüñ için katîfe-i âl

41 Ki anda ‘ayş ide sen husrev-i hümâyûn-baht
Sitâre-hayl ü felek-kadr ü âfitâb-cemâl

42 Elüñde zevrağ-ı zerrîn gördi didi felek
Lekad re’eytü hilâlen yedûru fevka hilâl

43 Melekler isteyüp anuñ devâm-ı devletini
Yüsebbihûne lehû bi'l-guduvvi ve'l-âşâl

44 Ne câzûluklar ider gör medâyiñde kalem
Ki düzdi âb-ı siyehden nizâm-ı ‘ıkd-ı le’âl

- 45 Semâ'-ı nağme-i nazmımla rakşa girse ne tañ
Kalem ki câm-ı medîhûñle oldu mest-i maqâl
- 46 Havâle eyledi lutfuña Ahmed'üñ hâlin
Nizâm-ı 'âlemi düzdükde İzid-i Müte'âl
- 47 Nazar kim itsün aña lutfuñ eylese igmâz
Kerem kim itsün aña cûduñ eylese ihmâl
- 48 Hemîşe tâ kim ola na't-ı zülfde ebyât
Hemîşe tâ kim ola vaşf-ı hâlde emşâl
- 49 Kesile başı 'adûnuñ cihânda niteki zülf
Karara yüzi hasûduñ zamânda niteki hâl

[263]

Der-Hakḡ-ı Sultân Bâyezîd Hân-ı Sâni

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Geldi bir dem kim bezendi dürlü reng ile zemîn
Oldı ferrinden bahârûñ bağ firdevs-i berîn
- 2 Şaldı bir nat'-ı münakkaş şahñ-ı şahrâya şabâ
Kim anuñ naqşında hayrândur nigâristân-ı Çîn
- 3 Açdı 'anber hokḡaşın şahrâda 'attâr-ı şabâ
Düzdi rengîn câmesin bustânda bezzâz-ı zemîn
- 4 Micmer-i zerrînde nergis itdi 'anberden buhûr
Oldı bûyından anuñ bâguñ demâğı 'anberîn
- 5 La'l ü yâkût aşdı mercâna dıraht-ı ergavân
Dürr ü gevher taḡdı mînâya nihâl-i yâsemîn

- 6 'Âleme gösterdi haşruñ şübhesiz burhânını
Çün nebât emvâtın ihyâ itdi Rabbu'l-'âlemîn
- 7 Hânde-i gülden şafâ buldı cihân illâ ki âb
Geh ider rûd u terâne geh düzer şavt-ı hâzîn
- 8 Yûsuf-ı gül şevki uş Mısr-ı çemende eyledi
Pîr-i dünyâyı Zeliâhâ-veş cûvân-ı nâzenîn
- 9 Nağme-i bûlbûl yine remz eyleyüp gülşende dir
Hâzihî cennâtı 'adnün fedhulûhâ hâlidîn
- 10 Şan düzer muṭrib bu şi'ri diñlesün ol dil-nüvâz
Kim bu pervîn ol mehûñ gûşında lâyıkdur hemîn
- 11 Saçlaruñ müşg-i Hutun'dür ruhlaruñ gülzâr-ı Çîn
Tağıdup zülfüñi ṭoldur müşg ile gülzâr için
- 12 Beñ mi yüzünde ya bulmuş mâh ile pervîn kırân
Saç mı alnuñda ya olmuş nûr ile zulmet karîn
- 13 Zülfi ne sihr itdi kim zencîre düşdi âfitâb
Çeşmi ne mekr itdi kim sebze bitürdi yâsemîn
- [264]
- 14 Cezbe-i zencîr-i zülfünden çün abdâl oldılar
Saçların uzatdı sünbûl müşg geydi pûstîn
- 15 Buldı çeşmim baḥr-ı eşkimde ḥayâl-i la'lüñi
Hoş müyesser oldu ol gavvâşa bu engüşterîn
- 16 Hâlûñ üzre zülfüñi depretse âhım dir gören
Oldı ḥüsnuñe meges-rân şehper-i Rûḥu'l-Emîn
- 17 Hiç irmez belüñe diḳḳatle fikr-i mû-şikâf
Hiç bilmez ağzuñı fikretle-akl-ı ḥurde-bîn

- 18 Âdem alnında eger görse cemâlûñ nûrını
Secde emrinde 'inâd itmezdi iblîs-i la'în
- 19 Şöyle hoş-bûsın ki sen bir rehden eylerseñ güzer
Müşğ ü 'anberden olur ol reh-güzârûñ 'anberîn
- 20 'Âşıkuñ derdi budur kim ide dilberden gile
Dilberûñ zevkî budur kim 'âşıka eyleye kîn
- 21 Diñmesûñ zârîlîğî her dem neyûñ kim dem-be-dem
Yâr elinden halka geh eyler şikâyet geh enîn
- 22 Nâzenîndür dâmen-i şahrâda gül dîrmek velî
Nâzenîn ol vâkt olur ki ola her dem nâzenîn
- 23 Nâzenînsüz şâ'irûñ şî'rinde ne lûtf ola kim
Söylemez âyînesiz tûtî kelâm-ı şekkerîn
- 24 Seb'a-i seyyâle şun sâkî anuñ bir keşfine
Zâhid-i murtâz irişmez çekse biñ yıl erba'în
- 25 Fitne-i âhîr-zamân gösterdi gördüm hatt-ı yâr
İlticâ itdüm ki aña k'oldur penâh-ı mülk ü dîn
- 26 Zıll-i Yezdân âfitâb-ı taht Sultân Bâyezîd
Mehdî-i devr-i zamân u dâver-i rûy-ı zemîn
- [265]
- 27 Şu'le-i tîğî beyâz-ı gurre-i şubh-ı zafer
Reşha-i kilki sevâd-ı sürme-i 'aynû'l-yakîn
- 28 Ol ki ta'n-ı nîzesinden kan döker çeşm-i zırîh
Deprenür pâ-yı semendinden zemîn-i heftümîn
- 29 Re'yidür seyl-i belânuñ def'ine sedd-i sedîd
Tîğidur mülk-i cihânuñ hıfzına hışn-ı haşîn

- 30 Âsitânı Ka'besidür secde-gâh-ı Rûh-ı Kıuds
Hâk-ı pâyı cevheridür tûtiyâ-yı hûr-ı 'în
- 31 Sensin ol kim itdi kudret nâmuñı 'unvân-ı nâz
Sensin ol kim itdi devlet nâmuñı naķş-ı nigîn
- 32 Sensin ol kân-ı seĥâ kim dest-i cûduñdan kaçup
Düşdi deryâ ka'rına kurtulmadı dürr-i şemîn
- 33 Sende oldı maţla'-ı ĥurşîd-i baĥt ol âsitân
Sende oldı menba'-ı baĥr-ı kerem ol âsitîn
- 34 Ĥaţtuñ ol zulmet durur kim andadur âb-ı ĥayât
Nâmuñ ol maĥzen durur kim andadur genc-i zemîn
- 35 Püşt-ı 'ayyârân-ı 'âlem pest olur ķursañ kemân
Dest-i mekkârân-ı devrân süst olur açsañ kemîn
- 36 Kalmadı devründe göynüklü meger micmerde müşg
Yokdur eyyâmuñda ĥûnîn-dil meger âhû-yı Çîn
- 37 Ėamze-i ĥûbân ider ancak diyâruñda fiten
Nây ile tanbûr ider ancak zamânuñda enîn
- 38 Tîb-i ĥulķuñdan ĥikâyet eyledi gülşende bâd
Bu sebebden göge degdürdi külâhın yâsemîn
- 39 Eyleseñ 'azm-i sefer feth u zaferdür hem-'inân
Eyleseñ meyl-i ĥazar 'ayş u tarabdur hem-nişîn
- 40 Rezme binseñ gerd-i ĥaylûñden siyâh olur felek
Bezme inseñ ķetr ü câderden sepîd olur zemîn
- [266)
- 41 Bu müşebbek ĥayme-i sîmâb-gûn u bî-tınâb
Kâdrûñ ordusunda bir perde-serâdur kemterîn

- 42 Rezm içinde deprede çün râyetüñ şîrîn şabâ
Havfdan hummâ tutup lerzân ola şîr-i garîn
- 43 Geh süheylüñ çeşmine tarf-ı sinânuñ çekdi mîl
Geh hilâlüñ kaşına pîç-i kemendüñ şaldı çîn
- 44 Cân-ı 'âşık bîm-i fûrkatden niçe lerzân ise
Heybetüñden şöyle ditrer haşmuñ itseñ aña kîn
- 45 Hıl'at-ı zerrîn ile germ olmaz idi âfitâb
Ger komasa her seher hâk-i cenâbuñda cebîn
- 46 Ey şehen-şâh-ı sa'âdet-güster ü kişver-güşây
Vey Ferîdûn-ı fazîlet-perver ü dâniş-güzîn
- 47 Sensin ol kim zulmet-i zulmi götürdüñ râhdan
Nitekim ref'-i dâlâlet kıldı Hayru'l-mürselîn
- 48 Zer diyâr-ı Rûm içinde cândan olmuşken 'azîz
Dest-i zer-bağşuñla şimdi hâkdandur kemterîn
- 49 Şol kadar virdüñ zemîn mülkin zamân ehline kim
Muhtarıbdür havf-ı cûduñdan senüñ çarh-ı berîn
- 50 Kâse-i lûtfuñ hemân ahbâba bahş olmuş degil
Mümtelîdür ni'metüñden evvelîn ü âhirîn
- 51 Gördi devlet k'efser-i şâhî yaraşmaz gayruna
Bende-i muğbil gibi gönlin saña virdi hemîn
- 52 Sezmezem bir söz ki medlûñde sezâ-vâr eyleye
Haşre dek sıhr eylese biñ şâ'ir-i sıhr-âferîn
- 53 Ahmed ey şeh bezmüñe bir deste gül gönderdi kim
Nâfe-i hulkuñ gibi itdi cihânı 'anberîn

- 54 Ruķ'a-i medh ü şenâñı şöyle yazdım kim anı
Şehperine bağladı heykel deyü Rûhu'l-Emîn

[267]

- 55 Püşt-i ümmîdim şikest itdiyse ğam mı rûzgâr
Mûmyâdur çünki medh-i husrev-i rûy-ı zemîn
- 56 Nice kim nevrûz ile zînet bula bâğ-ı cihân
Eylesün ferr-i ruhuñ eyvânuñı huld-ı berîn
- 57 Gûşe-i kadrûñ külâhı ırsün ol araya kim
Dest-res bulmasun aña âsumân-ı ber-terîn
- 58 Tâ ki nüzhet-gâh-ı cân ola vü halvet-gâh-ı dil
Zülf-i hûbân-ı Hıta vü rûy-ı meh-rûyân-ı Çîn
- 59 Nûr-ı hüsnüñ eylesün 'ulyâ serîrin müstenîr
Tîb-i hulkuñ eylesün dünyâ sarâyın 'anberîn
- 69 Devletüñ olsun muhalled tâlî'üñ olsun sa'îd
Dôstuñ olsun mu'azzez düşmenüñ olsun mehîn

Der-Hakķ-ı Hâzret-i Şeyh Vefâ Kuddise Sırruh

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 'Arşdan çok yücedür rif'ati dervîşlerüñ
Kimse bilmez nicedür 'izzeti dervîşlerüñ
- 2 Cân şatup her birisi oldı belâ müşterîsi
'Aşk şehrinde budur şan'atı dervîşlerüñ
- 3 Ol harîmüñ kim ola mahremi kim tañ yelidür
Perde-dâr-ı harem-i hürmeti dervîşlerüñ

- 4 Bezm-i firdevse buhûr isteyeler hâkinden
Ravzaya irse dem-i rahmeti dervîşlerûñ
- 5 Âb u gilden çü mizâcında eşer yok bularuñ
Neyle yoğruldı ‘aceb tıyneti dervîşlerûñ
- 6 Biñ Süleymân çerisin mahv ide bir mûr begi
Bâd-ı kahr esdiricek satveti dervîşlerûñ
- 7 Tutuşa çenber-i çarh u eriye ay u güneş
Göge düşse nazar-ı heybeti dervîşlerûñ
- 8 Ördi Rıdvân şacı reyhânlarını hûrlaruñ
K'ola cârûb-ı der-i halveti dervîşlerûñ
- [267] 9 Âşinâlık yüzün açdukça göñül gözgüsini
Gayrdan pâk kılar gayreti dervîşlerûñ
- 10 Himmet-i Şeyh Vefâ'dan meded irmezse dirîğ
Ahmed'üñ haddi degül midhati dervîşlerûñ
- 11 Her ümîdüm gülünü dermege her şubh umaram
K'açıla bâğçe-i şefkati dervîşlerûñ
- 12 Ola k'ıslâh ide hicrândaki hayrânlığım
Dem-i vuslatda olan hayreti dervîşlerûñ
- 13 Hâne-i hâk-i siyehden geçübün hayme kırar
Lâ-mekân 'arşasına himneti dervîşlerûñ
- 14 Biñ güneş kuruşu doker mâ-hazarı bir mûra
Luţf hânın çekicek ni'meti dervîşlerûñ
- 15 Cümle müştâklara şâhid-i makşûd yüzün
Gösterür âyine-i tal'atı dervîşlerûñ

- 16 Ayağı toprağını tâc ide hırşîd-i felek
Kime bendem dir ise hâzreti dervîşlerüñ
- 17 Buldılar künc-i ferâgatda kanâ'at gencin
'Azlsiz 'izzet imiş 'uzleti dervîşlerüñ
- 18 Gerçi gâfil gözine derd ü elem bigi gelür
Dil ü cân lezzetidür zalîmeti dervîşlerüñ
- 19 Umaram hâliş ola zer gibi bu kalb-i siyâh
Kîmyâdur bilürem şöhbeti dervîşlerüñ
- 20 Bu şenâ murğı uçarsa ne 'aceb sidreye dek
Bağludur şehperine midhâti dervîşlerüñ

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlü Fâ'ılâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

- 1 Ol meh ki dirdi râhat-ı dildür devâ gibi
Virür şafâ cefâları mihr ü vefâ gibi
- 2 Kan yaş akıtmaya müje-i eşk-bâr eger
İzi tozin çekem gözüme tûtiyâ gibi
- [269]
- 3 Evvel gubâr-ı müşğ didüm hâk-i pâyine
Âhır bu fehm olundu ki fikr-i haât gibi
- 4 Kırup kaşı kemânın atar gamzeden hadeng
Yok hışmı bize eyledigi yaykarâ gibi
- 5 Yanup odına yüz şuyı dökdüm yolında lîk
Sa'yim kamusı bâd-ı hevâ vü hebâ gibi

- 6 Terk-i vücûd kıldı bu Aḥmed çü bildi kim
Yokdur beḳâ vesîlesi maḥv u fenâ gibi

Velehû Ğazel

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün)

- 1 Ey şabâ depredicek ṭurra-i cânânemizi
Çekme zencîrûñ esirge dil-i dîvânemizi
- 2 Gice ḥavfından akan kanlu yaşıḡ ḥavfından
Uyumazlar ki bu dem seyl alısar ḥânemizi
- 3 'Aşḡuñ esrükleriyüz câḡ-ı lebûñ şun sâḡî
Cândan it meclis-i cânânede peymânemizi
- 4 Dest-i endîşe niḡâb açdı ruḡ-ı ḡusnûñden
Kim ura zûlf-i 'arûsâna bizim şânemizi
- 5 Uyana nergis-i maḡmûr şeker ḡâbından
İşidürse giceler na'ra-i mestânemizi
- 6 Aḡmed'ûñ ḡöñlini geh döst yıkar geh düşmen
Bilmezem kim yapâ 'âlemde bu vîrânemizi

Necâtî Beg'in Eş'ârından

(Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün)

- 1 Sûnbülûñ ḡül yüzde örter ḡaṭṭ-ı reyḡânı dürüst
Kim dir idi kâfiri ḡıfz ide Ḳur'ânı dürüst
- 2 Şöyle kim ardıncadur dâ'im Zelîḡâ-veş şabâ
Sezmezem ḡül Yûsufî'nûñ ḡala dâmânı dürüst

[270]

- 3 Hüsni meydânında tûp olalı zûlf-i müşg-bâr
Kaldı bir şehriyârûn elde çevgânı dürüst
- 4 Şöyle şîrîndür lebûn kim lezzetinden hüsrevâ
Bir kez emen kimsenûn kalmaya dendânı dürüst
- 5 Olamaz tab'-ı Necâtî gibi bûlbûl bezle-gûy
Fî'l-meşel hıfz itse ebyât-ı Gülistânı dürüst

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Gözûn harîm-i cemâlûnde kan ider güstâh
Belî hemîşe olurmuş o bî-haber güstâh
- 2 Serîr-i hüsne geçürdüñ bu deñlü yüz virdüñ
'Aceb mi ger ola zûlfî ziyâde-ser güstâh
- 3 Şurâhî kan ile toldurdu sâgarûn içini
Ki dem-be-dem leb-i yârî niçün öper güstâh
- 4 Niçün yabanda kala Ka'be gibi her maḥcûb
Piyâle gibi el üzre tutula her güstâh
- 5 'Aceb degül şanemâ kürk içinde kopmuşdur
Ḥaṭuñ beñzemedede olsa müşg-i ter güstâh
- 6 Kim ola kim ide saña yavuz nazar çebebi
Ki kimsene güneşe idemez nazar güstâh
- 7 Meşel durur bu ki göz görmese yüz utanmaz
Necâtîyâ ne 'aceb nergis ola her güstâh

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtû Mefâ'ilû Fâ'ilûn)

- 1 Gülmeğe saña yaraşur eyâ şâh-ı meh-nijâd
Kim güldüğüñce gül gibi hüsnüñ olur ziyâd
- 2 Ey pâdişâh-ı mülk-i melâhat güzelligüñ
Bünyâdı bir kıl üstinedür kılma i'timâd
- 3 Uydurdu gönlümi göze 'aşkuñ kerâmeti
Gör nice virdi âteş ile âbâ ittiñad
- 4 Kaddüñ elif durur iki yanuñda dâl-ı zülf
Lâyık budur ki 'âşıkâ senden irişe dâd
- 5 Hüsrev gibi göre durur iken püserleri
Şîrne meyl eyleyenüñ bilmez ağzı dad
- 6 Bir vechile unutma Necâtî ki kimsenüñ
Mihnet-sarây-ı kapusın açmaz meger ki bâd

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilûn)

- 1 İşigüñden gider oldu dil-i âvâre meded
Dôstlar olmaya mı bu gama bir çârâ meded
- 2 Derdim ol deñlü degüldür k'ola şerbetle 'ilâc
Beni size gerek isem meded ol yâre meded
- 3 'Âkıl ü şâbir idim 'âşık-ı şeydâ kıldı
Yüz urup yalvaruñ ol gözleri sehñhâra meded

- 4 Ey gönül dostlarıñ uşandı vü dilber fârîğ
Meger Allâh'dan ire derdüñe bir çâre meded
- 5 Ey harîm-i haremüñ dâr-ı şifâ her derde
Şerbet-i vaşl ile iriş dil-i bîmâra meded
- 6 Tâb-ı hasretler ile yakdı beni nâr-ı firâk
Serv-i nâz olmaz ise sâye-i dîvâra meded
- 7 Zâr zâr ağlamada haste Necâtî hâlin
Dil-i gam-dîde ile dîde-i hûn-bâra meded

Velehû

(Mef'ûlû Mefâ'ilün Fa'ûlün)

- 1 Hîç olmadı 'aşk içinde dil şâd
Meşhûr durur ki oñmaz üstâd
- 2 Dil mülki harâb olmayınca
Olmadı cihânda 'aşk âbâd
- 3 Yaşlu gözümüñ sitâresi var
Gel gör ki ne ol meh-i perî-zâd
- 4 Dil murgını zülfi bend-i gamdan
Başına çevürdi kılmadı âzâd
- 5 İşi kızıl altun oldu her kim
Bâdeyle Necâtî oldu mu'tâd

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

1 İdersin şûfî bize çihreñi zerd
Kim alur senden andan derdüñe derd
[272]

2 Yüzine göredür sözi rakîbüñ
Ki yüzi ekşi olur yüzi serd

3 Senüñ zîbâ cemâlüñe hey âdem
Firişte öykünürse baña gösterd

4 Lebüñ hattı mıdur yâ Hızr eliyle
Yazılmış çeşme-sâr üstünde bir ferd

5 Gelelden hatt-ı müşgînüñ nigârâ
Kim ola hâtırına konmaya gerd

6 Dögünler kara pullar cân u dil zâr
Elifler birle sînem tahta-i nerd

7 Yüzini görmege cân vir Necâtî
Açar cennet kapusın çünki cömerd

Velehû Ez-Gazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Luţf iderseñ sen gelürsen mürde cisme cân gelür
Nâme yazup gönderürseñ bendeye 'unvân gelür

2 Dün gice beytül-hazende fûrkatıyla âh kim
Ol kadar ağlamışam ki yaş yerine kan gelür

- 3 Ğamzeñe ısmarla katlim kirpigüñ gözden şavar
Çün Mesîhâdur lebüñ ölmek iñen âsân gelür
- 4 Müdde'iler korkusından dilber-i 'âşık-nüvâz
Gün gibi rûşendür ammâ cân gibi pinhân gelür
- 5 Rişte-i nazma naşîhat dürlerin dizdüñ velî
Ey Necâtî sözlerüñ ol dilbere yalan gelür

Velehû Ez-Ğazel

(Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Şâhib-i dost dil-rübâ görünür
Toğar ay gibi diğkat it hâ görünür
- 2 Genc-i hüsnüñ tılısmını gör kim
Her kılı zülfüñ ejdehâ görünür
- 3 Geh firişte gehî perî dirsın
Bir gün ol dil-rübâ saña görünür
- 4 Fâl ile lâm-ı zülfi geldi gönül
Saña bu yolda çok belâ görünür
- 5 Vaşlı mâlihulyâsın eylersin
Teşne dilsin düşüñde mâ görünür
- 6 İnce belim koluñda bil dirsın
Dirsin ammâ yok ortada görünür
- 7 Pâdişehdür Necâtî ma'nîde
Şûretâ gerçi kim gedâ görünür

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Her kaçan bâd ile zülf-i 'anber-efşân şarmaşur
Dil perîşân ola başlar rişte-i cân şarmaşur
- 2 Dest-i hicrân ile çâk itdim hayâtım câmesin
Kim niçün kâkülleri yâr ile 'uryân şarmaşur
- 3 Sen şanavber kâmete bî-çâre dil 'âşık gibi
Kim görürse kânde bir serv-i hîrâmân şarmaşur
- 4 Kadd ü zülfünden gelen bâd ile hasretler gibi
Kuca kuca görüşür şimşâd u reyhân şarmaşur
- 5 Vaşf-ı hâlimden yazardım yâre ammâ korkarım
Nâme ile bile gider rişte-i cân şarmaşur
- 6 Koma elden kâr-bân-ı kûy-ı 'aşkuñ dâmenin
Ka'be'ye gidenlere hâr-ı muğaylân şarmaşur
- 7 Ey Necâtî yerde gökde bir belâsız bal yok
Mâh-ı tâbâna şehâb u gence şu'bân şarmaşur

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Zülfün altında sinüp hatt-ı mu'anber gizlenür
Şanasın dil almağa puşuda leşker gizlenür
- 2 Yaşırnı görüp terahhüm idesin dirdim velî
Ağladuğum bu ki gün görünse ahter gizlenür

- 3 Hâceden âzâd olıcağ görse hüsnuñ âfitâb
Ditrer endâmı şararur beñzi kaçır gizlenür
- 4 Sînede zülfuñ hayâlini görenler didiler
Bir qarınca ininüñ içinde ejder gizlenür
- 5 Cân lebüñ bekler gönül zülfüñi çeşmüñ yâdına
Çünkü âhû avlayanlar böyle yer yer gizlenür
- 6 Kirpigüñ şevkiyle şöyle çâk olupdur sîne kim
Degme nâhun zaḥmınuñ içinde hañcer gizlenür
- 7 Kâtı yanmışdur Necâtî eyle âhından hâzer
Gâh olur hâkisterüñ içinde aḥker gizlenür

[274]

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Dilber ki ğamzelerle dil ü câna kaçd ider
Maḫşûdı dil degülse nedür yâ ne kaçd ider
- 2 Çek zulm elini ğamze-i mestüñe hey di kim
Bir bûse içün iki gözüm kana kaçd ider
- 3 Kõ çeksün acı dillere deryâ ol acı kim
Kõ dişlerüñi lûlû-yı 'ummâna kaçd ider
- 4 Vallâh öldüreydi yazuğı yoğ idi hic
Şunlar ki derdi kør daḥi dermâna kaçd ider
- 5 Derdâ ki 'âdet eyledi gözler yabanları
Âhûlaruñ ki cânlara şîrâne kaçd ider

- 6 Gitdi gönül ki 'aşkuñı fâş eyleyüp gele
Şol bir fedâyî gibi ki sultâna kaçd ider
- 7 Kuluñ Necâtî ger bulasın şâmdan iltifât
Şeyhî nola ki şîve-i Selmân'a kaçd ider

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Yâr ile koñ beni beni ol yâr pek bilür
Bî-çâre 'andelîbini gülzâr pek bilür
- 2 Zülf-i dırâzı derdini benden sor ey tabîb
Uzun gice belâsını bîmâr pek bilür
- 3 Arturmaz âdemîyi meger kim murâd-ı 'aşk
Her nesnenüñ bahâsını bâzâr pek bilür
- 4 İzüñ tozin şabâ yeli şatar direm direm
Misk ü 'anber kadrini 'attâr pek bilür
- 5 Ey gül bu guşsa kışşasını sor Necâtî'ye
K'ahvâl-i 'aşkı bûlbûl-i dîdâr pek bilür

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Gülşenden ise 'âşıkâ dil-dâr hoş gelür
Cennetden ise 'ârife dîdâr hoş gelür
- 2 Ben derd-i dilden iñlerin ol şâd-mân olur
Zîrâ tabîbe nâle-i bîmâr hoş gelür

[275]

- 3 Zehr içüp ölmeyeyin ü dirileyin deyü
Ben hastesine yâr-ı dil-âzâr hoş gelür
- 4 Depretme servi ağzını açdurma goncanuñ
Reftâr-ı yâr u şîve-i güftâr hoş gelür
- 5 Çün bülbüli gül açdı güli hâr besledi
‘Uşşâka yâr u yâra da ağıyâr hoş gelür
- 6 Dirler ki yâr ile şatu bâzâr eylemeñ
Billâh ki baña yâr ile bâzâr hoş gelür
- 7 ‘Ârif dirile geldi Necâtî ölünce dir
Cennetden ise ‘ârife dîdâr hoş gelür

Velehû

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

- 1 Göñlüme gâh nesteren ü gâh semen gelür
Dervîş ölüsine nice yerden kefen gelür
- 2 Cânlar virürüm ölmege hecrüñde şöyle kim
Tâbût ile kefen baña serv ü semen gelür
- 3 Ben ol dehâna yok dir isem söz gelür baña
Yok yire âdeme söz işitmek neden gelür
- 4 Seng-i cefâyı yüze urur çarh-ı bî-vefâ
Var i‘tikâdım aña başa yazılan gelür
- 5 Meyl eyleriz Necâtî gibi tevbye velî
Ey hâce korğarız yine vakt-i çemen gelür

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

1 İtdi gözümüñ yaşını 'ummâna berâber
Ol lâle-ruhuñ işleri var kana berâber

2 Gerçi felegüñ adı yedidür evet dost
Olmaya senüñ dûzağ-ı hicrâna berâber

3 Allâh ziyâd ide ki el irmez olupdur
Kaddüñ olalı serv-i hırâmâna berâber

[276]

4 Senden baña bir bûse vü benden saña biñ cân
Gel 'ayş idelim oldu harîfâne berâber

5 El aldı yüze gelmedi ol tırta-i tarrâr
Da'vetçi ile tırmadı sultâna berâber

6 Gün yüzi katında bilüp eksükligini ay
Bedr olmayıcağ gelmedi meydâna berâber

7 Bir kuş dilinüñ oldu Süleymân'ı Necâtî
Ulaşdı sözi Hâzret-i Süleymân'a berâber

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 La'l-i şîrînüñ ki Hızr-ı çeşme-i hayvânıdur
Şakınursın haste dilden şan kim âdem cânıdur

2 Geldügince gam gönül mülkine cân karşı çıkar
Nice 'izzet itmesün bir memleket sultânıdur

- 3 Meyl iderse hadd ü kıddine rakıb olmaz 'acıb
Ol gül-i şimşâd-perver gülşen-i rûhânîdür
- 4 Ka'be ise 'ârızuñ zülf-i siyehdür ortası
Cennet ise ruhlaruñ şu'bân şaçuñ derbânıdur
- 5 Zerre gibi revzenüñden kaşruña düşer güneş
Şöyle beñzer k'âftâb-ı hüsn ser-gerdânıdur
- 6 Çeşm-i fettânı Necâtî gerçi kıttâl añılur
Ol lebi şîrîni gel gör kim ne âdem cânıdur

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

- 1 Dirsın ki beni şarmağa cânâ ne virürler
Billâh bunuñ gibi yalana ne virürler
- 2 Kırbâna beni Ka'be işigüñe kımazlar
Cevr eylemege devr-i zamâne ne virürler
- 3 Ma'nî gerek ey dil ki vire âdeme şûret
'Âlemde fulân ibni fulâna ne virürler
- 4 Zârîlîğ idüp devr-i ruhuñda meded âhım
Yok yerlere bu âh u figâna ne virürler
- 5 Eş'âr-ı güher-bâr ile müflis dirilürsın
Billâh Necâtî bu yalana ne virürler

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Beni cevri ile öldürse dimeñ ol yâre kanlıdur
Helâl olsun aña kanım yigitdür delikanlıdur
- 2 İşıtdim ki rakîb ölmüş habîbün 'ömri çoğ olsun
Kıpudan bir seg eksilmiş anı şanmañ ziyânludur
- 3 O mâhı nâ-gehân görsem baña uğramayup geçse
Kâlır parmağım ağzumda gören dimez ki cânlıdur
- 4 Dimişdi öldürem seni ferağ bu tîğ-i hışm ile
Dirîgâ 'ahdine tırmaz şanasın Karamân'ludur
- 5 Necâtî ey perî-çihre saña üftâde olmuşdur
Yüzinün rengi zerd olmuş gözünün yaşı kanlıdur

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 İşıgünü altun iden meydür güneş peymânedür
Ol harâbât ey birâder şimdi devlet-hânedür
- 2 Hep yidigün içdigün üstüne sayılmamış ol
Bu cihân-ı bu'l-'aceb bir tuhfe mihmân-hânedür
- 3 'Ömrinün eksildigini isteyen meksûr için
Ârzû-yı mâh-ı nev iden kişi dîvânedür
- 4 Mâla mağrûr olma ey hâce ki bu dünyâdasın
Sencileyin nice baykuş uçuran vîrânedür

5 Bir gâzâlûñ sıhr-i çeşminden Necâtî hastedür
Anuñ içün söylediği sözleri yabanadur

6 Sâkiyâ bezm-i behişt-âbâddan feryâd kim
Âşinâlar yâd olupdur yâdlar bîgânedür

Velehû

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'ülün)

1 Dili bir dil-rübâyâ yandırığör
Maḥabbet şem'ini uyandırığör

2 Tögupdur âfitâb-ı sâgar-ı 'aşk
Çerâğuñ aklıñuñ diñlendirigör

3 Kız oldu duḡter-i rez sâkîye gel
Bir iki câm-ı mey tölendirigör

[288]

4 Tolaşur degme bir zencîr-i mûya
Ögüt vir göñlüñe uşlandırıgör

5 İnanmaz kimse meyden geçdüğüñe
Necâtî and içüp inandırığör

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Zâhidâ adı ḡarâbâtûñ cihân-âbâddur
Bu esâs-ı mey-gede bir kâfirî bünyâddur

2 Yüri var ta'nı ko ma'nîde pîr-i mey-gede
Her ayak kim şunula el virmedür irşâddur

- 3 Şan'at-ı 'aşka dimeñ Ferhâd idi şûret viren
Dünyedür bir oñmaduk kim göresin üstâddur
- 4 İki zülfi dâla beñzer ortada kıddi elif
Vay bu zâlim şöyle başdan ayağa bî-dâddur
- 5 Âdem ad altında ölmek devlet-i sermed durur
Atam anam ölmez oğul ister isen addur
- 6 Şoñbetüñde añılur dâ'im Necâtî didiler
Didi yok vallâhi yok bî-çâre bundan yâddur

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Ol güneş yüzli kamer haylice şehr oğlanıdur
Her ne yüzden dir iseñ toğrı cihân fettânıdur
- 2 Ey gül-i pâkîze-dâmen bön mi şanursun beni
Okuyup unuttığım bülbüllerüñ destânıdur
- 3 Ey baña neñdür seversin dilberi diyen seffih
Cânımuñ cânânesidür derdimüñ dermânıdur
- 4 'Aşkuñ adın işidürdüm şimdi gördüm âh kim
Bir güç işe uğradım ölmek anuñ âsânıdur
- 5 Şöyle oldum ki ecel yaşduğına baş koyanı
Şanuram uyhusı gelmiş memleket sultânıdur
- 6 Dünyede hoşça dirildi çün güzellerle gönül
Şöyle şanurlar ki bu güzeller anuñ câmıdur

- 7 Oyna başuñ işigüñde topuñ ağsun göklere
Ey Necâtî gördüğüñ merdâneler meydânıdur

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Perhîz ögredür baña zâhid kişilenür
Bilmez ğam-ı nigârı bu miskîn yenir şanur
[279]

- 2 Gören düşünde bir gice mestâne gözlerüñ
Nergis gibi hâmmâr ile bir belde uyanur

- 3 Ol şîve-ger girifte-i âhîr-zamân geçer
Ben bildigim zamân ise bir gün uşlanır

- 4 Sâkî götür bu 'âdeti dirlik degül bu kim
Bûseñ alınca bir kişi cânından uşanur

- 5 Gündüz görine deyü duhân itmezem velî
Âhım karañu gicede çok göge boyanur

- 6 Gözyaşını Necâtî ider yüzine nîkâb
Miskîn meger ki itdigi işlerden utanur

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Dîvâne gibi bâğda gül bî-sebeb güler
Gördükçe anı gül gibi her gonca-leb güler

- 2 Hırşîd rûzı şem'-i şeb-efrûzı neylesün
Bir lüsn ister ehl-i nâzar rûy-ı şeb güler

- 3 Pervâne gerçi hândesine şem'ûñ aldanur
Bilmez anı ki çok kişi vakt-i gâzab güler
- 4 Germ olduğınca meclis-i 'uşşâk-ı mey-perest
Aşhâb-ı şevk girye ider bî-edeb güler
- 5 Gülzâr-ı hüsn içinde açılır gül-i murâd
Her gonca-leb ki bûse idicek taleb güler
- 6 Başı tûrurken iki omuzında zülf-i yâr
Dalhâk-vâr lebleri nice 'aceb güler
- 7 Ağlar Necâti hâsret-i derd-i yâr ile
Dâ'im niteki husrev-i 'âlî-neseb güler

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

[280]

- 1 Gânzeler kim cân iline tîr-i müjgân yağdırur
Beñzer ol Tâtâra kim sıhr ile bârân yağdırur
- 2 Fûrkâtüñde gözlerim geh yaş akıdur gâh kan
Yolına îşâr içün diziyle mercân yağdırur
- 3 Şol kadar akdı gözümün yaşları kim geldi kan
Şimdiden soñra akan seylâbı kandan yağdırur
- 4 Dûd-ı âhımdan tûyar halk-ı cihân ağladığım
Kara yel esdükçe bilürler ki bârân yağdırur
- 5 Leblerinün sâgarından sâkî-i 'İsî-nefes
Cur'a deyü ehl-i meclis üstine cân yağdırur

- 6 İşigüñde âhım işiden döker göz yaşların
Nitekim kıble yeli esse firâvân yağdırur
- 7 Zülfüñ ucından göñüller düşdigin 'ayb eyleme
Öyle ejderhâ ağızdan nâr-ı sûzân yağdırur
- 8 Ey Necâtî kilik-i gevher-bâruña kıymet mi var
Dürr olur her kaçre kim ol ebr-i nîsân yağdırur

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Şîve-i reftâruña serv-i hırâmân imrenür
Lezzet-i güftâruña ser-çeşme-i cân imrenür
- 2 Tırta-i pür-tâbuña reyhân u sünbül cân virür
Lâle-i sır-âbuña gül-berg-i handân imrenür
- 3 Hamdü-lillâh pâdişâhım devletüñde hüsnüñüñ
Şâdiye guşşam güler derdime dermân imrenür
- 4 Ben nice cân virmeyem ol lebleri mercâna kim
Böyle bağı taş iken la'l-i Bedaḥşân imrenür
- 5 Mihr ü mâhı hüsn ile meydâna çekse yaraşur
Sen ki zülf ü ğabġabuña ğûy u çevġân imrenür
- 6 Ey Necâtî sâķîler handân olupdur gül gibi
İşbu bezm içinde kim şahn-ı gülistân imrenür

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Biñ şayd idince yayını her pehlevân aşar
Kaşuñ bu resme gün başına bir kemân aşar
- 2 Bâzâr-ı hüsn içinde gönülden şayar saçuñ
Zîrâ metâ'ı kalbdür âhîr ziyân aşar
- 3 Gördüñ kad-i nigârı eyâ bâğ-bân-ı luţ
Var sende bir şunuñ gibi serv-i revân aşar
- 4 Yazıldı müşg ile şeref-i âfitâbda
Tûmârlar ki tûrra-i 'anber-feşân aşar
- 5 Zencîr-i zülfi câmi'-i hüsninde dilberüñ
Kandîl-i âfitâb u meh-i âsumân aşar
- 6 Yârân-ı 'aşk hâzır oluñ çekmege ipin
Cellâd-ı gamze zülfine bir nâ-tüvân aşar
- 7 Bir gün saçuñda boğulur olur şikeste dil
Çoklar Necâtî kendüsini nâ-gehân aşar

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 'Âşıka cânından ise vaşl-ı cânân tatludur
Dünyelikden derd-mend olana dermân tatludur
- 2 Ğamze-i hûn-rîz-i cânân acıdupdur cânımı
Leblerine meyl idersem tañlamañ cân tatludur

- 3 Vuşlat umanlar tıyar mı acısını fûrkatûñ
Tâlib-i gevher olana bahır-ı ‘ummân tatludur
- 4 Hadd ü haţţûñ devridür meyl it dil-i sûzâna kim
Nev-bahâr u sebze eyyâmında biryân tatludur
- 5 Ârzû-yı bûse itsem ol şeker-leb-veş kışar
Bellüdür câm-ı şarâb-ı nâb pinhân tatludur
- 6 Bâde şîrîn leblere öykündigini işidüp
Acısındanur didüğü la’l-i cânân tatludur
- 7 Ma’rifet virmez Necâtî câh ile fâhîr libâs
Renge nazarla dinilmez za’ferân tatludur

[282]

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Baña yârûñ yañağı vü lebi vü kıddi yeter
Üzül ey gül açıl ey gönca yıkıl ey ‘ar‘ar
- 2 Baña ol kâmeti tûbâ lebi ‘unnâbı gerek
Nideyin görmek ile serv-i çemenden ne biter
- 3 Bir iki gün dağı sen şâha irişmezse elim
Yaşım u âhım ider yeri göğü zîr ü zeber
- 4 Göricek derd ile kan ağladığımı ter olur
Kızarur çihre-i zîbâsı nitekim gül-i ter
- 5 Gice gündüz işidür âh u figân eyledigim
Hiç bir kerre dimez haste Necâtî neyler

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Hezâr-pâre göñül oldu yine yâr ile bir
Şu resme kim gül-i şad-berg ola hezâr ile bir
- 2 Yazuma bak kim olam bûlbûl-i hezâr-nevâ
Hezâr olur şanemâ çünkü i'tibâr ile bir
- 3 Zamâne eylemez idi benim niyâzuma nâz
Sen olmayayduñ iki yüzli rûzgâr ile bir
- 4 Göñül kenâra getürmek diler miyânunñ lîk
Cihânda olduğı yokdur miyân kenâr ile bir
- 5 Birisi şordı baña kim güzellerün 'âşık
Cihânda kaçını sevdün didüm nigâr ile bir
- 6 Şafâ-yı âh ile bulur hevâ-yı 'aşk ferağ
Şabâ gibi kim ola tâze nev-bahâr ile bir
- 7 İkiye bir dil-i dîvânemi çeker çevirür
Benün olalı ser-i zûlf-i tâb-dâr ile bir
- 8 Necâtiyâ nice bir 'aşkun âhirün şanasın
Sen ol yola çıkışar mısın intizâr ile bir

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Sevin ey dil ki seni dest-i gam-ı yâr yıkar
Ne gam ol hâneye çünkü anı mi'mâr yıkar

- 2 Töludur kanlu yaşımdan iki gözüm kabağı
Sâkî âhîr beni bu sâğar-ı tekrâr yıkar
- 3 Gülşenüñ güllerini âteş-i ruhsâr yıkar
Çemenüñ 'ar'arını şîve-i refâtâr yıkar
- 4 Ğamzelerle dil ü cân nakdini bir bir aluben
Âhîrül-emr beni ol gözi 'ayyâr yıkar
- 5 Girme ortasına gel hâne vü dilden çek elüñ
Ey Necâtî saña ne yâr yapar yâr yıkar
- 6 Yaşı bir serv içün ırmağa döndürdürmüş
Yine ağıyârı görüñ üstümüze yar yıkar

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Cânâ cefâñı 'âşık-ı bî-dil vefâ bilür
Her taş ki atdı reddüñ eli merhabâ bilür
- [283] 2 Zülfüñ hevâsı ile gönül düşdi gurbete
Boynu uzak yola giden işin Hudâ bilür
- 3 Câm-ı şarâb-ı nâb ile altun olur işi
Şol kim muğân ışığı tozın kîmyâ bilür
- 4 Sîneinde buldı cânım eliyle komuş gibi
Ğam-hânemi bucağ bucağ ol dil-rübâ bilür
- 5 Âhîr kemân kaşuñı eger âhım âteşi
Yâ 'ilmini Necâtî kuluñ müntehâ bilür

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilün Mef'ûlü Mefâ'ilün)

- 1 Ol dilber-i şîrîn-leb şekker-dehen olmuşdur
Gül-goncalarının hep yeri diken olmuşdur
- 2 Hüsnuñ şıfatın tâ kim diye işide dâ'im
Gülşende gül ü gonca gûş u dehen olmuşdur
- 3 Kaddüñle 'izâruñdan ayru düşeli cânâ
Tâbût u kefen baña serv ü semen olmuşdur
- 4 Bîmâr-ı belâ-keşden bî-çâre tabîb el çek
İtme emegüñ zâyî' baña olan olmuşdur
- 5 Bu zülf-i perîşânı ol hüsn ile görelden
'Âlemde perîşânlık bildim neden olmuşdur
- 6 Ey Rûm'a 'akîk ilten şakın ki ziyân eyler
Kırlu yaşum ucından 'Âlem Yemen olmuşdur
- 7 Ey dost Necâtî'ye bu lutf u 'atâyı gör
Hüsrev olalı şeyhî nazmı hasen olmuşdur

Velehû Ez-Gazel

(Mef'ûlü Mefâ'ilün Mef'ûlü Mefâ'ilün)

- 1 La'l-i güher-engîzüñ şekker-şiken olmuşdur
Gîsû-yı dil-âvîzüñ misk-i Huten olmuşdur

[284]

- 2 Hâl-i ruhı dildârun ol bir kara kullukçı
Şol Mısr'a 'azîz olmak yâ Rab neden olmuşdur

- 3 Hüsrev ideli himmet bî-çâre Necâtî'ye
Şeyhî gibi eş'ârı hûb u hasen olmuşdur

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Her seher gülşende kim murğ-ı latîf-elhân okur
Hûb-rûlar meclisinde şanasın hoş-hân okur
- 2 Turmasun bülbül gibi dâ'im figânlar eylesün
Şol ki güller defterinde nâme-i hicrân okur
- 3 Yâr hüsün zıkr iderken cenneti añmañ baña
Söylemez dünyâ sözün şol kimse ki Kır'ân okur
- 4 Bî-nikâb olma habîbim görmesün yüzün rakîb
Muşhaf açık olıcak dirler anı şeytân okur
- 5 Dil cemâlün âyetini hûb takrîr eyledi
Sûre-i Yûsuf gibi kim Hazret-i 'Oşmân okur
- 6 Tarz-ı eş'âra Necâtî bir leîâfet virdi kim
Her melek meyl-i zarâfet eyleyüp dîvân okur

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Şol dil-rübâ ki 'âşıkâ yüz biñ cefâsı var
Hakqâ ki her cefâsına biñ biñ vefâsı var
- 2 Yüz biñ belâsı var ola 'aşkuñ belâ budur
Kim her belâsınuñ nice biñ mübtelâsı var

- 3 Erbâb-ı 'aşk âh ider aşhâb-ı zühd hû
Âyînenüñ güzeller ile hûb şafâsı var
- 4 Ağyâr ile dirilmez isem ölüme hâzırırn
Şükr-i Hudâ ki her marazuñ bir devâsı var
- 5 Yâ Rab ne götürür bu Necâtî ki her güzel
Aña söger meger ki mücerreb du'âsı var

[285]

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Nigâra gâh güneş gâh olur kamer dirler
Görüñ o bî-bedelüñ yüzine neler dirler
- 2 Yüzüñ görüp sevinenler saçuñ-çün ağlamasun
Ki tañlayup gülen aḥşâma dek güler dirler
- 3 Hevâ-yı 'aşk ile hâk olanuñ durur meydân
Bu od ile tutuşup şabr iden yeñer dirler
- 4 Yüzüñi görüp ölenler şafâ sürer dirler
Bahâr günleridür mevsim-i sefer dirler
- 5 Güzeller ağlamayana ne derdi var dirler
Kân ağlayana gülerler ne bî-haber dirler
- 6 Necâtî ser-ḥoş olur zâhid olımaḫ yârân
Meşel durur ki ere bir hüner yeter dirler

Velehû

(Mef'ûlû Mefâ'îlû Mefâ'îlû Fa'ûlûn)

- 1 Şevküñle yanan dillere pervâne disünler
Sen şem' olıcağ 'âşıkûña yâ ne disünler
- 2 Uş cân viresin delûkanlunuñ öñinde
Oldı yine şol bir deli dîvâne disünler
- 3 Zülf-i siyehüñ göñlümüz almamağ ıderse
Zencîrûñe çek ola ki uşlana disünler
- 4 Kûyuñda baña itlerüñ ürerse kayırmaz
Ulularumuz hâlimi sultâna disünler
- 5 Bir vechile şûret virelim şî're Necâtî
Kim halk bakuñ şîve-i Selmân'a disünler
- 6 Ey bâd-ı şabâ var yûri yârâna haber vir
Tarz-ı gazeli şöylece rindâne disünler

[286]

Velehû

(Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn)

- 1 Ruğlarınuñ şem'ine yanmağa dil pervânedür
Âteşe meyl eyler iseñ tañ degül dîvânedür
- 2 Ârzû-yı pertev-i mihr-i ruğuñla dîstüm
Yıllar olmuşdur göñül ma'mûresi vîrânedür
- 3 Gül yüzüñe beñzedürse kendüyi bilmezligi
Mül lebüñe öykünürse kıpkızıl dîvânedür

- 4 Câm-ı zerrîn ü mey-i yâkût bezmin eylemek
Şol gedânuñ kim şafaķ bâde güneş peymânedür
- 5 Kõñ beni yolumdan ırup da'vet itmeñ mescide
Lâ'ubâlî 'âşıkım ser-menzilim mey-hânedür
- 6 Hâlimi dirsem varur nâz uyhusına gözlerüñ
'Âşıkun hâlâtı katuñda hemân efsânedür
- 7 Cânlar cânân kavuşdı tek Necâtî gelmesün
Âşinâlar cem'idür bu bunda ol bîgânedür

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Nihâli kâmetüñüñ rûzgâra nâzlanur
Ki serv-i nâz hemîşe bahâra nâzlanur
- 2 Müjeñ ki dil-keş ola Seyf-i Zül'yezen kılıdur
Gözün ki ser-hoş ola Zül'-hımâra nâzlanur
- 3 Leb-i şeker-şikenün bûseye olur kâyıl
Belâ budur ki hayâlün kinâra nâzlanur
- 4 Gözüñdedür yine sâkî şarâb-ı nâz senün
Ne hoş bu mest mey-i hoş-güvâra nâzlanur
- 5 Öge öge lebüñi göklere çıkarmışdur
Mesîh şimdi mey-i hoş-güvâra nâzlanur
- 6 Sitâresiz göremez ay yüzüne baksa güneş
Nesine germ olur ol yüzi kâra nâzlanur

- 7 Necâtî nâz nigâruñ durur velî 'âşık
Yolında şâdık olıcak nigâra nâzlanur

[287]

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Ey kaşı yây olan beni iñletme kıl hâzer
Bilmez misin ki göklere yiter du'â irer
- 2 Cân gider oldu gel seni görsün ço hecri kim
Oruç revâ degüldür iden kişiye sefer
- 3 Ben saña hâlim ağladayım zahmet olmasun
Bir hâste kim tabîbe virür derdini haber
- 4 Şıçrar yüzime yapışur andak gözüm yaşı
Sen mâhî koyup eyler isem mihre bir nâzar
- 5 Varup harîm-i kûyuña yüzüñi görmeyen
Sa'y ile nûr göremedik hâciya döner
- 6 Toğrulducak Necâtî'den ayruğa tîrini
Allâh bilür ki hâste gönülden neler çeker

Velehû

(Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ülün)

- 1 Cedvelden iñen çıkma ki pergâra çekerler
Toğrı yolına gitmeyi dâra çekerler
- 2 Ğafil yürime ayağı tozında gözüñ aç
K'ol sürmeyi şol dîde-i bîdâra çekerler

- 3 Âşüfteler ol ğamze-i hûn-rîzûn ucından
Hançerler ile sînelere yâre çekerler
- 4 Şimşâd şalınmakda elim var dimesün kim
Güzeller anı şîve-i reftâra çekerler
- 5 Gül Yûsufî devründe güzellik şatamaz hiç
Gün başına bir kûçe-i bâzâra çekerler
- 6 Gül devri durur ser-hoş ol utanma Necâtî
Haclet raqamın cebhe-i huşyâra çekerler

[288]

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ülün)

- 1 Cân kıldı sefer hecr ile cânân ele girmez
Dil yandı gider derd ile dermân ele girmez
- 2 Işındı gönül âteş-i hicrâna zarûrî
Kim ol yañağı şem'-i şebistân ele girmez
- 3 Cennet ü çemen gezmek ile çıkdım ayakdan
Bir sencileyin serv-i hırâmân ele girmez

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Niçe bir böyle yabândan gelene 'izzet ü nâz
Hele ey Ka'be gibi işigi bîgâne-nüvâz
- 2 Kõ beni ağlayın ey serv-i semen bir sen gül
Ki saña nâz virilmiş ezelî baña niyâz

- 3 Ser-i kûyuñda koma hecr harâmîsini kim
Kullara emn ü emân ile olur şart Hicâz
- 4 Ğam-ı 'aşkuñ kılıyuz begligimiz var bizim
Bize virildi meger devlet-i Maḥmûd u Ayâz
- 5 Kapaña secde idicek añarın cenneti ben
Unutulmuşları zîrâ getirür kalbe namâz
- 6 Ey Necâtî o güneş çihreli çok sevdiğümüñ
Döyemez göz kamaşur yüzine bakmağa biraz

Velehû Ez-Ğazel

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

- 1 Göñül gözyaşını yağıdırmayınca
Maḥabbet sebze-zârı ḥurrem olmaz
- 2 Güzeller taş bağırlu olmayınca
Binâ-yı 'aşk iñende muḥkem olmaz
- 3 Lebi gonca beli ince güzeller
Öpüp koçmağ ile şolmaz kem olmaz
- 4 Gelem aḥşamlayam dimişdi ol mâh
Sitâremde dirîğâ aḥşâm olmaz
- 5 Degildim serv gibi toğrı geldim
İşigüñden bir adım gitsem olmaz
- 6 Necâtî tevbeñi bozmağ dilerler
Çemende lâle vü gül epsem olmaz

Velehû Ez-Gazel

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Habîb ışığı rakîbe şeref virürdi velî
Çemende gezmek ile zâg 'andelîb olmaz
- 2 Bütün cihânda gönül 'aşk ile olur makbûl
Kamu diyârda ehl-i hüner garîb olmaz

[289]

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Nice hayât umayın ben o serv-kâmetsiz
Ölü dirildigini görmedük kıyâmetsiz
- 2 Ne şem' olur ruh-ı sâkî ki kellesi kızıcak
Dil uzadur kamer ü âfitâba minnetsiz
- 3 Güne zevâl irer ayuñ sitâresi bozılır
Kapuñ yine tolaşur bir iki sa'âdetsüz
- 4 Diri tutup gicâyî şubh olunca ağılaram
Ölürin olamazın şem' gibi şolbetsiz
- 5 Komaz mey içmege şûfî vü şeyh şavma'ada
Yoğ ola ancılayın pîr evinde hürmetsiz
- 6 Kitâb-ı 'aşkda gördüm ne katı yazı imiş
Rakîb adını aınmak kimesne la'netsiz
- 7 Necâtî mey-gede şadrına geçdi devletle
Ne hoş bilür gör e yirini vay bu devletsiz

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Şol ki tecrîd olamaz tâc u kabâdan geçemez
Halka-i bezm gibi ehl-i şafâdan geçemez
 - 2 Geçmelü oldı gönül za‘f ile çenberlerden
Ne hevâdur bu ki ol zülf-i dü-tâdan geçemez
 - 3 Beli mihrâb-ı ‘ibâdetde iki büküldi
Zâhidi gör ki dahî bâb-ı riyâdan geçemez
 - 4 Meyl ider dâne-i tesbîhe gönül murgı velî
Zülf-i miskîni koyup dâm-ı belâdan geçemez
 - 5 Vaşla mâni‘ yoğ idi olmasa seylâb-ı sirişk
Kamudan geçdi gönül hastesi mâdan geçemez
- [290]
- 6 Sîneme va‘de-i vaşl itmiş idi tîr-i müjeñ
Dil tekâzâ ide deyü bu yañadan geçemez
 - 7 Sâkiyâ bezm-i maḥabbetde Necâtî-i levend
Kamudan geçdi leb-i rûḥ-fezâdan geçemez

Velehû Ez-Ġazel

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Gönül öğrendi gama beyt-i ḥazenden çıkamaz
Degme bir nesne ile kişi vaṭandan çıkamaz
- 2 Dil Ḥalîlim işigün Ka‘besini terk idemez
Men‘ idüp ḥubb-ı vaṭan Veys Karen‘den çıkamaz

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ülün)

- 1 Ey pîr-i ħarâbât bize 'âr gerekmez
Mest-i mey-i 'aşk olana inkâr gerekmez
- 2 Zülfi ħaberin bâd-ı şabâdan ne şorarsın
Bir müşğ adını bilmege 'attâr gerekmez
- 3 Ol la'l-i revân-baĥş ile 'İsî-i zamânsın
Ķapuñda senüñ nâle-i bîmâr gerekmez
- 4 Tenhâ şalın ey döst ki aġyârı nidersin
Cennet güline çün çemen'ü ħâr gerekmez

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Câm-ı şarâb-ı 'aşkuñ ile Cem degil miyüz
Bezm-i ġamuñ şafâsına ħurrem degil miyüz
- 2 Bâġ-ı ruĥuñda dâne-i ħâlûñe ey perî
Meyl eylesek 'aceb midür âdem degil miyüz
- 3 Ger zerre-vâr itmesek ol âfitâba meyl
Biz zerreyüz bu yolda daĥi kem degil miyüz
- 4 Bezm-i neşâta niçün iletmez bizi rakîb
Çeng-i ġamuñda nây ile hem-dem degil miyüz
- 5 Dilber cemâli vaşfın idelden Necâtiyâ
Üslûb-ı nazm içinde müselleme degil miyüz

[291]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Biz senüñ hüsni cihân-efrûzuña 'âşıklaruz
Anuñ içün kanda güzel görevüz 'âşıklaruz
- 2 Ehl-i hüsni içinde sen her nice müsteşnâ iseñ
Ehl-i diller arasında biz dañi fâ'iklerüz
- 3 Nola sen bir beg güzelseñ biz de beg kullarıyuz
Terbiyetler eyle kim her himmete lâıyıklaruz
- 4 İçevüz sâkî elinden bâde-i hel-min-mezîd
Bizi ser-hoşlukdan ağlar şanma biz ayıklaruz
- 5 Göñlümüz ister şarâb-ı la'lüñ ammâ virmez el
Bezm-i hüsni içinde biz mahrûm olan 'âşıklaruz
- 6 Ağladukça şıklığı artar gül ile bülbülün
Bilmiş ol şimden-girü biz dañi ağlar şıklaruz
- 7 Şüfî sen rü'yâ ile bağlayamazsın gözümüz
Biz Necâtî meşrebinde dâ'im uyanıklaruz

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Mañmûr gözler olalı mest-i şarâb-ı nâz
Her gûşede benüm gibi yatur harâb-ı nâz
- 2 Gül dürlü dürlü nâz ile göñlini bülbülün
Alsa 'aceb mi düşmez elinden kitâb-ı nâz

- 3 Mağşer tamâm ola vü tamâm olmaya henüz
Yarınki gün şorulsa ol iden hisâb-ı nâz
- 4 Güller çemende şîve ile öptürür yüzin
Gûyâ ki lâle-çihreler içre şarâb-ı nâz
- 5 Başı ayağı oldı belürsüz Necâtî'nün
Sâkî meger ki itdi ayazınun âbın az

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün)

- 1 Dil kesilmez 'aşk-ı dilberden ko nâşîh sözi kes
Veh ki bu hâb-ı eceldür olamaz mâni' meges
- 2 'Âşık olmayınca itmez kimseler dilden figân
Yola girmeyince kılmaz nâle vü zârı ceres
- 3 'Âşık için ağlayanlar ayruk acı görmesün
Müstedâm olsun benüm-çün âh idenler bir nefes

[292]

Velehû

(Meîa'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

- 1 Güzeller geldi bayrâma beg olmuş
Tonanmış biri birinden yeg olmuş
- 2 Güzeller gibi bayrâm ile nev-rûz
Bezenmiş birbirinden yegreg olmuş
- 3 Güzeller gibi oynarlar derilüp
Semenler sebze de pek gökçek olmuş

- 4 Güzeller ‘ârızından yandı lâle
 Libâsı aña oddan gönlek olmuş
- 5 Güzel sâkî bugün yitürdi halkuñ
 Yine şâfî ile şûfî seg olmuş
- 6 Güzeller yine şûret virdi ‘aşka
 Didükleruñ Necâtî gerçek olmuş

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Tatalım ol zülf-i müşg-efşân ‘anber-bûy imiş
 Ey gönül lâzım degül kim diyesin iş bu imiş
- 2 Geh gözümde görünür gâhî gönülde bulunur
 Ğamze-i hûn-rîzi bir sihr-âferîn câdû imiş
- 3 Gözlerimden gönlüme geldi hayâl-i ğamzesi
 Şu yolından bâğa girdi üstâd uğrı imiş
- 4 Kanlu peykânuñ ciger büryânını yir dâ‘imâ
 Şimdi bildüm beñzinüñ kızardığını bu imiş
- 5 Ruğlaruñdan çeşm-i mestüñ nice bîmâr olmasun
 Kendüyi şakınmamış yatmış güneşde uyımış
- 6 Bağladı gönlin Necâtî zülfüñüñ zencîrine
 İşidenler hep didiler ol kişi uşlı imiş

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Cânımı virür idim bûse-i cânâna ‘ivaz
Yaradılmışda eger olsa idi cânâ ‘ivaz
- 2 Bûseñe cân virürüz gerçi ki dünyâ turalı
Görmemişdür bir aḥad baḥşış-i sultâna ‘ivaz

[293]

- 3 Nakd-i ‘ömr oynadı bir kez yañaḡuñ oḡsamaduk
Bârî bir alma vir ol genc-i firâvâna ‘ivaz
- 4 Bârî terk eyle ḡalâş ol bu belâdan dirler
Nice bîmâr ola cânın vire*dermâna ‘ivaz
- 5 Dil virüp vuşlat umar ise Necâtî heyhât
Kimse gördüñ mi vire âteş-i sûzâna ‘ivaz

Velehû

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

- 1 El urdı ḡusn dâmenine ey nigâr ḡaṭ
Ḳoma ki çıḡa dâ’ireden zînhâr ḡaṭ
- 2 Ortaya atdı beñlerini ḡopdı fitneler
Nâzüklük ile kendüsi ḡızdı kenâr ḡaṭ
- 3 Bir toz ḡoparmayınca ḡomadı görür misiz
Zülf ü ruḡ ortasında zihî nâ-be-kâr ḡaṭ
- 4 Derd ehline getürdi maḡabbet selâmını
Dürdi vefâ varaklarını gül-‘izâr ḡaṭ

5 Yakışdı hüsni şem'ine pervâne oldu hâl
Yazıldı gül yañaqlarına perde-dâr hat

6 Vaşf itmek istedikçe hat-ı müşg-bârını
İñler kalem diliyle begim zâr zâr hat

7 Hatı kararduğına Necâtî gücenme kim
Merğûb olur nazarda bulıcağ karâr hat

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilün Mef'ûlü Mefâ'ilün)

1 Toldur var iken sâkî yâkût-ı revândan haz
Çün 'ömr degül bâkî al kût-ı revândan haz

2 Gülzâr-ı cinân ise vuşlat yolınıñ bâğı
İtmeye ma'âzallâh dil bâğ-ı cinândan haz

3 Ey şeyh nedür tedbîr alnuma benüm takdîr
Yazmış kim alam dâ'im bir kaşı kemândan haz

4 Nâz ile geçüp bir gün sögmedi du'âcıya
Geçdi günüm almadım 'ömr-i güzêrândan haz

5 Hatıñ geleli meylim la'lüne ziyâd oldu
Artar ecel irdükçe her hasteye cândan haz

[294]

6 Gün gicelidür hatıñ haddüñi kuşatmasun
Kö kılca kolum kılsun ol mûy-ı miyândan haz

7 Ol serv Necâtî'nün bakmaz yüzine zîrâ
Şimşâd-ı bahâr itmez evrâk-ı hazândan haz

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Kâmetüm yây itdügine itmeyem hergiz nizâ'
Ok gibi bir gez çekersem bağrıma rûz-ı vedâ'
- 2 Sînem üzre şerhalar görüp elif şanmañ ki gam
'Ömrümüñ ser-defterine çekdi harf-i inkıât'
- 3 Kaddüñe beñzetdügüm beñzer k'ışitdi bâddan
Kim şalup kollarını şevk ile serv eyler semâ'
- 4 Ağlamakda inlemekde toğramakda bağrını
Tağlar Ferhâd ile hem müsterekdür hem müşâ'
- 5 Dôstum hañt-ı 'arak-rîzüñden irmezse gülâb
Gülşen-i cennet güli virür Necâtî'ye şudâ'

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 İtmedüm cân içün ağzuñla nizâ'
Yok bahâya gitdi ol nâzûk metâ'
- 2 Zülfüñüñ baş oynaram çevgânına
Başdan topı ben itdim ihtirâ'
- 3 Kûyuña vardılar andan dôstum
Cennet vaşfın idenler istimâ'
- 4 Dönme ehl-i derdden görüp beni
Kim kıyâs olamaz ey şûfî semâ'

5 İki toludan olur bir bûse fâş
Küllü sırrun câveze'l-işneyi şâ‘

6 Kâra bağruma çekeydim ok gibi
Öpe koca eyleyeydüm el-vedâ‘

7 Yâ gibi бүkdüñ Necâtî'nüñ belin
Bârî ayrıldukça itme imtinâ‘

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Halka halka idüp ol kâküli bu hüsn-i bedî‘
Yazdı menşûr-ı cemâl üstine tevķî‘-i refî‘

2 Yine yazıldı haţuñ üzre mu‘anber zülfüñ
Yine derc oldu ğubâr üstine haţı‘-ı tevķî‘

3 Leb-i cânâneyi terk eyleme ey tâze cüvân
Devr-i gülde meyi terk itme şenî‘ ola şenî‘

4 Luţf idüp dost du‘âcılarına söğdukçe
Dile tekrâr gelür âyet-i Allâhu semî‘

[295]

5 Ölmedigine Necâtî'nüñ utandığı yeter
Yine haclet umarın ola ğünâhına şefî‘

6 Vech-i ta‘rîf baña şi‘r-i cihân-ğîr yeter
Aşlı işbât ider ğünkümler ola fer‘ refî‘

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Gel itme ser-^hoş iken ol leb-i zülâle ^hama'
Münâsib olmaz iñen da^hi ehl-i hâle ^hama'
- 2 Firâk içinde vişâl ü vişâl içinde firâk
Hayâlîme geleli itmedim vişâle ^hama'
- 3 Belüñe girse 'aceb mi dil-i da^hkîka-şinâs
Hemîşe şâ'ir olanlar ider hayâle ^hama'
- 4 Dehânı nu^hka gelüp her su'âle virdi cevâb
Da^hi o gamze-i kâttâl ider cidâle ^hama'
- 5 Murâda irdi müjeñden iden cidâle heves
Cevâbın aldı lebüñden iden su'âle ^hama'
- 6 İşidirüz gam-ı Şeddâd u mâl-ı Kârûn'ı
Nedür bu mülke heves yâ nedür bu mâla ^hama'
- 7 Necâtî nüktelerüñden tıyaydı rûh-ı Kemâl
Düşerdi uşbu kelâmı görüp kemâle ^hama'
- 8 Miyânuñ ile dehânuñ olup durur bâ'is
Anuñ-çün ehl-i nazar itdi kîl ü kâle ^hama'

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Mîhr hüsnuñ hasretinden sînesine çekdi dağ
Lâle-i dil-sûz da^hi mâhdan ya^har çerâğ

- 2 Bezm-i hüsnüñe ırakdan bakar iken âfitâb
Kendüsin bilmezlik ile ortaya atar çerâğ
- 3 Olalı dildâra ağyâr-ı bed-endîşim yakîn
Mihnet ü derd oldu işim işidenlerden ırağ
- 4 Dilberâ vaşluñ güninde eyleme bûseñ dirîğ
Dôstum bayrâm olıcağ bâdeye olmaz yasağ
- 5 Nâşihuñ bârid sözinden üşüdünse dôstum
Sîneme gel kim senüñ-çün germ olupdur bu ocağ
- 6 Ğabğabuñda hâl-i ‘anber-bâruñı görüp didim
‘Âşıkına şunmağ içün eylemiş sîb üzre dâğ
- 7 Tîğ u hançer çekme ğamzeñden Necâtî kaşdına
Bir karınca katline lâzım degül bunca yarağ

[296]

Velehû Ez-Ğazel

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

- 1 Erbâb-ı ‘aşka nâle vü efgân olur harîf
Göñlüme ğuşşa göz yaşına kan olur harîf
- 2 Az kaldı kim vişâlüñe vâsıl ola göñül
Çok vakt olur gedâlara sultân olur harîf
- 3 Ağzın bıçaklar açmaya şöhetde pistenüñ
Kim leblerüñe ğonca-i handân olur harîf
- 4 Var mıdur ola gül gibi gülşende yüzi berg
Kim her dem aña bûlbûl-i nâlân olur harîf

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Şabâ gibi ser-i zülfüñi kim ider ta'rîf
Hemîşe nâfe-i Çîn'i nesîm ider ta'rîf
- 2 Kârâñu giceler öger çerâğı anuñ içün
Ruñını kâkûl-i 'anber-şemîm ider ta'rîf
- 3 Şafâ-yı vuşlatı dâ'im añar belâ-yı firâk
Hevâ-yı cenneti nâr-ı cañîm ider ta'rî
- 4 Yegâne ahsen-i takvîm diyü her yerde
Cemâl-i yâri Kelâm-ı Kadîm ider ta'rîf
- 5 Necâtî şî'rüne zînet hayâl-i hâş virür
Ne bañr olur bu ki dürr-i yetîm ider ta'rîf

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Redd itme derd-mendi eyâ Şâhibü'n-Necef
Virsün harîm-i hürmetüne hasteler tuñaf
- 2 Cânâ 'ale'l-huşûş ki durreyn-i ezhereyn
Emsâlini getütmedi bu nîl-gûn şader
- 3 Hakk iki başdan iki nişân diküp eyledi
İki cihânda tîr-i murâdâtuña hedef
- 4 Zerrâtla güneş gibidür geldi bâ-vücûd
Senden cihâna her ne kadar dir iseñ şeref

- 5 Zât-ı Muḥammedî senüñ ile bilinmegin
Ma'rûf oldı 'âleme ma'nâ-yı men-'aref

- 6 Pîrâne-ser Necâtî recâ ile buldılar
Lâ-tey'esû maḳâmını aşhâb-ı lâ-tehaf

[297]

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Ey Muşhaf-ı cemâl yüzünde sebak sebak
Âyât-ı ḥüsn ḥatt-ı ruḥuñ beñlerüñ varak

- 2 Temşîl olursa gamzeñe ölüm iñen yakîn
Teşbîh olursa yüzüne Ka'be iñen ırak

- 3 Zülf ü 'izârı tevbeleri bâtıl itdi âh
Hak budur ki fark idemezven karadan ak

- 4 Engüşt-i Ahmed olmasa gün yüzde zînetüñ
Bedr âyı eylemez idi ey döst iki şak

- 5 Sermest-i câm-ı 'aşk olupdur Necâtî'ye
Mest-i şarâb deyü behey şüfî tutma dak

Velehû Ez-Ğazal

(Fâ'lâtün Fâ'lâtün Fâ'lâtün Fâ'lün)

- 1 Derd ile öldüm gider bir kimsenüñ âgâhı yok
Râh-ı 'aşkuñ mevt gibi âh kim hem-râhı yok

- 2 Fâriğ ol ey müdde'î 'âşık mı dirler aña kim
Yer yüzinde seyl-i eşki gökde dūd-ı âhı yok

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Gül muşafın şabâ yeli açdı varak varak
'Aşk âyetini bülbül okudı sebak sebak
- 2 Hecrûnle mihr gökde içer zehr tās tās
Mihrûnle lâle yerde yudar kan çanak çanak
- 3 Gül-zâr-ı hüsn içine düşüp gûşe-gîrler
Âhû gözün yatağın ararlar bucağ bucağ
- 4 Göreydi lâle hattıñı bu vechile senün
Sögeydi gonca ağzına bülbül varak varak
- 5 Cân gülşeninde zülf ü 'izâruñ hevâsına
Reyhân deste deste semenler kucak kucak

[298]

- 6 Evvel-kademde başuñı vir yâre ey gönül
Kim nerdübân-ı 'aşka çıkılmaz ayak ayak
- 7 Vaşf-ı ruhuñla yazmağa şî'rin Necâtî'nün
Kâgıd tutarlar elde çiçekler tabak tabak

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Ten esâsın yıkdı itdi cân evin âbâd 'aşk
Dilde seng-i hecr ile şaldı ağır bünyâd 'aşk
- 2 Derd ü miñnet ger bu ise i'tikâdım ol durur
Çekmedi Mecnûn belâ vü görmedi Ferhâd 'aşk

- 3 Dört yanından kolaymaz var ise budur hemân
Mihnet ü derd ü gam u hecre komuşlar ad ‘aşk
- 4 ‘Aşk te’lîf idenüñ ‘uqbâda olsun rûhı şâd
Gerçi dünyâda bizi itmedi bir dem şâd ‘aşk
- 5 Kâmet-i âzâduña şimdi hevâ-dâr añılur
Neydügini bilmez iken serv ile şimşâd ‘aşk
- 6 Kimi cevır ister kimi lûtf umar eyle kim yarar
Fi'l-ḥaḳîḳa itmemişdür kimseye bir dâd ‘aşk
- 7 Cân u dille derd-i ‘aşka nice kûl olmayayın
K'eyledi dünyâ gamından ben kûlın âzâd ‘aşk
- 8 Ey Necâtî olamaz Ferhâd gibi pîşe-kâr
Her kime kim şan‘atında olmadı üstâd ‘aşk

Velehû

(Fâ‘ilâtûn Fâ‘ilâtûn Fâ‘ilâtûn Fâ‘ilûn)

- 1 Olalı hicrân ile dergâh-ı dilberden ırâḳ
Âh u efgân oldu işim işidenlerden ırâḳ
- 2 Ey benim hâlim şoranlar noldığın bilmez misin
Zerrenüñ ahvâlini ḥurşîd-i envârdan ırâḳ
- 3 Almayam devrânı sensiz virseler bir ḥabbeye
Kıymeti olmaz şâdef kim ola gevherden ırâḳ
- [299]
- 4 Görinür nûr-ı cemâlünden dehânuñ çeşmesi
Gerçi olur âb-ı ḥayvân şems-i ḥâverden ırâḳ

- 5 Ey gam-ı dilber şakın cân u gönülden çıkma kim
Pâdişaha câ'iz degüldür ola leşkerden ırak
- 6 Dögeyin kendü elimle leblerüñ-çün başımı
Şol meges gibi kim ola teng-i şekkerden ırak
- 7 Pây-bûs-ı şehriyâra sa'y it olma nâ-ümîd
Ey Necâtî kimse görmez devleti erden ırak
- 8 Zerre-i mihr-i cihân-tâba hevâ-dâr eylemiş
Yârdan bu vechile gökler yüzün yerden ırak
- 9 Ayağün toprağına yüzüm gözüm қо süreyin
Görmek olmaz her murâdı sîm ile zerden ırak
- 10 Hâk-i pâyuñ nice ola âsitânuñdan cüdâ
Olabilmez şayrafi şandûk-ı cevherden ırak
- 11 La'l-i şîrîn-i güher-rîz ü hayâl-i hatt u hâl
Hey ma'âzallâh megesler teng-i şekkerden ırak

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

- 1 Göster yüzüñi cevri ü cefâ eyleme çokluk
Ey mâhî yaraşmaz güneşe k'ide şoğukluk
- 2 Aç gün yüzüñi aña yaşum yağmuru degsün
Bâşed ki gözümüz göre bir pâre açıkluk
- 3 Cân viridi kad ü zülfüne dil mekteb-i gamda
Gûyâ ki elif-lâma çıkup itdi konukluk

4 Gül-ruhlarıñuñ şevki yaşım kana boyadı
İrişdi bahâr oldı şularda bulanıkluk

5 Biñ sihr ider nağmede bülbül gül açılmaz
Bâd-ı seher ortada meger itdi tutukluk

[300]

6 Fikr-i dehenüñ gönlümi zülfüne düşürdi
Küfre iledür dirler idi kişiyi yokluk

7 Ğamzeñ dir imiş hecrden ağladı Necâtî
Ol kâfiri gör nice virür kana tanıkluk

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Çeşm-i mestüñe düşer mi dem-be-dem kan eylemek
Zülfüne mi kaldı yâ diller perîşân eylemek

2 Çün vişâlüñ gencine cân atmaz idük döstüm
Neydi dil ma'mûresin cevruñle vîrân eylemek

3 Kapaña gelsün ço geh geh ey perî bî-dillerüñ
Şehlere 'âdet durur her hefte dîvân eylemek

4 Uyusun tek râhat ile nergis-i bîmâr-ı yâr
Yüzüm üzre gözlerim yaşını bârân eylemek

5 'Aşk işi müşkil belâdur pâdişâhum tapuña
Müşkilini kullarıñ âsândur âsân eylemek

6 'Aşkuñu ağyardan şakladuğum 'ayb eyleme
Bâgî kâfirdür gerekdür dîni pinhân eylemek

- 7 Ey Necâtî 'aşkıdan 'âşıklara makşûd yine
'İd-i vaşla irişüp cânını kurbân eylemek

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Şan'atıdur çeşmüñüñ ser-hoş olup kan eylemek
'Âdetidür zülfüñüñ diller perîşân eylemek
- 2 Hâk-i pâyı olur iken kuhl-i erbâb-ı nazar
Ey şabâ lâzım degül 'azm-i Şıfahân eylemek
- 3 Cân dilerseñ vaşluña ey la'l-leb bu var mıdır
Mezheb-i 'İsî'de bayrâm olsa kurbân eylemek
- 4 Kankı kanına şuşamış dirilür senüñle kim
Bir şu içmek gibi gelmez saña biñ kan eylemek

[301]

- 5 Ölüüm hecr ile göster 'ârızuñ kim hoş degül
Hasteden rıhlet deminde şuyı pinhân eylemek
- 6 Ağlamazdım cevr-i cânândan eger kim olmasa
Karşuma dâ'im rakîbî böyle handân eylemek
- 7 Ey dil âhır çünki ser-sebz olmaz imiş bâğ-ı vaşl
Nice bir dülâb-veş giryeyle efgân eylemek
- 8 Yoluma ölmez Necâtî dir imiş ol bî-vefâ
Ölmez isem borcum olsun anı nâlân eylemek

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

- 1 Ağlar dimiş beni leb-i handâna beñlerüñ
Bilmem niçün şehâdet ider kana beñlerüñ
- 2 Çâk itdi tîğ-ı miñnet ile kalbi kirpigüñ
Dâğ urdı nâr-ı hasret ile câna beñlerüñ
- 3 Tesbîhi oldı mescid ü mihrâb ehlinüñ
Hem-dem olalı zülf-i perîşâna beñlerüñ
- 4 Bir Hindû idi mesned-i hüsn oldı menzili
Tañ mı selâm virmese sultâna beñlerüñ
- 5 'Âşıkларуñ gözi bebegi 'aksidür şehâ
Âyîne-i cemâlde şâhâne beñlerüñ
- 6 Bezm-i hüsünde câm-ı muşaffâdur ol zekân
Kim görünür içinde siyeh dâne beñlerüñ
- 7 Manşûbe ile sürdi ruh üzre piyâdesin
Şeh-mât itdi 'âlemi ferzâne beñlerüñ
- 8 Ortaya koydı 'arşa-i hüsnünde başını
İster ki çeke zülfüñi meydâna beñlerüñ
- 9 İtdüğini Necâtî'ye bir kâfir itmeye
Hâşâ ki beñzer ola müselmâna beñlerüñ

Velehû

(Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fa'ûlûn)

- 1 Baş koşma mey-i nâb ile peymâne degülseñ
Hây uyma delûkanluya dîvâne degülseñ
- 2 Kuvvet şınayup âteş-i hecr ile tutuşma
Yanmağa heves eyleme pervâne degülseñ
- 3 Ol tırraları Leylîye Mecnûn-olamazsın
'Âlemde gam-ı 'aşk ile efsâne degülseñ
- 4 Sürdüñ ruḥ-ı yâr üzre vefâ beydaḳın ey ḥâl
Murğ-ı dil-i miskîne eger dâne degülseñ
- 5 Ey bâde-i gül-çihre müdâm al giyersin
Bu şîve nedür şâhid-i kâşâne degülseñ
- 6 Kananca iki dişlerüñ ey pîr-i heves-nâk
Zülfiyle çekişmek ne içün şâne degülseñ
- 7 Dün gice Necâtî'nüñ iden şabrını yağmâ
Öldür beni sen gözleri mestâne degülseñ

Velehû Ez-Gazel

(Fe'ilâtûn Fe'ilâtûn Fe'ilâtûn Fe'ilûn)

Devlet ü 'izz ü şeref câhını biz câh okuduk
Zillet ü fakr u 'anâ câhına biz câh didük

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Her lahza gün yüzine şalar sâye perçemüñ
Her dem kemend-i nâz atar aya perçemüñ
 - 2 Şalın şalın ki lûtf ile misk ü harîrden
Hıl'at biçüpdür ol kad-i bâlâya perçemüñ
 - 3 Atışmasun ögütle bu hüsn ile kirpigüñ
Tolaşmasun esirge bu şeydâya perçemüñ
 - 4 Açup başını zülf-i siyâhuñ tarar iken
Ol âfitâb-ı hüsne şala sâye perçemüñ
- [303]
- 5 Zülfüñ gibi etegüñe şarmak gerek başın
İrmek dilerse ol ruh-ı zîbâya perçemüñ
 - 6 Dildârlık şınâ'atını başa ilteli
Baş egmez idi zülf-i semen-sâya perçemüñ
 - 7 Şarmış iken etegin ayağına zülf-vâr
Şaldı Necâtî'yi yine gavgâya perçemüñ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Sihr ider reftârda serv-i hırâmânüñ senüñ
Kıl yarar güftârda la'l-i dür-efşânüñ senüñ
- 2 Leblerüñ mühr-i Süleymân olduğu-çün ey perî
Zülf gibi ejdehâlardur nigh-bânüñ senüñ

- 3 Ey kemân-ebrû yüregim yerine oturdu oh
Başdım âhîr bağruma şol kanlu peykânûñ senüñ
- 4 Kanlu yaş ile toludur gözlerinüñ sâğarı
Çeşm-i ser-mestüñ diyelden içeyin kanuñ senüñ
- 5 Meryem-âsâ karalar geymiş şalınur nâz ile
Yerde sürür dâmenin zülf-i perîşânûñ senüñ
- 6 Diş bilermiş sen leb-i şîrîn-i yâre vaz gel
Ey Necâtî döymez ol tatlıya dendânûñ senüñ
- 7 Bülbuli ötdürmez oldu tâze dîvânım benim
Goncayı söyletmez oldu la'l-i handânûñ senüñ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Çün perîler cılve-gâhıdur pınarı çeşmimüñ
İli olsa tañ degüldür çeşme-sârı çeşmimüñ
- 2 Kâmetüñ 'aksinden ey serv-i dilârâ-yı çemen
Gösterür tûbâ mişâlin cûy-bârı çeşmimüñ
- 3 Rence kılursañ kadēm çirkin yüzümüñ üstine
Dürr ü la'l olsun ayaguña nişârı çeşmimüñ
- [304] 4 Tâ ki hatt-ı 'ârızuñ geldi karârı başladı
Kalmadı gönlüm gibi bir dem karârı çeşmimüñ
- 5 Gönlümüñ sırça sarâyın ey perî lıfz itmege
Hindu-yı hâl-i ruhuñdur perde-dârı çeşmimüñ

6 Halka halka dâm kırdum kıydum ortasına beñ
Tâ kim ol şehbâz-ı hûsn ola şikârı çeşmimüñ

7 Yâr ışiginde Necâtî olısar bir bir telef
Kıymeti gevherleri hep varı varı çeşmimüñ

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Niçün tercîh idersin küfrini zülf-i perîşânüñ
Bu veche rûşen iken gün yüzüñde nûrî îmânüñ

2 Hâdûñden haţtuña varınca câna nice nîş urdı
Güneşden gölgeye iletmez oldu zülf-i şu'bânüñ

3 Gözi hecrine alındım figân ol türk-i hûn-rîzûñ
Şaçı küfrine tutuldum meded bir nâ-müselmânüñ

4 Muķâbil olma dildârüñ güneş ruhsârına ey mâh
İşidirüz müneccimden ki senüñ geçdi devrânüñ

5 Şanasın penbe ile şaklanur bir tâze ayvadur
Nigârâ gâbgabuñ üzre senüñ sîb-i zenaḥdânüñ

6 Dağılmasun deyü zülfi şınık göñlümi şardıkça
Necâtî ney gibi daḥi ziyâde oldu efğânüñ

Velehû

(Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün)

1 Ey şabâ zülf-i nigârı 'anber-efşân eyledüñ
Hâk olan bî-dillerüñ tozın perîşân eyledüñ

- 2 Yol eri oldur k'ola yârûñ ayağı toprağı
Egledüñ ey gam beni yolumda yalan eyledüñ
- 3 Öldigim vaktin meger gâ'ib namâzın kılalar
Kim beni za'f ile nâ-peydâ vü pinhân eyledüñ
- [305]
- 4 İşigüñi va'de itdüñ itmedüñ gitdi vefâ
Söz ile kaç kez beni sen Mısr'a sultân eyledüñ
- 5 Gâh tevbe gâh mey geh muhtesib tıtdı beni
Bir iki içim şarâbı sen baña kan eyledüñ
- 6 Cevr-i dilber devridür ölmekden özge nesne yok
Müşkilini 'âlemüñ lutf itdüñ âsân eyledüñ
- 7 Git Necâtî'den kesil sağlıkla gelme ey tabîb
Derde dermân eyle didim derde dermân eyledüñ

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Oda atarsa seni hasreti ol mâh-veşüñ
Göñül âh eyleme kim yakduğı tütmez güneşüñ
- 2 Ruğlaruñ hasretine çâre umarın gülden
Hiç def' eyleye mi yakdığı âteş 'ataşuñ
- 3 Ta'n idermiş boyı âzâdlara serv-i çemen
Kendüyü bildürüñ o ahmağa siz de yetişüñ
- 4 İhtiyâr eyleyicek 'aşkı başuñ ortaya ko
Terk-i cân eylemeyince içine girme şavaşuñ

- 5 Zülf-i şeb-dîzine baş koşma Necâtî yârûñ
Yohsa bir gün aşılır bî-çâre terkiye başûñ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Nâleye âheng idersün ey gönül feryâda gel
Bağruña taşlar başup taşlar gibi Ferhâda gel
- 2 Sen gönülden çıkdıgüñdur gayriye yâr oldıgüñ
Eksügüñse ey kamer-ruh yâda varma yâda gel
- 3 Mağv olur nakş-ı emel mânende-i hañt-ı mezâr
Hâk-i pâ-y-ı cân-sitâna 'ârif iseñ sâde gel
- 4 Çekmek isterseñ bu gün bâr-ı ta'allukdan elüñ
Serv gibi sebze-zâr-ı 'âleme âzâde gel
- 5 Onmaduğundan bilüñ oldı Necâtî pîşe-kâr
Şan'at öğrenmek eger maşşûd ise üstâda gel

[306]

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Didüm ey dil saña yâr ide vefâ hândân ol
Âh idüp derd-i derûn ile didi andan ol
- 2 Baña cânân işigi vü saña Ka'be şûfî
Tek yüzüñ görmeyelim var Mısır'a sultân ol
- 3 Didüm işigüñce yüzüm süreyin güldi didi
İşte bak Ka'be gerek hâcî gerek kurbân ol

- 4 Hey vefâsız güzel efgân ile geçti günümüz
Bir gce külbe-i aḫzânımıza mihmân ol
- 5 Ḥasret ü derd ile ey dil beni vîrân itdün
Göreyin ḥasret ü derd ile seni vîrân ol
- 6 Ey Necâtî ḡam-ı cânâne ile cânuñ çıkısun
Saña kim didi ki her bir güzele ḥayrân ol

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Ḥırmen-i mâhı yakan âh-ı derûnumdur benim
Çarḫ-ı ser-keş ey gönül şimdi zebûnumdur benim
- 2 Gül yüzi taḡıtdı naḡdim şabrını bûlbûl gibi
Nev-bahâr irişdi hengâm-ı cünûnumdur benim
- 3 'Aşkı meydânında yârûñ bu yeñi göz yaşımı
Zülfi çevḡânına tûp itmek oyunumdur benim
- 4 Şem'-i ruḡsârına iden zülf-i şeb-rengin niḡâb
Bilinür baḡt-ı siyâh-ı ser-nigûnumdur benim
- 5 Ey Necâtî 'aşk şahrâsını gül-gûn eyleyen
Bilmiş olasın ki eşk-i lâle-gûnumdur benim

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Yoluñda kurdı dîdelerim ḥalka ḥalka dâm
Tâ şayd ide nazar seni ey kebk-i ḥoş-ḥırâm

- 2 Raħm it ki kıldı sen gül-i ħandân firâķına
Yüzüm şahîfesin cigerim kanı lâle-fâm

[307]

- 3 Lâyık degül mi şâd ola lutfuñla bir nefes
Şol kim du'â-yı devletüñ ider 'ale'd-devâm
- 4 Şûfî lebüñ meyinden eger içse bir kadeħ
Zikri şurâhî kulkuli tesbîhi ola câm
- 5 Zerrâķ şûfî puħte ile bizi aldadup
Bâķî kalan şarâba dilermiş ki diye ħâm
- 6 Luťf eyle sâķî mecma'-ı yârân taķılsun
Peyvend eyle silsileyi devr ile müdâm
- 7 Dilden giderdi ħam gicesinüñ karañlıķı
Sâġar hilâli olsa Necâtî meh-i tamâm

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Şâmîler itmesün deyü ikide bir hücûm
Götürdi zülf kâ'idesin yüzden ehl-i Rûm
- 2 Dünyâ bütün benim dise yarım aķız lebüñ
Cân-ı 'azîze itmeye ayruk ecel hücûm
- 3 Cânâ güzeller aģzuña baksa 'aceb midür
İns ü perî nigîn-i Süleymân'a oldu mûm
- 4 Hiç idebile mi lebüñüñ şîvesin Mesîħ
Aģızdan öġrenile' mi ihyâ gibi 'ulûm

- 5 Hâlûñ cefâyı hûşe-i zülfüñden öğrenür
Üzüme göre kararur ey bî-vefâ üzüm
- 6 Avlamağa güzelleri mâni' olur fakîh
Mollâlaruñ şikârda olur likâsı şûm
- 7 Ölüm işi Hâk işidür andan kim incinür
Yâri Necâtî gayr ile görmek büyük ölüm
- Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Kaddimi bükdüñ şaķın âhimdan ey mâhim benim
Yedi kat gökden geçer carh okıdur âhim benim
- [308]
- 2 Ağladukça göz yaşı dūr itdi dergehden beni
Yıldızım barışnadı sen mâh ile şâhim benim
- 3 Yerde kaldı kanlu yaşım gibi âh-ı derd-nâk
Yıldızım yok mı 'aceb göklerde Allâhim benim
- 4 Leşker-i fûrkat şebi-hûn eyledikçe her gice
Tâlib olur vuşlata âh-ı seher-gâhim benim
- 5 Zulmet-i âhîr-zamândur şem'-i devlet olmasa
Ey Necâtî yola girmez baht-ı güm-râhim benim
- Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Ey tudağuñ çeşme-sârı âb-ı hayvânım benim
Dirlik it ben kuluña devletlü sultânım benim

- 2 Sicn-i mü'min cennet-i kâfir durur dünyâ dimiş
İşiden ağıâr-ı bî-dîn ile destânım benim
- 3 Lâle-zârı düşde ben Ferhâd'a şordum didi kim
Her bahâr oldukça yerden cûş ider ıanım benim
- 4 Dirmiş ol gül-ruh ki yok gonca gibi ağzı belî
Pisteler dilden düşürmez la'l-i handânım benim
- 5 Ey Necâtî 'ömre sürer nitekim âb-ı hayât
Gül gibi pejmürde olmaz tâze dîvânım benim

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Şol dem ki zehr-i hecr ile cânândan ayrılam
Gönlüm diler ki cânı virüp andan ayrılam
- 2 İsterler ise işte harîfâne nakd-i cân
Mümkün midür ki şolbet-i cânândan ayrılam

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Ben üzümüñ şuyın severim şûfî dânesin
Zîrâ kimi kızını sever kimi anasın
- 2 Ey gül severse tañ mı zenahdânuñı göñül
Bülbül cihâna virmez imiş âşiyânesin
- [309]
- 3 Di gamzeñe komadıgı yerden götürmesün
Yıkup gidermesün dil ü cânuñ hızânesin

- 4 Öldürmege bahâne gerekmez Necâtî'yi
Yetmez mi bu bahâne ki sen bî-bahânesin

Velehû Ez-Ğazel

(Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fa'ûlûn)

- 1 Dirler lebûne halk Mesîhâ küçücükten
Kim oldı Mesîhâ gibi gûyâ küçücükten
- 2 Dürler döker ol gonca-dehen söze gelince
Atmışlar aña lûlû-yı lâlâ küçücükten
- 3 Öldürse vefâ sögse du'â dögse şafâdur
Kişi güzeli sevmeye illâ küçücükten
- 4 Arturdu cefâ kâ'idesin yâr egerçi
Bilmezdi vefâ kâ'idesin tâ küçücükten

Velehû

(Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn)

- 1 Yâre deñ bî-çâreler hakkında tedbîr eylesün
Baş açuk abdâliyuz tedbîr-i zencîr eylesün
- 2 Mey-gede def'î kapanmasun ölür mahmûrlar
Hayra girsün muhtesib şer işi te'hîr eylesün
- 3 Câm-ı 'aşk ile beni sen pîr iken itdûñ cûvân
Hak Ta'âlâ sen cûvânı göreyin pîr eylesün
- 4 Dün gice düşümde gördüm ağlar idim derd ile
Yûsuf-ı Mısr-ı melâhat anı ta'bîr eylesün

- 5 Zülfi sevdâsında ser-gerdân olan dîvâneler
Uyumasun şubh olunca âh-ı şeb-gîr eylesün

- 6 Kişi mescidde Necâtî turup oturmak kolay
Devleti olan gönülde kendüye yir eylesün

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

- 1 Öürsem sen gözi bîmâr elinden
Gerekmez âb-ı Hızr agyâr elinden

- 2 Beni ey kâküli yollar başıcı
Harâmî çeşmüñüñ kırtar elinden

[310]

- 3 Şabâ gibi nice âh itdim ey gül
Alınca dâmenüñi hâr elinden

- 4 Gözüñe cân virüp zülfüñi aldum
Ki müşg erzân olur Tâtâr elinden

- 5 Necâtî vaşf-ı la'lüñ mi yazar kim
Kâlem zâr oldu kan ağlar elinden

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Dôst itdim çünki cânı derd-i cânân ile ben
Bilmişem kim düşmenim ölünce dermân ile ben

- 2 Nâme-i hasret gelür 'âşıklara çok çok velî
Hiç mazmûn okumadım işbu 'unvân ile ben

- 3 Tatalım kan ağlamakdan ölem utanmaz mısın
Varıcağ mahşerde yarın hâzrete kan ile ben
- 4 Cânım ürkerdi güzellerden vefâ gelmez deyü
Bu 'acebdür kim kul oldum saña ol cân ile ben
- 5 Kõ gurûrî zâhidâ dünyâ degüldür ber-karâr
Ne sen îmân ile kalursın ne oğlan ile ben
- 6 Râstî budur ki rûsvây oldu nâmûsum benim
Çıkışamadım Necâtî âh u efgân ile ben

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Gül yüzünde sünbül-i 'anber-feşânı bilmeyen
Ol durur cennetde 'ömr-i câvidânı bilmeyen
- 2 Bildi hüsnüñ âfitâbından hilâl olduğımı
Yer yüzinde âsumân u rîsînânı bilmeyen
- 3 Dil-rübâlık şîvesinden bir nice destân bilür
Baña şorsañ gelseñ ol şûh-ı cihânı bilmeyen
- 4 Âfet-i ehl-i nazardur şîvedür ben bildigim
Fitne-i devr-i kamerdür bilmez âni bilmeyen
- 5 Cân virür 'İsî şuyı deyü leb-i handânunîa
'Ömri içinde şarâb-ı ergavânı bilmeyen
- 6 Ey Necâtî hâl ü hatt u hüsne eylesün nazar
Güzel olup fitne-i âhîr-zamânı bilmeyen

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Şoĥbeti germ eylesün gün yüzli cânân oynasun
Mest olan göñüllere göñül degül cân oynasun
- 2 Hem gelür servüñ elinden hem uşûline düşer
Aya çalsun nâr-ven serv-i ĥırâmân oynasun
- 3 Ben seni ġayr ile görüp oynamakdansa yürek
Ey kemân-ebrû güzel yürekde peykân oynasun
- 4 Ağlamağ ile eger sen servi itmezsem kinâr
Şu yirine dîde-i ĥûn-bârdan kıan oynasun
- 5 Tâb-ı meyden 'aks-i ĥüsn-i yâr yağıdı meclisi
Sâkıyâ şimden girü şem'-i şebistân oynasun
- 6 Şeh-süvârâ 'âdet oldur ĥâk ile oynar yetîm
Yollar üzre oynasun kıo eşk-i ġaltân oynasun
- 7 Ey Necâtî işe güce yaramaz oldu göñül
Gel virelüm anı şimden girü oğlan oynasun

Velehû

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- 1 Lebûñ 'aksi ile yaşıım görenler dır kı kıandır bu
Yaĥod câm-ı maĥabbetde şarâb-ı ergavândur bu
- 2 'Abîr-i Ka'be-i kûyin baña 'ıtrı kefen eyleñ
Kim anda ĥûr u Rıdvân'a ne kıutlu armağândur bu

3 Didim cennetde olmaz şeb nedür zülf ü ruhuñ yâ Rab
Didi 'ömrüm cinân bâğında 'ömr-i câvidândur bu

4 Necâtî dösttan cânım dirîğ eyler dimiş düşmen
Yolunda öldüğüm düşmen sözidür hep yalandur bu

5 Egerçi kim bu üslûba dimişdir bir gazel Sa'dî
Hayâl-i rûy-ı yâr ile bir özge Gülsitândur bu

[312]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 'Âşıkun göñli kararur dem-be-dem itmezse âh
Dûd-keş olmayıcağ evde öd olur çün siyâh

2 Nergis-i bîmâra deñ sîm ü zer içün gam yime
Eksük olmaz hüd bilürsin sağ başında külâh

3 Kırpügünüñ her kılı bir tîrdür cân kaşdına
Âteş-i haddünde toğruldurken olmuşdur siyâh

4 Yaşı kalmadı gözümüñ nice bir virürsin and
Şuçı bu mıdur ki oldı âteş-i 'aşka güvâh

5 Öldi gamzeñle Necâtî bir ölüm dañı bu kim
Anı toğrı çıkarup dirler ölenüñdür günâh

Velehû

(Mef'ülü Fâ'ilâtün Mef'ülü Fâ'ilâtün)

1 Zühd işi âhir oldı şûfî du'âya başla
Gül devri zâhir oldı zevk u şafâya başla

- 2 Âdâb-ı fazl-ı şohbet Hâk'dan olur hidâyet
Sen ey fakîh-i millet biñ kez Hidâye başla
- 3 ‘Aşkuñ haberlerinden nakl eyle cân çıkınca
Uyhu gelince yârâ gel bir hikâye başla
- 4 Halkı namâzuñ ile hep bî-ḥuzûr kılduñ
Ey zâhid-i riyâyî bir bir kazâya başla
- 5 Bir kez seni Necâtî uş öldürem dimişdüñ
Ol va‘de-i kerîme lutf it vefâya başla

Velehû

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

- 1 Gördüm yüzünde zülf-i perîşân girih girih
Bâğ-ı İrem'de sünbül ü reyhân girih girih
 - 2 Sînemde guşsa-i ser-i zülfüñ gürûh gürûh
Boynumda rişte-i şeb-i hicrân girih girih
 - 3 Kaddüñ hevâsı ile olupdur şanavberüñ
Bağrında dâğ-ı âteş-i ḥirmân girih girih
 - 4 Meyyâl olan gönülde olur nâle vü elem
Akmakdan olur âb-ı firâvân girih girih
- [313]
- 5 Hecr-i lebûñle kân-ı dıraḥşân midur akar
Kim bağlanur içinde olan kan girih girih
 - 6 Şevk-i lebûñle kim dökilür kanlu kanlu yaş
Olmaz bu resme ḥûşe-i mercân girih girih

7 Tûtî lebûñe öyküne mi tût ki yazıla
Yâķût üzre mühr-i Süleymân girih girih

8 Hırşîd ü mâh-tâb degüldür Necâtî bu
Miñnetden oldu ĥâtır-ı devrân girih girih

Velehû

(Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fa'ûlûn)

1 Hâlûñ dir iken ĥať nedür ol la'l-i ter üzre
Teşdîd ne lâzım ki kıoyalar şeker üzre

2 Ölmelişiyüz leblerüñüñ bize ne perhîz
Oruç mı tütalum begim ândan sefer üzre

3 Ey kaşı kemân ġamzeler okın çekerek tût
Koma ki düşe biri birine ciger üzre

4 Göñlüme gözüme girerek ey yüzi hırşîd
Şimden girü gel pâdişâh ol baħr u ber üzre

5 Yüzümde başaş bîri birin eşk-i revânım
Bir nice yetîm üşegelüp düşdi zer üzre

6 Söz Yûsufını müşġ ile tartardı Necâtî
Kıymet kıosa şarrâf-ı cihân bu ġüher üzre

Velehû Ez-Ġazel

(Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn)

1 Kûh-ken Ferhâdlıklar itdi Şîrîn adına
Sikkeyi mermerde kıazdı âferîn üstâdına

- 2 Cur'a-i câm-ı maḥabbet kan bahâmızdur bizim
İçelim şol ğamzesi ḥûn-rîz olanuñ adına

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Ger bizimle bir dem ol serv-i revân eglenmeye
Sînede bir lahza cân-ı nâ-tüvân eglenmeye
- 2 'Âşıka cevır itmesün ḥüsni şebâtın isteyen
Zulm ü devlet bir arada bî-gümân eglenmeye
- 3 Rûzgâruñ şafḥasında yazıludur bu kelâm
Kim ğam u şâdî cihânda bir zamân eglenmeye
- 4 Tîz-bâzâr-ı cihânda çağırur dellâl-ı 'aşk
Ğam yime ey ḥâce kim sûd u ziyân eglenmeye
- 5 Ḥâr-ı miḥnetde Necâtî kuluñı añmaz mısın
Tîz gel ey gül-ruḥ u gönca-dehân eglenmeye

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Gözlerüñ sihr ile enbâz olmasa
Giceler uğrıyla hem-râz olmasa
- 2 'Aşk-ı ḥâlî görme kim Maḥmûd Şâh
Şöhreti bulmazdı Ayâz olmasa
- 3 Böyle göz yaşın döküp saçmazdı dil
Ol gül-i gönca ki mümtâz olmasa

[314]

4 Yerlerinden oynamazdı dil ü cân
Nây hem-dem 'ûd dem-sâz olmasa

5 Kim tıyardı remzini 'aşk ehlinüñ
Bir Necâtî gibi kurnaz olmasa

Velehû Ez-Ğazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Lebûñe hoşça gelür çeşme-i cân¹dur dimege
Dehenüñ çeşme-i cân gibi nihândur dimege

2 Kim ne dirse disün ol kâmet ü bu şîvelere
Hele biz utanuruz serv-i revândur dimege

3 Şîşe göğüs geçürür leblerüñ öpdükçe kadeh
Ağız açmış yüregim toptolu kandur dimege

4 Beni öldürmege 'ahd eyledi veh ki güç imiş
Kerem ehlini görüp va'de kaçandur dimege

5 Varayın Ka'be'ye dervîş olayın yüz süreyin
Yâ Rab o hüsn çerâğın baña yandur dimege

6 Kamu çirkinliği gel sen baña isnâd it kim
Yüzümüz tutamaz âyîne yalandur dimege

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Sînesine germ olup bakdukça cânân koynına
Toldurupdur dest-i kudret şanuram cân koynına

- 2 Sînesin gören şanur âyîne başdı bağına
Yâ melekdür kim girüpdür mâh-ı tâbân koynına
- 3 Ben ırakdan gögsümi dögmekden artuk çâre yok
Turmadan sürter gezer zülf-i perîşân koynına
- 4 Vuşlatuñ eyyâmına cânlar fedâ didim didi
İ'tibâr olmaya bayrâm olsa kurbân koynına
- 5 Göñline gir ben kuluñ şâh ol ki sultân olmadı
Girmeyince Yûsuf-ı Ken'ân zindân koynına
- 6 Gördigi hûbı Necâtî koynına şokmak diler
Bulduğunu nitekim öksüzce oğlan koynına
- 7 Gerçi kim hercâyîdür dîvân-ı eş'ârım velî
Hamdû-lillâh girmedi 'âlemde nâdân koynına

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

- 1 Şanmañ ki beni devr-i zamân çekdi çevürdi
Bir turraları müşg-feşân çekdi çevürdi
- 2 Şuçlı deyü ortaya getürmüş kemerini
Yok yerlere ol mûy-miyân çekdi çevürdi
- 3 Toğru iken ok gibi yolında dil-i çâkim
Aldı ele ol kaşı kemân çekdi çevürdi
- 4 Tûlâb gibi inleyüp ağladığım-çün
Kûyuñda beni dün şu fûlân çekdi çevürdi

- 5 Tîr-i müjesi gönlümüz almağa Necâtî
Hây eyledi ol şûh-ı cihân çekdi çevürdi

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Hâtır ki bûy-ı zülfüñ ile 'âtır olmadı
Yanmağa 'aşk micmerine kâdir olmadı

- 2 Zencîr-i zülfi bendesini zâhid itme 'ayb
Dîvâne oldu ise nola kâfir olmadı

[315]

- 3 Vaşl ile mahv kılmadı fûrkat şebini âh
Ol mâhı gör bizimle iki gün bir olmadı

- 4 Sen germ idince gayr ile bâzâr-ı mihrüñi
Dil yanmağa döye mi tut şâ'ir olmadı

- 5 Üslûb-ı nazm içinde Necâtî kuluñ şehâ
Vaşf itmeyince mihr-i ruhuñ mâhir olmadı

Velehû

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'ülün)

- 1 Niyâzım öğredür dildâra nâzı
Gel ey 'âşıklarun nâz u niyâzı

- 2 Şurâhî söyledür mâ-fi'z-zamîri
Dirîğa meclisün fâş oldu râzı

- 3 Dili çıkdı şurâhîñün 'acebdür
Ele virmez ise yine boğazı

4 Otursun salânat bezminde Maḥmûd
Mûdâm olsun anuñ da ḥâş Ayâz'ı

5 Niçün oğlan oyunağını itdüñ
Necâtî böyle midür 'aşk bâzı

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Her kim ol cennet içün dînde çekdi emegi
Gerek olmazken eyü vardı kayırdı geregi

2 Getür ey dost geçür dil yerine peykânûñ
'Âşıkûñ çünki demürlerden olurmuş yüregi

3 Yüzüme düşmez ayağûñ tozına sürmek lîk
Nidelim böyle imiş arada Hakk'ûñ dilegi

4 Sâkıyâ dest-i ecelden yakamı itdi ḥalâş
Cân imiş la'l-i lebûñ bûselerûñ cân kesegi

5 Beni yanınca sürütmege kabûl eyleye mi
Gölgesinden utanup 'âr ider iken yedegi

6 Olamaz kıl kadarı nâfe saçûñdan ayru
Meger ol zûlf-i siyâh ile kesildi göbegi

7 Sensiz ey dost Necâtî'ye görünmez 'âlem
Gel gel ey ḥâl-i ruḥı iki gözümüñ bebegi

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Avlayalum bir semen-endâmı bayrâm irtesi
Eyleyelüm bir daği bayrâmı bayrâm irtesi
- [316]
- 2 Geydi merdüm-zâdeler gibi tonandı rûz-ı 'îd
Eylemek lâzım degül ibrâmı bayrâm irtesi
- 3 Gözüñ aç ey piste-leb 'ayş u bahâr eyyâmıdur
Çunki şehruñ açılır bâdâmı bayrâm irtesi
- 4 Sâz u söz ü 'ayş u nûş u şevk u zevküñ çağıdur
Hâzır ol fevt eyleme eyyâmı bayrâm irtesi
- 5 Tañrı cânım almasun ey çeşme-i âb-ı hayât
Şuya şalmayınca neng ü nâmı bayrâm irtesi
- 6 'Ayş u nûşuñ mevsimidür añma tecrîd olmağı
Koma elden ey kalendar câmı bayrâm irtesi
- 7 Ey Necâtî göresin uş ta'n ider câm-ı Cem'e
Rûzgâruñ rind-i dürd-âşâmı bayrâm irtesi

Velehû Ez-Gazel

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Sen servi biz el üzre tutaruz du'â gibi
Girme vebâle kaçma du'âdan belâ gibi
- 2 Ka'be gibi garîb-nüvâz olalı kapuñ
Bîgâneler de secde ider âşinâ gibi

- 3 Virdi gamuñ gedâya fenâ gerçi hâk-i ‘âşk
İder fakîr şâhibini kîmyâ gibi
- 4 Göñlüm hümâsı uçdı ider zülfüñ ârzû
Ne yerdeyin ne gökde nesîm-i şabâ gibi
- 5 Yarışma kadd-i yâr ile kendüñde tut dilin
Ey serv şimdi sidreden ol müntehâ gibi
- 6 Âhû gibi gel vahşeti ço köleñ olayım
Cânâ cihânda nesne mi vardur vefâ gibi

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 ‘Ârızuñ âyet-i lutf u haţuñ i‘râb gibi
Yañağuş nûr-ı nebî beñleruñ aşhâb gibi
- 2 Nice bir iñlede vü ağılada ey verd-i çemen
Hasret-i gülşen-i kûyuñ beni tölâb gibi
- 3 Ebruvânuñ görünür gonca-i envâr-ı feyz
Bir ‘azîze tayana Ka‘be’de mihrâb gibi
- 4 Karadur zülf-i dil-âvîzi nigâruñ am mâ
Görinür nûr-ı ruğından şeb-i meh-tâb gibi
- 5 Seni düşümde görem dir idi bî-çâre göñül
Düş de gözinde uçar şimdi anuñ hâb gibi

Velehû

(Fe'îlâtün Mefâ'ilün Fe'îlün)

- 1 Üstime döndi gam piyâleleri
Başıma çıkdı derd nâleleri
- 2 Câm-ı 'aşk olmaz ise derd olsun
Baña hân-ı şafâ nevâleleri
- 3 Bu fakîrûñ ne borcu var şâhum
Ki müjeñ göndere havâleleri
- 4 Bir yaña gamzeñüñ ta'addîsi
Bir yaña zülfüñüñ itâleleri
- 5 Benim içün mi itdün Allâhım
Kırpıgi kara gözi alaları
- [317] 6 Nâr-ı cevrenden incinüp ey dil
Gül yerine görem mi lâleleri
- 7 Cigerini delersün eflâkûñ
Çekerek tut Necâtî nâleleri

Velehû

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- 1 Didüm hüsñüñ berâtında nedür zülf-i siyâh egri
Didi bu Rûmdur dervîş olur tevķî'-i şâh egri
- 2 Güzellik taht-gâhına çıkup zulm itme sultânım
Şaķın 'uşşâkuñ âhından ki olmaz tîr-i âh egri

- 3 Kâşuñ sevdâsına zâhid maķâm idindi mihrâbı
Kad ü zülfüñ hayâliyle olur geh toğrı gâh egri
- 4 Benim serv-i ser-efrâzım rakîbüñ yanına varma
Elif kim ulaşur lâma olur bî-iştibâh egri
- 5 Kara yüzlü şaçuñ haķdur dimiş tezvîrine haţtuñ
El ursun muşhaf-ı hüsne olursa ol güvâh egri
- 6 Elâ ey âfitâb üzre hilâli görmeyen kimse
Gör ol hurşîd-i raķşânı geyer zerrîn külâh egri
- 7 Necâtî'ye bu dirlikden ölüm yegdür ma'âzallâh
Rakîb-i rû-siyâh toğrı olayın bî-günâh egri

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

- 1 Göz yaşı ile dil der-i cânâna yetişdi
Hâşâk idi seylâb ile 'ummâna yetişdi
- 2 Ey mâh-ı vefâ mihr-i ruķuñ şa'sa'asından
Yüz dürlü şafâ bu dil-i vîrâna yetişdi
- 3 Her haste şifâ-hâne-i vaşluña nigârâ
El-minnetü lillâh ki dermâna yetişdi
- 4 Gözine cihân oldu karañu meger ey dost
La'lüñ haberi çeşme-i hayvâna yetişdi
- 5 Yirin felege vermeye min-ba'd Necâtî
Şimdi ki der-i âşaf-ı devrâna yetişdi

Velehû Ez-Ğazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Dilberâ sevdâ-yı zülfün ideli şeydâ beni
Gözlerim yaşı çeker zencîre ser-tâ-pâ beni
- 2 Katı yanar yakılırsın şem'adan pervâne dil
Yakma billâh döstüm anı esirge yâ beni
- [318]
- 3 Añduğunu öldürürsin ey cefâ-cû cevri ile
Niceler bu derd ile ölmüş durur aña beni
- 4 Nitekim bârân olıcağ zerreye kalmaz vücûd
Ey güneş eşkim dem-â-dem itdi na-peydâ beni
- 5 Biñ dil ile cân virürsin bir kılına zülfinün
Korkaram bir gün Necâtî ala bu sevdâ beni

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Kâtl-i 'âm itdükçe artar çeşm-i fettân uyhusı
Keşret-i hûndan durur hikmetde insân uyhusı
- 2 Hâb-ı nâz eyler gözüñ sağlıklar olsun döstüm
Şihhat âşârı durur bîmâruñ ey cân uyhusı
- 3 Giceler uyhuya yar mı var dimeñ kim zülfinün
Bir kılında bağludur yüz biñ Süleymân uyhusı
- 4 Zemzemeyle tıdudur her gice gülşen şahnını
Uçdı âhimdan meger murg-ı hoş-elhân uyhusı

- 5 Ağladığımca ider ol gözleri mestâne hâb
Ey Necâtî hoş gelür insâna bârân uyhusı

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

- 1 Egerçi tîr-i gamzeñ câna girdi
Hele la'l-i lebûñ mercâna girdi
- 2 Zenahdânuñda hâlûñ fitnesinden
Kamu ehl-i nazar zindâna girdi
- 3 Yüz urup âsitânuñ öpdi hırşîd
Otağûñ içre dervîşâne girdi
- 4 Şaçuñ çevgânına tûp olmağa gün
Baş açup şevk ile meydâna girdi
- 5 Bugün mey-hâneyi cerr itdi vâ'iz
Eline bir iki peymâne girdi
- 6 Necâtî'ye tolaşduñ deyü hayli
Şabâ ol zülf-i müşg-efşâna girdi

Müşârün-ileyh Necâtî Beg ve Veliyyüddîn-zâde Aḥmed Paşa ve Fâtih Sultân Mehmed Hân Hazretleri'niñ nüdemâsından Īrânî Molla Hâmidî'niñ eş'âr-ı Türkiyyeleri 'ibâresi arasında mine'l-kadîm Asya Türkleri lisânlarınca "Kaba Türkçe" tekellüm ve telaffuz olunan elfâz u ta'bîrât tahkîk ve si-yâk u sibâk karînesiyle delâlet itdikleri ma'ânî beyân u tenmîk olundu:

"Uş", "yazuk" ma'nâsına imiş. "Artuk", "bundan ziyâde, bundan gay-ri" ma'nâsına imiş. "Deñlü", "anuñ gibi" ma'nâsına imiş. "Öykinür", gâzablanur; bu lafız ba'zen de "yeltenür, özenür, taklîd ider" gibi de kullanılır

imiş. "Tañladı", "ta'accüb olundı"; "tañladılar", "ta'accüb [319] eylediler"; "tañdur", "acâyibdür"; "tañladım", "ta'accüb itdim"; "tañ mıdur", "ta'accüb olunur mı"; "taña kaldı", "acebledi" zımında, ba'zen de "ayıbladı" çıkıyor. "Cân kesici", "cân alıcı" lafzı sırasında kullanılıyor. Bunlar ıktizâ-yı tıynetle ana baba lisânlarımız olduğundan bu kadarcık bir tahkîkâta muvafak olundu. Her hâlde ve bu husûşda mu'terif-i kuşûr olduğundan bu 'ibâre-niñ teşâdüf ideceği enzâr-ı âliyeden takşîr itmek 'afvını niyâz iderim.

Dördünci Cildiñ Tertîb ü Tab'ından Soñra Ba'zı Ele Geçen Eş'âr-ı Selâtin-i 'İzâmdır:

Sultân Bâyezîd Hân-ı Sâni:

Müfred

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

Mu'athtar itdi demâğı didüm nedür bu bû
Yapışdı zülfine dilber didi ki budur bû

Muhibbî Kânûnî Sultân Süleymân Hân Hazretleri'niñ Dördünci Cildde Münderic Olan Gazel-i Meşhûrlarını Kâdî-'asker Bâkî Efendi'niñ Tahmîsidür:

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Câme-i şihhat Hudâ'dan halka bir hıl'at gibi
Bir libâs-ı fâhir olmuş halka ol kisvet gibi
Var iken baht-ı sa'âdet kuvvet ü kudret gibi
Halk içinde mu'teber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihânda bir nefes şihhat gibi

- 2 Ehl-i vahdet kâ'inâtuñ 'âkıl ü dânnâsıdur
 Merd-i fâriğ 'âlemüñ mümtâz u müstešnâsıdur
 Gör ne dir ol kim sözi gûyâ Mesîh enfâsıdur
 Saltanat didükleri ancak cihân gavgâsıdur
 Yâr-ı bâkî ister iseñ var mıdır tâ'at gibi
- 3 'Âlemi gözden geçürseñ eyleseñ biñ yıl raşad
 Devr içinde turmasun görseñ hezârân nîk ü bed
 Her taraftan aksa gelse mâl-i dünyâ lâ-yu'ad
 [320] Olsa kumlar sağışınca 'ömrüñe hadd ü 'aded
 Olmaya baht-ı sa'âdet dünyede vahdet gibi
- 4 Encümen-gâh-ı fenâdur bî-vefâdur 'âkıbet
 Sevdigüñ şahñ-ı cihân senden cüdâdur 'âkıbet
 Bâd-ı şarşar-veş kararı yok hebâdur 'âkıbet
 K'o bu 'ayş u 'işreti çünki fenâdur 'âkıbet
 Gelmeye bu şîşe-i çarh içre bir sâ'at gibi
- 5 Menzil-i âsâyış-ı 'uqbâya isterseñ vuşul
 Hıbb-ı dünyâdan ferâgat gibi olmaz toğrı yol
 Şâd-mân erbâb-ı 'uzletdür hemân Bâkî melûl
 Ger huzûr itmek dilerseñ ey Muhibbî fâriğ ol
 Olmaya vahdet makâmı gûşe-i 'uzlet gibi

Aydinoğlu Tekyesi Şeyh-zâdesi Serheng-i Hazîneli Dervîş Es-
 râr Efendi:

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Bu şeb mestâne bezm-i fikre ol rûh-ı revân geldi
 Kıyâs itdim ki cism-i mürdeye şevk ile cân geldi

- 2 Nola cân içre şaklırsam hadeng-i gamze-i yâri
Bu tîrûn her biri ol kaşı yâdan armağân geldi
- 3 Göñül şad şevk ile rakşân olursa var yeri ammâ
Bu şeb âgûş-ı hulyâya o şûh-ı mû-miyân geldi
- 4 Görüp bu dûd-ı âhım dâmen-i dildârı terk itdün
Rakîb-i bed-likâ fehm itdi kim işler yaman geldi
- 5 Nişâr itdim o şûh-ı bî-vefâya cümleten varım
Fakať cân nağdi kalmışdı anı da aldı yan geldi
- 6 Rakîb-i kîne-cûya karşı ey şûh-ı felek-meşreb
Baña böyle hafifçe âşinâlık pek girân geldi
- 7 Senün şevk-i kudûmünle kadehler başladı devre
Meyün de'aks-i rûyuñla biraz beñzine kan geldi
- 8 O şûhuñ nâ'il-i âzârı olmuş gâlibâ Esrâr
Der-i dil-dârdan zîrâ bugün pek şad-mân geldi

[321]

Sultân Murâd Hân-ı Râbi' Hazretleri:

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

Dıraşşân oldı gördüm beş hilâl üstinde bir hurşîd

Kurenâ-yı Hümâyûnlarından Tıflî Çelebi

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

Meger kim pençe-i sîmîn ol meh-pâre yaşlanmış

Sultân Murâd Hân-ı Râbî' Hazretleri:

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Düşdi dâmân-ı dile bir şerer-i sûz-efgen

Müşârün-ileyh Tıflî Çelebi:

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

'Aşk âhen-geri zencîr-i cünûn işler iken

Şâ'ir-i mâhir Kâzım Paşa Hazretleri'niñ ifâdelerinden olunan istifâde-ye nazaran 'ulûm-ı 'âliye vü edebiyede zamânınıñ ferîdi olan Tıflî Çelebî'yi Hâkân Murâd Hân li-ecl-i imtiḥân zâde-i ṭab'-ı hümâyûnları olan mışra'ları tazmîne himmet ve pesend-i ṭab'-ı hümâyûnları oldığı cihetle mazhar-ı iltifât u 'âtıfet buyurmuşlardır.

Tüfengçi Başı Kâmil Beg:

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Telh-i ṭavr-ı sitem-âmîz-i sipihri Kâmil

Hazm ideriz her işe de mi'de-i gayret vardır

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Sâye-bân-ı dūd-ı âhı görse her dem serde dir

Şâh-ı gam şahrâ-yı 'aşka kurdı âteşden otağ

Üsküdâr Yeñi Câmi'î Mütvellîsi Şurre Emîni Ferîd İbrâhîm
Beg:

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Dü-çeşmüñ şeb-çerâğ-ı bezm-i vuşlat yâ Resûlallâh
Gelür verd-i ruhuñdan bûy-ı vahdet yâ Resûlallâh
- 2 İki ruhsâruñ üzre gîsuvânuñ desti sünbüldür
Demâğ-ı cândan gitmez o nûkhet yâ Resûlallâh
- 3 'Urûcuñ gûş-ı 'İsâ'ya irince âsumân üzre
Cemâlün şevkı ile buldı râhat yâ Resûlallâh
- 4 Per-i Cibrîl'i sûzişden vîkâye eyleyüp rahmen
O dem irdüñ reh-i kûrba ne devlet yâ Resûlallâh
- [322] 5 Be-âh-ı 'âşıkân lutf eyle dîdâruñla mesrûr it
Saña Mevlâ müyesser kıldı rû'yet yâ Resûlallâh
- 6 Ferîd'üñ râh-ı 'aşkuñda tutuşmuş nâle-kâruñdur
Çeker derdüñle her sû âh-ı fûrkat yâ Resûlallâh

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Zuhûruñ matlab-ı a'lâ-yı hazret yâ Resûlallâh
Vücûduñ revnak-ı şadr-ı risâlet yâ Resûlallâh
- 2 Dü-'âlem vâye-dâr-ı feyz-i lutfuñdan hakîkatdür
Ki zâtuñ bâ'îş-i ilhâ-yı ümmet yâ Resûlallâh
- 3 Habîb-i Hak Muhammed'sin şefâ'at kânı Ahmed'sin
Saña mahşûş ancak bu sa'âdet yâ Resûlallâh

- 4 Ki sensin cân-ı ‘âlem ‘âlemüñ cânı saña ‘âşık
‘Aceb bu ümmetüñ hâli ne hâlet yâ Resûlallâh
 - 5 Kibâra yok şığâruñ hürmeti hayli zamânlardan
Kanı emr-i ulu'l-emre itâ‘at yâ Resûlallâh
 - 6 Egerçi zimmet-i her ümmete lâzım ‘ubûdiyyet
Velî birbirin eylerler si‘âyet yâ Resûlallâh
 - 7 Şalâha meyl ü ragbet yok naşîhat eylemez te’sîr
Ne hâletdür fesâd u fıska ragbet yâ Resûlallâh
 - 8 Cihân birbirine girmiş dâlâlet râhına ırmış
‘Aceb sevdâya meyl virmiş hidâyet yâ Resûlallâh
 - 9 Tarîk-i müstaķîmüñ rehberidür tâ ezel zâtuñ
‘Înâyet kıl senüñdür bu şerî‘at yâ Resûlallâh
 - 10 Derûn-ı nâsı tahvîl eyle ef‘âl-i kabâyihden
Ki gelsün leşker-i islâma gayret yâ Resûlallâh
 - 11 ‘Adûdan intikâm alsun zafer şemşîrini şalsun
Virüp Sultân Maḥmûd'a ‘adâlet yâ Resûlallâh
- [323]
- 12 Muḥt‘-i emri kıl şâhuñ vekîlün ‘adl-i dergâhuñ
Bu demler eyle dil-hâhuñ ‘inâyet yâ Resûlallâh
 - 13 Şerî‘at meslekinden ḥaṭve ruḥşat virme ayırma
Reh-i emrûñdedür cây-ı selâmet yâ Resûlallâh
 - 14 Menâhî ictinâbuñdan evâmîr intisâbuñdan
Naşîb eyle cenâbuñdan vîkâyet yâ Resûlallâh
 - 15 Ferîd-i mücrimüñ hâli yamândur çeşmi giryândur
Sañadur rabṭ-ı ḳalbi rûz-ı hayret yâ Resûlallâh

- 16 Niyâz-ı ümmet-i 'âşîye rahm it şâha nuşret vir
Tamâm târîh-i hicretdür şefâ'at yâ Resûlallâh (1224)

Ferîd İbrâhîm Beg

Târîh Berây-ı Âmeden-i Medeng-i Taybe-i Hazret-i Resûlullâh Şallal-
lâhu Ta'âlâ 'Aleyhi ve Sellem

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Yine mir'ât-ı dil-i şevkime şafvet geldi
Tûtî-i tab'-ı sühan-pervere nevbet geldi
- 2 Yine bir başka ferağ başka şafâ var el-hak
Çihre-i 'âleme zîrâ ki beşâset geldi
- 3 Esdi bir bâd-ı tecellî-i nesîm-i Bârî
Tâ demâğ-ı dil-i gam-dîdeye nûkhet geldi
- 4 Öyle bir nûkhet-i tâkat-şiken-i âhû kim
Bezm-i üns-i harem-i vuslata zînet geldi
- 5 Öyle bir zînet-i ser-meclis-i kâbe kavseyn
'Arş u kürsî aña na'leyn-i ferâgat geldi
- 6 Öyle bir fârîğ-i na'leyn-i cihân u 'uqbâ
Zîver-i şümme denâ mazhar-ı rû'yet geldi
- 7 Öyle bir mazhar-ı rû'yet ki melâ'ik hayrân
Lî-ma'allâh serâ-perde-i vahdet geldi
- 8 Öyle bir perde-i vahdet ki bilâ-keyf ü kem
Çeşm-i mâ-zâgına nûr-ı ahadiyyet geldi

- 9 Öyle nûr-ı ahadiyyet ki idüp müstağrak
‘Arz-ı dîdârı içün maṭlab-ı Ḥazret geldi
- 10 Öyle bir maṭlab-ı a‘lâ-yı maḳâm-ı vuşlat
Ki vücûd-ı sebeb-i ‘âlem-i hılḳat geldi
- 11 Ya‘nî sultân-ı rûsul rehber-i nezdîk-i sübûl
Zîver-i bezm-i göñûl nûr-ı hidâyet geldi
- 12 Pertev-i nûr-ı Muḥammed virür âfâka ziyâ
Felek-i ‘âleme ol mihr-i ḥaḳîḳat geldi
- 13 Nûr-ı teşrîfi şalup pertevini ekvâna
Zulm-i küfri giderüp Ḥaḳḳ'a itâ‘at geldi
- [324]
- 14 Emr-i perḥâşda bâ-vâsıta-i fûrkâtî
Bâr-gâh-ı ḥarem-i Ḥaḳ'dan icâzet geldi
- 15 Ehl-i İslâma gelüp gayret-i istîmânı
Rezm-i küffâr iderek ümmete keşret geldi
- 16 Ümmete lâzım olan dergehine ḥıdmetdür
‘Abd-i maḥşûşına bu vâcib-i zîmmet geldi
- 17 İntisâb-ı der-i vâlâ-yı naşîb-ârâsı
Mevşıl-i rütbe-i dergâh-ı kerâmet geldi
- 18 Âh her bir kula da olmuyor ammâ ki naşîb
Var ise ol şeh-i iḳlîm-i ‘adâlet geldi
- 19 Pâdişâhâna da ıtlâḳ-ı ‘adâlet müşkil
Gerçi hep sâ‘î-i icrâ-yı şerî‘at geldi
- 20 Bir kılı kırk yara icrâ-yı ḥaḳîḳatdur bu
Şâha şâyân-ı sülûk öyle tarîḳat geldi

- 21 Ki ola her bir umûrında müdaqqıķ zîrâ
Kıssa-i şâh-ı 'Ömer mûcib-i dıkkat geldi
- 22 Dıkkat oldur ki tecessüs ide her bir kârı
Müslim ü ğayrı eger cümle vedî'at geldi
- 23 Şubhesiz böyle gerek ise de hamden-lillâh
Böyle bir şâh-ı hülûş-âvere nevbet geldi
- 24 Şükr ü hamd olsun İlâhî saña yüz biñ kerre
Hakķ şükrinde hezâr 'acz ile zillet geldi
- 25 Bize irsâl idüp ol şâh-ı kerâmet-câhı
Lutf u ihsân-ı Hudâ maḡz-ı 'inâyet geldi
- 26 Zâtı hem-nâm-ı resûl a'ķal-i aşḡâb-ı 'uķûl
Ḥân Maḡmûd-ı fuḡûl a'lem-i devlet geldi
- 27 Mazḡar-ı nûr-ı mecîd azher-i aḡlâķ-ı ḡamîd
Vâriş-i sırr-ı vahîd ekmel-i sîret geldi
- 28 Şâh-ı yektâ-yı fûnûn reşķ-i dil-i Eflâtûn
Rehber-i râst-nümûn ehl-i velâyet geldi
- 29 O şehûñ ķand-i nebât-ı süḡan-ı lutfından
'Adl ü dâd ile demâġ-ı dile lezzet geldi
- 30 Ḥatt-ı pîşânî-i 'adlî-i ḡumâyûnından
Okur erbâb-ı başîret ne belâġat geldi
- 31 Ehl-i dil omasa olmazdı bu ḡidmet kısmet
Hakķ 'adl üzre tamâm eyledi ḡidmet geldi
- 32 Öyle bir ḡidmet-i a'lâ-yı rızâ-yı 'izzet
Re'y ü tedbîr-i umûrında işâbet geldi

- 33 Hâric ez-‘aql u nühâ re’y ü verâ-yı sâlim
Herkes engüşt-i dehen-beste-i ‘usret geldi
- 34 İşte takrîr ideyim hıdmet-i maqbûl-i şehi
Mişli mesbûk degil dehre bu hâlet geldi
- 35 Hâricî hâ’in-i mel‘ûn Yezîd-i devrân
‘Azın idüp Yeşrib ü Baḥhâya o nekbet geldi
- 36 İtdi râh-ı haremeyni nice yıllar der-dest
İhtimâm eyledi zann itdi metânet geldi
- 37 Türbe-i Hamza gibi nice emâkin yıkdı
Vaz‘-ı ilhâd ile envâ‘-ı felâket geldi
- 38 O kadar eyledi tazâyîk o hâric-mezheb
Ṭaybe dâreyninüñ ehline de hayret geldi
- 39 Şîve-i bezm-i kader-pervere var mı diyecek
Bu vukû‘ât-ı verâ-perde-i hikmet geldi
- [325]
- 40 İmtihân-ı ümeme bir mihek-i tecrübedür
O sebebdan bu zuhûrât-ı meşîyyet geldi
- 41 Herkesün çıktı ‘ayâr-ı zeheb-i ihlâsı
Bu zer-i hâş-ı şeh-i ‘adlîye kıymet geldi
- 42 Olmadı kimse mühim-sâza bir iki üç yıl
O mehâbetlü şeh-i taht-ı hilâfet geldi
- 43 Taht-ı ‘Oşmânî’ye iclâs idicek evvel kâr
‘An-şamîm eyledi taḥlîşini niyyet geldi
- 44 Kâlb-i ilhâm-peżîrine olup bu mülhem
‘Alî Paşâ’ya bu hıdmetle şadâkat geldi

- 45 Emr ü fermân idüp ol demde Mısır vâlisine
Bir hücûm eyledi kim herkese hayret geldi
- 46 Eyleyüp bir senede ‘askeri irsâl hemân
Aldı Yenbû‘ı varup leşker-i gayret geldi
- 47 Yed-i himmetle Cedîde boğazın eldi ele
Şıkboğaz itdigi dem ‘aqlına hıffet geldi
- 48 Taybe'ya kaçdı taḥaṣṣûn iderim zu‘mıyla
Cünd-i İslâmdan ol mertebe ḥaṣyet geldi
- 49 Aradı kûy-ı ‘adem cânibini tâ o kadar
Kuvvet-i kâhire-i şâh ile dehşet geldi
- 50 Seyf-i cârûb-ı şehî sildi şupûrdı o yeri
Âb-ı tîğ-ı yed-i şevketle tarâvet geldi
- 51 Eyledi râh-ı mürûr-ı Haremeyn'i tathîr
Şimdi hengâm-ı tavâf-ı reh-i ḥasret geldi
- 52 Serine mesken ü câyın yıkar inşâ'allâh
Taraf-ı Hâk'dan o şâhen-şeh e kuvvet geldi
- 53 Bî-riyâdur ne kadar vaşfına âğâz itsem
Gerçi kim biñde birin anca hikâyet geldi
- 54 Zâhir ey şâh-ı kerem-pîşe-i hayr-endîşe
Ma'nâ irşâdına ilhâm-ı işâret geldi
- 55 Mâ-ḥaṣal rûḥ-ı Resûl eyleyüp imdâd-ı şehî
Müjde-i sûr ile neccâb-ı beşâret geldi
- 56 Yoḥsa düşvâr idi bu maşlahatuñ itmâmı
‘Azm-i rezm eyledigi ân suhûlet geldi

- 57 Ser-fürû-bürde-i dergâhı dil-i ehlullâh
O sebebdan meded-i leşker-i himmet geldi
- 58 Halka-i dergeh-i 'adli nazar-ı ehl-i dilân
Cümlesi dest-ber-âverde-i bey'at geldi
- 59 Sâyesinde ideriz nice fütûhât ile sûr
Serte-ser nâhiye-i hâline nuşret geldi
- 60 Ne kerâmet ne 'inâyet ne sa'âdet şâhâ
Sikke-i 'adline bu nâm-ı recâhet geldi
- 61 Kılıcuñ etmegidür hâdim-i lafz-ı Haremeyn
Zîb-i ser-süfre-i 'unvân bu ni'met geldi
- 62 Bir gazâdur bu gazâ kim kılıç aşduñ 'arşa
Bârekallâh sürûşân-ı kinâyet geldi
- 63 Ol kadar eyledi etrâf-ı cihânı mesrûr
Zîb-i sâyende bütün 'âleme râhat geldi
- 64 Şanki dünyâ benim oldu o kadar şâd oldum
Midhat-i zât-ı hümayûnına miknet geldi
- 65 Nüh-kıbâb-ı felek-i 'âlemi bir cevz gibi
Gönlümüñ gûşesine şokmağa vüs'at geldi
- 66 Gurre-i lutfuñ olup ızn-i hümayûnuñla
Na't-ı pâk-i şeh-i kevneyne cesâret geldi
- 67 İştîyâk-ı harem-i ravza-i sûr-âver ile
Hâtıra bu sühan-ı pâk-i risâlet geldi
- [326]
- 68 O Habîb-i Medenî şâhid-i 'izzet geldi
Kadd-i 'irfânına levlâk ile hıl'at geldi

- 69 Okunup hıfzı-i şânuñda vemâ-erselnâk
Gelmedi 'âleme illâ ki o rahmet geldi
- 70 İdicek 'arz-ı cemâl olmadı meh tâb-âver
Mazhar-ı şakḳ-ı ser-engüşt-i şehâdet geldi
- 71 Mâhî-i küfr ü dâlâlet olup ol şâh-ı rûsul
Rûşenâ-bahş-ı şeb-i târ-ı cehâlet geldi
- 72 Ey resûlü's-seḳaleyn ümmet-i hâşuñ 'Adlî
Hân Maḥmûd'a dem-i luḫ u i'ânet geldi
- 73 Eyle her kârını teshîl dü-'âlemde anuñ
İlticâ-kerdesine vâḳt-i mürüvvet geldi
- 74 'Âlem âsûde-i hengâme-i 'adli olsun
İrşen ol şâha cihân senden emânet geldi
- 75 Cümle dil-hâh-ı şehen-şâha mu'în ol her dem '
Nehc-i şer' üzre zihî mecrî-i sünnet geldi
- 76 Bakma nokşân-ı Ferîd'e meded ey kân-ı kerem
Diyetin haşrda şâyân-ı şefâ'at geldi
- 77 Umarız kesmeyüz ümmîdimizi Mevlâ'dan
Ümmet-i Ahmed'e çün va'det-i cennet geldi
- 78 Aç elüñ dergeh-i hâcâta niyâz it Hakk'a
Bezm-i âmîne sürûşân-ı icâbet geldi
- 79 Kande 'azm itse olur yâveri tevḫik-i refîk
Zâhir ü bâṭın-ı şeh muḳbil-i ümmet geldi
- 80 Tîr-i da'vâtım ola hep hedef-ârâ-yı kabûl
Dîde-i cân u dile şevḳ ile rilḳkat geldi

- 81 Müjdeciler koşuşup diye efendim müjde
Şimdi şehzâde-i gehvâre-i şevket geldi
- 82 Virür Allâh senüñ cümle murâduñ elbet
Böyle bir sûr senüñ destine huccet geldi
- 83 Zevk u şevkuñ ide günden güne efzûn Allâh
Gelmesün hâtırına lafza-i şiklet geldi
- 84 Böyle nev-sûr-ı hümayûnuñı gûş itdikde
'Arz-ı târîh benim cânıma minnet geldi
- 85 Eyle bu beyt ile tebrîk medeng-i sûrî
Şâ'ırâna bu da bir 'arz-ı rıkıyyet geldi
- 86 Taybe'den sûy-ı der-i 'Adlî-i Maḥmûd Ḥân'a (1228)
Pâk âlây ile miftâh-ı sa'âdet geldi (1228)
- 87 Taybeden 'adli ile kıldı himem Ḥân Maḥmûd (1228)
Bâba celb eyledi miftâh-ı sa'âdet geldi (1228)

Hekîmbaşı Behcet Efendi Dâmâdî Çukadâr Ağa İbrâhîm Râsîḥ
Ağa

Müfred

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Kuvâya geldi hâlel çün göründi mûy-ı sefîd
Güm oldı râhatımız leylimiz nehâr olalı

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Ol kadar olmuş ruhuñ şâf u laîf ey meh-likâ
Mâ-haşal reng-i 'arazbâr girân olmuş saña

Velehû Kıt'a

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- 1 O şûhî itmedik bezm-i merâma râm ben kaldım
Cihân müstağrak-ı lûtf oldı bir nâ-kâm ben kaldım
- 2 Kâlanlar dahl olmaz halkâ-i zülfinde cânânunı
Kıyâs-ı nefis idüp bildim ki bir eyyâm ben kaldım
- 3 Habersiz bûse-çîn olmağdı niyyet haţtı geldikde
Ay ahşâmdan toğup âzürde-i hengâm ben kaldım

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

Meh-tâba mı çıkmış 'aceb ol âfet-i devrân
Cân atdı şabâha şaşırıp mâh-ı dıraşşân

Velehû

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

Görüp ol gül-ruhuñ şahbâda 'aks-i hâtem-i la'lin
Didim duht-i reze bir verd-i ra'nâdan nişân geldi

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Geh figân geh girye geh eyvâh gâhî âh u vâh
Dinleyenler nâlemi dirler bu faşl-ı penc-gâh

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Kavs-i ebrû vü hadeng-i nighuñ seyr ideli
Rüstem-i Zâl'ûñ eli ra'selenüp yay düşdi

Velehû Kıt'a

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

- 1 Mihrâb-ı dü-ebrûña idüp meyl-i teveccüh
Ben hân-keh-i 'aşkuña postı serivirdim
- 2 Tâtâr-ı nigâhuñ getürüp müjde-i vaşluñ
Hıdmet deyü naqdîne-i eşk-i teri virdim

Velehû

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- 1 Nigâh-ı mest-i nâzuñ pehlevân-ı 'işve-ger buldum
Fezâ-yı sînede tîr-i müjeñden şad eşer buldum
- 2 Tıttup el üzre lutf it şaştı düşdükçe nigâh eyle
Saña göñlüm gibi ey kaşı yâ a'lâ siper buldum

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Süzme çeşmüñ gelmesün müjgân müjgân üstine
Urma zahm-ı sîneme peykân peykân üstine
- 2 Pâre-i elmâs eker her açdığı zahma o şûh
Lutfı var olsun ider ihsân ihsân üstine
- 3 Dilde gam var şimdilik lutf.eyle gelme ey sürûr
Olamaz bir hânede mihmân mihmân üstine
- 4 Yârdan mehcûr iken düşdüm diyâr-ı gurbete
Baña gösterdi felek hicrân hicrân üstine
- 5 Hem mey içmez hem güzel sevmez dimişler hakkıma
Eylemişler Râsih'e bühtân bühtân üstine

Velehû

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- 1 Bırakdı nâr-ı hicrâna kimüñ başına döndümse
Beni yakdı çü pervâne kimüñ başına döndümse
- 2 İdersem nâle vü zârî nola seng-i felâhen-ves
Ki âhîr atdı yabâna kimüñ başına döndümse
- 3 Kebûter gibi hûnîn-dîde olsam itme istiğrâb
Dem-â-dem kaçd ider câna kimüñ başına döndümse
- 4 'Aceb mi girye vü âh eylesem mânende-i gerdûn
Giriftâr itdi bühtâna kimüñ başına döndümse

- 5 İdüp pür-pîç ü tâb âhîr beni destâr-veş Râsih
Kodî lîâl-i perîşâna kimûn başına döndümse

Velehû Müseddes

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Şâh-ı 'aşk itmege iklîm-i derûna seferi
Şerha-i sîne imiş sâhire-i mu'teberi
Dâğ imiş şahın-ı dile sûz-ı maḥabbet eşeri
Şerhalar dâğlar açdım ki ola reh-güzerî
İdeli cây süveydâ-yı derûnum o perî
Zât-ı vahdet ne imiş nokṭadan aldım ḥaberi
- [329] 2 Cüst-cû eyleyerek gezme mişâl-i pergâr
Merkez-i nokṭa-i vahdetde hemân eyle qarâr
Zâtını kendi bilür birligün eyle qarâr
Ne idersin yine sende bulunur her ne ki var
İdeli cây süveydâ-yı derûnum o perî
Zât-ı vahdet ne imiş nokṭadan aldım ḥaberi
- 3 Yanmayan añlayamaz sûz-ı maḥabbet ne imiş
Dûr olan fehîm idemez lezzet-i vuşlat ne imiş
Kimse idrâk idemez kûnh-i ḥaḳîḳat ne imiş
Ehl-i zâhîr ne bilür kâl ile vahdet ne imiş
İdeli cây süveydâ-yı derûnum o perî
Zât-ı vahdet ne imiş nokṭadan aldım ḥaberi
- 4 Kâl u kîl eyleme ḥaḳḳında anuñ zâ'iddür
Eyleyen cenneti taṭvîl kurı bir zâhiddür
İden âşârını inkâr anuñ mülhiddür
Kul hüvallâhu aḥad birligine şâhiddür
İdeli cây süveydâ-yı derûnum o perî
Zât-ı vahdet ne imiş nokṭadan aldım ḥaberi

- 5 İdemez kimse mu‘ammâ-yı kem ü keyfini hâl
 Mâ-‘arafnâk degil mi aña mâ-ğalle ve dell
 Çekeli semt-i dile şem‘-i maħabbet meş‘al
 Güft-gûya bulamaz Râsih-i kem-mâye maħal
 İdeli cây süveydâ-yı derûnum o perî
 Zât-ı vahdet ne imiş noktadan aldım haberi

Velehû Muħammes

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün)

- 1 Gördükde ħadeng-i nighüñ gitdi irâde
 Koydum koşuya cânımı meydân-ı rızâda
 Yokdur bedel ey yoşma saña şahn-ı cefâda
 Âh itse nola rûz-ı firâkuñla fütâde
 Tâkat mi gelür ey kaşı yâ böyle güşâda
- 2 Göñlüm siper-i tîr-i müjeñ sîne fezâdur
 Şâhid dil ü cândur nighüñ sehm-i kazâdur
 Biñ gez şarak eylerse de ‘uşşâk sezâdur
 Rüstem bu keşâ-keşde pes eylerse revâdur
 Tâkat mi gelür ey kaşı yâ böyle güşâda
- 3 Bu kuvvet-i bâzû ile çok menzili başduñ
 Geh çilleye koyduñ bizi geh yâ gibi aşduñ
 Tîmâr-ı niyâz eyledik ip taķmaduñ aşduñ
 Halka hemân itmek mi kepâde bizi kaşduñ
 Tâkat mi gelür ey kaşı yâ böyle güşâda
- 4 Her bir nighüñ göz göz idüp pûte-i cânı
 Aldı yeñiden nâvek-i müjgân ile şânı
 Şahn-ı dile taş dikdi bozup tozķoparanı
 Zih-gîr gibi çeşmime tar itdi cihânı
 Tâkat mi gelür ey kaşı yâ böyle güşâda

5 Mişlûñ felege gelmemiş ey şûh-ı dil-ârâm
 Meydân senüñdür yûri nâz ile bir eyyâm
 Varken bu omuzdan atış üftâdeyi mâdâm
 Ger ok da tamâm kabza da dirse nola Behrâm
 Tâkat mi gelür ey kaşı yâ böyle güşâda

6 Şâyeste hevâ-dâruñ olursa nola âfâk
 Râsih dañ ey şûh-ı kemân-keş saña müştâk
 Bend ile idüp kavs-i dilûñ tâkatini tâk
 Yâ Hâk çağırur çille-i 'aşkı çeken 'uşşâk
 Tâkat mi gelür ey kaşı yâ böyle güşâda

Ğazel-i Vâsıf Beg Tahmîs-i Mûmâ-ileyh Râsih Ağa

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Gözümde hâb u râhat şubha dek nâ-yâbdur sensiz
 Şerâr-ı sûz-ı hasret cismime eşvâbdur sensiz
 Şeb-i hecrûñde dîdem manzar-ı mızrâbdur sensiz
 Dü-çeşm-i girye-kârımdan akan hûn-âbdur sensiz
 Sirişkim gûyiyâ bir halka-i girdâbdur sensiz
- 2 Ümîd-i şerbet-i la'l-i lebûñle dem-be-dem cânım
 Ser-â-pâ şerha-dâr-ı nişter-i hecr oldı sulţânım
 Açup mir'ât-ı rûyuñ soñ nefesdür işte sulţânım
 Şifâ-sâz ol yetiş gel ey tabîb-i derd-i pinhânım
 Göñül rencür-ı hasretdür yatur bî-tâbdur sensiz
- 3 Göñül kim fıkı-i zevk oldı bu bî-encâm-ı hecrûñde
 Hevâ-yı leylî-i zülfi kıyaldan dâm-ı hecrûñde
 Tefevvuk eyledi Mecnûn'a evvel kâm-ı hecrûñde
 Bisât-ı istirâhat görmez oldı şâm-ı hecrûñde
 Hayâlûñle gözüm tâ şubha dek bî-hâbdur sensiz

- 4 Girift-i çeng-i ahzânun olan sanîr-veş inler
 [331] Bu cism-i nâ-tûvânım sûziş-i tennûr-veş inler
 Rebâb-ı sînemi gûş eyleyen rencûr-veş inler
 Tökündükça tel-i hicrânıma tanbûr-veş inler
 Bu sâz-ı sîneme engüşt-i gam mızrâbdur sensiz
- 5 Çekelden dil elin peymâne-i şahbâ-yı ülfetden
 Firâkuñ şabrı virmez hiç şarâb-ı câm-ı râhatdan
 Şurâhî-veş döker hûnâb eşkim tâb-ı fûrkatden
 Pey-â-pey meclis-i gamda humâr-ı keyf-i hasretten
 Baña peymâne-i lebrîz-i mey zehr-âbdur sensiz
- 6 Çıkınca fülke-i sâmân başdan bahr-ı hasretde
 Olup nâ-yâb-ı semt-i merhamet girdâb-ı miñnetde
 Gezerken şurta-i fikretle deryâ-yı melâhatda
 Muñhalif rûz-gâr ile yem-i ‘ummân-ı fûrkatde
 Benim keştî-i maşûdum nişîn-i Şâbdur sensiz
- 7 Görenler gûşe-i gamda dem-â-dem Râsih'i ‘âkif
 Tahazzünle olurlar her biri bir hâl ile âsif
 Degildür kimse ey meh nûkte-i endîşeme vâkıf
 ‘Aceb kandan zuhûr eyler deyü hasret-keşûñ Vâsif
 Ümîd-i maşûmîle hâtıra bu âbdur sensiz

Velehû Râsih Ağâ ”

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün)

Za‘f ile hilâl eylemiş ol mâh cihânı

Tutsam yer idim hâşılı bir gün ramazânı

Velehû Şevkiyye

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Ğam u endîşe vü efkârım olup dilde ziyâd
İdecek nesne arardım dil-i mahzûnımı şâd
- 2 Gelicek hâtırına seyr-i şafâ-yı Ğalağa
Şevk ile düşdi heves cünbiş-i semt-i ğalağa
- [332]
- 3 ‘Akla yelken iderek koşdum o sûya ben de
Belki olur diyerek bâ‘iş-i zevk u ħande
- 4 Nâ-gehân gûşıma bir nağme-i şeh-nâz irdi
Gûyiyâ sine-i mecrûhuma ħançer girdi
- 5 Mecma‘-ı zevkî şorunca didiler Çizmelidir
Levh-i dilden ğam u efkârı bozup çizmelidir
- 6 Olayım ben de didim dâhil-i bezm-i zurefâ
İdelim def‘-i ğumûm eylerek zevk u şafâ
- 7 Vardım ol meclise kim bir şeh-i ħûbân oturur
Kârşusunda nice biñ vâlih u ħayrân oturur
- 8 Ya‘ni bir neyyir-i reşk-âver-i mâh-ı tâbân
Şem‘-i ruhsârına pervâne anuñ şems-i cihân
- 9 Nûr-ı mihr-i ruhı virmişdi anuñ bezme ziyâ
Virse ħayret o mehûñ ğamzesi mirrîħa sezâ
- 10 Çıkısa evc-i zühale âh o ‘utârid-şan‘at
Müşterîsi daħı nâhîd olur idi elbet

- 11 Söylemiş şanki bunun hakkına evvel şâ'ir
Ya'nî bir ehl-i hüner fenn-i şî'irde mâhir
- 12 Ne kadar gevher-i zî-kıymet ise beyne'n-nâs
Bir hâcer pâresidür la'line nisbet elmâs
- 13 Nola yâkût o pırlantanuñ olsa şâmı
Neyleyim lezzet-i la'li var iken rummânî
- 14 Belde zümrüd tepeli âh o mücevher hançer
İşleyüp sîne-i 'uşşâkına tâ câna geçer
- 15 Nîm-tendir o kamer-vech Mehemmed Şâhı
Şaşırur halkı açup sîne o dehrûn şâhı
- [333]
- 16 Altun oluk idi 'antârisi ol mâh-veşûn
Var mı âyâ bu kadar şevk u ziyâsı güneşûn
- 17 Reng için 'âleme kaftân geyer ol al keşret
Luţfına virse nola cânını 'âşık ücret
- 18 Bele mâr-pîçli şarup başa al fermâyış
Viriyor gördüğü üftâdeye kat kat hâhiş
- 19 Hud'a vü reng ile eyler dil-i bî-çâreyi bend
Reng-i ruhsârına başında ider şâlî pesend
- 20 Düşına geymiş o gül-fem ala kaplu semmûr
Vech-i pâki şeb-i deycûrda gûyâ bir nûr
- 21 Yeşile kaplu başak anı dañi pek açıyor
Neyleyim 'âşık-ı zârına vefâdan kaçıyor
- 22 Tolaşur şem'ine pervâne gibi muğ-beçegân
'Aşk ile bir yaña ki kalmaya şabr u tâkat

- 23 Nigehi zevk-i mey-i nâz ile mest olmuş ezel
İnce bel kıddi güzel vechi güzel çeşmi güzel
- 24 Fulya şad-berg ü şakâyık ile meclis tolmuş
Hasretinden daği sağız gülü zannım şolmuş
- 25 Yâsemen sünbül ü zerrînle karanfûl zîbâ
Virdi ol lâle-ruhuñ meclisine bûy-ı şafâ
- 26 Eylemiş gülleri ‘aşkıyla gülünce dil-hûn
Boynın egmiş morarup gamla benefşe mahzûn
- 27 Mey-i Erdek şunuyor ol mehe dest-i sâkî
Müjesi ‘ârız-ı sâkîden anuñ verrâkı
- 28 Nuklı hep rûy-ı nigâr ile şeker gevrekdür
Herkesi cânı kayısı diseler gerçekdür
- [334]
- 29 Nâz ile dest urıcağ sâğara sîmîn bilegi
Dehenine şunar ol muğ-beçe şekker çilegi
- 30 Kõnmuş ortaya tekirle daği mercân tavası
Şanki mâhîleruñ olmuşdı o meclis yuvası
- 31 İtmese ‘âşık-ı gam-hâra eger ürkeklik
Dil-i nâ-çarı kebâb eyler o tavrı keklik
- 32 Ne ararsañ bulunur anda ne isterseñ çok
Meclisinde o mehûñ şanki hemân kuş südi yok
- 33 Şalınur tavşanî-mânend tezerv ü tâvûs
İtmek ümmîdi ile pâyn o tûtînuñ bûs
- 34 Pûte-dârî yelek ile tepebaşı nîm-ten
Geydürüp çengîleri oynadur ol gonca-dehen

- 35 Nâzı bir yaña қо ey meh diyerek miçoları
Getürürler iç efendim deyü altun şuları
- 36 Süzilüp her açа şâhuñ nigehe bir kez ura
Kim olur қâdir anuñ hamline zûrını şava
- 37 Gâh potқа içер ol gül 'arакı gâhıce rom
Fakat ol bezme papaskarası olmuş mahrûm
- 38 Acı bâdemle ağaç kavunu zîb-i bezmi
Mest-i 'aşkı ider ayılmamak içün cezmi
- 39 Mest-i medhûşı anuñ câм u sebû-yı bâde
Şabr-ı üftâdeyi gayri nice virmez bâda
- 40 Nâz u şîve ile ol şûh ki çeşmin süzdi
Muṭribân neş'e vü cünbiş ile sâzı düzdi
- 41 Gûş idüp nağme-i nâyı idiyor ol şeh nâz
Eyliyor sîne-kemân şevk-i mülûka âgâz
- 42 Mûsikâr gâh hümâyûn ider ol esnâda
Görmemiş kimse bu zevki şanuram dünyâda
- 43 Bezm-i tanbûr oluyor nağme ile şevk-âver
Bu tegarrî arada gâh muhayyer eyler
- [335]
- 44 Eyledikçe bu noṭa gâhıce gerdâniyye
İder etrâfa tebessüm o meh ihsâniyye
- 45 Geh hicâz nağmesin eylerdi kemânçe icrâ
O gül-i nâza hemân virmek içün zevk u şafâ
- 46 Hâtıra geldi aña şi'r ile ben de çatayım
'Ayş u nûş eyleyerek cânıma cânlar katayım

- 47 Gelicek nâz ile güftâra hemân gonca-dehen
Eyleyüp âh okudum ben de bu beyti birden
- 48 O mehûn gonca-i ruhsârına mâşâ'allâh
Bağ şu bülbül gibi güftârına mâşâ'allâh
- 49 Bağdı dikkat ile ben zârına ol şâh-ı cihân
Nigeh-i merhamet-i luğfına kıldı şâyân
- 50 Didi ey 'âşık-ı miñnet-zede bu bezme buyur
Bunda bîgâneye yer yok şu uyur düşmen uyur
- 51 Vardım ağır düşerek ben de kenâr-ı bezme
Dimesün deyü hasûdân burada çok gezme
- 52 Didi ey bülbül-i gülzâr-ı hüner yanıma gel
Virme luğf eyle sitignâ ile gel bezme kesel
- 53 İşidince bu sözi vardım anuñ yanına ben
Oldı meclis baña ol demde mişâl-i gülşen
- 54 Alıcak yanına ben 'âşık-ı zârı gülerek
Şundı desti ile ol dîdesi bâdâm süzerek
- 55 Göricek hâl-i perîşânım o sîmîn-tenim
Eyledi hâtır-ı nâ-şâdımı taltîf benim
- 56 Şalı başdan çıkarup açdı saçı egdi fesi
Şi're gâyetle meger varmış o şûhuñ hevesi
- 57 Zevke dâ'ır orada haylice şohbet oldı
Mey-i 'aşkıyla sebû-yı dil ü cânım tıldı
- 58 Geldi sâzendeler ol neş'e-i meyle cûşa
Gam-ı dehri unıdup başladık 'ayş u nûşa

- 59 Başladı muğ-beçeler oyuna ol şeh-nâza
Her taraftan şunuyor puncı o tâze tâze
- 60 Gerçi meşgûl idiler cünbiş ü sâz u söz ile
Arada iş de yaparlar idi kaç u göz ile
- 61 Viricek destime ol mâh-ı münevver tolı câm
Şaşırup kendimi itdim o zamân ben de tamâm
- [336]
- 62 Seyr iderken leb-i mey-gûnını medhûş oldum
Ğayb idüp kendimi ol hâl ile bî-hûş oldum
- 63 Böyle zevk eyleyerek cünbiş-i meclis bitmiş
Ehl-i meclis oradan ğayri dağılmış gitmiş
- 64 Hâb-ı ğafletden o hâletde ki oldum bîdâr
Ne bezim var ne ahıbbâ ne de bîġâne ne yâr
- 65 Başıma oldu o demde orası bir zindân
Gördüm ol mey-kededen çekmiş ayağı rindân
- 66 Kaldım ol yerde ta'accüble ġarîb ü bî-kes
Ne bir insân bulunur anda ne hayvân u ne ses
- 67 Nâ-gehân girdi kapudan içerye bir pîr
Mağdemoyle dil-i vîrânımı kıldı ta'mîr
- 68 Didi ey 'âkıl-i bî-çâre nedür bu hâlet
Niçün itdün bu harâbâta bu rütbe raġbet
- 69 İşidince bu sözi ben de didüm ey dâna
Saña takrîr ideyim hâlimi diñle cânâ

- 70 Eyledim derdimi bir bir añla hüzni ile beyân
İltifât-ı nigeht-i rahmına kıldı şâyân
- 71 Didi mey-hâne mi şanduñ buña dünyâ dirler
Kimse ta'bîr idemez hâlini rû'yâ dirler
- 72 Kânı ol câm ile ol meclis o sâzlar kande
Kande mey kande o maḥbûb o nâzlar kande
- 73 Bir hevâdur senüñ ol ney deyü gûş eyledigüñ
Neş'e-i fânîdür ol mey deyü nûş eyledigüñ
- 74 İşte maḥbûb didigüñ bâ'ış-i farḫ-ı şehvet
Bilür erbâbı anı cüz'î iderse dikkat
- 75 Dil-i vîrânımı yapsam deyü çok sa'y itdi
Yıkılup hep bu ḫarâbâta gelenler gitdi
- 76 Varsa 'irfânüñ eger añla cihânı sesi kes
Reng ü bûyına anuñ eyleme bîhûde heves
- 77 Böyledür 'âlemüñ ey 'ârif-i kâmil hâli
Hâlûñi añla hemân eyleme kıl ü kâli
- 78 Beni nuşl-ı hikem-âmîz ile irşâd itdi
Dil-i maḥzûnımı şâd eyledi çıkdı gitdi
- 79 Ben de ol şevk ile oldum o zamân 'âzim-i râh
Küpedir gûşıma Râsiḫ o naşîhat her gâh
- 80 Kışşadan hisse alup ḫayr ile yâd olma merâm
Oldı Şevkiyye daḫi işte bu beyt ile tamâm

Şâ'ir-i Mâhir Çavuş Sâmî 'İzzet Efendi

Çukadâr Ağa Müşârün-ileyh İbrâhîm Râsîh Ağa Birâderi Mekteb-i
Harbiyye-i Şâhâne Fârisî Hâcesi Seferlili Şâ'ir-i Mâhir Çavuş Sâmî 'İzzet
Efendi

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 'İd-i vaşl içün o sîmîn-bere kurbân oluruz
Yine tennûr-ı gam-ı âhda biryân oluruz
- 2 Gâh şem'-i ruḥunuñ biz daḥi pervânesiyüz
Gül-i ruḥsârına geh bûlbûl-i nâlân oluruz
- 3 Kûlḥan-ı gamda yanan zerrece ḥâlim bilemez
Tâb-ı ḥurşîd-i ruḥ-ı yâr ile sûzân oluruz
- 4 Reft olur kayd-ı hicâbdan dil-i zâr eyleme âh
Biz de himmet ile âzâde-i devrân oluruz
- 5 Dâniş'e pey-rev olup vâdî-i ma'nîde yine
Sâmî naḥcîr-i mezâmîne nigh-bân oluruz

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Tâ temelden bir yıkık vîrâne kim gönlümdür ol
Rûz u şeb bûm-ı cefâya lâne kim gönlümdür ol
- 2 Ceyş-i müjgânuñ şalar gûyâ kapar ol sîneme
Çeşm-i Tâtârûña menzil-ḥâne kim gönlümdür ol
- 3 Fikr-i va'd-i nûş-ı şahbâ-yı leb-i la'lûñ ile
Cân u dilden nâzır-ı peymâne kim gönlümdür ol

- 4 Reh-rev-i deşt-i cünûnum ben hevâ-yı hatt ile
Târ-ı zülfûñ bestesi dîvâne kim göñlümdür ol
- 5 Rahm ider yok derdim açsam yâre de ağyâra da
Bir acır var Sâmî-i nâlâna kim göñlümdür ol

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Yâr ile zevk-i mülâkât eylemek ister göñül
Şevk ile imrâr-ı evkât eylemek ister göñül
- 2 Nüşa-i rûyuñ dile ta'lîk idüp şerh eyledim
Cümle terkîb-i izâfât eylemek ister göñül
- 3 Şaştına düşdükçe tîr-i âh-ı cân-kâhın urup
Hâne-i haşmı harâbât eylemek ister göñül
- 4 Çille-i sahtuñ kemân-âsâ 'aceb mi çekdiğim
Kadd-i gerdûnı iki kat eylemek ister göñül
- 5 Himmeti pest ise de ol şâ'ir-i sıhr-âveruñ
Dâniş'e Sâmî'yi mir'ât eylemek ister göñül

[338]

Velehû

(Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fa'ûlün)

- 1 Hânçer-be-kef ol kaşı kemân yanıma geçdi
Tîr-i müjesi tâ hedef-i cânıma geçdi
- 2 Gördüm gazaḫ-âlûde rakîb ile geçende
Bildim ki o kâfir beni cânânıma geçdi

- 3 Üftâdene hiç gün yüzi göstermedüñ ey meh
Bârân-ı firâķuñ dil-i sûzânıma geçdi
- 4 ‘Arz itdim aña hâl-i dili eyledi şefkat
Bir kerre niyâzım hele sultânıma geçdi
- 5 Pür-neş’eyim ol pâdişchim dirmiş işitdim
Sâmî de benim defter-i dîvânıma geçdi

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Bûs-ı hâl-i ruķı va‘diyle inandırdı beni
Aldı naķd-i dili biñ dekle dolandırdı beni
- 2 Kāngı sûya ‘acebâ gitdi bu gice diyerek
Buldum ammâ o mehi hayli arandırdı beni
- 3 Çaldı bal ağızıma şehd-i lebini va‘d iderek
Lezzet-i şohbet-i la‘liyle yalandırdı beni
- 4 Geçdim o mâh-vesûñ fikr-i vişâlinden ben
Va‘de-i kizb ile cânımdan uşandırdı beni
- 5 Virmedi ruķsat o meh Sâmî-i dil-dâdesine
Şarılursuñ deyü vâfir oyalandırdı beni

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Hedef-i sînesi biñ zaķm ile meşhûn o biziz
Tîr-i hûn-hâruñ ile hâli dige-gûn o biziz

- 2 Eyley ümmîd-i vişâl aldanup eltâfa göñül
Deyn-i dūr-ı kerem-i va‘de-i kemmûn o biziz
- 3 Merhem-i vuşlat içün yâreye minnet itmem
Yâre-i zâcret ü miñnet ile memnûn o biziz
- 4 Fikr-i la‘l-i leb-i şîrînüñ ile Ferhâdız
Neş‘e-i leylî-i zülfüñ ile Mecnûn o biziz
- 5 Hâzret-i Behcet ile Dâniş‘e Sâmî tañsîn
Tavr-ı eş‘ârda bîgâne-i mazmûn o biziz

[339]

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 O bütüñ dîdesi şâhâne degildür de nedür
Bulunur mı eşî bir dâne degildür de nedür
- 2 İtmedi ‘arz-ı cemâl ‘âşıkına hiç bir gün
Ğayri ol meh bize bîgâne degildür de nedür
- 3 ‘Aşkuñ ile yanar âteşlere her dem dil-i zâr
Şem‘-i ruhsârûña pervâne degildür de nedür
- 4 Reh-rev-i deşt-i cünûn oldı mişâl-i Mecnûn
Göñlümüz baķ hele dîvâne degildür de nedür
- 5 Keyf-i la‘lûñ dilime nitdigini fark idemez
Mey-i ‘aşkuñ ile mestâne degildür de nedür
- 6 Tîr-i müjgânını işletdi ciger-gâhımıza
Kaşdı Sâmî o mehûñ câna degildür de nedür

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Rûy-ı berrâķuñı ey mihr ü kamer-fer göster
Zülf-i şeb-rengüñ açup mâh-ı münevver göster
- 2 Micmer-i dil yanar âteşlere ey merdüm-i çeşm
Dîde-i ‘âşıkâ bir hâl-i mu‘anber göster
- 3 Esb-i nâzuña binüp çık da şehâ meydâna
Hurde işler yapup etrâfa hûnerler göster
- 4 Sîne-i şâfuñı aç câm gibi baksunlar
Çeşm-i üftâdeye mir‘ât-ı Sîkender göster
- 5 Sâmî-i tûtî gibi ehl-i sühan çok am mâ
Dâniş-âsâ baña bir nâţıkâ-perver göster

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Tîr-i gamze hedef-i sînemize pes geliyor
Yine cân almağa ebrûsı muķavves geliyor
- 2 Bezm-i nahvetde o şeh nâz ile itdikçe hırâm
Gûşıma evc-i sitignâda ‘aceb ses geliyor
- 3 Öyle şâhâne-edâ öyle hümâyûn-meşreb
Gamla âvâze-i ‘uşşâķ aña pes geliyor
- 4 Yine fitne bırağur ise raķîb şâyed ki
Şohbet-i meclisi ağıâr amân kes geliyor

- 5 Şayd-ı şebbâz-ı me'âl itse nola Sâmî-i zâr
Tab'ına himrnet-i üstâd-ı müderres geliyor

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Dil-i sengîni anuñ gerçi ki âhen gibidür
Hele ğayre nazaran olsa da ehven gibidür
- 2 Târ-ı gisûya idelden dil-i dîvâneysi bend
Hâşretüñle müjeler çeşmime sûzen gibidür
- 3 Tek ben ol murğ-ı feşâhat ile hem-bezm olayım
Ne kadar dîk maḥall olsa da gülşen gibidür
- 4 Yandı tennûr-ı firâkuñda dilim oldu kebâb
Âteş-i derd ü ğamuñ sûziş-i külhan gibidür
- 5 Hâl-i müşgînüñe üftâdeler içinde yine
Sâmî bendeñ ki hele 'aşkuñ ile ben gibidür

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Bu kadarca heves-i kâkül-i şeb-gûn yetişür
Çekdigim miḥnet ile çille-i gerdûn yetişür
- 2 Murğ-ı dil seyr-i çemen-zâra ne hâcet gitmek
Baña ol naḥl-i gül-i nâz ile meşhûn yetişür
- 3 Bu sene ol şehe 'arz itmek için nev-bâve
Bâğ-ı fikrimde biten mîve-i mazmûn yetişür

[340]

- 4 Gözlerimden gam-ı hecrûñ ile kan dökdigime
İki şâhid saña bu dîde-i pür-hûn yetişür
- 5 Leylî-i zülfüñee şân virmek ise kaçduñ eger
Saña Sâmi gibi cân-dâde-i Mecnûn yetişür

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Çeşm-i fettânuñı gâyet ile şâhir bilürüz
Şan‘at-ı fitnede gamzeñ gibi mâhir bilürüz
- 2 Gerçi söz yok leb-i şîrînüñe ammâ bizler
Şohbeti dîde-i mestâneye ‘da‘ir bilürüz
- 3 Niyyetüñ ‘âşıkunîmânını hep yağmâdur
Nâz ile itme tecâhül anı kâfir bilürüz
- 4 Keremüñ bendeye hiç yok dimeziz lâkin
Olsa da luḡfuñı üftâdeye nâdir bilürüz
- 5 Remz ile bildür aña kâşif-i dil mazmûnın
Sâmi olduğça seni biz yine şâ‘ir bilürüz

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Şerbet-i vaşluñ ‘aceb mi diseler şadra şifâ
Nûş-ı dârû-yı lebûñden nice biñ derde devâ
- 2 Bâğ-ı hüsnüñde temâşâ ile geçdi göñlüm
Bulmadım zerrece ey lâle-ruḡum bûy-ı vefâ

- 3 Tîr-i fûrkat hedef-i sînemi kıldı mecrûh
Çekene çille-i cevruñi şalâ ey kaşı yâ
- 4 Ne füsûn eyledi ol sâhîr-i çeşmüñ bilmem
Bir nighle alup 'aqlım beni itdi şeydâ
- 5 Nutk-ı cân-bahşuñ ile ey şeh-i 'Îsî-dem sen
Sâmî'nüñ mürde-dilin lutf idüp eyle ihyâ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Fûrkatüñle eylesem ben çekdigim bir bir hisâb
Şerh-i cevruñ yalıñız olur muṭavvel bir kitâb
- 2 Âteş-i derd-i firâkuñla yanup bu mülk-i ten
Germî-i tennûr-ı 'aşkuñla ciger oldı kebâb

[341]

- 3 Revnağ-ı hüsnüñ gidermez rûyuña haṭ gelse de
Girse de zâ'il olur mı ebre nûr-ı âfitâb
- 4 Ben gibi revnağ virür mi hâle-i âgûşına
Burc-ı 'akrebde gezerken ol meh-i 'âlî-cenâb
- 5 Baḥr-ı 'ummân oldı Sâmî'nüñ sirişki hecr ile
Nola hulyâ-yı ruḥuñla itse ey meh âfitâb

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Enderûn-ı sînede derd-i dile tîmâr güç
Dârû-yı vaşluñla da olmağ çerâğ ey yâr güç

- 2 Gâh cevır eyleser geh lûtf eylesün o kaşı yâ
Çille-i hicrânını çekmek anuñ her bâr güç
- 3 Bendeyem şad şevk ile dergâh-ı vâlâsında ben
Da'vî-i 'aşkı o şûhuñ ey dil-i nâ-çâr güç
- 4 Merhem-i lûtfuñ dirîğ itme amân dâğ-ı dile
Sînede zahm-ı hadeng-i gamze-i hûn-hâr güç
- 5 Eylemek tazmîn Muhîtt-i nûkte-gûyuñ mısra'ın
Sâmîyâ hadduñ degüldür öylece etvâr güç

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 O dilber 'âşıkı bak niyyet-i fedâda gezer
Hulâşa tab'ı anuñ böyle bir edâda gezer
- 2 Şan iki şehper olup hecr-i yâr u ta'n-ı 'adû
Hevâ-yı hatt ile murğ-ı dilim hevâda gezer
- 3 Göñül ki pey-rev-i Mecnûn gamuñla tağlarda
O leylî zülf yine vâdî-i cefâda gezer
- 4 Bize gelince olur esb-i nâz u hışma süvâr
Raķîb ile vefâda hemân piyâde gezer
- 5 Yaķar hırâm ile göñlüm ol âteşîn-ruhsâr
Görülmemiş işi Sâmî harîķ-i âde gezer

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Ney gibi nâle-künân ister iseñ işte kuluñ
Ger giriftâr-ı figân ister iseñ işte kuluñ
- 2 Dâ'imâ çille-i cevruñ çekerek ey kaşı yâ
Cevr ile kıddi kemân ister iseñ işte kuluñ
- [342] 3 Gördigi serv-kadûñ pâyına şu gibi aķar
Mâ'il-i tâze fidan ister iseñ işte kuluñ
- 4 Âteş-i 'aşķ ile her rûz u şeb ey pâdişehim
Kûlhan-ı ğamda yanan ister iseñ işte kuluñ
- 5 Bâĝ-ı hûsnûñde figân eyleyecek Sâmî-veş
Bûlbûl ey ğonca-dehân ister iseñ işte kuluñ

Velehû Müfred

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Yanıyor sine sine sîne nedür bu diyerek
Aradım semt-i dili bir yanar âteş buldum

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

'Ayneyk takup dîde-i ğam-dîdeye Sâmî
Dik dik niçün ol meh-veşe dört gözle bakarsın

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Kaşdı tîr-i müjeñüñ sîne-i sûzâna mıdur
Ğarazuñ ey kaşı yâ yoħsa dil ü câna mıdur
- 2 Erre-i ĥasret-i zülfüñ ile şad-çâk itdüñ
Göñlümüz kâkül-i hecrüñle ģamuñ şâne midür
- 3 Lâle-veş sînemi pür-dâĝ-ı elem eyler o şüh
Dâ'imâ meyli 'aceb zevk-i çerâĝâna mıdur
- 4 Dil-i âvâreyi gök kândîl ü lâ-ya'kıl iden
Leb-i mey-ĝün mı yâ dîde-i mestâne midür
- 5 Hâtife vâdî-i tanzîrde pey-rev olmuş
Bilemem Sâmî-i bî-çâreyi dîvâne midür

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Ruķebâ mültefet-i ni'met-i bî-ĝâyesidür
Zehr-i tîĝ-ı ĝazabı 'âşıkınıñ vâyesidür
- 2 Ĥať degül gird-i ruħında o mehuñ zâhır olan
Şâhbâz-ı nigeħüñ bâl ü peri sâyesidür
- 3 Bend idüp kâküle dil-dâdeyi ol meh oyalar
Zülf-i ĥam-der-ĥamınıñ bir o da pîrâyesidür
- 4 Nakş olaldan o şehüñ tıfl-ı ĥayâli çeşme
Dâne-i eşk virür dîdelerim dâyesidür

- 5 Hûn-ı eşki şınf-ı zer-ger-i 'aşkuñ Sâmi
Tamlâ yâkût gibi eldeki sermâyesidür

Velehû

(Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fa'ûlûn)

- 1 Ağyâr girüp araya işe karışınca
El ölçdi bütün kâle-i vaşlı karışınca
- 2 Yüz karalığı oldı mehe şanma kelefdir
Hurşîd-i cihân ile hüsünde yarışınca
- [343]
- 3 Şan sa'd ile naḥs itdi kırân burc-ı felekde
Ol mehle benim kevkeb-i bahtım karışınca
- 4 Ağyâr gelür hâtıra râhat mı virür hiç
Hulyâda hayâliyle daḥi dil şarışınca
- 5 Var sen de edeble o kerem-pervere Sâmi
Luṭfın görür elbet hele herkes varışınca

Velehû

(Fe'ilâtûn Fe'ilâtûn Fe'ilâtûn Fe'ilûn)

- 1 Dil hamûşî-i leb-i nâzüki rencîdesidür
Neş'e-dâr-ı süḥan-ı gevher-i sencîdesidür
- 2 Yerdeki yüze başılmaz dinür ammâ kuluñuñ
Ayak altında kalan cebhe-i mâlîdesidür
- 3 Heṭ degül zâhir olan taraf-ı leb-i âlinde
'Âşkuñ târ-ı şu'â'-ı nigh-i dîdesidür

- 4 Ca'd-ı miskîndür iden 'âşıkâ îrâş-ı zarar
Genci hüsnuñ var ise ejder-i pîçîdesidür
- 5 Hâlimi ben bilemem nemdir iden fâş hele
Sâmî'nüñ eşk-i ter-i dîde-i gam-dîdesidür

Velehû Kıt'a Der-Hakk-ı Hademe Resmi

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

- 1 Mümkün mi ki taşvîr ide Bihzâd bu resmi
Ressâm-ı kader eylemiş inşâd bu resmi
- 2 'Uşşâka vefâ şüreti vechinde muşavver
Bir 'âdet-i nev eylemiş îcâd bu resmi

Velehû Der-Hakkı Yanar Âteş İbrâhîm Efendi

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

Dağı gülzâr-ı İbrâhîm ü nâz u şîvesi dil-keş
Fîrâkı nâr-ı Nemrûd iştîyâkı bir yanar âteş

Velehû Kıt'a

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Zeyn idüp sünbülle gülzârûñ bu yüzden vir revâc
Zülf-i müşg-efşânûñı ya'nî ruh-ı âl üzre saç
- 2 Dil virür bakan kumâş-ı hüsne râh-ı 'aşkda
Bu'l-'acebdür kim alurlar dîde-bândan bunda bâc

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtû Mefâ'ilû Fâ'ilün)

Herkes zamânını gözedür irtihâl için
Vaḳti gelince ḥasteleii bir bahânedür

Velehû

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

Kumandâ-yı nige hle süngi tavranmış meger çeşmân
Dil aldı ordu kurdı şahın-ı sînemde şaf-ı müjgân

[344]

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtû Mefâ'ilû Fâ'ilün)

'Arz eyledikçe yârem açar yâre bir dahî
Ben zaḥm-ı sînemi açamam yâre bir dahî

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Bezm-i 'âlemde meserret baña cânân iledür
İnbisât-ı ezelf vâsıta-i cân iledür
- 2 Kâfirî ğamzesi çok kimseleri itdi esîr
Bu reviş mülk-i derûna şaf-ı müjgân iledür

Seferlili Şarıkçı Yamağı Ankaralı Küçük Hâfız Dimekle
Ma'rûf Şâkıb Efendi

Mısrâ'

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

Bırakmam kayd-ı zülfüñ lâyıq-ı zencîr olursam da

Şarkı Güftesi

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Ey lebi gönca 'izârı sûsen
Ėam yimezdim beni cüz'î sevsen
Bu revâ mı ki rakîbi sevsen
Ėam yimezdim beni cüz'î sevsen

2 Gerçi hicrân ile yakduñ cânım
Şöyle ki tâ-be-seher giryânım
Cümlesi kayd degil sultânım
Ėam yimezdim beni cüz'î sevsen

3 Her ne emrûñ ki olursa mümkün
Dil ise hâk-i derûñde sâkin
Ėaraşım şekve degildir lâkin
Ėam yimezdim beni cüz'î sevsen

4 Çâre ne oldı bir işdir eyvâh
Şâkıb'a nâfile küsme ey mâh
Çihre itseñ dağı şimden-girü âh
Ėam yimezdim beni cüz'î sevsen

Velehû Ğazel

(Mef'ûlû Mefâ'îlû Mefâ'îlû Fa'ûlûn)

- 1 Ey dil bu kadar nâle vü feryâd nedendir
İtmek emeli kendüye mu'tâd nedendir
- 2 Bir dil bilene hâl-i dili söyler idim âh
Bilse idi dil-i zârımı nâ-şâd nedendir
- 3 Biñ kerre kırar şîşe-i kalbim o perî-zâd
Ğayri anı âdem deyü ta'dâd nedendir
- 4 Perçem yeter artar idi bu baht-ı siyâha
Haţtuñla yine zulm-i nev-îcâd nedendir
- 5 Gün görmedi devrinde o mâhuñ dañi Sâkıb
İster yine dil devrini bî-dâd nedendir

Taĥmîs-i Ğazel-i Çukadâr Aĝa Seferlîlî İbrâhîm Râsiĥ Aĝa

(Mefâ'îlûn Mefâ'îlûn Mefâ'îlûn Mefâ'îlûn)

- 1 Bulunmaz cilve vü nâzı anuñ serv ü şanavberde
Şeker güftârınuñ reşk-âveri kâd-i mükerrer de
[345] Nice mecbûr-ı ĥüsn ü ânı olmam gördigim yerde
Gelüp nâz ile bir söz söylemiş var kim o dilber de
Lisânı bûlbûle ĥayret virür reng-i ruĥı verde
- 2 Yakışmış câme-i zîbâ tokunmuş çeşm-i bûlbûlden
Bitürmüş dâne-i kudret iki ĝisûyı sünbûlden
Gelür bûy-ı maĥabbet koĥlasañ ol hâl-i fûlfulden
Ĥamîr-i mâyesi taĥmîr olunmuş nûkhet-i gülden
O verd-i bâĝ-ı 'işve şîve vü nâz ile perverde

- 3 Yeri var derdimi yansam yakılsam bu kıyâfetle
Dil-i maḥzûnı memnûn itmedi lutf u 'inâyetle
Çalup 'aql-ı perîşânım nigâhı bir işâretle
Nola leb-rîz olursa zaḥm-ı dil ḥûn-ı şikâyetle
Bulunmaz rişte-i müjgânınuñ te'sîri ḥançerde
- 4 Hemân eczâ-yı aşliyyeñ olup gül-âb ile taḥmîr
Ḥulâsa cismüñi billûra koymuş eyleyüp taktîr
Senüñ bûy-ı dil-âvîzûñ ne mümkün eylemek ta'bîr
Demâg-ı ârzûyı eylemez müşg-i Ḥuten ta'ûr
Hevâ-yı kâkül-i 'anber-şemîmüñ var iken serde
- 5 Uşandurdu beni cân u cihândan şıklet-i cevruñ
Zebân-ı ḥâmenüñ kaṭ'î cevâbı şıḥḥat-i cevruñ
Silindi levḥ-i dilden lafz-ı ma'nâ-şûret-i cevruñ
Unutdurdu baña ḥarf-i recâyı vuşlat-ı cevruñ
Fakaṭ âh u niyâzı el-amân kalmışdur ezberde
- 6 Şarâb-ı 'aşk ile mest-i müdâm itdükte âfâkı
Mey-i la'l-i lebûñle bâb-ı dil vîrân-ı müştâkı
Görünsün sâk-ı billûruñ bizi geçme amân sâkî
Nüvâzişler idüp memnûn-ı iḥsân itdüñ 'uşşâkı
Unutduñ mı 'aceb yoḥsa fakîruñ yok mı defterde

[346]

- 7 Bu bîmâruñ idüp tîmâr ey nabz-âşînâ-yı seng
'Îlâc-ı merhem-i lutfuñ dil-i zâra devâdır pek
Ne lâzım Şâkıb'ıñ böyle gelüp de teşne-leb gitmek
Revâ mı şerbet-i la'l-i lebûñ şimdi dirîg itmek
Efendim sen düşürdüñ Râsiḥ-i gam-ḥâruñ derde

Velehû Müfred

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Seni bu rûtbe yakınca güneş ey mâh-likâ
O zavallı güneşi sen ne kadar yakduñ ola

Velehû Güfte-i Şarkı

(Müstef'îlâtün Müstef'îlâtün)

- 1 Luṭf eyle cânım söyle nedür bu
Teshîr-i dil mi ol çeşm-i câdû
Ağyâra olma pehlû-be-pehlû
Atma omuzdan mânend-i gîsû
Varsa ḥaṭâmız ey vahşî âḥû
- 2 Çün şâne gönlüm şad-pâre pâre
Şerḥ eylemekden sen yâre yâre
Degdimse 'afv it ben zülf-i yâre
Atma omuzdan mânend-i gîsû
Varsa ḥaṭâmız ey vahşî âḥû
- 3 Korkma rakîbe tel kırmadım ben
Yapılmasun bu luṭf ile senden
Dûr itme gönlüm tûl-i emelden
Atma omuzdan mânend-i gîsû
Varsa ḥaṭâmız ey vahşî âḥû
- 4 Şâkıb kuluñdan bir iş mi kaçma
Ey âyine-rû esrârı açma
'Aklı perîşân eyleme saçma
Atma omuzdan mânend-i gîsû
Varsa ḥaṭâmız ey vahşî âḥû

[347]

Velehû Güfte-i Şarkı

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün)

- 1 Ey sâkî-i Cem neş'e-i mül tâze yetişdi
Gülzâr-ı ümîdimde o gül tâze yetişdi
Maḥmûr idi mestâne gönül tâze yetişdi
Gülzâr-ı ümîdimde o gül tâze yetişdi

- 2 Göz dikdim anı eşk-i dü-çeşmimle büyüdüm
Bülbül gibi nağme ile sînemde uyutdum
Bâğ-ı İremi hâr u hası cümle unuttum
Gülzâr-ı ümîdimde o gül tâze yetişdi
- 3 Maḥrem idemem gül yüzine bâd-ı şabâyı
Koklatmayayım kimseye nev-reste edâyı
Açdı lebini gonca-dehen diñle şadâyı
Gülzâr-ı ümîdimde o gül tâze yetişdi
- 4 Şâkıb o ten-i nâzüke gül ile tokunma
Şebnem gibi bâr olma şaḳın üstine konma
Ey bülbül-i şûrîde şaḳın pençeñi şunma
Gülzâr-ı ümîdimde o gül tâze yetişdi

Velehû Ez-Ğazel

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Gelür vicdânıma bî-ḥarf ü şavt-ı ey pey-ender-pey
Diler cân u dili kâlâ-yı vaşla pey pey-ender-pey
- 2 Neğamda her demimde hây u hûy ile süḥan-sâzım
İderken ol melek-ḥû nefḥ-i şûr u mey pey-ender-pey
- 3 Yarar belki dil-i mecrûḥıma cânâ dirîğ itme
Baña ol sîne-i kâfûrdan olsun key pey-ender-pey
- 4 Cigerden ḥûn akar çeşme kesilmez mâ-cerâ ey dil
Der-i mey-ḥâneye cûyân olan çün-mey pey-ender-pey
- 5 Felekde necm-i Şâkıb mı dönen ey mâh-ı devrânım
Niğâh-ı iltifâtuñla döner her şey pey-ender-pey

Tahmîs-i Gâzel-i Neccâr-zâde Kâdî-'asker Tevhîd Efendi

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Yüz bulup şarkındılık itdi haîâ-yı perçemün
Çıkdı başdan fes daîi oldı fedâ-yı perçemün
Lâyık-ı iklîm-i hüsnüñdür bahâ-yı perçemün
Sünbül-i bâğ-ı melâhat nev-edâ-yı perçemün
Tûğ-ı şâh-ı şâhândur zînet-fezâ-yı perçemün
- [348]
- 2 Mû-şikâfân-ı hüner-mendân kıl ü kâl ile
İztırâb-ı hâl-i zârım pîç ü tâbımdan bile
Nâr-ı 'aşkuñ rahne virdi 'unşur-ı âb u gile
Gûl-i zihn oldı hayâl-i zülf-i mergûlün dile
Deşt-peymâ-yı cünûn kıldı hevâ-yı perçemün
- 3 Şâh-ı Fes oldıgını bâd-ı şabâ tebrîk iden
Şarşar-ı âh-ı derûnumdur benim taîrîk iden
Vaşf-ı dâğuñ hâme-dâr-ı râkımı târîk iden
Hâtırım teşvîş fikrim ol kadar bârîk iden
Gûft-gûy-ı na't-sâzândur berây-ı perçemün
- 4 Reşhası mı nâvdân-ı göñlüme nâmı viren
Eşk-i çeşm-i 'âşıkân mı yoîsa kim tatvîl iden
Turra-i tarrârufı arar tarar şâne neden
Âb-ı hayvânî-i deycûrîden âyâ gayriden
Gülşen-i hüsnüñdeki neşv ü nemâ-yı perçemün
- 5 Murğ-ı cân şaydına mârânı tuzağıñ mı nola
Bildigim bu 'ilm-i sîmyâ degmedi hiç bir pula
Bir raşadla mağribîler vefk-i dil-hâhım bula
Bend-i zencîr-i dil-i 'âşık ola yâîud ola
Genc-i vaşlına tılısm ef'î likâ-yı perçemün

6 Dûd-ı âhı kadr-i leyl-i zülfûñ içündür belî
 Merdüm-i çeşm-i sevâd-ı Kays'a vardır medhâli
 Şırmadan tâ sürmeye dek aradım her bir teli
 Baht-ı 'âşıkdan siyeh bî-reyb bilinmezdi velî
 Kalb-i bî-rahmından ol zulmet-serâ-yı perçemüñ

7 Ğarķa-i envâr Şâķıb aķter-i nâhîdinüñ
 Dâne-i eşki yetîmâna olup tebrîdinüñ
 Mâyesi bârân-ı nîsân gevher-i ümmîdinüñ
 Dürr-i ma'nî zâde-i tab'ı olur Tevhîdî'nüñ
 Mevc-hîz oldukça deryâ-yı ziyâ-yı perçemüñ

Tesdîs-i Ğazel-i Şâhîn Girây

(Müfte'ilün Fâ'ilün Müfte'ilün Fâ'ilün)

1 Yâr ki bu sînemüñ derdine olur devây
 Âh ide mi rûz u şeb hasret ile bu gedây
 Yâr girüp araya oldum o mehden cüdây
 Vuşlat-ı cânân içün cânımı virdüm Girây
 Yâr gelüp 'âşıkun menzisini kılsa cây
 İtmeye mi gün yüzi dîdeleri rûşenây

[349)

2 Yanışı ser-tâ-be-pây şevķ ile leb-rîz gibi
 Yansa göñül nârına zerre-i nâçîz gibi
 Tâ şehirî âh ide murğ-ı şeb-âvîz gibi
 Başlaya âvâzeye nağme-i nikrîz gibi
 Yanaşup ol mâha yâ hânçer-i ser-tîz gibi
 Eylese ağıârının sînesini hem-ķü nây

3 Ya nolur âh u fiğân alma dil-i zârdan
 Semt-i cefâya daķi gitme bu ğam-hârdan
 Yandı yakıldı saña 'ârız-ı ruhsârdan
 Eyleme mehcûr amân 'âşıkı dil-dârdan
 Yan virüp ey meh-likâ kaçma bu ğam-hârdan
 Âteş-i hicrânına yanmaķı görme revây

- 4 Yavru iken kondurur pençe-i şâhî kola
Tâc-ı ser-efrâza şâyeste vü lâyıķ ola
Saltanat-ı devletüñ haylini bende bula
Destine alsa revâ her-dü-serâmı nola
Yâver olursa eger lutf-ı Hudâ bir kula
Bir pula muhtâc iken dehre olur pâdişây
- 5 Yâr olanuñ hikmetin gör ki aña mâ'iliz
Mîve-i vaşlı içün dergehine sâ'iliz
Biz ki rızâ bâbınuñ bendesiyiz zâ'iliz
Gerçi ğam u derdine hamd ile biz hâ'iliz
Yâr dilerse eger sînemizi kâ'iliz
Tek bizi ol meh-liķâ lutfına kılsun sezây
- 6 Yâr ser-i kâküle cân ile râğıbliĝım
Kendimi bilmem dağı söylerim 'âşıklıĝım
Ğayri güzel sevemem başkaya tâ'ibliĝım
Yolına cân virme mi cümle-i ĝâlibliĝım
Yaz semender gibi bâĝına tâlibliĝım
Ey kalem 'arz it eger diler ise dil hümây
- 7 Yâ meh ü encüm midür dîde-i şevķe tolan
Hâne-i târķimi nûr ile memlû kılan
Yohsa bu âyîne-i sır mı ki revnaķ bulan
Hâşılı bu vechile hüsni mi gönîlüm alan
Yâ meh-i rahşende mi dehre ziyâ-bahş olan
Tal'at-ı rûyuñ mıdır 'âleme viren cilây
- 8 Turrâ-i tarrârını şalmıyor ısrâr idüp
Cehlini işbât ider da'vî-i tekrâr idüp
Göz süze mümkün midir zâhiri izhâr idüp
Ğayri ne hâcet ki ben söyleyem ikrâr idüp
Yâ lecc idüp müdde'î gün yüzün inkâr idüp
Eyler idi 'aybını 'âķıl ise zerre rây

- 9 Yâreli sînesini kimisi şerha gider
 Kimisi cân u seri virmege ruḥşat diler
 Her biri hâlince bir şâhib-i şan'at geçer
 Sâkıb'ı seyr it felek devrini seyrân ider
 Yâre ider ehl-i 'aşk tırmayup 'arz-ı hüner
 Nevbet-i 'arz-ı hüner sende mi Şâhîn Girây

Şâhîn Girây Fıkrası

Mel'ûn-ı merkûm, Şâhîn Girây'ın birâder-i mâder-be-ḥatâsı ve A'rec Aḥmed Girây'ın oğlu olmağla meşhûrdur. Birâderi hânlığında kalğay ve biñ yüz toḡsan bir senesi taşdıḡ olunan şurûṡ-ı serbestiyyet seyyi'esinde hem-mesleklerinden ba'zı ümerâ intihâbıyla ḥod-be-ḥod Kırım'a hân ve ka-ziyye bâb-ı 'âlîye 'aks itmesiyle ḥasbe'z-zarûre ḡapucıbaşı Rûhî Süleymân Ağa me'mûriyetle teşrîfât-ı seniyye iḥsân buyurulmuş idi. Biñ yüz toḡsan altı senesi Kırım ahâlîsi bunun i'dâmına ittifâken kıyâm itdiklerinde Rusya ülkesine firâr ve Rusyalunun i'ânesiyle hânlık mesnedini tekrâr telvîse ḡaşr-ı iktidâr itmiş idi.

Bin yüz toḡsan sekiz senesinde bu maḡûlelerin si'âyeti ve tâ'ife-i mülğâ ve devlet kâr-güzârlarının isâ'etleriyle ülke-i Kırım'ın külliyyen eyâdî-i düşmene giriftâr olmasına mel'ûn-ı merkûm sebep-i müstakîl olduğdan soñra biñ iki yüz bir senesi Rusya diyârından çıkarak utanmadan memâlik-i maḡrûse-i devlet-i 'aliyyeye vuşûlünde Rodos cezîresine nefy ü iclâ ve sene-i mezbûre şevvâlinde cezîre-i mezbûre muḡafızı bulunan Ġazî Hasan Beg cezâyır-ı mülḡakayı me'mûren geşt ü güzârında Rodos nâ'ibi bulunan meşhûr Sünbül-zâde şâ'ir Vehbî Efendi'ye ḡitâben işâbet-efzâ-yı sünûḡ u şudûr iden fermân-ı 'âlî mûcibince Şâhîn Girây-ı ihânet-fezây i'dâm olunacağını istifhâm ve iftirâs itdigi anda tıynet-i rediyye ve fıtrat-ı rezîle-i deniyyesinde merkûz olan 'adem-i mübâlâtı i'lânen bu kerre de Fıransa devletinin Rodos'daki ḡonsolos-hânesine firâr ile ihtifâ itdigi nâ'ib-i mûmâ-ileyh istiḡbâr ile merkûmun ḡükûmete teslîmi iltimâsına dâ'ir ḡonsolos-hâneye yazdığı tezkireye ḡarşu mûcâb olamadığından ba'zı kuvve-i cebriyye tanzî-

miyle konsolos-hâneye [351] irâ'eye niyyet-i 'azîmet-i hayr-iltimâsı üzerine hâ'in-i mel'ûn efendî-i mûmâ-ileyhe teslîm ile i'dâm ve ser-i maqtû'ı der-sa'âdete bi'l-irsâl cesed-i murdârı derûn-ı kal'a-i şâhânede kâ'in bir huf-reye ilkâ vü tağmîd ile güm-nâm idilmiş idi.

Teşâdüfât-ı garîbe-i 'ibret-nümâdan olmak üzere medfûn u maKhûr olduğu mezâr-ı bî-envârının karşısında kâ'in olup Kavalalar vakitinden kalma gâyet metîn ve müstahkem kâr-gîr kışla-i humâyûnuñ 'ahd-i Selîm Hân-ı Şâliş ve 'aşr-ı Maḥmûd Hân-ı Sâni'deki ta'mîrlerinden birinde kışla-i mezkûr hâricine birkaç halâ yapılması lâzım gelüp bunlar içün hafr olunan mahal merķûmuñ medfeni olduğu bilinmediği hâlde halâlar o çukura teşâdüf itdigini bu 'âciziñ üç seneden ziyâde Cezâyir-i Baḥr-i Sefîd eyâleti mutaşarrıflığında bulunduğım zamânda merkez-i idâreniñ Midillü'ye tahvîlinden evvel Rodos'da ârâm-ı 'âcizânem eşnâsında tersâne-i 'âmirede süfün-i humâyûn kapudânlığından neş'et iden mîr-mîrândan Rodos muḥâfızı esbak Şukrî Paşa merḥûmuñ kavaslarından iken Rodos'da kalarak Ahmed Fethî Paşa ve Şafvetî Paşa merḥûmlarıñ himmetleriyle kapucı başılık tahşil ve Rodos'da birinci vücûhluk i'tibârını kesb itmiş olan Hacı Hâfız Aga ve sâ'ir erbâb-ı vukûf ifâde ve maḥallini irâ'e itmişler idi.

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

İḥânet medfene varınca insânı rezîl eyler

Bu ḥaşlet şâhibin elbette mezmûm u zelîl eyler

me'âl-i mücerrebince merķûmuñ kahr u izâlesi yüz seneye resîde olduğu hâlde licâm-ı şebdîz-i kîlk-i istikâmet-silkiñ bu bahş-i fezâda keşîde-i 'înân-te'hîr-i tek ü pûsına muvaffak olunamadı. Fa'tebirû yâ uli'l-ebşâr.

Cümlesi Kırk Dört Olan Tâtâr Hânlarının Esâmîsi

Bu kazıyye-i 'ibret-âmîz mûmâ-ileyh Sünbül-zâde Vehbî Efendi Merḥûmuñ Tayyâre ismiyle dîvânında mestûr olup ber-vech-i âtî derc olunan

kaşîdesinden anlaşılar. İşbu Tâtâr hânlarının cümlesi kırk dört hândır. Bu tâ'ife içinde Mengli Girây, Mehmed Girây, Sa'âdet Girây, Devlet Girây-ı Evvel, Ğâzî Girây, Fetih Girây, Rezmî Bahâdır Girây, Ğâzî Girây-ı Şânî, İslâm Girây-ı Evvel, İslâm Girây-ı Şânî, Hacı Selîm Girây, [352] Devlet Girây-ı Şânî, Selîm Girây-ı Şânî, Kaplan Girây, Mengli Girây-ı Şânî, Selîm Girây-ı Şânî, Arslan Girây, Selîm Girây-ı Şâliş, Devlet Girây-ı Râbî', Kaplan Girây-ı Şâliş gibi içlerinden yirmi kadar kâr-güzâr zühûr idüp havza-i hükûmetlerinde iktizâsına göre bedeviyet ve medeniyete himmetle millet-i İslâmiyyenin şân u şöretini i'lâya hîdmet itmişler ise de ekşer emâret-i imtiyâziyyede vukû'ı görüldüğü gibi Kırım'da dahi evlâd u peder ve akribâ vü birâder beyninde hırş u hased-i hükûmet rekâbetiyle vukû' bulan lâ-yu'ad kanlı muhârebelerde pek çok nüfûs telef ve bu dâhiye Rusyalunun fûrcesine sebep olarak nihâyetü'l-emr Şâhin Girây mel'ûnı mel'ûniyetiyle koca bir pâdişâhlık mahalli elden çıkma ve esârât-ı İslâmiyyeye bâ'is olmağla kâffe-i muvâhhidîni rehîn-i esef itmegi netîce virmişdir. Ne'ûzu bilâh min şurûri zâlik.

Kaşîde-i Tayyâre-i Sünbül-zâde Mar'aşî Vehbî Efendi
Der-Tertîb-i Cezâ-yı Şâhin Girây-ı Bed-rây Bâ-İrâde-i Hümâ-yûn Ez-Cezîre-i Rodos Nüvişte

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- 1 Mü'eyyed eylemişdür tâ ezelden Hazret-i Bârî
Mu'allâ devlet-i 'Osmâniyân-ı ma'delet-kârî
- 2 Ne devlet kim veliyy-i ni'met-i 'uzmâ-yı 'âlemdür
Kim eylerse hıyânet der-kaşâdır seyf-i kâhhârî
- 3 İder Fir'avn-veş a'dâsını gark-ı yem-i hüsrân
Bu mülküñ hıfzı içün 'âdetullâh böyledür cârî

[353]

- 4 Bu devlet gibi manşûru'l-livâ bir salţanat yokdur
Tetebbu' eyledim her bir lisânda niçe esfârı
- 5 İder şâhib-şerî'at dâ'imâ alhkâmını te'yîd
Cihânda pîşvâ itdikleri-çün şer'-i muhtârı
- 6 O şâhân-ı 'izâmuñ cümlesi a'dâya gâlibdür
Ki kılmış her birin Hâk mazhar-ı esrâr-ı cebbârı
- 7 Huşûş cümleden mümtâz kılmış feyz-i Rabbânî
Cenâb-ı Hâzret-i 'Abdu'l-Hamîd Hân-ı cihân-dârı
- 8 Hudâvend-i mu'azzam şâh-ı Fârûkî-siyerdür kim
Yed-i kahrında vardur kuvvet-i bâzû-yı Kerrârı
- 9 Şehen-şâh-ı melek-manzar hidîv-i kahramân-peyker
Helâk itmiş Hülâgû Hân'ı bîm-i ceng ü peygârı
- 10 Süreyyâ-menzilet hürşîd-ţal'at mâh-şûretdür
Sezâ behrâm-ı çarh olsa rikâbında silah-dârı
- 11 Rüsûm-ı salţanat haşşîşa-i zât-ı hümâyûnı
Mülûkâne 'atâsı her edâsı cümle hünkârı
- 12 Muvaffâk eylemiş bir şadr-ı 'âlî-kadre kim Mevlâ
Müreccahdur Nizâmü'l-Mülk'e hüsn-i re'y ü etvârı
- 13 Süleymân-ı zamândur kim karîn-i Âşaf olmuşdur
Sikender'dür ki Hızr'ı reh-nümâ kılmış aña Bârı
- 14 O kuţb-ı salţanat hükm eylese edvâr-ı gerdûna
İder gerdüne-i seyr ü temâşâ çarh-ı seyyârı
- 15 Semender gibi mâhîler iderdi âteşi mesken
Mişâl-i ebr talîf eylese mâhiyyet-i nârı

- 16 Cihânda bâdir-i her lutfı dârû-yı hayât ammâ
Dil-i a'dâya te'sîr eylese zehri olur mârî
- 17 Levendânun ocağın bir nefesde eyledi berbâd
Söyündürdi celâdetle şerâr-ı nâr-ı eşrârî
- 18 Zuhûr-ı nuşret-i Yezdân ile mahv u helâk itdi
Nice Tâhir 'Ömer gibi Nuşayrî merd-i murdârî
- 19 Piristû-beççeler mâr-ı siyehden ihtirâz itmez
Cihâna men' itmişdür rüsûm-ı cevri ü âzârî
- 20 Hümâ-yı bî-hemâl-i himmeti zîr-i cenâhında
İder âsûde-i zıll-ı himâyet cümle aqtârî
- 21 Dilerse maṭbahı kuş-hânesinden bezl-i ni'metle
İder dil-sîr-i envâ'-ı ni'am şâhân-ı emşârî
- [354]
- 22 Eger sîmurğ-ı 'adli eyleseydi zîr-i şehbâle
Şikest eylerdi devrân beyza-i nüh-çarḥ-ı devvârî
- 23 'Ukâb-ı pençe-i şehbâz-ı kahrı ıztırâbından
Felek evcinde nesr-i tâ'ire dehşet olur târî
- 24 Hışâl-i Ca'fer-i tayyârî var 'anḳâ-yı zâtında
Çıkarmış âşiyânından nice 'ayyâr u tayyârî
- 25 'Adû-yı tîre-rûyî bir uçar kuş olsa da farzâ
Olur çengâl-i bâz-ı kahrınun elbet giriftârî
- 26 Hevâdan indirüp ez-cümle şehbâl-i kerâmetle
Kafes-bend eyledi Şâhin Girây-ı nâ-be-hemvârî
- 27 Tüyün düzmek hevâsında gezerken dūş olup dâma
Şikest oldı per ü bâli kırıldı çeng ü minḳârî

- 28 Nevâl-i salţanatdan kuş südiyle beslenüp âhir
Kımız içdükde izhâr eyledi küfrâne inkârı
- 29 Ni'am-perverde-i Rûsum deyü söylerdi bî-pervâ
Bir iki gün yiyüp içmekle hûk u hamr-ı küffârı
- 30 Geyüp kuzgun siyâhî câmeler râhib gibi şatmış
Teşebbüş idecek esbâbdur eşvâb-ı füccârı
- 31 Niķâbıyla 'uyûbın setre sa'y eylerdim ammm kim
Yüzinden perde şıyrıldı beyâna çıkdı esrârı
- 32 Rodos'da bâğı mesken eylemişdi bâğî-i hâ'in
Getürdüm kal'a-bend itdüm o çağır gözli mekkârı
- 33 Keyânî 'add iderken kendüsin bir mâkiyân buldı
Geline gûşına bâng-ı horôs-ı şubh-ı bîdârı
- 34 Fıransız konsolosı dâr-ı melcâsın penâh itdi
Cihâm başına teng eyleyince havf-ı berdârı
- 35 Şoyundı câme-i Tersâya girdi geydi ters eşvâb
Ezelden hılķatı böyle libâs-ı 'ârdan 'ârı
- [355]
- 36 Dahîl olmağı rnu'tâd eylemişdi ecnebîlere
Hıyânet ile medhûl olduğından kâr u girdârı
- 37 Getürdi şeyn şân-ı hânedân-ı Âl-i Cengîz'e
Kâbûl itmez esâtîn-i selâfın ol tebeh-kârı
- 38 Hezârân mantıķu't-tayr okudum çıķmam didi âhir
Kânad şaldı görünce darb-ı tûp-ı heft-kantârı
- 39 Şanurdı kendüyi şâhîn güncişķ oldu havfından
Görince kara kuşlar gibi şayyâdân-ı hûn-hârı

- 40 Amân hatt-ı cenâh-ı merhamet eyleñ deyüp ol dem
Gurâb-ı rû-siyâh-âsâ iderdi nâle vü zârı
- 41 Eger haddin bilüp ayılmayup serkeşlik itseydi
Çeküp gaddâremi şad-pâre eylerdim o gaddârı
- 42 Kerîm Hân gibi bir ferzâne-vârî şâhı mât idüm
Sürüp meydân-ı ferzendîde birkaç esb-i reh-vârı
- 43 Didüm öyle celâlî-sîrete kendü lisânınca
Tuvâ-yı devlet-i ho der-şeh-i mârâ çi pindârı
- 44 Kelâg u zâg şandım aña nisbet bu dağal-bâzı
Kınadın kuyruğun yoldum bilindi hadd ü mişvârı
- 45 Derûn-ı kal'aya idhâl idince çıktığı yerden
Nezâketle konak virdim hişâr-ı habs-i dizdârı
- 46 Egerçi murg-ı zîrek zann iderdi kendüsün ammâ
Taḥammül eylesün tutdum duzağ ile o ferrârı
- 47 Dü-nîm eylerdi evvel erre ile ehl-i İslâmı
'Urûkında nümâyân oldu şimdi tebzî minşârı
- 48 Kırım halkı ider ol dûzahî ile tetayyur kim
Kef-i gaddâra virdi öyle mülk-i cennet-âşârı
- 49 O tâvûs-ı caḥîmi tâ'ır-i meş'ûmdur bildim
Uçınca murg-ı cânı zevk u şâdî tutdı aqtârı
- [356]
- 50 Feleklerden melekler de anı raḥm eyleyüp gûyâ
Ebâbîl-i felâket başına yağdurdı aḥcârı
- 51 Fesâneyle çalar çarpar şanursuñ sâḥa-i mülküñ
Çapul virdi diyâr-ı 'ömrine baht-ı nigûn-sârı

- 52 Şabâ-reftâr dirlerdi ezelden kavm-i Tâtâr'a
Dübûr itdi bunuñ reftârını âşâr-ı idbârı
- 53 Beşâret-gûne kâğıdlar uçurdum dergeh-i 'adle
Kebûterle itâre itdim aḥbâra bu iḥbârı
- 54 Şehen-şâhâ kerâmet-destgâhâ âsumân-câhâ
Saña 'avn-i Hudâ âsân ider her kâr-ı düşvârı
- 55 Tefe''ül eyledim gâlib olursun cümle a'dâya
Gâzâ-yı ekber itdün katl idüp ol nâ-be-hencârı
- 56 Moğolistân'a gitse deşt-i Kıpçag'a firâr itse
Yine ilzâr iderdün gönderüp bir iki Tâtârı
- 57 Sen ol ḥurşîd-rîf'atsın ki evc-i i'tibârũnda
O gûne ḥâk-sâruñ kadri yokdur zerre mîkdârı
- 58 Nice tâb-âver olsun darbuña bir öyle tâgî kim
Dü-nîm itmiş cihânda bîm-i tîguñ nice kühsârı
- 59 Ḥas u ḥâşâkdan gülzâr-ı iclâlũn müberrâdur
Çı kardun bâg u râg-ı şevketũnden ḥâr-ı dîvârı
- 60 Mülûk-i çâr-etraf eyleyüp dergâhuña rû-mâl
Cenâb-ı Hâk saña fermân-ber eyler çâr u çâsârı
- 61 Hezârân qal'anun kufin açarsın dest-i nuşretle
Gelür dergâhuña tâ bâbu'l-eyvânun anahdarı
- 62 Ne kuşlar kondururdum gül-nihâl-i vaşfuña ammâ
Felek âvâre-i gam eyledi murgân-ı efkârı
- 63 Nice te'sîs-i ebyât eylesün mi'mâr-ı endîşem
İder gerdûn-ı dîn her dem mucâzât-ı Sinimmârı

[357]

- 64 Kâzâ hükmince kahr-ı dehr ile tayyu's-sicil-âsâ
Belî tayy eylemişdim çok zamân tûmâr-ı eş'ârı
- 65 Ümîd-i neyl-i ihsânun getürdi şevke hünkârım
Yine pîrâne-ser aldım ele dîvân u tûmârı
- 66 Taşannu' itmeyüp ancak vekâyi'-nâme tarzında
Getürdüm silk-i imlâya bu nev-nazm-ı güher-bârı
- 67 Sezâdur vaşf-ı şâhîde bu nazma dinse Tayyâre
Ki böyle kuş dilince eyledim ta'bîr ü tezkârı
- 68 Fetîl-i şem'-i bahtım gerçi itdi rûzgâr itfâ
Çerâğ it pâdişâhım bir nefesle bu emek-dârı
- 69 Hüner-mendân-ı 'âlem şeş-cihetde iftîhâr itsün
Efendim sitteden manşibla şâd eyle bu nâ-çârı
- 70 Bilürler levh-i sînem tahta-i meşk-i ma'ârifdür
Eger ser-levha olsam kimse itmez ta'n u inkârı
- 71 Bu germiyyetle Sünbüllü şuyında bir gazel yazdım
Görüp hoy-gerde ruhlarda ter olmuş zülf-i dildârı
- 72 Yine şayd eyledim bir 'işve-bâz-ı kebk-reftârı
'Acâyibden şikâr aldım disem şâyestedür bârî
- 73 Temâşâyâ çıkar kumrî ser-i serv-i çemân üzre
Tezerv-i hoş-hırâmım gâhî geşt itse çemen-zârı
- 74 Müsellem turna telli ispirî bir yüricekdir kim
Uçurdum murğ-ı 'aqlım çâre yok oldum hevâ-dârı

75 ‘Aceb âyîne-i devrânda görmüş var mıdur bilmem
Şeker-leblerle böyle tûtî-i şîrîn-güftârı

76 Şabâ ile vezân itdim semâya hüdhüd-i şevkı
Getürseydi dile bârî peyâm-ı vuslat-ı yârı

77 O süglün gibi şûhuñ cünbişinden bî-ķarâr olmuş
Meger bîhûde bîhûde şanurdum nâle vü zârı

[358]

78 Nesîm-i lutf-ı şâhîden açıldı gonca-i kâmım
Çekerdim bûlbûl-âsâ gerçi çokdan mıñnet-i hârı

79 Du‘â-yı devlet ü iclâlîne haşr itdim ey Vehbî
Mişâl-i murg-ı haķ-gû şubh u şâm evrâd u ezķârı

80 Mü‘eyyed şân u şevket eyle ikbâl ü sa‘âdetle
Hudâ tahtında dâ‘im eylesün şâh-ı cihân-dârı

81 Mu‘allâ bahtınıñ hırşîd ü mâhı-ı ‘âlem-ârâ-veş
Cihânı rûz u şeb tâbende kılsun feyz-i envârı

82 O hâķân-ı mu‘azzam ser-be-ser dünyâyı feth itsün
Ser-i a‘dâsı olsun tu‘me-i şemşîr-i hûn-hârı

83 Muzaffer eylesün şadr-ı mu‘allâ-ķudreti Mevlâ
Hemîşe cünd-i imdâd-ı İlâhî olsun enşârı

84 Hemân târîhler yazsun bu kemter ‘abd-i dergâhı
Fütûhâtıñ pey-â-pey mûncelî olduķça âşârı

Velehû Şâķıb Efendi

(Mef‘ûlû Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlû Fâ‘ilün)

Pâyâna irmedi ģam-ı hicrân tükenmedi
‘Ömrüm tükendi fûķat-i cânân tükenmedi

Şâ'ir-i Mâhir Kîlârî Rikâb-dâr Yâver Hasan Beg

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Ne cânlar yakdığın ol âfetüñ dil-gîr olandan şor
Naşıl silhr itdidin 'uşşâkına teshîr olandan şor
- 2 Ne bilsün zâhid-i nâdân anuñ naqş-ı dil-ârâsın
O şûhuñ şûretin bir kalbine taşvîr olandan şor
- 3 Felâtûnlar kalur 'âciz bilinmez 'aql ile hâlîm
Benim rüsvâlîğim 'aşk içre pür-tedbîr olandan şor
- 4 Degül nân-hâregân gam-hâre-gânın ekşerin bilmez
Bu 'aşkuñ mâyesin 'aşk ile pür-tahmîr olandan şor
- 5 Çekilmez bir kemân-ı sahtdur Yâver belâ-yı 'aşk
Felek hamyâzesin çekmiş anı bir pîr olandan şor

[359]

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Zuhûr-ı mûy-ı nev-hîzüñ ruhında nûrdan gördüm
Şiken ol hurde-ğattı 'aynek-i billûrdan gördüm
- 2 O meh-rûnuñ hilâl-i yek-şebe bârîk-i ebrûsın
Yakın gelmezden evvel kimseye ben dûrdan gördüm
- 3 Meger bûs-ı leb-i sâkî şabûl-ı şubh-ı 'işretmiş
Bu tarz-ı tâze mey bir müdmin-i mahmûrdan gördüm
- 4 Didim yâre dehen temkîni gördükde hat-âvere
Bu şekker bâdeyi hâlâ hücûm-ı mûrdan gördüm

- 5 Hemân gûyâ ki Yâver kadre irdim nûra ğark oldum
Beyâz ol gerdeni kim ol siyeh semmûrdan gördüm

Velehû Kıt'a

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Ey kaşı yâ ğalibâ bağrım hedef zann eyledüñ
Sînem üzre biñ kadar ok var geçenden mâ-'adâ
- 2 Nice câm olmuş şikeste nice Cem olmuş harâb
Kalmamış bezm-i cihânda az içenden mâ-'adâ

Velehû Ferd

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

İhtiyârımla kazandım senüñ 'aşkuñ cânâ
Ne kadar cevır ü cefâ eyler iseñ az baña

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

Bî-cân olayım gamze-i hûn-rîz-i müjeñle
Cânım gibi sevmezsem eger ben seni cânâ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

El-amân ey çeşm-i hasret bir gice olsun nolur
Hâba varsañ belki rû'yâda görürsüñ ol mehi

Sâbık Taḥallüş iden ve Ba'zen 'Ârif Maḥlaşını İhtiyâr iden ve
Koyunyayan Şöhretiyle Meşhûr Olan Kırşuncıbaşı-zâde Çuka-
dâr Ağa Kîlârî Eyyûbî Mehmed 'Ârif Ağa

Müfred

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Halka-i zühde çeker nefsi bedi dîk-ma'âş
Râh-ı vâsi'de olur pîçîşi mârın efzûn

[360]

Velehû Kıt'a

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Yandıran âteş değil nâr-ı firâkuñdur beni
Ber-hevâ iden hevâ-yı iştîyâkuñdur beni
- 2 Gel nişâr itdüm vücûdî ḥâk-i pâya rûz u şeb
Âb-ı vaşluñ ile şâd itmek merâkuñdur beni

Velehû Müfred

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Duht-i rez meşrebimne uymadı Sâbık ben de
İtdim ıtlâk şelâşeyle bıraktım bu gice

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Âdemi bende iden lûtf u keremdür yoḥsa
Pâdişâh eyleyemez bende-i âzâdeyi kûl

Velehû Müfred

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Yüzde birin gibi üftâde bulunmaz Sâbık
Kimi var nâ'il-i bûs-ı ruḥı benden gayri

Velehû Ğazel

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Dil viren dilber-i dâna-dile dil-gîr olmaz
Sâde efsûn u fesâneyle de teşhîr olmaz
- 2 Ne cihân-dîdeleri eyledi ḥâb-âlûde
Çeşm-i mestânesi bir vechile ta'bîr olmaz
- 3 Mû-be-mû dikkat idüp bu gice Bihzâd-ı hayâl
Çîn-i zülfe didi şebbû gibi taşvîr olmaz
- 4 Yâ ne mümkün bu zebân vaşf ide zîbâ ruḥını
Bûy-ı gül şûret ile kâbil-i tahrîr olmaz
- 5 Yokdur 'Ârif o hümâ-meşrebi şayda tedbîr
Kimsenüñ dâm-ı hayâlâtına naḥcîr olmaz

Velehû

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

Sevâd-ı ḥâl-i müşg-engîz kim tâ rîz-i kâküldür
Girih pür-pîç-i ḥâbım her gice hep toḥm-ı sünböldür

İzmîdî Hazîneli Tüfengçibaşı İstanbul Kâdîsi Balta Lîmânî
Meşmed 'Ârif Efendi

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Olaldan mağz-ı çeşmim bûy-yâb-ı la'li hasretle
Sirişk-i germen penbe-sûzdan mînâ-yı pür-müldür
- 2 Cihân-gîr oldu devr-i şu'le-i âvâze-i zencîr
O kim berķ-i cünûn-ı 'aşk ile âteş-zen-i güldür
- 3 İder bezmi dü-bâlâ güft-gûy-ı neş'e-i ser-şâd
Leb-i nâb-ı şurâhîden nevâ-sencî-i kulkuldür
- 4 Olur medd-i yem-i ihsânı 'Ârif dîgere ammâ
Baña mevc-i nigâhı cevher-i tîg-ı tegâfüldür

[361]

Recâ'î-zâde Kîlârî Muşafâ Sâmil Efendi

Enderûndan Evvelâ Dîvân-ı Hümâyûn Kalemine Çerâğ Olarak
Mu'ahharan Bâb-ı 'Âlî Tercüme Otaşına Nakl Olunan Recâ'î-zâde Kîlârî
Muşafâ Sâmil Efendi

Gazel

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Gözümde rûz-ı rûşen târdır çeşm-i siyâhuñdan
Dilim hasretle pek bîmârdır çeşm-i siyâhuñdan
- 2 Karardı hep hayâl-i hâl-i ruhşâruñla çeşmânım
Dağı çok dem ki meyli vardır çeşm-i siyâhuñdan

- 3 Perîşân hâlîme hâ'in de olsa ra'ım ider ey şûh
Dil-i bî-çâre çokdan zârdır çeşm-i siyâhuñdan
- 4 Gözüm görmez iken aşlâ cihânı kara bahtımdan
Baña bir kat da şimdi târdır çeşm-i siyâhuñdan
- 5 Müjeñ göz göz idüp Sâmil gibi bu çeşm-i giryânı
Dilim hasretle pek bîmârdır çeşm-i siyâhuñdan

Velehû Ğazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Bir nigâhuñ şimdi biñ dürlü 'inâyetdür baña
Rûyuñı her vechile görmek sa'âdetdür baña
- 2 Fûrkatuñ ey mâh-rû îrâş-ı hüzn eyler dile
Hânemi her lahza teşrîfuñ meserretdür baña
- 3 Âb-ı hayvân mı nedür çâh-ı zena'hdânuñ senüñ
Vâsıl olma'k zulmet-i cevrinde devletdür baña
- 4 'Azm-i gülşen itdigüñ a'gyâr ile gûş itmeyem
'Âşık-ı nâ-kâmıñım ey gül rezâletdür baña
- 5 Râh-ı 'aşkuñda yeter hamyâze çekdim ey perî
Terk-i 'aşkuñ ba'd-ezîn cây-ı selâmetdür baña
- 6 Ârzû-yı rûy-ı meh-tâbuñ ider dil dâ'imâ
İctinâbuñ şimdi derd-efzâ-yı hasretdür baña
- 7 Kim çekerci âşikâre nisbetüñ göñlüm gibi
Gizlemem ben çekdiren 'aşk u ma'habbetdür baña

- 8 Âh-ı serde başladan âteşli feryâd itdiren
İtdigim evvel senûñle germ-ülfetdür baña
- 9 Tîğ-ı istignâsı pek çok yâre açdı göñlüme
Dâğ-ı sîne Sâmilâ dâğ-ı nedâmetdür baña

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Çeşm-i ‘ibretle bugün ‘âlemi süzdüm yatdım
Ta‘na kâldımdı biraz ağzımı büzdüm yatdım
- 2 O mehûñ keşf-i vaşında olup bir eyyâm
Bahır-ı fûrkâte bulup kendimi yüzdüm yatdım
- 3 Mey ü mañbûb ile ben zevke bakup tâ-be-şabâh
Şu gamuñ mâderini bu gice düzdüm yatdım
- 4 Yârdan geçdi şanurdı beni çingâne rakîb
Şarılup göz göre ben kâfiri üzdüm yatdım
- 5 Sâmilâ ‘ayn-ı hayâlimde degül nağş-ı cihân
Çeşm-i ‘ibretle bugün ‘âlemi süzdüm yatdım

Bir Eczâcı Beççe Hakkında Söyledigi Gazeldir

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Meyl-i küllî itdi dil eczâcı bir şûha ‘ayân
Habb-ı sevdâ-yı baña yutdurdı kâfir nâ-gehân
- 2 Halka-i zülfi degil ef‘î merâka tokunur
Semmi-i kâtil gamzesi hâl-i ruñı tiryâk-i cân

- 3 Puhtedir eczâ-yı cismim nâr-ı 'aşkıyla anuñ
Saḥḥ ider dâ'im havân-ı ğamda cânım ol cüvân
- 4 Şerbet-i vaşlın şunınca raṭb u yâbis söyledim
Derde tertîb-i devâ itdi ṭabîb-i nükte-dân
- 5 Sulfata mânend-i ten ḥalvâ-yı kudret gerdeni
Ḥaddi Lokmân rûḥıdur nuṭkı baña rûḥ-ı revân
- 6 Gösterür leyn-i mizâcı pek de gelmez ülfete
'İşve-i sîm-âbdur 'uşşâka kârı her zamân
- [363]
- 7 Şîve-i Rûm eyler ammâ ki 'araḳ-rîz-i hicâb
Vaşlına iksîr-i a'zamdur dimiş kîmyâ-gerân
- 8 Çekdi inbîḳ-i derûnumdan 'alâ'ık rûḥını
Toldırup tîz-âb-ı 'aşkın başladı cevre hemân
- 9 Mezc idüp ma'cûn-ı endîşeyle efyûn ḥâlini
Sâmîlâ bu neş'eden dil idemez derk-i cihân

Mûmâ-ileyh Sâmîl Efendi'nin Nûruddîn-i Cerrâhî Ḥazretleri Ḥaḳḳ-ı
'Âlîlerinde Söylediği Kıt'adır

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Kızışdur ḥalka-i tevḥîdi yansun ḳalb-i âteş-nâk
Fetîl almaḳsa maḳşad ḳoyma elden öyle mışbâhı
- 2 Yanup sızlarsa sîneñ yâreden râhında âh itme
Şarar hep merhem-i luṭfıyla Nûruddîn-i Cerrâhî

Velehû Gazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Şâne-veş çâk eyledi şabrım edâ-yı perçemüñ
Hâtırım şalkım şaçak itdi hevâ-yı perçemüñ
- 2 Necm-i gîsû-dâr-veş kırk yılda bir girmez ele
Koyver ey meh bâşıram sürsüm şafâ-yı perçemüñ
- 3 Avrupa fes dâhilinden tâ sevâd-ı a'zama
Olmada şûriş-fiken şıyt-i şadâ-yı perçemüñ
- 4 Hep şikenc-i tırradur cîn-i cebîn gördümse de
Kıl kadar rencîde olmaz mübtelâ-yı perçemüñ
- 5 Hattıña tâb-âver olmuşdur dil-i Sâmil gibi
Şâne-veş çâk eyledi şabrım edâ-yı perçemüñ

Velehû Gazel

(Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

- 1 Bî-külfet imiş ülfet-i hûbân-ı zamâne
Rûh oldu baña ülfet-i hûbân-ı zamâne
- 2 Dil-hânede pek sıkleti var âteş-i 'aşkuñ
Sûz-efgen ola keşret-i hûbân-ı zamâne
- 3 Gezmekde gönül şehri perîşân mütelâşî
Añmış bizi cem'iyet-i hûbân-ı zamâne
- 4 Kâlb oldu hiyel şimdi gazel diñlemez etfâl
Çıl akçeyedür rağbet-i hûbân-ı zamâne

- 5 Meftûnum amân ol meh-i âşüfte-mizâca
Vardur bize de himmet-i hûbân-ı zamâne

[364]

- 6 Müstagrağ-ı luğf it beni sen ey şeh-i hûbân
Çekdirme baña minnet-i hûbân-ı zamâne

- 7 Ey tâze nihâlim kâd-i bâlânı görince
Pest oldu bütün kâmet-i hûbân-ı zamâne

- 8 Bilmezdi mehâbîb-i Sitanbûl bu vefâyı
Dehrûñ keremi gayret-i hûbân-ı zamâne

- 9 Çatdım bugün âmîzîş ile Sâmil o şûha
Bî-külfet imiş ülfet-i hûbân-ı zamâne

Kıt'a Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Resm-i hüsün seyr idüp dikkatle Mi'mâr-zâdenüñ
Dil kırış kaldı beni sevdâsı da itdi harâb
- 2 Sağh-ı ruhsârın gören görmek ne lâzım hendese
Cismi mânend-i perî bir dilber-i 'âlî-cenâb

Kîlârî 'Alî Muhlîş Begefendi

Ma'den Vâlîsi Baltacı Muştafâ Paşa-zâde 'Ömer Beg-zâde Sır Kâtibi
Muştafâ Nûrî Paşa Hazîne-dârı Konya Defter-dârı Kîlârî 'Alî Muhlîş Bege-
fendi

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Verd-i nâzım kalb-i nâlânım hezâruñdur senüñ
'Âşık-ı hasret-keş-i nâzûk 'izâruñdur senüñ
- 2 Tâzelersin nev-be-nev de'b-i kadîmüñ yoħsa kim
'Âşıka cevır itmek ey meh eski kâruñdur senüñ
- 3 Bellidür ey mû-miyânım nâşiyen izhâr ider
Merhamet şefkat mürüvvet hep şi'âruñdur senüñ
- 4 Bûlbûle taklîdi terk it hışse'al pervânededen
Vuşlat-ı dildâra mâni' âh u zâruñdur senüñ
- 5 Sîm şeklin gösteren destinde Muħlış ol meħüñ
Eşk-i çeşm-i lûlû-i lâla-nişâruñdur senüñ

Meşhûr Mü'ezzinbaşı Hazîneli Şâkir Efendi

Şarkı

(Müstef'ilün Müstef'ilün)

- 1 Ey nâzenîn-i dil-rübâ
Varım saña olsun fedâ
Söyle nedür zevküñ baña
Tek sen şafâ eyle şafâ
Ey tıfl-ı nev-res dâ'imâ
Reşk itsün akrânuñ saña
- 2 Şaf-bestedür efgendeler
Hâzır bezimde bendeler
Âfâka çıksun handeler
Çalsun hemân sâzendeler

Ey ıtfl-ı nev-res dâ'imâ
Reşk itsün akrânuñ saña

[365]

3 Erbâb-ı zevkle ülfet it
 Zevk itmeyenden 'uzlet it
 Nûrum efendim hürmet it
 Rindlerle dâ'im şöhet it
 Ey ıtfl-ı nev-res dâ'imâ
 Reşk itsün akrânuñ saña

4 Yokdur bu devrûñ engeli
 Âhengi üzredür teli
 Şâkir kuluñla gitmeli
 Her yerde bir zevk itmeli
 Ey ıtfl-ı nev-res dâ'imâ
 Reşk itsün akrânuñ saña

Hazîneli Besîm Beg

Şarkı

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

1 Bezmi pür-nûr-ı cemâlûñ ile pür-tâb idelim
 Bu gice meclise gel biz bize meh-tâb idelim
 Dil-i miñnet-zedeyi bârî şafâ-yâb idelim
 Bu gice meclise gel biz bize meh-tâb idelim

2 Şâhbâzım saña biñ cân ile oldum hayrân
 İntizâr âteşine yakma derûnum her ân
 Râh-ı teşrîfüñe bakmağdayım ey âfet-i cân
 Bu gice meclise gel biz bize meh-tâb idelim

- 3 Nâr-ı hasret ile iklim-i tenim sûzândır
Ser-te-ser mülk-i derûn pâdişehim vîrândır
Meh yüzüñ görmeyeli hayli vakit nâlândır
Bu gice meclise gel biz bize meh-tâb idelim
- 4 Pek recâ eylerim ey dilber-i hürşîd-naẓîr
Külbe-i muzlimini eyle Besîm'üñ tenvîr
İşte bedr olmuş iken pâdişehim mâh-ı münîr
Bu gice meclise gel biz bize meh-tâb idelim

Beglikçi 'İzzet Beg Birâderi Tüfengçibaşı Hazîneli Yahyâ İh-
yâ Beg

Şarkı

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Tal'atunla bezmi pür-nûr eyledün
Hâtır-ı vîrânı ma'mûr eyledün
Dilden efkâr-ı gamı dûr eyledün
Nâsı teşrîfünle mesrûr eyledün
- 2 Câna kâr itmişdi hecr-i sîne-sûz
Luţfuña olmuşdi herkes dîde-dûz
Ey veliyy-i ni'met-i 'âlem henüz
Nâsı teşrîfünle mesrûr eyledün
- 3 Şimdi gözden oldu semt-i gam nihân
'Âleme virdi kudûmün tâze cân
Şimdi leb-rîz-i sürûr oldu cihân
Nâsı teşrîfünle mesrûr eyledün

- 4 Nûr-ı vechûñ virdi dehre zîb ü fer
 Qalması ‘âlemde ğamdan hîç eşer
 Eyledüñ İhyâ cihânı ser-te-ser
 Nâsı teşrîfûñle mesrûr eyledüñ

[366]

Kîlârî Şâlih Ağa

Kıt‘a

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün)

- 1 Âh itmez idik şabra dili râm idebilsek
 Şabr eyler idik fûrkate ârâm idebilsek
- 2 Âyînemiziñ zerrece qalmazdı ğubârı
 Bir kerre mey-i ‘aşka dili câm idebilsek

Hızır Ağa-zâde Sa‘îd Beg Merhûmuñ Ele Geçen Âşâdır

Sultân ‘Abdulhamîd Hân hazretleriniñ muşâhiblerinden Halebli Hızır Ağa-zâde Mehmed ‘Ârif Ağa'nıñ oğlu olup enderûn-ı hümâyûnda kîlâr-ı hâşşa ağaları sınıfına iltihâk ve isti‘dâd-ı mâder-zâdını kesb-i kemâle haşr u şarf ile miyâne-i emâşilde işbât-ı istihkâk iderek ba‘zı rüfekâ-yı müsta‘iddîne Fârisî ve muqaddemât-ı ‘Arabî dersleri irâ‘esiyle hâce-i encümen-i dâniş ü ‘irfân ve meydân-ı nazm u neşirde müşârûn-bi'l-benân oldığından fazla pederinden vâriş ve mâlik olduğu hüsn-i şavtı rikâb-ı hümâyûn çavuşları ve hâşşa mü‘ezzinleri cemâ‘atine idhâline sebep olarak biñ iki yüz kırk üç târîhinde Râmî Çiftliği mevkib-i hümâyûnına sevk-i semend-i ‘azîmete semen-i vücûdi hâ‘il olmasıyla Yeñi Sarây'da qalmış idi.

Âlûfte-i left-i ilbâ olduğundan sarâyda tek ü tenhâ тұrmayup istid'âsına mebnî senevî beş biñ gurus nân-pâre ile çerâğ ve ekâribinden tersâne-i 'âmire emîni Hacı 'Alî Begefendi merhûmuñ şahâbetiyle rehîn-i refâh olmağda iken şadr-ı esbak Husrev Paşa'nıñ evvelki ser-'askerliğinde biñ iki yüz kırk altı târîhinde Sofya mevki'inde taħaşşud iden sipâhî alâyları müdîrligine ve kırk yedide serdâr-ı ekrem Ağa Hüseyn Paşa refâkatiyle Ana-tolı'ya i'zâm olunan ordu-yı hümâyûn alâylarından ba'zısınıñ emr-i idârelerine me'mûr olduğdan soñra der-sa'âdete 'avdetle bâ-rütbe-i müşîrî çarb-hâne-i 'âmirede nâzır-ı maražiyyü't-tedbîr ve ħaķîkatü'l-hâl Hâtem-se-mîr olan 'Alî Rızâ Efendi merhûmuñ himmetiyle Aķtağ ma'den-i hümâyû-nı keşf ü mu'âyenesi me'mûriyetinden,

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

Aķtağ'da kara baht ile hûnâb-ı eşkimi
Çok eyledim nişâr sefîd ü siyâh u sürh

ħasb-i ħâlini îrâd ve zeheb-i ħâlişü'l-'ayarı ħaşlet-i mâder-zâdîsini züyûf-ı sû'-i isti'mâl ü iktisâddan 'arz-ı i'râz u ihtirâs tārîķasındaki revâc-gâh-ı bâ-zâr-ı istiķâmetde dâd u sitâd-ı şadâķati ictihâd iderek yüzünüñ ağıyla 'avdet ve elli birde nâzır-ı müşârün-ileyhiñ dest-yârî-i lutf [367] u himmet-i ķadr-dânîleriyle silk-i ħâcegâna dâħil ve,

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

Cihânda bâ'ış-ı rif'at efendi himmetidir

evcinde pervâza âmâde vü ħâzır olmuş iken,

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Âsiyâb-ı felegiñ gerdişine girmeye gör
Gösterür döne döne âdeme biñ dâne belâ

vech-i melâli verâ-yı perde-i takdîrden bedîd ya'nî elli iki ramazânınıñ yir-mi dördüncü bâzâr günü Ayaşofya Câmî'-i Şerîfi minberi dibinde tenvîr-i şı-

yâm ve kıyâm itmekde olduğu ve ol gice şâhib-i terceme-i hâlîñ iftârına med'uvv bulunduğı hâlde şâ'ir-i müşârün-ileyhiñ,

(Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün)

Görmek dilerseñ 'âşık 'aynıyla Kerbelâ'yı
Minber dibinde gel gör Seyyid 'Alî Rızâ'yı

mersiyesi müfâdınca efendî-i müşârün-ileyh hançer-i gadr-i nemek-be-harâmî te'sîrinden şehîd ve zuhûr-ı mevâ'id-i Cenâb-ı Hudâvend-i Vahîd'e intizâren vâsıl-ı sarây-ı firdevs-i sa'id ve a'lâ-yı 'illiyyîn-i hûr-ı 'în ile icrâ-yı 'id-ber-bâlâ-yı 'id eyleyecegi mübâşeretiyle şitâbân-ı behîşt-i berîn ve mûmâ-ileyhiñ müşîr-i müşârün-ileyhe olan farı-ı mahabbeti ilcâsıyla kederinden ser-nihâde-i bâlîn-i bîmârî vü enîn olarak,

(Fa'ûlün Fa'ûlün Fa'ûlün Fa'ûl)

Çünîn râst resm-i sipenc-i sarây
Yekî çün deved dîger âyed be-cây

me'âlınden kalb-i melîline kuvvet ve vücûd-ı 'alîline miknet-i hareket virüp çünkü bu bâdire-i nâdire sarây halkınıñ nazarda sükûtı hengâmına teşâdüf itmesi hasebiyle mûmâ-ileyh isti'dâd-ı fitrîsini enzâr-ı vûkelâya 'arza vâsıta-i bâsıta taharrîsinde iken ol zamân ser-'asker bulunan dâmâd-ı evvel-i hazret-i Mahmûd Hânî Çerkes Halîl Rif'at Paşa'nıñ 'ilm ü kemâl ve edebiyâta meyyâl olması edîb-i mûmâ-ileyh gibileriñ imtiyâzına müsâ'id olduğından mûmâ-ileyhi istîşhâb ile encümen-i laîfînden mahzûz ve bezm-i irem-i müşâhabet-i hakîmânesinden nâ'il-i nişâb-ı huzûz olduğu hâlde muktezâ-yı mecbûliyyet-i kadr-şinâsîleri üzere mûmâ-ileyhiñ ikdâr u refâhına himmet itmek tasavvurında iken iki nefer-i nemmâm-ı müstahakkul-intikâm ser-'asker-i müşârün-ileyhe şâhib-i tercemeniñ şe'âmetinden bahişle hüsn-i nazarını tahvîle ikdâm ve bu aralık Pertev ve 'Âkif Paşaların dağı gösterdikleri ri'âyet ü ragbetine mebnî bunlara mülâzemet ve ahvâl-i mâziye vü âtiyesini mi'yâr-ı i'tibârda muvâzene vü hisâb itmek hen-

cârında zehâb u iyâb eylemekde olduğına ma'ârif-düşmen olan ba'zı gam-mâz mûmâna'at emeliyle si'âyet itdiklerini tecessüs ve sû'-i te'sîri emârât u 'alâyimini talassüs itdigini bu 'âcize beyân u hikâye eylemekle ez-behr-i tesliyet muktezâ-yı şuver [368] ü emşâl-i rûzgâra dâ'ir hayli şeyler îrâd u ifâde olunmuş ise de,

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Mûmyâ-yı tesliyet hergiz müfîd olmaz baña

vehminden kendüsini alamamağla tekâzâ-yı kalb-i hazînden kâlebi fûtâde-i ferş-i bîmârî vü enîn ve sene-i mezkûrede müteveccih-i semt-i behîst-i berîn olarak Eyyûb kaşabasının Bahâriyye Câddesi yesârındaki makbure-i müslimîne tedfîn olundu. Rahmetullâhi 'aleyhi rahîmehümlâhu 'aleyhim ecma'în.

Mûmâ-ileyh mebâdî ve makâşîd-i şî'r ü inşâda üstâd dinmege lââyık ve mezâyâ-yı kütüb-i edebiyye ve hayâlât-ı Fârisiyyede emsâline fâ'ik ve eş'âr-ı şîrîn-güftârda ekşer-i şöhet-şî'ârân-ı şu'arâ-yı 'Osmâniyyeyi sâbık bir şâ'ir-i mâhir-i nâzûk-ıtabî'at oldığı mişillü rûlû hafîf, tab'ı latîf, edâsı zarîf, lisânı haşîf, nüktedân u 'arif ve mâ'ide-i ikrâmı ahîbbâsına müheyyâ bir zât-ı kadr-şinâs-ı âlûf u elîf olduğundan meclisi müzdaham-gâh-ı hayl-i zu-refâ ve her nev' 'ulûm u funûn ve edebiyâtın mahâret-i mâhiyyetinden bahse münhasır u müsâ'id hakîqaten bezm-i Baykarâ dinmege şâyân bir encûmen-i ma'ârif-pîrâ olup bu cem'iyet-i celîlede egerçi ekşer müşâ'are cereyân itdigi hâlde şâ'ir-i mûmâ-ileyh şî'ri pek de mühimsemeyüp ahyânen tab'-ı ma'ârif-neb'inden cereyân iden âb-ı zülâl-i âşâr-ı kalemîyyesi makbûl-i tîbâ'-ı 'urefâ ise de hıfz ü zabtına 'adem-i tekayyüdle tedvîn ü ictimâ'ına ragbet itmediginden ahîbbâ-yı şâdıkasından dâne-çîn-i mahâfil-i üdebâ ve mütelezziz-i ni'met-i celîle-i hüsn-i vefâ bu bî-nevâ Tayyâr-zâde Ahmed 'Atâ merhûm-ı mûmâ-ileyh rahmetullâhi 'aleyh hakkında zerî'a-i rahmet ve üdebâ-yı ebnâ-yı zamâna bir hîdmet olmak ve merhûmuñ nâmı cerîde-i 'âlemden kâbil-i mahv u hakk olmamak arzûsıyla bezm-i İrem-na-zîrinde bulundukça sünûh iden ezhâr-ı eş'ârını ictinâ ve kayd u zabt ile şâ'iriñ lisânından şudûr eyledigi gibice biraz müntahablarını işbu cild-i hâmise dercine i'tinâ eyledim.

Münâcât-ı Hâzret-i Hâlîk-ı Mevcûdât

(Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Mebde’-i evvelîn olan Allâh
Neş’e-i ‘âlemîn olan Allâh
- 2 Ğâfirü'z-zenb kâbilüt-tevbe
Melce’-i müznibîn olan Allâh
- 3 Ne diyem hep bilürsin ahvâlim
Baña benden yakîn olan Allâh
- 4 Bir ğarîb ‘abdim ‘âciz ü aḥḳar
Ey ğarîbe mu‘în olan Allâh
- 5 Merḥamet kıl Sa‘îd-i maḥzûna
Erḥamu'r-râḥimîn olan Allâh
- 6 Keremüñle du‘âmı eyle kabûl
Ey mucîb-i mübîn olan Allâh

[369]

Nazîre Be-Münâcât-ı Hâzret-i Şems-i Tebrîzî

(Müstef‘ilün Müstef‘ilün)

- 1 Ey şâhib-i kevn ü mekân
Dermânde-em feryâd-res
Vey dest-gîr-i ‘âcizân
Dermânde-em feryâd-res
- 2 Terk itdi bezm-i şevḳi dil
Fikr itmez aṣlâ zevḳi dil
Artırdı nâr-ı ‘aşḳı dil
Dermânde-em feryâd-res

- 3 Ğam gûşesinde çâre-ğâh
 Bir ĥasteyem ĥâlim tebâh
 Şâyân-ı lutf it yâ İlâh
 Dermânde-em feryâd-res
- 4 Nâ-şâd kaldım ĥamla ben
 Mu'tâd kaldım ĥamla ben
 Bî-dâd kaldım ĥamla ben
 Dermânde-em feryâd-res
- 5 Ĥayretle bilmem 'âlemim
 Fark eylemem zevk u ĥamım
 Sûra bedel kıl mâtemim
 Dermânde-em feryâd-res
- 6 Keştî-i 'aklı şaldı dil
 'Ummân-ı 'aşka taldı dil
 Ğark oldı şimdi kaldı dil
 Dermânde-em feryâd-res
- 7 Yâ Rab Sa'îd çün ĥâr u ĥas
 Pâ-mâl-i ĥamdır her nefes
 Mazlûma sensin dâd-res
 Dermânde-em feryâd-res

Nâ-tamâm Na't-ı Cenâb-ı Peyğamberî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

Güzel gösterdi bir nûn ile vechüñ nûr-ı Rahmânî
 O nûna nokta-i rahmet femûñdür yâ Resûlallâh

Berây-ı İstid'â-yı İntisâb-ı Hâzret-i Mevlânâ

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

- 1 Saña kaldı işim her dü-cihânda
Amân yâ Hâzret-i Mollâ dahîlek
Kolu baglu kulum bâb-ı emânda
Amân yâ Hâzret-i Mollâ dahîlek
- 2 Göñül hâhişde dürlü dürlü derde
Nefes çekmekde çeşm-i câna perde
Kuluñ bî-çâre kaldım ara yerde
Amân yâ Hâzret-i Mollâ dahîlek
- 3 Yüzüm yok hâdden aşkın cürm ü 'işyân
Derûnı kaplamış derd-i firâvân
Saña düşdüm senüñdür gayri ihsân
Amân yâ Hâzret-i Mollâ dahîlek
- 4 Dü-çeşmim hâb-ı gafletden ırâğ it
Sa'îd'e bezm-i 'irfânı durağ it
Uyandır cânımı bir kul çerâğ it
Amân yâ Hâzret-i Mollâ dahîlek

[370]

Ġazeliyyât

Harfû'l-Elif

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 İtmedi gitdi eşer nâle-i cân-kâh saña
Merhamet virmedi mi Hâzret-i Allâh saña
- 2 Nâlem itmiş seni.hâbîde-i hâb-ı naḥvet
Ġâlibâ ninni gelür âh-ı seher-gâh saña

- 3 ‘Âkıbet ‘ömrimi hüsnuñ gibi kılduñ itlâf
 Qaldı sermâye amân âh baña vâh saña
- 4 Beni şâd eylemeduñ bir kere inşâf eyle
 ‘Acabâ neyledim ey tâli‘-i bed-hâh saña
- 5 Dögünür bî-haberâne düşen elbette Sa‘îd
 Zannıma rehber olur bu dil-i âgâh saña

Velehû

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Reh-i ümniyye-i ‘âşık degülken cây-ı istignâ
 Niçün bilmem bu yolda çekdi kendin pâ-yı istignâ
- 2 Ne hikmet göz yaşım çağlar akarken yâri aındıkça
 Yine her kaşresinde mevc urur deryâ-yı istignâ
- 3 Bisât-ârâ-yı nâzım dâmen-i Kâf-ı tecâhülde
 Nola bâlînim olsa şehper-i ‘ankâ-yı istignâ
- 4 Tükendi tâkatim nâzuñ tükenmez ey felek-meşreb
 Şabâh oldu dañi itmezsin isti‘fâ-yı istignâ
- 5 Hemân sen itme istignâyı ey nahvet-nigeh yohsa
 Sa‘îd’uñ lafzen istignâsı istignâ-yı istignâ

Harfû't-Tâ

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 İdicek mevc bu şeb dilde miyâh-ı hasret
 Eyledim balır-i sirişk içre şinâh-ı hasret

- 2 Gözüm ardımda hayâlûñ dañi gözden gitmez
Pâyına bağılı mıdur medd-i nigâh-ı hasret
- 3 Dâne dâne añup aħbâbımı âh itmiş idim
Hırmen-i şabrı tutuşdurdı o âh-ı hasret
- 4 Hûn-ı dil şakķ-ı cigerle yazarım mektûbı
Huccet-i 'aşkıma olmaz mı güvâh-ı hasret
- 5 Çeşm-i dünyâ ile aħbâbımı bir bir göster
Eyleme 'ömrimi yâ Rabb tebâh-ı hasret
- 6 Hâzret-i Hâdî-i Muṭlak var iken korkma Sa'îd
Toğrılır memleket-i vuşlata râh-ı hasret

Ḍarb-hâne-i 'Âmire Müşîri Rızâ Efendi'ye Müşîrlik İhsân Olunduğda
Tebrike Giderken Yolda Söylediğı Ėazeldir

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 İdüp ebrûsın ol şeh-nâza me'mûr-ı müşîriyyet
İder her 'işvede biñ hüküm destûr-ı müşîriyyet
- [371]
- 2 Gelince ḥaṭṭı bir kat dañı oldu hüsni bâlâ-ter
Müşârün-bi'l-benânım aldı menşûr-ı müşîriyyet
- 3 Müşâr oldukça hüsni şûreti mir'ât-ı 'âlemde
Nigâhı olmasun yâ Rabb mağrûr-ı müşîriyyet
- 4 Olup Hâķ'dan işâret hükmini tenfîz ü icrâda
Efendim ola her emrinde me'cûr-ı müşîriyyet
- 5 Beher-gün bi'l-işâre feyz alur ḥurşîd-i şevketden
Ola vechinde dâ'im petev-i nûr-ı müşîriyyet

Harfû'r-Râ

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Zihâm-ı zaḥm-ı sînem mevc-i şemşîr-i nigâhuñdur
Oñulmaz yâreler hep raḥne-i tîr-i nigâhuñdur
- 2 Uyutdı cân alup cân virerek dünyâyı çeşmânuñ
Ḥayât u mevt-i 'âlem ḥufte-i zîr-i nigâhuñdur
- 3 Nice kanlar döker cânlar yakarsın zann olur ammâ
Sebeb 'ayn-ı ḥayâta belki te'sîr-i nigâhuñdur
- 4 Deli göñlüm tayansın ḥârîş-i müjgân-ı ḥûn-rîze
O fûlâd igneler ser-bend-i zencîr-i nigâhuñdur
- 5 Anam atam bakışlar saçmadur agyâr-ı ḥınzîre
Şu kuşça cânı kollaşdur ki naḥcîr-i nigâhuñdur
- 6 Sa'id'üñ bir nigâh-ı iltifâta göz diker yoḥsa
'Îtâba kalsa iş bî-çâre dil-sîr-i nigâhuñdur

Nazîre-i Gaze'l-i Keçeci-zâde 'İzzet Mollâ Efendi

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Egerçi çille-i ebrûyı çekmek pehlevânlıktır
Velâkin tîr-i nâza sîne germek kahramânlıktır
- 2 Kurulmuş tîğ-ber-kef gamze evreng-i 'izâr üzre
Kamer devrinde zannım kaşdı bir şâhib-kırânlıktır

[372]

- 3 Müselmân şûretinde kim bilür kâfirse de zülfi
Günâhı söyleyenler boynına bizce karanlıktır

- 4 Ben itdim hacle-gâh-ı hüsni tezyîn zârımla
‘Arûs-ı nâz u hüsne perde-i âhım tavanlıktır
- 5 Göñül zehr-âb-ı cevri bûseñ olsun ‘âfiyetlerle
O mîve imtîhân bezminde bir rıtl-ı girânlıktır
- 6 Kızardı kız gibi şerm ile ruhlar gül-‘arak dökdi
Bu yüzden çeşm-i ter mînâ-yı inbîk-i Kızanlıktır
- 7 Meşîhat almış ‘İzzet devlet-i hüsni belâgatda
Sa‘îd’uñ rûtbe-i vâlâsı ammâ şimdi hânlıktır

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Sendeki çeşm-i siyeh bendeki sevdâya değer
Ya‘nî her medd-i nîgeh zahm-ı süveydâya değer
- 2 Çeşmine dâ‘ır olan şöbete ter geçmelidir
O bir oğdur ki ucu ‘âşık-ı şeydâya değer
- 3 Bûs idince dehenin ölse de ‘âşık acıma
Cân tatlıysa da ol la‘l-i şeker-hâya değer
- 4 Beni öldürse de yârim çıkamam emrinden
Kışınûñ sevdiginûñ hâtırı dünyâya değer
- 5 Nîgeh-i ‘âtıfetûñden bulurum ‘ayn-ı hayât
Nâz ile bir bakışuñ rûh-ı Sa‘îdâya değer

Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Beççe-i şîr-i Hudâyım mîşe-zârım dildedir
Pençe-i a‘dâ-şikârım hûn-nişârım dildedir

- 2 Gül gül olmuş şerhalar cân-ı nizârım 'andelîb
Lâledir dâğ-ı derûnum nev-bahârım dildedir
- 3 Ka'be vü büt-hâne birdir cebhe-sây-yı vahdete
'Âbid-i beyt-i Hüdâyım secde-sârım dildedir
- 4 Murg-ı gülzâr-ı ene'l-hak şâh-ı mansûr-ı fenâ
Lâne-sâz-ı deşt-i 'irfânım ki dârım dildedir
- 5 Ben Sa'îd'im toğmadan nâmım yazılmışdır Sa'îd
Bak inanmazsañ sicill-i i'tibârım dildedir

Harfû'l-Kâf

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Piyâle-i gamı câm-ı kader bilür 'âşık
Naşıl demâğ bu zehri şeker bilür 'âşık
- 2 Lafız gâlatda biliş toğrı zevke gitmez mi
Keder didikleri şey'i gider bilür 'âşık
- 3 Vuķûf-ı nîstî vü hestî çifte tâtârı
Havâdişât-ı kıdemden haber bilür 'âşık
- 4 Sükûtı bilmediginden degil edebdendir
Egerçi söylemez ammâ neler bilür 'âşık
- 5 Sa'îd bir bilen Allâh'ı dîgeri bilmez
Faķat ki meşreb-i nâsı diger bilür 'âşık

Harfû'l-Kâf

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Gelin olmuş didiler bintü'l-'ineb dün gördük
Şevher-i neş'e ile vechini düzgün gördük
- 2 Ğayr içün rûyına zülfin döküp ol hûr-cemâl
Hamdû-lillâh hele sâyede bir gün gördük
- 3 Bir cihetden ötürü bakdık elif-қadlere hep
Medd-i қaddin o bütün cümleden üstün gördük
- 4 İztirâb-ı veca'-ı fûrқate bür'ü's-sâ'a
Nev-demîde ҳatını tâze pülüskün gördük
- 5 Seni bir âh ile ber-bâd raқîbâ iş mi
Biz senüñ şîṭ-i fesâduñ gibi çok ün gördük
- 6 Bûse-i la'li olaldan bize iksîr-i ҳayât
Duḡt-i rez қahbesini meclise küskün gördük
- 7 Âs-ı çarḡuñ unu yokdur ununa baқma Sa'id
Dönüp unuñla öğünme bize biz un gördük

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Mülk-i Fas başdan başa olsa fedâ-yı perçemüñ
Ehl-i sevdâya göre olmaz bahâ-yı perçemüñ
- 2 Şâm-ı gamdan şubḡ-ı ümmîdi baña göstermeyen
Yâ қara baḡtım ola yâḡud belâ-yı perçemüñ

- 3 Kurtaran fülk-i dili hakkâ re'îs-i 'âşıkân
Gavta-i baħr-ı siyehdir ibtilâ-yı perçemüñ
- 4 Kayd olur bir şey midir sevmiş hatâ itmişse de
Küfre mi girdi a zâlim mübtelâ-yı perçemüñ
- 5 Başına meclisde dünyâyı rakîbüñ eyle tar
İp takup yüz virme eylerse recâ-yı perçemüñ
- 6 Murğ-ı dil böyle faķa başmazdı ammâ neyleyim
Zihnimi vardı tolaşdırdı hevâ-yı perçemüñ
- 7 Tûğ dikdi medh-i zülfüñde sühan meydânına
Bu Sa'îd oldu begim mîr-i livâ-yı perçemüñ
- 8 Bağlanup tırdum bu şeb bâb-ı rızâ'ullâhda
Her-çi-bâd-âbâddır gayri berây-ı perçemüñ

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Olmasam zinde eger derd-i nihânuñla senüñ
Kendimi yok şanuram fikr-i dehânuñla senüñ
- 2 Bûs-ı la'lüñ şekerin çigneyüp aldatma beni
Yüregim yandı yeter tatlı lisânuñla senüñ
- 3 Kırk yarmaķ kılı bir iş mi sühanda ammâ
Kilk-i fikrim tolaşur mûy-miyânuñla senüñ
- 4 Bâğ-ı nazmımda olan mışra'-ı bercesteleri
Başka refâra kodum serv-i revânuñla senüñ

- 5 Eyle taqđîm-i sūḥan ḥazret-i üstâda Sa'îd
Çünki maḥzûz oluyor ḥüsn-i beyânûnla senûñ

Ḥarfü'l-Lâm

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Zâr u ḥâr u mübtelâ bir nây bir ben bir göñül
Şûr u şer rüsâ belâ bir nây bir ben bir göñül
- 2 Hâkiyü'l-aḥvâl çâkî-hâl şâkî-i melâl
Çâk-i bâl-i ibtilâ bir nây bir ben bir göñül
- 3 Dil hevâ-dâr u figân-mu'tâd dîvâne-nîjâd
Ser-nihâd-ı her kazâ bir nây bir ben bir göñül
- 4 Nâleden cândan bezen elden ele dâ'im gezen
Pür-miḥen derd-âşinâ bir nây bir ben bir göñül
- 5 Zerd-rû vü merd-ḥû vü verd-cû bûlbûl gibi
Derd-gû âteş-serâ bir nây bir ben bir göñül
- 6 Bağrı yanık cevre kanık lutfına lâyıḳ olan
'Âşık-ı sûziş-nevâ bir nây bir ben bir göñül
- 7 Pey-rev-i Râ'if rumûza vâkıf u 'ârif Sa'îd
Kâşif-i rengîn-edâ bir nây bir ben bir göñül

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Olmamış yâr senûñ ḥâlûñe âgâḥ göñül
Gayri yardımcıñ ola Ḥazret-i Allâḥ göñül

2 Çekdigün derd ü gamı bilmez idim ben evvel
Acıdım şimdi saña vâh gönül vâh gönül

3 Vâdî-i 'aşkda zulmetde niçün kalmışsın
Söndi mi meş'ale-i âh-ı seher-gâh gönül

4 'Âkil ol kimseye esrârünü fâş itme dilâ
Böyledür 'âdet-i 'aşk itme şakın âh gönül

[375]

5 Rûzgâr ehl-i tarîki nice muğber idiyor
Seyr idersin idelim gel seni hem-râh gönül

6 Nây-veş inle varup dergah-i Mevlânâ'da
İtme bîhûde yere nâle-i cân-kâh gönül

7 Eli bağlı cigeri dâğlı esîr oldu Sa'îd
Bir zamân kişver-i tecrîde geçen şâh gönül

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Görüp ilişdi ham-ı zülf-i yâre dîde vü dil
Tutuldu kâfile-i müşg-bâra dîde vü dil

2 Gözümde yâd-ı ruhıyla sirişkim âteş olur
Yanar o âteşe 'ayn-ı şerâre dîde vü dil

3 Gözüm karardı görüp dîde-i siyeh-mestün
Kalur giderse yazık bu karâra dîde vü dil

4 O taş bağırlı sitem-kârı naşb-ı 'ayn ideli
Uruldu şîşe gibi seng-sâra dîde vü dil

- 5 Hezâr girye vü âh ile bûlbûl oldu Sa'îd
Bu âb u tâb ile ol gül-'îzâra dîde vü dil

Harfû'l-Mîm

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün)

- 1 Göz diküp kızdırur ol 'ârız-ı âli çeşmim
Gûyiyâ gül-ruhına Gökşu sıfâli çeşmim
- 2 Giryeme çeşm-i hakâretle bakınca hor hor
Yüz sürer pâyna kırk çeşme mişâli çeşmim
- 3 Mâ-cerâ-yı gamı hiç şorma gözümde anla
Şu gibi itmede takrîr me'âli çeşmim
- 4 Derd-i hicrânı Sa'îd ince ta'bîr idelim
Görmedi düşde daî zevk-i vişâli çeşmim

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Beni kıldı bu şeb pür-sûz-ı sevdâ hâl-i 'anber-fâm
Gözümde tütüdi yandıkça süveydâ hâl-i 'anber-fâm
- 2 Sipend-i âteşi cân didiler rûyında gördükçe
Velâkin bence tohum-ı verd-i ra'nâ hâl-i 'anber-fâm
- 3 Şikenc-i turrarlar ruhsârûñ üzre sünbül-i cennet
Yanınca fülful-i firdevs-i a'lâ hâl-i 'anber-fâm
- 4 Cemâle mazhariyyet mümteni'ken kâfire muṭlak
Naşıl tahşîl-i vuşlat itmiş âyâ hâl-i 'anber-fâm

[376)

5 Neler takrîr iderdim şerh-i hüsn-i hattına dâ'ir
Kâlor bir nükte-i ser-beste ammâ hâl-i 'anber-fâm

6 Demâğ-ı cânını bir şey Sa'îd'üñ eylemez ta'tîr
Meger yâ hatt-ı müşgînüñ ola yâ hâl-i 'anber-fâm

Harfû'n-Nûn

(Mefâ'ilûn Mefâ'ilûn Mefâ'ilûn Mefâ'ilûn)

1 Niyâzımdan tegâfûl idicek igfâl şandım ben
Ğaraž imhâl imiş ihsânını ihmâl şandım ben

2 Bilindi şimdi mahz-ı âyet-i nûr oldığı hattıñ
Haṭâ'en ibtidâ Cibrîl-i hüsne bâl şandım ben

3 Nigâh-ı hüsnüñi teşhîş içün dikkatli bakmışdım
Nigâhımdan ruḥuñ âzürde olmuş hâl şandım ben

4 Amân 'afv eyle mey içdimse zâhid rûze-i ğamda
Hilâl-ebrû-yı sâkîyi meh-i şevvâl şandım ben

5 Sa'îdâ bu kühen bünyân-ı 'âlemde meger makşad
Şafâ-yı bâl imiş ancak refâh-ı hâl şandım ben

Harfû'l-Vâv

(Fe'ilâtûn Fe'ilâtûn Fe'ilâtûn Fe'ilûn)

1 Gülşen-i 'ârızına jâle-feşândır ğîsû
Ya'nî hoy-gerde iken ebr-i nîsândır ğîsû

2 Tenim ol rütbede baht-ı siyeh itmiş ki za'îf
Beni bir kılla tutan rişte-i cândır ğîsû

- 3 Kara gün dostı kafâ-dâr-ı siyeh-kâr-ı hevâ
Bir göñül bağlayacak merd-i cihândır gîsû
- 4 Tâbiş-i rûyını seyrâna göz açdırmaz âh
Gündüzüm gice iden hâb-ı girândır gîsû
- 5 Dil uzatma ruhınuñ vaşfına zinhâr Sa'îd
Şekl-i teşlîşde mıkırâz-ı zebândır gîsû

Harfû'l-Hâ

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Baña yâr itdi devâ derdimi takrîre göre
Çok büyük lutf u 'atâ bendeki takşîre göre
- 2 Hâbda gözlerin öpdüm didi 'ayn-ı vâkı'
Vâkı'â itdi zuhûr itdiği ta'bîre göre
- 3 Ruhına gül diyene ben nice gülmem zîrâ
Gül demek pek kaba zihnîmdeki taşvîre göre
- [377]
- 4 Bâde içdimse güzel sevdim ise ey zâhid
Neyledim ben saña bu mertebe ta'zîre göre
- 5 Mebhas-i haţtını pek hâşiyelendirme şofum
Âyet-i nûr odur bizdeki tefsîre göre
- 6 Pek kolay hazm olunur naĥveti ehl-i keremüñ
Olsa in'âmı eger itdiği tahkîre göre
- 7 İder ihsân Sa'îdâ iki 'âlemde saña
İş midir istedigüñ sâ'ik-i takdîre göre

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Gül açdı çeşm-i hasret 'ârız-ı dildârı aındıkça
Gözümde tütüdi yârûñ hâl-i 'anber-bârı aındıkça
- 2 Bu gün bir hasb-i hâl-i sûziş-efrûz itdüñ ey dil kim
Beni de nâra yakduñ âteş-i ruhsârı aındıkça
- 3 Uçar oldu gözinde hâb-ı râhat kuş gibi cânuñ
Dü-şâhîn-i nigâh-ı dîde-i hûn-bârı aındıkça
- 4 Ne hâletdir bu ey dünyâyı yokdan var iden Allâh
Gözümde kaçredir 'âlem-dehân-ı yârı aındıkça
- 5 Sa'îd'i ten-nizâr-ı hasret itdüñ sevdigim ammâ
Ölürse hecr ile kalbûñ acır mı bârı aındıkça

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Ne dünyâ var ne 'uqbâ var ne hubb-ı câh var dilde
Hemân bir nâliş-i yâ Hazret-i Allâh var dilde
- 2 Nedendir bendeki sûziş nihânî ben de bilmem âh
'Aceb 'âşık mı oldum gizli gizli âh var dilde
- 3 Fûrûğî gün gibi meydânda ism-i Şems-i Tebrîzî
Ziyâ-bağş-ı reg-i cânım olan bir mâh var dilde
- 4 Tolaşma egri bûgri vâdî-i gâfletde ey 'âşık
Giderseñ gel diyâr-ı yâre toğrı râh var dilde

[378]

- 5 Hılâfım yok kelâmımda Resûlullâh hakkı-çün
Sa'îdâ bu tecellî gâh yoksa gâh var dilde

Velehû

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün)

- 1 Şarılup çekdim o nev-ıhattı bu şeb cân evine
Çünkü şâm oldu çekilmez mi ya evli evine
- 2 Oldı bir okla hedef sîne kemân-ebrûya
Mu'tribâ bir diyecek yok tokınan peşrevine
- 3 Yâ kaşı başka fûrûğı diger envârı latîf
Beñzemez pertev-i hüsnüñ güneşüñ pertevine
- 4 Tal'atüñ var iken ey kaşı hilâlim felegüñ
Kim bakar biñ senelik mihr ile mâh-ı nevine
- 5 Bûs-ı ruhsâruñı isterse Sa'îd ihsân it
Bu güler yüzle garîbüñ de bu yüzden sevine

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Cemâl-i pâkine mecbûr bir dil bir de âyîne
Yüzinden dâ'imâ mesrûr bir dil bir de âyîne
- 2 Hudâ hıfz eylesün dest-i hakâretde kırılmağdan
Nigâh-ı lutfına mağrûr bir dil bir de âyîne
- 3 Perîşânî-i hüsn-i şûret-i âmâle bâ'ışdir
Şakın kim olmaya mesrûr bir dil bir de âyîne

- 4 Bulunmaz işte bak bir çift böyle kıt'ası maṭbû'
Ber-i şâfuñ gibi billûr bir dil bir de âyîne
- 5 Tayanmaz şîşedir ḥor kullanılmaz zâtı nâzıkdir
Şu iki vechile ma'zûr bir dil bir de âyîne
- 6 Şikest itseñ de dest-i i'tibâruñdan bırakmazsın
Harâb ammâ yine ma'mûr bir dil bir de âyîne
- 7 Sa'îd-âsâ maşûn olsun kederden her dü-'âlemde
Şafâ-yı kalb ile meşhûr bir dil bir de âyîne

[379]

Harfû'l-Yâ

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Lebûñ hüviyyeti cânâ bilinmedi gitdi
Ġarîb nûkte şu ḥâlâ bilinmedi gitdi
- 2 Gelen ḥakîm-i Felâtûn-edâyı oynatdı
Uşûl-i ḥikmet-i dünyâ bilinmedi gitdi
- 3 Bilindi bey' u şirâ-yı dü-kevn her ne ise
Göñül bazarlığı ammâ bilinmedi gitdi
- 4 Belâ-yı baḥt-ı siyeḥ mi hevâ-yı kâkül mi
Nedir başımdaki sevdâ bilinmedi gitdi
- 5 Haṭ-âver oldu yine ülfet olmadı mümkün
Bahâr geldi de ḥayfâ bilinmedi gitdi
- 6 Kuşûr bende mi yârim mi bî-vefâ 'acebâ
Sebeb firâka ne kaṭ'â bilinmedi gitdi

- 7 Nişâr-ı gevher-i eşk eyledim Sa'îd gibi
Ne çâre kıymeti aşlâ bilinmedi gitdi

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Bir şey içdiñ mi idi bâde gibi rôm gibi
Yine hûnî nighûñ pâdişeh-i Rûm gibi
- 2 Neş'e-i bâde 'izâruñda nümâyân olmuş
Şâf billûr üzerinde gül-i mersûm gibi
- 3 Nigh-i mestûñ içün zâhid-i bî-neş'e bile
Dâhil-i meclis olur fâsık-ı mañrûm gibi
- 4 Aradım ağzını sır virmedi ammâ bence
Nûkte-i bûs-ı leñûñ nokta-i mevhûm gibi
- 5 Kebk-i nâzım seni yardan mı uçurmuş ağyâr
Yuvası tağılası meş'eme-i bûm gibi
- 6 Luñf-ı Hâk'la yapılır bir gün olur kormâ Sa'îd
Şimdilik hâne-i dil olsa da mehdûm gibi

Tazmîn-i Mışra'-ı 'İzzet Mollâ Efendi

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Çâr-şad zañma duçâr olsa bulur çâresini
Tâli'ı yâr olanuñ yâr şarar yâresini
- 2 Yüz bulup yüz kadar 'âşık yüzine yüz sürmüş
Var ise luñfa sezâ-vâr ider âvâresini

[380]

- 3 Gül yüzi güldi koyup bâde-i gül-sûht gibi
Hâriş-i hâr-ı gama bülbül-i gam-hâresini
- 4 Kıl kadar kılma nazar kıl ile kâle beni bul
Ey şabâ bir aralık gel ara zülf arasını
- 5 Göz göz olsa bile gözler mi gözi gayri tabîb
Tâli'î yâr olanuñ yâr şarar yâresini
- 6 Şekl-i teşlîşde aşdım der-i eş'âra Sa'îd
'İzzet'üñ mışra'-ı vâlâ-yı güher-pâresini
- 7 Bir gazeldir iki tazmîn-i müselles üç beyt
Şâ'irüñ dört kılar dîde-i nezzâresini

Tastîr-i Kıt'a-i Mardînî Hâce Maḥmûd Efendi

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Meyl ider bu ḥusn ile kim görse ey gül-fem seni
Çâre pek güçdür meger ki görmeye 'âlem seni
- 2 Tarḥ-ı kelfinden tolayı düşmüş ammâ rûyına
Tâze sünbül-zâra döndürmüş siyeh perçem seni
- 3 Bî-mişil bir ḥusne mâliksin ki ey kaşı hilâl
Mihr-i 'âlemle bile farz idemem tev'ân seni
- 4 Tal'atüñ gördükçe âfâkı tutan budur deyü
Birbirine gösterür çün mâh-ı nev 'âlem seni
- 5 Kâdrüñ añlarken Sa'îdâ ol vezîr-i lâ-naẓîr
Silk-i şâ'irden niçün 'add itmemiş bilmem seni

- 6 Cümle-i ekdârdan ey âşaf-ı dâniş-nihâd
Tañrı mahfûz ide hem sevdiklerüñi hem seni

Tahmîs-i Gâzel-i 'Âkif Paşa

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Gülşen-i 'âlemde gördük gerçi deste deste gül
Görmedik lâkin saña teşbîhe bir şâyeste gül
Bâğa dün gitmişsin ammâ sevdiğim nev-reste gül
Olalı reng-i ruhuñ şerhi ile dem-beste gül
Serpilüp bâlîn-i gülbünde yatur dil-ḥaste gül

- 2 Bâğ-ı cânımda büyüttümse kad-i dil-cûyını
Tâ İçil'den dağ yardım da getürdüm şuyını
Çok mı gördüñ naşb-ı 'ayn itdimse reng ü bûyını
Besleyüp hûn-ı cigerlerle hayâl-i rûyını
Zîver-i mînâ-yı çeşm itdim gör ey nev-reste gül

[381]

- 3 Ebr-i nîsân eyleyüp müjgân-ı gevher-dârımı
Başka bir feyz ile kıldım terbiye gülzârımı
Tâb-ı hüsnüñ bak ne renge koydı hâl-i zârımı
Seyr kıl dûd-ı kebûd-ı âh-ı âteş-bârımı
Görmedünse sevdiğim ger sünbüle peyveste gül

- 4 Hâk-i pâ-yı hazret-i üstâdı ruḥ-sâ eyledim
Reşḥa-i feyz ile bu gülzârı inşâ eyledim
Berg-i sebz-i bendeñi ḥaddimce peydâ eyledim
Şimdi kopdı gülşen-i ṭab'ımdan ihdâ eyledim
'Âkifâ bezm-i aḥibbâya sezâ bir deste gül

- 5 Gül-nihâl-i zât-ı pâküñ eyleye Rabb-i Mecîd
Güller ile nev-bahâr-ârâ-yı elṭâf-ı cedîd
Sâyesinde şad-hezârân bende oldukça bedîd
Hem du'â kıl hem de cürmüñ i'tirâf it ki Sa'îd
Verd-i zîbâdır gâzel tahmîs berg-işkeste-gül

Şarkıyyât

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

- 1 Meclisde kılup la'l-i leb-i yâri piyâle
Bu fikr ile zînet virirüz bezm-i hayâle
Sîb-i zekânun zann idüp 'uşşâka nevâle
Bâr olma kerem kıl gönül ol tâze nihâle
- 2 Dâm-ı heves-i vuşlatun imkânını kırma
Şehbâz-ı şekîbi şakınup yardan uçurma
Şohbet arasında yañılup taş dañi urma
Bâr olma kerem kıl gönül ol tâze nihâle
- 3 İrmış mi bahâr-ı ruh-ı gül-reng hitâma
Ta'cîl ne lâzım bu kadar mañlab-ı hâma
Göz dikme şakın halka uyup bâğ-ı merâma
Bâr olma kerem kıl gönül ol tâze nihâle
- 4 Fikr itme Sa'idâ o hañ-ı gâliye-sâyı
Kayd itme bu yollarda muğaylân-ı cefâyı
Ter geç sitemi kırma o nev-reste-edâyı
Bâr olma kerem kıl gönül ol tâze nihâle

Velehû

(Fâ'ilâtun Fâ'ilâtun Fâ'ilün)

- 1 Ey şeh-i dâna-yı iklîm-i funûn
Ola kalb-i şevketun gamdan maşûn
Dem-be-dem oldukça nuşret-nümûn
Olsun ikbâlun gibi 'ömrün füzûn

- 2 Kahr ile a'dânun olsun yüzi zerd
 Kalmasun aşlâ senün gönülünde derd
 Dâ'im oldukça bu çarh-ı lâciverd
 Olsun ıkbâlün gibi 'ömrün füzûn
- 3 Lutf-ı 'aynu'l-Hak nigâh-ı şefkatün
 Âfitâb-âsâ fûrûg-ı şevketün
 Kaptadı dehri şu'â'-ı devletün
 Olsun ıkbâlün gibi 'ömrün füzûn
- 4 Eyle ed'iyye Sa'îdâ küllü-ân
 Nev-be-nev olsun meserretler 'ayân
 Ey nüket-senc-i ma'ârif her zamân
 Olsun ıkbâlün gibi 'ömrün füzûn

[382]

Velehû

(6 + 5 = 11'li Hece Vezni)

- 1 Bir dilberi sevüp bilmezem noldum
 'Âşkına boyandım şarardım şoldum
 Uruldum çeşminün mecrûhı oldum
 Bu yârenün var mı 'aceb câresi
 Onulmadı gitdi gönül yâresi
- 2 Gûyâ 'âşık oldum gönüm egledim
 Dermân ararken derdi peyledim
 Bilmiyorlar çok hekîme söyledim
 Bu yârenün var mı 'aceb câresi
 Onulmadı gitdi gönül yâresi
- 3 Gönül bir hümâdır yüksekden uçar
 'Âşık olan cândan cihândan geçer
 Loğmân tîmâr itmez Felâtûn kaçar
 Bu yârenün var mı 'aceb câresi
 Onulmadı gitdi gönül yâresi

- 4 Ey Sa'îd başladıñ güftâr-ı 'aşka
Zannım vâkıf olduñ esrâr-ı 'aşka
Kimseler bakmıyor bîmâr-ı 'aşka
Bu yârenüñ var mı 'aceb çâresi
Onulmadı gitdi göñül yâresi

Velehû

(Müstef'ilün Müstef'ilün)

- 1 Ey şâh-ı iklîm-i vefâ
Sâyeñdedür zevk u şafâ
El tâfuñı gördükçe ben
Yüzler sürüp geldim saña
Yüzler sürüp geldim saña
- 2 Ey gülbün-i bâğ-ı bahâr
Evşâfuña gâyet mi var
Gün gibi vech-i devletüñ
Gördükçe ben bî-ihtiyâr
Yüzler sürüp geldim saña
- 3 A'dâyı makhûr eyledüñ
Dünyâyı mesrûr eyledüñ
Dil şehri pek vîrân idi
Lutfuñla ma'mûr eyledüñ
Yüzler sürüp geldim saña
- 4 Tîğ-ı nigâhuñ kahramân
Çeşm-i siyâhuñ câna cân
Mecbûr olup ilşânına
Ben de Sa'îd-âsâ hemân
Yüzler sürüp geldim saña

Velehû

(Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fa'ûlûn)

- 1 Şâhim nice ben olmayam eltâfuña meftûn
Şâdî-i cihân lutf-ı hümâyûnuña merhûn
[383] Her lalıza idersin kuluñ ihsân ile memnûn
Türdukça cihân 'ömr-i şerîfüñ ola efzûn
- 2 Devrûñde senüñ kalmadı hiç merdüm-i nâ-kâm
Hep bendelerüñ matlabını eylediler râm
'Udvânuñı kıldı nigeñ kahr ile i'dâm
Türdukça cihân 'ömr-i şerîfüñ ola efzûn
- 3 Vaşşâfuñ iken ins ü melek ey şeh-i dâna
Mümkün mi efendim ideyim medhûñi inşâ
Her şubh u mesâ 'âlemi 'adlûñ ider ihyâ
Türdukça cihân 'ömr-i şerîfüñ ola efzûn
- 4 Dergâhuña rû-mâl olarak rûh-ı revânım
İhlâş-ı derûn üzre Sa'id ed'ıye-hânım
Ey şâh-ı kerem-ver budur evrâd-ı zebânım
Türdukça cihân 'ömr-i şerîfüñ ola efzûn

Velehû

(Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fa'ûlûn)

- 1 Ey şâh-ı ekâlîm-i şeh mün'im-i 'âlem
Tâk-ı der-i lutf u himemüñ manzar-ı Hâtem
A'dâ-yı bed-evzâ'ûñ olup kahr ile mukhem
Zât-ı şeref-'unvânuña tevfiğ ola tev'em

- 2 Esrâr-ı nühüft-i negam-ı tab'ûña beste
Şîtüñ bu tarab-ḥâne-i 'âlemde ḥuceste
Eylér nigeḥüñ ḡuşşadan ehl-i dili reste
Zât-ı şeref-'unvânuña tevfiḳ ola tev'em
- 3 Eṭvâr-ı pesendîdeñi tavşîfe ne ḥâcet
Kadrüñ senüñ a'lâ bilür erbâb-ı zarâfet
Şevketli efendim dilerim tâ-be-kıyâmet
Zât-ı şeref-'unvânuña tevfiḳ ola tev'em
- 4 Olmaz mı Sa'îd'üñ saña biñ cân ile ḳurbân
Kılduñ yine elṭâf-ı ḥümâyûnuña şâyân
Ey ḡülbün-i ḡüلزâr-ı kerem menba'-i iḥsân
Zât-ı şeref-'unvânuña tevfiḳ ola tev'em

Velehû

(Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün)

- 1 Ey şeh-süvâr-ı meydân-ı 'işve
Şimdi senüñdür cevân-ı 'işve
Var ise söyle fermân-ı 'işve
İşte ḳuluñdur ḳurbân-ı 'işve
- 2 Râh-ı talebde itmem imâle
Bir şey'i ki 'irfâna ṭhâle
Sen çekme zahmet 'îd-i vişâle
İşte ḳuluñdur ḳurbân-ı 'işve
- 3 Ey meh ne çekdim ben dergehüñde
Lâkin temeyyüz buldum rehüñde
Şimdi tekâpû bismil-gehüñde
İşte ḳuluñdur ḳurbân-ı 'işve

- 4 Raĥm it Sa'îd'e ey çeşm-i âfet
 İşkeste göñli bulsun tarâvet
 Öz başuñ içün ey serv-kâmet
 İşte kuluñdur kurbân-ı 'işve

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- [384] 1 Ey nihâl-i bâğ-ı ihsân u 'atâ
 Sâye-i lutfuñ senüñ 'ayn-ı vefâ
 Eylerim yüzler sürüp her şeb du'â
 Bezm-i hâşuñda nedîm olsun şafâ

- 2 Re'y ü tedbîrûñ 'adâletdür senüñ
 Her işüñ mahz-ı kerâmetdür senüñ
 'Âleme zevküñ 'inâyetdür senüñ
 Bezm-i hâşuñda nedîm olsun şafâ

- 3 Kudretim yok medhe ey 'âlî-neseb
 Kilk-i nâ-çîzim daĥi eyler edeb
 Ey şehen-şâh-ı hüner-ver rûz u şeb
 Bezm-i hâşuñda nedîm olsun şafâ

- 4 Bende-i kemter Sa'îd ey kâm-kâr
 Eyler evşâfuñla her dem iftiĥâr
 Şevk ile her sâ'atüñ itsün güzâr
 Bezm-i hâşuñda nedîm olsun şafâ

Velehû

(Müstef'ilün Müstef'ilün)

- 1 Dökdükçe zülf-i pür-ĥamuñ
 Zihni dolaşdı 'âlemüñ
 Hep ĥalkı başdan çıkarur
 Ğâyet güzeldür perçemüñ

2 Hüsnuñ görüp ben ey perî
Oldum gönülden müşterî
Gel ey Tarabya dilberi
Ġâyet güzeldür perçemüñ

3 Gel meclise nûş it şarâb
Nolsun bu rütbe ictinâb
Kaldır fesüñ itme hicâb
Ġâyet güzeldür perçemüñ

4 İrdi Sa'îd'üñ aşluña
Maħrûm kılma vaşluña
Dil varmıyor hiç faşluña
Ġâyet güzeldür perçemüñ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

1 Sevdim ammâ Gökşu'da gördükçe sen sîmîn-teni
Âl ruhsârûñ gibi bir nâra yakma bendeni
Kaşduñ aldatmaysa bir reng-i laţîf ile beni
Fusdukî pek başka açmış çeşm-i bâdâmım seni

2 Sende bir şûretde ki hüsni neşât-efzâ bugün
Nev-bahâr olmuş 'izârûñ ey gül-i ra'nâ bugün
Penbeler evvel yakışmışdı saña ammâ bugün
Fusdukî pek başka açmış çeşm-i bâdâmım seni

3 Kâmetüñ seyr eyleyüp gâhî lahûrî şâl ile
Bir tuhaf renge boyanmışdık dil-i meyyâl ile
İşte yakduñsa da sen gönüm mukaddem âl ile
Fusdukî pek başka açmış çeşm-i bâdâmım seni

- 4 Tırşe mor zevkûñse geydikçe Sa'îd'e şorma sen
 Bir güzelsin ki ne geyseñ yaraşur ey gül-beden
 Mâ'îlerle bir içim şu olduğıñ meşhûr iken
 Fusduķî pek başķa açmış ķeşm-i bâdâmım seni

Velehû

(Mef'ûlû Mefâ'îlû Mefâ'îlû Fa'ûlûn)

- 1 Gûlzâra şalın gonca-i zîbâ-yı zamânsın
 Görsün seni de reşk ile gül âteşe yansın
 La'l-i lebûñe goncalaruñ ağzı şulansın
 Gül açıl efendim gül-i şad-berg-i cihânsın
 Halkuñ da bahâr olduğına ķalbi inansın
- 2 Nesrîn ü semen sîne-i ser-besteñe hayrân
 Hâvzuñ şuyı âyîne-i der-desteñe hayrân
 Her naħl-i hırâmân ķad-i nev-resteñe hayrân
 Gül açıl efendim gül-i şad-berg-i cihânsın
 Halkuñ da bahâr olduğına ķalbi inansın
- 3 Dâm-ı ħam-ı zûlfuñ çıkar olduķķa fesûñden
 Kuş gibi dil atıldı tıtuldı kafesûñden
 Olsun eşer-i feyz-i ħayâ her nefesûñden
 Gül açıl efendim gül-i şad-berg-i cihânsın
 Halkuñ da bahâr olduğına ķalbi inansın
- 4 Nergisleri her gün idüp âşûfte nigâhuñ
 Şeb-bûya virür gice şafâ zûlf-i siyâhuñ
 Maṭlûb bu gülşende senûñ zevķ ü refâhuñ
 Gül açıl efendim gül-i şad-berg-i cihânsın
 Halkuñ da bahâr olduğına ķalbi inansın

- 5 Şu rütbe Sa'îdâ idelim cünbişe âgâz
 Mey gül gibi der-dest ola ney bülbüle dem-sâz
 Zevk-i çemenüñ vahtidür ey serv-i ser-eifrâz
 Gül açıl efendim gül-i şad-berg-i cihânsın
 Halkuñ da bahâr oldığına kalbi inansın

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Bâğ-ı 'âlemde şehâ şu gibi hükümüñ yürüsün
 Öñüñe sedd olanı Hâk yüzi üsti sürüsün
 Gülşen-i şevketüñ ezhâr-ı meserret bürüsün
 Mülküñe göz dikenüñ nañl-i hayâtı korusun
 Özini kurdı yesün bâri kökinden çürüsün
- 2 Sensin ol pâdişeh-i nâzım-ı dîn ü devlet
 Nev-bahâr-ı keremüñ kıldı cihânı cennet
 Gül gibi olmuş iken zînet-i mülk ü millet
 Mülküñe göz dikenüñ nañl-i hayâtı korusun
 Özini kurdı yesün bâri kökinden çürüsün

[386]

- 3 Saña hâ'in olanı Hâk ide pâ-mâl-i hasâr
 Hâr u has-veş ayak altında sürünsün her bâr
 Ey nihâl-i çemenistân-ı 'adâlet-ezhâr
 Mülküñe göz dikenüñ nañl-i hayâtı korusun
 Özini kurdı yesün bâri kökinden çürüsün
- 4 Tîğ-ı 'adlûñ senüñ ey kâhir-i ferhunde-simât
 Düşmene berk-i belâ dostlarına âb-ı hayât
 Gülbün-i ma'deletüñ bulmuş iken hüsni-şebât
 Mülküñe göz dikenüñ nañl-i hayâtı korusun
 Özini kurdı yesün bâri kökinden çürüsün

- 5 Ğonca-i ğülbün-i cennet-şifat-ı ‘Oşmânî
 Bûlbûlânûñ gözinûñ nûr-ı Sa‘îd'ûñ cânı
 Tañrı maħfûz iderek Ğazret-i Maħmûd Ğân'ı
 Mülküñe göz dikenûñ naħl-i Ğayâtı kurasun
 Özini kurdı yesün bâri kökinden çürüsün

Velehû

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

- 1 Cihânı çeşmüñ-âsâ isterim ‘aşkuñla ser-ĥoş gör
 Maħabbet bezmini ammâ yed-i luţfuñ gibi boş gör
 Müsâvîdür bize şimden-girü hep yâr u aġyârûñ
 Kimûñle ülfet eylerseñ var eyle tek bizi ĥoş gör
- 2 ‘Abeş nâr-ı caħîm-i hecre yandık bir nice müddet
 Meger cennet imiş bu ‘âlem içre ġuşe-i vaħdet
 Ne lâzım şöyle böyle beynenâda birtakım şöbet
 Kimûñle ülfet eylerseñ var eyle tek bizi ĥoş gör
- 3 Yeñi aħbâb ile pâ-bend-i ülfetseñ de ‘aşk olsun
 Gerek âzâde-i kayd-ı mürüvvetseñ de ‘aşk olsun
 ‘Azîzim Yûsuf-ı Mısr-ı melâhatsañ da ‘aşk olsun
 Kimûñle ülfet eylerseñ var eyle tek bizi ĥoş gör
- 4 Ğulûş-ı şâdıkım zannım efendimce yalan geldi
 Bu vaz‘-ı nâ-becâ hattâ Sa‘îd'e pek ġirân geldi
 Begim yahşî ġüzelseñ de bize cevruñ yaman geldi
 Kimûñle ülfet eylerseñ var eyle tek bizi ĥoş gör

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Dün görüp tavr-ı nev-îcâd ile nâ-gâh seni
Da‘vet itdimse de ‘afv it bu şeb ey mâh seni
[387] Nasıl itsem ‘acebâ hâlîme âgâh seni
Sevmemek elde midir âh seni âh seni
- 2 Çeşm-i âşûb-ı nigâhuñda fiten mâl-â-mâl
La‘lûñe yok diyecek dinse de o hâm hayâl
Çeşm-i inşâf ile âyîneye bak ey ruh-ı âl
Sevmemek elde midir âh seni âh seni
- 3 Var iken resm-i vefâ ~~semt~~-i cefâyâ gitme
Şiken-i zülfüñ ile murğ-ı dili incitme
‘Âşık olmuş deyü lûtf it beni ta‘yîb itme
Sevmemek elde midir âh seni âh seni
- 4 Nigeh-i ‘âtîfetüñ lûtf ider iken îmâ
Nâz ile söyleyişiñ ‘aqlımı eyler yağmâ
Gerçi dahî eyliyoruz biz de Sa‘îd'i ammâ
Sevmemek elde midir âh seni âh seni

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Bir leâfetli hevâ kim bu şeb ey mâh-lıkâ
Şafvetinden gümüş âyîneye dönmüş deryâ
Ey kamer-çihre ider bendeleriñ cümle recâ
Seyr-i mehtâb iderek kullaruñ eyle ihyâ
Ne dimekdür ayuñ on dördini görsün dünyâ

- 2 Kalk efendim gülelim açılalım gonca-mışâl
 Kâmet-i nâza gümüş serviyi itdür pâ-mâl
 Tâ'm göster yüzüñi bu gice ey kaşı hilâl
 Seyr-i mehtâb iderek kullaruñ eyle ihyâ
 Ne dimekdür ayuñ on dördini görsün dünyâ
- 3 Parladup 'âlem-i 'âbı bu şeb aḡşamla amân
 Dehri yerden göge dek nûr ile eyle tâbân
 İşte âmâde ne ister iseñ ey rûḡ-ı revân
 Seyr-i mehtâb iderek kullaruñ eyle ihyâ
 Ne dimekdür ayuñ on dördini görsün dünyâ
- 4 Ey efendim kim ider pertev-i ḡusnûñ inkâr
 Bildi noḡşânını meh itdi felekde ikrâr
 Nûr-ı 'aynım kerem it eyleyüp 'arz-ı dîdâr
 Seyr-i mehtâb iderek kullaruñ eyle ihyâ
 Ne dimekdür ayuñ on dördini görsün dünyâ
- 5 Gün yüzinden bularak devr-i kamer şevḡ-i cedîd
 Gicemiz gündüz ola gündüzümüzse ola 'îd
 Tâli'î gibi uyansun seni görsün de Sa'îd
 Seyr-i mehtâb iderek kullaruñ eyle ihyâ
 Ne dimekdür ayuñ on dördini görsün dünyâ

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün)

- 1 Beñi luṭfuñla elbette añardıñ
 Bileydiñ ḡâlimi sen de yanardıñ
 Derûnum söylenilseydi ḡanardıñ
 Bileydiñ ḡâlimi sen de yanardıñ

- 2 Egerçi söylemem çekdiklerim ben
Velâkin sen de lûtf it kaçma benden
Güzelde merhâmet 'âdet degilken
Bileydiñ hâlîmi sen de yanardıñ
- 3 Ne kan dökdi dem-â-dem çeşm-i giryân
Naşıl yandı hafîce kalb-i nâlân
Bu gice şübhesiz ey çeşm-i fettân
Bileydiñ hâlîmi sen de yanardıñ

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Olduğum günden beri 'aşk-âşînâ
Her kimi sevdimse nâz itdi baña
Hep helâl olsun yine benden yaña
Her kimi sevdimse nâz itdi baña
- 2 Her kimi sevdimse oldum bî-ñuzûr
Gayri dilber sevmeden geldi fûtûr
Bende mi bahtımda mı bilmem kuşûr
Her kimi sevdimse nâz itdi baña
- 3 Başım üzre eyleyüp cây-ı karâr
Her birine ayru itdim cân nişâr
Bulmadım bir çâresin encâm-kâr
Her kimi sevdimse nâz itdi baña
- 4 Söyleyem esrârımı tuysun cihân
Kendine gelsün gürûh-ı 'âşıkân
Yoğ imiş bilsün vefâ-yı dilberân
Her kimi sevdimse nâz itdi baña

- 5 Sevdigün kimdür deyü itme su'âl
 Olmasun esrâra dâ'ır kıl ü kâl
 Şâhidim işte Sa'id-i bî-mecâl
 Her kimi sevdimse nâz itdi baña

Kıta'ât

Darb-hâne-i 'Âmire Müşîri Rızâ Efendi'nin Himmetiyle Aktaş
 Ma'den-i Hümâyûnına Me'mûr olduğda Söylediği Kıt'adır

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Kuvvet-i himmet-i vâlâ-yı veliyy-i ni'met
 Baña bir âh ile bin tağı devirdür hâlâ
- 2 Taş dögenlikde benim gâlib olan Kûhken'e
 O şu ağıtdı ise ben gümüş itdim icrâ

Hekîmbaşı Behcet Efendi Sâhil-hânesini Teşrîf-i Hümâyûn Vuķû'ın-
 da Söylediği Kıt'adır

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- 1 Şeh-i hikmet-şinâsın kulları teşrîf ü taltîfi
 Şu güne fehm olur ki 'illet-i dehre devâdur bu
- 2 Gözün aç hâk-i pâ-yı Hazret-i 'Adlî'ye yüz göz sür
 Hekîmbaşı Efendi bir bulunmaz tûtiyâdur bu

Muşârün-ileyh Rızâ Efendi'nin Sâhil-hânesini Teşrîf-i Hümâyûn Vu-
 ķû'ında Söylediği Kıt'adır

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Kıldı teşrîf ile taltîf seni bi'l-iķbâl
 Ne kerem ma'denidür aña şeh-i devrânı

[389]

- 2 Oldı sırma gümüşi gayrı Rızâyâ her işün
Kîmyâ bil kadem-i Hâzret-i Maḥmûd Hân'ı

Pederim Tayyâr Efendi'niñ Üsküdâr'a Hicretinde Söyledigi Kıt'adır

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- 1 Çekilmiş Üsküdâr'a eski dârındır deyü Tayyâr
Bağışlasun yuvasın yavrularıyla aña Allâh
- 2 Şu kuşça cânına çok âb u dâne eyleyüp ihsân
İde hem lânesin zîr-i cenâh-ı evliyâ'ullâh

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Nükte-i râzırnı gül-bergine tahrîr itdim
Hâl-i ruhsârını bu vechile taşvîr itdim
- 2 Yâd idüp rûyını oldukça dü-çeşmim giryân
Şîşe inbîk ile çok gül şuyı taqtîr itdim

Velehû

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

- 1 Oldukça mevic-hîz yem-i dîde-i giryân
Müjgân-ı dem-âlûdum olur pençe-i mercân
- 2 Akdan karadan bahtım ider mi 'aceb imdâd
Girdâb-ı ham-ı zülfe düşürdi beni devrân

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Hâyâl-i yâri eşkimle bu şeb çok şüst-sû itdim
O da ağıâr ile hâminâma girmiş cüst-cû itdim
- 2 Meger mühr-i sükût işrâb idermiş nükte-i la'li
Bu sırrı bilmedim ben de haţâ'en güft-gû itdim

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Yine bir hâl gördüm yandı şabrım rûy-ı âlimde
Bırakırsa beni çok şey bu sûziş kendi hâlimde
- 2 Sa'îdâ fikr-i şem'-i 'ârız-ı dildârı benden şor
Nihâl-i gül bitürdi sünbûlistân-ı hayâlimde

[390)

Velehû

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün)

- 1 ●lene bakma yoluñda şağ bak sen şağ ol
Günde 'uşşâkuñ efendim saña biñ başı fedâ
- 2 Murğ-ı dil çantada keklik gibidür destüñde
Avcı ta'lîmine bîhûde çıkup kıyma baña

Tazmînât

(Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün)

'Abd-i malhım gerdenim tavk-ı 'ubûdiyyetdedir
Boynumuñ bâğı degil zencîr-i zülfüñdür senüñ

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

Sermâ-yı gamda sîneye dâğ yakda zevke bak
Âteş kenârı kış gününüñ lâle-zâridir

Velehû

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

Kopar elbet gönülden bûs-ı la'le ruḥṣatuñ cânâ
Hudâ kâdirdir eyler seng-i hârâdan güher peydâ

Velehû

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

Mey içdi ba'de'l-ifṭâr itmeden teklîf şûfîye
O katmer baklava benden yaña kat kat helâl olsun

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Baňa düşmez ki lebûñ cur'asına 'âşık olam
Ben ne ḥâkem ki kemâl-i kereme lâyıḳ olam

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Fıkr-i ruḥsârını işkeste-dile itme su'âl
Bir kırık şîşede gül destesi eyle ḥayâl

Velehû

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

Baňa bîgâne gönîlüm yâre gitdi âşinâ oldı
Beni terk itdi ammâ itdiği gâyet becâ oldı

Velehû

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

Bahâr verd-i şabâdan ne dem sürerse hezâr
Şu yavruları çerâğ ile şâd olur Tayyâr

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Birbirine girdiler hürşîd ü mâh-ı âsumân
Kâtibü's-sırr-ı şehen-şâhiye olmağ-çün nişân

[391]

Velehû

(Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

Sebz-i haţţ-ı ruhuñla eglenirim
Hızr Ağa-zâdeyim yeşillenirim

Kırk Dört Târîhinde Yangın Kâtibi Olan Meşhûr Hâsîb Efendi Hâk-
kındadır

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Cânıma kundağ bıraktı âh o yangın kâtibi
Hânumân-ı şabrı yakdı âh o yangın kâtibi

Müfredât

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Mey şunarken nâz ile bakdıydı fark itmeme henüz
Çeşm-i sâkîden mi oldum yohsa şahbâdan mı mest

Velehû

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

Bırak Allâh içün olsun elüñden nîze-i cevri
Sinânoğlu iki gamzeñ benim tâ cânıma geçdi

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Ebr olur âhım o perçem gelicek hâtırına
Mikiyil-zâdeye göz yaşını bârân ideriz

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Mollayı cennete döndürdi yine 'aşk-ı şafâ
Gûyiyâ oldu anuñ kalbi maķâm-ı Mahmûd

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Merdürn-i çeşm-i cihân sensin efendim sensin
Ėayre bakmaz seni gözler seni özler dîdem

Aktağ Ma'deni Me'mûriyetine Dâ'irdir

(Mef'ûlû Fâ'ilâtû Mefâ'ilû Fâ'ilûn)

Aktağ'da kara baht ile hûnâb-ı eşkimi
Çok eyledim nişâr sefîd ü siyâh u sürh

Velehû

(Mefâ'ilûn Mefâ'ilûn Mefâ'ilûn Mefâ'ilûn)

Top oldu bir yere hep ehl-i meclis hasb-i hâl üzre
Şikenc-i tûrradan bir yana düşmüş şunda ben kaldım

[392]

Velehû

(Mefâ'ilûn Fe'ilâtûn Mefâ'ilûn Fe'ilûn)

Kula efendi rızâsı 'aliyyü'l-a'lâdır
Bulanlar 'izzet-i dâreyni böyle buldı hemân

Velehû

(Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn)

Mâl ne hâle nazar kıl gözde nem var ise al
Tendeki rûh-ı revânın kendi mâluñdur senüñ

Velehû

(Mefâ'ilûn Mefâ'ilûn Mefâ'ilûn Mefâ'ilûn)

Nukûd-ı eşkimi cûlar gibi çok mı akıtsam ben
Deger qadr-i bahâsı bir hâzîne halvet-i vaşluñ

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

Gül devşirür bu mezra'alarda diken diken
Reşk eyledi diken dikene yâsemen diken

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

Şûret-pezîr-i kudretidür Rabbu'l-'izzetüñ
Âyîne-i fu'âdda sırr-ı reşâdı gör

Cisr-i 'Atîk'a

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

Kurup bu cisr-i nev-îcâdı Hân Maḥmûd deryâya
Sırât-ı müstakîmi remz ile gösterdi dünyâya

Necâtî Beg'in Bahâriyye Kaşîdesi

Yukarıda İki Def'ada Eş'âr-ı Muntahabası Münderic Necâtî Beg'in
Şoñradan Ele Geçen Eş'ârından Sultân Bâyezîd-i Sâni'ye Takdîm Eylediği
Bahâriyye Kaşîdesidir

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 'Âlem zihî hüceste zihî mevsim-i bahâr
Kim bâd hoş-nesîm durur âb-ı hoş-güvâr

- 2 Gülzâra gel ki kevşer-i bâğ u nesîm-i şubh
Emvât-ı hâki itdiler ihyâ Mesîh-vâr
- 3 Luţf âyetini sûsen-i çînî-devât ile
Yazdı çemen şahâyifine şun'-ı Kirdgâr
- 4 Berfüñ gümüş varaklarını hall idüp şabâ
Cedvel çeker şahîfe-i gülzâra cûy-bâr
- 5 Tonatdı gül 'arûsını meşşâta-i nesîm
Âyîne oldu âb-ı revân şâne oldu hâr
- 6 Eyledi lâle tağ eteginde buhûrlar
Yakdı hevâ eliyle şakâyık yakada nâr
- 7 Gül âteşiyle rûşen olupdur cemâl-i bâğ
Niteki câm-ı bâde-i nâb ile rûy-ı yâr
- 8 Od düşdi bâğa gel berü yağma mahallidür
Esbâb-ı 'ayşdan alıgör sen de yâdigâr
- 9 Cennetde gice olmadığın istimâ' idüp
Kaşd itdi kim uzun giceyi mahv ide bahâr
- [393] 10 Ğâlib gerek neşât-ı gam üstine şimdi kim
Günden güne ziyâde olur leylden nehâr
- 11 Âlâm-ı cevr-i devr ile ey nâ-tüvân olan
Gitmek gerekse hâtır-ı 'âtırdan inkisâr
- 12 Sürüni sürüni şu gibi sebze-zâra git
Düşe tura şabâ gibi gel gülsitâna var
- 13 Göñül karası gitmeye kıla içinde dâğ
Anlar ki bâğ lâlê gibi itmez ihtiyâr

- 14 Gördüm seherde gülşene uğradı bâd-ı şubh
İki büküldi didi çemen idüp i'tizâr
- 15 Yüzümi başageldi vü bu ben fütâdeyi
Toprâkdan götürdüñ eyâ bâd-ı müşg-bâr
- 16 Gülşen yolında mest bulup nergisi şimâl
Kapdı 'imâmesini urup çeşmine gubâr
- 17 Ol korkudan görünmez olupdur şimâl kim
Şala habâb habsine inşâf-ı şehriyâr
- 18 Şâh-ı bulend-mertebe Sultân Bâyezîd
Mâh-ı nücûm-kevkebe mihr-i felek-medâr
- 19 Ey hân-ı şevketine hü mâ-yı zafer meges
Vey bâz-ı himmetine cihân kemterîn şikâr
- 20 Her tende lûtf u merhameti cân gibi revân
Her yerde re'y-i pâki hîred gibi kâm-kâr
- 21 Ahter gözini re'yi ile açsa kuhl-i şeb
Tâ haşr mîl-i mihr ile kör itmese nehâr
- 22 Oldı raşad sipihr ü sūturlâb âfitâb
Tâ irtifâ'-i kadrini tîr eyleye şumâr
- 23 Kûy-ı zemîni kapladı gerdûn gibi tamâm
Sîmurğ-ı kadri şehper-i 'adl ile beyza-vâr
- 24 Çekdi kılıcı seyl-i havâdiş yolına sed
Mülküñ esâsı oldı felek gibi üstüvâr
- 25 Şaklar cihânı hâris-i inşâf-ı şehriyâr
Min-ba'd ey sipihr gerekmez buña hişâr

- 26 Ey tâc-dâr mülk-i cihân begleri senüñ
Kapuñda kuluñ olmağ ile eyler iftiḥâr
- 27 Uş elüñe ayağuña yüz urmağa deyü
Çekdi kapuñda kayşer ü fağfûr intizâr
- 28 Şehler piyâde ruḥ yere qorlar olalıdan
Sen nat'-ı salṭanatda murâd atına süvâr
- 29 Çîn ü Hıtâ'ya ger vara tevkî'-i nâfizüñ
Baş üzre yeri var nitekim zülf-i tâb-dâr
- 30 Yere düşürmeyüp kapışur tûtiyâ gibi
Kulıl-i ğubâr-ı dergehüñ a'yân-ı rûzgâr
- 31 Hurşîd-nûr u kûh-sükûn fi'l-meşel senüñ
'Ahdüñdeki vefâ ola ṭab'uñdeki vaḳâr
- 32 Gitdi zalâm-ı şirk ideliden şeref gögi
Mâh-ı livâ-yı kadrüñi gün gibi âşikâr
- 33 Olsa revâne şarşar-ı qahruñ 'adû-yı mülk
Deryâ-yı memleketden ide ḥas gibi kenâr
- 34 Tîrûñ 'uḳâbı ceng günü şadrı gözedür
Ḥâk-i ḥaḳîre qonmağa ider meger ki 'âr
- 35 Ḥâk-i ḥaḳîr terbiyetüñle bulur vücûd
Bâd-ı bahâr ile nitekim şaḥn-ı sebze-zâr
- 36 Şimden-girü götürse revâdur şudâ'ı gül
Bûy-ı bahâr-ı ḥulḳuñ ile ṭoldı her diyâr
- [394]
- 37 Gülzâr-ı dergehüñde cihân ḥalkı ḥusrevâ
Gül gibi güldi bir benim iden hezâr zâr

- 38 Gûş it figânım ey gül-i handân ki yaraşur
Gülzâr-ı 'izzetüñde Necâtî gibi hezâr
- 39 Virsün zamâne destüñe nev nev gül-i murâd
Her şubh-dem ki açıla bu köhne merg-zâr
- 40 Ser-sebz ü hurrem ola gülistân-ı devletüñ
Devr itdügince bu yedi dülâb-ı bî-çarâr

Burûsalı Veliyyüddîn-zâde Ahmed Paşa'nın Yukarıda Yazılan Benef-
şe Kaşîdesine Necâtî Beg'in Nazîresidir

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

- 1 Gülşende re'îs olmağa ezhâra benefşe
Demdür ki kadem-rence kıla vara benefşe
- 2 Bağdâd-ı çemende ide da'vâ-yı hilâfet
'Abbâsî 'alemler dike gülzâra benefşe
- 3 Dem geldi ki gül şevkine her hâr ayağına
Yüzün süre boynın çeke yalvara benefşe
- 4 Âhı tütünü yer yüzünü göge boyadı
Alındı meger bir yüzi gülnâra benefşe
- 5 Bu lutf ile kim kıldı çemen şahını çînî
Ta'n itse nola nâfe-i Tâtâra benefşe
- 6 Deste işidür lîk ucuz olmamağ içün
Bir kez gelür eyyâmda bâzâra benefşe
- 7 Hargûş gibi gözi açık uykuya varmış
İrmezse ne tañ devlet-i bîdâra benefşe

- 8 Ditrer eli bir harf elifi toğrı çekemez
Uğradı meger kûçe-i hammâra benefşe
- 9 Mestâne turup cübbesi yakasın ider çâk
İşbu gazel-i hûb u güher-bâra benefşe
- 10 Âşüfte olup sünbül-i dildâra benefşe
Yüz yire kodı derd ile bî-çâre benefşe
- 11 Leylî saçun 'aşkı ile tağlara düşmüş
Mecnûn gibi âşüfte vü âvâre benefşe
- 12 Zülf ile hața 'âşık olan gülşene gelsün
Tâ gönli aç aça çemen ara benefşe
- 13 Gülzâra varup gönümüz eglense olurdı
Sünbüllerüne beñzese bir pâre benefşe
- 14 Hindû-beçe-i micmere-gerdân-ı çemendür
Rağbet komadı tabla-i 'attâra benefşe
- 15 'İsâ nitekim sûzen ile çıkdı semâya
Ol resme çıkar kulle-i kühsâra benefşe
- 16 Vaşl itmedi gülzâr-ı cihân benzediği-çün
Ma'sûka gül ü 'âşık-ı gam-hâra benefşe
- 17 Gel 'ayş idelüm leyl ü nehâr ile ki döndi
Rûza semen-i tâze şeb-i târa benefşe
- 18 Pervâne gibi bâl ü peri kapkara yanmış
Dîvâne gibi pîreheni pâre benefşe
- 19 Yâ mahşer-i gülşende şunuldu kara defter
Mağzûn oluben döndi güneş-kâra benefşe

- 20 Niçün gögerüp boynın eger serv dibinde
Aşmadı ise kendüzini dâra benefşe
- 21 Gömmüş beline deñlü yere k'ide siyâset
Neyledi 'aceb çarh-ı sitem-kâra benefşe
- 22 Her yaprağı bir göz bebegi gibi olupdur
Kadri güline itmege nezzâre benefşe
- [395]
- 23 'Ahdünde hacil oldu yüzi yerlere düşdi
Girdigi içün kisvet-i küffâra benefşe
- 24 'Adlünle ider dehr harâbın felek ıslâh
Şükrâne ider fâ'ide bîmâra benefşe
- 25 Gülzâra güzer eyler ise şarşar-ı kahruñ
Âteş ola gül dîd ola hemvâre benefşe
- 26 Egmezdi boyun olmasa hükümñ yeli çavuş
Ol sancağ-ı jengârî-i zer-kâra benefşe
- 27 Senden üşenür kalduruban başını bakmaz
Gülzâr-ı harîmindeki ebkâra benefşe
- 28 Uğrı gibi bağlu getirürler nazarunâ
Yere bakuban geydigi-çün kara benefşe
- 29 Gülzâr-ı sarâyunîda zihî dâr-ı sa'âdet
Kim oldu lağab çarh-ı perestâra benefşe
- 30 Bir ekmedigün yerde biter kopmayasıdur
Kara saçunîa kırkaram el kara benefşe
- 31 Ben bî-dile cevır itmek içün tâbî' olupdur
Zülf-i siyeh ü çarh-ı siyeh-kâra benefşe

- 32 Âh eyleyicek çıkdı tütünü depesinden
Yanup cigeri bencileyin nâra benefşe
- 33 Dün hüzn ile olmuşdı kara yire berâber
Bugün neden irişdi bu miqdâra benefşe
- 34 Kudretle şeref buldı yetişdi göge başı
Şâh ışigine süreli ruhsâre benefşe
- 35 Malımûd-ı cihân-bahş u cüvân-baht ki anuñ
Hulkıyla virür hâr gül ü hâra benefşe
- 36 Top eyleyüp eflâki öñinde kodı taqdîr
Şol resm ile kim yâr şunar yâra benefşe
- 37 Düşmen 'alemi gibi gelür şâh ışigine
Başı aşğa müftakır ü kara benefşe
- 38 Şol vech iledür kaşr-ı refi'ûñ kim ider fahr
Öykündigine sâye-i dîvâra benefşe
- 39 Erhâma nazar eylese kej toğmaya kimse
'Âlemde meger derd ile bî-çâre benefşe
- 40 Rif'atde kaçan kapuñna mânend ola gerdûn
Hem-ser ola mı günbed-i devvâra benefşe
- 41 Bir hâme ile kâğıd-ı rengîn ider ihzâr
Evşâfuñ ile nazm olan eş'âra benefşe
- 42 Vaşfuñ çemeninde yaraşur lâle yerine
Müstagrağ ola lü'lü-i şehvâra benefşe
- 43 Bu şi'r-i dil-âvîzi Necâtî yaraşur kim
Hall ile yaza şafha-i jengâra benefşe

- 44 Şâhâ bu siyeh-baht kuluña nazar it kim
Bağmağla cilâlar virür ebsâra benefşe
- 45 Sûsen gibi nazm itmege dilim tolaşurken
Vaşfuñla getürdi beni güftâra benefşe
- 46 Hâk'dan dilerim devlet ü 'ömrün ola câvîd
Nitekim ola pîş-rev ezhâra benefşe

Pederim Mehmed Tayyâr Efendi'niñ Şoma Nân-pâresi İhsân
Buyuruldukda Veliyy-i Ni'meti Cennet-mekân Sultân Mağ-
mûd Hân Efendimiz Hâzretlerine İştîlâhât-ı Tuyûr İle Tanzîm
Eylediği Manzûm Teşekkür-nâmesidir

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- [396]
- 1 Hümâ-yı himmetiyle gönümi Mağmûd Hân tutdı
Çerâğân-ı hezârân gülşeninde âşiyân tutdı
- 2 Nişâr itdi hubûb-ı lutfını semt-i çerâğâna
Alup şâhinci-başılıkla dâne murğ-ı cân tutdı
- 3 Şu kuşça cân idince bu gügercinlikde kim pervâz
Du'â-yı şevketin güncişk-i dil vird-i zebân tutdı
- 4 Kâfesden rûh-ı Tayyâr olsa da perrân hünkârım
Bu lutfuñ murğ-zâr-ı 'âlem-i 'ulvîde şân tutdı
- 5 Benem zâğ-ı siyeh kuş-hâne-i 'âlemde ammâ kim
Olur 'anğa da reşk-âver beni Mağmûd Hân tutdı
- 6 Olinca za'f-ı pîrî mâni'-i hıdmet şehen-şâhım
Şoma nân-pâresin şu kuşça câna karşı nân tutdı

- 7 O şâh-ı ekrem itdi pençe-i zahmetden istihlâş
Cenâh-ı lûtfını farkımda yine sâye-bân tûtdı
 - 8 Selîm Hân'ıñ göñül kuş-hâne-i lûtfında idi âh
Felek dâm-ı cefâ kurdı o şehbâzı hemân tûtdı
 - 9 Görüp tâvûs-ı cennet terk-i şevket itdigin ol şâh
Kavânîn-i nevîn emrini el-hak hırz-ı cân tûtdı
 - 10 Nizâm-ı devleti taşvîr idüp mir'ât-ı kalbinde
Bu sırr-ı niyyeti ancak hezârândan nihân tûtdı
 - 11 Çeküp tûlâb-ı tedbîri nice âb-ı hayât-efzâ
Olup murğ-ı sakâ-veş çâre-cûyân pek yaman tûtdı
 - 12 Nihâyet düşmedi tedbîri takdîre muvâfık âh
Çemen-zâr-ı beğâda şâh-ı zî-şânım mekân tûtdı
 - 13 O yatdıkça ide Hâk 'ömr ü ikbâl-i te'ebbüdle
Anuñ işr-i sülûkın hamd ola Maḥmûd Hân tûtdı
 - 14 Virince yavrularımla baña lânemde haḫḫ-ârâm
Münâcât-ı dili şehbâz-ı fikrim her zamân tûtdı
 - 15 Olup tûtî gibi gûyân dūrûd-ı dâ'imîsinde
Disünler tatlu sözlerle ne şîrîn bir lisân tûtdı
- [397]
- 16 Ben ol naḫcîr-i fahr-ı fakr olup hamd eylerim yâ Rab
Benim şayyâdım oldu mefḫarım şâh-ı cihân tûtdı
 - 17 Ben ol murğ-ı süvâr-ı tab'-ı çâlâkim ki sür'atden
Kaçarken mihr-i istignâyı dâm-ı lâ-mekân tûtdı
 - 18 Hevâya uçdı murğ-ı kıl-k-i kuşbâz-ı hayâlim âh
Tuyûr u vahşiyân içre yine bir kebk-i cân tûtdı

- 19 Kârîb olmakdadur tis'îne sinn-i bâ-kemâl ey dil
Ne nef'i var nedür bilmem tarîk-i el-amân tıtdı
- 20 Kârîb-i rûzgâr-ı dehr olan hammâme-i ikbâl
Nihâyet lâ-mekân-ı bî-mekânîde nişân tıtdı
- 21 Perim pervâz iderken 'âlem-i tecrîd içinde âh
Felek 'ağd-i 'alâyık itdi bir tîr ü kemân tıtdı
- 22 Neden ben dâne-çîn oldum bu kurb-ı Baykarâyîde
Niçündür bilmedim pâyımdan ol sayyâd-ı cân tıtdı
- 23 Uçurma vâdî-i tafşîle kebk-i nazmı ey Tayyâr
Senûñ şâhîn-i şî'rûñ dest-i şâhânda nişân tıtdı
- 24 Du'âya başla bülbül gibi ol şâh-ı kerem-kâna
Çerâğ itdi beni ol Hâtem-i Dârâ-zamân tıtdı
- 25 Veliyy-i ni'metimdür hem veliyy-i ni'met-i zâdem
Hudâvendâ vücûduñ Âl-i 'Osmân üzre şân tıtdı
- 26 Hüner 'ilm ü ma'ârifden degülken behre-dâr el-hak
Kemâl-i lûtf ile bu 'âcizi bu hânedân tıtdı
- 27 Hudâ eyyâm-ı 'ömr-i şevkêtin tâ haşre peyveste
İder memdûd anı Peyğamber-i âhîr-zamân tıtdı
- 28 Baña göstermesün başka şehen-şeh Hazret-i Allâh
Benim metbû'-ı zî-şânım beni Mahmûd Hân tıtdı

وله

دیده ام پرشد ز خون و ساغرم پرشد ز می
هر دو سر شارند اما این کجا و ان کجا

[398]

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

O rütbe münkalib ahvâli kim ezdâda devrânun
Kemâli âdemün nokşân nokşânı kemâl oldı

Mısır Fethine Târîhdir

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

Girince cünd-i mü'min çıkdı ol dem kâfir-i maḥzûl
Selîm-i Sâliḥ oldı mülk-i Mısır'a fâtih-i şânî

Keçeci-zâde 'İzzet Molla'nın İrtihâline Târîhdir ('İzzet'in ze'siyle Me-
hemmed'in mîm'ini mükerrer hisâb itmeli dir)

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Âb-ı rûy-ı 'ulemâ-yı devlet
Kıçeci-zâde Mehemmed 'İzzet
- 2 Geldi bir gün der-i Mevlânâ'ya
Didi yâ hû bize geldi nevbet
- 3 Fevtine naḳş-ı nigîni târîḥ
"Yâft nâmem zi-Meḥmed 'İzzet"

Velehû Kıt'a

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Şeb-i vişâle irüp ârzû-yı şubḥ idenün
'Aceb mi nâmına dinse sefîh ü hercâyî

- 2 Hele ben aña irişsem zamîme eyler idim
Sevâd-ı dîdem ile dildeki süveydâyı

Cennet-mekân Sultân ‘Abdûlmecîd Hân Hazretleri ‘Aşr-ı ‘Âlî-
si Şu‘arâsının Âşâr u Eş‘ârları:

Mısır Kâşiflerinden Tunuslı ‘Alî Beg-zâde ‘Alî Cevâd Bege-
fendi:

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

Tâm târîh-i cülûsın yaz Cevâdâ şevk ile
"Oldı sultân-ı cihân sa‘d ile Hân ‘Abdûlmecîd"

Fî 20 Rebî‘ul-âhir sene 1255

Biñ İki Yüz Otuz Yedi Târîhinde Hâlet Efendi Serpindisiyle Pederi-
miñ Burûsa'ya Nefyinde Oradan Gönderdiği Mektûbda Mûnderic Kıt‘adır:

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Benim o bûlbûl-i gülşen-sarây-ı bâğ-ı firâk
Ki itdi gülşenimi âşiyâne zâğ-ı firâk
- 2 Benim o lâle-i revnâk-fezâ-yı deşt-i elem
Elimde câm-ı taḥassür dilimde dâğ-ı firâk

Lâ

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Hacle-gâh-ı Husrev'i ol dem ki tezyîn itdiler
Hûn-ı Ferhâd'ı hınâ-yı pây-ı Şîrîn itdiler

- 2 Çıkmadı bir nîm-ten kıdd-i büend-i himmete
Atlas-ı gerdûnı birkaç kerre tahmîn itdiler

[399)

Nazîre-i Keçeci-zâde ‘İzzet Mollâ

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 ‘Andelîbi verd-i şad-berg ile tekfîn itdiler
Bir Gülistân beytini üstinde telkîn itdiler
- 2 Meclis-i şûrâ-yı şabra ‘andelîbi almayup
Re’yini pervâneniñ ‘uşşâk tahsîn itdiler
- 3 Böyle dâmen-keş degildi dest-i vuşlatdan o şûh
Birtakım ‘âşık tekâpûlarla hod-bîn itdiler
- 4 ‘Âşıkân ahvâlin etvârından istidlâl idüp
Ser-güzeşt-i Kays’ı benden soñra tezyîn itdiler
- 5 ‘İzzet eyle yekdir Allâh yek deyüp feryâd u zâr
Kâl’a-i gamda seni varoşa ta’yîn itdiler
- 6 Pâyuña düşdüm seniñ yâ Hazret-i Mollâ-yı Rûm
Ol zamân kim evliyâyâ bende tahmîn itdiler

Nazîre-i Nevres Efendi

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Giryeyi ol dem ki ehl-i ‘aşka âyîn itdiler
Dîde-i giryânımı ser-çeşme ta’yîn itdiler
- 2 Cân virüp hasretle Ferhâd olduğı gün telh-kâm
Mâtemiyle meclis-i Pervîz’i şîrîn itdiler

- 3 Tutişup ol dem ki Mecnûn çıkdı dûdı göklere
Hayme-i Leylâ'yı ol dûd ile müşgîn itdiler
- 4 Kays-ı şeydâdan füzûn tahmîn iderdim derdimi
Keşf idenler hâlimi hem öyle tahmîn itdiler
- 5 Sâde dillerdir ki her yüzden o tıfl-ı sâdeye
Câm-ı istignâ şunup ser-mest-i temkîn itdiler
- 6 Şûret-i âyîne meyl itdirüp ruhsârını
'Âkıbet ol hod-nümâ-yı hüsni hod-bîn itdiler
- 7 Başka bir zahm açdılar sînemde müjgân oğları
Gerçi eşk-i dîde-i giryânı teskîn itdiler
- 8 Ben miyim rüsvâ-yı 'aşkı Nevres ol şûhuñ faķat
Niceler rüsvâ olup nâmûs terhîn itdiler

[400]

Nazîre-i Enderûnî Hasan Başrî Efendi

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Hûn-ı Mecnûn'ı idüp rîzân rengîn itdiler
Reh-güzâr-ı Leylî'yı ol dem ki tezyîn itdiler
- 2 Yâreler vaz' itdiler tâ sîne-i 'âşıklara
Kendi kanıyla şeh-i Mansûr'ı tekfîn itdiler
- 3 Virmediler sünbûlistân-ı hayâtımdan haber
Dostlarım kanım döküp bi'l-cümle temkîn itdiler
- 4 Yanmadan itmez hâzer düşmüş kemâl-i hayrete
Meyyit-i pervâneyi âteşle tedfîn itdiler
- 5 Girdiler zencîr-i zülfe tâ ezel dîvâneler
Başriyâ matlûb-ı 'aşka cân terhîn itdiler

Rikâbdâr ‘Abdurrahmân Âga-zâde Hazîne-i Hümâyûn Başkâtibi Hasan Şevkî Beg

(Fâ’ilâtûn Fâ’ilâtûn Fâ’ilâtûn Fâ’ilûn)

- 1 ‘Âşıkım şûh-ı cefâ-kâr isterim meşreb bu yâ
Dil-ber-i hûn-hâr u gaddâr isterim meşreb bu yâ
- 2 Sebze-i hattıñ dil-i zârıñ leţâfet gülşeni
Bûlbûlüm şahñ-ı çemen-zâr isterim meşreb bu yâ
- 3 İstemem ağıâr ile bezme o mâhıñ geldigin
Goncarnı ‘âlemde bî-hâr isterim meşreb bu yâ
- 4 ‘Aql u fikrim şabr u sâ mânırn alursa gam degil
Çeşmiñi câdû-yı sehğâr isterim meşreb bu yâ
- 5 Şunma yarım câmı ey sâkî ayağın öpeyim
Sâğâr-ı şahbâyı ser-şâr isterim meşreb bu yâ
- 6 Bezm-i meyde eylemem her şûh elinden nûş-ı mey
Sîm sâ’idli kadeh-kâr isterim meşreb bu yâ
- 7 İtse biñ dürlü ezâ Şevkî yine âh eylemem
‘Âşıkım şûh-ı cefâ-kâr isterim meşreb bu yâ

Kâ’im-makâm-ı rikâb-ı Hümâyûn Rüşdî Paşa-zâde Muhâcirîn Komisyonu Re’îsi El-hâc Mehmed Mu’ammer Paşa’nıñ Cidde Vâlîliğinde Söyledigi Kıt’adır

(Fâ’ilâtûn Fâ’ilâtûn Fâ’ilâtûn Fâ’ilûn)

- 1 İki def’a ravza-i pâk-i Hâbîb-i Ekrem’e
Yüz sürüp üç hac naşîb itdi Hudâvend-i Şekûr

- 2 Çâr-yâr u hamse-i âl-i 'abâ feyz eyleyüp
Şeş-cihetden kâm-rân itmez mi yâ Rabb-i Ğafûr

[401]

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Gün yüzüñ sevdâsı itdi bî-karâr-ı intizâr
Şubha dek oldum bu şeb encüm-şumâr-ı intizâr
- 2 Âh-ı serdim eşk-i çeşmim inîfâ-bahş olmadı
Oldı gıtdikçe füzûn-ter dilde nâr-ı intizâr
- 3 La'l olur gerçi makâm-ı şabrda seng-i siyâh
Hûn ider ammâ derûnı hâr-hâr-ı intizâr
- 4 Hâl-i mâzîden kıyâs it neş'e-i müstağbeli
Zevkine degmez bu 'âlemde humâr-ı intizâr
- 5 Bîm-i hecr ümmîd-i vaşl eyler tekâbü'l dâ'ima
Böyledir âmed-şüd-i leyl ü nehâr-ı intizâr
- 6 Tesliyet-bahş ol dile el-leyletül-hublâ ile
Olmaya begsüste hâbl-i ıstıbâr-ı intizâr
- 7 Olmak isterseñ Mu'ammer hâtır-ı âzâd ile
Çekme her bir yâr için her bâr bâr-ı intizâr

Velehû Müşârün-ileyh

Şâm Vak'asının İndifâ'ında Söylediği Târîhdir

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

Sevâd-ı fitne-i Şâm oldı şubh-ı 'adl ile zâ'il

Fî 25 Muharrem sene 1277

Üçüncü Maḥdûm-ı ‘Âcizîniñ Vilâdetine Müşârûn-ileyhiñ Târîhidir

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

- 1 Şafâlandı yine Tayyâr Efendi rûlû pervâza
Tezerv-âsâ cihâna bir ḥaffîdi eyledi reftâr
- 2 Ki necli ḥazret-i Aḥmed ‘Aṭâ Beg aldı bir yavru
Anı zîr-i cenâḥ-ı vâlidinde ḥıfz ide Settâr
- 3 O gül de okuyup bûlbûl gibi ders eyleyüp ezber
Revân-ı ceddini ḥayr eyle Ḥaḳ Ḳur’ân-veş her bâr
- 4 Ola Tayyâr-zâde ḥânedânı ḥaşre dek bâḳî
Kebûter ḥâne-i devrânda tâ olduḳça istikrâr

[402]

- 5 Du‘â-gûne aña tûtî-i ḥâme söyledi târîḥ
İde Maḥmûd’ı Bârî şâhbâz-ı gülşen-i Tayyâr

Fî 9 Receb sene 1277

Mir-i Mîrân Dervîş Paşa-zâde Ser-ḳurenâ-yı Esbak Meḥmed
Beg-zâde Meḥmed Nevres Paşa

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

- 1 Bu şeb ḥulyâ-yı zülfûñle dili pür-pîç ü tâb itdim
Görince tâ seḥer şubḥ-ı cemâliñ terk-i ḥâb itdim
- 2 Alup ruḥsâr-ı âliñ döndi çeşmim tâvus-ı pür-ḥûna
Bezimde ḥûn-ı eşkimden tolu nûş-ı şarâb itdim

- 3 Yüz üzre mâ'il-i hâl-i ruhuñ şad yüz kadar varmış
Bir 'anber sübha ile ben de bu yüzden hisâb itdim
- 4 Miyânın aldım âgûş-ı hayâle hayli eglendim
Ne ağıyâra haber virdim ne saña bir 'azâb itdim
- 5 Degildir 'ârızî âl-i 'abânıñ şevki gönlümde
Ezel bezminde ben Nevres o bâba intisâb itdim

Velehû Şarkı

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Nâr-ı fûrkatle yanar cânım benim
Hâlîme rahm eyle sultânım benim
Gûş idüp bir kerre efgânım benim
Hâlîme rahm eyle sultânım benim
- 2 Derdime ey mâh-rû sensin tabîb
Çâresin bul yandı sâ mân-ı şekîb
Sen gidelden ben garîb oldum garîb
Hâlîme rahm eyle sultânım benim
- 3 İntizâr-ı maqdemoñle çok zamân
Gözlerim yollardadır ey nev-cüvân
Kalmadı şabra karârım el-amân
Hâlîme rahm eyle sultânım benim
- 4 Bende-i gam-hâra ey nevres-nihâl
Zavk-i vaşlıñ oldu hep hâb u hayâl
Gayri ârâm eylemek emr-i muhâl
Hâlîme rahm eyle sultânım benim

Re'îsü'l-'Ulemâ Nakîbü'l-Eşrâf Kâdî-'asker El-hâc Muşafâ
'İzzet Efendi

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Rûz u şeb gönümün evrâdı olup Tañrı adı
Nakş-ı dîdârına bend eyle vukûf-ı 'adedi
- 2 Cezbe-i 'aşk ile fark idemeyüp nîk ü bedi
Gözlerinden silüp eşk-i terini böyle didi
- [403]
- 3 Varamam yârıma a'mâ-şifat oldum ebedî
Vâsıl it yâre beni yâr celâ huz bi-yedî

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Ey Hâbîb-i Kibriyâ vey matla'-ı nûr-ı Hudâ
Nûr-ı çeşm-i enbiyâ vü reh-nümâ-yı evliyâ
Ümmetiñden bir siyeh-rû 'âşiyem geldim saña
El-amân ey melce-i ümmet Muhammed Muşafâ
- 2 Yâ Muhammed baña imdâd eyle Allâh 'aşkına
Gönlümi 'aşkıñla âbâd eyle Allâh 'aşkına
'İzzet'i vaşlıñla dil-şâd eyle Allâh 'aşkına
El-amân ey melce-i ümmet Muhammed Muşafâ

Velehû Kıt'a

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Var olan Hâk varlığıdır benden eylerseñ su'âl
Yokluğuñ 'ırfânı kâfidir sülûk erbâbına
- 2 Men-'arefle kad-'aref sırrını bildiñse eger
Hırz-ı cân it söyleme zann-ı şükûk erbâbına

Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

O felek-meşrebiñ aldanma va‘dine zîrâ
Nisbet-i pâdişehi ‘İzzetî dervîş itdi

Velehû Gâzel

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Bezm-i vahdetden cüdâ bir nây bir ben bir gönül
Fânî-i bâkî-nümâ bir nây bir ben bir gönül
- 2 Hayretinden geh güler geh ağlar iñler dem-be-dem
Bu'l-‘aceb dîvâne hâ bir nây bir ben bir gönül
- 3 Cism-i zârı hem-çü nâl ü haste-hâl-i bî-mecâl
Hasb-i hâl-i her belâ bir nây bir ben bir gönül
- 4 Kendi söyler kendi diñler kimse bilmez hâlini
Ehl-i ‘aşka kîmyâ bir nây bir ben bir gönül
- 5 Kâr-ı nâtık ‘abd-i âbık râ’ik-i iksîr-i Hâk
Saña beñzer ‘İzzetâ bir nây bir ben bir gönül

Tahmîs-i Gâzel-i Hızır Ağa-zâde Sa‘îd Begefendi

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 ‘Âşık oldum olalı toğrısı ey mâh saña
Bir tarîk ile gönül olmadı hem-râh saña
Nice takrîr ideyim derd-i dilim âh saña
İtmedi gitdi eşer nâle-i cân-kâh saña
Merhamet virmedi mi Hazret-i Allâh saña

2 Eylediñ gönlümi âvîze-i mehd-i ülfet
 Ğaraž eglenmek imiş soñradan itdim dikkat
 Böyle tıflâne-edâya kim ider emniyyet
 Nâlem itmiş seni hâbîde-i hâb-ı naḥvet
 Ğâlibâ ninni gelür âh-ı seḥer-gâh saña

[404] 3 Nâle-i ‘aşk-ı ciger-sûzımı şandıñ kuru lâf
 Saña takrîr-i gumûm-ı dil olup cümle hılâf
 Hâlime eylemediñ ‘atf-ı nigâh u inşâf
 ‘Âkıbet ‘ömrimi ḥüsnuñ gibi kıldıñ itlâf
 Kaldı sermâye hemân âh baña vâh saña

4 Nedir ey çarḥ-ı sitem-dîdeye ḳahrıñ öyle
 İtdiğñ lutfı baña sen de bilürsin söyle
 Âh u feryâdımı sen şanma tehîce böyle
 Beni şâd eylemediñ bir kerre inşâf eyle
 ‘Acabâ neyledim ey tâli‘-i bed-hâh saña

5 Her ne rütbe görünürse saña şûretde ba‘îd
 ‘İzzetâ kesme şaḳın şâhid-i ma‘nîden ümîd
 Zâhir oldukça göñülde hele sırr-ı tevḥîd
 Tükenür bî-ḥaberâne revîş elbette Sa‘îd
 Zannıma rehber olur bu dil-i âgâh saña

‘Ayıntâbî Hâce Es‘ad Efendi-zâde Dâru'l-Mu‘allimât Müdîri
 Sır Kâtibi Yamağı Seferlîli Es-seyyid El-ḥâc Meḥmed Emîn
 Efendi

يا خير من فى الكائنات
 يا محبتى فى العاليات
 انت الحبيب بالبينات
 اشفع لنا وقت النجات

ممدوح رب العالمين
مقبول كل المرسلين
بل ملتجا للاقربين
اشفع لنا وقت النجات

مازلت مائلا الخطا
فى غدوة وفى مسا
بئس المرض اى الدوا
اشفع لنا وقت النجات

كيف النجات عن طبعنا
ملهوف انى بالضنا
يارب حول حالنا
اشفع لنا وقت النجات

معلوم انى بالقصور
مغموم انى بالفتور
فاغفر ذنوبى يا غفور
اشفع لنا وقت النجات

مادمت حيا فى الضنا
لا زالت مرجو الوفا
انت الكريم فوق العلا
اشفع لنا وقت النجات

الحب مطلوب الامين
فماذكر آله العالمين
حتى اتاك باليقين
اشفع لنا وقت النجات

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Bahr-i bî-pâyân olan dilden beyân eyler kalem
Şûriş-i dâğ-ı firâkı bî-nihân eyler kalem
 - 2 Şafha-i kırtâs üzre varını şarf eyleyüp
Dest-i naqqâd-ı kemâli dūr-feşân eyler kalem
 - 3 Nâlini terk eyleyüp âğâz-ı nâle eylemiş
Nûr-ı maḥz-ı Ḥazret için terk-i cân eyler kalem
- [405]
- 4 Maḥrem olmuş nîk ü bed aḥvâl-i nâsa ser-te-ser
Tırmaz oturmaz gezer dâ'im fesân eyler kalem
 - 5 Mâ'il-i ilḥsân iken geçdikde dest-i nâkese
Çâresiz maḥzûn olup eşkin revân eyler kalem
 - 6 Çarḥ-ı devrân-ı felek 'aks-i medâr-ı kuṭb idüp
Şûriş-i aḥvâl-i ârâdan nişân eyler kalem
 - 7 Bir nigâh itse eger pîr-i tarîkat ey Emîn
Sırr-ı dilden ma'nî-i 'irfân beyân eyler kalem

Velehû

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Dil olup ğam ile âvâre ne çâre bilmem
Var imiş dürlü devâ derde ne çâre bilmem
- 2 Mest-i ikbâl olalı eyledi çevre âğâz
Nâle-veş 'âşık için şabra ne çâre bilmem

- 3 Bu revişle reh-i maşşûda giden kec-ţab'ân
Giremez meclis-i dildâra ne çâre bilmem
- 4 İçirüp pîr-i muğân cur'a-i cevvalê-i şevk
Eyledi mest-i müdâm şalıva ne çâre bilmem
- 5 Hod-pesendân-ı zamâna bu reviş pek kec-rev
Ey Emîn tavrımı tebdîle ne çâre bilmem

Velehû

(Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fâ'ilûn)

- 1 Bir şûh-ı cefâ-pîşeye nâlânsiñ ey gönül
Şabr eyle biraz vuşlata şâyânsiñ ey gönül
- 2 Zencîr-i ser-i zülfine pîçide olaldan
Şeb-tâ-be-seşer silsile-cünbânsiñ ey gönül
- 3 Feyfâ-yı 'aşkda baş açık pâ-y-bürehne
Kûy-ı vişâle şıdık ile pûyânsiñ ey gönül
- 4 Bilmem bu keşâ-keşde ne var eyle tevaşşur
Mihmân-nüvâz-ı 'ilm ile 'irfânsiñ ey gönül
- 5 Pervâne gibi şu'le-i ikbâl tolanmağa
Mihrâb-ı dü-ebrûya nigeş-bânsiñ ey gönül
- 6 Hayret gelür elbette gören yârini aînsız
Bu mertebe de sen de mi hayrânsiñ ey gönül
- 7 Feyziñ ey Emîn hayret-i hayretde bekâdır
Bu tavr ile de nâ'il-i 'irfânsiñ ey gönül

Hicretîñ yedi yüz târîhlerinden berü her nev' tahşîl-i 'ulûm u ma'âri-fe merkez ve 'Osmânî gürûhına bir mekteb-i mümtâz u mu'azzez olan Aya-sofya civârındaki sarây-ı hümâyûnuñ şenâsında Fâtîh-i ma'ârif-mefâtîh Sul-tân Mehmed Hân-ı Sâni hazretleriniñ ibtidâ-yı binâ vü te'sîsine müşâhible-ri Burûsalı Kâdî-'asker Veliyyüddîn Çelebi-zâde Ahmed Paşa yukaruda kırk dördüncü şahîfeden bed' ile münderic olan kaşîdeli târîhinden soñra on def'aki 'ilâvât ve ta'mîrât-ı lâzîmesine zamânları şu'arâsınıñ tanzîm itdik-leri kaşâ'id ve tevârîh dîvânlarında ve ba'zı mecmû'alarda münderic ise de Mahmûd Hân-ı Evvel hazretleri 'ahd-i 'âlîsinde bîñ yüz kırk beş târîhinde Hekîm-zâde şadr-ı a'zam 'Alî Paşa mübâşeretiyle icrâ olunan ta'mîrât-ı külliyesine kuzâtdan meşhûr Seyyid Vehbî Efendi'niñ kaşîde ve târîhidir:

[406]

Seyyid Vehbî'nin Sarây-ı Hümâyûnuñ Ta'mîrine Kaşîde ve Tarîhi

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- 1 Ta'âlallâh ne mînâ-hâne-i pertev-feşândur bu
Cemâl-i şevkete âyîne dâr-ı hüsn ü ândur bu
- 2 Mücessem nûrdan taşvîridür yâ Beyt-i Ma'mûr'uñ
Ya mir'ât-ı zemînde 'aks-i gülzâr-ı cinândur bu
- 3 Şehen-şehler sezâ dergâhına yüz sürseler zîrâ
Deri mihrâb-ı hâcet kıble-gâh-ı husrevândur bu
- 4 Mişâl-i kıt'a-i elmâs üç taht-ı muraşşâ'la
Müşelleş vefk-i bâzû-yı celâl ü câh u şândur bu
- 5 Sezâ-yı pâdişâh-ı kulle-i kâf-ı mehâbetdür
Şukûh-ı saltanat sîmurgına bir âşiyândur bu

- 6 Tecellî-gâh-ı 'izzet Tûr-ı pür-nûr-ı hılâfetdür
Bağılsa şûretâ mînâ sarây-ı dil-sitândur bu
 - 7 Hevâsı cân-fezâ tarhı müferrilî resmi gam-fersâ
'Aceb kâşâne-i şâhâne-i cennet-nişândur bu
 - 8 Rumûz-ı şemme vechullâh'ı mir'ât-ı mazâhirde
Saña şûret yüzinden gösterür baksañ 'ayândur bu
 - 9 Nazar eşrâfına hayrân kalem vaşfinda ser-gerdân
Felek şevkiyle rakşân mevki'-i şâdî-resândur bu
 - 10 Gülâb u müşğ ile âğişte olmuş hâk-i bünyânı
Meger altun şuyından feyz bulmuş gülsitândur bu
 - 11 Öñinde havz-ı mevcâ-mevci cân-bahş olmuş insâna
Meger ser-çeşme-i âb-ı hayât-ı câvidândur bu
 - 12 Bunun yerden göge var imtiyâzı çarh-ı çârümden
Ki hürşîd-i hılâfet maṭla'ı bir dûdmândur bu
 - 13 Cilid meydânına nâzır menâzır şanma bîhûde
Hezârân çeşm-i rûşenle nigeḥ-bân-ı cihândur bu
 - 14 Fezâsında şitâb-âsâ cilîd atdıḳça cündîler
Döner her câm-ı revzen encüme şan âsumândur bu
- [407]
- 15 O dil-cû şeh-nişîn bir mütezâd-ı nazm-ı şevketdür
Nice dîvân deger şeh-beyt-i pâk-i debsitândur bu
 - 16 Hezârân çil-sütûn-ı Işfahânî rû-nümâ olsa
Temâşâyâ bu kaşr-ı hâşî yine râyegândur bu
 - 17 Debistân-ı hünerdür kân-ı 'irfân u ma'ârifdür
Zihî ders-hânedür 'ilm-i ḥaḳîkatden nişândur bu

- 18 Dû çift-i tâkı virmiş hüsni-şûret şöyle kim dirsın
Öñinde âyine bir şâhid-i ebrû-kemândur bu
- 19 Nola kânûn-ı şevk-efrûz-ı ğam-sûzın gören dirse
Ya gül ocağı yâhud la'l-i rummânîye kândur bu
- 20 Letâfet tarhına kaşır oldığı ma'nâyadur yoħsa
Degül maķşûre kaşır-ı bî-ķuşûr-ı şâvegândur bu
- 21 Aristû re'y-i İskender'le bir âyîne yapmış lîk
Hayâl-i Bû-'Alî'den rû-nümâ âyîne-dândur bu
- 22 Bu şafvet degme âyîne-serâda rû-nümâ olmaz
Meger 'aks-i şafâ-yı bâtın-ı şâh-ı cihândur bu
- 23 Buña mir'ât-ı İskender ne vechile olur tanzîr
Vücûh ile hezâr İskender'e hayret-resândur bu
- 24 'Alî Pâşâ gibi şadr-ı hikem-senc-i Felâtûn-râ
Yüzinden cilve-ger bir hikmete mebnî mekândur bu
- 25 Bu ta'lîm-gâh feyz-i her ma'ârif fenn-i hikmetdür
Fuhûlîn ü efâhîl kahramânâna mekândur bu
- 26 Bu mektebden zuhûr itmişdi bir nice hüner-mendân
Bugün ahlâfı mevcûd ma'den-i 'irfân u kândur bu
- 27 Tefeyyüz eyleyenlerdür bu cem'iyetden aķtâna
Nizâm-ı devleti tertîb ü tezyîne beyândur bu
- 28 Nola her yüzden olsa cilve-gâh-ı şâhid-i iķbâl
Şeref-yâb-ı nigâh-ı rağbet-i Maħmûd Hân'dur bu
- [408]
- 29 Mülûk içre mübârek ism-i pâki gibi yektâdur
Nazîri gelmeyen mümtâz-ı şâhân-ı zamândur bu

- 30 Nice vech ile eslâf-ı mülûka fâ'ik olmuşdur
Hüner-ver kâm-bağşâ-yı qadir-dân-ı zamândur bu
- 31 O kûtb-ı a'zamı Hâk merkez-i taht-ı hilâfetde
Mü'eyyed eylesün şevketle kim 'avn-i cihândur bu
- 32 Bu mînâ-hâneye bir beyt ile Vehbî iki târîh
Taḥayyül eyledim gûş it o beyt-i dil-sitândur bu
- "Mülûka kıble-i ikbâl 'âlî-âsitândur bu
Şeh-i İskender âyîne sezâ vâlâ-mekândur bu (1145)

Müellif Tayyâr-zâde 'Atâ'nın Ba'zı Eş'ârı

Ba'zı Eş'âr-ı Nâmıku'l-Hurûf

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Yâ Rab hevâ-yı nefse dili eyleme esîr
Bu zenb-i ma'siyet ile itme yerim sa'îr
- 2 Mağlûbdur cünûd-ı ma'âşîye hışn-ı dil
İmdâd eyle cünd-i celîlûnle bir naşîr
- 3 Dergâh-ı 'izzetînden iderseñ meded baña
Dünyâ vü âḥiretde olur meskenim serîr
- 4 Sensin iden sa'âdet 'inâyetle mağfiret
Maḥv-ı me'âşim eyleyen ey Hâzret-i Setîr
- 5 Mev'ûd iken gürûh-ı güneḥ-kâra rahmetîñ
Lâ-bûd benim de cürmüm olur mağfiret-pezîr

- 6 Der-kâr iken şefâ'at-ı Hayru'l-beşer bize
Dîdem 'atâ-yı lutfuñ iderse nola münîr
- 7 Eyle İlâhî lutfuñ lâıyık Nezîh'imi
İkbâl ü yümn ile ola millet içinde pîr
- 8 Sensin mu'izz ü mu'tî vü mün'im ki lutfınıñ
Mümkin midir edâsı ola şükriniñ yesîr
- 9 'Âlemde olmadım hasenât ile behre-ver
Senden temennî eylerim ol baña dest-gîr
- 10 Kâdirsın 'afv u mağfirete cümle kulların
Dâr-ı bekkâda eyle 'Atâ'yı behîst-mesîr

Taşîr-i Kıt'a-i Hızır Ağa-zâde Sa'îd

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Söylemem derdimi hem-derdim olan âha bile
Keşf-i râz eyleyemem âh-ı dil-âgâha bile
Açamam sırrımı yârimse de ol mâha bile
Belki sînemdeki şu nâle-i cân-kâha bile

[409]

- 2 Şübhesizdir bilür âgâz-ı derûnı yoğsa
Yaradan bilmeye mi râz-ı derûnı yoğsa
Çeken oldur yine ol nâz-ı derûnı yoğsa
Ehl-i dil söyleyemez derdini Allâh'a bile

Kezâlık

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- 1 Ne dünyâ var ne 'uqbâ var ne hubb-ı câh var dilde
Geçen evkât-ı nâ-hemvâr içün eyvâh var dilde
Hevâya şarf olan naqd-i hayâta vâh var dilde
Hemân bir nâliş-i yâ Hazret-i Allâh var dilde

- 2 Fûrûgı gün gibi meydânda ismi Şems-i Tebrîzî
 Füyûzât-ı Îlâhî ile câm-ı lutf-ı leb-rîzi
 İder 'işyânı imhâ nûr-ı irşâd-ı şehir-hîzi
 Ziyâ-bağş-ı reg-i cânım olan bir mâh var dilde

Münâcât-ı Münîf-i Anşakî Tahmîs-i 'Abd-i 'Âciz

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fa'ûlün)

- 1 Ey mu'tî-i ümniyye dili zîb-i reşâd it
 Tarz u revîş ü sa'yimi hep şıdk-ı sedâd it
 Kıl kudret-i zâtıñla Îlâhî dile dâd it
 Yâ Rab girih-i saht-ı temennâyı güşâd it
 Gül-gonca-i kâm-ı dili müstağnî-i bâd it
- 2 Bezm-i günehiñ gerçi benim müdmin-i câmı
 Me'yûs-ı 'afiv görmedeyim 'aql u hicâmı
 Lâkin keremiñden emelim kaç'ı becâ mı
 Kıl dergeh-i 'izzetde pezîrefte recâmı
 Vâreste-i 'arz-ı der-i ikbâl-i 'ibâd it
- 3 Mir'ât-ı tecellîdeki hep hey'et-i hayret
 Tâli'de şuhûd ise bütün reng-i mekîdet
 Baht-ı siyehimden alıyor âyine 'ibret
 Rû-zerdî-i 'aşkı bânâ kıl mâye-i vuşlat
 Kışt-i emelim jeng-pezirâ-yı haşâd it
- 4 Perverde-i şîr-i şeref-i Haydar-ı seb'im
 Zehrâbe-i mâtem ile eşk-i tere neb'im
 Gam-hâne-i 'âlemde sitem-horde-i şeb'im
 Bânû-yı harem-zîb-i nühân-hâne-i tab'im
 Feyziñle eser-yâb-ı kabûl-i zih-i zâd it

- 5 'Ummân-ı gama düşmeye dil âh-ı talebde
İmdâd it 'inâyet dile dil-ḥâh-ı talebde
[410] Kıl şurta-i tevfiķi refiķ câh-ı talebde
Keştî-i girân-bâr-ı dili râh-ı talebde
Âsûde-nişist-âver-i mersâ-yı murâd it
- 6 Mir'ât-ı münâyı görürüm 'aks-i ḥalelde
Şûret viriyor cismime efkâr-ı emelde
Ey Kâdir-i zî-şân kuluñı cümle maḥalde
Âyîne-i bî-reng-i mebâdî-i emelde
Çeşmim nigeḥ-endâz-ı temâşâ-yı ma'âd it
- 7 Hakk eyler 'Aṭâ semt-i selâmetde sa'âdet
Tenvîr ider qalbimi envâr-ı hidâyet
Menvîsini mü'minlerin itmekde 'inâyet
Min-ba'd Münîfâ tatalım râḥ-ı ḥaķîkat
Terk-i heves-i menzil-i Selmâ vü Su'âd it

Tazmîn-i Hüsn-i Maṭla'-ı Na't-ı Şerîf-i Şeyḥul-islâm Tevfiķ Mollâ
Efendi

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Şemîm-i ṭurraña üftâde fuldür yâ Resûlallâh
O ṭîbiñ ümmeti şemmiyle güldür yâ Resûlallâh
- 2 Uzaqdan nağme-senc-i ârzûdur bûlbûl-i qudsî
'İzârîñ öyle bir gülşende güldür yâ Resûlallâh
- 3 Riyâz-ı ḥilḳatîñ bir gonca-i garrâsıdır zâtîñ
Seni teşbîhe cür'et maḥz-ı züldür yâ Resûlallâh
- 4 Yakup nâr-ı hevâ cism-i nizârım eyledi imḥâ
Şefâ'at eylemezseñ kârı küldür yâ Resûlallâh

- 5 Buñaldı bâr-ı 'ișyân ile kâmet kalmadı tâkât
Vücûdum mâ-cerâ-yı işme püldür yâ Resûlallâh
- 6 'Aât bî-behredir iz'ân u 'irfân 'ilm-i takvâdan
Temedduh medh-i zî-şânında züldür yâ Resûlallâh

Tahmîs-i Na't-ı Şerîf-i Şeyh Rızâ İbni Neccâr

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- 1 Bu kûh-ı vahşet-engîze gelen lâ-büd hişâr ister
Bu deşti geşt iden bir melce-i 'âlî-civâr ister
Temennî vü televvünden garaşsa bir qarâr ister
Gönül deşt-i talebde zâd-ı râha bir medâr ister
Vişâlin Ka'besin geşt ü güzâra iktidâr ister

[411]

- 2 Ğarîb ümmetlerin hâlin bilür sultân-ı zî-şânı
Naşıl ta'rîf idem ahvâlimi ki Hâk bilür anı
İhâle eylerim eltâfına bu çeşm-i im'ânı
Saña ma'lûmdur hâl-i derûnum ey kerem kânı
Dil-i dîvâne esrâr-ı nihânı âşikâr ister
- 3 Bırak tezyîn-i destârı a şûfî terk idüp kûfî
Şu fânîde didirtme kendiñe bî-fâ'ide yûfî
Şakın nakz itme 'ahdi mişl-i Kûfî çekme gel ufi
Şuhûd-ı şûret-i ma'lûb-mağşûd ise ey şûfî
Gönül âyînesin jengâr-ı gamdan bî-gubâr ister
- 4 Kaâtâr-ı ârzûyî vâdî-i endîşeye sevkim
O benderden sitâd-ı kâle-i 'irfândır zevkim
Bu maħmildir baña feyz-âver-i mühdâ-yı mâ-fevkim
Bu vâdî-i maħabbetde zimâm-ı nâka-i şevkim
Hidâyet kevkebin menzil-be-menzil şu'le-dâr ister

5 Bilen bu 'âlem içre zât-ı zînet-sâzî-i aşıñ
 Hûşûşâ bi'set-i 'ulyâ-yı zî-şânıñ ile nesliñ
 Vücûduñ maḥz-ı rahmetdir şefâ'atdır seniñ faşlıñ
 Reh-i 'unḳuñda cânâ teşnegâna Ka'be-i vaşlıñ
 Serâb-ı şûre-zârı âb-ı nâb-ı hoş-güvâr ister

6 Gürûh-ı 'atş-ı ḥaşrı saḳy içün âb-ı cemâlinden
 Sevâd-ı işmi iḡrâḳ itmege baḥr-ı celâlinden
 Miyâh-ı ebr-i rahmetle ider irvâ kemâlinden
 O naḥl-i nâz-verdir mîve-dârân-ı vişâlinden
 Niḡâh-ı intizâr-âlûd eşk-i cûy-bâr ister

7 Gelüp dergâh-ı vâlâ-şâna ḥâlinden teşekkiyle
 Şefâ'atdır niyâzı ümmetiñ şâhım teselliyle
 'Aṭâ itsün Hudâ encâmıñı aḥsen tecelliyle
 'Înâyet kıl Rızâ'nıñ 'arz-ı ḥâline maḥalliyle
 Huzûr-ı 'izzete yüz sürmege bir der-kenâr ister

[412]

8 Şıḡındım Ḥazret-i Ğaffâr'a düşdüm râh-ı Settâr'a
 Dili te'sîs içün elbet düşer bir vâsıta ḥaccâra
 Gelür bir çîre-dest naḳḳâş beyt-i İbni Tayyâr'a
 Dilâ mi'mâr-ı 'âlemd e ḥaber vir İbni Neccâr'a
 Binâ-yı çâr-ṭâḳ-ı iştiyâḳı üstüvâr ister

Na't-ı Ḥazêrât-ı Hulefâ-i Râşidîn Der-Zımn-ı Medḥ-i Cenâb-ı 'Alî Rı-
 ḍvânullâhi Ta'âlâ 'Aleyhim Ecma'în

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Saña ḥubb ile faḥr eyler 'Aṭâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr
 Sezâ-vârî-i luṭfuñdur vefâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

2 Aḡ-i Maḥmûd u İbni 'Amm-i Aḡmed hem-ser-i Zehrâ
 Saña zâhir 'ulûm-ı her-serâ yâ Ḥaydar-ı Kerrâr

- 3 'Aliyyü'l-Murtażâ şîr-i Hudâ nûr-ı düvüm-me'vâ
Eşerle zâtıñ oldı muķtedâ yâ Haydar-ı Kerrâr
- 4 Mu'âvin zât-ı pâkiñdi Resûl-i ekreme her ân
Seniñle oldı icrâ-yı ğazâ yâ Haydar-ı Kerrâr
- 5 Bedir'de vü Uĥud'da Ğazve-i Ğayber'de her yerde
Olup kâfî-i 'avn-i Muştafâ yâ Haydar-ı Kerrâr
- 6 Vücûd-ı zulm-i küfri Zül-feķâr'ıñ ıķtıtâr itdi
Ser-i a'dâya yaĝdırdıñ belâ yâ Haydar-ı Kerrâr
- 7 Ğilâfet şübhe yokdur zâtıña mevrûş iken ba'zın
Nühâsın aldı ĥubb-ı mâ-sivâ yâ Haydar-ı Kerrâr
- 8 Saña ĥulfa cesâret irtikâbıyla elîm oldı
Ki ĥâsimdir bu da'vâyı Hudâ yâ Haydar-ı Kerrâr
- 9 Buña burĥân yeter 'Ammâr'ıñ 'Amr'a cânını 'arzı
Ķazâ gösterdi ĥayf 'aks-i rızâ yâ Haydar-ı Kerrâr
- 10 Seniñ zât-ı şerîfiñdir bu dîni eyleyen tenvîr
Vücûduñ itdi teş'îl-i zükâ yâ Haydar-ı Kerrâr
- 11 Necâhıñdır kemâl-i feyz-i ğâr-erkân-ı aşĥâbın
Seniñ şân-ı 'azîmiñ muķtedâ yâ Haydar-ı Kerrâr
- 12 Sen itdiñ ibtidâ Şiddîķ ile mi'râcî çün taşdîķ
Saña keşf oldı her sırr-ı semâ yâ Haydar-ı Kerrâr
- [413] 13 Tevakkûfsuz idüp Fârûķ 'Affân şıdkını izĥâr
İdüp bunlar da ol farzı edâ yâ Haydar-ı Kerrâr
- 14 Bu dîni eyleyen itķân u cem'-i Ğazret-i İķur'ân
'Ömer 'Oşmân'dır hem-pâ saña yâ Haydar-ı Kerrâr

- 15 Ben ol vâdî-neverd-i hayret-efzâ-yı hayâlim kim
Giderken râh-ı Hakk'a yok sivâ yâ Haydar-ı Kerrâr
- 16 Yazıldı deftere dünyâ vü mâ-fîhâ kadar 'işyân
Olur imdâd ile kalb-i hevâ yâ Haydar-ı Kerrâr
- 17 Şefâ'at Muştafâ'dan şefkati senden ider ümmîd
Muhibb-i hânedânîñ dâ'imâ yâ Haydar-ı Kerrâr
- 18 Tehî-destdir bu 'abd-i 'âciziñ sermâyeden şâhım
Baña medhiñde vir zevk-i nühâ yâ Haydar-ı Kerrâr
- 19 Ol 'âciz bî-kes ü bî-tâ'at u bî-vâyeyim lutf it
Şahâbetdir temennî vü recâ yâ Haydar-ı Kerrâr
- 20 Şalât olsun Resûl'e saña her ân bî-nihâyet hem
Selâm aşhâb ile âle 'Atâ yâ Haydar-ı Kerrâr

Tahmîs-i Mersîye-i Şafvet Efendi Der-Hakk-ı Şühedâ-yı Müctebâ Ra-
diyallâhu 'Anhümâ

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Kaşr-ı cennet mahzeniñdir yâ Hüseyñ İbni 'Alî
Levh-i mahfûz me'meniñdir yâ Hüseyñ İbni 'Alî
Nokta-i rahmet beniñdir yâ Hüseyñ İbni 'Alî
'Arş-ı a'zam meskeniñdir yâ Hüseyñ İbni 'Alî
Çarh-ı atlas dâmeniñdir yâ Hüseyñ İbni 'Alî
- 2 İbni binti Muştafâ ârâm-geh-i levlâksin
Dîde-i nûr-ı nübüvvetisin meh-i levlâksin
Mültecâ-yı 'âşıkân u şâh-reh-i levlâksin
Cân-ı cism-i Fâtıma sıbt-ı şeh-i levlâksin
Her iki 'âlem seniñdir yâ Hüseyñ İbni 'Alî

3 Halk olundı cedd-i pâkiñ-çün cihân-ı pür-cefâ
Merdüm-i dîdem buyurdı nûr-ı çeşmim Muştafâ
Dâne-i 'ömri fedâ itdi saña âl-i 'abâ
Hubb-ı kurbı mezra'ından enbiyâ vü evliyâ
Hûşe-cûy-ı hırmeniñdir yâ Hüseyn İbni 'Alî

4 Gelmemiş emsâli gelmez şâmiyân u şûmiyân
Ağladı cür'etlerine müslimân u Rûmiyân
Eyledi ikrâh bunlardan perî vü hûriyân
Tûtiyâ-yı 'ayn-ı 'âşık kuhl-i çeşm-i kudsiyân
Hâk-i pâk-i medfeniñdir yâ Hüseyn İbni 'Alî

[414]

5 Mefhar-ı kevn ü mekâna oldıgıñ demde hafîd
'Âşıkânıñ ehl-i îmân içre olmuştur mezîd
Şıdk-ı memdûh-ı maḥabbetdir iden rûyum sefid
Maşrik-ı şems-i hidâyet leyle-i kadr-i sa'îd
Rûy-ı mûy-ı aḥseniñdir yâ Hüseyn İbni 'Alî

6 Eyleyüp âl-i Resûl'e zulmini bî-ḥad mezîd
Hânedân-ı Ahmed'e kaşd eyledi hâ'ın pelîd
'Âkıbet ol kal'a-i Maḥmûd'ı kal' itdi 'anîd
La'net olsun kim şafaḡ-gûn eyledi kâfir Yezîd
Şubḡ-ı rahmet gerdeniñdir yâ Hüseyn İbni 'Alî

7 Rûz-ı maḥşerde zünûbuñ başlanup ta'dâdına
Nâ-ümîd olduḡda lutfen sen yetiş imdâdına
Ben şıgındım gel 'Atâ ile seniñ ecdâdıña
Şafvet-i zârıñ dü-'âlemde yetiş feryâdına
'Andelîb-i gülşeniñdir yâ Hüseyn İbni 'Alî

8 'Âşıkım yâ İbni Haydar Fâtıma cânım Hasan
Ceddiñ ile vâlid ü vâlideñe cânım Hasan
Âl ü evlâd u aḥıbbâña fedâ cânım Hasan
Neyyireyn-i burc-ı rahmetdir Hüseyn cânım Hasan
Gevher-i rahmet teniñdir yâ Hüseyn İbni 'Alî

Der-Hakḳ-ı Âl-i Ḥazret-i ‘Alî Raḳıyâllahu ‘Anhum

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün)

- 1 ‘Âlemde hemân yandığım evlâd-ı ‘Alî’dir
Mü’mirlere hem pâdişeh ü hem de velîdir
- 2 Bunlar idi Maḥbûb-ı Ḥudâ’nın gözi nûr
Hem Fâtıma Zehrâ vü ‘Alî’nin de gülidir
- 3 Vârişler idi tahta imâameyn-i hümâameyn
Ol şâhların mü’mîn olan halk kûlidir
- 4 Bunlar idi şehzâde-i ‘Âlî-i kerem-kâr
Yanmazsa eger mü’mîn olan halk delidir
- 5 Evlâd-ı Resûl’e var ise dilde maḥabbet
Kânlar dökerek mâteme sersemlemelidir
- 6 Seksen bir ile biñ iki yüz işte muḥarrem
‘Aşrında ‘Irâk’dan esen ekdâr yelidir
- 7 Nûr-ı başa-ı Fâtıma âh oldı şehîd âh
Aḥbâbını dil-hûn iden âlâm-ı ‘Alî’dir
- 8 Etrâfımı deryâ-yı deme döndirüp âlâm
Gül-gûne-i dîdedeki tûfân selidir
- 9 Ol kâfir ü mel‘ûn Yezîd’in ki ‘adedsiz
Ef‘âl-i kabîhi ile gerdûn tölüdür
- 10 Şad-la‘net ü yüz biñ kere bir ânda la‘net
Ol ısm-i kebâ’ir şıkaliniñ bağalidir

- 11 Yağ nâr-ı ta'aşsubla sen iz'ânıñ zâhid
'İşyânı iden sırr-ı 'Alî bağı gülidir
- 12 On iki imâm 'aşkına çıktı kalemimden
Her kârda 'Aât melce'im evlâd-ı 'Alî'dir

Tahmîs-i Ğazel-i Hâmî-i Âmidî

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Seri o âteş-i seyyâle kim ocağa sürer
Kemân keyfi gözet nâveki dudağa sürer
Ğuşâdı vâdî-i endûhdaki sūrâğa sürer
Yüzün egerçi tevâzu'la mey ayağa sürer
Şerefle başa çıkar neş'esi demâğa sürer
- 2 Fütâdeye ne gerek tıfl-ı nevres ü mûnis
İder mi 'illet-i 'aşkıñ devâ-yı mahzını his
Bu yolda cây-ı sitîzi görür reh-i muhris
Gezer güzer-geh-i ğamzeñde 'âşık-ı müflis
O kanına şuşamış gerdenin bıçağa sürer
- 3 Olan devâmına kâ'il şanur kalur bâlî
Bu hûsn ü ân-ı bahâ vü niyâz-ı 'uşşâkı
Görür mi sahb ile sahvî arar mı müştâkı
Bu nîm-mest ü bed-mest söylemez sâkî
Harîf-i bezm-i meyi cümle bir ayağa sürer
- 4 Gelüp giden gelecek mevhibet meşîyyetde
Bu dâr-ı hayret içinde ne var ki miknetde
Çıkar mı şît ü şadâmız sirâc-ı miñnetde
Ğulâm-ı himmet-i pervâneyiz maħabbetde
Ki yana yana yüzün dâmen-i çerâğa sürer

- 5 Bekâyâ nâmını sa'y it eşerle kılna hâzer
Nihâl-i nîk-şemâra nesîm-i rahmet eser
Recîl-i rihleti çekse nola humûm u keder
Cinân maḥall-i ikâmet 'adem diyâr-ı sefer
Cihânda ḥalkı yemeklik idüp konağa sürer
- [416]
- 6 O esb-i esvede emşâl olur mı bî-kem ü kâst
O şeh-süvâra yanaşma şaḳın budur der-ḥâst
Gözet o fâris-i ḥayliñ kümeytidir çep-râst
Selâmına ṭuranı pâ-y-mâl ider çep ü râst
O şeh semendini geh şola gâḥ şağa sürer
- 7 Maḳâmına göre zencîri ṭut da nağmeyi bul
Miyân-ḥânede devr-i revân karârı da yol
Dü-yekle bak noṭaya çalma sâz-ı naḥveti şol
Uşûl ile yürü ṭanbûr gibi nağmede ol
Şaḳın ki muṭrib-i meclis elin kulağa sürer
- 8 Egerçi eyler iseñ ḥalka rencişi keder it
Î'âne eyleyegör de ziyâmı yok zarar it
Baḥîle bakma şaḳın ḥüsn-i ṭıynete nazar it
Ṭayanma vahşetiñe seng-i ṭa'nadan hâzer it
Meded il atdığı taş ey perî ırağa sürer
- 9 Hevâ muḥarriki faşl-ı rebî' sürûşlarıdır
Hezâr 'âşık-ı zârıñ bu dem ḥurûşlarıdır
Raḳîb bulbûle ḥâr-ı gülüñ bedûşlarıdır
Bahâr irişdi şabâ şan ocaḳ çavuşlarıdır
Eyâlet-i çemeni ḥayme-gâḥ-ı bâğa sürer
- 10 'Aṭâ mı eyledi biñ yıl sürenlere kâmi
Cem ü Sikender'e mi kaldı vaḳt ü eyyâmı
Tebahhur itmedi mi Faḥr-i Râzî vü Câmi
Dirîğ cîfe-i dünyâ-yı dîn için Ḥâmî
Hümâ-yı evc-i şeref rûyı pâ-y-ı zâğa sürer

Taḥmîs-i Ġazel-i Nevres

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Kâlb-i 'âşık va'd-i vaşl-ı yâr ile miknetlenür
Sîne-i bî-kîne elbet lutf ile minnetlenür
[417] Hüsni-tâlî' pertev-i ikbâl ile midḥatlenür
Tab'-ı rûşen şu'le-i 'aşk ile germiyyetlenür
Hâne-i fânûs tâb-ı şem' ile zînetlenür
- 2 Ser-nüviştîr tâlî'î telmî' iden tagyîm-i zıl
Şûret-i mâhiyyet-i tıynet kabûl eyler mi ğıl
Gör tefâvütle mizâc-ı fıtratı aḥkâmı bil
Rîşe-i ğamdan teḥâşî eylemez erbâb-ı dil
Hâme-i mû mûy-dâr oldu^ğca cem'iyetlenür
- 3 Dilberâ tâkat gelür mi mâliş-i ruḥsârîña
Cân tayansun mı cüvânâ sâyış-i ruḥsârîña
'Âşıkıñ hayretde kaldı nâziş-i ruḥsârîña
Dil nice tâb-âver olsun tâbiş-i ruḥsârîña
Kâleb-i bî-rûḥ iken âyîneler hayretlenür
- 4 Rû-nümâdır devr eyler dil-hâha geh er ğâh ğıç
Tâlî'-i neyyirde olsa baḥtî tes'îd ü behîc
Böyledir ta'bîr-i ḥikmet böyledir ta'yîn-i zîc
Pâk-tıynet guşe-i ğurbetde ḥâr olsun mı hiç
Gevher aĝûş-ı şadefden dûr olur kıymetlenür
- 5 Düşme ikbâl ü nüfûza şöhretine yanma kim
Şûret-i nakş-ı ber-âb ile serâba kanma kim
Ber-karâr olmaz bu çarḥıñ ḥâline aldanma kim
Hadd-i evsaṭ-veş olur sâkîṭ u sâ'it şanma kim
Nâme yâ 'izzetli tahrîr itmeden 'izzetlenür

- 6 Hâl-i gerdûn inkılâb üzre uşûlî şöyledir
 Merkez-i maşşûdda tırmaz yok şebâtî öyledir
 Geh vişâl ü gâh hicrân ile halkı şöyledir
 ‘Âlem-i kevn ü fesâdın iktizâsı böyledir
 Nevres’in bâzârı râyic nev-hatın hâlvetlenür

Tahmîs-i Ğazel-i Râğıb El-Vezîr

(Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün)

- 1 Ân-ı dilber kim terakķî-dâr olur kıymetlenür
 Ân-be-ân envâr-ı nâz u şîvesi zînetlenür
 Sûz-ı dilde âteş-i hicrânı germiyyetlenür
 Tıfıldır gitdikçe ol meh-rû gelür âfetlenür
 Gün-be-gün artar fûrûğ-ı hüsni mâhiyyetlenür

[418]

- 2 Cüst-cûy-ı ârzûda âb-ı rû mîzâb olur
 Ger kader hâ’il olursa tâlî’i nâ-yâb olur
 Baht müsâ’id olmasa dûr-ı huzûr u hâb olur
 Her ne rûtbe deşt-peymâ-yı taleb bî-tâb olur
 Künc-i istignâ-güzînân ol kadar râhatlanur
- 3 Hüsni hilkat olmaz âzürde hilâf ârâmdan
 Tıynet-i mes’ûd i’râz eylemez ahkâmdan
 Fıtrat-ı memdûh gitmez vâdî-i evhâmdan
 Nâķış olmaz feyz-i zâtı telhî-i eyyâmdan
 Bâde telhî oldukça artar neş’esi kuvvetlenür
- 4 Mazhariyyetdir iden muhtel-mizâc u zişt-rûy
 Yâreler kalbi lisân-ı hançer-i bîhûde-gûy
 Bî-zebân eyler dehân-ı kilki rîş-i kîne-cûy
 Lâl olur elbet zebân-ı hâme-i pîçîde-mûy
 Kılca ğamdan tab’-ı erbâb-ı sühan ‘illetlenür

- 5 Ni'meti tahdîse itmekdir hüner sâ mân fedâ
İktirân itdikçe makşad şükri lâzımdır edâ
Tab'-ı eşyâ vü halâyıkdan 'aceb olmuş cüdâ
Kâse-i lebrîz-i fagfûr olsa da virmez şadâ
Servet efzâyiş bulunca aġniyâ hissetlenür
- 6 Raġbet itmişler 'Atâyâ ile sâbıkda ümem
Ehl-i 'irfâna kadir-dânın dürûdudur zimem
Nazra-i takdîre almazsañ hüner olmaz etem
Râġıb olsun iltifât itsün de bir 'âlî-himem
Şi'r-i pâkim gör nice Tâliblenür Şevketlenür

Tahmîs-i Gazel-i Şeyhu'l-İslâm Çelebi-zâde 'Âşım Mollâ Efendi

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Ebr-i nîsân eyler elbet dürre bârânın tamâm
Jâle vü şebnem virür ezhâra sâ mânın tamâm
Neşv-i gülzâra zükâ bahş ile raşşânın tamâm
Kâbil-i feyz-i kerem-kâr eyler ihsânın tamâm
Mihir ider mâh-ı neviñ elbette noķşânın tamâm
- 2 Ehl-i 'irfân olsa da dil-sîr-i kâmi gâh gâh
Lîk encâmında elbet himmeti olur kûtâh
Görmedim memnûn olan aşhâb-ı dâniş vâh vâh
Muttaşıl uç gice bedr olmaz felekde kûrş-ı mâh
Süfresinde kôr mı gerdûn kimseniñ nânın tamâm

[419]

- 3 Kâmil olsa hiss ü vehm ü hâfıza 'aql u hayâl
Fikr olunca tâm rüşd ü dâniş ü hüsn-i hîşâl
Bir cihetden gösterür devrân elbette zevâl
Hüsn olur nâķış bulunca âdemiñ 'aklı kemâl
Çarķ ider mi kimseniñ 'âlemde her yanın tamâm

- 4 Hürde-bîn ehl-i hîred minnet şarâbın içmeye
Vâyeñi bî-vâyegân u kâm-rânî seçmeye
Neş'e vü derd-i serinden kimseye râz açmaya
Rind odur ki sâgar-ı işkestesinden geçmeye
Virselers la'l-i Bedahşân'ın eger kânın tamâm
- 5 Minnet ü meksebledir miknetle teksîr-i nevâl
Eylemez dânenide-i encâm taşîl-i vebâl
Vaz'-ı bâr-ı bî-vefâ dehre taḥammül bî-me'âl
Mâye-i noḡşân olur ehl-i kemâle hırş-ı mâl
Nâḡışın eyler kerem ḡalḡ içre 'unvânın tamâm
- 6 Fıtrat-ı memdûhıdır incitmemek İskender'in
Hiç fezâ-yı şûre-zâra göçmemek İskender'in
Vâdî-i âdâbı bir kez geçmemek İskender'in
Âb-ı ḡayvânı bulup da içmemek İskender'in
Meşreb-i himmetde itmişdir 'aceb şânın tamâm
- 7 Ben zemîn-perdâzlıkla ṭab'ımı hiç yormadım
Fenn-i nazm içre uşûl-i ihtilâsı şormadım
Lâf-ı da'vâ-yı hünerden de 'Aṭâ dem urmadım
Şâ'ib'e hem-lehce 'Âşım gibi şâ'ir görmedim
Cümleñ gözden geçürdüm gerçi dîvânın tamâm

Velehû

(Fâ'ilâtun Fâ'ilâtun Fâ'ilâtun Fâ'ilun)

- 1 İtmek ister ḡalḡı memnûn elde devlet râm iken
Ḥaşlet-i nîḡû gerek iḡbâl ile zî-nâm iken
Furşatı fevt itme memdûḡ ol nüfûzuñ tâm iken
Merde ḡaflet nâ-sezâdır zîb-ı şadr-ı kâm iken
Ḥâb düşmez 'aḡile câyı kenâr-ı bâm iken

- 2 Baht olunca nâ-müsâ'id kalbi çarh eyler muzîk
 Tâli'-i nâ-sâz-kâr olmaz maķâşidla refîk
 Dönmege devrân ile olmak gerek fikriñ daķık
 Sâde-levh-i nakş-ı kâmin 'izzetin gör kim 'akîk
 Dâmen-i evrâķa rû-mâl eylemez bî-nâm iken

[420]

- 3 Kând-i âmâl ile 'âdet ke's-i 'irfân tolmamak
 Verd-i iķbâl-i celâlet mümkün olmaz şolmamak
 'Ârife vaz'-ı felekdir istedigin bulmamak
 Dil temâşâdır dü-çeşm-i yârdan sır olmamak
 Şîşe-i ehl-i riyâzet mağz-ı yek-bâdâm iken

- 4 Kâm-râna ser-fürû eyler mi hîç efrûhteler
 Bâr olur mı kimseye 'aklı ğınâya dûhteler
 Germ ü serd-i rûzgâra karşıdur dil-sûhteler
 Olmaz âzürde zebân-ı halkdan nâ-puhteler
 Zaķm-ı dendândan emîndir mîve-i ter hâm iken

- 5 Var mıdır tiryâķda dârû 'aşırda zehrde
 Ben refâh u luķfı buldum ancak ey dil ķahrda
 Sûz-ı keşret de 'Atâ sönmez bu baķr u nehrde
 'Ârife âzâdelik mümkün midir hiç dehrde
 Kâlb olunsa lafz-ı âdem kendüsine dâm iken

Gazel

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Zîb-i şıdk-ı haşlet-i insândır hüsn-i vefâ
 Zîver-i ser-nâme-i 'irfândır hüsn-i vefâ
- 2 Şimdi cism-i hüsn-i hub 'anķâ-veş oldu nâ-bedîd
 Pek hevâyî vahşîdir perrândır hüsn-i vefâ

- 3 Fıtrat-ı endâm-ı âdem ahsen-i takvîmdir
Hılkat-i insâna fahr u şândır hüsn-i vefâ
- 4 Haste-i hicrân-ı ülfet lâ-ilâc olsa eger
Cism-i ünse dâru-yı dermândır hüsn-i vefâ
- 5 Eyler insâna ‘Atâ hüsn-i kabûl ile şeref
Çünkü maḥbûb-ı vedâda ândır hüsn-i vefâ
- Velehû

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Ser-nigûn itmede mecbûrını ‘âr-ı ‘işret
Mûriş-i zûll olur insâna ḥumâr-ı ‘işret
- 2 Göremez müdmini meyḥâne-i ‘âlemde refâh
Çeker ‘uqbâda daḥi zarr u ḥasâr-ı ‘işret
- 3 Nice mey-keşleriniḥ baḡrını sûzân itdi
Neş’e-verdir diyerek âh-ı şerâr-ı ‘işret
- [421]
- 4 ‘Âşıkıñ lu‘b-ı mecâzîde bütün şervetini
Cerr ü cezb eyledi bir bir şu kumâr-ı ‘işret
- 5 ‘Ârız olunca keder def‘ idemez biñ sâḡar
Böyle i‘dâd olamaz meyl-i medâr-ı ‘işret
- 6 Gördiğim ḡadri ferâmûş emeliyle ben de
Aradım gitmek içün âh diyâr-ı ‘işret
- 7 Mazhar-ı feyz-i Hudâ nâ’il-i luṭf-ı Haydar
Eyledim ḥamd-i Hudâ terk-i civâr-ı ‘işret

8 Beni dil-beste-i 'ayş itme Hudâyâ lutf it
Münhasır olmaya efkâra mesâr-ı 'ışret

9 Toğdı gurbetde 'Aât bu gâzel-i nuş-âmîz
Eyledim ben de anı pîç-i kenâr-ı 'ışret

Gâzel

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Nevâl-i bezm-i her 'aşr u zamândır ni'met-i ülfet
Na'îm-i encümen-gâh-ı cihândır lezzet-i ülfet

2 Gınâ-yı 'âleme fâ'ik tûvân-gerlik maḥabbetdir
Gelür kıymet-şinâsa bir hazîne şervet-i ülfet

3 Anı âdâb ile lıfz itmege veriş ne devletdir
Kâalır sermâye bu kesb ile ancak devlet-i ülfet

4 Bu bezm-i ser-nigûn-ı şahbânîñ olmaz neş'esi dâ'im
Ḥumâr-ı hecredir peyveste dâ'im 'ışret-i ülfet

5 Muḥârisdir hûkûkî 'aql u isti'dâdî insânîñ
Tevâzu'la devâm itmekdedir cem'iyet-i ülfet

6 Mu'allel bi'l-garazdır ḥubb-ı kâsrî-i müdârâ hep
Vedâd-ı şıdkâ niyyet iledir mâhiyyet-i ülfet

7 Görür keyfiyyet-i taşvîrini mir'ât-ı keyfinde
Nedir añlar zuḥûrından şudûr u neş'et-i ülfet

8 Mü'ebbeddir muḳârin olsa iḥlâş üzre aḥbâbîñ
Mü'esses bir sûtûn-ı muḥkem üzre kuvvet-i ülfet

9 Kitâb-ı zindegânî cildine şîrâze-i tedvîn
Olur ḥüsni vefâ resm-i müzehheb zînet-i ülfet

- [422]
- 10 Gelüp bu encümen-gâha gidenler ser-nüviştince
Naşîbin eyler istîfâ-yı hıtt-ı hey'et-i ülfet
- 11 Hukûk-ı hayr-hâhânı müzeyyen hıfza dikkatdır
Olur bu vechile maflûba vâsıl niyyet-i ülfet
- 12 Vücûd-ı müste'ârîdır şu mevcûdât u meşhûdât
Nüvâzişle güzâr itmek gerekir nevbet-i ülfet
- 13 Ğarazla ülfeti i'râza bâ'ışdır ahibbânıñ
Eger şafvetle mümkünse olur ünsiyyet-i ülfet
- 14 Murâd ibkâ-yı nâm ise eşerle bezm-i 'âlemde
Selîmül-kalb ile olmak gerekir şöhet-i ülfet
- 15 Eger 'âriz olursa dostuñ ekdâr farzâ kim
Fedâ-yı mâl u tesliyyet gerekir şefkat-i ülfet
- 16 Felâtûn olsa Fîşâgoraş u Fârâbî'ye muhtâc
Budur te'lîf-i Sînâ-i'tilâf-ı hikmet-i ülfet
- 17 Bozuldı hayli demdir ah mizâc-ı hüsn-i âmîziş
Müsellemdir 'ilâca ihtiyâc-ı 'illet-i ülfet
- 18 Kelâğ-ı kıl-k-i Bin Tayyâr ile düşdüm taharrîye
'Atâ 'ankâya döndi nirde âyâ hürmet-i ülfet

Velehû

(Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilâtûn Fâ'ilûn)

- 1 Âh kim düşvârdır 'arz-ı recâ-yı ihtiyâc
Bir belâdır ki bilen bilür cefâ-yı ihtiyâc
- 2 Kâhramân olsañ dañi bergeşte eyler 'âkıbet
Pek cerî gaddârdır kim şu belâ-yı ihtiyâc

- 3 Şît-i minnet gibi gelmez gûşîma şavt-ı ezâ
Tağıdır hâb u hayâli bed-şadâ-yı ihtiyâc
- 4 Eyledim ikrâh bu berrân şafâ-yı çarh'dan
Var iken geldi ğinâ tab'a beğâ-yı ihtiyâc
- 5 Yalınız muhtâcıyım ol mün'im-i bî-minnetiñ
Gayri olmaz bundan özge hiç şenâ-yı ihtiyâc
- 6 Ey Hudâvend-i 'azîmü's-şân sen eyle 'Aîâ
Olsun ümniyye emel âhîr fedâ-yı ihtiyâc
- 7 Mefhâr-ı kevneyn ü ibni 'amn-i sıbteyn 'aşkına
Görmesün 'âlemde hiç kimse ezâ-yı ihtiyâc

Velehû

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Merd-i kâmil i'tiyâd itsün mi hiç hemm-i mizâc
Ehl-i 'irfân u edeb itmiş iken zemm-i mizâc
- [423]
- 2 Sîne-i ehl-i derûnı yâreler tîr-i hezel
Bû- 'Alî Sînâ da olsa bulamaz emm-i mizâc
- 3 Puhl ü kibr ü nahv'et-ü tahkîr ü gaybet şâhibin
'Âkıbet eyler rehîn-i varṭa-i ğamm-ı mizâc
- 4 Kec-nihâd u kec-naẓar kec-tıyneti encâm-ı kâr
Maḥv ider tergîm-i enf ü 'unf ile semm-i mizâc
- 5 Hüsn-i ahlâk sû'-i etvârîñ olur pûşîdesi
Olmamışsa ṭavrına memdûh olur zamm-ı mizâc

- 6 Çirk-i istihzâ ile giryân iderseñ ‘âcizi
Dîde-i düşnâmıña ‘ârız olur nemm-i mizâc
- 7 Meşreb-i memdûh u eṭvâr-ı güzîn hulk-ı kerîm
İki ‘âlemde olur âzâde-i kemm-i mizâc
- 8 Var şe’âmet zıkr ü ta’rîfinde şu hûy-ı bedin
Bir vesîleyle ‘Aṭâ açma şaḡın femm-i mizâc
- Velehû

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Pîşvâ tehzîb-i ahlâka sezâdır nuṭk-ı şeyh
Nuşhını hırz eyle ehl ise becâdır nuṭk-ı şeyh
- 2 Emr-i bi'l-ma'rûf ile nehy-i 'ani'l-münkerde baḡs
Var ise tefsîre kudret muḳtedâdır nuṭk-ı şeyh
- 3 Mürşid isterseñ te'emmülle taḡammül şabrdır
Ger müfessirse bu metni bî-riyâdır nuṭk-ı şeyh
- 4 Çünki irşâd-ı mürîd i'zâm ile olmaz 'azîz
Hüsn-i te'sîr-i te'enniyle şafâdır nuṭk-ı şeyh
- 5 Ger garaz hırş u tama'dan olsa âzâde mizâc
Her sözi dervîşine te'sîr-nümâdır nuṭk-ı şeyh
- 6 İ'tirâz-ı inḳıbâz eyler şudûr aḡrâzdan
Böyle ise eyle i'râz nâ-sezâdır nuṭk-ı şeyh
- 7 İnḫirâf itme şerî'atdan reh-i taḍlîli ḳo
Mürşid-i kâmil sözi 'ayn-ı 'Aṭâ'dır nuṭk-ı şeyh

- 8 Hâzret-i Pîr-i Celâlû'd-dîn-i Rûmî aķdesiñ
Tarzını ta'rîfde yâ hû pîşvâdır nuķ-ı şeyh

Velehû

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 'İbâdetdir şudûr-ı varṭa-i 'işyâna 'âlî sed
İtâ'atdır zuhûr-ı fitne-kârî-i fesâda red
- 2 Tevekkülle şarılmak maķsadıñsa dâmen-i feyze
Aña tehzîb-i ahlâķ olduķında şübhe yokdur yed
- 3 Düṣâr-ı ıztırâb olmaz hücûm-ı mevce-i gamla
Sa'îd olsa eger 'âlemde hâķ da bilselerdi ḥad
- 4 İ'âne eylemez câh u ğınâ mâhiyyet-i zâta
Meziyyet-baḥş olur mı faḥrına kem-vâyegânıñ ced
- 5 Sıyâb-ı bezle-i cehl üzre setr-i dûş u hûş ile
Olur mı mazḥar-ı taḥsîn hırâm-ı ḥod-pesend-i ḳad
- 6 Şaķın menfûr-ı 'âlem olma sû'-i ṭavr u verzişle
Lisân-ı ḥalka rûḥum dûş olur encâm-ı kârıñ bed

Velehû

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 İnsâna baḥş-ı rif'at ider himmet-i bülend
Celb-i nu'ûm-ı devlet ider himmet-i bülend
- 2 Yok ḥâsılât ḥırmen-i ṇarḥda anıñ gibi
Âs-ı cihânı ni'met ider himmet-i bülend

- 3 Lutf eylemek kemâle muķâbil becâ olur
Elbette cezb-i şervet ider himmet-i bülend
- 4 Feyz ise maķşad al nazara her hüner-veri
Tarh-ı rüsûm-ı külfet ider himmet-i bülend
- 5 Çün mest-i haķ-nüvâz karîn-i ‘Atâ olur
İbķâ-yı nâm u şöhet ider himmet-i bülend
- Nazîre-i Hâmî-i Âmidî

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Felek emîri müzeyyen nuķûş otâģa sürer
Huzûr-ı kalbini lâkin o dem uzaģa sürer
- 2 Harâş büzüruñ alınca hubûb u hûşesini
Başak giyâhını geh dâsa gâh oraģa sürer
- 3 Şuşarsa kanına ‘âşık hüsâm-ı ebrûda
Kalur gözi yüregiñ yârelerde zâģa sürer
- 4 Gelince vaķtı kazâdan gürîz mümkün mi
Ėazâl-i bî-günehi tâli‘i tuzâģa sürer
- 5 Binâ-yı ma‘deleti mahv iden mühîni mu‘în
Mehâlik-i ‘adem içre kara bucaģa sürer
- 6 Ezâ ider ise ser-mest harîf-i mey-kedeye
Bilince muğ-beçe mesti o dem baģaģa sürer
- 7 Meşiiyet eyleyicek menzili kula teysîr
Piyâde ise de ikbâl süvâr ulaģa sürer

- 8 Tefehhüm eyle de hük-m-i Hudâ'yı itme telâş
Ġanem ġidâ-yı beşer cildini dibâğa sürer
- 9 Semek bahırde gezer gerçi keyfine encâm
Dönerse bahtı kazâya rızâsı ağa sürer
- 10 Bu bâğda yetişen lâle de rehâ mı olur
Sevâd-ı 'aynı süveydâyı dilde dâğa sürer
- 11 Göğüs gerince de tîğ-ı cefâya cism-i hedef
Şu çarh cerhini dilden müzâb yağa sürer
- 12 Kuvât vîkâyeye gürğden ma'z-ı ġanem-bereyi
Gehî fezâ-yı ferağ-zâya gâh tâğa sürer
- 13 Güzerde-pây u hayât u gönülde hırş-ı dâ'im
Kazâ güler de kader mest-i 'aşrı çağa sürer
- 14 Görünme redd ü kabûl-i havâtır üzre şakın
Bu tarz-ı haşlet 'azîzim vahal batağa sürer
- 15 Gönülde Hazret-i Kur'âna var ise î mân
Fenâ-yı hubb-ı si vâîyı komaz ferâğa sürer
- 16 Me'âl-i Meşnevî'dir mağz-ı Hazret-i Kur'ân
Hübûb-ı 'aşk-ı İlâhî münâ mesâğa sürer
- 17 Yeter neşâyih-i Mollâ-yı Rûm anı hıfz it
Bu gülşene giregör gayrı yol kurağa sürer
- 18 Egerçi Âmidî Hâmî-i fâzılın eşerin
'A tâ nazîreye cür'et iderse lâğa sürer

Velehû

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Memdûh hüsni hulk olur mı vefâ kadar
Hûy-ı sa'îd var mı 'aceb kim sehâ kadar
- 2 Bakdım tamâm nüsha-i âfâka görmedim
Ma'nâ-yı irtikâb-ı mezellet recâ kadar
- 3 Kimdir 'inâyet-res anı yâda vara dilim
Ol mün'im-i kerîm Cenâb-ı Hudâ kadar
- 4 Yârân firâkı külhâna döndürdi sînemi
Yok söndürür bu âteşi mâ-i bukâ kadar
- 5 Tûl-i emeldir eyleyen insânı ser-nigûn
Bundan gürîziñ pey-revi var mı nühâ kadar
- 6 Olmaz kabûl buhl ile 'âlemde kimse hiç
Yok zîb-i tab'-ı âdemiyân hiç gînâ kadar
- 7 İnsâna zâtça lâzım olan hüsni hâldir
Derk itmege bu fıkrayı var mı zekâ kadar
- 8 Ey dil-hırâş verd şu bûy-ı ezâña dil
Aldandı hayf bûlbûl-i muhriq-şadâ kadar
- 9 Vaşlîñ ümîdi meylime virdi netîce âh
Nâziñ virür mi meyl-i kemâl-i cefâ kadar
- 10 Eyler mi mü'minîne 'atâ gayrı ferd hiç
Ol Zül-Kerîm hâlîk-ı arz u semâ kadar

11 Envâr-ı mefhar-ı rûsulûñ fer'-i neyyiri
Dîni olan disûn mi ki kûrş-ı zûkâ kadar

12 Âl-i 'abâ-velâsına cân eylerim 'Atâ
Kıymet-şinâsa lezzet olur mı fedâ kadar

Nazîre-i Ğazel-i Nûzhet Efendi

(Fe'ilâtûn Fe'ilâtûn Fe'ilâtûn Fe'ilûn)

1 İştibâr ehli kemâlâtını tahlîd eyler
Nûşâ-i nefsinî tevfiķ ile teclîd eyler

2 Sırr-ı lâ-yûs'eli fehm ile geçen vehminden
Ân-be-ân Hâlîķ'ı tevhlîd ile tahmîd eyler

3 'İlm-i hâlî okuyup anlamayan derhem-i dîn
Hufre-i küfre düşer nefsinî taĝmîd eyler

[426]

4 İtme zan meylîni âsâyîş-i zevķ-i hâtır
Bî-vefâdır bu cihân şehleri tatrîd eyler

5 Mebde' ü müntice şarf itmeden ise bu fikri
'Âķıbet-bîn olan âdâb ile tezvîd eyler

6 Su'adâ mu'terîz olınmaz bu şu'ûnâta ki Hâķ
İctirâ eyleyenî kahr ile tev'îd eyler

7 'İlm-i hâlî oku aħķâmını hırz it zîrâ
Kıl ü kâle mütecâsirleri terdîd eyler

8 Hâżret-i Nûzhet'i tanzîr ile Tayyâr-zâde
Zegan-ı tab'ını bûlbûl gibi taĝrîd eyler

Nazîre-i Ğazel-i Râgıb Paşa

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Fürce-yâb oldukça ruhsârında haţ âyetlenür
Târik-i 'işyân olur elbet o büt tâ'atlanur
- 2 Cevr ü hicrânı ider nâlân kalb-i 'âşıkı
Servet-i şabr u şebâtı gâşb ider gâretlenür
- 3 Fevt-i gadr ü cevri ider mi 'âdet-i 'akreb-mizâc
Mihver-i devrinde çarh-ı şâniye sâ'atlenür
- 4 Feyz-i fitrî fitne-i çarha olursa da zebûn
'Âkıbet hüsn-i vefânîñ tâli'i tâkatlanur
- 5 Eyleyen peygâr taqdîr ile olmaz behre-ver
Şaff-ı tefvîz ü tevekkül 'âkıbet râyetlenür
- 6 'Âlemiñ vaz'ından âzürde olur mı hiç nühâ
Mahev için iz'ânı gerdûn meşk ile 'âdetlenür
- 7 Ğâlib olsa ger tekâbül itse âğâz-ı 'adû
Elbet encâmı selîmül-kalb olan şavletlenür
- 8 Mûre kuvvet-bağş u kudret peşşeye ihsân ider
Hazret-i Hak 'Anter'e kudret virür cür'etlenür
- 9 Hüsn-i tâli'le sa'îd eyler siyerde yâ şakî
Sırr-ı lâ-yüs'elle mir'ât-ı gönül hikmetlenür
- 10 Râgıb'ıñ âşârını tanzîre cür'et ger muhâl
Lîk tab'-ı pâk 'Atâ-yı feyz ile kudretlenür

Tazmîn-i Hüsn-i Ma'la'

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Bezmi tezyîn emeli ile olanlar pür-cûş
Keşret-i şolâbet ile âhır olurlar medhûş
- 2 Añla bir söyle iki diñle bilüp hikmetini
Çünki âdemde zebân birdir iki olmuş gûş
- 3 Müteselsil sözün olmaz özi hikmet bunda
Uymaz âdâba bu evzâ'ı kabûl itmez hûş
- 4 Lafz-ı güftârını teksîre ser-âgâz ideniñ
Sehv ile ekşer-i encâmı olurlar bî-hûş
- 5 Hâzır olduḡda gözet encümen-i 'âlemde
Söziñe alma niḡâb ile cevâb-ı rû-pûş
- 6 Sözde perhîz gerekdir dimiş 'ilm-i âdâb
Şihhat-i şolâbet 'ilâc 'aksi de semm itmek nûş
- 7 Sözdür insânı iden devlete şâyân u sezâ
Sözi az söyle de kıl meclisi iskât u hamûş
- 8 Kâlde şıdk u kavle farz insâna şebât
İtme bîhûde kelâm ile şakın cûş u hurûş
- 9 Güft-gû kaşdı ile saçma şapan açma dehân
Dimesünler üdebâ bîhûde-gû vü maḡşûş
- 10 Muntazam-ı tarz u münakkah gerek âdâb-ı kelâm
Zer kalemle dil-i dâniya olunsun menḡûş
- 11 Raṡb u yâbis sözi celb ü edebi mahv eyler
Selb ider 'aql u nühâyı şakın itme mey nûş

- 12 Hüsni ma'la'dır esâsı bu sözüñ kâ'ili haq
Münderic cümle ma'âlât-ı hikem gayrisi boş
- 13 Çünki kâlâ-yı naşîhat olunursa tezyîn
Müsta'idse mütenaşşih ider elbet ber-dûş
- 14 Pend 'atâ eyledi ma'hdûmına Tayyâr-zâde
Dür-i nâ-süfte-i nuşhı ola yâ Rab mengûş
- [428] Velehû
- (Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)
- 1 Devr ider çarh-ı serî' keyf ile kem tarzında
Harekâtı ferah u hüzn ü elem tarzında
- 2 Her kimiñ gönli gurûr üzre dönerse encâm
Merkez-i dilde qarâr itmede hem tarzında
- 3 Gerçi keyfince sürer neş'e muvaqqat geh ü gâh
Kâdur âhîr tehî câm-ı meyi Cem tarzında
- 4 Hep i'âre ider ikbâl ü refâhı gerdûn
Selb-i âsâyış ider nevbet-i tem tarzında
- 5 Servet-i ehl-i dili gaşb iderek vaz'-ı fuzûl
Baş ider dest-i denî-meşrebe zam tarzında
- 6 'Ademin münkir ü evhâmına firîfte olan
Hâl-i yâri görür âh bence de fem tarzında
- 7 Hañcer-i cevri ile sîneyi teşrîh eyler
Felek ehl-i dili mecrûh ider em tarzında
- 8 Kan şunar dest-i denîden dil-i ehl-i derde
Ke's-i mâtem ile hûn şundığı dem tarzında

- 9 Bir iki nağme-i dil-sûzını üftâdelere
‘Arz-ı şevk-i tarab eyler ney ü bem tarzında
- 10 Virdigi semm-i helâhil o hekîm-i çarhıñ
Pâre-i kebdimi habb eyledi yem tarzında
- 11 Şîşe-i gadri ider beyt-i dili hedm ü harâb
Fenn-i i‘mârı mekîdet ile rem tarzında
- 12 Ne bahâr u ne hazân u ne gülistân bırağır
Tağıdır ravza-i şâdîleri şem tarzında
- 13 Şûr-ı ikbâli yenâbî-i emel ‘arz iderek
Düşürür vahl-i hamîme dil-i yem tarzında
- 14 Bu ‘iber-gehdeki meşhûdımı itdim ityân
Yohsa şekvâ idemem ni‘meti gam tarzında
- 15 ‘Ayn-ı envâr u süveydâ vü sevâd-ı çeşmân
Nazm ‘Atâ eylediler cümlesi nem tarzında

Müfred

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

Âsiyâb-ı felegiñ gerdişine girmeye gör
Gösterir döne döne âdeme biñ dâne belâ

Mışra‘

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)
Garaz-kârân kalur dest-i garazda ‘âkıbet dil-hûn

Mıṣra‘

(Mef‘ûlû Mefâ‘îlû Mefâ‘îlû Fa‘ûlûn)
Mağdûr olur ebnâsına ğadr eyleyen âhir

Mıṣra‘

(Fâ‘ilâtûn Fâ‘ilâtûn Fâ‘ilûn)
Tez geçer kec-bîn olan künc-i zemîne

Tahmîs-i Ğazel-i Mağdûm-ı ‘Âcizî Mektûbî-i Vilâyet-i Konya Mehmed Nezîh Beg

(Fe‘ilâtûn Fe‘ilâtûn Fe‘ilâtûn Fe‘ilûn)

- 1 Sûziş-i hayret-i ‘aşk hikmet-i Lokmân’ı yaķar
‘Alev-i derdi devâ-yı dem-i dermânı yaķar
Sitem-i seyr-i sipihre düşen iz‘ânı yaķar
‘Âh-ı dil nâ’iresi mihr-i dıraĥşânı yaķar
Şerer-endâz olıcak mevce-i tûfânı yaķar

[429]

- 2 Ğamzeler ğadr-i girân cevre güvâh-ı şûhî
Câna kâşid görünür çeşm-i siyâh-ı şûhî
İntizâr eyleme bîhûde penâh-ı şûhî
Öyle ser-mest-i mey olmuş ki nigâh-ı şûhî
Selb-i ârâm iderek hâne-i sâ mânı yaķar
- 3 Gözde nem var ise hûn-ı dil ü âh-ı cânım
Şabr u tâķat neye mâlik ise virdi varım
‘Arz idüp dökdüm o şûhuñ yolına hep kanım
Berķ urup âteş-i cân-sûz-ı dil-i ğam-hârım
Felege lerze şalar ‘âlem-i imkânı yaķar

- 4 Müddet-i tûl u dirâz oldu gönûlde mihmân
 Hâsret-i miñnet ü âlâm-ı firâk-ı cânân
 Olamaz Nîl-i nüvîd ile yanık dil reyyân
 Öyle me'yûs-ı vişâlim ki şerâr-ı hicrân
 Kâle-i cân u dil ü dîde-i giryânı yaķar
- 5 Diñlemez 'âşık-ı şûrîde maķâm üzre maķâl
 Nâziş ü sûziş-i hicrân arada zevķ-i melâl
 Âh u feryâd-ı bahâra ķalamaz şabra mecâl
 Beklemez mevsim-i gül bülbül-i âşüfte-mişâl
 Rûz u şeb nâlelerim şahñ-ı gülistânı yaķar
- 6 Peder evlâd ile hem-ķaşlet ü hem-vâr olsa
 Encüm-i sa'd ile tâli'leri devvâr olsa
 Kevkeb ü aķter-i iķbâl ile seyyâr olsa
 Nazm-ı rengîn-i dil-ârâma nazar-bâr olsa
 Çeşm-i ehl-i ķasedi reşk-i firâvânı yaķar
- 7 Eylemezse üdebâ vâdî-i taķşîne ķarîn
 Kilk-i üstâd-ı sühân itmez ise ger tezyîn
 Gülşen-i tab'ıma olmazsa 'Atâ feyz-i mu'în
 Zâde-i tab'ıma irmezse şu'â'-ı taķşîn
 Sûziş-i ķâme Nezîh bezm-i sühândânı yaķar

Tayyâr-zâde 'Atâ Târîhi'nin Mübeyyizi 'Oşmân Nûrî Efendi

Târîhimiziñ mübeyyizi olan gül-i rûy-ı Türkistân ve âb-ı rûy-ı Kürdis-tân Vân şehr-i şehîri ķânedân-zâdeleri üdebâsından ve defter-ķâne-i 'âmire müteķayyizân-ı hulefâ-yı ma'ârif-mendânından 'Oşmân Nûrî Efendi'niñ te-şekkür-i itmâm-ı mecellâtı muķtevî âşâr-ı ķalemiyyesi olan işbu neşîdesi te-berrûken buracıķa derc olundu

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Rûz u şeb işneyn sene sa'y ile ikdâm eyledim
Silk-i tebyîze çeküp tesvîdi itmâm eyledim
- 2 Hâzret-i Feyyâz itdi hüsn-i itmâmın naşîb
İşbu âşâr-ı güzîni hüsn-i erkâm eyledim
- [430] 3 Oldı âşâr-ı sevâlif ile tab'ım behre-ver
Bu vesîleyle dili pür-zevk ü pür-kâm eyledim
- 4 Dinse şâyân u sezâ bu gülbüne bâğ-ı İrem
Nâziş-i cânân-ı ma'lûmâtım râm eyledim
- 5 Eyledim ezhâr-ı âşâr iktitâf u ictinâ
Münderic envâ'-ı âşâr ile ifhâm eyledim
- 6 Nûriyâ 'arz eyle itmâma dürûd üzre neşîd
Hamd ider tıfl-ı kalem sa'y ile itmâm eyledim

Fî 25 Zî'l-hicce sene 1293, fî 30 Kânûn-ı Evvel sene 1292

HÂTIME

Devlet-i 'aliyye-i 'Osmâniye'niñ birinci mekteb-i edeb-meksebi olup 'Osmân Hân-ı Gâzî'niñ târîh-i i'lân-ı hükûmeti olan hicret-i bâ-sa'âdet-i Hâzret-i Nebevîyye'niñ altıncı devr-i ahîri mühtehâsından bed' ile 'aşr-be-'aşr refte refte tertîb olunarak sekiz yüz yetmiş yedi târîhinde Fâtih Sultân Mehmed Hân hazretleri yeñi sarâyıñ te'sîsiyle hazîne ve kılâr ve küçük otağa kabûl itdikleri iç oğlanları ve aq ağalar ve haşekî ve harem-i hü-mâyûn haşab-keşlik hıdmetine zülüfli baltaacıları ve dâ'ire-i dâhiliyye hıde-mâtına eski sarây teber-dârları ta'bîr olunan ve harem-i hümayûn ağaları

ma'iyyetlerinde istihdâmları meşrû olan baltacıların ve müte'addid nâm ve hizmetlerle bostancı ve kızılköy ve peyk ve şolâk ve hâş âhûrlı ve kapıcı ve aşçı ve şandalcı ocaklarını inşâ ve bunların kâffesine hâceler ta'yîn ve cümlesini hizmetât-ı mertebe ve muvakkâtelere ba'de'l-îfâ okuyup yazmaları usûlünü zâbîhâna emr ü tebyîn ile 'ulûm u ma'ârif tahşîline hâşr-ı nü-hâ ve 'ale'd-devâm bi'z-zât ikdâm u i'tinâ ve huşûşıyla hazîne ve kılâr ve küçük otağa ictimâ' itdirdikleri iç ağaları nâmına olan havâşş-ı bendegânî her nev' ma'ârifle verzişlerine mütemâdiyen 'atf-ı nazar-ı dikkatle sarây halkının iktisâb-ı hilye-i ma'ârifle kâdrlerini i'lâ buyurdıklarından, birinci-den beşinciye kadar olan mücelledâtta beyân olındığı ve âşâr-ı muvaffakiyet ve farf-ı sadâkat u istikâmetleriyle âşâr-ı şî'r ü inşâları dördüncü ve işbu beşinci cildin ibtidâlarında yazılıp 'alâyim-i medeniyet [431] olduğu işbât olunan âşâr-ı 'umrânî ile Şehîd 'Alî Paşa ta'lîmâtı mecmû'alarımızı tezyîn eylediği vechile sarây-ı hümayûn beş buçuk 'aşır kadar vakitte "el-vâhidü ke-elf" dinmeğe şâyân bir mekteb-i medeniyet-nişân olduğu bedîhî vü 'ayândır.

'Aşr-ı Maḥmûd Hân-ı Şânî'de pederimin işrince bu 'âciz daḥi enderûn-ı hümayûnda kılâr-ı hâşşa otağında toḡuz seneye kârîb hizmet iderek irtihâl-i pederde ḡasbe'l-kader bilâ-nân-pâre çıkmış isem de peder ü ceddin ol debistân-ı 'ilm ü kemâl-i 'irfândan neş'etle nihâyet 'ömr-i tabî'îlerine kadar mütena' 'im-i ni'met-i refâh u rif'at ve evâsıt-ı 'aşr-ı 'âlî-i Murâd-ı Râbi'den Sultân Maḥmûd Hân-ı Şânî 'ahd-i 'âlisine kadar nâ'il-i elṡâf-ı şehriyârân-ı ma'âlî-menḡabet olduklarından ser-nâme-i ḡaşâ'il-i meftûre-i 'âcizânem ve te'ebbûden ḡüsn-i muḡâfaza vü vîḡâyesi mültezem-i müstemendânem olan ḡüsn-i vîḡâye ni'met-i şînâsân-ı insânî mükellef oldukları teşekkürâtın müte'allik olduğu taraf-dârlık ḡamiyyetine ri'âyet mecbûliyyeti ilcâ'âtıyla ol mekteb-i 'âlînin aḡvâlini ḡaḡḡ-ı beyân u ḡikâyeye mecbûr oldum. Altı yüz seneden berü enderûn-ı hümayûndan gelüp geḡen eslâf-ı fuzalâ ve üdebânî âşârını birçok mecmû'a ve mecellât-ı mevşûḡadan toplayarak târîḡimizin mükemmili olan işbu beşinci cilde daḡi derc ile ervâḡ-ı sa'îdeleri içün tekrâr-be-tekrâr isticlâb-ı du'âya müşâberet itdim.

Bidâyet-i teşkîlinden berü bu mekteb-i feyz-meksebi ḡâmî olan ḡavâ-nîn ü nizâmât ve ḡâ'iz olduğu 'ulûm u fûnûn ve ma'ârif ü icrâ'at ve selâṡn-i

sâlîfe-i ‘Osmâniyye’den şâhib-i âşâr olanlarla berâber buradan zuhûrî istiḥbâr olunabilen ‘ulemâ vü fuḫlâ ve üdebâ vü şu‘arâ âşârınınıñ dercine vâ-ki’ olan ikdâm-ı ‘âcizânemiñ karîn-i tevfiḳât-ı ‘aliyye-i İlâhiyye olduğına le-ḥûl’-ḥamd ḥüsn-i itmâm ve muvaffakiyetiñ zerî‘a-i maḥşûsası olmak üzere şurasını beyân iderim ki sarây-ı ḥümâyûnda bulunduğum eşnâda ḥırka-i sa‘âdet dâ’ire-i şerîfesine rû-mâl oldukça ravza-i muṭahhara ‘alâ şâhibihâ ezka’t-tahiyyeye cebîn-sây-ı ḍarâ‘at olmak şerefine mazhariyyeti bâr-gâh-ı Ḥazret-i Feyyâz-ı Muṭlak’dan niyâza cür’et itmiş olduğımıñ icâbet-i celîlesi olmak üzere işbu biñ iki yüz toḫsan üç senesi zi’l-ka‘desiniñ on beşinci şebt-i sa’d günü müsâ‘ade-i seniyye-i ḥazret-i Sultân ‘Abdu’l-Ḥamîd-i Sâni ile rüşd-i reviyetleri bâ’iş-i sitâyiş ü memdûhiyyet ve vücûdları maḥz-ı ḥayr u menfa‘at-ı mülk ü millet olan vükelâ-yı fiḥâmıñ himmetleri delâlet-i bâ-tâli’-i sa‘îd ile Medîne-i [432] Münnevver Ḥarem-i Şerîf müdürliğine me’mûriyyet-i ‘âcizânem icrâ vü iḥsân ve mâh-ı mezkûrûñ yirmi toḫzuncı ictimâ’-ı neyyireyn ve şebt-i sa’d günü yirmi üç sene evvel iḥrâz itmiş olduğım rütbe-i ûlâ şımf-ı evveliniñ kaṭ‘â istîhâl ü istihḳâkım olmadığını ḥaḳî-katen mu‘terif olduğım ḥâlde rütbe-i bâlâya terfî’ ile mazhar-ı eltâf-ı Ḥudâ ve mütena‘im-i ni‘met-i pâdişâh-ı mekârim-pîrâ olarak şâdân olduğuma bu-racıkda daḥi ‘arz-ı teşekkürle işbu eltâf-ı celîle-i ḥazret-i pâdişâhîniñ se-beb-i zuḥûr-ı ma‘nevîsi âşâr-ı ‘âcizânemde esâmîsi mûnderic olup nâ’il-i ni‘met-i Rabb-i Raḥîm olan güzesteḡân-ı ebrâr-ı eslâfiñ ‘arz eyledigim âşâr-ı memdûhaları ḥıdmetiniñ kabûli tebşîrâtınıñ zuḥûr-ı muḳaddemâtı te-fe’üli olması taṣavvur u tesliyetiyle ḥatm-i maḳâl ve bundan soñra tertîb ü ṭab‘ı mev‘ûd olan "Gülşen-i Her Ḥışâl-i Ravza-i Ḍurûb-ı Emsâl" nâm mec-mû‘anıñ daḥi bi-inâyetillâhi’l-Meliki’l-Mennân Medîne-i Münnevver’ye bi’s-selâme vuşûlden soñra tebyîz ve der-sa‘âdete tesyîl ile ṭab‘ u neşri el-ṭâf-ı İlâhiyye’den müsted‘â olduğımı buracıkda daḥi tekrâr ile ‘arz-ı ‘aciz ü ib-tihâl ve her ḥâldeki takşîrâtınıñ ‘afvını aşḫâb-ı mürüvvat ü kemâlden niyâz eylerim. Vehûve’l-muvaffaḳ ve’l-mu‘în.

V. CİLDİN İNDEKSİ

(Şahıs, Mekan, Eser, Kavim, Millet)

- A -

Abdulkâdir Gîlânî: 14

Abdurrahmân Aga (Rikâbdâr): 400

Acem: 40, 60, 159

Adalar: 25

Adem (Hz.): 110

Aden: 15

Afganistan: 10

Agrıboz: 10

Ahışa: 12

Ahîçelesi (Yerleşim yeri): 15

Ahmed 'Atâ (Müellif Tayyâr-zâde): 368, 402

Ahmed Fethî Paşa: 351

Ahmed Girây (A'rec): 350

Ahmed Paşa (Velîyyüddîn-zâde, şâ'ır, Fâtih'in hocası, Bursalı): 39, 53, 55,
57, 59, 60, 62, 63, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 81,
82, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 100, 151,
152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 252, 255, 258, 262, 264, 266, 267,
269, 318, 394, 405

Ahtimân: 8

Akçahisâr: 9

Akçatag: 4

Akhisâr: 10

Akif Paşa (Şâ'ır): 380, 381

- Akif Paşa: 368
 Aksarây (İstanbul'da): 23
 Aksarây: 8
 Aksarây: 12
 Akşehir: 8
 Aktag Ma'deni: 366, 391
 Al-i Cengîz: 355
 Alâ'iyye: 10
 Alacahisâr: 8, 9
 Alaşehir: 8
 Alî (Hz.): 53, 62, 255, 409, 412, 413
 Alî Begefendi (Tersâne-i 'âmire emînî Hacı): 366
 Alî Cevâd Begefendi (Mısır Kâşiflerinden Tunuslu 'Alî Beg-zâde, şâ'ir): 398
 Alî Muhlis Begefendi (Ma'den Vâlîsi Baltacı Mustafâ Paşa-zâde 'Ömer Beg-zâde Sır Kâtibi Mustafâ Nûrî Paşa Hazîne-dârı Konya Defter-dârı Kîlârî, şâ'ir): 364, 365
 Alî Paşa (Dâmâd-ı şehriyârî silahdâr sadr-ı a'zam Mora fâtihi gâzî şehîd): 25
 Alî Paşa (Hekîm-zâde sadr-ı a'zam): 405, 407
 Alî Paşa (Şehîd): 431
 Alî Rızâ Efendi: 366
 Alî (Hz.): 14
 Amasra: 10
 Amasya: 9, 10, 11, 15, 21
 Anadolu Hisârı: 8, 10, 20
 Anadolu: 23, 151, 366
 Ankara: 8, 9, 344
 Antakya: 12
 Antalya: 12
 Arab Câmii: 20
 Arab: 40, 60
 Arabistân: 12, 23
 Arabkîr: 12, 15
 Aristo: 407
 Armudlı: 7

- Arnabud Karyesi: 19
 Arnavudluk: 8
 Arslan Girây: 352
 Asım Mollâ Efendi (Şeyhu'l-İslâm Çelebi-zâde, şâ'ir): 418, 419
 Asya Türkleri: 318
 At Meydânı: 14
 Atâ (Tayyâr-zâde, Müellif): 6, 408, 412, 414, 415, 418, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429
 Ata-i Kebîr: 15
 Atana: 8
 Avlonya: 10, 12, 15
 Avnî (Fâtih Sultân Mehmed): 39
 Avrethisârı: 8
 Avrupa: 22, 23
 Ayasofya Câmii: 10, 18, 21, 22, 22, 44, 367, 405
 Ayazma (Üsküdâr'da): 19
 Aydın: 8
 Aydınoglu Tekyesi: 320
 Aydos: 7, 8, 15
 Ayıntâb: 12, 404
 Ayrılık Çeşmesi (Üsküdâr'da): 12
 Azab Kapısı (Unkapanı'nda): 21, 22
 Azak: 10
 Azerbeycân: 12
 Aziz Mahmûd Hüdâyî: 16

- B -

- Baba Haydar Mahallesi: 14
 Babatagi: 15
 Bâbu'l-Ebvâb (Yerleşim yeri): 16
 Bafra: 9
 Bağçekapısı: 19
 Bagdâd: 12, 14, 17, 21, 133, 152, 394
 Bahâriyye Câddesi: 368
 Bahâriyye Kasrı: 23

- Bahr-ı Ahdar: 42
Bahr-ı Sefîd: 4, 21
Bahr-ı Siyâh Bogazı: 11
Bahr-i Siyâh: 21
Bâkî Efendi (Kâdîasker, şâ'ir): 319, 320
Balat: 10
Balık Pazarı: 10, 22
Balıkesrî: 7, 8
Balta Limânı: 360
Balyabadra: 10
Bandırma: 7
Bathâ: 324
Bayçık: 15
Bâyezîd-i Cedîd Câmi'i: 11
Bâyezîd (Yerleşim yeri): 12
Bedahşân: 76, 145
Bedir: 412
Begkoz: 20, 25
Beglerbegi Câmi'i: 20
Beglerbegi: 19
Begoglu: 19, 21, 22, 23, 24
Behcet Efendi (Hekîmbaşı): 326, 388
Behcet Efendi (Şâ'ir): 338
Behisni: 8
Behistân: 17
Belgrad: 15
Bergama: 7
Besîm Beg (Hazîneli, şâ'ir): 365
Beşiktaş Mevlevî-hânesi: 20, 23
Beşiktaş: 14, 17, 19, 20
Beyrût: 12
Beyt-i Ma'mûr: 118
Beytül-Harâm: 49, 68, 73, 96
Beytül-Mukaddes: 51
Beytül-Mutahhar: 51

Bezm-i 'Âlem Sultân (Sultân Abdülmecîd'in vâidesi): 21

Biga: 8

Bihzâd (Ressâm): 342, 360

Birecik: 12

Bodrum: 12

Bogazborlu: 8

Bogazlar: 19

Bolayır: 7

Bosna: 8, 10, 15

Bosna: 21

Bozcaata: 10

Buhârâ: 40

Bulgaristân: 4

Burgos: 15

Burûsa Yeñi Şehri: 7

Burûsa: 7, 8, 10, 11, 15, 39, 63, 252, 398, 405

Bükreş: 4

- C, Ç -

Ca'fer-i Tayyâr: 354

Cagaloglı: 18

Canik: 9

Cânovası: 9

Cebel-i Lübnân: 4, 12

Cedîde Bogazı: 325

Cem: 47, 290, 347, 359

Cevres: 17

Cevrî Usta (Sultân II. Mahmûd'un dadısı): 19

Cezâyir-i Bahr-i Sefîd: 351

Cezîretü'l-'Arab: 15

Cidde: 400

Cihângîr Câmiî: 14

Cisr-i Ergene: 9

Cisr-i Mustafâ Paşa (Edirne'de): 14

Çekirge: 8

Çekmece: 15
Çenberli Taş: 16
Çengelköyi: 20
Çerâgân Sâhil-sarâyı: 23
Çerkeş: 15
Çırpan: 15
Çîn: 53, 54, 70, 74, 80, 98, 144, 263, 265, 296, 393
Çinili Câmî'î: 17
Çirmen: 8
Çorlu: 8, 15

- D, E -

Dâniş Efendi (Şâ'ir): 338, 339
Dârâ: 398
Dârende: 15
Dâvud Paşa (Kara): 17
Dâvud Paşa (Semt): 11
Dâvud Paşa Kışlası: 19, 20, 21
Delvine: 12, 15
Dergezîn: 17
Dervîş Paşa (Mîr-mîrân): 401
Devlet Girây-ı Evvel: 351
Devlet Girây-ı Râbi': 352
Devlet Girây-ı Sâni': 352
Dırâma: 8
Dîvânyolu: 14
Dikili Taş: 14
Dikili: 7
Dimetoka: 8, 10
Dimyât: 12
Divrigi: 8, 12, 15
Diyârbekir: 12, 15
Ebû Bekir (Hz.): 412
Ebû Bekir Mümtâz Efendi (Mısır kapu kethudâsı): 25
Ebû-leheb: 83

- Edincik: 7
 Edirne: 8, 9, 10, 11, 14, 15
 Eflâtûn: 25, 26, 324, 379, 408
 Egin: 12, 15
 Egri: 16
 Emînöñi: 17
 Emîr Buhârî (Semt): 14
 Emîr Buhârî Mescidi: 11
 Emîr Buhârî: 11
 Emîr Sultân (Dâmâd-ı hazret-i Yıldırım Bâyezîd Hân-ı Gâzî Buhâralı Şeyh Şemsüddîn Mehmed bin 'Alî El-Hüseynî): 39, 40, 41
 Ergene Nehri: 9
 Ergiri: 15
 Ermenek: 10
 Erzincân: 15
 Erzurum: 21, 22, 17
 Es'ad Efendi (Ayıntâbî, Hâce): 401
 Eski 'Alî Paşa (Semt): 21
 Eski Defterdâr Kapısı: 23
 Eski Kapluca (Bursa'da): 8
 Esrâr Efendi (Aydınoglu Tekyesi Şeyh-zâdesi Serheng-i Hazîneli Dervîş, şâ'ir: 320
 Eyyûb (Semt): 19, 21, 368
 Eyyûb Sultân Türbesi: 10

- F, G -

- Fahr-i Râzî: 416
 Fârâbî: 422
 Fas: 373
 Fâtımatu'z-Zehrâ: 412, 414
 Fâtih (Semt): 11
 Fâtih Câmiî: 10, 18
 Ferîd İbrâhîm Beg (Üsküdâr Yeñi Câmi'i Mütvellîsi Surre Emîni, şâ'ir: 321, 326
 Ferîdûn: 47, 57, 258, 266

Fethu'l-islâm (Yerleşim yeri): 15

Fetih Girây: 351

Fındıklı: 14, 20

Fîsâgoras: 422

Filibi: 4, 8, 9, 15

Fir'avn: 352

Fireng: 255

Fransa: 22, 350

Fransız: 353

Fu'âd Paşa: 22

Galata (Mevlevî-hânesi): 20

Galata Sarâyı: 11, 18, 21, 22

Galata: 11, 18, 19, 20, 331

Gâzî Girây-ı Sâni: 351

Gâzî Girây: 351

Gazneli Mahmûd: 112, 288, 313, 314

Gazve: 12

Gedûs Suyı: 11

Gedûs: 10

Gelibolu: 7

Gemlik: 7

Germehisârlar: 9

Geyve: 11, 15

Girîd: 4, 17, 23, 25

Gök Meydânı (Şâm'da): 14

Göksu: 375, 384

Göynük: 7

Gurebâ Haste-hânesi (Yenibâğçe'de): 21

Gügercinlik: 9

Gül-hâne Kasrı: 23

Gülüştân (Sa'dî-i Şîrâzî'nin): 100, 270, 399

Gülnûş Emetullâh Sultân: 18 (Sultân II. Mustafa ve Sultân III. Ahmed'in vâlideleri): 18

Gülşen-i Her Hisâl-i Ravza-i Durûb-ı Emsâl (Müellif Tayyâr-zâde Atâ'nın eseri): 432

Gümülcine: 8

Güzelhisâr: 8

- H, I, İ -

Habeş: 55, 104

Hacı Selîm Girây: 351

Hacıhamza: 15

Hâfız Aga (Hacı, Rodos'da birinci vücûh): 351

Hakkârî: 12

Haleb: 12, 14, 15

Haleb: 366

Hâlet Efendi: 398

Halıcılar Köşki: 12

Halîl Rif'at Paşa (Çerkes, dâmâd): 367

Hallâc-ı Mansûr: 41, 198, 400

Halvetî: 20

Hama: 12

Hâmî-i Âmidî (Şâ'ir): 415, 416, 424, 425

Hamîd: 8

Hamîdiyye İmâreti: 19

Hâmidî (Molla, şâ'ir, İranlı): 318

Hamza (Hz.): 324

Hanya: 17

Harem Câmîi: 13

Haremeyn-i Muhteremeyn: 12, 27

Harmânî: 15

Harput: 12, 15

Hasan Basrî Efendi (Enderûnî, şâ'ir): 400

Hasan Beg (Gâzî, Rodos muhâfızı): 350

Hasan Şevkî Beg (Rikâbdâr 'Abdurrahmân Aga-zâde Hazîne-i Hümâyûn
Başkâtibi, şâ'ir): 400

Hâsekî Sultân: 14

Hasîb Efendi (Yangın Kâtibi): 391

Hâsköy: 15

Hâtem: 40, 366, 383, 398

Hayber: 53, 412

Hayrabolu: 7

Hayrâtiyye Köprüsü: 21

Hegbeli Ata: 20

Hemedân: 17

Hereke: 7

Hersek: 8, 10, 15

Hezârgırad: 15

Hıtâ: 54, 393

Hıtta-i Yemâniyye: 15

Hızır Ağa (Sultan I. Abdulhamîd'in musahiplerinden, Halebli): 366

Hızır (Hz.): 40, 56, 58, 84, 98, 104, 109, 141, 218, 239, 272, 276, 309, 353

Hicâz: 288

Hidâye (Eser): 312

Hind: 155

Hindistan: 10, 157

Hindû: 394

Hiyel-i Harbiyye-i Orhâniyye (Sultân Orhan'ın eseri): 7

Horasân: 145

Hoy: 17

Humus: 12

Husrev Paşa (Sadrâzam): 366

Huten: 6, 119, 263, 283

Hülâgû Hân: 353

Hünkâr İskeleyi: 11, 20

Hüseyin Paşa (Serdâr-ı ekrem, Ağa): 366

Hüseyin (Hz.): 413, 414

Irâk: 414

Isparta: 8

Istranca: 15

İbni Sînâ: 407, 422

İbrâhîm (Hz.): 100, 290, 343

İbrâhîm Efendi (Yanar Âteş): 342, 343

İbrâhîm Râsih Ağa (Hekîmbaşı Behcet Efendi Dâmâdı Çukadâr Ağa, şâ'ır):
326, 328, 329, 330, 331, 344

İbrâhîm-i Edhem: 110

İçil: 10

İhsâniye Mahallesi (Üsküdâr'da): 18

İhtimân: 15

İki Minâreli Câmi (Edirne'de): 11

İlbasan: 10

İmâd (Hattât): 44

İmâm-ı A'zam: 14

İnöz: 10

İpsala: 7

İrân: 10, 160, 318

İsa (Hz.): 91, 110, 131, 132, 133, 150, 155, 272, 280, 290, 307, 309, 310,
319, 321, 340, 392

İsfendiyâr: 64

İskender: 52, 84, 85, 127, 339, 353, 407, 408

İskenderiyye: 10, 12, 15

İskenderûn: 15

İskete: 8

İslâm Girây-ı Evvel: 351

İslâm Girây-ı Sânî: 351

İslimye: 15, 21

İstanbul: 10, 16, 17, 19, 20, 22, 35, 62, 360, 364

İstanköy: 12

İstavroz: 20

İştib: 8

İvâz Fakîh (Sultân I. Mehmed'in hocası): 9

İzladi: 15

İzmîd: 7, 15, 20, 360

İzmir: 9

İznîk: 7, 14

İzvornik: 15

İzzet Beg (Beglikçi, şâ'ir): 365

İzzet Mollâ Efendi (Keçeci-zâde, şâ'ir): 371, 372, 379, 398, 399

- K, L -

Ka'be: 31, 45, 49, 52, 67, 68, 73, 83, 110, 118, 123, 131, 139, 265, 270, 271, 276, 290, 306, 314, 316, 372, 410, 411

Kâbil: 10

Kâdî Köyi: 25

Kâdirî: 20

Kahramân: 3

Kal'a-i Sultâniye: 22

Kalender-hâne: 10

Kâmil Beg (Tufengçi Başı, şâ'ir): 321

Kandilli: 20

Kandiye: 17

Kankırı: 8, 9

Kaňlıca: 20

Kânûn-ı Şifâ (İbni Sînâ'nın): 123

Kaplan Girây-ı Sâlis: 352

Kaplan Girây-ı Sânî: 352

Kaplan Girây: 352

Karadeñiz Bogazı: 22

Karaferiye: 8

Karahisâr-ı Sâhib: 7, 10

Karahisâr-ı Şarkî: 10

Karaköy Kapısı: 22

Karînâbâd: 8

Karlılı: 8

Kars: 12

Kartal: 20

Kârûn: 295

Kâsım Paşa (Semt): 10

Kâsım Paşa Câmi'i: 20

Kastamonı: 8

Kâşân: 116

Kaşgar: 10

Kâşif Efendi (Şâ'ir): 374

Kâtib Câmi'i (Aksarây'da): 23

- Kavak: 15
Kavaklar: 11, 20
Kavala: 8
Kayseriyye: 8
Kâzım Paşa (Şâ'ir): 321
Kâdî Köyü: 19
Kefe: 10
Kemâh: 8, 12, 15
Kemâl- Hocendî: 61
Kerbelâ: 367
Kerîm Hân: 355
Keşân: 8
Kıbrıs: 15
Kılıç 'Alî Paşa (Semt): 20
Kıpçak: 356
Kıratova: 8
Kırım: 350, 352
Kırkkilîsâ: 8, 15
Kızılagaç: 8
Kızılca: 7
Kızılhisâr: 10
Kirmâstî: 7
Konuş Nâhiyesi (Filibe'de): 9
Konya: 8, 12, 364, 428
Kösem Vâlîde Sultân: 17
Köstence: 15
Köstendil: 8
Kuds-i Şerîf: 12, 14
Kûfe: 14
Kuleli: 19, 20
Kulleli Kışlası: 21, 22
Kurşunlu Mahzen (Galata'da): 20
Kürdistân: 4, 12, 429
Kûri (Yerleşim yeri): 16
Kütahya: 8

Laçın Tîmârı: 9
 Lâdik: 15
 Lâleli Câmii: 19
 Lanka Yeñi Kapısı: 16
 Lanka: 16, 19
 Lazkiye: 12
 Levend Çiftliği: 19
 Limni: 10
 Lofça: 10
 Lokmân Hekim: 362, 428
 Lori: 16

- M -

Ma'den-i Sîm-i Hâm: 8
 Maçka: 21
 Mahmûd (Gazneli): 98
 Mahmûd Efendi (Mardînî Hâce, şâ'ir): 380
 Mahmûd Paşa (Adnî, Sadrâzam): 62, 6
 Mahmûd (Müellif Tayyâr-zâde Atâ'nın üçüncü oğlu): 401
 Mâhpeyker Sultân (Sultân IV. Murâd'ın vâlidesi): 17
 Malatya: 8, 12, 15
 Mâltepe: 20
 Manastır (Bursa'da): 8
 Manastır: 8, 15, 21
 Mar'aş: 12, 352
 Mardîn: 380
 Medîne: 14, 27, 431, 432
 Mehmed 'Ârif Aga (Sâbık ve Ârif mahlaslı, Koyunyan, Kurşuncıbaşı-zâde Çukadâr, Kîlârî Eyyûbî, şâ'ir): 359, 360
 Mehmed 'Ârif Efendi (İzmîdî Hazîneli Tüfengçibaşı İstanbul Kâdîsi Balta Lîmânî, şâ'ir): 360
 Mehmed Beg (Sultân I. Mehmed'in bendegânından): 9
 Mehmed Emîn Efendi (Ayıntâbî Hâce Es'ad Efendi-zâde Dâru'l-Mu'allîmât Müdîri Sır Kâtibi Yamagı Seferlîli Es-seyyid El-hâc, şâ'ir): 404, 405

Mehmed Girây: 351

Mehmed Mu'ammer Paşa (Kâ'im-makâm-ı rikâb-ı Hümâyûn Rüşdî Paşa-zâde Muhâcirîn Komisyonu Re'îsi El-hâc, şâ'ir): 400, 401

Mehmed Nevres Paşa (Mir-i Mîrân Dervîş Paşa-zâde Ser-kurenâ-yı Esbak Mehmed Beg-zâde, şâ'ir): 401

Mehmed Nezîh Beg (Mektûbî-i Vilâyet-i Konya, Müellif Tayyâr-zâde Atâ'nın oğlu): 428, 429

Mehmed Paşa (Defterdâr, Hacı): 25

Mehmed Tayyâr Efendi (Müellif Tayyâr-zâde Atâ'nın babası): 395, 396

Mehmed Ârif Aga (Sultan I. Abdulhamîd'in musahiplerinden Halebli Hızır Ağa-zâde): 366

Mekke: 27

Mengli Girây-ı Sâni: 352

Mengli Girây: 351

Menteşe: 8

Merkez Efendi Dergâhı

Meryem (Hz.): 110, 303

Merzifon: 9, 15

Mescid-i Aksâ: 49

Mevlânâ Celâlü'ddîn-i Rûmî: 369, 375, 398, 399, 424, 425

Mevlânâ Türbesi: 12

Mısır: 12, 25, 27, 63, 82, 104, 130, 131, 263, 305, 306, 309, 325, 386, 398

Mısır-ı Kâhire: 12

Mi'mâr Sinân Aga: 13, 15

Midhat Paşa (Sadrâzam): 22

Midillü: 10, 18, 351

Mihaliç: 7

Mihrümâh Sultân (Rüstem Paşa'nın eşi): 13

Miskînler Mescidi (Üsküdâr'da): 12

Mogolistân: 356

Molla Câmi (Şâ'ir): 145, 416

Mollâ Hâmidî (İranlı şâ'ir): 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 173, 165, 176, 178, 179, 180, 181, 183, 185, 186, 188, 190, 191, 192, 194, 196, 197, 198, 199, 201, 203, 204, 206, 208, 209,

210, 212, 214, 215, 217, 218, 219, 221, 222, 223, 225, 226, 228, 229,
231, 232, 234, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 244, 245, 247, 248,
249, 250, 251, 252

Mora: 9, 15, 25, 26

Mudurnı: 7

Muhammed (Hz.): 6, 39, 40, 41, 53, 66, 67, 73, 91, 127, 129, 252, 297, 322,
323, 325, 326, 369, 378, 400, 403, 412, 413, 414, 430

Muhîr (Şâ'ir): 341

Muhyiddîn 'Arabî: 12

Murâdiye Mahallesi (Bursa'da): 9

Mûsâ (Hz.): 91

Mûsâ Çelebi (Sultan I. Mehmed'in biraderi): 9

Mustafâ 'İzzet Efendi (Re'îsü'l-'Ulemâ Nakîbü'l-Eşrâf Kâdî-'asker El-hâc,
şâ'ir): 402, 403, 404

Mustafâ 'Âsım Efendi (Şeyhu'l-islâm Mekkî-zâde): 22

Mustafâ Nûrî Paşa (Sır Kâtibi): 25, 364

Mustafâ Sâmîl Efendi (Enderûndan Evvelâ Dîvân-ı Hümâyûn Kalemîne
Çerâğ Olarak Mu'ahharan Bâb-ı 'Âlî Tercüme Otasına Nakl Olunan
Recâ'î-zâde Kîlârî, şâ'ir): 361, 362, 363

Musul: 12

Mümtâz Efendi: 27

Münîf (Antakyalı, şâ'ir): 409

- N -

Nahcivân: 15

Nakşî: 20

Namâz-gâh (Anadolu Hisârı'nda): 8

Nâz-perver Kalfa (Sultân III. Selîm'in dadısı): 19

Nazîm (Na't-gû, şâ'ir): 39

Necâtî Beg (Şâ'ir): 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111,
112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 126,
127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140,
141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 269, 270, 271, 272,
273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286,

287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300,
301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314,
315, 316, 317, 318, 392, 394, 395

Nehr-i Keleb: 12

Nehr-i Meriç: 14

Nemrûd: 100, 343

Nerdübânî Karyesi (Üsküdâr'da): 9

Nerîmân: 3

Nevres Efendi (Şâ'ir): 399

Nîl: 130, 429

Nigbolî: 8

Nigde: 8

Niş: 8, 15

Nizâmü'l-Mülk: 353

Nizîb: 4

Novaber: 9

Nûrbânû Sultân (Sultân III. Murâd'ın vâidesi): 15

Nûrüddîn-i Cerrâhî: 363

Nûşîrevân: 85

Nûzhet Efendi (Şâ'ir): 425, 426

- O, Ö, P -

Ok Meydânı: 10, 11

Ortaköy Câmîi: 21

Ortaköy: 20

Osmân (Hz.): 284, 413

Osmân Nûrî Efendi (Defter-hâne-i 'âmire mütehayyızân-ı hulefâsından,
Tayyâr-zâde Atâ'nın Enderûn Târîhinin mübeyyizi): 429

Osmâncık: 11

Osmâniye Câmîi: 18

Ömer (Hz.): 324, 413

Ömer Beg (Ma'den Vâlîsi Baltacı Mustafâ Paşa-zâde): 364

Palu: 12

Papazlı: 15

Paşa Lîmânı: 20

Perlepe: 8, 15

Pertev Paşa: 368

Pervadi: 8

Pınarhisâr: 8

Pilevne: 15

- R -

Râgıb Pşa (Koca, Sardrâzam, şâ'ir): 418, 426

Râ'îf Efendi (Şâ'ir): 374

Râmî Çiftliği Kışlası: 20, 21

Râmî Çiftliği: 19, 366

Ravza-i Mutahhara: 20

Remle: 12

Resmo: 17

Reşîd (Mısır'da): 12

Revân: 17

Revândız: 4

Rezmî Bahâdır Girây: 351

Rızâ (Neccâr-zâde, şeyh, şâ'ir): 410, 411

Rızâ Efendi (Darb-hâne-i 'Âmire Mûşîri): 370,

Rodos: 12, 14, 158, 350, 351, 352

Rufâ'î: 20

Ruha: 12

Rûhî Süleymân Aga (Kapucıbaşı): 350

Rûm: 4, 40, 41, 152, 266, 283, 307, 363, 379

Rûmili Hisârı: 10

Rûmili: 9, 14, 23, 143

Rûm Kal'a: 12

Rûs: 354

Ruşçuk: 4, 15, 22, 350

Rusya: 352

Rüstem Paşa (Dâmâd): 13

- S, Ş -

Sa'âdet Girây: 351

Sâbık (Mehmed Ârif Ağa, Kîlârî Eyyûbî şâ'ir): 360

Sa'dî-i Şîrâzî: 100

Sâ'ib- Tebrîzî: 419

Sa'îd (Mısır'da): 12

Sa'îd Beg (Hızır Aga-zâde, şâ'ir): 366, 369, 370, 372, 374, 375, 376, 377,
378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 403, 408

Sa'îd Paşa (Sadrâzam): 25, 27

Safed: 12

Safvet Efendi (Şâ'ir): 413

Safvetî Paşa: 351

Sagrı Lîmânı (Midilli'de)

Sahratullâh (Küdüs'te): 14

Sakarya Suyı: 11

Sâkıb Efendi (Seferlîli Sarıkçı Yamagı Ankaralı Küçük Hâfız Dimekle
Ma'rûf, şâ'ir): 344, 345, 346, 347, 348, 358

Sakız: 12

Salı Pazarı: 14, 20

Sâlih Aga (Kîlârî, şâ'ir): 366

Samako: 8

Sâmî 'İzzet Efendi (Çukadâr İbrâhîm Râsîh Aga Birâderi Mekteb-i Harbiy-
ye-i Şâhâne Fârisî Hâcesi Seferlîli çavuş, şâ'ir): 337, 338, 339, 340,
341, 342, 343

Samsad: 12

Samsun: 9

Sancak Tepesi Namâz-gâhı (Anadolu Hisârı'nda): 8

Saruhân: 8, 11

Sayda: 12

Sehâbî Çelebî (Tavukçı Başı-zâde Tavukçı Başı Enderûnî, şâ'ir): 160

Selânik: 8, 9

Selîm Girây-ı Sâlis: 352

Selîm Girây-ı Sânî: 352

Selîmiyye Kışlası: 19, 20, 21, 23

Selmân-ı Sâvecî: 61, 274, 285

Semendire: 9, 10

Serrâc-hâne Başı: 10

Servi (Yerleşim yeri): 15

Seyf-i Zü'l-yezen: 286

Seyyid 'Alî Rızâ: 367

Silifke: 10

Silistre: 4, 8, 15, 22

Sincâr: 4

Sinob: 10

Siroz: 8

Sivâs: 8, 15

Siverek: 15

Sofya: 8, 15, 366

Soguk Çeşme: 12

Sokul: 15

Sûde Lîmânı (Girîd'de): 23

Sultân 'Abdu'l-'Azîz: 22, 24

Sultân 'Abdulhamîd (I.): 4, 19, 21, 352, 366

Sultân Abdu'l-Hamîd (II.): 3, 4, 5, 431

Sultân 'Abdûlmecîd: 4, 5, 24, 398

Sultân Ahmed (I.): 16

Sultân Ahmed (II.): 18

Sultân Ahmed (III.): 18

Sultân Ahmed (Semt): 22

Sultân Ahmed Câmii: 19, 20

Sultân Ahmed Meydânı: 23

Sultân Bâyezîd (I.): 39

Sultân Bâyezîd (II.): 11, 100, 158, 259, 263, 264, 319, 392

Sultân Bâyezîd (Yıldırım): 8

Sultân Câmi'i (Aksarây semtinde): 12

Sultân Cem: 84, 158, 256

Sultân Cihângîr (Kânûnî Sultân Süleymân'ın şehzâdesi): 14

Sultân Hüseyin Baykara: 368

Sultân İbrâhîm: 17

- Sultân Korkud (Sultân II. Bâyezîd'in şehzâdesi): 158
- Sultân Mahmûd (I.): 3, 18, 405, 407
- Sultân Mahmûd (II.): 3, 5, 19, 23, 322, 324, 326, 351, 367, 386, 388, 392, 395, 396, 398, 431
- Sultân Mehmed (Fâtih): 10, 39, 41, 42, 47, 59, 62, 84, 100, 150, 160, 252, 256, 318, 405, 430
- Sultân Mehmed (I.): 9
- Sultân Mehmed (III.): 16
- Sultân Mehmed (IV.): 17, 18
- Sultân Mehmed (Kânûnî Sultân Süleymân'ın şehzâdesi): 13
- Sultân Murâd (I.): 8
- Sultân Murâd (II.): 9
- Sultân Murâd (III.): 15
- Sultân Murâd (IV.): 17, 321, 431
- Sultân Murâd (V.): 25
- Sultân Mustafâ (Fâtih'in şehzâdesi): 62, 64, 65, 66, 67
- Sultân Mustafâ (I.): 16
- Sultân Mustafâ (II.): 18
- Sultân Mustafâ (III.): 18
- Sultân Mustafâ (IV.): 19
- Sultân Orhân (Gâzî): 7
- Sultân Osmân (Gâzî): 7, 430
- Sultân Osmân (II.): 17
- Sultân Osmân (III.): 18
- Sultân Selîm (II.): 15
- Sultân Selîm (III.): 19, 20, 351, 398
- Sultân Selîm (İstanbul'da semt): 22
- Sultân Selîm (Yavuz): 5, 11, 159
- Sultân Süleymân (II.): 17
- Sultân Süleymân (Kânûnî): 12, 160, 319, 320
- Sultânyeri: 15
- Süleymân (Hz.): 52, 74, 109, 117, 145, 276, 303, 307, 313, 353
- Süleymân Paşa (Şehzâde): 7
- Süleymâniye Câmî'i (Rodost'a): 14
- Süleymâniye Câmii: 13, 18

- Süleymâniyye (Beşiktaş'ta): 14
 Süzebolı: 8
 Şâh İsmâ'îl Safevî: 159
 Şâhîn Girây: 348, 350, 354
 Şâkir Efendi (Mü'ezzinbaşı Hazîneli, şâ'ır): 364
 Şâm: 12, 14, 15, 131, 401
 Şamâh: 16
 Şeddâd: 295
 Şehirköyi: 15
 Şehzâde Câmi: 13, 25
 Şehzâdebaşı: 13
 Şeki: 16
 Şems Paşa Kasrı: 20
 Şems-i Tebrîzî: 369, 377, 409
 Şeyh Vefâ Câmi'i: 11
 Şeyh Vefâ: 266, 267
 Şeyhî (Şâ'ır): 274
 Şıblî: 20
 Şile: 8
 Şirvân: 16
 Şumnı: 4, 8, 15, 22
 Şükrî Efendi (Mustafâ Nûrî Paşa'nın hazînedârı): 25
 Şükrî Efendi: 27
 Şükrî Paşa (Rodos muhâfızı): 351

- T, U, Ü -

- Tagistan: 10
 Tâhir 'Ömer (Nusayrî): 353
 Tahta Minâreli Mescid (Balat'ta): 10
 Tahte'l-Kal'a: 15
 Tamaşvâr: 15
 Tarabya: 20, 25, 384
 Taraklı: 15
 Taşöz: 10
 Tâtâr: 75, 256, 257, 279, 337, 356, 394

- Tatarpâzârı: 15
Taybe: 323
Tayyâr Efendi (Müellif Tayyâr-zâde Atâ'nın babası): 389, 401
Tayyâre Kasîdesi (Sünbülzâde Vehbî'nin): 351, 352
Tazıcılar Ocagı (Üsküdâr'da): 14
Tebrîz: 17
Tekfûrtagi: 7
Tekneciler Mescidi: 10
Terziler Kâr-hânesi Mescidi: 12
Tevfik Mollâ Efendi (Şeyhu'l-islâm, şâ'ir): 409
Tevhîd Efendi (Neccâr-zâde Kâdî-'asker, şâ'ir): 347
Tıflî Çelebi (Şâ'ir): 321
Tırhala: 25
Tırnovi: 8, 15
Tiflîs: 16
Tokad: 8, 15
Tokmakhisârı: 10
Tolmabâgçe: 19, 21
Top-hâne Kışlası: 21
Top-hâne Meydânı: 22
Top-hâne: 19, 21
Torbalı: 15
Tosya: 9, 15
Trablus-ı Şâm: 12
Trablus: 4
Trabzon: 10, 12
Tunca Nehri: 8, 11
Tunus: 4, 398
Turhal: 15
Turhân Hadîce Sultân (Sultân IV. Mehmed'in vâlidesi): 17
Tuzla: 7
Uhud: 412
Ulu Câmi (Bursa'da): 8
Ulubat: 7
Unkapan: 21

Urfa: 15

Üç Şerefeli Câmi (Edirne'de): 9

Üsküb: 8

Üsküdâr Mevlevî-hânesi: 20

Üsküdâr: 8, 9, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 23, 24, 321, 389

Üveysü'l-Karenî: 290

- V, Y, Z -

Vâlîde Mektebi : 21

Vâlîde-i 'Atîk (Semt): 17

Van: 12, 429

Vânî Köyi: 20

Vardar: 8

Varna: 8, 9, 15, 22

Vâsîf Beg (Enderunlu, şâ'ir): 330, 331

Vehbî Efendi (Seyyid, şâ'ir): 405, 408

Vehbî Efendi (Sünbül-zâde): 350, 351, 352

Vidin: 8

Vize: 8

Ya'kût-ı Musta'simî (Hattât): 145, 151

Yahyâ Efendi Câmi: 23

Yahyâ Efendi Dergâhı: 20

Yahyâ Efendi Mescidi: 20

Yahyâ İhyâ Beg (Beglikçi 'İzzet Beg Birâderi Tüfengçibaşı Hazîneli, şâ'ir):
365

Yalova: 7

Yanbolı: 8

Yanya: 9, 15

Yârhisari: 10

Yâver Hasan Beg (Kîlârî Rikâb-dâr, şâ'ir): 358, 359

Yedi Kulle: 10

Yemen: 283

Yenbû': 325

Yeni Câmi (Üsküdâr'da): 16, 18, 321

Yeñi Bâgçe: 21

- Yeñi Câmi (Bursa'da): 8
Yeñi Câmi (Eminönü'nde): 17
Yeñibâgçe: 14
Yeñice: 8
Yeñikapu (Mevlevî-hânesi): 20
Yeñiköy: 25
Yeñişehir: 8, 9
Yesrib: 324
Yeşil Câmi (Bursa'da): 9
Yeşil Kiremitli Mescid: 14
Yezîd: 324, 414
Yoros Câmi'i: 11
Yûnus Efendi Dergâhı (Fındıklı'da): 20
Yûsuf (Hz.): 9, 82, 130, 255, 259, 269, 309, 313, 314, 386
Yûsuf Paşa (Kapudân-ı deryâ silahdâr gâzî şehîd): 17
Yûşa' 'Aleyhi's-selâm: 20
Zagra: 8
Zagralar: 15
Zeyrek: 10
Zile: 15
Zindân Câmi'i: 11
Zindân Kapısı: 10
Zül'l-hımâr: 286
Zül'l-kadriye: 12
Züleyhâ (Mısır Azizi'nin eşi): 259, 263, 269